

R. 3808

PRAXIS IUDICIARIA INQUISITORVM

B.C.

F. VMBERTI LOCATI PLACENTINI,
Episcopi Balneoregiensis, Ord. Prædic.
sacrae Theologiae professoris,

Ex diuersis eiusdem Sacrae Theologiae, ac I.V.D. collectis.

His accesserunt quaedam Sancti Officij decreta, ac formulae quaedam
eorum, quae in ipso S. Officio agenda sunt, per ordinem con-
scriptae, cum nonnullis Quaestionibus, ac quibusdam
tam in Vrbe, quam alibi decisis Casibus.

*Editio secunda multis in locis ab eodem Auctore aucta,
quod hoc asterisco * praesignatur.*

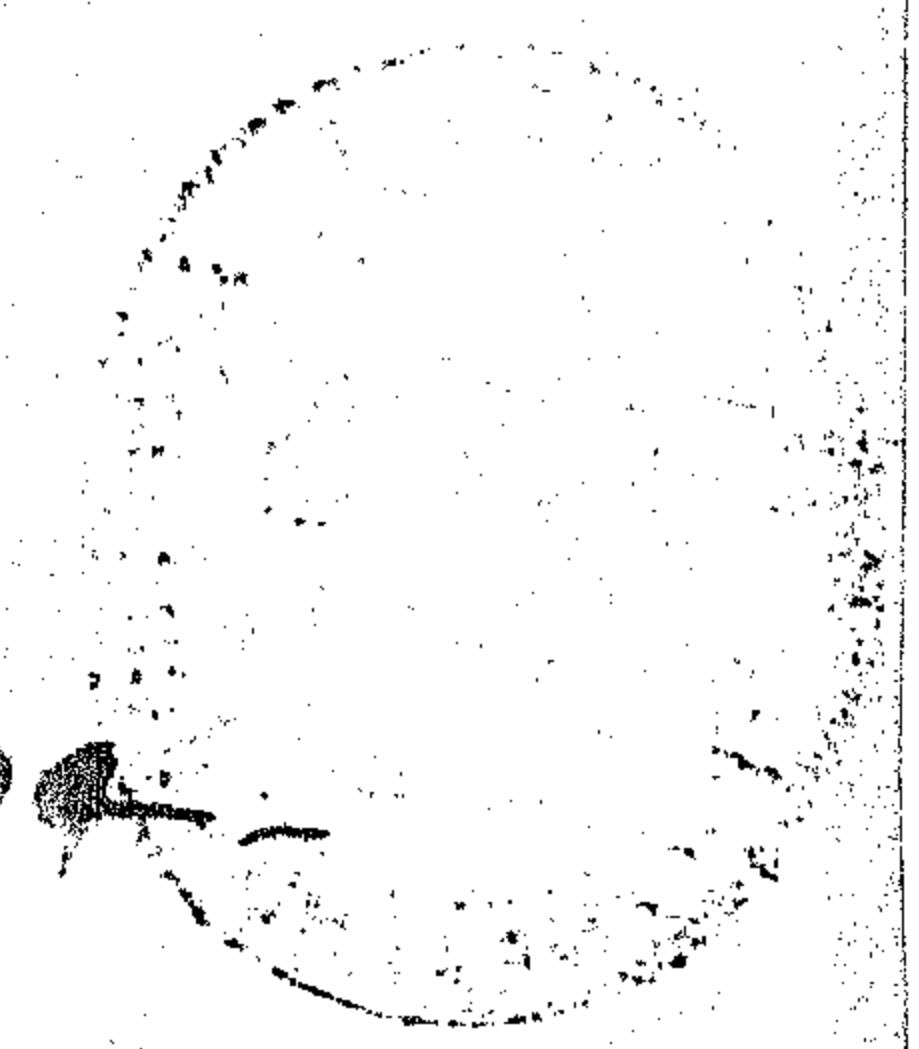
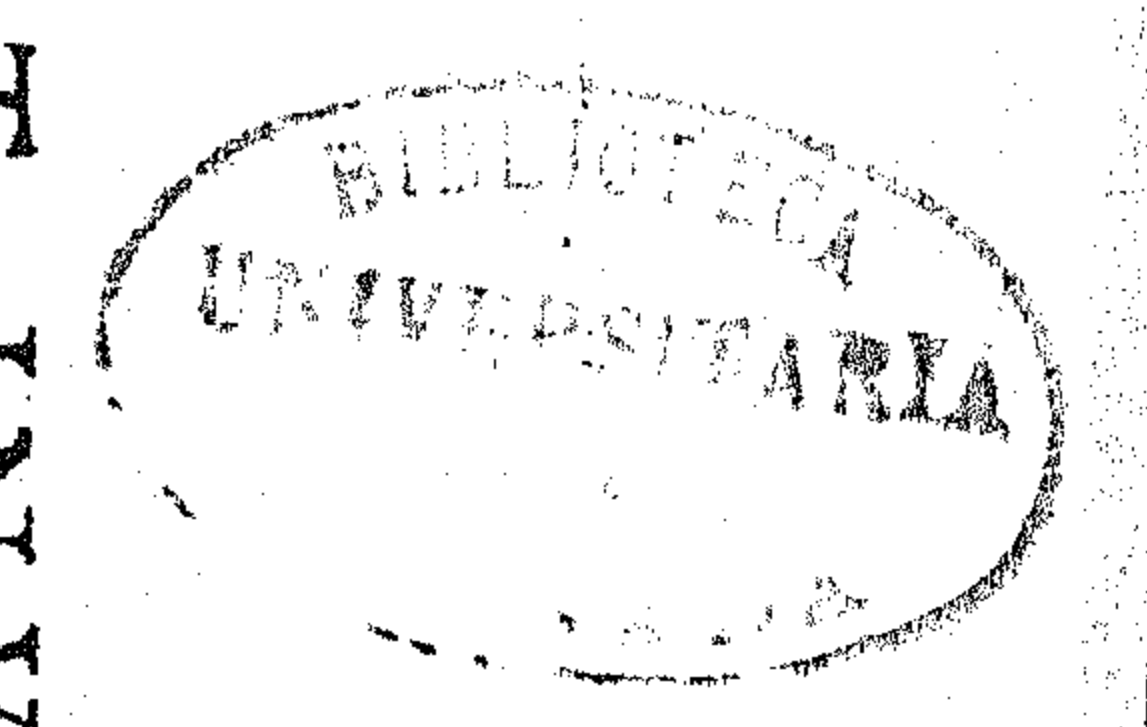
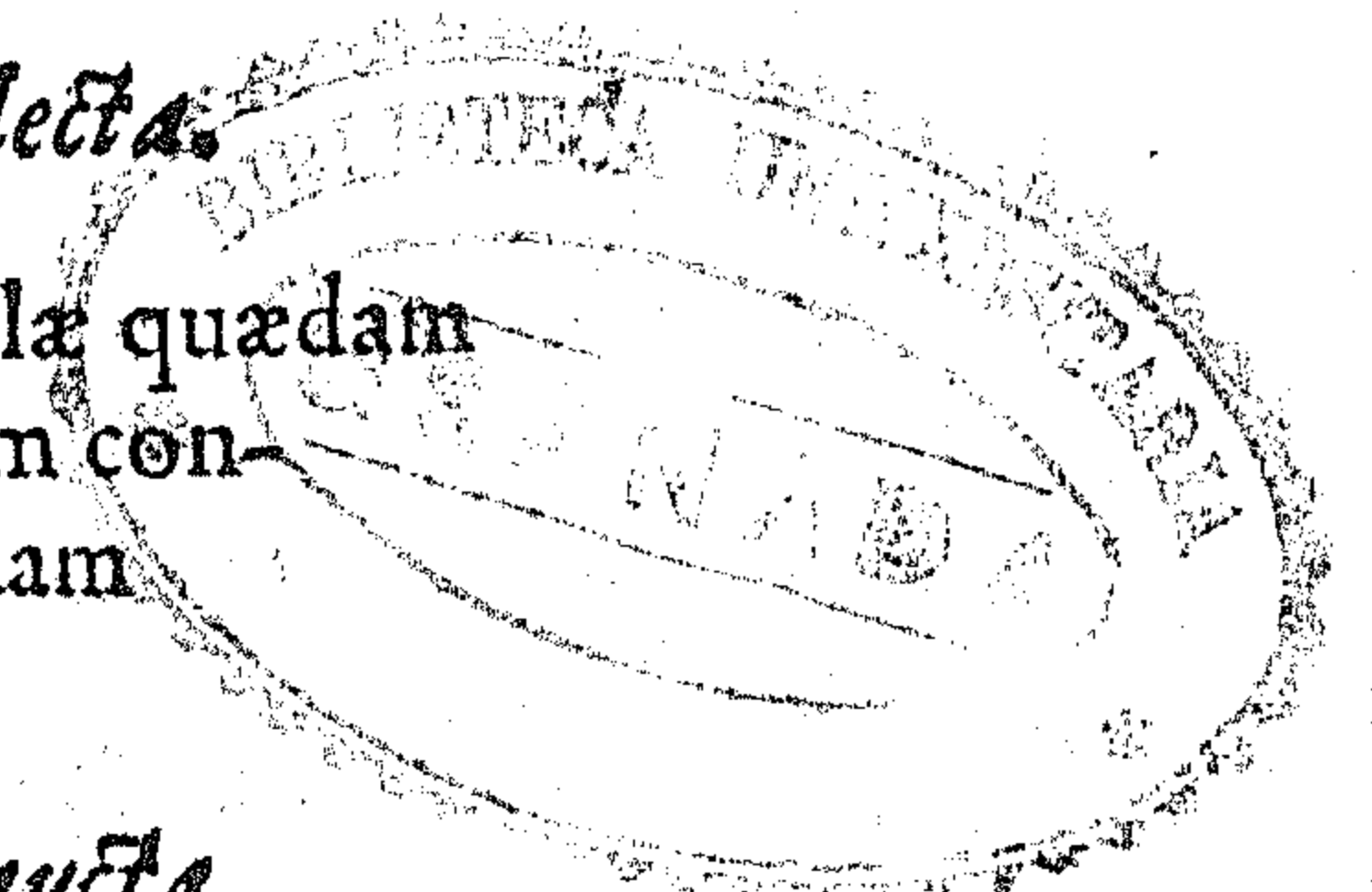
Cum Indice rerum memorabilium locupletissimo.

Del Collegio della Compagnia de S. I. & S. G. Zanada

Venetijs, Apud Damianum Zenarium. 1583.

Compro an. 16...

2 400 50

R. 3808

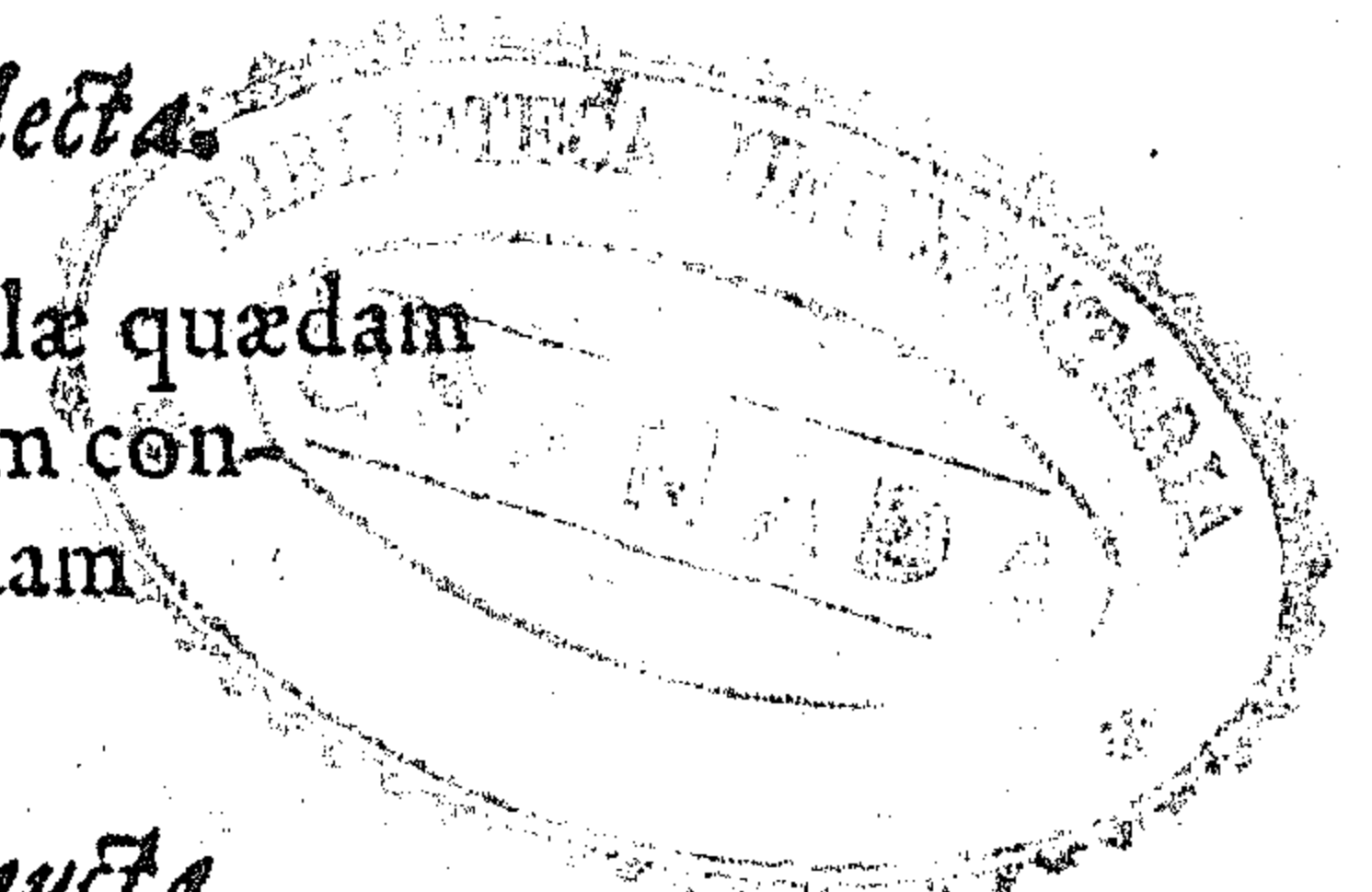
PRAXIS
I V D I C I A R I A
I N Q V I S I T O R V M

B

F. VMBERTI LOCATI PLACENTINI,
Episcopi Balneoregiensis, Ord. Prædic.
sacrae Theologiae professoris,

Ex diversis eiusdem Sacrae Theologiae, ac I. V. D. collectis.

His accesserunt quaedam Sancti Officij decreta, ac formulae quaedam
eorum, quae in ipso S. Officio agenda sunt, per ordinem con-
scriptae, cum nonnullis Quaestionibus, ac quibusdam
tam in Vrbe, quam alibi decisis Casibus.

*Editio secunda multis in locis ab eodem Auctore aucta,
quod hoc asterisco * praesignatur.*

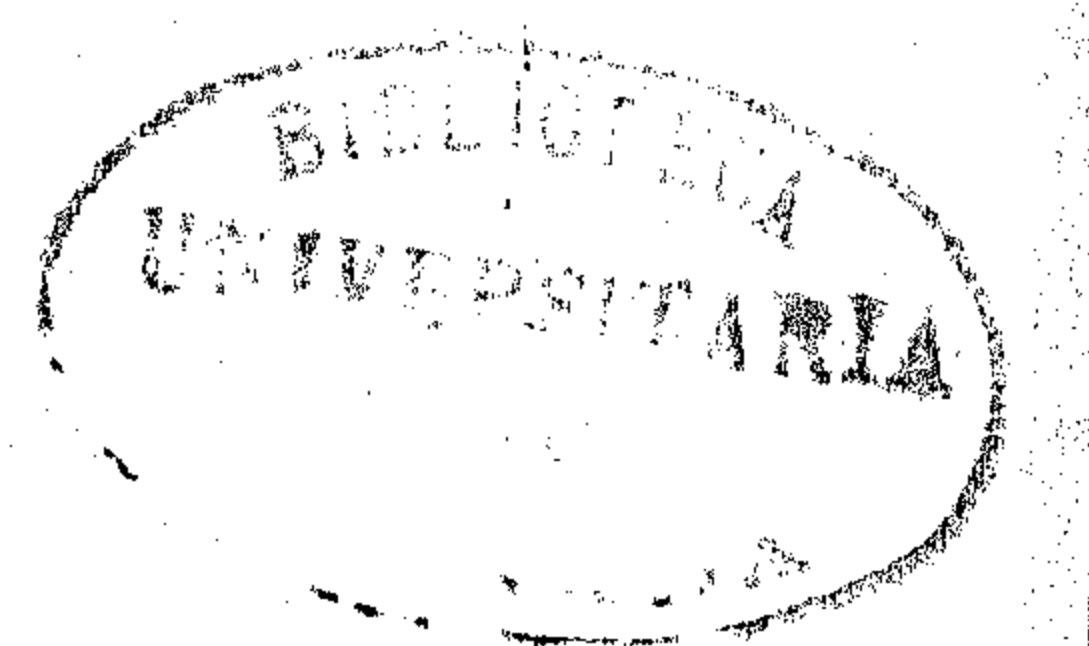
Cum Indice rerum memorabilium locupletissimo.

Del Collegio della Compagnia de S. J. & Granada

V I R T V T I S I C

C E D I T I N V I D I A .

Venetijs, Apud Damianum Zenarium. 1583.

*Componit anno 1600
Johannes de ...*

[Faint, mostly illegible text and markings on the left page, including a large handwritten flourish at the bottom.]

11857082
1777

AD BEATISSIMUM
PIUM QUINTUM
PONTIFICEM MAXIMUM
FRATER UMBERTVS LOCATVS
Theologorum minimus, ac vniuersalis
hæreticæ prauitatis Inquisitionis
Commissarius Generalis.

AD BEATISSIMUM
PIUM QUINTUM

PONTIFICEM MAXIMUM

FRATER UMBERTVS LOCATVS

*Theologorum minimus, ac vniuersalis
hæreticæ prauitatis Inquisitionis
Commissarius Generalis.*

QVSCVLVM hoc, Beatiff. Pater, quod pro hæreticæ prauitatis Inquisitorum cataphygio ex diuersis Theologiæ, ac Iuris vtriusque professoribus excerpti, in publicum prodire cupiens; cum sudore adhuc mædeat, vtpote quod ex accuratis laboribus recens emerfit; ne detractorum turbinibus afflictum, pleuritidem incurrat; tuum, sanum adhuc, magis videtur auere præsidium, quam pituitam postmodum passum, Medicorum cogatur implorare suffragia. Nam quum tu aliàs omnibus huius negotij iudicibus diu, & egregie præfueris; nuncque

totius Reipublicæ Christianæ Monarcham agas
 perfectissime; tua interesse putat; pro Catholicæ
 & Apostolicæ fidei causis ad te recurrentes & festi-
 ue excipere, & fouere leniter. Et quia quicquid er-
 ga fidei reos Iudex sit facturus, liber completitur;
 tu Iudicum Iudex, & hilari vultu suscipere, & be-
 nigniori eum prosequi favore dignator. Verum
 si quid correctione dignum in illo offenderis; tua,
 cui & scripta à me, & scribenda omnia subijcio,
 censura & castigatione te vti, ac humilitatis meæ
 memorem diu viuere exopto.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

AD LECTOREM.

*OV*M illum, qui ex medendi
 celebritate Aesculapio se prognat-
 tum existimari promeruit; cum
 ex Illyricis venturam pestilen-
 tiam perpendifset, ad ferendam
 opem circa vicinas Vrbes discipu-
 los misisse legimus. Siquidem non
 modo quæ sunt, quæve fuerunt, sed & quæ sequen-
 tur futura nouisse Medicum oportere dicebat. Tanti
 nos viri exemplo moti, cum luem hareseos causas
 ouium Christi subintrare, & more apri de sylua fu-
 rentis, Ecclesia Catholica claustrum infringere, vi-
 neamq; Domini vastare, & demoliri in dies videa-
 mus; ad illos, quorum interest ad Fidem ortho-
 xam ab ea deuiantes reducere, atque in linea (ut di-
 citur) retinere, hos nostrarum lucubrationum fru-
 ctus, tanquam haud mediocriter instructos discipu-
 los, mittere curauimus. His siquidem prudentio-
 res orthodoxa Fidei iudices non veluti thesmotheta,
 sed tanquam Licitoribus honestati Consules, Prato-
 resve vti poterunt. Verum quia non præscindere,

*sed cauere linguas auidissime cupimus; hoc unum,
candidissime Lector, rogamus; ut videas, legas, per-
legas, & trutines: laborisq; nostri contemptum ad
ultimum reserves.*

I N D E X T I T V L O R V M O P E R I S.

A		Calumniator.	35
		Captus.	ibid.
A Biurare, & abiuratio.	1	Carcer.	36
Abolitio.	4	Citatio, & citatus.	42
Absens.	ibid.	Ciuitas.	47
Absoluere, & absolutio.	5	Clericus.	48
Accusare, & accusatio.	9	Collegium.	49
Adoratio.	15	Complices.	50
Adminicula.	16	Confessio.	ibid.
Aduocatus.	ibid.	Confessor.	60
Affectus.	ibid.	Confiscatio.	61
Alienationes.	ibid.	Comparitio.	ibid.
Alimenta.	18	Consentiens.	ibid.
Amatorium poculum.	ibid.	Consilium.	ibid.
Amicus.	ibid.	Constitutiones.	63
Appellare, & appellatio.	ibid.	Consuetudo.	64
Apostata, & apostasia.	22	Continuo, & statim.	ibid.
Arbiter, & arbitrator.	27	Contumax.	65
Arbitrium.	28	Conuersatio.	67
Audientia.	ibid.	Conuictus.	ibid.
Auxilium.	29	Copia.	68
		Credibilia.	ibid.
B		Credentes hæreticorum.	75
Beneficium.	29	Cridæ.	76
Blasphemi.	30	Crimina.	ibid.
Bona fides.	32	Criminosus.	77
Bona opera.	ibid.	Crucesignati.	ibid.
Bona hæreticorum.	ibid.	Culpa.	78
Bonorum confiscatio.	33	Curator.	ibid.
		Custodes carcerum.	ibid.
C			
Cadauera.	33	D	
		Damnatus.	78
		a 4 Defen.	

I N D E X

Q V A E S T I O N V M.

- A**N reus, qui de crimine se emē-
davit, accusari debeat. quæstio
prima. 411
- An contra absentem reum sit pro-
cedendum, quæst. 2. ibid.
- An contra hæreticum post mor-
tem procedi possit, si in vita nõ
sit processum, quæst. 3. 413
- An Aduocatus interuenire possit
quando agitur de damnanda
memoria defuncti, q. 4. 414
- An pater filium, & filius patrem
de hæresi infectum denunciare
possit & teneatur, q. 5. 415
- An bona alienari prohibita veniat
in cõfiscatione bonorum, quæ-
stio. 6. ibid.
- An iuspatronatus veniat in gene-
rali confiscatione bonorum ob
crimen hæresis confiscatorum,
quæst. 7. 416
- An feudum veniat in generali con-
fiscatione bonorum, quæstio
8. 417
- An confiscatis bonis omnibus pro
crimine hæresis in tali confisca-
tione veniant bona emphiteoti-
caria, quæst. 9. ibid.
- An hæreditas delata condemnato
de hæresi antequam condemne-
tur nondum tamen adita, ve-
niat in tali confiscatione, quæ-
stio. 10. ibid.
- An si filius de hoc crimine con-
dēnetur, pater fisco legitimam
dare teneatur, quæst. 11. ibid.
- An bona fiscalia etiam fisci nemi-
ne vendens teneatur de euictio-
ne, & coram quo iudice, quæ-
stio 12. 418
- An in crimine hæresis, vel læsæ ma-
iestatis existens propter quod
ipso iure à die commissi crimi-
nis confiscantur eius bona, vxor
rei petit à fisco dotem, vel alia
bona, quid? quæst. 13. ibid.
- An si fiscus cum priuato habet bo-
na communia, totam rem par-
tem videlicet socij, & suam pos-
sit alienare, quæst. 14. 419
- An si quis hæreticus deficiat in si-
bi indita purgatione inuentus
fuerit alienasse bona sua, quæ-
stio 15. ibid.
- An contra ementem rem ab hæreti-
co post delictum ab eo commis-
sum, si immediate habuit, ab ip-
so sit procedendum via executi-
ua, vel ordinaria, quæst. 16. 420
- An hæreticus occultus acquirat
fisco, quæst. 17. 421
- An bona in peculiũ profectitium
à patre postmodum in hæresi
lapso data filio fisco sint appli-
canda, quæst. 18. 422
- An hæreticus reconciliatus cui bo-
na sua non fuerunt restituta sit
exemptus ab obligatione credi-
torum, quæst. 19. 424
- An ex pecunia fiscali quis emens
rem suo proprio nomine acqui-
ratur dominium fisco, vel ipso
ementi,

Index.

- ementi, quæst. 20. 424
- An vendens rem alienam fisco ap-
plicatam faciat talem venditio-
nem iuridicam, & legitimam,
quæst. 21. 425
- An fiscus teneatur dotare filias hæ-
reticorum, quæst. 22. 426
- An Inquisitorem offendens, pos-
sit ab ipso puniri, q. 23. 427
- An hæreticorum vnus alio grauius
sit puniendus, quæst. 24. ibid.
- An quis possit esse testis & accu-
sator, seu denunciator, quæ-
stio. 25. 428
- An subscribens se scripturæ per
alium factæ in omnibus & per
omnia sibi præiudicat, quæ-
stio. 26. ibid.
- An sit credendum ei, qui protulit
hæreses, si dicet se non malo
animo locutum fuisse, quæ-
stio. 27. ibid.
- An per simplicem scientiam quis
incidat in pœnam hæresis, si
non reuelet, quæst. 28. 429
- An Inquisitor sine Episcopo pos-
sit absolutoriam sententiam fer-
re, quæst. 29. ibid.
- An Inquisitor sine Episcopo ali-
quem duriori carceri tradere
possit, quæst. 30. 430
- An si Inquisitor torquet reum si-
ne Episcopo, & confiteatur, va-
leat talis confessio, quæstio.
31. 431
- An petens veniam ab Inquisitore
apud quem denunciatus est de
hæresi, delictum fateri videat-
ur, quæst. 32. ibid.
- An vnus testis solus si sit omni
exceptione maior, faciat indi-
cium ad torturam in crimine
hæresis. quæstio. 33.
432

INDEX CASVVM ROMÆ DECISORVM.

A Chilles Militius. 434	Gironus Fauus. 439
Adonius Arachneolus. 448	Gregorius Perinus. 438
Alfonfus Cardineus. 442	Iacobus Latinus. 437
Alonus Casfiarius. 449	Ianus Galfius. ibid.
Alodius Burchus. 447	Iulianus Mariatus. 439
Amatus & Lucius milites. 437	Iusbinda, qui alias. 445
Amfibius Cæcilius fugitiuus. 435	Luceus Bartulus. 446
Amonius Berlingerius. 449	Marianus Religiofus. 442
Arachnea mulier. 448	Morianus Siftius. 443
Ardelion Cyprius. 442	Mustafa Turca. 442
Berosus Iterarius. 447	Nicoleus Pelides. 446
Bladus Vrbius. 435	Nixius Gelius. 434
Blafius Religiofus. 436	Peripolius Vectus. 448
Brifolius Nicafiæ dominus. 445	Polcennius Religiofus. 445
Cameus Rugius. 446	Plurius Licius. 438
Cephalius Sarcasichius. 440	Rainutius Melifus. 436
Codilius Cretensis. 441	Remucius Religiofus. 444
Francinus Negliticus. 443	Rochus cuiusdam approbatę reli- gionis. 433
Gaius Atrabatius. 435	Venerius Scirpius. 444
Gannius Borrus. 443	

INDEX CASVVM Placentiæ discufforum.

Q uidam vehementer indiciatus. 450	Communicato colloquio. 457
Quidam de hærefi infamatus. ibid.	In quo quidem cafu. 458
Quidam per nonnullos. 452	A Sacerdote religiofo. 462
Quidam Notarius. 455	Ricius Sacerdos. 465
Quidam valde indiciatus. 457	Postquam Scium filium. 466
Qui alias ob venditionem. 464	Nemæus Auius. 472
Scius in manibus Inquifitoris. 452	Margarita humilioris conditio- nis. 484

IN-

INDEX FORMVLARVM IN SANCTO OFFICIO AGENDORVM.

F orma præcepti, fiue citationis. 494	batum eft contra eum. 504
Forma relationis nunciij. 495	Forma ferendi ſententiam contra diffamatum de hærefi, vt pur- get ſe canonice. 506
Forma citandi abſentem. ibid.	Forma purgandi ſe canonice. ibidem
Forma accuſandi contumaciam. ibidem	Forma ſententiæ contra leuiter ſu- ſpectum de hærefi. 507
Forma comparitionis ſpontaneæ. 496	Forma abiurationis leuiter ſuſpe- cti. 508
Forma denunciationis alicuius quem ſuſpectum habet de hæ- refi. 497	Forma ſententię contra vehemen- ter ſuſpectum de hærefi. 509
Forma affixionis literarum. ibid.	Forma abiurationis vehementer ſuſpecti. 510
Forma relationis currerij. 498	Forma ſententiæ contra violenter ſuſpectum de hærefi. ibid.
Forma examinandi teſtes iura- tos. ibid.	Forma abiurationis violenter ſu- ſpecti. 512
Forma ſententiæ interlocutoriæ ad ſupponendum aliquem que- ſtionibus. 498	Forma ſententiæ, ſeu iniungendi pœnitentiam ei, qui propria cõ- feſſione deprehendus eſt in hæ- refim incidiffe & pœnitet, nec eſt relapſus. 514
Forma proceſſus formandi. 499	Forma abiurandi omnem hærefim vel apoſtaſiam per illum, qui propria confeſſione eſt depre- hendus in hærefim incidiffe. 517
Forma ratificandi proceſſum per delatum iam confeſſum. 500	Forma ferendę ſententiæ, ſeu in- iungendi pœnitentiam ei quem propria confeſſione & ex ſpon- tanea comparitione conſtat in- cidiffe in hærefim, ſed illum pœ- nitet, nec eſt relapſus. 519
Forma confrontationis teſtium cum delato, vel delatorum inui- cem. 501	For-
Forma condemnandi & pœnitenti- andi eum qui falſum teſtimo- nium perhibuit in negotio fi- dei. 502	
Forma promiſſionis, ſeu fideiuſ- ſionis. ibid.	
Forma ſequeſtri fiendi. 503	
Forma relationis currerij. 504	
Forma abſoluendi delatum de hæ- refi quando nihil legitime pro-	

Index.

Forma sententiæ contra eum, qui de relapſu eſt denunciatus, & multum indiciatus, nihil tamen contra illum legitimè probatū inuenitur. 520	tentem & relapſum. 523
Forma ſententiæ contra confeſſum & pœnitentem, ſed relapſum. 521	Forma ſententiæ contra falſos teſtes, ſeu falſum deponentes. 524
Forma degradationis formalis. 522	Forma tradendi, ſeu relinquendi brachio ſeculari hæreticum impœnitentem, fidem tamen catholicam profitentem. 525
Forma degradationis verbalis. ibi.	Forma ſententiæ contra hæreticum fugitiuum contumacem, & congruo tempore expectatum. 526
Forma ſententiæ contra impœni-	

INDEX ALPHABETICVS
IN VOLV MINE
CONTENTORVM.

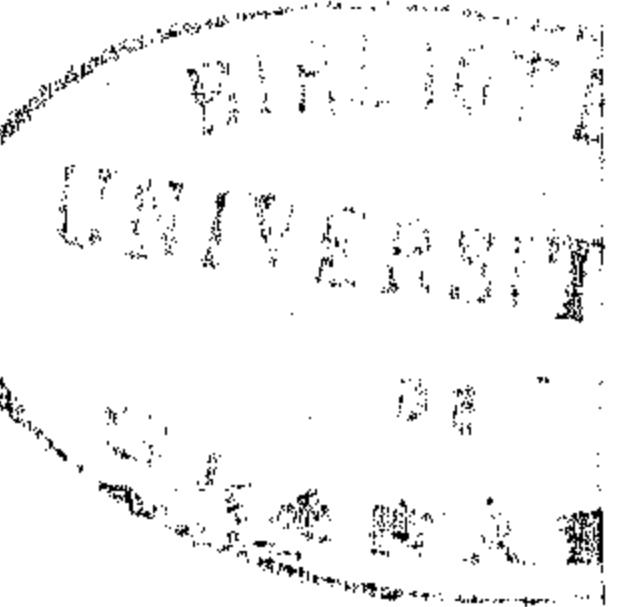
A

<i>ABIURATIO</i> & <i>abiurare</i> quid ſit, <i>abiurantis</i> que conditiones. pag. 135	
<i>Abiurare</i> reuens hæreticus. 352	
<i>Abiurans</i> vnã herefim omnes hærefes <i>abiurare</i> debet. 2	
<i>Abiurationi</i> ſpontaneę comparentis ſi non interueniat ordinarius quid. 264	
<i>Abiuratio ſecreta</i> & ſpontanea quomodo & qualiter ſit facienda. 7	
<i>Abolitio</i> cui dari debeat. 4	
<i>Absens</i> quis, & quando dicatur, & quomodo ſit vocandus. <i>ibid.</i>	
<i>Absens</i> in cauſa criminali ſi per annum in contumacia ſteterit. <i>ibid.</i>	
<i>Absolutio</i> ſacerdotis quid operetur. 134	
<i>Absolutus</i> in foro conſcientiæ hæreticus, vel ſuſpectus quid facere debeat. 4	
<i>Absolutus</i> in foro conſcientiæ de herefi ſuſpectus poteſt inquiri. 8	
<i>Absolutionem</i> ab excommunicatione petens an excommunicatus præſumatur. 431	
<i>Absolutus</i> ſemel amplius damnari non poteſt. 292	
<i>Absoluere</i> quos poſſit Inquiſitor. 431	
<i>Absolutoriam</i> ſententiam ferre quando poſſit Inquiſitor. 429	
<i>Absoluentes</i> indignos quando & quomodo excommunicationem incurvant. 4	
<i>Absolutio</i> ab expenſis in lite factis quando non ſit facienda. 8	
<i>Absolutus</i> non poteſt condemnari etiam per Principem. 292	
<i>Accellus</i> ad hæreticorum partes quando excuſationem recipiat. 468	
<i>Accuſatio</i> eſt genus illaudabilis conditionis. 8	
<i>Accuſationis</i> via quare hodie ceſſauerit. 14	
<i>Accuſandi</i> modus. 387	
<i>Accuſans</i> publice diffamatum ſi in probatione deficiat non punitur. 9	
<i>Accuſatoris</i> illegitimi conditiones. 12. 13	
<i>Accuſatore</i> deficiente reus <i>absolui</i> debet. 8	
<i>Adam</i> citatus fuit. 42	
<i>Adinricula</i> ad crimen committendum quæ ſint. 16	
<i>Ad vnã</i> ſcleris nequitiam tendunt omnes hæretici. 319	
<i>Adminiſtrator</i> eccleſiæ laicus eſſe non poteſt. 232	
<i>Adoratio</i> hæreticis facta quid faciat. 15	
<i>Adorare</i> hæreticos quid ſit. 26	

b

Adoran

Index.

<i>Adorantes demonem.</i>	26
<i>Aduersarij potentia quid faciat.</i>	64
<i>Aduocatus facinorosus non est concedendus.</i>	16.108
<i>Aduocatus ignarus est dandus, non tamen seipsum proferens.</i>	164
<i>Aduocati qualitas in sancto Officio est consideranda.</i>	79
<i>Aduocatorum solemnis disputatio quando & quomodo sit facienda.</i>	388
<i>Aduocatis & tabellionibus priuandi sunt heretici.</i>	277
<i>Aequitas quid sit, & qualiter sit sequenda.</i>	230
<i>Affectus non punitur sine effectu, fallit in crimine heresis.</i>	16
<i>Affinitas reum non excusat.</i>	467
<i>Afirmatiui qui, & qui negatiui sint heretici.</i>	134
<i>Alienationes bonorum in fraudem fisci quando sunt nullę.</i>	16
<i>Alienata bona quomodo recuperantur a reis.</i>	326
<i>Alimenta, & liliis expensę quibus debentur.</i>	18
<i>Alterare pœnam quid sit.</i>	320
<i>Amatoria pocula porrigens quid.</i>	18.24
<i>Amicus inimici capitalis suspectus.</i>	18
<i>Animus ex factis cognoscitur.</i>	133
<i>Animaduersione in iure quid sit.</i>	193
<i>Annus septuagesimus vite humanę terminus.</i>	336
<i>Antiochi scriptum quid sit.</i>	201
<i>Aperiens alterius litteras.</i>	239
<i>Apices iuris quid sint.</i>	230
<i>Apostate de heresi quando sunt suspecti.</i>	22
<i>Apostata a fide qua pœna puniantur.</i>	434.441
<i>Apostasia quotuplex dicatur.</i>	22.23
<i>Apostasia notabilis.</i>	444
<i>Apostoli Christi non omnia scriptis mandarunt.</i>	73
<i>Apostoli in iure quomodo sunt concedendi.</i>	20
<i>Apostolica sedes quando sit consulenda.</i>	62
<i>Appellare quando liceat heretico.</i>	18
<i>Appellans & negans abiurare.</i>	138
<i>Arbitrium Iudicis quomodo intelligi debeat.</i>	217
<i>Arbitrium Iudicis iuri consonum esse debet.</i>	149.276
<i>Arbitri officium quale sit, & arbitrium habens.</i>	27.28
<i>Arioli, aurispices, & auspices qui sint.</i>	87
<i>Auctoritas est in adificationem, & non in destructionem.</i>	170
<i>Auctoritas qualis in Principe, in Iudice, & in Doctore.</i>	177
<i>Audientia relapso quare denegetur.</i>	28
<i>Audientia relapsis etiam deneganda.</i>	471
<i>Augendi, vel minuendi pœnam consideratio est habenda.</i>	274
<i>Auxilium ad delinquendum prestans quomodo puniatur.</i>	29
<i>Auxilium per accidens & sine dolo.</i>	463

Baptizare

Index.

B

<i>Baptizare imagines non facit hereticum.</i>	136.465
<i>Bellum contra infideles quare moueant Christiani.</i>	192
<i>Beneficium ecclesiasticum medio heretico obtinens.</i>	277
<i>Beneficium ecclesiasticum, seu officium publicum hereticis quare prohibeatur.</i>	29
<i>Benigna pro filiis hereticorum interpretatio.</i>	113
<i>Blasphemi hereticales qui sint.</i>	30
<i>Blasphemi obstinati qui sint, & quomodo puniantur.</i>	ibid.
<i>Bona hereticorum a die commissi criminis confiscata sunt.</i>	32.117.304
<i>Bona per hereticum alienata.</i>	244
<i>Bona in purgatione deficientis.</i>	416.420
<i>Bona heretici post mortem detecti.</i>	33.117
<i>Bona post delictum acquisita.</i>	304
<i>Bona emphiteorica quando confiscantur.</i>	417
<i>Bona futura, vel in alieno solo quomodo veniant confiscanda.</i>	304
<i>Bona prohibita alienari, confiscari non possunt.</i>	415
<i>Bonorum appellatione qua veniant.</i>	32
<i>Bonitas semper presumitur in nobili.</i>	291

C

<i>Cadavera hereticorum in cœmeterio sepulta exhumari debent.</i>	33
<i>Capere hereticos qui teneantur.</i>	109
<i>Capi sine indicij & iudicis auctoritate quando quis possit.</i>	35
<i>Capiens reum sine auctoritate quid facere debeat.</i>	37.46
<i>Captum eximens de manu curiæ, vel è carceribus liberans.</i>	36
<i>Carcer quid sit.</i>	ibid.
<i>Carcer quando dicatur questio.</i>	311
<i>Carceris inuentor quis fuerit.</i>	37
<i>Carcer non est ad pœnam, sed ad custodiam.</i>	ibid.
<i>Carcer perpetuus morti comparatur.</i>	38
<i>Carceri arctiori ad custodiam reum tradere quando possit Inquisitor.</i>	430
<i>Carcerum custos negligens quomodo puniatur.</i>	39
<i>Carcerum effractores quomodo puniri debeant.</i>	ibid.
<i>Carcerandi qui sint, & quando.</i>	178
<i>Carcer perpetuus est pœna heretici reuersi.</i>	278
<i>Carcerem sibi consignatum exiens quid.</i>	179.443
<i>Carceris loco potest alia pœna imponi.</i>	137
<i>Carceratus quotidie grauatur.</i>	38
<i>Cardinalium litteris qualis sit adhibenda fides.</i>	239
<i>Causa iniusta quando sufficiunt excusationes.</i>	103
<i>Cautela aduertenda in dandis apostolis.</i>	20

b 2 Cautela

Index.

<i>Cautela ad absolendum hæreticos.</i>	7
<i>Cautela in relaxando reum.</i>	221
<i>Cautela in citando reum.</i>	42
<i>Cautela ad contradictionem vitandam.</i>	388
<i>Cautioni non debet tradi de hæresi delatus.</i>	178
<i>Cautius agendum est ubi maius periculum.</i>	201
<i>Centenaria & quadragenalis prescriptio.</i>	118
<i>Chiromantici qui sint.</i>	87
<i>Cibi subtractio tortura dici potest.</i>	390
<i>Citatio est diuini, naturalis, canonici, & civilis iuris.</i>	42
<i>Citatio quid operetur.</i>	286
<i>Citatio est in actis scribenda.</i>	44
<i>Citatio condemnationem præcedere debet.</i>	341
<i>Citatio peremptoria non requiritur in causis fidei.</i>	45
<i>Citatus non comparens citra contumaciam.</i>	46
<i>Citatus ab Episcopo & Inquisitore quid facere debeat.</i>	174
<i>Citari quis non debet propter quamlibet suspicionem.</i>	47
<i>Ciuitatis appellatione intelliguntur suburbia.</i>	86
<i>Ciuitas quando tota comburi, vel aratro subijci possit.</i>	47. 50
<i>Clausula iustificatiua quando inseritur.</i>	43
<i>Clausula quando & ubi potest addi.</i>	344
<i>Clericus a laico criminaliter non potest accusari.</i>	232
<i>Clericum ad tribunal ecclesiasticum quomodo quis trahere possit.</i>	ibid.
<i>Clericum banniens per ecclesiasticum iudicem condemnari potest.</i>	ibid.
<i>Clericum hæreticum percutiens non cadit in canonem.</i>	48
<i>Clericus in sacris publicè matrimonium contrahens suspectus fit de hæresi.</i>	132
<i>Clericus quando non possit torqueri.</i>	151
<i>Clericus etiam literatus errans quandoque non est hæreticus.</i>	459
<i>Clericus grauius & leuius quando & quare puniatur.</i>	48
<i>Clericus sine degradatione quando etiam per iudicem secularem puniri possit, & qualiter sit torquendus.</i>	ibid.
<i>Clericus vel religiosus hæreticus quare & in quibus veniat minus puniendus.</i>	399
<i>Clericus per quos ministros sit torquendus.</i>	ibid.
<i>Clericus brachio seculari tradendus prius degradari debet.</i>	82
<i>Clericus quomodo mulctetur.</i>	281
<i>Coactus testis non potest dici inimicus.</i>	371
<i>Cogi quando possit testis.</i>	ibid.
<i>Collegium ex quibus constat.</i>	49
<i>Communia nobis, Iudæis, & Saracenis quæ sint.</i>	194
<i>Communione singulo anno non recipiens quid.</i>	355
<i>Communicare processum quando teneantur Inquisitor & Episcopus.</i>	172
<i>Communis opinio & fama quid faciat.</i>	106
<i>Comparationis terminus quis sit.</i>	358

Compari-

Index.

<i>Comparitio spontanea qualis esse debet.</i>	61
<i>Compromissum in fœminam non debet iuramento firmari.</i>	223
<i>Complices quando admittantur.</i>	50
<i>Compurgatorum qualitas & numerus.</i>	308
<i>Condemnandus quis non est ex sola confessione.</i>	396. 465
<i>Confessio pura delicti, & cum qualitate facta quid valeat.</i>	52
<i>Confessio legitima octo requirit.</i>	ibid.
<i>Confessio præsumpta non sufficit.</i>	289
<i>Confessio confusa, vel spe veniæ quid faciat.</i>	54. 55
<i>Confessio expressa rei quid faciat.</i>	299
<i>Confessio facta calore iracundiæ quam excusationem recipiat.</i>	55
<i>Confessio quando & qualiter sit acceptanda.</i>	51. 459
<i>Confessio sine tortura ratificatione non eget.</i>	55. 57
<i>Confessio qualificata iuris rigorem modificat.</i>	51. 459
<i>Confessio qualificata adiuncta maleficio.</i>	480
<i>Confessio meticulosa qualis sit.</i>	58
<i>Confessio mista quid sit.</i>	50
<i>Confessio facta coram iudice incompetenti quid faciat.</i>	56
<i>Confessio impossibilis quid sit.</i>	59
<i>Confessio sub promissione facta.</i>	272
<i>Confessio in lecto ægritudinis facta quid faciat.</i>	59
<i>Confessio ratificata quid operetur.</i>	58. 313
<i>Confessio extraiudicialis quando præiudicet.</i>	56. 313
<i>Confessio facta notario sine commissione iudicis.</i>	60
<i>Confessio in tortura, & extra, ratificationem non requirens.</i>	57. 395
<i>Confessio in tormentis non valida.</i>	391
<i>Confessionis iudicialis vigor.</i>	50
<i>Confessarius in iudicio vocatus se nihil scire dicat.</i>	59. 330
<i>Confessor hæreticum in confessione audiens quid.</i>	60
<i>Confessus in iure non auditur si appellat.</i>	57
<i>Confessus in tormentis sine præiudicijs.</i>	ibid.
<i>Confessus libros suos se combussisse quid.</i>	59
<i>Confessus in iudicio, sed incidenter quid.</i>	60
<i>Confiteri nolens quando condemnetur.</i>	54
<i>Confiscatio bonorum quomodo fiat.</i>	61
<i>Confiscatio non potest impediri per filios hæreticorum.</i>	123
<i>Coniectura repugnans testi integro.</i>	149
<i>Complices quando admittantur.</i>	50. 155
<i>Conianguinei necessitatis tempore proponendi.</i>	315
<i>Consensus pro consilio quando sumitur.</i>	62
<i>Consilium malum doctoris an sequi debeat iudex.</i>	208
<i>Consilium mortui doctoris quomodo valeat.</i>	63
<i>Conspirati testes & inimici non admittuntur.</i>	10

b 3 Constitutio

Index.

<i>Constitutio, licet non sit in libro, est seruanda.</i>	63.146
<i>Consuetudo legi succedit, immo legem tollit.</i>	64
<i>Consuetudo in Evangelio fundata.</i>	135
<i>Consuetudo in contrarium quid faciat.</i>	112.154.187
<i>Consuetudo iurisdictionem tribuit.</i>	229
<i>Consuetudo qua legem tollit.</i>	235
<i>Consumatio delicti quando requiratur.</i>	275
<i>Continuo & statim quomodo intelligantur.</i>	64
<i>Contenta in sacra scriptura diuinitus sunt reuelata.</i>	70
<i>Contractus hereticorum rescindi debent.</i>	116
<i>Contumaciter & pertinaciter quid.</i>	65
<i>Contumacia condimentum heresis.</i>	459
<i>Contumacia manifesta, & contumacia manifesta quomodo differant.</i>	88
<i>Contumax quis dicatur.</i>	65
<i>Contumax pro presente habetur.</i>	385
<i>Contumax tantum non habetur pro convicto, sed pro confesso.</i>	46.289
<i>Contumelia duplex, simplex, & hereticalis.</i>	193
<i>Conuenticula quare prohibita fuerint.</i>	49
<i>Conuersatio cum suspecto est leuis suspicio.</i>	67
<i>Conuictus, sed non confessus.</i>	352
<i>Conuictus per testes, seu per instrumentum.</i>	67.186
<i>Conuictus, sed innocens qualiter se tueri possit.</i>	67
<i>Copia indiciorum qualis, cui, & quando sit danda.</i>	68
<i>Corpore vitiatum a testimonio repellitur.</i>	360
<i>Credibilium differentia, & qui, & qua credere teneantur.</i>	68
<i>Credibilia in sacris scripturis.</i>	70
<i>Credenda per Apostolos declarata.</i>	73
<i>Credentes hereticorum quare excommunicantur.</i>	262
<i>Credentes hereticorum quomodo differant.</i>	75
<i>Credientium & fautorum pena.</i>	279
<i>Credenda a fidelibus.</i>	70.458
<i>Crida, seu proclamata quid.</i>	76
<i>Crimina excepta que sint, & que grauia, & que leuia.</i>	77
<i>Criminosus ad accusandum quando & qualiter admittatur.</i>	12
<i>Crucesignati quando fautores hereticorum dicantur & sint.</i>	77
<i>Crucesignatorum privilegia.</i>	ibid.
<i>Culpa quid sit & quotuplex.</i>	78
<i>Curator minori vigintiquattuor annorum dari debet.</i>	ibid.

D

<i>Damnatus pena corporali vel pecuniaria quid.</i>	78
<i>Damnatus ad triremes unde.</i>	39
<i>Declarata.</i>	

Index.

<i>Declaratoria etiam post mortem rei fieri potest.</i>	343
<i>Decretorum liber an sit approbatus.</i>	235
<i>Decrepitus non torquendus.</i>	400
<i>Defensiones sunt de iure natura.</i>	300
<i>Defensiones quando denegari debent & quando non.</i>	79
<i>Defensionis terminus reo assignatus est expectandus.</i>	80.220
<i>Defensione pendente quid possit iudex.</i>	80
<i>Defensiones ante torturam quando dari debent.</i>	397
<i>Defensiones reuocari possunt, & quid profit reuocatio.</i>	210
<i>Defensio naturalis nunquam, civilis quandoque tollitur.</i>	81
<i>Defensio nulli denegatur cum sit de iure nature.</i>	154.300
<i>Defensio etiam aduersus propriam confessionem est danda.</i>	396
<i>Defensio etiam post sententiam conceditur.</i>	383
<i>Defensores hereticorum qui sint.</i>	82
<i>Deficiens in purgatione quid.</i>	307
<i>Defunctus hereticus quando possit inquiri.</i>	115
<i>Degradatio quid sit, quotuplex, & qualiter fiat.</i>	82
<i>Degradatio verbalis quid sit & qualiter fiat.</i>	48
<i>Degradatus quando restituatur.</i>	ibid.
<i>Delegatus Papae quid possit, & quomodo.</i>	83
<i>Delegatus quando vices suas committere possit.</i>	168
<i>Delegatus Papae maior ordinario.</i>	169
<i>Delictum dat iurisdictionem.</i>	229
<i>Delictum contra omnium communem salutem.</i>	156
<i>Delictum imperfectum etiam punitur.</i>	305
<i>De delicto principali constare debet priusquam contra auxiliatorem procedatur.</i>	296.462
<i>Delinquentes in utroque foro, in utroque puniri possunt.</i>	305
<i>Demonem sanctum reputans.</i>	26
<i>Denunciator & testis quando quis esse potest.</i>	15
<i>Denunciator pro accusatore habetur.</i>	298
<i>Denunciatio quid sit, & an sit de precepto.</i>	83
<i>Denunciare quis teneatur.</i>	84
<i>Denunciator occultus quis sit, & an possit esse testis.</i>	ibid.
<i>De plano & sine strepitu aduocatorum quid significet.</i>	85.231
<i>Depositus, siue delatus in quibus casibus brachio siue curiae seculari tradi possit.</i>	84
<i>Depositiones in causa fidei per quos recipi debeant.</i>	ibid.
<i>Determinatio difficultatum ecclesiasticarum ad Papam pertinent.</i>	126
<i>Deus in creaturis qualiter reueretur.</i>	26
<i>Diaboli potentia quando & quare impediatur.</i>	242
<i>Dicens, vel faciens aliquid contra fidem, quomodo sit suspectus.</i>	353
<i>Dies sabbati coli quare non debeat.</i>	485
<i>Diffamati de heresi qui dicantur.</i>	89

Index.

<i>Diffamatio undecunque orta in fauorem fidei qualiter valeat.</i>	107
<i>Diffinitiuā sententia in scriptis semper esse debet.</i>	338
<i>Dignioribus semper maior est adhibenda fides.</i>	360
<i>Dignitas multipliciter dicitur.</i>	§ 274
<i>Diaecesis, & Diaecesanus quid sint.</i>	86
<i>Discordia de loco & tempore ad concordiam quomodo reduci possint.</i>	379
<i>Discedentes à communi fidelium conuersatione.</i>	176
<i>Dispensare super irregularitate cum quibus possit Inquisitor.</i>	86
<i>Dispensationes ad dignitates quomodo & qualiter fiant.</i>	85
<i>Disputare de fide & eius articulis quibus conueniat.</i>	91
<i>Diuina profanis immiscens quomodo puniatur.</i>	433
<i>Diuinum ius per positium quando limitetur.</i>	230
<i>Diuinationes, & diuinatores ad quos spectant.</i>	86
<i>Diuisim procedere quid sit.</i>	172
<i>Duo à Iudice consideranda.</i>	208
<i>Doctores ab ecclesia approbati, eorumq; dicta quomodo intelligi debeant.</i>	74
<i>Doctores ab Inquisitore pro consilio requisiti gratis consulere debent.</i>	91
<i>Doctores famosi confidentia.</i>	461
<i>Doli capax quis dicatur.</i>	91
<i>Dolus quando & qualiter presumatur.</i>	92.463
<i>Dolus ubi non est, debet sententia temperari.</i>	463
<i>Dolose quid importet.</i>	273
<i>Dolum passo quomodo subueniatur.</i>	91
<i>Domestici qui intelligantur, & an repellantur à testimonio.</i>	92
<i>Domicilium alicuius, ubi, & de nouo contrahatur.</i>	93.175
<i>Domini temporales auxilium & fauorem negantes Inquisitoribus.</i>	93
<i>Domus cuiusque quæ & qualis sit.</i>	45
<i>Domus heretici quæ & quando sit diruenda.</i>	94
<i>Dos confiscationem patiens.</i>	418
<i>Dubius in fide quare & quando infidelis dicatur.</i>	96.128
<i>Duo viri idonei loco notarij.</i>	12
<i>Duo à Iudice consideranda.</i>	320

E cclesia in quibus possit errare.	97
<i>Ecclesia redditus facti clericorum qui sint.</i>	282
<i>Ecclesie fructus quando confiscari possint.</i>	181
<i>Ecclesia consuetudo est obseruanda.</i>	331
<i>Effectus non secutus mitigat pœnam.</i>	261
<i>Effractores carcerum quali pœna plebantur.</i>	282
<i>Egregio in arte sua quandoque parcur.</i>	274
<i>Emancipatio filiorum, vel subditorum per hereticos facta, nil valet.</i>	98.277
<i>Emen-</i>	

Index.

<i>Emendatus de crimine quis quomodo & quando dicatur.</i>	289
<i>Emendatus per Iudicem priori fama non plene restituitur.</i>	ibid.
<i>Emphireotica bona quomodo confiscari possint.</i>	417
<i>Enormitas delicti quandoque leges cogit transgredi.</i>	98
<i>Episcopi quid credere teneantur.</i>	70
<i>Episcopus contra hereticos procedens Inquisitoris modum seruare tenetur.</i>	99
<i>Episcopus, & Inquisitor adinuicem se habere quomodo debeant.</i>	99.109.389
<i>Episcopus, & Inquisitor quomodo concurrant.</i>	169.171
<i>Episcopus ad Inquisitorem ire recusans quid.</i>	398
<i>Episcopus, & Inquisitor aliàs singuli causas absoluebant.</i>	170
<i>Episcopus contra exemptos procedens est delegatus.</i>	174
<i>Episcopus quandoque Inquisitor prius quare nominetur.</i>	173
<i>Episcopus de bonis hereticorum nihil percipere debet.</i>	32
<i>Episcopi, & Inquisitoris tribunal quomodo differat.</i>	47
<i>Errans in his, quæ explicite credere tenetur quomodo sit hereticus.</i>	136
<i>Errans ex consilio quomodo excusetur.</i>	177
<i>Errans sine peccato.</i>	97.458
<i>Error qualis faciat hereticum.</i>	130
<i>Errorrem suam corrigere quis quando teneatur.</i>	378
<i>Error in processu quando possit corrigi.</i>	185
<i>Eripiens reum de manibus Inquisitoris quomodo puniatur.</i>	354
<i>Essentialia iuris non sunt omittenda.</i>	202
<i>Exempti ab Inquisitore qui sint.</i>	103
<i>Exempti à tortura qui sint.</i>	155
<i>Exceptio quid sit.</i>	100
<i>Excepta crimina quæ sint.</i>	76
<i>Exceptiones admittere, vel repellere ad Iudicem pertinet.</i>	206
<i>Exceptiones contra quos fiant.</i>	100
<i>Excommunicati per annum quid.</i>	101
<i>Excommunicari possunt etiam mortui.</i>	34.101
<i>Excommunicandi potestas cuius iurisdictionis sit.</i>	284
<i>Excommunicati ab Inquisitore à quibus absolui possunt.</i>	101
<i>Excommunicans quomodo seipsum liget.</i>	177.475
<i>Excommunicatio quæ requirat.</i>	50
<i>Excommunicationem per annum tolerans.</i>	109
<i>Excusans quando audiri debet.</i>	103
<i>Executionis via primo non est procedendum.</i>	420
<i>Exemptus quando ab ordinario puniri possit.</i>	223
<i>Exhibens se ad torturam contra aliquem quid.</i>	396
<i>Eximens reum de manibus familie quomodo puniatur.</i>	103
<i>Expedire quid significet.</i>	182
<i>Expectare alter alterum quomodo teneatur Episcopus & Inquisitor.</i>	104
<i>Expensas exigere à delatis potest Inquisitor.</i>	105

Extrahi

Index.

<i>Extrahi de Ecclesia quando possit reus.</i>	102.103
<i>Extorquens pecunias Inquisitor quomodo puniatur.</i>	181
<i>Extrema unctio non datur relapsis.</i>	472
F	
F <i>Acultas idest secularis potestas.</i>	191
<i>Factis credentes qui sint.</i>	76
<i>Factum sine errore intellectus non facit hereticum.</i>	105
<i>Factum contra ius pro infecto habetur.</i>	182
<i>Falsitas aperta quid operetur.</i>	343
<i>Falsitas contra testes quomodo presumatur.</i>	289
<i>Falsitas neminem ledens non punitur.</i>	305
<i>Falsitatem testi suggerens.</i>	455
<i>Falsarius, vel falsum deponens quando puniri debeat.</i>	106
<i>Falsum iudicialiter pro heretico asseuerans quando puniatur.</i>	ibid.
<i>Fama orta statim commisso crimine.</i>	108
<i>Fama quid sit, & ad quos spectat.</i>	106
<i>Fama loco accusatoris succedit.</i>	387
<i>Fama quomodo elidat indicium.</i>	154
<i>Fama per quos testes probetur, & qualis sit eius effectus.</i>	107
<i>Fama quando semiplenam probationem faciat.</i>	108
<i>Fama quomodo differat ab opinione.</i>	153
<i>Fama ad quos spectat, & ubi esse debet.</i>	106
<i>Fama quomodo elidat indicia.</i>	154
<i>Famosus doctor cuius auctoritatis sit.</i>	461
<i>Famosum libellum componentis, vel publicantis pena.</i>	236
<i>Famulorum nobilium & cerdonum differentia.</i>	109
<i>Favor & odium absint à Principe.</i>	201
<i>Favor dupliciter datur facinori.</i>	462
<i>Favor fidei & non odium hereticorum est considerandus.</i>	11
<i>Fautores hereticorum in duplici differentia.</i>	107
<i>Fautores hereticorum post secundam fauoriam.</i>	318
<i>Federici leges contra hereticos.</i>	342
<i>Feminae etiam in testimonium possunt admitti.</i>	359
<i>Fendatarij hereticorum liberantur à debito fidelitatis.</i>	112
<i>Fendum quando transeat in fiscum.</i>	417
<i>Fidei, spei, & charitatis praeceptis quomodo subdatur homo.</i>	72.112
<i>Fidem Christi mortis timore abnegare non licet.</i>	12
<i>Fides quid sit.</i>	124
<i>Fides heretico quomodo & qualiter sit seruanda.</i>	112
<i>Fides testimonij non multitudo testium est consideranda.</i>	288
<i>Fideicommissum remissive.</i>	112
<i>Fideiussio</i>	

Fideiussio

Index.

<i>Fideiussio quando est admittenda.</i>	36
<i>Fideiussor quare non liberatur ad capturam rei.</i>	323
<i>Fideiussor in crimine heresis interuenire non potest.</i>	280
<i>Fideiussor quare & qualiter puniatur.</i>	66
<i>Fideiussor liberatur per primam presentationem.</i>	204
<i>Filius in quibus patrem accusare possit.</i>	415
<i>Filius propter crimen paternum heresis liberatur à patria subiectione.</i>	28.471
<i>Filij hereticorum credentium & fautorum.</i>	112
<i>Filij nomen quid importet.</i>	115
<i>Filij redeuntium hereticorum non puniuntur.</i>	113
<i>Filij ante patris delictum nati quomodo excusari possint.</i>	471
<i>Filijs quando liceat parentes accusare.</i>	116
<i>Fiscalis presentia quando sit necessaria.</i>	343
<i>Fisci noua hereditas.</i>	115
<i>Fiscus in quibus fructus suos faciat.</i>	416
<i>Fiscus quantum ad hereticorum bona quis sit.</i>	116
<i>Fiscus ex hereditate heretici occulti quid speret.</i>	421
<i>Fiscus quando executionem habeat.</i>	95
<i>Fiscus cum priuato habens bona communia.</i>	419
<i>Fornicationem negans esse peccatum heresim sapit.</i>	220
<i>Forum quot modis quis sortiri possit.</i>	ibid.
<i>Forum anime forum non impedit iudiciale exterius.</i>	305
<i>Fratrurn nomine qui intelligantur.</i>	120
<i>Frequentia habituata quid faciat.</i>	30.120
<i>Frequentiam duæ vices facere videntur.</i>	120
<i>Fructus beneficiorum quando confiscari possint.</i>	122
<i>Fuga quid sit, & quibus noceat.</i>	ibid.
<i>Fugiens ad hereticos quid.</i>	354
<i>Fugiens in ecclesiam quid.</i>	292
<i>Fugiens è carceribus ad superiorem.</i>	141.330
<i>Fugiens è carceribus postea rediens.</i>	2
<i>Fugiens è carceribus animo reuertendi.</i>	41
<i>Fugiens diuina quid.</i>	355
<i>Functus officio suo iudex quando dicatur.</i>	218
<i>Furioso vel prodigo comparatur hereticus.</i>	95
<i>Furiosus quid possit.</i>	122
<i>Furiosus quando & qualiter puniri debeat.</i>	121

G

G <i>Arrula in negotio inquisitionis non admittatur.</i>	301
<i>Gaudium post timorem facit spiritus bonus.</i>	485
<i>Geminatum delictum quid faciat.</i>	121

Gentiles

Index.

<i>Gentiles in quibus puniri possint à Papa.</i>	190
<i>Gentilis quis dicatur.</i>	123
<i>Gradius ad credulitatem facientes.</i>	86
<i>Gratiam facere an possit Inquisitor.</i>	123
<i>Gratie tempus quando sit assignandum ab Inquisitore.</i>	ibid.
<i>Grauumen non debet esse vitra legem.</i>	203
<i>Graua mina quæ reparabilia, & quæ irreparabilia.</i>	20
<i>Graua crimina quæ dicantur.</i>	35
<i>Gremium Ecclesiæ quomodo patere dicatur pœnitentibus.</i>	276

H

H abitus per actus cognoscitur.	466
Hæresis quid sit.	124
Hæresis est species infidelitatis.	138
Hæresis quomodo ab infidelitate differat.	125.129
Hæresis noua quæ & qualis dicatur.	126
Hæresis, schisma, secta, & superstitio quomodo differant.	ibid.
Hæresis defensibilis.	299
Hæreses esse quare permittat Deus.	127
Hæreses tenens non hereticus.	458
Hæreses non malo animo se dixisse asserenti non creditur.	136
Hæreses per varios iudices condemnata.	128
Hæresiarchæ qui dicantur & sint.	133
Hæresiarcharum libri comburendi sunt.	335
Hæretici diffinitio.	124
Hæretici qui manifesti, & qui secreti dicantur.	133
Hæretici qui affirmatiui, & qui negatiui.	134
Hæretici quare non semper recipiuntur.	71
Hæretici paleati, eiusque versutia.	ibid.
Hæreticus vbicunque inuentus fuerit, punitur.	175
Hæreticus etiam post mortem potest inquiri.	178
Hæreticus reconciliatus ad perpetuos carceres condemnari debet.	139
Hæreticus reconciliatus non est promouendus ad sacros ordines.	ibid.
Hæreticus reconciliatus quomodo ad dignitates promoueri possit.	ibid.
Hæreticus reconciliatus non est hereticus.	113
Hæreticus quis sit, & quot modis dicatur.	129
Hæreticum qualis error faciat.	130
Hæreticum pluries audiens.	132
Hæreticum ostendunt infidelitatis ab eo facta.	ibid.
Hæreticalia dicens etiam in ludo puniri debet.	31
Hæreticorum bona veniunt confiscanda.	180
Hæreticorum opera nonnulla concessa.	79

Hæredes

Index.

<i>Hæredes heretici defuncti quomodo citari debent.</i>	34
<i>Hæreditate carent heretici.</i>	277
<i>Hæreditas quomodo confiscanda veniat.</i>	417
<i>Hæreditas non adita an confiscatur.</i>	ibid.
<i>Homo particeps diuinæ naturæ quomodo.</i>	72
<i>Honor neque patriæ neque dulci demonibus conuenit.</i>	25
<i>Hora iudicialis comparitionis quæ sit.</i>	47
<i>Hostiam non consecratam pro consecrata dare quid.</i>	87

I

I dolatriæ causa quæ fuerit.	24
Igni tradi debent heretici.	473
Ignis pœna propter quæ delicta infligatur.	143
Illegitimi accusatoris conditiones.	12
Imagines facere ad amorem prouocandum an sapiat heresim.	24
Imagines Domini & Sanctorum detrahentes quomodo puniantur.	145
Impedientes Inquisitoris officium quare per Inquisitorem puniri possint.	103
Impudentium, & relapforum pœna quæ sit.	276
Imperator in foro conscientia non habet quid faciat.	139
Immurari non debent de heresi tantum suspecti.	357
Impuberes testes esse non possunt.	146
Incantatores qui sint.	87
Incapacium hæreditas ad quos spectet.	421
Incorrigibilis quis sit & quotuplex.	135.453
Incorrigibilis coertione non indiget.	322
Incorporati ecclesiæ qui dicantur & sint.	113.178
Incorporatio honorum hereticorum cum fisco quando & per quem fiat.	16.117
Incontinenti & statim fieri quomodo intelligatur.	147
Index librorum prohibitorum etiam apud Romanos Gentiles fuit.	167
Indicia clara quando & quomodo esse debeant.	151
Indicium quid sit & quotuplex.	150.151.222
Indicium ad quid proficit.	148
Indicium iudicis arbitrio relinquitur.	151
Indicium ad torturam sufficiens debet esse propinquum.	153
Indicia minus legitima quando requirantur.	157
Indiciorum copia ante torturam danda, vel neganda.	ibid.
Indicia noua quæ dicantur.	391
Indignus misericordia quis dicatur.	457
Infamia quid sit & quotuplex.	158
Infamia quando & quomodo tollatur.	160
Infamia iuris, vel facti quid sit, & quid faciat.	159
Infamia ab vno, vel à maleuolis orta.	ibid.

Infamia

Index.

<i>Infamia quomodo probetur.</i>	89.161
<i>Infamia præcedens quando non exigitur.</i>	165
<i>Infamia à quibus originem habere debet.</i>	89
<i>Infamia sola parum vel nihil facit contra reum.</i>	162
<i>Infamia præcedens, vel timor scandali quid faciat.</i>	298
<i>Infamie effectus.</i>	160
<i>Infamatus de hæresi propter familiaritatem.</i>	353
<i>Infamatus per testes difficile defenditur.</i>	161
<i>Infamis qualiter & quando admittatur in testem.</i>	162
<i>Infidelitatis signa faciunt quem de hæresi suspectum.</i>	132
<i>Infidelitas quomodo sit peccatum.</i>	72
<i>Ignorantia quæ & qualis excuset à peccato.</i>	144.300
<i>Inhabilis ad acquirendum hereticus quando fiat.</i>	422
<i>Inimicitia probatur etiam ex verbis minatorijs.</i>	214
<i>Inimicus capitalis quis sit, & quæ sint capitales inimicitia.</i>	163.213
<i>Inimici qui admittantur ad testimonium ferendum.</i>	10
<i>Inimicus de iure civili non repellitur, secus de iure canonico.</i>	13.164
<i>Inimicitia sola repellit testem in causa fidei.</i>	164
<i>Iniquitas in rem indicatam non transit.</i>	341
<i>Iniuste detentus quid facere possit.</i>	38
<i>Iniuriam remittere quando possit iudex.</i>	219
<i>Innocens detineri non debet.</i>	8
<i>Innocens reus quando dicatur.</i>	217.376
<i>Innocens conuictus.</i>	67.216
<i>Innocens à non culpabili quomodo differat.</i>	164
<i>Inquirens sine indicijs, aut fama præcedente, male facit.</i>	212
<i>Inquisitio quid & quotuplex sit.</i>	165
<i>Inquisitor quid sit, & quis primus Inquisitor etiam apud Gentiles.</i>	167
<i>Inquisitoris aetas, auctoritas, & conditiones.</i>	167.168
<i>Inquisitorum institutores cuius auctoritatis sint.</i>	181
<i>Inquisitor in causis fidei est delegatus Papæ.</i>	169.174
<i>Inquisitor etiam extra suam diocesim quando possit procedere.</i>	174
<i>Inquisitor quando par est Episcopo, & quando maior.</i>	169.173
<i>Inquisitor suspectum extraneum in sua diocesi punire potest.</i>	175
<i>Inquisitoris officium durabile etiam post mortem instituentis.</i>	178
<i>Inquisitor brachium seculare innuocare potest.</i>	179
<i>Inquisitor testes de diocesi in diocesim trahere potest.</i>	174
<i>Inquisitor clerum & populum conuocare potest, & Doctores pro consilio.</i>	179
<i>Inquisitor à quo institui possit.</i>	173
<i>Inquisitor quæstuarios impedire potest.</i>	179
<i>Inquisitor ex mera voluntate remoueri non potest.</i>	193
<i>Inquisitor quibus & in quibus obedire, rationemq; reddere tenetur.</i>	183
<i>Inquisitor sine diocesano quid facere possit.</i>	104.173.174
<i>Inquisi-</i>	

Index.

<i>Inquisitorem remouere qui possint, & ob quam causam.</i>	184
<i>Inquisitori non credens quid.</i>	131
<i>Inquisitores, vt Inquisitores, non sunt iudices in foro conscientia.</i>	7
<i>Inquisitor contra indices sibi inobedientes procedere potest.</i>	215.342
<i>Inquisitorem offendens per quem iudicem puniri debeat.</i>	426
<i>Insignis maleficus quis sit, idest cui indiciorum copia & defensio denegari debeat.</i>	80.154
<i>Instructio pro Inquisitore ad veritatem à reis eruendam.</i>	185
<i>Instantia iudicij in quibus casibus non pereat.</i>	187
<i>Instrumenta à falsario confecta post commissam falsitatem non valent.</i>	188
<i>Instrumentum falsum producens quomodo puniatur.</i>	301
<i>Interlocutoria irreuocabilis continens dari vel fieri.</i>	330
<i>Interrogatus à iudice & non respondens.</i>	188
<i>Interrogatus qui interrogari non potest.</i>	346
<i>Integer qualis esse debeat.</i>	360
<i>Intestabiles sunt heretici.</i>	278
<i>Iteratio delicti quid importet.</i>	31
<i>Interdicta quot & qualia sint, & vnde originem habuerunt.</i>	187
<i>Interpretari legem quis possit.</i>	ibid.
<i>Inuocare demones quando sapiat hæresim.</i>	88.189
<i>Inuocare quid sit.</i>	26
<i>Inuocantes demones tam Iudæi, quàm Saraceni per Inquisitorem puniuntur.</i>	23
<i>Inuocare brachium seculare quando possit Inquisitor.</i>	189
<i>Irregularitas quid sit, & super quam dispensare possit Inquisitor.</i>	199
<i>Irregularitatem non incurrit Inquisitor.</i>	470
<i>Iteratus actus frequentiam arguit.</i>	121
<i>Iudas hereticus fuit.</i>	331
<i>Iudæi in fide & extra fidem Christi heretici vel fautores inuenti.</i>	22.125.189
<i>Iudæi in quibus contra Christianos admittantur.</i>	9
<i>Iudæi quomodo per Episcopos & Inquisitores puniri possint.</i>	190
<i>Iudæi timore baptizati.</i>	ibid.
<i>Iudæis quare quandoque communicatio cum Christianis prohibeatur.</i>	192
<i>Iudæorum codices pleni errorum.</i>	191
<i>Iudæi fidem Christi impugnantes quibus legibus puniantur.</i>	191.193
<i>Iudæi in eorum festiuitatibus non sunt perturbandi.</i>	195
<i>Iudex extra prouinciam suam nec excommunicare, nec absolueret potest.</i>	204
<i>Iudex secularis non se intromittit in officio inquisitionis.</i>	342
<i>Iudex ex præsumptionibus procedens non potest corporaliter punire.</i>	204
<i>Iudex procedens sine cognitione cause.</i>	221
<i>Iudex quando desinat esse iudex.</i>	21.28.219
<i>Iudex ecclesiasticus in secularem quid possit.</i>	204
<i>Iudex recusatus quid facere debeat.</i>	28
<i>Iudex ad absoluendum promior sit, quàm ad condemmandum.</i>	219
<i>Iudex</i>	

Index.

<i>Index de delicto certus esse debet.</i>	28
<i>Index pecuniam, vel munera accipiens quid.</i>	211
<i>Index non est sine auctoritate.</i>	200
<i>Index pro labore suo aliquid petere non potest.</i>	210
<i>Index remissus quibus noceat.</i>	ibid.
<i>Index per ignorantiam iniuste iudicans ad interesse tenetur.</i>	212
<i>Index iuramentum dare quando non debeat.</i>	210
<i>Index singularem opinionem sequens.</i>	222
<i>Index clementior lege esse non debet.</i>	209. 217
<i>Index laicus quando & qualiter procedere possit contra clericum.</i>	214
<i>Index ecclesiasticus in causis tantum ecclesiasticis, vel mixtis ius habet.</i>	218
<i>Index duriores penas imponens incurrit infamiam.</i>	209
<i>Index de rebus coram se gestis tanquam testis potest deponere.</i>	219
<i>Index quomodo possit in penis imponendis detrabere severitati iuris.</i>	235
<i>Index inordinate remissus recedens videlicet a penis in iure statutis.</i>	207
<i>Index ad mitiorem semper tendere debet.</i>	201
<i>Index in iudicando semper sedere debet.</i>	223
<i>Index a muneribus abstinere debet.</i>	202
<i>Index est iustitia animata.</i>	222
<i>Index barbariam committens.</i>	213
<i>Index quando perdat ius suum.</i>	219
<i>Index duo considerare debet.</i>	208
<i>Index sine iudicijs, aut sama precedente procedere non debet.</i>	212
<i>Index contra appellatorem in una si duas habet in altera causa procedere potest.</i>	21
<i>Index quando possit recusari.</i>	184. 217
<i>Index recusatus quomodo se habere debeat.</i>	185
<i>Index secularis in bonis neque in causis hereticorum non se intromittat.</i>	214
<i>Index carere non debet aliquo sensu.</i>	ibid.
<i>Index secundum iura, quandoque secundum arbitrium iudicabit.</i>	203
<i>Iudicem corrumpere tentans.</i>	214
<i>Iudici necessaria qua sint.</i>	200
<i>Iudici statim non obediens penam non incurrit.</i>	276
<i>Iudicis arbitrium, atque benignitas.</i>	204
<i>Iudicis arbitrium circa fidem testi adhibendam.</i>	383
<i>Iudicem secularem compellere in quibus possit Inquisitor.</i>	342
<i>Iudicem recusare quando possit reus.</i>	184
<i>Iudiciarius ordo in quibus consistat.</i>	222
<i>Iudicij appellatione quid intelligatur.</i>	223
<i>Iudicij locus securus esse debet.</i>	ibid.
<i>Iudicium ad Episcopos, executio ad dominos temporales in his, quae ad fidem spectant pertinet.</i>	198
<i>Iurans ad hereticos ire, seu hereticos sequi.</i>	355
<i>Iurans non ferre testimonium compellitur ad testificandum.</i>	226. 378

Iurantis,

Index.

<i>Iurantis, & iuramentum dantis intentio quid.</i>	228
<i>Iurandi modus, & forma.</i>	226
<i>Iuranti quando non creditur.</i>	228
<i>Iuramenti distinctio, & divisio.</i>	224
<i>Iuramentum quid faciat.</i>	190
<i>Iuramentum dicitur formalis solemnitas iudicij.</i>	377
<i>Iuramentum calumnia quid, & quid veritatis.</i>	225
<i>Iuramenti substantia.</i>	ibid.
<i>Iuramentum dare quando non debeat iudex.</i>	210
<i>Iuramentum a parte qualiter remitti possit.</i>	226
<i>Iuramentum est de validitate, non de substantia testimonij.</i>	225
<i>Iuramentum compurgatorum quale.</i>	308
<i>Iurare quare debeat testis examinandus.</i>	227
<i>Iurare secundo quando quis debeat, & super quo sit iurandum.</i>	378
<i>Iurato dicto magis creditur, quam non iurato.</i>	225
<i>Iurisdictio quid sit, & quid merum, & quid mixtum Imperium.</i>	229. 231
<i>Iurisdictio parochorum qualis sit.</i>	229
<i>Iuris appellatione venit consuetudo.</i>	231
<i>Iuris positivi omissa solemnitas quid faciat.</i>	ibid.
<i>Ius naturale est commune omnium gentium.</i>	230
<i>Ius divinum per postitium, & etiam per principem quandoque limitatur.</i>	364
<i>Iustitia.</i>	230
<i>Ius canonicum in quibus, & ubi servetur.</i>	230
<i>Ius suum iudex quando & qualiter perdere dicatur.</i>	219
<i>Ius patronatus qualiter transeat in fiscum.</i>	416

L

<i>Lachrymis nullus fiat locus.</i>	201
<i>Laici non praedicent, nec occulta conventicula faciant.</i>	233
<i>Lania, seu striga qua sint.</i>	ibid.
<i>Lapso & non relapso parcutur.</i>	469
<i>Lata & ferenda sententia differentia.</i>	96
<i>Latitans ut fugiat quid.</i>	122
<i>Laudum quid sit.</i>	233
<i>Laxare penam reo non potest iudex.</i>	207
<i>Legatus de latere quid sit, & quam auctoritatem habeat.</i>	234
<i>Legem interpretari quis valeat.</i>	187
<i>Legis divinae interpres solus Papa est.</i>	235
<i>Legis intellectus qualis sit.</i>	64
<i>Legitima portio quid sit.</i>	234
<i>Legitima quando confiscanda venit.</i>	417
<i>Levis suspicio quomodo transeat in vehementem.</i>	353. 464

Levia

Index.

<i>Leuia signa ad inquirendum de hæresi sufficiunt.</i>	161
<i>Leuia delicta quæ dicantur.</i>	235.290
<i>Lex inquisitionis officium impediens venit abroganda.</i>	177
<i>Lex noua limitatur per antiquam.</i>	235
<i>Lex secularis per Ecclesiam non approbata clericum non ligat.</i>	ibid.
<i>Lex quomodo abrogetur.</i>	283
<i>Liberi, statu liberi, & serui qualiter differant.</i>	399
<i>Liberorum appellatione qui veniant.</i>	240
<i>Liberum arbitrium cogere non potest demon.</i>	465
<i>Libelli famosi auctor, vel propalator quomodo puniatur.</i>	236
<i>Liber homo remissive.</i>	240.475
<i>Libri hæreticorum Inquisitori tradi debent.</i>	237
<i>Libri prohibiti, vel suspecta lectionis detentio quid faciat.</i>	237.468
<i>Libri suspecti etiam apud Romanos prohibebentur.</i>	239
<i>Literis Cardinalis, & Principum qualis fides sit adhibenda.</i>	239
<i>Literati nobiles, immo nobilissimi sunt.</i>	253
<i>Litigator continuus accusare non potest.</i>	239
<i>Lit s contestata vim habet responsio.</i>	387
<i>Locatio quando alienatio dicatur.</i>	240
<i>Loca vicina quæ dicantur.</i>	ibid.
<i>Locus ag grauat delictum.</i>	ibid.
<i>Locorum, temporum, & personarum qualitas consideranda.</i>	209
<i>Ludi ex quibus crimina oriuntur.</i>	193
<i>Luce meridiana clarior probatio debet esse, quomodo intelligatur.</i>	295

M

M <i>Agici, & Mathematici qui sint.</i>	25.87
<i>Magnum, & paruum quid sit.</i>	241
<i>Maestas diuina peruipeusa quid.</i>	ibid.
<i>Magistralia iuris vocabula.</i>	288
<i>Maior omni exceptione quis dicatur.</i>	360
<i>Maior pars quid sit & qui maiores dicantur.</i>	243
<i>Malam voluntatem habens circa finem, & circa ea quæ sunt ad finem habebit.</i>	125
<i>Malitia & incontinentia quid faciant.</i>	242
<i>Malitia & negligentia carere debet Inquisitor.</i>	176
<i>Malitiam supplere atatem quomodo intelligatur.</i>	239
<i>Maleficia quando sapiant hæresim.</i>	242
<i>Malus animus quando presumatur.</i>	289
<i>Malus pro salute boni tolerari quando debeat.</i>	305
<i>Malignitate potens quis quandoque esse potest.</i>	79
<i>Maleficus insignis iure communi gaudere non debet,</i>	154

Male-

Index.

<i>Malefactum pro infecto habetur.</i>	183
<i>Maleficium quatuor modis probatur.</i>	67
<i>Mandans, instruens, & falsus testis quando absoluat.</i>	297
<i>Manifestum quid sit, & manifeste deprehensus.</i>	244
<i>Manifeste quid significet.</i>	ibid.
<i>Maritus longo tempore absens.</i>	ibid.
<i>Maritus uxorem de hæresi damnatam alere non tenetur.</i>	245
<i>Martyrium hæreticorum tantum.</i>	ibid.
<i>Masculinum comprehendit foeminiuum.</i>	114
<i>Matris delictum quid filiis noceat.</i>	114.245
<i>Matrimonium ad ecclesiasticum iudicem pertinet.</i>	245
<i>Matrimonium per clericum in sacris constitutum, vel religiosum professum publice contractum.</i>	ibid.
<i>Matrimonium ab hæretico contractum quandoque nullum.</i>	278
<i>Maumetum inuocans quid.</i>	246
<i>Mediator facinoris testis esse non potest.</i>	113
<i>Memoria defuncti hæretici, vel proditoris damnanda.</i>	246
<i>Mendacium indicium maximum facit contra rem.</i>	ibid.
<i>Mendacium benignitatis quandoque sine peccato.</i>	271
<i>Mendaciter respondens iudici torqueri debet.</i>	246
<i>Mendax quis non admittitur.</i>	ibid.
<i>Mendacium iudiciale quomodo punitur.</i>	ibid.
<i>Metus cadens in virum, vel mulierem constantem.</i>	ibid.
<i>Meri & mixti imperij iura comprehendit iurisdictio.</i>	229
<i>Metu mortis fidem negantes quid.</i>	22
<i>Ministros habere quomodo possit Inquisitor.</i>	39.247
<i>Minor atas quando excusat.</i>	247
<i>Minor sine curatore quando torqueri possit.</i>	ibid.
<i>Minor fassus etiam cum iuramento quid.</i>	374
<i>Minus legitima indicia quando requirantur.</i>	157
<i>Miraculi vera diffinitio.</i>	486
<i>Miserabilium cause sunt expediende.</i>	39
<i>Missio pecuniarum ad partes hæreticorum.</i>	468
<i>Mixtim sapienter fatueque loquens quid.</i>	483
<i>Mitigare penam quando possint Inquisitores.</i>	180
<i>Modestia semper vtendum est.</i>	20
<i>Modi & modicum.</i>	248
<i>Monitio quotuplex, sit, & quomodo fienda.</i>	ibid.
<i>Monachus testis esse quando, & qualiter possit.</i>	350
<i>Moralia, legalia, iudicialia, & ceremonialia præcepta quæ sint.</i>	189
<i>Moram trahere extra suam prouinciam quare non debeat Inquisitor.</i>	248
<i>Mortis appellatione quid in civili, canonico, atque diuino iure.</i>	249
<i>Mortem relapsis, seu impænitentibus nunciare quis debeat.</i>	319

c 2 Mortem

Index.

<i>Mortem tantum evitat ad Ecclesiam rediens hereticus.</i>	138
<i>Mortui heretici heredes quando, & quomodo citari debeant.</i>	34
<i>Mortui quando accusari possint.</i>	34.249
<i>Mortuus quando possit excommunicari & absolui.</i>	34
<i>Mortuus regulariter in quibus accusari potest.</i>	249
<i>Mulier in quibus causis ad accusandum admittatur.</i>	250
<i>Multitudo non, sed fides testium est attendenda.</i>	288
<i>Multitudo quando est in delicto.</i>	251
<i>Multa differt à pœna, quam potest Inquisitor imponere.</i>	273
<i>Mulier quando forum ecclesiasticum sortiatur.</i>	210
<i>Mulier ad accusandum non admittatur nisi.</i>	250
<i>Mulierum duarum testimonium.</i>	ibid.
<i>Mulieribus, & rusticis quando parcitur.</i>	121
<i>Mundum calamum & linguam unam iudex debet habere.</i>	291
<i>Munera à iudice acceptabilia.</i>	211
<i>Murus, & immuratio quid sit.</i>	39
<i>Mutuans pecunias heretico quid.</i>	354

N

<i>Necessitas quando dicatur.</i>	252
<i>Necromantia quomodo ad Inquisitorem spectet.</i>	ibid.
<i>Negans quæ prius fassus fuerat.</i>	142.392
<i>Negatio copia processus quid faciat.</i>	300
<i>Negotiatio clericis prohibita qualis sit.</i>	253
<i>Negligens in puniendo prælatus facit indicium contra se.</i>	252
<i>Negligentia requiri scientiam.</i>	46
<i>Negligentia Episcopi, & Inquisitoris quid faciat.</i>	9
<i>Nobilis quotupliciter quis dicatur.</i>	253
<i>Nobiles sunt literati omnes.</i>	ibid.
<i>Nobilitas subiecti culpam aggravat.</i>	92
<i>Nobilitati in pœnis inferendis qualiter deferatur.</i>	253
<i>Nomina testium prodi non debent, sed supprimi.</i>	16
<i>Nominatus per tortum quid.</i>	264
<i>Nona diei hora quæ sit.</i>	485
<i>Notarius sine iudice testes recipere non potest.</i>	60
<i>Notarij qui possint esse in arduis causis.</i>	12
<i>Notarius quis, & quare dicatur.</i>	254
<i>Notarij religiosi, & duo idonei loco notarij possunt eligi ab Inquisitore.</i>	ibid.
<i>Notariorum subscriptiones qualiter fieri deceat.</i>	255
<i>Notarios creare & instituire quomodo & qualiter potest & debet Inquisitor.</i>	257
<i>Notario magis quam testi semper creditur.</i>	ibid.
<i>Notarij quando & quotiens iurare teneantur.</i>	255

Noto-

Index.

<i>Notorium multiplex.</i>	257
<i>Notorium delictum Episcopi & Inquisitoris.</i>	258
<i>Notorij probatio qualis esse debeat.</i>	ibid.
<i>Notorium in facto non in opinione est.</i>	ibid.
<i>Notum, & notorium quomodo differant.</i>	217
<i>Nova hæresis quæ, & qualis dicatur.</i>	226
<i>Nuncius iuratus esse debet, quia ei creditur.</i>	42
<i>Nuncio quomodo credatur.</i>	43.258

O

<i>Obedientia Prælati à subditis deneganda non est.</i>	259
<i>Obedientes in negotio inquisitionis qui dicantur.</i>	ibid.
<i>Obedientes etiam iniusto Ecclesie præcepto.</i>	ibid.
<i>Obligati Inquisitori pro hereticis.</i>	ibid.
<i>Obligati hereticis quomodo liberantur.</i>	260
<i>Oblivio rationabilis quando excusat.</i>	61
<i>Oblivio præsumitur ex quinquennio.</i>	260
<i>Obscuritas nimia in responsionibus quid faciat.</i>	260.382
<i>Occidens aliquem ex familia Inquisitoris etiam iussu alieno.</i>	260
<i>Occidens aliquem ad sui defensionem quomodo puniatur.</i>	261
<i>Occultum multipliciter, & quæ occulta quo ad Ecclesiam.</i>	133
<i>Occulta ad Ecclesiam pertinentia.</i>	261
<i>Occultum quomodo afficiat.</i>	275
<i>Occultus hereticus quomodo absolui debeat.</i>	6
<i>Occulti heretici qui sint.</i>	ibid.
<i>Octo dierum terminus cui, & quando est assignandus.</i>	174.389
<i>Officialis negligentia quæ puniri debeat.</i>	262
<i>Officiales quæ statuta facere possint.</i>	263
<i>Officiales in sindicatu non debent urgeri.</i>	213
<i>Officiales iura excedentes quando homicide sint vocandi.</i>	391
<i>Officio functus quando dicatur iudex.</i>	263
<i>Officio durante non possunt iudices esse testes.</i>	ibid.
<i>Opera nonnulla hereticorum sunt admissa, & concessa.</i>	79
<i>Opinio, & fama quomodo differunt.</i>	153
<i>Opinio doctorum quam veritatem faciat.</i>	163
<i>Opinio nova quæ & qualis dicatur.</i>	132
<i>Opinio vehemens pro scientia habetur.</i>	153
<i>Orare pro heretico non licet.</i>	111
<i>Ordo iudiciarius duplex.</i>	264
<i>Ordo servandus in inquisitione contra regularem.</i>	166
<i>Ordinarij, & non delegati sunt Episcopi.</i>	172
<i>Ordinatio contra inquisitionis officium est nulla.</i>	265

Index.

Ordinatus ab hæreticis, & maximè scienter . 265
 Ordinatus sine baptismo . ibid.

P

PActum contra ius non tenet, secus si præter ius . 265
 Palam contrahens matrimonium clericus in sacris constitutus, aut religiosus professus . 323
 Pallor vultus, & trepidatio in reo quid faciant . 265
 Pamphilus Phereus . 487
 Papa quot & quibus testibus conuincatur . 67
 Papa in terris Imperij qualem iurisdictionem habeat . 266
 Papa in quibus gubernetur à Deo . 97
 Papa non potest sibi successorem eligere . 266
 Papa etiam super infidelitate habet auctoritatem . 190
 Papa propter hæresim tantum potest deponi . 141. 266
 Papæ in quibus subdantur Principes Christiani . 266. 292
 Papæ verbo quando non credatur . 239
 Parentelam vel confederationem cum hæretico facere non licet . 354
 Pater in torto filio torquetur . 390
 Pater quandoque pro filio obligatur . 267
 Patri, vel fratri hæretico magis quàm alijs benefacere quis quandoq; tenetur . ibid.
 Patris magis quam matris delictum filium afficit . 114
 Patrem alere tenetur filius . 115
 Patronus vergens ad inopiam quid iuris in iure patronatus . 267
 Patere quid dicatur . ibid.
 Pauper regulariter non accusat, & quis pauper dicatur . 258
 Paupertas Christi qualis fuerit . ibid.
 Peccatum in Spiritum sanctum proprie quid sit . ibid.
 Peccatum in confessione auditum reuelare quid . 269
 Peccatum in dignitate constituti quale . ibid.
 Peculatus pena quando teneatur Iudex . ibid.
 Peculium profectitium quando confiscatur . 422
 Pecuniam ad hæreticos mittens qua pœna puniatur . 467
 Pecuniaria pœna reum mulctare potest Inquisitor . 181. 281
 Peremptorium ante sententiam requiritur . 270
 Periurus non est sine dolo, licet non semper puniatur . 270
 Periuri & contra se, & contra alios quomodo admittantur . 10
 Persistens in negativa quid . 186
 Perseuerantia etiam in morte quid operetur, & in quibus requiratur . 271
 Pertinacia ad hæresim est necessaria remissive . 272
 Pertinacie pœna temporalis esse debet . 180
 Pertinax quotuplex dicatur . 130

Perfo-

Index.

Personaliter citatus personaliter comparere debet . 45
 Persona dua religiosa, & dua idonea ad depositiones accipiendas . 178
 Physionomia mala arguit malam inclinationem . 272
 Pilatus abusus est auctoritate sibi data . 208
 Placentina consuetudo in hereticorum bonorum confiscatione . 116
 Pluries hæreticum audiens præsumitur cum illo conuenire . 132
 Plures duobus quando & quare requirantur in testimonium . 369
 Pocula amatoria citra hæresis labem porrigi possunt . 24
 Pœna mortis in iure canonico pro excommunicatione sumitur . 279
 Pœna capitales & non capitales quæ sint . ibid.
 Pœna corporalis in atrocioribus evitari non debet . ibid.
 Pœna ultimi supplicij in pecuniariam quando commutari possit . 280
 Pœna iuris consummatum delictum requirit . 273
 Pœnam augendi, vel minuendi quæ sint causæ . 274
 Pœna in Principe quomodo sit arbitraria . 273
 Pœna duplex inuenitur in hæresi . 5
 Pœna temporalis non remittitur . ibid.
 Pœna per se, vel per alium quæ expiari possit . 114
 Pœna ex patris, vel matris delicto transiens in filios . ibid.
 Pœnas augere, vel minuire ex causa potest Inquisitor, & Iudex, non autem relaxare . 209
 Pœnæ hæreticis debite sunt duplicis ordinis . 476
 Pœnæ dua quando sunt imponendæ minor præualere debet . 208
 Pœna corporalis, seu pecuniaria quando procuratorem requirit . 301
 Pœna quando duplicari debet . 274
 Pœnæ diuersæ diuersa tempora requirunt . 321
 Pœnam commutare post latam sententiam non potest Iudex . 322
 Pœna à multa qualiter differat, & quid requirat . 273
 Pœnitentiam sibi ab Inquisitore impositam facere renuens . 141. 452. 454
 Pœnitentiam sibi ab Inquisitore impositam facere omittens . 269. 452
 Potentia malitiæ quæ, & qualis sit . 16
 Prædicans assertionem hæreticam quomodo puniri debeat . 283
 Præces pro hæretico fundere quid sit . 111
 Præceptum pœnale à quibus inuentum fuit . 282
 Præceptum an possit per Iudicem fieri sine causæ cognitione . 283
 Prælati alios & non se corrigens delinquit . ibid.
 Prædicans hæreses . ibid.
 Prælati quis dicatur & sit . 284
 Præscriptio quare sit inuenta . 370
 Præsumptio quid sit & quotuplex . 287
 Præsumptio violenta sola est sufficiens ad condemnandum . 290
 Præsumptio malitiæ quid faciat . 206
 Præsumptio præsumptionem elidit . 344

c 4 Præsum-

Index.

Præsumptio probabilis iuncta infamia violentam facit præsumptionem. 309
Præsumptio quomodo elidat indicium. 154
Præsumptio quid operetur. 428
Præsumptio secunda primam consumans. 464
Præsumptione non præiudicium reus interrogari non potest. 288
Præsumptionibus validioribus standum est. 290
Præsumitur contra hæreticum, & criminofum in dubio. *ibid.*
Præsumitur pro Principe nisi scandalum oriatur. 291
Præscriptio quare sit inuenta, nec per illam tolluntur peccata. 284
Prætor quomodo possit iudicare. 285
Præuentio quomodo causetur, & inuet. 172. 285
Præuentio quomodo argeat. 172
Primi motus non sunt in potestate hominis. 97
Principes seculares damnatis per Inquisitores immunitatē dare non possunt. 292
Princeps solus immunitatem promittere potest. 303
Princeps absolutus est à solemnitatibus iudicialibus. *ibid.*
Principis auctoritas quæ & qualis. 321
Principi quando non est obediendum. 201
Principes contra iudæos ad quid teneantur. 292
Principes in quibus subdantur Papa. *ibid.*
Principale maleficium quando constare debet. 111
Principium quid sit. 292
Præiudicia crimina quæ dicantur. 293
Præiudicium præcedere debet causæ cognitio. *ibid.*
Præiudicium quid sit, & præiudicia fisco damnosa. 294
Probatio in criminalibus luce meridiana clarior esse debet. 295
Probatio præsumpta, & per coniecturas in quibus admittatur. *ibid.*
Probatio quid sit, & quotuplex. 294
Probatio per torturam quando tollitur. 395
Probationes luce meridiana clariores quando esse debent. 295
Probationes gradus qui sint. 296
Probabilia & verisimilia quæ sint. 152
Processus nullus respectu iudicis. 300
Processus error non attenditur quando reus delictum confitetur. 299
Processus, & testium publicatio quando fieri debet. *ibid.*
Processum tardare studentes quid mereantur. 110
Procurator in criminalibus quando admittatur. 301
Producens testem vel instrumentum falsum. 301
Promissio liberationis quando teneat. 271
Promissionem impunitatis solus Princeps facere potest. 303
Promissio quomodo intelligatur. 303. 479
Promissio facta demoni solemniter. 302
Professus in religione approbata. *ibid.*
 Proro.

Index.

Prærogata iurisdictionis quid dicatur. 303
Protestatio quid sit & quibus proficit. 71
Publicatio processus, & testium. 299. 303
Publicatio testium quandoque omittenda. 385
Publicum crimen tripliciter dicitur. 304. 293
Puniri bis de eodem crimine quando quis possit. 395
Puniri debent verba etiam iocose contra fidem prolata. *ibid.*
Punitio in utroque foro potest fieri. *ibid.*
Pupillus delinquens mitius punitur. 306
Pupillus regulariter non accusat. 15
Purgatio vulgaris omnino prohibita. 306
Purgatio canonica cui, & quando sit indicenda. *ibid.*
Purgatio canonica ubi fienda. 308
Purgandus pauper vel extraneus. 309
Purgatio iurata. 310
Purgatiuum indicium quale. 2

Q

Quadragesimalis præscriptio in causa fidei quomodo obseruetur. 310
Quadragesimalis præscriptio non habet locum in bonis confiscandis hereticorum. 117
Qualitas personæ, loquendi modus, & scandalum datum sunt consideranda. 137
Questionandi usus & consuetudo qualis sit. 80
Querela est nomen generale. 312
Querelare vel accusare quis possit. *ibid.*

R

Ranarum productio à quibus fieri possit. 487
Raptores virginum qualiter puniri possint, & debeant. 312
Ratificata confessio quid faciat. 58
Ratio legis est anima eius. 313
Receptatio & receptatores quid sint. 314
Receptatores sine culpa qui sint. *ibid.*
Receptator secundum canones quid sit. 467
Reconciliatus ad dignitates qualiter promoueri possit. 139
Reconciliatus ab excommunicatione tantum & non à crimine absoluitur. 340
Reconciliatorum hereticorum sententia qualis esse debeat. 339
Recusari quomodo possit iudex. 218
Recusandi iudicem modus seruandus. 315

Rediens

Index.

Rediens post sententiam non potest ab Inquisitore recipi.	138
Redeuntes ad fidem hæretici quas pœnas euadunt.	316
Redeuntes, siue transeuntes ad Iudaismum.	ibid.
Regulares prelati contra subditos in causa fidei procedere quomodo debeant.	ibid.
Regula de apicibus iuris seruanda.	ibid.
Reliæ complexio in tortura maximè est consideranda.	388
Reliæ dandi forma qualis sit.	386
Relapsi qui dicantur.	317.453
Relapsus occultus quomodo recipi debeat.	140
Relapsi quare non recipiantur.	141
Relapsorum bona confiscari debent.	140.169
Relapsorum & impœnitentium pœna qualis esse debeat.	141.469
Relaxare, mutare, & alterare pœnam quomodo differant.	319
Relaxare pœnam in lege statutam non potest Iudex.	320
Religiosus hæreticus grauius punitur.	142
Religiosorum nomine qui veniant.	323
Renunciare suis defensionibus quando & qualiter possit reus.	80
Remedia ad maleficia tollenda.	324
Repetitio testium quando est necessaria.	387
Repetitio illicita qualis sit.	391
Replicatio paris criminis, & restitutio in integrum.	325
Requirere Episcopum quando & qualiter debeat Inquisitor.	390
Rescindi debent hæreticorum contractus.	115
Residere qui debeant clerici.	325
Respectus familiae & conditionis quid faciat.	397
Respondere Iudici reuens absque causa.	325.330
Responsio vim litis contestata habens.	387
Restitutio in integrum cui denegetur.	232.326
Restituti per Imperatorem quid.	326
Retractans confessionem iam factam.	327
Reuelans secreta consilia.	220
Reuersus post sententiam quomodo recipiatur.	448
Reus seipsum offerens, & delictum confitens quid lucretur.	329
Reus quando sit absolendus, & quando non.	158.224
Reus de mendacio in iudicio dicto non punitur.	329
Reus de socijs criminis quando & qualiter interrogari possit.	153
Reus quando torqueri possit.	154
Reuocatio prioris confessionis quando admittatur.	328.392
Reuocatio prioris confessionis in mortis articulo.	328
Reuocare ab errore aliquem reuens errare se ostendit.	429
Rex Siciliae Papæ ministrum gessit contra Iudæos.	194
Rigorosior, sed iusta Placen. consilij sententia.	450
Rigor legis qualiter & quando à Iudice temperari possit.	235.322

Sacerdos

Index.

S

Sacerdos in testem adductus de in confessione auditis taceat.	330
Sacerdotes, vel clerici hæreticis fauente qualiter puniri debeant.	111
Sacramenta que & quando administrare possit laicus.	331
Sacrilegium quomodo committatur.	332
Sacrificia demonibus offerentes quando hæretici, vel suspecti habeantur.	25
Sagacis, & idiotæ differentia in dandis iudicijs defensorijs.	158
Sanguinis effusionem abhorret Ecclesia.	136
Saraceni quare tolerantur inter Christianos.	195
Scandalum vitari qualiter debeat.	160
Schismatici ab hæreticis quomodo differant.	333
Schismatici pœna qualis sit.	ibid.
Scientia in delicto requiritur.	313
Scientia doctoris & testis quomodo differant.	332
Scientia & ignorantia quid faciat in prescriptione, & quando presumatur in facto proprio.	119.333
Scribens, vel recitans aliquid in damnum Inquisitoris.	354
Scripturam suam non probans qualiter puniatur.	236
Scriptura non est de substantia abiurationis.	2
Scriptura que publica, que autentica, & que priuata.	334
Scripta sententia non reperta quid faciat.	448
Scripta auctorum ab ecclesia damnatorum qualia sint.	334
Secreta consilia reuelans quid.	220.344
Secreti violatio quid faciat.	385
Secularis potestas de crimine heresis non se intromittat.	336
Secularis potestas in clericum qualem potestatem habeat.	ibid.
Securus esse debet iudicij locus.	223
Sede Episcopi vacante, Inquisitor capitulum requirere non tenetur.	104
Sedere debet Iudex in iudicando.	52
Seipsum constituens aduocatis qualiter non egeat.	158
Semina in elementis qualiter sint.	487
Semiplena probatio que sit, & due semiplene probationes quid faciant.	295
Senex quis dicatur, & qui decrepitis, & an, & quando torqueri possit.	337
Sententia qualis esse, & qualiter ferri debeat.	338
Sententia interlocutoria vim diffinitiuæ habens.	339
Sententia declaratoria requiritur in bonorum confiscatione etiam post mortem delinquentis.	343
Sententia reconciliatorum qualis esse debeat.	339
Sententia reconciliati non fertur, sed lata pronũciatur, nec est cõtra, sed pro reo.	340
Sententia contra mortuum lata.	341
Sententia que nunquam in rem iudicatam transit.	ibid.
Sententia sine citatione que sit.	341

Sententia

Index.

<i>Sententia Inquisitoris cito executioni mandanda est.</i>	342
<i>Sententia lata sine probationibus qualis sit.</i>	287
<i>Sententia que interlocutoria, & que diffinitiva dicatur.</i>	339
<i>Sententia diffinitiva in scriptis esse debet.</i>	338
<i>Sententia diffinitiva lata non potest corrigi circa principale, sed iustificari.</i>	337
<i>Sepultura ecclesiastica tradere quid sit.</i>	279
<i>Sepultura ecclesiastica carere debent heretici.</i>	ibid.
<i>Serapidis miracula qualia fuisse.</i>	487
<i>Seruilis & libera persone differentia.</i>	155
<i>Servus quis dicatur, & quando torqueri possit.</i>	346
<i>Severitas in atrocioribus militat.</i>	203
<i>Signa levia ad inquirendum de heresi sufficiunt.</i>	161
<i>Simonia tam in dante quam in recipiente qualiter consistet.</i>	213
<i>Simonia quando & qualiter sit vera heresis.</i>	345
<i>Similitudo & dissimilitudo in dictis testium quid faciat.</i>	381
<i>Simpliciter & de plano, ac summarie procedere quid sit.</i>	297
<i>Singularium testium nobilitas quid faciat.</i>	296
<i>Singulares testes qui dicantur.</i>	363
<i>Socij criminis admittuntur contra hereticos.</i>	102.346
<i>Socij criminis confessio in crimine heresis quid faciat.</i>	153.157.347
<i>Solemmitas iuris seruari debent in enormi crimine.</i>	99
<i>Solemmitas iuris civilis, vel iuris gentium non autem diuini quandoq; tollitur.</i>	85
<i>Solemmitas maior in foro iudiciali requiritur quam in penitentiali.</i>	284
<i>Solitus quis dicatur.</i>	347
<i>Sortilegi non heretici qui sint.</i>	87.347.465.
<i>Spadachiari quandoque debet enormis peccator.</i>	99
<i>Spiritus boni, & mali occurfus differentia.</i>	485
<i>Spoliatus vt torqueatur quid.</i>	390
<i>Sponte iudici se offerens quid.</i>	289.457
<i>Sportula a quo iudice peti possint.</i>	211.347
<i>Spurcare Sanctorum imagines.</i>	456
<i>Statuta ad heresim pertinentia interpretari quis possit.</i>	348
<i>Stultus quis dicatur.</i>	483
<i>Stylus curie quid faciat.</i>	348
<i>Subditi superioribus obedire in quibus teneantur.</i>	349
<i>Subditi obedientiam prescribere non possunt.</i>	348
<i>Subditi ratione delicti qui dicantur.</i>	175
<i>Subscribens scriptura aliena quomodo sibi prejudicet.</i>	428
<i>Summarie & de plano procedere quid sit.</i>	300
<i>Supplicium vltimum quid sit.</i>	349
<i>Suspensus ab officio quid possit.</i>	ibid.
<i>Suspensus celebrans vel per annum perseuerans.</i>	ibid.
<i>Suspectus leuiter, vehementer, & violenter quid sit.</i>	351

Suspe-

Index.

<i>Suspectus secundo.</i>	443
<i>Suspicio quotuplex sit.</i>	350
<i>Suspicio leuis in vehementem transiens.</i>	464
<i>Suspicio vehemens quandoque in violentam transit.</i>	102
<i>Suspicio si contra Papam oriatur.</i>	175
<i>Suspicio inducens scandalum.</i>	161
<i>Suspecti tantum de heresi non debent immurari.</i>	358

T

<i>Tabellio vni testi, & pluribus aequialet.</i>	44
<i>Tacens, & taciturnitas in iudicio quid operetur.</i>	357
<i>Tacens in his, in quibus tenetur contradicere.</i>	ibid.
<i>Taciturnitas diuturna digna sindicatu.</i>	ibid.
<i>Talis non dicitur nisi pronunciatus.</i>	59.420
<i>Tempus quandoque delictum aggravat.</i>	358
<i>Tempus quando non vitiat.</i>	379
<i>Terminus iuris quantus, & qualis esse debet.</i>	358
<i>Terminus ad dandos vel recipiendos apostolos.</i>	19
<i>Terminis in citatione sub excommunicationis pena facta.</i>	43
<i>Temperare penam post sententiam qui possint.</i>	210
<i>Terror quomodo toritura dicatur.</i>	150
<i>Territio nuda & leuis non dicitur questio.</i>	358
<i>Terribilem se quandoque ostendere debet iudex.</i>	150
<i>Testis in articulo mortis dictum reuocans.</i>	384
<i>Testis singularis quid faciat.</i>	367
<i>Testis vnus de insaniam opinioni preualet communi.</i>	ibid.
<i>Testis vnus purgatorium facit indicium.</i>	365
<i>Testis non reddens causam dicti sui.</i>	384
<i>Testis quando efficitur de foro iudicis.</i>	379
<i>Testis proprium crimen causam contingens passus.</i>	384
<i>Testis de auditu nominare debet personas a quibus audiuit.</i>	107.381
<i>Testis corruptum se asserens vel nimium deponens.</i>	375
<i>Testis inhabilis presumptione suffultus.</i>	157.374
<i>Testis sine adimniculis.</i>	162
<i>Testis stipatus quid sit.</i>	366
<i>Testis & denunciator quis, & quando possit esse.</i>	376
<i>Testis a parte, vel a iudice vocari debet, & cogi quandoque.</i>	370
<i>Testis quando bis testificari cogatur.</i>	372
<i>Testis non admittendus quando admittatur.</i>	376
<i>Testes in depositione Cardinalium requisiti.</i>	369
<i>Testes singulares in crimine heresis quomodo probent.</i>	364
<i>Testem corruptum producens qualiter puniatur.</i>	301

Testes

Index

Testes duo non sufficiunt ad probandum bonam vel malam famam . . . 364
 Testes notabiles quid faciant . . . 150
 Testes unde dicti, & testium qualitas qua esse debeat . . . 359
 Testes plures duobus quando requirantur . . . 364
 Testes in testamentis requisiti . . . 370
 Testes quando torqueri debeant . . . 400
 Testes de infamia concordare non est necesse . . . 161
 Testes a quibus citari, & cogi debeant . . . 370
 Testes alias non admittendi quando, & in quibus admittantur . . . 376
 Testes non tantum in substantia, sed & in cortice verborum quandoque concordare debent . . . 381
 Testes variantes torqueri possunt & debent . . . 391
 Testes alias reprobati contra de heresi suspectos admittuntur . . . 9
 Testes minus idonei quando idonei reputentur . . . 157
 Testes integri quales esse debeant . . . 360
 Testium subscriptio non requiritur . . . 44
 Testium inhabilium fides qualis sit . . . 10
 Testium singularium multitudo, & nobilitas quid faciat . . . 296
 Testium differentia . . . 359
 Testium nomina supprimi quando debeant . . . 79. 343
 Testium singularitas fortificata . . . 368
 Testium qualitas qua sit admittenda . . . 359
 Testimonium de auditu alieno quando, & qualiter probat . . . 375
 Timida quid sit . . . 386
 Titubans quis, & quando dicatur . . . 102
 Torquendus quando sit reus . . . 180
 Torqueri ob qua possunt presbyteri . . . 283
 Torqueri qui possint . . . 391
 Torqueri volens utrum possit vel non . . . 395
 Torqueri non potest ob contumaciam seipsum offerens . . . 400
 Tortura quid sit, & quomodo a questione differat . . . 386
 Tortura non in omnibus causis criminalibus datur . . . 391
 Tortura a quibus incipi debeat . . . ibid.
 Tortura quid faciat . . . 4
 Tortura debet dari super complicibus . . . 142
 Tortura quinque gradus habet . . . 397
 Tortura debilitat indicia . . . 395
 Tortura sine ministris . . . 399
 Tortura vana quando dicatur & sit . . . 221
 Tortura eneruat probationes . . . ibid.
 Tortura exempti qui sint . . . 399
 Tortura quando non est reiteranda . . . 325
 Tortus sine indicijs si fateatur quid . . . 57

Tortus

Index

Tortus super pracedentibus indicijs qualiter, & quando iterum possit torqueri . . . 391
 Tortus quando ratificare debeat . . . 388
 Tortus si in tormentis moriatur quid? . . . 399
 Tortus sollicitudine veritatem quaerens non est haereticus . . . 458
 Transeuntes seu redeuntes ad externos ritus . . . 22
 Trepidatio, balbutio, & variatio, quid faciant in reo . . . 151
 Tria haereticum facientia . . . 458
 Tria consideranda in tortura . . . 393
 Tria redeuntes necessaria . . . 477
 Trina monitio, vel una pro tribus qualiter, & quando requiratur . . . 265
 Turca baptizatus, sed haereticus . . . 442
 Turpitudinem suam tegeat quilibet tenetur . . . 378
 Turpitudinem suam allegans in iudicio quando audiri debeat . . . 402
 Tutia virgo Vestalis . . . 487
 Tyrannus quid . . . 386

Vacantia bona que dicantur & sint . . . 119
 Vacillans, seu varians quis dicatur . . . 382
 Vacillatio in iudicio qualiter puniri debeat . . . 384
 Varians non punitur de falso . . . 152
 Variationis maliciose poena . . . 447
 Varietas in eadem instantia . . . 382
 Vagabundus quis dicatur & sit . . . 403
 Vasalli haereticorum absoluntur ab obedientia prestanda . . . 277
 Vehemens suspicio iterata in violentam transit . . . 46. 102. 167
 Vehemens suspicio tenet illum qui ab haeretico compositum librum recipit . . . 237
 Vehemens opinio pro scientia habetur . . . 163
 Vehemens vehementi suspicioni superueniens . . . 289
 Vehementer suspectus post formalem abiurationem . . . 445
 Venetorum consuetudo in publicandis testibus . . . 299
 Veniam petens ab Inquisitore qualiter reus presumatur . . . 431
 Verbum haereticum dicens qualiter sit indicandus . . . 404
 Verba contra fidem etiam iocose prolata puniri debent . . . 111
 Verba testium quomodo sint intelligenda, & declaranda . . . 383
 Verbalis degradatio quid operetur . . . 82. 83
 Verisimile semper est considerandum . . . 108. 151
 Verisimilia qua sint . . . 152
 Veritas iuris positivi quandoque relinquitur . . . 332
 Veritatem suppressens quid mereatur . . . 374
 Veritatum catholicarum genera quot sint . . . 68

Vicarius

Index.

<i>Vicarius Episcopi qualem habeat auctoritatem .</i>	406
<i>Vicarius Inquisitoris à quibus amoueri possit .</i>	ibid.
<i>Vicarij Inquisitoris ætas quota esse debeat .</i>	168
<i>Vicinus quis dicatur .</i>	407
<i>Vicinus vicini factum scire præsumitur, & quæ vicina dicantur .</i>	ibid.
<i>Vilium personarum testimonium quantum valeat .</i>	143
<i>Vincire, & elemare non est leuis tortura .</i>	397
<i>Violenter suspectus quis dicatur .</i>	353
<i>Violenter suspectus tanquam hæreticus est puniendus .</i>	356
<i>Violenta suspicio sola sufficit ad condemnandum .</i>	350
<i>Virtutis eminentia quandoque in puniendo consideratur .</i>	274
<i>Vitans fidelium consortia, vel diuina fugiens .</i>	355
<i>Vitimi supplicij pœna in pecuniariam commutari potest .</i>	280
<i>Vnctio extrema relapsis dari non debet .</i>	472
<i>Vnitantum qualiter, & quando credatur .</i>	180.366.385.408
<i>Vnio gentium ad finem illicitum quid faciat .</i>	408
<i>Vnum factum pluribus legibus puniri potest .</i>	409
<i>Vniuersitas in vno solo conseruari potest .</i>	408
<i>Voluntas delinquentis qualiter attendatur .</i>	ibid.
<i>Voluntas humana non finitur morte .</i>	ibid.
<i>Voluntas sine effectu quomodo puniri debeat .</i>	465
<i>Voluntas coacta quomodo præualeat .</i>	378
<i>Volentem torqueri vt sic non debet .</i>	395
<i>Vsufructus non confiscantur .</i>	423
<i>Vsuram non esse peccatum asserens est hæreticus .</i>	409
<i>Vsurarius fidelium consortia vitans .</i>	355
<i>Vsurarum causæ ad quos iudices spectent .</i>	225
<i>Vtens falso instrumento in iudicio qualiter puniatur .</i>	409
<i>Utilitas ex tolerantia iudeorum qualis sit .</i>	127
<i>Vulgari opinioni quando standum sit .</i>	14
<i>Vxor hæretici quomodo se habere debeat .</i>	418
<i>Vxorem publice ducens clericus in sacris, vel religiosus professus .</i>	410
<i>Vxores plures ducens quomodo puniri debeat .</i>	ibid.
<i>Vxores hæreticorum qualiter, & quando dotes amittant .</i>	377

FINIS INDICIS.

**PRAXIS IVDICIARIA
INQUISITORVM**

**Fratris Umberti Locati Placentini, Episcopi
Balneoregiensis ord. Prædicat. sacrae
Theologiae professoris,**

*Ex diuersis eiusdem Sacrae Theologiae,
ac I. V. D. collectum.*

A

ABIURARE, ET ABIURATIO.

ABIURARE, licet secundum Cice. lib. primo ad Atticum, simpliciter negare significet, Mihi autem (inquit Cicero) abiurare certius est, quam dependere : & secundum Virgilium in octauo Aeneid. contra ius tenere, ipso poeta dicente, Abstractæque Boues, abiurataque rapinae . secundum Doctores tamen, & prout nostræ deseruit intentioni, abiurare propriè est rem aliquam cum iuramento negare, & detestari . Quicumque ergo id, quod prius affirmauit cum iuramento, & maximè in iudicio, reuocauerit, & cum iuramento negauerit, abiurasse dicitur. Qui namque propria confessione, vel facti euidencia, vel testium legitima attestazione de hæresi fuerit conuictus, vel de ea suspectus, secundum qualitatem suspicionis, hæresim debet abiurare, vt in c. accusatus, de hære. lib. 6. & c. ad abolendam, de hære. & si relabatur, pœna relapsis debita punietur, iuxta d. c. accusatus, nisi primo abiurauerit tanquam leuiter suspectus, quia secundò licet grauius puniri debeat, quam primò, non tamen pœna relapsorum, quam abiurationem si reus negat facere, non videtur verè redire, ideo tanquam hæreticus est damnendus, iuxta c. ad abolendam, & c. excommunicamus, de hære. Et nota, qd qui abiurauit tanquam leuiter suspectus, si postea iterum cadat in leuem suspensionem, grauius (vt iam dictum est) debet puniri, quam si nunquã abiurasset, c. accusatus, de

A de

de hære. li. 6. debet enim abiurare tanquã vehementer suspectus, secundũ auctorem lib. qui intitulatur Opus mallei maleficarum, & à simili quia secundum Gemin. qui allegat glo. in c. literas, de præsump. vehemens suspicio iterata transit in violentiam. Siquidem abiuratio media multum aggrauat, quod patet ex hoc, quia si quis per centum annos fuisset hæreticus, & postea ad fidem redeat, non dicitur relapsus: si quis autem hodie abiuret hæresim, & cras deprehendatur etiam errare in fide, relapsus iudicabitur, & vt relapsus punietur, Anchar. in c. accusatus de hære. lib. 6. ibi, notandũ septimo. Circa abiurationis formam aduerte, q̃ cum duę idoneę personę, siue duo religiosi rogati sunt loco notarij de aliqua abiuratione, eorum scriptura sufficit, concurrente maximẽ ipsius rei confessione: & in tali casu non potest dici, q̃ de ea solum constet per eius confessionem, cum ad sit instrumentum probans ipsam abiurationem, adeo q̃ videtur cessare difficultas, q̃ scriptura sit de substantia abiurationis, de qua per tex. in c. accusatus, de hære. li. 6. & c. 1. de censibus. Et per Io. Mona. quoniam meo iudicio sufficere debet, q̃ reperiatur scriptura facta per partem abiurantem, seu notarium, vel personas duas idoneas loco notarij, cũ si aliter diceretur, possent euenire multi casus, in quibus abiurationes essent nullę, cum multi reperiantur, qui nesciunt scribere.

Scriptura nõ est de subitana abiuratione.

Abiurans vnã hæresim, omnes hæreses abiurare debet, tex. in c. ego Beringarius. ibi. Io. And. & Dominicus in c. accusatus. §. r. de hære. lib. 6. vbi probatur, q̃ qui in vna hæresis specie errauit, & postea simpliciter, vel generaliter abiurauit, & in aliam sectam, vel speciem hæresis diuersam incidit, est relapsus, & tanquam relapsus puniendus, quia omnes hæreses inimicę sunt colligatę: tex. in c. excommunicatus. pri. de hære.

Abiurans tanquam hæreticus pœnitens, si postea hæreticos deducat, recepet, associet, eis munera mittat, aut ab eis recipiat, eos visitet, vel eis fauorem impendat, iudicatur relapsus, vt in c. accusatus, vt supra, intellige tamen, nisi id quod facit aliqua bona ratione possit excusare, vt ignorantia, vel stultitia, vel affinitate, vt in d. c. per Doct. & glōf. plenẽ habetur.

Abiurans tanquam hæreticus pœnitens, vel tanquam de hæresi vehementer suspectus, si postea in hæresim labatur, verus censetur relapsus licet primum crimen plenẽ probatum non esset, d. c. accusatus. & ibi Gemin. & alij.

Fugiens e carceribus.

Qui abiurauit, vt hæreticus, vel vt vehementer suspectus, si postea labatur in hæresim, vel fugit e carceribus, in quibus erat positus ad agendum penitentiam, si sponte redierit antequam vocetur à Iudice, vel queratur ab eo, relapsus non est iudicandus, quia relapsus non dicitur, nisi qui bis est de hæresi conuictus, vel primo dedit vehementẽ suspensionem, & secundo lapsus est. Qui autem sponte venit, non dicitur secundo conuictus, & per consequens, nec relapsus iudicabitur. Alphons. de Castro in li. 2. de pun. hære. c. 2. facit quod dicit Abb. in c. cum non ab homine. de iudi. debes.

debes tamen tu Inquisitor benẽ scrutari an reuera sponte veniat. De fuga autem reorum vide infra in ver. Fuga.

Abiurans autem, & post abiurationem sibi impositam penitentiam perficere renuens, dat de se vehementem suspensionem, quod ipsum non pœnituerit, vel ad priora delicta redierit. Nota tamen pro maiori declaratione huius materię, quod pro parte negatiua est dictum D. Ant. de Butrio in cap. cum non ab homine. de iudi. qui ait, iam dixi, quod si est penitentia ei iniuncta, & non seruat, erit incorrigibilis, & posset tradi brachio sæculari, iux. c. ad abolendam, de hære. sed hoc non placet. Intellego ergo eum incorrigibilem, quando reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseuerat, & huius opinionis videtur etiam esse Barba. In oppositum est communis opinio doctorum Bal. in d. cap. cum non ab homine, ponens differentiam inter id, quod est principale iurisdictionis prætoris, & id quod est vltimum, sic dicens. Ille, qui non obtemperat prætori in eo, quod est principale iurisdictionis suę, id est, quia citatus non comparet, non dicitur incorrigibilis, licet sit contumax: ille vero, qui ei non obtemperat in eo, quod est vltimum suę iurisdictionis, vt quia depositus non admittit officium, vel gerit officium, incorrigibilis dicitur, tunc sic subsumo, sed vltimum iurisdictionis est pœnitentia, quam ponit per sententiam, quę est vltimum auctoritatis, vt claret: ergo qui pœnitentiam sibi iniunctam non perficit, erit incorrigibilis, & impœnitens. Huius opinionis fuit Freder. de Senis in cõsi. 157. vbi sic dicit, subscribens opinioni Abb. de Podioboniti, q̃ Inquisitor non potest remittere pœnam illi, qui pœnitentiam sibi impositam post abiurationem non peregit. Io. Cald. in cõsi. 490. quod est secundum de hæreticis prope finem, idem tenet. Quem & sequitur Gemin. in cap. vt commissi, li. 6. de hære. Abb. in d. c. cum non ab homine, de præsump. pertractans, quis dicatur incorrigibilis, inter ceteros recenset illum, qui impositam sibi pœnitentiã adimplere negligit, & specialiter loquitur de eo, qui fugit e carcere, in quo fuerat ob crimen occlusus. Ad dictum autem D. Ant. de Butrio dicitur, quod ipse pœnitentiam iniunctam non peragere minus rectẽ considerauit. Qui enim pœnitentiam impositam sibi non impleuit, dat (vt iam dictum est) vehementem de se suspensionem, & merito suspicari potest ipsum non pœnituisse, & sic ad priora rediisse peccata, vel in ipsis perseuerasse, & sic dicatur incorrigibilis etiam secundum dictum ipsius D. Ant.

Incorrigibilis quis sit.

Pœnitentiã nõ perficiens.

An autem talis brachio sæculari tradi possit, & debeat, duobus modis responderi potest. Et primo dicitur de mente Io. Calder. in c. literas de præsump. quod pœnitentię ab Inquisitoribus imponi solitę, sunt in duplici differentia. Quędam enim sunt, quę de directo contra hæresim tendunt, veluti ipsam detestari, contra ipsam prædicare, cum hæreticis non conuersari, & similia. Alia sunt, quę non directẽ contra hæresim sunt, vt ieiunare, peregrinari, & similia. Nam nõ implens penitentias

Abolitio, Absens.

Relapsus: quis

4. primi ordinis, tradi debet curiæ seculari, non autem non implens pœnitentias secundi ordinis. Tunc enim quis dicitur relapsus, quando fecit illud, quod non est dubiū fecisse ex conscientia, & loquela approbati à se erroris. Et hoc videtur velle Doctores in d. c. vt commissi. de hære. Et quoniam carcer datur in pœnitentiam reis, ne alijs noceant, vel alios inficiant, & vt appareat ambulent in tenebris, vel in luce, ideo è carcere fugiens tradi non debet curiæ seculari, sed alia pœna puniri, puta pecuniaria. Vide Franc. Squilacen, in suo tractat. de fi. ca. 19. vide etiam infra in verbo, Relapsus.

ABOLITIO.

Tortura: quid faciat.

Abolitio dari debet, id est circumduci processus, seu absolui in prima instantia ei, contra quem iudex habebat vehementia indicia, tortus tamen noluit fateri. Salic. in l. ea quidem. C. de accusa. & l. si qui adulteri. C. de adult. & in l. quisquis. C. ad leg. Jul. mai. Alex. in l. vnus. §. reus, in verbo nec confitetur. ff. de quæstio. per quod dictum ita declarat regulā. l. qui accusare. & quæ dicit Bar. in l. si. ff. de quæstio. vt scilicet tortus sit absolendus, si indicia non excedebant metam. De hac materia vide Bossium in pract. rit. de sententijs. nu. 68. vbi dicit de mente Cepolæ, qd tormenta debent esse in tanta quantitate, vt sit sublata omnis probatio, aliàs posset iudex reum non absolueret, sed pecuniaria pœna damnare. Video. (inquit) seruari in tali casu, quod fit protestatio secundum modum Cepolæ, & deinde ratione probationum concludentium, super quibus etiam non interrogatur, & sic cessant omnes difficultates.

ABSENS.

Absens quis dicitur, cum extra suum domicilium est, videlicet in alia ciuitate, vel alieno territorio, vt per doct. in Aucten. præfente. §. vbi duo. Dicuntur etiam absentes clerici, qui residentiam non faciunt in loco vbi est ecclesia, vt in c. vt ius porrectum. 10. q. 2. qui, si occurreret casus ponderosus, essent vocandi. Abb. in c. cum inter. de electio. Et nota, quod absentes in tribus casibus sunt vocandi, in actu scilicet alienationis, vt in c. cum inter vniversos, de electio. & in c. quia propter. eodem in cessatione à diuinis, vt in c. si canonici. de offi. ord. lib. 6. & in collatione præbendæ, vt in c. cum in ecclesijs, de præbendis.

Absens in causa criminali si per annum in contumacia extiterit, eius bona publicantur, taliter, qd si post annum compareat post tria edicta, vel tres citationes, nonaginta dies continentes, bona non recuperat, & omnes penas pecuniarias à lege, vel iudice positas, luere tenetur, sed admittitur ad corporalem defensionem, solutis prius expensis, & 600. dipondios pro homicidio, & 60. pro contemptu, l. 1. l. Annus. & l. fin. ff. de requiren. rei. l. 2. C. eodem titu. 8. par. 3. Quod si morbo, vel aliquo iusto impedimento fuit impeditus, potest petere post annum

Absolvere.

5. annum restitutionem aduersus annotationem bonorum, & impedimento probato bona consequi. Bal. in l. 1. not. 7. ff. ex quib. cau. maio. & ibi infert ad statutum Perusij, qd in effectu habetur. l. 1. tit. 7. ord. qd si quis non comparet intra nouem dies habetur pro confessio, & tanquam contra confessum, & contumacem potest procedi contra eum, qd si talis probauerit impedimentum, auditur.

Sed aduerte, qd in crimine hæresis si quis contumax extiterit per annum continuum, elapso anno, vt verè hæreticus damnatur. c. cū contumacia. c. vt inquisitionis, in fi. de hære. li. 6. c. excōicamus. pri. §. qui aut. co. tit. & hanc differentiā assignat gl. in ver. cōdemnatur. in d. §. qui aut. & Crilan. de hære. q. 8. nu. 3. & huiusmodi præsumptio, quæ oritur ex contumacia contra hæreticum est præsumptio iuris, & de iure, & ideo non admittitur probatio in cōtrarium. l. Antiquæ. C. ad velleia. gl. in l. siue possidetis. C. de proba. gl. magistrū. in c. is qui fidem. de sponsa.

ABSOLVERE, ET ABSOLVTIO.

Absolutus in foro cōscientiæ hæreticus postea delatus Episcopo, vel Inquisitori, de hoc errore licet emendatus, & correctus tamen per contritionem cordis, quam per confessionem oris, & etiā per satisfactionem penitentiam sibi iniunctam, quæ penitentia est perfecta, & de pen. di. 3. c. perfecta, & est quia diuina clemencia non patitur qd crimina semel dimissa veniant in suam amplius vltionem, vt de pen. di. 4. c. diuina, non erit tamen immunitas à temporalibus penis. Nam licet quis per penitentiam restituatur gratiam, non tamen restituitur dignitati, seu pristinae potestati, vt de pen. di. 6. c. 1. & 15. q. 5. c. presbiter. In hoc. n. crimine est duplex pœna, spiritualis videlicet, & temporalis, sicut & in alijs criminibus, quæ per iura puniuntur, vt puta in crimine homicidij, adulterij falsi, furti, & similibus. Vnde de quauis talis peccator per contritionem, & confessionem sit restitutus gratiam, ita qd non imminet ei pœna æternalis gehennæ, non tamen est restitutus quo ad penas alias temporales, sicut patet in eo, qui commisit furtum, cui per penitentiam non remittitur pœna. vt ff. de furtis. l. qui ea mente. simile in rapto. vt ff. vi. bo. rap. l. non prodest. Diffuse vide Zanchi. de hære. c. 34. & ibi additionem Cæpegij, qui ibi allegat Bullam in Cena Dñi S. D. N. Pij Papæ V. in qua excōicantur oēs hæretici & schismatici quocūq; nomine nuncupentur, & cuiuscūq; sectæ existat, ac oēs eorundem hæreticorum fautores, receptatores, et illis credentes, ac eorundem libros absq; Sedis Apost. auctoritate scienter quomodolibet legentes, aut in domibus suis tenentes, imprimentes, aut quomodolibet defendentes ex quauis causa, publice, vel occulte, quouis ingenio, vel colore, & generaliter quilibet defensores eorundem, quæ oia diligentiss. prospicienda sunt, & præsertim, quæna libros damnatos attinent, quia non modo legentes, sed etiam tenentes eos in domibus, quamuis non legant, si id scienter faciunt, sunt

Duplex pœna.

Pœna temporalis non remittitur.

Libros prohibitos tenentes.

sunt excommunicati. Nec excusantur, qui animo impugnandi, & confutandi, aut alia etiam honestiori causa legunt, quia lex dicit, quomodo libet, &c. & per Pium III. Pont. Max. licentia omnes legendi, & tenendi cōsimiles libros reuocata fuerunt per eiusdem constitutionem, quæ incipit, Cum pro munere Dat. Romæ sub annulo Piscatoris die 24. Martij 1564. Pontificatus sui anno quinto.

Similiter tenentes excusari nō possunt, si libros in arca occlusos occultè retinēt, ita vt à nemine legi, aut videri permittantur, quia omnes similes excusationes per talem sententiam, & etiam per allegatam constitutionem Pij III. præscinduntur.

Et quoniam pleriq; confessarij, tum sæculares, tum regulares indistinctè, & ignoranter absoluunt, seu potius inuoluunt, & sibi datæ facultatis limites ad ea, quæ ad solū Ro. Pont. spectant, extendunt, suâq; ignorantiam; ac temeritatē nonnunquā priuilegiarū, aut confessionaliū prætextu palliare student, ideo Ro. Pont. in §. non obstantibus apertè declarat, qd nulla priuilegia, nullaq; indulgentiæ, aut Apostolicæ literæ, aut cōfessionalia, seu facultates alię, quę verbo literis aut quauis alia scriptura cōcessa hæctenus sint, & in futurū quomodolibet cōcedi contigerit, cōtra præmissa suffragari possunt, qua lege omnes cōprehenduntur quacunq; præfulgeant dignitate, etiam Pontificali, Imperiali, Regali, Reginali, seu quauis alia ecclesiastica & mundana.

Deinde in §. illos aut, excōicantur illi, qui tales absoluunt, & verba ipsa sunt clara, ita vt à quocunq; etiā rudi cōfessorio intelligi possint. Ita. n. ibi legimus. Illos autem qui contra tenorem presentium talibus, vel eorum alicui, seu aliquibus absolutionis beneficium impendere de facto præsumpserint, excōicationis, & anathematizationis sententia innodamus, eisq; prædicationis, lectionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officia interdiciamus, & quicquid egerint absoluendo, vel aliàs nullius sit roboris, vel momenti.

Cum itaq; hæc absoluendi facultas Pont. Max. sit reseruata, ipseq; Pontifex Episcopis, & Inquisitoribus tantummodo eam impartitus fuerit, non debent alij presbyteri, ita audacter de his grauis. criminibus se intromittere, nec damnatos libros tenentes absoluere, vt pleriq; faciunt, nec ea quæ ad Sanctum Inquisitionis officium attinent, attentare. Similiter Episcopi, & Inquisitores benè caueant quomodo huius absolutionis beneficium impendant. Habent quidem Episcopi hanc absoluendi facultatem à Concilio Tridétino ses. 24. in c. 6. de reforma. vbi declaratur qd ipsi tantummodo id agere valeant, & qd ad suos Vicarios non extendatur. Inquisitores aut ampliorem potestatem habere videntur, cū non modo ipsi, sed & eorū Vicarij in foro conscientie hæreticos penitentes absoluere possint, vt patet in literis Clem. Pape VII. in §. vobis etiam, vbi sic habetur: Vobis etiam, ac Vicarijs prædictis extraiudicia-

Absoluentes indignos.

extraiudicialiter Lutheranos occultos, & nō Inquisitos per ordinariam, sine alios Iudices, ac alios quoscunq; hæreticos, fautores, credentes, defensores & receptatores, nec non & à sancta fide apostatas, eosq; qui contra inhibitionem Sedis Apostolicæ tenuerunt, vel legerunt libros Martini Lutheri, vel aliorū, aut eidem, sine eisdē quomodolibet adhererunt, si ad cor reuerſi penitentes id humiliter petierint, postquā hæresim qua polluti, & infecti erant abiurauerunt, medio iuramento promiserint de cetero ab huiusmodi hæresi penitus abstinere, absoluendi, illisq; pro præmissis penitentiam iniungendi salutarē, eosq; ad gremiū sanctę Matris Ecclesię restituēdi, & reducendi. Quę quidē verba diligenter sunt perpendenda, quia nō quibuscunq; indistinctè absolutio impendēda est, sed his tantū qui occulti sunt, qui (inquā) per iudicem aliquē nō sunt inquisiti. Quod si quandoq; contingat, vt alioqui non occulti, sed inquisiti de facto absoluantur, talis absolutio his nō suffragatur. Rursus in his verbis notandus est modus, qui in similibus absolutionibus obseruari debet. Quamuis. n. hæc in foro conscientie agantur, necesse tamen est, vt penitentes id humiliter petant, vt hæresim abiurent, vt iuramento promittant, qd in posterū ab huiusmodi hæresibus penitus abstinēbunt. Quibus peractis absolui poterunt iniuncta penitentia salutari. Aliud præterea ex his elicere possumus, nepe qd cū Inquisitoribus, & eorū Vicarijs facultas hæc tradita sit, nō possunt Inquisitores ipsi quibuscunq; simplicibus sacerdotibus eā impartiri: quia Apostolica verba ad alios nō Inquisitores, aut nō Vicarios extendenda nō sunt. Quare putandū esse censeo, qd sacerdotes quos Inquisitores veluti ad id minus idoneos optāt, vt hæreticos absoluere possint, Vicarij in hac parte ab ipsis Inquisitoribus essent instituendi.

Vltèrius considerandū est, qd cū aduersus taliter absolutos in foro exteriori postea procedi valeat, si illorū crimina ad Iudicis notitiā deducantur, propter hoc optimū esse putarē, vt absolutionē in foro conscientie petentes, ab Inquisitoribus, aut Vicarijs prædictis, vel ab Episcopis, cū ad eos pro absolutione accedāt, de hoc optimè admoneatur, & bonis rationibus inducantur ad abiurationem in foro iudiciali faciendā, cū notario, & testibus, ne postea ab officio Inquisitionis iterū perturbentur. Nā hoc modo, & penitentibus, & Officio sancto optimè consultū erit. Nec eos terrere debet relapsus periculum, si errores omnino deserere, ac fidem catholicam perpetuò tenere statuerunt.

Considerent etiam Inquisitores, & Episcopi admonitionē super eis exhibitā in 3. par. direct. post formā 2. monitorij ad hæreticos reuelandos, vbi cum his, qui tempore gratiæ voluntariæ veniunt, nec accusati, nec denunciati, nec citati sunt, mitius agendū esse docet, deinde mox subdit. Attendat tamen Inquisitor taliter venientes, qualiter velint errorē suum detegere. Nam si in foro tantū penitentiali per modum

Occultus hæreticus absolutus.

Occulti hæretici qui sint.

Cautela in absoluendo hæreticos in foro conscientie.

8

Absoluere.

Inquisitor, vt Inquisitor in foro cōscientiæ nō est iudex.

confessionis sacramētalis errores suos aperire volunt, Inquisitor non admittat, nec confessiones eorum audiat. Non.n. Inquisitores, vt Inquisitores, sunt Iudices in foro pœnitentiæ, seu interiori, sed in foro iudiciali exteriori, quod est valde notandum. Vnde confessiones sacramentales libenter audire non debent, ne Inquisitionis officium deludatur, & sacramentum pœnitentiæ contemnatur.

Docet insuper Directorium, q̄ si Inquisitor agnoscit ad se venientem iam ad eo præuentū esse, vt aliàs aduersus eum indicia aliqua recepta fuerint, confessionem suam cum notario, & testibus audiat, & iudiciali ordine procedat, ac mitius cum illo agat. Quod si Inquisitor illum præuentum, vel prius delatum, aut antea indicatum non videat, an factum prorsus occultum sit, adeo diligenter inquirat, & vbi inuenit illum neminem infecisse, nec alicui se prodisse, tunc ad iudicalem confessionem recipiendam, procedendum non est, sed secretè illum absoluat, salutari pœnitentia sibi iniuncta. Vide Directo. vbi supra, & Zanchi. cum addi. cap. 34.

Absoluere potest Inquisitor suos Crucesignatos à censuris, & eorum potest vota commutare, vt patet in priuilegio Inno. quod incipit: *Malitia huius temporis.*

Absoluere potest Inquisitor solus à se excommunicatos, vt in priuilegio Alexandri IIII. quod incipit: *Ad capiendum vulpeculas.* Vide etiam in c. excommunicamus, de hære.

Absoluit Inquisitor ab excommunicatione omnes hæreticos pœnitentes, & ad misericordiam acceptat, in c. vt officium, de hæret. li. 6.

Absolutus in foro pœnitentiæ per confessor em ab hæresi potest inquiri, & puniri in foro iudiciali exteriori. Vide infra in verbo, *Hæreticus occultus.*

Absolutio ab expensis factis in lite nō est fienda regulariter, q̄n reus succumbit in principali, imo debet condēnari in expensis, vt in l. properandū. §. si aut reum. C. de iudi. Fallit q̄n subest causa litigandi, vt not. in l. qui solidū. §. et. ff. de li. 2. Et nota, q̄ quotiens apparet de innocentia eius, qui criminis arguitur, non debet retineri in carceribus vsque ad sententiam, imo incontinenti dimittendus, postea fertur sententia, tex. in l. 2. C. de exhib. reo. & Bal. ibi. Adde Ro. sing. 504. *Accusatus.* Et aduertendum est, q̄ etiam ille textus non requirit fideiusionem, tamen tutius est illam habere, & ita seruari vidimus. Alex. igitur, & Ro. volunt, vt non cēseat tacitè absolutus, sed dimissus, tanquam innocens, iuxta terminos d. l. 2. & consequenter oritur hic effectus, q̄ non est iterum incarcerandus, nisi superuenientibus alijs indicijs.

Innocens detineri nō debet.

Accusatore deficiente.

Absolui debet etiam reus accusatore deficiente, & talis absolutio est diffinitiuā. tex. est in l. qui accusare. C. de eden. & Doct. ibi, Feli. in c. aduersario de excep. si tamen iudex habet indicia contra reum vehementia

Absoluere Accusatio.

9

tia, dic vt in ver. Abolitio, diximus, talis tamen absolutio non erit diffinitiuā, si contra reum sit præsumptio iuris. Iason in l. qui accusare C. de eden. Absolutus tamen, vel condemnatus per sententiam, amplius non debet molestari pro eodem delicto, vt per Aret. in conf. 53. circa secundum dubium, & per Feli. in c. de his. de accusa. vide Bossium in pract. tit. de sententijs. nu. 54.

ACCUSARE, ET ACCUSATIO.

Accusatio genus est illaudabilis intentionis. vt 2. q. 7. si quis Episcopus. Est tamen necessaria quieti Reipublicæ, & Religioni maxime. Aduertat tamen iudex (ait Io. de Tur. cre. in c. Quarendum 2. q. 7. allegando Host. in c. dudum. de elec.) q̄ consideret vtrum accusator ex libidine, vel ex charitate procedat, & hoc ex qualitate personarum, ferocitate, vel venustate vultus, prolatione verborum, & similiter poterit arbitrari bonus iudex animum accusatoris. ar. 1. q. 7. c. sancimus, etiam si accusatus tales admitteret accusatores, & maxime clericus, qui non potest abrenunciare priuilegijs eorum, quæ statuta sunt propter generalitatem clericorum, vt c. si diligenti. de for. comp. & c. contingit de sent. excommuni.

Nota tamen, q̄ si accusator accusat publice diffamatum & deficit in probatione, non debent puniri pœna talionis, vel calumniæ, quia excusatur propter infamiam præcedente, mvt per Abb. in c. eum contingat. de rescript. & Bar. l. 1. C. si seruus. vel liber. l. 10. Accusatoris autem qualitates septem vide in c. si qui. 2. q. 7. & ibi Io. de Tur. cre.

Nota tamen ad propositum cuius hūc scribendi laborem assumpsimus, q̄ cum idem reatus sit in crimine læsæ maiestatis, & in crimine hæresis, vt ff. ad l. Iul. mai. l. famosi. imo maius crimen diuinam, q̄ temporalem offendere maiestatem, vt c. vergentis. de hære. eius accusatio competit cuilibet de populo, quia omnium fertur iniuriā, quod in diuinam religionem committitur. c. de hære. l. Manichæos, & habetur in quadam constitutione Frederici Imperatoris, quæ incipit. Incōfutilem tunicā. Imo Inquisitor potest admonere omnes publice, & generaliter super cultu diuino, & q̄ si sciant aliquos errare, debeant referre sibi, vt in c. excommunicamus, de hære. imo si quis sola infamia hæresis, vel cōuersionis cū hæreticis, vel euitationis cæterorū fidelium laboret, Inquisitor vel Episcopus poterit procedere, & inquirere contra eū ex officio suo, quia succedit loco accusatoris. vt c. Qualiter & quando, el. 2. de accusa. & c. Inquisitionis. eo. imo si Inquisitor, vel Episcopus hoc scientes negligenter contra talem procedere, & eum punire inciderent in suspensionem hæresis. c. Qui alium. de hære. & est speciale in hoc crimine, q̄ testis aliàs à iure reprobatus admittitur in hoc casu in fidei fauorem, vtpotè Iudæi in aliquo casu. vt c. contra Christianos. de hære.

Diffamatum accusans.

Ad omnes pertinet hæreticorum accusatio.

Negligentia Episcopi & Inquisitoris.

Loco accusatoris.

Reprobati admittuntur.

de hær. li. 6. Idem dicerem de alijs infidelibus, quia illi solum repelluntur à testimonio contra fideles. c. Pagani 2. q. 7. Et c. Iudæi. & c. licet vniuersis. de test. de quorum numero hæretici non existunt. Item quia non apparet ratio specialitatis in Iudæis vt illi magis admittantur, cū sint pessimi infideles. 1. q. 1. c. Nonne. Quando admittantur Iudæi, notat Feli. in c. Iudæi de test. Et vide ibi septem casus, in quibus Iudæus in testimonium admittitur contra Christianum.

Septē casus
in quibus Iu-
dæi contra
Christianos
admittuntur.

Admittuntur etiam excommunicati, & participes & socijs criminis in testimonium, præsertim in defectum aliorum testium, & sic hæreticus contra hæreticum admittitur vt in c. fidei fauorem. de hære. li. 6. & per illum textum dicit Abb. in c. literas. de præsump. etiam fratrem c. cogendum super prædicto crimine ferre testimonium.

Admittuntur etiam domestici, & familiares eorum, quantumcunq; istud crimen secretum melius, & aptius per familiares, q̄ per alios probari potest, & l. confu. C. de repud. quinimo etiam serui contra dominos, cum tormentis tamen sunt admittendi, cum admittantur etiam hoc modo in crimine læsæ maiestatis. C. ad l. Iul. mai. l. si. ergo a fortiori in crimine hæresis, cum longe grauius sit æternam, q̄ temporalem lædere maiestatem, vt in c. vergentis. de hære. li. 6. & tex. cum glo. 1. 2. q. 2. c. quæstionem.

Periuri admit-
tantur.

Admittuntur etiam periuri, dummodo contra se, & contra alios in hoc crimine attestentur, dum tamen ex manifestis apparuerit indicijs tales non animi leuitate, aut odij fomite, seu corruptione pecuniæ, sed zelo fidei velle deponere, aut dictum suum, quod ante in forma testimonij deposuerunt, emendare, & corrigere, ac quæ prius tacuerunt reuelare, & hoc in fauorem fidei specialiter conceditur, vt in c. Accusatus. de hære. li. 6. ex quibus limitabis textum in c. præterea. de testi. cogen. quatenus corrigendo dictum testis loquitur, & nota Bar. in l. eos ff. de falsis.

Testis inha-
bilis fides.

Aduerte tamen q̄ cum isti inhabiles admittuntur, ita demum eorum dictis fides adhibetur, si verisimilibus coniecturis, & ex numero testium, & ex qualitate tam deponentium, q̄ eorum contra quos deponitur, ac alijs circumstantijs sic testificantes non falsa dicere præsumuntur, vt in d. c. in fidei fauorem.

Qui inimici
admittantur.

Conspirantes tamen & inimici non admittuntur, sicut nec in alijs exceptis criminibus, pro quo optimus tex. de simonia c. Per tuas, el primo. Et nota hoc, quia valet generaliter ad omnes casus, in quibus minus idonei testes admittuntur. Quid autem considerari debeat in alijs exceptis criminibus contra testes criminosos vt admittantur, vide gl. in c. quis Episcopus. 1. q. 1. & c. si Deus omnipotens. 2. q. & per Doctores in d. c. Per tuas de simo. Intellige tamen prædictos inhabiles testes in hoc crimine admittendos fore contra hæreticos, credentes, fauor-

res,

res, & receptatores, ac difensores eorum non tamen sic esset, si pro eorum parte inducerentur ad hoc, q̄ hoc crimine purgarentur: eo enim casu requiruntur testes omnino integri, & sine aliqua suspicione, & fidei Catholicæ zelatores, cō. tit. c. filij. in fi.

An autem huiusmodi suspecti testes cum examinantur sint tormē-
tis subijciēdi, vide glo. in c. summa, 15. q. 6. quæ dicit, q̄ sic, si est seruus, vel vilis persona, vel si liber, & sit criminosus, & infamis, vel obscurus, vel ignotus, tales enim sine tormentis non admittuntur. Torquentur etiam liberæ personæ, licet non sint viles, dum tamen vacillent in testimonio. De hac materia diffusius vide Bal. in l. ex libero. ff. de quæstio-
ni. & infra in verbo tortura, & verbo testis; per totum.

Testes qui
torqueri de-
beant & quā-
do.

Sed quæro iuxta prædicta, An id quod dictum est de minus idoneis testibus admittendis in crimine hæresis, habeat locum tantum, quādo proceditur per viam inquisitionis: aut etiam idem sit, quando proceditur per viam accusationis, vel exceptionis, & videtur q̄ sic, quia eadem est ratio, scilicet fidei fauor & odium criminis. Contrarium tamen cōcludit glo. in d. c. in fidei fauorem, quia ab illo iure regulari, quo cauetur tales personas ad testimonium admitti non debere, non est recedendum, nisi in quantum reperiatur a iure permissum. Qui ergo accusat, vel excipit habeat probationes idoneas, nec est accusatio fauorabilis, vt inquisitio, vt 2. q. 7. c. si quis Episcopus. & verbum istud inquisitionis debet aliquid operari, aliās quare fuisset expressum? c. Ad audientiam. de Deci. & sic transit glo. sed contrarium tenet Archid. in d. c. in fidei fauorem, & allegat c. si hæreticus 2. q. 7. sed Io. And. tenet cum gl. in d. c. in fidei fauorem, quia si ille tex. teneret, non esset necessaria dicta Decretalis, & sic transit simpliciter recitādo prædictos Doctores. Potior tamen tenenda opinio Archid. pro quo facit, quia eadem ratio est vtro-
biq; scilicet fauor fidei, ex qua ratione etiam in penalibus (attento q̄ expressa est in lege) argui pōt ad similia, vt est tex. in instir. de le. patro. tunc a principio, & gl. in Clem. pri. de elec. & c. pri. de temp. ord. li. 6.

Præterea dispositio prædicta non est odiosa, sed fauorabilis, quia non in odium hæreticorum, sed in fauorem fidei sit introducta principi-
paliter, vt tex. ibi innuit in princ. vnde illud est considerandum, & non odium hæreticorum, quod venit in consequentiam, iux. gl. in c. sciant cuncti. de elec. li. 6. & l. qui exceptionem. ff. de cond. in deb. Nec est simile de accusatione facta in crimine hæresis, nam & in alijs criminibus accusatio dicatur genus illaudabilis intentionis, iuxta moderationem prædictam, nō tamen sic est in crimine hæresis. Possset etiam dici, q̄ ille tex. non se stringit ad processum inquisitionis, sed dicit, in fidei fauorem concedimus vt & c. Et loquitur Papa Inquisitoribus, vt patet in superscriptione. de quibus certum est, quod licet per viam accusationis possint procedere, appellantur tamen Inquisitores, & eodem mo-
do

Fauor fidei,
& non odium
hæreticorum
est considerā-
dum.

Per duos vi-
ros idoneos
loco notarij.

In arduis cau-
sis notarij q-
esse possint.

Illegitimi ac-
cusatoris con-
ditiones.

Criminosus.

do ex eorum nomine appellatur inquisitionis officium, licet per viam accusationis, vel exceptionis cognoscant, & per hoc fundata manet factis ista pars, & responsum restat ad motiva contraria. Et quia in tanto crimine cum multa cautela oportet procedi in examinatione testium, quos recipi super crimine prædicto cõtingerit, debent adhiberi duæ personæ religiosæ & discretæ in quarum præsentia per publicam (si haberi potest) personam, aut per duos viros idoneos, fideliter eorundem testimonium depositiones conscribantur. per tex. in c. vt officium. de hære. li. 6. & pondera illum textum, qui requirit interuentum prædictarum personarum, nedum in examinatione testium, sed etiam in describendo eorum depositiones, & prædicta practica potest & iuste debet obseruari in omnibus arduis causis, vt sine omni suspitione procedatur. Ita tenet Panor. in c. quia propter. de electio. & in c. cum causam. de testi. ex quo liberior sit facultas in his procedendi. datur facultas a iure religiosis, qui anteq̃ essent religiosi erant notarij & etiam clericis, qui ante clericatum notariatus officium exercebant, vt in hac causa officium prædictum notariatus exercent, vt in d. c. vt officium. de hære. li. 6. Et quia de accusatione loqui supra disposuimus & si non ad necessariam, ad pinguiorem tamen officij nostri doctrinam, quæ sequuntur subiungere volumus.

Quia enim in c. si legitimus. de accusa. dicitur si legitimus non fuerit accusator, nõ fatigetur accusatus. Ante omnia de legitimatione personarum contendere volentium in iudicijs dicere curabimus.

Et primo nota q̃ secundum glo. in c. primus. 2. q. 1. tres sunt, vel esse debent illegitimi accusatoris conditiones. Quarum prima erit, q̃ nõ debet esse criminosus; secunda, q̃ non debet esse mala vitæ, & famæ; tertia, q̃ non debet esse inimicus.

Et circa primam qualitatem nota, q̃ de iure civili non repellitur criminosus, nisi sit de tali crimine condemnatus, q̃ merito appellatur criminosus, vel q̃ effectus sit infamis ipso iure. Hoc videtur velle tex. in l. qui accusare. ff. de accusa. vbi patet q̃ condemnatus de crimine admittitur ad accusandum, si nõ perdidit ciuitatem, vel libertatem, & in his qui reue. C. de publ. iudi. Adde Spec. de accusa. & in tit. de criminibus in §. 3. & Anch. conf. 416. An autem criminosus admittatur ad accusandum criminosum, vide glo. in c. si hæreticus. 2. q. 7. Nam de iure civili non reperitur nisi sit condemnatus, & effectus infamis. l. 3. ff. de testi. & not. in c. super eo. & in c. testimonium. de testi. de iure autẽ canonico non proceditur ita stricte: vnde satis est q̃ tunc possit conueniri de crimine graui. vt c. cum delictus. de accusa. & c. si qui sunt. 2. q. 7. Non enim videtur velle accusare bono zelo, sed pro vindicta publica, ex quo ipse perseuerat in crimine. Idem puto (ait Abb.) de quolibet crimine, & peccato mortali, ex quo perseuerat in eo, licet alias fuerit

condem-

condemniatus, vt in iuribus præallegatis. Et hæc sunt, vt prætextu criminis repellatur quis quando prosequitur vindictam publicam, secus si propriam, tunc enim quilibet criminosus admittitur. 2. q. 5. c. omnibus. Adde q̃ illi dicuntur suam, aut suorum iniuriam prosequi; qui prosequuntur iniuriam illorum, qui per se testimonium ferre non possunt, Spec. in §. 3. de accusa.

Circa autem secundam qualitatem, scilicet infamiæ, nota, q̃ loquendo de infamia iuris, non est dubium tam de iure canonico, q̃ civili, q̃ infamis quilibet repellitur ab accusatione, vt 6. q. 1. c. infames. & c. quærendum. 2. q. 7. & l. qui accusare. ff. eo.

De infamia autem facti est dubium. Vide Ro. conf. 297. glo. in c. 1. de accusa. sentit q̃ repellat. & idem Goffr. in c. omnipotens. de accusa. & Spec. eo. §. 1. Sed Bar. tenet oppositum in d. l. qui accusare, dicens quod infamia facti non est iure cautum, & idem Spec. in ver. Item quid de his eo. Abb. autem dicit, Ergo puto quod de iure civili non repellitur, cum non reperitur cautum a iure, & omnes admittuntur ad accusandum qui non prohibentur, vt in l. qui accusare, & adducit l. is qui reus, vbi condemnatus de crimine admittitur ad accusandum, & ex condemnatione criminali oritur infamia facti. l. Honori. ff. de obse. facit c. testimonium. de testibus. Sed de iure canonico aliam opinionem (ait Abb.) puto procedere per c. si qui sunt, & per c. cum tua. de sponsi. non enim videtur integra persona.

Circa tertiam qualitatem, scilicet inimicitiarum, dicitur sic, quod de iure civili inimicus non repellitur. Ita sentit glo. in l. qui accusare, & pro illa inducitur, quia hoc non reperitur iure cautum.

Item ex accusatione oriuntur graues inimicitia. facit c. Meminimus. de accusa. & Bar. in l. 1. ad Turpil. & tamen de iure civili accusatus recusat accusatorẽ suũ. vt d. l. is qui reus. Sed de iure canonico secus, vt in iuribus præalleg. in glo. sed debent esse inimicitia graues, & non leues. facit l. si inimicitia. ff. de his quibus vt indig. & in c. cum oporteat. de accusa. facit l. 3. in tit. ff. de adi. leg. adde Ro. conf. 323. quod in notarijs inimicus ex causa etiam repellitur. Item colligi potest singulariter ex textu isto, quod de iure canonico adeo inimici repelluntur ab accusatione, vt etiam contra infamatos non admittantur etiam in criminibus exceptis, & facit c. Per tuas. de symo. Abb. in c. cum P. manconella. de accusa. vide ibi textum.

Sunt & aliæ qualitates illegitimi accusatoris, vt mulier, pupillus, & pauper, ij regulariter non admittuntur ad accusandum. vide 2. q. 1. c. Prohibetur, & ff. ad l. Iul. mar. l. in quæsti. Mulier; Adde Alex. conf. 14. in Oldr. conf. 145.

Pupillus regulariter non accusat nisi prosequendo iniuriam suam, vel parentum suorum. vt ff. de accusa. l. 2. §. Pupillus. & tunc si est infans accusat

Infamis.

Inimicus.

Pupillus.

accusat tutor nomine suo, & inscribit se ad pœnam talionis, vt not. Bar. in præalleg. l. 2. si vero est maior infante. impubes tamen, tunc potest accusare cum auctoritate tutoris; si vero pubes, tunc sunt opiniones, sed communiter videntur Doctores concludere in locis præallegatis, q̄ requiritur q̄ sit in vigesimo anno. Nam non admittitur in rei veritate ad denunciandum, vel ad testificandum in criminali, nisi in ætate. 4. q. 3. c. in testimonium, sed puto q̄ si excesserit quartū decimū annū possit cum auctoritate curatoris. licet Bar. velit cōtrarium in præalleg. l. 2. Moueor (ait Abb.) per l. clarum, de auct. præstan. vbi permittitur minori accusare cum auctoritate curatoris.

Item quisq; admittitur ad accusandum, qui non prohibetur, & de pubere non inuenitur prohibitum, imo concessum à contrario sensu, quia cum interdicitur pupillo, tacite conceditur puberi. Item arguitur per locum à speciali. Minor viginti q̄q; annorum prohibetur accusare de adulterio, l. si maritus. §. lex. ff. de adult. ergo in alijs criminibus non reperitur ætas. Nec obstat motiuum Doctorum iuris ciuilibus in quantum se fundant in simili textu, quia maior idoneitas requiritur in teste, q̄ in accusatore, quia crimina probantur testibus, nō accusatoribus, sic notat gl. in c. cum R. de off. dele. & no. Inno. in c. cum venerabilis. de except.

Pauper.

Circa qualitatem paupertatis nota q̄ pauper repellitur ab accusando vtroq; iure. 2. q. 1. c. Prohibetur, & in præalleg. l. qui accusare cum l. sequenti. sed aduerte quia glo. in vtroq; loco dicit, q̄ si pauper est honesta persona, & non suspecta non repellitur prætextu paupertatis. Et dicitur pauper qui non habet in bonis quinquaginta aureos, 2. q. 1. Prohibentur, & in præalleg. l. sed dic illud procedere vbi est expressum, & concludit tria mēbra, q̄ vbi exprimitur in iure, standum est expressioni iuris, vt in iuribus præallegatis, nisi cessat causa statuti, vbi autem non est expressum, sed fit de paupertate mentio, & tunc statur vulgari opinioni in his, quæ sunt leuis præiudicij an sit pauper, in his autem quæ sunt magni præiudicij, hoc relinquitur arbitrio boni Iudicis, secundum qualitatem personarum, & causæ. facit glo. in c. si. de re. iudi. li. 6. Quæ dicit, q̄ causa est magna, vel parua secundum qualitatem personarum. Nam magnus dominus iudicaretur pauper si tria millia floren. in bonis, & plebeius iudicaretur diues. ar. i. c. de causis, de off. deleg. Adde Ro. cōf. 372. Petrus Anch. cōf. 407.

Quis pauper.

Vulgari opinioni quando standum.

Accusatio nis via quare cessauit.

Hodie quasi vbiq; cessauit modus procedendi per viam accusationis. Nec mirum (ait Bossius in pract.) quia defecit ex consuetudine id, vnde eueniebat, vt sine accusatore nemo cōdemnaretur, pœna scilicet talionis, secundum Bar. in l. Athleta. §. calumniator. ff. de calumpnia. Proceditur autem maxime in causa fidei per viam denunciationis, cum sit modus ordinarius, vt in c. licet Heli. de simo. & in l. ea quidem, C. de accusa. & in l. Diuus. ff. de custo. & exhib. reo.

Et primo sciendum, q̄ interdum proceditur super denunciatione, vt etiam

etiam fit super accusatione, vel inquisitione; aliquando propter denunciationem via inquisitionis, vel ex iudicio solum, quod oritur ex dicto denunciantis, vel ex alio. Primo casu loquitur hæc materia, quia sic intelligitur, dū dicitur, quod etiam proceditur via denunciationis sicut per alios modos. Secundo casu, nō tamen est l. argo modo, dicitur procedi via denunciationis, & iste secundus modus est ille, qui quotidie est in vsu, quia ad denunciam consulum villarum, vel custodum proceditur via inquisitionis. Primo casu quando proceditur super denunciatione, denunciator habetur loco accusatoris, & ideo ordinarie non potest esse testis. Ordinarie dixi, propter dictum Abb. in c. in omni. de test. qui dicit sic. Creditur denunciatori etiam super crimine denunciato, vt habeatur in numero testium, sed in modo non sit tale crimen, in quo per denunciationem sequatur depositio. Pone exemplum in c. Inquisitionis. de accus. Hanc lectionem sentit Vinc. hic quasi velit q̄ si agatur ad correctionem, seu ad pœnitentiam ad peccatum impediendum, computetur in numero testium, secus si ad naturalem pœnam delicti directe, vel indirecte infligendam. Hanc lectionem videtur sequi Ant. de Butr. qui dicit, idem esse quod agitur ad illuminationem fidei. & infra ibidem subiungit; Et per hoc concludo, q̄ licet non sit restringenda quando agitur de stricta denunciatione, in qua oportet monitionem præcedere, sicut communiter videntur Doctores intelligere, licet diuersificent in modo, seu subiecto probandi. sed intelligo generaliter, quod satis probat vltima auctoritas in fine c. posita. & c. præcipue, 11. q. 3. & not. Io. And. Hic enim poterit Iudex facere istas denunciations, & computari in numero testium si erit necesse, & finaliter procedere, vt Iudex, vt d. c. Præcipue. Cum enim non agatur ad pœnam, sed ad pœnitentiam, sufficiunt probationes minus sufficientes, vt notat gl. 2. q. 1. c. Multi. Hæc Abb. qui & in c. In omni. de testi. addit dicens, Probationibus alijs deficientibus, cum iuramento admittitur pro teste denunciante, nisi aliud suadeat qualitas negotiorum, seu personarum, vt in c. si. de iureiur.

Denunciator & testis.

Denunciator quando sit reus bonus.

Secundo casu habetur loco testis vt d. c. licet Heli. & ita Bar. in d. l. Diuus, & in l. 1. §. cura. ff. de off. præse. vrb. Ale. cōf. 1. vol. 3. Capol. conf. 40. Bal. in c. in omni. de testa. vbi dicit, q̄ est iste denunciator bonus testis, si vidit sicut alius, & vtr testis deponit, cæterum si tantum refert, exercens officium suum, propter officium susceptum, sufficit ad inquirendum. Et hæc est opinio communis Doctorum.

A D O R A T I O.

Adoratio hæreticis facta, idest reuerentia, quæ sanctis viris exhibi solet, eis exhibita maximam suspicionem de hæresi inducit, vt in c. accusatus, de hære. li. 6.

ADMI-

ADMINICULA.

Adminicula ad crimen committendum sunt prauitatis dispositiones, vt in crimine fornicationis, tactus, risus, iocus, oscula, & similia, hæc eū fama, & teste de auditu faciunt perfectam probationem, Abb. in c. ex parte, de tempo. ord.

ADVOCATUS.

Aduocatus non datur facinorosis, l. per omnes. c. de defen. ciui. Bald. in c. ex parte. de temp. ord. maxime hæreticis, vt in c. si aduersus. de hære. maxime cum constat illum esse hæreticum, quando tamen reis conceduntur defensiones, aduocatus etiam eis est concedendus vir utiq; iuris peritus, & fidei zelator, & pari forma procurator, ac processus totius copia, suppressis tamen nominibus testium, ac deponentium, vbi Inquisitor in consentia sua videat eisdem grauem iacturam, seu periculum imminere, si ipsorum nomina proderentur, propter potentiam delatorum. Vbi autem tale periculum non videatur imminere, sunt huiusmodi nomina delato exprimenda, iux. c. statuta. de hære. li. 6. Verum hic intelligas non tantum potentiam generis, sed etiam potentiam pecuniæ, vel malitiæ, grauius enim periculum immineret testibus, si eorum nomina proderentur huomini delato minus generoso, sed malitioso, ac stipato satellitibus, q̄ diuiti generoso, sed Deum timenti, qui non vult nec se, nec sua perdere, & hæc experientia solertes quotidie reddit. Inquisitores. Quare quando conceduntur testium publicationes, multum est delati conditio consideranda, an scilicet sit malitiosus, vel simplex, pauper, vel diues, habens societatem hominum peruersorum, & similia. Nec putet delatus in causa fidei testes à Iudice faciliter esse repellendos, cum soli inimici capitales repellantur, vt infra in verbo, Inimici, & in verbo, Testis, dicetur.

Aduocatus, vel causidicus salua conscientia ad veritatem tacendam in iudicio reum instruere non potest, Doct. in c. 1. de test. cogen.

Affectus regulariter non punitur non secuto effectu, l. qui falsam moneta. ff. de falsis l. cogitationis. ff. de pœnis. c. cogitationis de pœnis; sed in crimine hæresis solus affectus etiam non secuto effectu punitur, quia sola voluntas facit aliquem hæreticum, dummodo de ea constat, potest iudex illum punire, c. excommunicamus. 1. §. credentes, de hære. l. quisquis. C. ad l. Jul. mai. glo. in parte eo ipso, vnde Doctores.

ALIENATIONES.

Alienationes bonorum in fraudem fisci, & maxime officij sanctæ Inquisitionis, quia multoties fiunt ab hæreticis, nota q̄ tales alienationes, seu obligationes possunt, ac debent rescindere tam Episcopi, q̄ Inqui-

quam Inquisitores hereticæ prauitatis, ac res alienatas à possessoribus reuocare, quia à die commissi criminis bona ipsorum hæreticorum ipso iure fuerunt confiscata, & delata in fiscum, & ex tunc fuit sibi à iure omnis administratio interdicta, & sic alienatio, & obligatio. Hoc enim dicitur in crimine læsæ maiest. vt C. ad l. Jul. maiest. l. quisquis. §. emancip. & §. damnationes, & l. fin. Multo ergo fortius in hoc immanissimo crimine, vt cap. vergentis. de hære. & eod. in cap. cum secundum leges. li. 6. & ibi vide Petrum de Anchar. Quamuis incorporatio in fiscum demum fiat post sententiam Inquisitoris, per quam damnat illum de hæresi, & declarat bona illa confiscata fuisse, vt ff. de iure fisci. l. Imperator noster. Et ista incorporatio, seu executio confiscationis fit per iudicem Ecclesiasticum, id est per Episcopum, vel Inquisitorem, vel etiam per iudicem secularem, si de hoc per Episcopum, vel Inquisitorem fuerit requisitus, & non aliter. Et cum igitur à die commissi criminis bona fuerint confiscata, & ei fuerit administratio à iure interdicta, non est mirum si facta per eum super dispositione bonorum suorum post commissum crimen, & interdictam administrationem non teneant, sed veniant retractanda, ita quod etiam emptores talium bonorum pretio priuantur, secundum Archid. vbi supra. licet benignius secundum Dynum possit dici, & sic. Quia aut extat pretium dictorum bonorum alienatorum, vel aliud loco pretij, aut non, sed est consumptum: si est consumptum non restituitur, & hoc casu potest intelligi Anchar. si autem adhuc existat, tunc bonæ fidæi emptori restituitur, & non alij, vt ff. de his quæ infra. l. si debitor, & l. si quando. Quando autem hæreticorum bona sunt confiscata, & sunt sub diuersis dominij, vide Anchar. in c. cum secundum leges, de hære. lib. 6.

Adde super præscriptionibus bonorum hæretici post mortem inuenti sic distinguendo. Ille de cuius bonis quæritur, vel reputabatur catholicus tempore mortis suæ, vel non. Si reputabatur catholicus, eius successores vniuersales, & singulares iuris, & rei præscribunt vniuersa bona defuncti spacio quadraginta annorum, si tamen sint catholici, & iustum titulum habeant, scilicet per legitimam successionem, vel per emptionem iustam. Adde & tertium, q̄ bonam fidem habeant, & q̄ diutinam, & nō interruptam possessionem habuerint per totum tempus quadraginta annorum. In secundo verò casu quando defunctus de cuius bonis agitur, modo hæreticus decessisset, non reputabatur catholicus tempore mortis suæ, dicitur q̄ si cætera præmissa concurrant, quadragenalis tamen præscriptio non habebit locum, quia illa præscriptio demum permittitur, vbi defunctus reputabatur catholicus tempore mortis: ergo vbi non reputabatur catholicus, inhibetur, iuxta illud. Quod de vno permittitur, de cæteris prohibetur. ff. de iudi. l. cum prætor, & c. nonne, de præsump. vnde si quadragenalis non vindicat sibi locum, neq; centenaria locum ha-

Rescindi, que debent alienationes.

Incorporatio bonorum rei per quem & quando fieri debent.

Post mortem hæretici.

Non prodantur nomina test.

Potentia malitiæ.

18 Alimenta, Amatorium, Amicus, Appellare.

bebit, quia a tempore commissi criminis bona fuerunt delata in fiscum, ut iam supradictum est. Melius tamen, ac verius videtur dicere, quod licet bona talis hæretici fuerint delata in fiscum die commissi criminis, quia tamen publicata non fuit sententia super huiusmodi confiscatione centenaria non habebit locum. vt C. de sacrosan. Eccl. Authen. si quas. Et c. 2. de præscrip. li. 6. vide inferius in verbo, Fiscus.

ALIMENTA.

Alimenta, & litis expensæ dandæ sunt filiis contradicentibus ratione legitimæ, & uxori ratione dotis, donec fuerit iudicatum, l. qui filium ff. vbi pupill. educ. deb. ibi etiam vide Bal. & Alex. in l. Alimenta. in ult. q. C. de nego. gestis. Et Bal. in l. qui sint. col. 2. C. de bon. quæ li. 6. facit l. si instituta §. de officio fo. ff. de offi. testa. vbi textus dicit, quod filius pupillus litigans super hæreditate patris, interim debet habere alimenta. Facit etiã textus qui quotidie allegatur in l. si. C. de ord. cogn. vbi etiam aduersario dantur ultra alimenta expensæ litis, ex quo glo. ibi dicit, quod si subditus agat contra prælatum, interim debet ali, & allegat multa iura similia. Vide Bofsium in pract. tit. de alimentis præsta. uxori. Quæ autem alimenta sint petenda, & danda, vide textum in l. si quis a liberis. §. sed si filius. ff. de libe. agno. qui dicit iudices pro modo facultatû iubeunt illum ali, ita tamen vt non habeat aliud vnde se alat. Bar. in l. si libertis, scilicet manumissis. ff. de ali. & cib. leg. Alex. conf. 72. col. 4. vol. 5. Vide Bofsium in pract. vbi supra, nu. 14.

AMATORIVM POCVLVM.

Amatorium poculum dans sine dolo, ad metallum damnatur. in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. Salic. in l. 1. col. 2. C. de sicarijs, & si sequitur mors, imponit pœnam vltimi supplicij: si autem continet aliquid sapiens hæresim, secundum qualitatem suspicionis debet abiurare, & puniri, vt infra in verbo, Suspicio. Vide infra in verbo, Pocula.

AMICVS.

Amicus inimici capitalis suspectus habetur, Bar. in l. sciendum. §. si accusatio C. de legationibus. Bal. in l. si quis, nu. 8. C. de testi. & Bar. in l. qui iurisdictioni, nu. 7. de iurisd. omn. iud.

APPELLARE, & APPELLATIO.

Apellare hæretico quandoq; licet, ante scilicet diffinitiuam sententiam, videlicet quando grauamen est in processu causæ, quia nulli neganda est legitima defensio. 2. q. 6. c. 2. & 3. Sed pro clariori huius materie dilucidatione, nota qd & si quilibet se grauatum sentiens regulariter

Appellare, & Appellatio.

19

ter possit appellare. vt C. de appell. li. 2. & 2. q. 6. c. 2. & c. placuit, & c. dubius de appell. & c. cordi. eod. lib. 6. in causa tamen fidei secus est, scilicet post latam sententiam diffinitiuam, & condemnationem, quia iam constat ipsum esse hæreticum, & hæreticis ademptum est beneficium appellandi, & hoc casu intelligenda est constitutio Frederici Imperatoris, quæ incipit, Commissi: & extrauagans Innocentij, quæ incipit, Nouerit vniuersitas. §. item proclamationes. & patet in c. vt inquisitionis, de hære. lib. 6. Sed si pendente iudicio quis indebitè opprimatur, vel grauetur, bene poterit à grauamine appellare, quia ante sententiam nondum constat ipsum esse hæreticum, & sic communi iure, vt quilibet, appellabit de grauamine per iura præallegata. Sed eo casu ad Papam tantum appellabit, non obstante, qd Inquisitor videatur datus, vel delegatus à suo prouinciali, vel generali, & per hoc videatur ad ipsum Prouincialem, seu Generalem tanquam ad superiorem in hac causa appellare, quia iste non dat, nec delegat Inquisitori iurisdictionem, cum ipse illam non habeat, sed solum habeat à Papa, & non habeat ab eo, vt ff. quod cuiusq; vnum. l. item coru. §. si decuriones. ff. qd cuiusc. & c. per hoc. de hære. lib. 6. si vero appellatur à processu Episcopi, dic qd aut ille cõtra quem proceditur erat exemptus, & sic cognoscebat contra eum ex iurisdictione extraordinaria, & sic appellandum est ad Papam: aut inquisitus non erat exemptus, & sic ordinaria iurisdictione cognoscebat, & tunc potest appellari ad proximum superiorem, puta ad Metropolitanum, vel etiam ommissis medijs ad ipsum Papam, vt c. si duobus, & c. dilecti, de appel. & 2. q. 6. c. quotiens, & cap. ad Romanam.

Appellatione igitur sibi præsentata Inquisitor sine turbatione, ac animi motu debet copiam appellationis petere, protestans verbo, qd non currat sibi tempus, & cum tradita sibi fuerit copia ipsius appellationis, Inquisitor adhuc habet duos dies ad respondendum, & post hos adhuc triginta ad apostolos exhibendos, & licet statim possit respondere, & apostolos dare, tamen vt cautius procedatur, melius est aliquem terminum, vel decem, vel viginti, vel viginti quinque dierum ad dandum eidem pariter, & recipiendum apostolos quales dare decreuerit assignare, cum potestate prorogandi infra tempus iuris, & infra tempus assignatum diligenter attendere, & discutere causas appellationis, seu grauamina allegata. Et si videt, habito bono consilio peritorum, qd iniuste, & indebitè delatum aggrauauit, ad se defendendum illum non admittendo, vel sine Episcopo, vel eius Vicario eundem delatum quæstionandum pronuncians, vel similia faciendo, adueniente termino assignato corrigat errorem suum, & reducat processum ad punctum, & statum in quo erat quando defensiones ille petijt, vel terminum ad interloquendum assignauit, & similia, vt tollat grauamen, quo ablato procedat, prout ante, quia per amonem grauaminis, appellatio quæ erat aliqua, fit nulla, iuxta cap. cum

In causa fidei quando appellare licet.

Exemptus, & non exemptus appellans.

Terminus ad dandos, vel recipiendos apostolos.

Graua mina
reparabilia.

cessante, de appell. Attendat autem circumspectus, & peritus Inquisitor, quod quaedam sunt graua mina reparabilia, ut sunt illa de quibus dictum est supra, & tunc habet locum modus praedictus. Quaedam autem sunt irreparabilia, ut potest si delatus fuit iam quaestionatus realiter, & de facto, & haec nequeunt reparari, nec reuocari, & tunc non habet locum modus praedictus, scilicet reducere processum ad statum in quo fuit, quando graua mina tale fuit irrogatum. Attendat etiam Inquisitor, quod licet a die responsionis habeat triginta dies ad exhibendum apostolos, iuxta c. reprehensibilis, de appell. & possit petenti apostolos assignare vltimum diem iuris, scilicet trigesimum ad apostolos recipiendos: tamen ne videatur, quod vellet vexare delatum, & de vexatione indebita reddat se suspectum, & ne videatur confirmare graua mina sibi impositum, propter quod appellatum fuit, melius est quod assignet infra tempus iuris terminum competentem, ut potest decem, vel viginti dierum, & potest postmodum (si expediens iudicauerit) adueniente termino prorogare, dicendo se fuisse alijs negotijs fidei implicitum, vel huiusmodi.

Modestia se.
per vcedum.

Attendat etiam Inquisitor, quod quando praefigit terminum appellanti, & apostolos petenti, quod non assignet solum ad apostolos dandos, sed dandos pariter, & recipiendos: quod si assignaret ad dandum, tunc Inquisitor a quo appellatur, haberet eis mittere. Assignabit ergo appellanti terminum, id est talem diem, talis mensis, & talis anni, ad dandum, & recipiendum ab Inquisitore apostolos tales, quales decreuerit se daturum.

Def dandos, &
recipiendos
a apostolos.

Attendat etiam Inquisitor, quod in assignatione termini non dicat respondendo, quod dabit apostolos negatiuos, vel affirmatiuos, sed ut possit plenius interim deliberare, dicet, quod exhibebit tales quales decreuerit exhibendos.

Attendat etiam Inquisitor, quod in assignatione huiusmodi termini appellanti, ut tollatur omnis cautela, & provideatur astutiae, & malitiae appellantis assignet locum in specie, diem, & horam, ut potest, quod assignet diem vigesimum mensis talis anni praesentis, hora vesperearum, vel tertiarum, in camera ipsius domini Inquisitoris, in conuentu fratrum Praedicatorum, talis ciuitatis, tali appellanti ad dandum, & recipiendum apostolos tales quales tunc decreuerit exhibendos.

Cautela ad
uertenda.

Attendat etiam circumspectus Inquisitor, quod si ipse decreuerit in animo suo detinere delatum, crimine requirente, & iustitia exigente, in termini assignatione ponat, quod assignat talem terminum ad dandum, & recipiendum ab eodem apostolos, de quo fit in potestate Inquisitoris appellantem libere retinere, datis prius tunc statim apostolis negatiuis, alias non.

Attendatque Inquisitor, ne aliquid innouet circa appellantem, ipsum capiendum, vel quaestionando, seu a carcere liberando, vel ab hora, qua fuit eidem appellatio praesentata, usque ad horam qua tradidit apostolos negati-

negatiuos. Quando vero delatus dubitat, quod contra eum feratur sententia, quia constat sibi de culpa sua, frequenter recurrit ad appellationis remedium, ut sic subterfugiat Inquisitoris iudicium.

Exhibitis igitur apostolis negatiuis, Inquisitor continuando ipsum suum officium exequatur, mandando eundem capi, seu detineri, vel ipsum arrestando, vel terminum ad comparandum coram se eidem assignando, vel aliquid simile, propter quod appareat, quod non desinit esse iudex, continuabitque processum suum contra appellantem, quousque per iudicem, ad quem fuit appellatum, sit prohibitus, quod non procedat. Caueat tamen Inquisitor, quod nullam nouitatem faciat erga appellantem, scilicet ipsius personam, nec ipsum capiendum, nec si captus erat a carcere liberando, nec alias ab hora qua fuit sibi praesentata appellatio, quousque eidem appellanti apostolos tradiderit negatiuos, sed ex tunc (ut iam dictum est) poterit, si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus a iudice, ad quem fuerat appellatum, & tunc cum processibus clausis, & sigillatis, & cum fida, & tuta custodia, prius (si opus fuerit) habita idonea cautione, remittet eum ad iudicem antedictum.

Si autem exhibere decreuerit apostolos affirmatiuos, & reuerentiales appellanti, aduertat Inquisitor, quod statim traditis apostolis reuerentialibus appellanti, in causa illa pro qua ille appellauit, ipse Inquisitor desinit esse iudex. Si iustitia hoc requirat, quousque sit prohibitus a iudice, ad quem fuerat appellatum, & tunc cum processibus clausis, & sigillatis, & cum fida, & tuta custodia, prius (si opus fuerit) habita idonea cautione, remittet eum ad iudicem antedictum. Quando iudex desinit esse iudex.

Si autem Inquisitor habet aliam causam, ac procedit contra illum in alia causa, in qua delatus non appellauit, in ipsa causa Inquisitor iudex remanet prout ante, etiam si post admissam appellationem, & datis apostolis reuerentialibus ipse appellans accusatur, vel denunciatur Inquisitori de alijs heresibus, vel criminalibus, de quibus non agitur in causa pro qua appellauit, non desinit esse iudex. Imo potest procedere ad se informandum, & testes examinandum liberè, prout prius, & finita prima causa in Romana curia, vel ad Inquisitorem remissa, potest procedere liberè in secunda. Vide Abb. in c. cum nobis olim. de elect.

Nota de ap-
pellante.

APOSTATA, ET APOSTASIA.

Apostata, siue Apostasia triplex inuenitur, scilicet ab ordine, à statu regulari, & à veritate fidei Christianæ. Qui primo modo apostatant, non deuiant à fide credendorum, quia nec hæretici sunt, vt sic, nec subsunt iudicio Inquisitoris. Qui vero secundo modo apostatant, ex eo, quod sic apostatant, etiam à fide non deuiant, quia nec hæretici sunt, nec per consequens subsunt iudicio Inquisitoris. Quia verò tales apostata à regulari tramite deuiant, sunt excommunicati. c. vt periculosi. ne cler. vel mona. lib. 6. Si enim in excommunicatione illa, vel apostasia per animum animo indurato persistant, ad Religionem redire negligentes, & euidenter de hæresi sunt suspecti, vt in c. grauem. de penis, & de fide responsuri citari possunt, & per Episcopum, vel Inquisitorem contra eos potest procedi coniunctim, vel diuisim, prout dicitur infra in verbo, Inquisitor, & in verbo Hæreticus.

Apostata de hæresi suspecti.

Metu mortis fidem negantes.

Qui verò tertio modo apostatae sunt, eo quod à fide catholica deuiauerunt, hæretici, imo infideles habendi sunt, & si haberi possunt, fiat de eis sicut de cæteris hæreticis, quia si nolunt resipiscere, tanquam hæretici impenitentes traduntur brachio seculari. Si autem redire velint, recipiantur tanquam hæretici penitentes, iuxta c. ad abolendam. de hære. Concordat Rai. de apostatis. c. reuertentes ab apostasia, cū fuerint hæretici, tanquam reuertentes ab hæresi sunt recipiendi. Illi verò qui metu mortis fidem negant, & erroribus non credunt, licet veri hæretici non sint, cum non habeant, nec habuerint errorem in mente: iudicio tamen Ecclesiæ, quæ debet per exteriora de interioribus iudicare, hæretici sunt habendi. Non enim metus mortis cadens in constantem virum ad fidem Christi abnegandam est sufficiens causa, quia sanctius est mori, quam Christum abnegare, vel vesci de idolotitis, dicit August. & recitatur 3. q. 4. Rai. de apost. §. circa. Diuus Tho. 2. 2. q. 12.

Ad externos ritus redeunt.

Iudæi fauores hæreticorum.

De transeuntibus autem, seu redeuntibus ad externos ritus duo sunt notanda. Primum erit de transeuntibus, seu redeuntibus ad ritum Iudæorum, secundum erit de transeuntibus ad ritum Saracenorum. Circa primum nota, quod Christiani, vel conuersi ex Iudæis, & effecti Christiani, si postmodum Christi fide abnegata redeunt ad Iudæorum ritum, & verè hæretici sunt dicendi, & vt tales sunt iudicandi, & puniendi, quia si volunt redire ad ecclesiam, & sectam abiurare, sunt ad misericordiam admittendi: si autem non, tanquam impenitentes hæretici per Prælatos, & Inquisitores sunt curiæ seculari relinquendi animaduersione debita puniendi, vt in c. contra Christianos. de hære. lib. 6. Et per consequens supradictis præstantes auxilium, vel fauorem, hæreticorum fauores sunt iudicandi, vt in d. c. contra Christianos. imo etiam Iudæi, qui talibus ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem præstant, quod tales transeant,

rent, vel redirent ad dictum ritum, tales (inquam) Iudæi fauores hæreticorum sunt iudicandi, & vt tales sunt per ordinarium, & Inquisitorem puniendi, vt in Extrauaganti Nicolai III. patet, quæ incipit, Turbato corde audiuimus.

Ad Saracenos transeunt.

Quo verò ad transeuntibus, vel redeuntibus ad ritum Saracenorum tria sunt notanda. Primum quorum est, quod tales transeuntibus, vel redeuntibus ad dictum ritum hæretici sunt habendi, vt in c. contra Christianos. de hære. lib. 6. Secundum est, quod Christiani eis præstantes ad hoc consilium, auxilium, vel fauorem, fauores hæreticorum sunt, & vt tales per Episcopum, & Inquisitorem puniendi, vt in præalleg. c. contra Christianos. Tertium est, quod Saracenis prædictis præstantes ad hoc, vt transirent ad huiusmodi ritum, consilium, auxilium, vel fauorem, sunt fauores hæreticorum, & vt tales puniendi sunt per Prælatos, & Inquisitores, vt in Extrauag. Greg. II. quæ incipit. Ad modum dolentis.

Apostasia etiam incurritur per adorationem dæmoniorum, siue explicitam, siue implicitam, vt 26. q. 7. c. non obseruatis, Pro quo nota ex Diuo Tho. secundo sent. dist. 7. art. vlt. in corp. q. 5. quod ea, quæ sunt super facultatem humanam, & naturæ, à solo Deo sunt requirenda, & ideo sicut grauius peccant, qui illud, quod est Dei creaturæ impediunt per idololatricæ cultum, ita etiam grauius peccant, qui ea, quæ à Deo expetenda sunt, auxilio dæmonis imploranda quærunt, & huiusmodi est vaticinatio de futuris, vt dicitur Esa. 8. Nunquid non populus à Deo suo requiret visionem pro viuis, & mortuis? Et similiter etiam in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonum expectatur. In omnibus enim est apostasia à fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbotenus, si inuocatio ei fit, vel facto aliquo etiam si sacrificia desint. Non enim potest duobus dominis seruire, vt dicitur Mathæi 6. Hæc D. Tho. vbi supra. Ex his clarè patet, quod inuocare dæmones etiam sine sacrifice est apostasia à fide, & per consequens hæresis, longè ergo plus cum sacrificio.

Apostasia à fide quando.

Albertus, & ipse 2. sent. dist. 7. arg. vlt. ait dicendum, quod in talibus semper est apostasia verbi, vel operis: si enim inuocationes, coniurationes, sacrificia, fumigationes, & adorationes fiant, tunc apertè pactum initur cū dæmone, & tunc apertè est apostasia ibi oris: si autem non fit nisi opere simplici, tunc est apostasia operis, quia illud opus expectatur à dæmone, & cum expectatur aliquid ab ipso, vel aliquid percipere per illum, semper est fidei contumelia, & ideo apostasia. Hæc Albertus.

Petrus de Tarantasio super quarto sent. & ipse dicit, Quamuis liber perditus ab homine requiri possit, non tamen à dæmone, quia dæmon interrogatus non respondet semper talibus, nisi per quædam pacta, & venerationes, & adiurationes, ac inuocationes illicitas. Hæc ille. Idem in eodem loco asserunt sanctus Bonauentura, & Alexander de Ales.

B Et

Inuocationes
demonum qua-
do apostasia
sonant.

Et Canonistæ idem confirmant. Nam Io. And. super c. accusatus. S. sane. de hære. lib. 6. sic dicit. Sicut est circa aras idolorum nepharias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones consulere, eorumq; responsa, &c. 26. q. 2. c. hi qui. & q. 4. c. igitur. vel associant sibi per sortes exercendas hereticos, vel faciunt prædicta cum sanguine Christi, vel in sortibus, ut possint habere responsa puerorum rebaptizatorum, vel his similia.

Archid. etiam super eodem c. & S. dicit ita, saperent, ut 26. q. 4. c. 1. vbi Arioli, ut quando aliqui faciunt aliqua, ut habeant responsa a dæmonibus, ut eod. q. 2. c. hi qui. Nam tales multo magis peccant, quam in casu posito supra eo. c. S. ille. Et magis hoc videtur hæreticum, quam illud.

Pocula amatoria ministrata.

Vlricus etiam in quæstione quam facit an Io. de Polliaco, qui dedit pocula amatoria mulieri, sit suspectus vehementer, in confi. 206. sic dicit. Nunc ergo videndum est, an dare pocula amatoria mulieri hæresim sapiat manifestè. Et videtur, quod sortilegia simplicia, vel etiam pocula amatoria, vel propter conscientiam hostiam non consecratam, ut consecratam fumere, sapiant hæresim manifestè, ut apparet ex criminum distinctione, & poenarum impositione. Et de primo apparet in Rubrica, & in nigro de sortileg. & c. accusatus, de hære. lib. 6. De secundo habetur in c. de homine, de celebr. miss. De tertio habetur. ff. de poenis. l. si quis. §. qui ab ortionis. Imagines verò facere ad amorem mulierum, licet hoc indubitanter secundum August. 10. de ciui. Dei ad dæmones pertineat ludificationes animarum sibi subditarum, sicut etiam habetur ex Diuo Tho. 2. 2. q. 89. de superstitionibus obseruationum: dæmonia tamen inuocare, eis nepharias preces emittere, & funesta sacrificia offerre, hisq; celebritatibus eorum responsa expectare, videtur hæresim manifestè sapere, ut 26. q. 7. c. quod genus.

Imagines facere ad amorem.

Inuocare vero dæmonia, & eorum responsa expectare ad sciendum futura, & hoc hæresim sapiat manifestam, quia creaturæ attribuitur, quod est creatori proprium, iuxta illud Esaiæ 41. Annunciate nobis, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quod Dij estis.

Ad tentandam pudicitiam.

Si verò dæmones inuocantur ad tentandam pudicitiam mulieris, quia vocantur ad id, quod est proprium eis, scilicet tentare, vnde in Euangelio tentator dicitur, licet hoc facere sit turpe, foedus, & mortale peccatum, tamen non censetur hæresim manifestè sapere, & maxime cum inuocatio procedit per modum Imperij, & non adorationis. Si enim adorare dæmonem est hæreticum, vel sapiat hæresim manifestè, hoc non est propter personam, sed propter vitium. Vbi ergo maius vitium, sicut est in adoratione diaboli, maius est peccatum, ut habetur in c. accusatus, de hære. lib. 6. Hæc Vlricus.

Gulielmus de Montelugduno super prædicto verbo, Saperent, sic dicit, Saperent, sicut sacrificia offerre dæmonibus, vel prædicta committant cum corpore Christi, vel eius sanguine. 26. q. 2. c. hi qui.

Tertio

Tertio eadem conclusio probatur ex determinatione Ecclesiæ. Nam 26. q. 5. c. Episcopi. sic dicitur, Episcopi, eorumq; ministri omnibus modis elaborare studeant, ut perniciosum, & a Zabulon inuentum sortilegium, & magicam artem, ex parochijs suis penitus eradicent. Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inuenerint turpiter dehonestatum, de parochijs suis eijciant. Ait enim Apostolus, Hæreticum hominem post primam, & secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est, quia huiusmodi subuersi sunt, & a diabolo captiui tenentur, qui relicto creatore suo, diaboli vestigia quærunt, & ideo a tali peste debet mundari Ecclesia. Ex his apparet, quod magicam artem sectantes, ut hæretici sunt habendi. Sed dæmones inuocantes, & eisdem sacrificantes, sunt in hoc magicam artem sectantes, ergo ut hæretici sunt ab ecclesia habendi, & vitandi. Et sequitur illud etiam non omittendum, quod quædam scelerata mulieres retro post satanam conuersæ, dæmonum illusionibus, & phantasmatis seductæ credunt, & profitentur cum Diana Paganorum Dea nocturnis horis, & innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spacia intempesta noctis silentio transire, eius iussionibus obedire velut dominæ, & cæteris noctibus ad eius seruitium euocatis. Sed vtinam hæc solæ in sua perfidia perirent, & non multos secum ad infidelitatis interitum traherent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta, talia vera esse credentes, a recta fide deuiant, & errore paganorum inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis, aut numinis extra vnum Deum arbitrantur. Quæ propter sacerdotes per Ecclesias sibi commissas populo Dei omni instantia prædicare debent hæc omnia esse falsa, & non a diuino, sed a maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Hæc ibi.

Si ergo istæ mulieres de quibus non constat, quod sacrificia offerant dæmonibus inuocatis, perfidæ, & infideles, ac recta via declinantes in præfato decreto dictæ, & habitæ sunt, quia Christianum a recta fide deuiare, & infidelitatem recipere est proprie hæresi insistere, quanto magis Christiani dæmonibus honorem exhibentes dicendi, & habendi sunt perfidi, & infideles infidelitate Christiana, quæ est hæresis, & per consequens hæretici sunt habendi? Hunc articulum determinauit Io. XXII. in quadam extrauaganti, quæ sic incipit Super specula.

Hic considerandum est, quod quæ supra diximus poni à Io. An. Io. mo. & ab Archid. super c. accusatus. de hære. li. 6. non sunt fumenda, nec intelligenda copulatiue, ut omnia simul iuncta sapiant hæresim manifestè. si ergo aliquis illorum actuum fiat in honorem diaboli, vel machometi, sapiat hæresim manifestè.

Secundus casus, siue secunda conclusio, est, quod si inuocans dæmonem non exhibeat eis honorem patriæ, sed tantum exhibeat honorem diuinitatis, modo superius explicato, & de hoc clare sunt confessi iudicialiter, vel conuicti,

Magiam artem exercentes.

Dæmones inuocantes.

Sacrificia dæmonibus offerentes.

Honor patriæ conuicti.

conuicti, tales non vt sortilegi, sed vt hæretici iudicio Ecclesie sunt habendi, & per consequens si resipiscant ab errore, & hæresi prius abiurata, sunt perpetuo immurandi, tamq̃ hæretici penitentes. Si autem non resipiscant, sunt impœnitentes hæretici feriendi, vel si relabantur, sunt plectendi per omnia sicut hæretici relapsi.

Hæc conclusio quamuis ex prima parte satis pateat ex antedictis, potest tamen breuius sic deduci. Honor dulci alicui exhibetur dupliciter, vel duplici de causa. Prima est in signum sanctitatis, & hac de causa Abraham, Loth, & Manne Angelos adorauerunt. Hac etiam causa Assuerus Mardocheum, & Salmanassar Thobiam super alios honorauerunt, vt Hester, 3. & Thob. 1. Hac etiam causa Angeli beati, & sancti, qui sunt in patria, a nobis adorantur, & honorantur, honore scilicet dulci.

Secunda causa est in signum regiminis siue iurisdictionis, vel potestatis, & hac de causa Nathan Propheta, & Bersabee mater Salomonis adorauerunt Dauid Regem. Reg. 3. c. 1. & hac causa etiam venerantur Pontifices, Reges, Duces, & alij præsidentes, tamq̃ vices Dei gerentes, a suis subditis, vt facto & opere ostendant se credere illum, cui talem honorem exhibent, vel Sanctum, vel Dei amicum, vel Rectorem, vel Gubernatorem per Deum constitutum esse, vt sic Deum tamq̃ in sibi caro, & amico, vel in Vicario suo principaliter honorarint. Nota tamen, q̃ cum Sancto alicui honor dulci exhibetur, Deus in Sancto honore patriæ adoratur, & cum Pontifex, Rex, vel Princeps honore dulci reueretur, Deus in suo vicario honore patriæ veneratur. Et ideo in cuiusuis honoribus, qui Sanctis, & Ecclesie Rectoribus, ac mundi Principibus exhibetur, non ipsi, sed Deus in ipsis principaliter honoratur. Exhibens igitur honorem dulci dæmoni inuocato, & facto & opere exterius conuincitur se corde, & mente reputare, & credere interius dæmonem fore sanctum, & Dei amicum, &

ideo sanctitate venerandum, vel fore mundi Rectorem, & Gubernatorem a Deo constitutum, & ideo iurisdictione, & potestate venerandum, quorum duorum vtrumq; plane est hæreticum, & peruersum, quia est textibus sacræ scripturæ contrarium, & determinationibus Ecclesie absolum. Dæmon enim neq; sanctus, neq; Dei amicus est, imo in culpa, & malitia obstinatus remanet. Neq; similiter in mundo a Deo Gubernator nec Rector constitutus, imo seruus captiuus, falsator, & deceptor est, vt in sacris canonibus, & etiam præcedentibus rationibus constat. quare conuincitur, q̃ dæmonibus honore dulci exhibentes, non vt sortilegi, sed vt hæretici sunt habendi, & puniendi.

Tertius casus, seu tertia conclusio est, q̃ si in eorum inuocationibus, & consultationibus dæmoniorum consultores, seu inuocatores talia peragant, q̃ non appareat manifeste, q̃ aliquis honor patriæ, vel dulci exhibetur ipsis dæmonibus inuocatis, modis in superioribus explicatis, vel alijs similibus quibuscunq; tales nihilominus non vt sortilegi, sed vt hæretici

tici iudicio Ecclesie sunt puniendi, quod sic patet. Inuocare in sacris literis sumitur pro actu patriæ. vnde glo. super illud Gen. 4. Iste cepit inuocare nomen domini, sic dicit. Inuocare idem est quod colere, & deprecari. Item glo. super illud Ro. 10. Omnis quicumq; inuocauerit nomen domini saluus erit, sic dicit. Inuocauerit se subiiciendo, & colendo. Et Patris exponens quid sit inuocare, dicit. Inuocat, adorat, supplicat, præcepit. Inuocare etiam, vt actus patriæ a Deo præcipitur. Psal. 49. Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua. Et alibi pluries.

Quia ergo inuocare pro actu patriæ sumitur, & inter actus patriæ numeratur, & actus patriæ exhiberi præcipitur, & vt actus patriæ dæmoniferi interdicitur, si dæmon a Christiano inuocetur, vbi aliud non apparet, actus patriæ dæmoni non offertur, hæresim sapit manifeste, & tales vt hæretici sunt habendi iuxta primam conclusionem, Non ne inuocantes dæmonem sunt hæretici habendi? vtiq; Ergo vt optime concluditur a Diuo Tho. sec. sec. q. 89. in omnibus his est apostasia a fide propter pactum initum cum dæmone, vel verbotenus, si interit inuocatio, vel factio, etiam si desint sacrificia. Non enim poterit homo duobus dominis seruire. Matth. 8. hæc S. Tho. vbi supra.

Ad euidentiã etiam tertie conclusionis est attentius considerandũ, quod in inuocationibus dæmonum est diligentius considerandum. Nam si petitur id, quod excedit dæmonis facultatem, vt sunt futura a Dei libera voluntate dependentia, vt resurrectio mortui, quod Saul petiuit a Phitonissa, vel certificatio vitæ, vel mortis; quod a Beelzebub petijt Ochozias. 4. Reg. 1. vel hominem cogere ad peccatum, vel similia, & tunc ex huius petitione hæretici iudicantur, quia protestantur se credere dæmonem esse Deum. Vide in verb. Diuinitio.

ARBITER, & ARBITRATOR.

Arbitrator quis possit esse, quid possit vterq; an ex arbitramento nascatur actio, & an arbitramentum emologizetur, & multa alia vide in c. quinta uallis. de iureiurando.

Arbitrator non potest esse monachus, sed arbitrator. vbi supra.

Arbitri recusatorij qui, quales, & quam habeant auctoritatem, vide practicam Papien. in for. dech. iurisd. & in c. cum speciali. de appell. & ibi doctores. Sed pro nunc notare debes, q̃ quando delatus præsumit de iudicij vero iudicio, & iustitia, tamen requirit coloratas causas recusandi ipsum, vt suspectum, vt sic subterfugiat eius iudicium, tunc ipse Inquisitor iux. c. suspicionis. de off. deleg. & c. Requiris. de appell. & c. cum speciali. eligant vnum probum virum arbitrum, & mandet recusanti, vt eligat aliũ, & sic electis arbitris mandet Inquisitor, & cogat per suas literas per sententiam excommunicationis lata sententia quatenus citent recusatorem, mandando ei q̃ præsentet eis recusationem, & testes producat, & ipsi arbitri.

Arbitri officij quid sit.

Inuocare quid sit.

Inuocans dæmones.

Qualiter Deus in creatura reueretur.

Dæmonem sanctum reputans.

Adorantes dæmonem.

bitri eos examinent diligenter, sic q̄ aliter eorum cum tertio pro vtroq̄ electo si non conueniant super recusatione pronuncient, aliter ipse utatur suo iudicio, & officio, sicut prius in causa recusantis principali, recusatione huiusmodi non obstante. Si autem infra tempus arbitris assignatū percipiat Inquisitor, quod recusatio licet forte falsa, & per falsos testes probata, pronuncietur contra eum tunc, cum assensu tamen recusantis, alias non potest alicui committere plenarie vices suas, vt in c. Iudex. de offi. deleg. li. 6.

Recusatus iudex.

Si autem adueniente termino arbitris assignato, ipsi arbitri non pronunciauerint, vel pronunciauerint recusationem esse nullam, remanet Iudex sicut prius. Si autem pronunciauerint recusationem esse legitimam, Inquisitionis officium conuiescet, & quo ad illam recusationis causam Inquisitor desinit esse Iudex, nec potest alicui committere vices suas, vt patet in prædicto c. Iudex. Et cum Episcopus sine Inquisitore non possit procedere ad sententiam, Episcopus & Inquisitor, vel aliter ipsorum denunciaret Romano Pontifici, supplicando quod non obstante huiusmodi recusatione possit Inquisitor procedere cum Episcopo in causa illa, vel subroget alium quo ad causam illam qui cum Episcopo, & Inquisitore possit procedere. Sed ante omnia debes aduertere, q̄ prius & ante omnia obseruentur, que continentur in c. cum speciali. de appell. scilicet, q̄ recusans coram iudice recusato alleget causas recusationis, deinde eas per testes probet coram dictis arbitris. Vide ibi.

A B I T R I V M.

Arbitrium habens liberum, & generale inquirendi, & puniendi maleficia, & excessus ex forma statuti, an procedere possit ad tormenta. Dic quod ex tali arbitrio potius habetur ex consuetudine terrarum, quam ex iure: Nam secundum iura licet potestas habeat arbitrium, tamē debet omnia facere secundum iura, & leges, maxime in diffiniendo, & condemnando, & hoc probatur per infra scriptas leges. C. de offi. testa. l. procura. in §. falsus, & l. Celsus. & ff. de pec. l. peculij, & ff. de mand. l. si creditor. §. Lucius & ff. de pig. l. oblig. & ff. de don. l. filius. Potest itaq; Iudex, & debet ex arbitrio ad tormenta procedere, si aliquod habeat indicium, per quod eius animus moueatur, q̄ ille qui culpatur de crimine sit torquendus, alias non. Nam arbitrium non supplet defectum iudicij vbi nullum est indicium: est enim de iuris auctoritate, & solemnitate, q̄ indicia præcedant torturam, vt per l. de questionibus.

Audientia relapso denegatur, quia qui geminat delictum, veniam non meretur, & grauius est puniendus. l. Nemo deinceps. C. de Episco. audi. l. aut facta. §. quisquis & l. capitalium. §. i. ff. de pœnis. Idem dicendum est de eo qui post abiuratam hæresim traditus fuit perpetuo carceri, a quo fugit, tanquam impœnitens puniendus est. Io. Andr. in c. vt commissi. §. pe. de hære.

hære. li. 6. foli. in c. excommunicamus, il. 2. eo. tit. vide tamen infra ver. carcer. nu. 16.

A V X I L I V M.

Auxilium præstantes ad delinquendum, pari delicto se astringunt. Abb. in c. Ita quorundam. de iudi. & in c. 1. de offi. deleg. maximè si sit de actu propinquo, & nõ de actu remoto, Marfil. in pract. fol. 15. nu. 50. & cõstet de principali delinquente, & principali delicto. Marfil. in pract. fol. 14. nu. 40. Carer. nu. 67. §. homicidium. Et scias q̄ quando tractamus de Inquisitione fienda contra aliquem de auxilio cooperatiuo præstito delinquenti ad committendum delictum, q̄ tali casu non valet, nec procedit talis inquisitio de auxilio, nisi primo constet ipsi Iudici de principali delicto, & de principali delinquente, secundum Anchar. in cons. 217. quod incipit. Nos Barth. vbi dicit, quod si nõ cõstat de principali delicto, non potest procedi cõtra alios tanquam contra auxiliantes. ad quod allegat Bar. in l. is qui. §. si initium. ff. ad Tur. Bal. in cons. 119. 2. vol. quod incipit. viso processu. Requiritur etiam, q̄ scierit auxilium præstet, alias non est in culpa. Bar. in l. omnes. de agris, & cen. li. 11. in l. is qui opem. de fur.

Constare de delicto quando debeat.

B.

B E N E F I C I V M.

Beneficium Ecclesiasticum, seu officium publicum hæretici, credentes, fautores, & horum filij vsq; ad secundam generationem obtinere non possunt. in c. Quicumque, de hære. lib. 6.

Beneficij Ecclesiasticis priuati sunt, qui ad præces hæreticorum ea obtinuerunt, & fiunt ad alia obtinenda inhabiles, si talia scierit receperunt. c. Quicumq; de hære. li. 6. §. Ad hæc. Quid si isti dimittunt talia beneficia, quæ postea alijs conferuntur, & deinde vacant? an isti poterunt iterato illa obtinere? Dic q̄ nõ, quia in d. c. dicitur perpetuo. An autem in hoc includantur dignitates pontificales, gl. quærit super d. cap. & non soluit, tu dic q̄ non, nam cū hæc materia sit pœnalis, debet restringi. vt de reg. iur. In pœnis. Io. An. & Gemina. An autem si nesciat eos qui præces offerebant esse tales, teneat hæc pœna. Dic q̄ non, quia in d. c. dicitur, scierit.

Infamia ex pluralitate beneficiorum.

Beneficia plura possidēs, infamia canonica qualiter laboret vide Abb. in c. Dudum. de elect. quomodo autem dispensatio interueniat, vide Io. de tur. cre. in c. Domui. dist. 89.

Beneficium Veleianæ mulieri hæreticæ denegatur. in c. si aduersus. de hære. Nec beneficium senatus consulti ei prodest.

Beneficium vel leianæ.

BLA-

Blasphemi sunt in duplici differentia. Quidam sunt qui articulis fidei non obuiant, quoquo modo, vtpote malum Deo, nec Sanctis non imputantes, sed eisdem maledicentes, vel gratias Deo non exhibentes, sed ingratitude agitati oppositum gratiarum euomunt, & isti dicuntur mere blasphemii, & de his loquitur canon extra de blasphemis, vel maledicis, qui quidem titulus distinguitur contra titulum de hæreticis. Nec de similibus Inquisitor habet se intromittere, sed debet eos relinquere suis Iudicibus puniendos.

Blasphemi simplices.

Alij sunt qui contra fidei articulos verba proferunt, vtpote qui Dei omnipotentiam infringunt dicentes, Deum non posse factibilia facere, quod est contra primum fidei articulum, qui est credere in Deum omnipotentem, vel qui à Beata Virgine pudicitiam tollere nituntur, dicentes illam meretricem, vel similia, quod est contra articulum fidei, qui est credere filium Dei conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria Virgine, & tales sic directe articulos fidei agitantur dicuntur blasphemii hæreticales, reducunturq; ad titulum de hæreticis, & hæreticorum, vel suspectorum de hæresi legibus iudicantur, suntq; subiecti Inquisitorum iudicij.

Blasphemi hæreticales.

Utrum autem tales sint hæretici, aut suspecti de hæresi, considerandum est, quod hi blasphemii hæreticalia verba euomentes, postquam fuerint in huiusmodi per iudices fidei deprehensi, si in talibus verbis hæreticalibus voluit stare pertinaciter, & illa defendere, hæretici sunt iudicandi, & vt tales sunt tradendi curiæ, seculari, iux. c. Ad abolendam. de hære. si autem non, sed ad arbitrium iudicis fidei volunt cum effectu illas hæreses reuocare, & satisfactionem condignam exhibere, non sunt hæretici iudicati, iuxta. c. Ad abolendam, de hære. sed ad misericordiam admittendi.

Blasphemii obtinati.

Si autem tales debent arctari ad abiurandum hæreses antedictas, an tanquam poenitentes hæretici, vel tanquam suspecti de hæresi, & si tanquam suspecti, an tanquam vehementer, vel tanquam leuiter suspecti, considerandum est, quod si meritis processus diligenter actitatis inueniuntur habuisse in eorum mente circa ea quæ sunt fidei, errorem, ita vt aliqua crediderint fidei contraria eorum, quæ ore protulerunt, tenentur, vt deprehensi in hæresi, abiurare hæreses, iux. c. Ad abolendam, quod si relabantur, poena relapsis debita puniantur. iux. c. accusatus. de hære. li. 6.

Frequentia habitata.

Si autem non inueniantur in hæresim taliter deprehensi, sed inueniantur pluries, & frequenter, & in ludo, & extra ludum, & ad leuem turbationem in tales hæreses prorupisse, & non constat clare de mala sua credentia, debent arctari ad abiurandum, vt vehementer suspecti propter frequentiam habituatam, quæ suspectos vehementer illos reddit, iuxta c. Accusatus, de hære. lib. 6.

Si autem non frequenter, sed raro, nec longo tempore, & non extra ludum

dum, sed in ludo tantum, vel in ira tantum, tunc eo casu videntur debere abiurare tanquam leuiter suspecti. iuxta c. Accusatus, supra. Nec prodest, quod ad excusandas excusationes in peccatis ponitur à nonnullis, quod verba huiusmodi hæreticalia euomentes, moueantur ad proferendum sola turbatione & furia, & non firma assertione, & credentia: & ideo quod dicunt non credunt, &c. Sed furia, siue ira hos taliter non excusat, quia maior mentis commotio, & turbatio sequitur ex motu & afflictione proprii corporis, quam ex perditione vnius oboli, seu denarij argentei, siue aurei, sed adorantes idola metu mortis, vel amissioni membri, non excusantur in foro interiori à peccato. Vnde Augustinus de bono coniugali, & registratur 33. q. 4. c. sicut. dicit, Sanctius est mori fame, quam vesci idolotitis. Nec excusantur in foro exteriori ab idololatria, & apostasia à fide, & per consequens ab hæresi. secundum Rai. tit. de apostatis. quæst. 7. Circa motus enim istos mentis pro fidei defensione, & confessione quantum ad verum catholicum non est metus cadens in constantem virum, quinimmo, nec metu mortis pro peccato mortali, & minimo perpetrando, secundum Theologos, & maxime Sanctum Thomam non solum de peccato mortali, sed etiam de veniali in primo quolibeto, vbi de hoc facit quæstionem specialem, & etiam Diuus Augu. & recitatur. 22. q. 2. Ne quis. Si ergo turbatio, & commotio ex metu mortis non excusat adorantem idola, vel dæmoniū, quomodo excusabit contra articulum fidei hæreses euomentem? Nunquid est maior commotio ex aduersa sorte perditio pecuniæ, quam ex vicina morte corporalis vitæ amissio? Si ergo non excusatur ab hæresi in casu illo, nec in isto excusabitur. Rursus secundum Diuum Augustinum super Gene. ad literam. Noe post diluuium inebriatus excusatur à peccato, & à tanto, & à toto, quia vini virtutem non nouerat, & ideo cauere non tenebatur, sed Loth inebriatus à prima filia, & cum ea fornicatus excusatur à tanto, sed non à toto, quia vinum nouerat, & eius fortitudinem, ideoq; cauere debebat, propter hoc ab ebrietate non fuit excusatus. Sed quia consequentiam ebrietatis ad luxuriam expertus fuerat, non excusatur à secunda ebrietate. Sic qui ludit, turbationem ex ludo expertus, non excusabitur à turbatione iterum ludens, & ex turbatione tali verba hæc hæreticalia euomens, sicut qui frequenter, & scienter se inebriat, & inebriatus personam Regis inuadit, & hæreses feminat, non excusatur de crimine læsæ maiestatis, & hæreticæ prauitatis. Ergo si hic non euadit iudicis sæcularis, & Inquisitoris iudicium nec ille. Et sic patet, quod licet blasphemii mere cadant sub titulo de blasphemis, & non de hæreticis, & tales Inquisitoris iudicio non subdantur, tamen blasphemii hæreticales articulos agitantur cadunt sub titulo de hæreticis, & per consequens eorū inquisitio, iudiciū, & punitio ad Inquisitoris officium noscitur pertinere.

In ludo hæreticalia dicens.

Iteratio delicti quid importet.

Blasphemii hæreticales.

Poterunt tamen, nec male facient Inquisitores, ad suos Ordinarios remittere puniendos.

BONA

BONA FIDES.

Bona fides præsumitur in illo, qui non habet notitiam rei alienæ, & præsumitur nisi in quatuor casibus, & ignorantia præsumitur nisi probetur contrarium. Et maximè præsumitur post triginta annos retro semper fuisse penes illum, qui non fuit molestatus per dictum tempus. Abb. in c. si diligenti. de præsump. in quo loco diffuse vide pertinentia tam ad bonam, quam ad malam fidem.

BONA OPERA.

Bona opera, nec etiam martirium ipsum, hæretico, nec schismatico profunt, c. firmissime. de hære.

BONA HÆRETICORVM.

Bona hæreticorum confiscari debent, ut in c. vergentis. de hære. Circa tamen confiscationem est sciendum, quòd licet bona hæreticorum ipso facto, seu ipso iure confiscata intelligantur à die commissi criminis, tamen necessaria est iudicis sententia declaratoria super ipsa confiscatione, vel bonorum ademptione, quæ quidem sententia olim fiebat in terris Ecclesiæ per iudicem Ecclesiasticum, videlicet per Episcopum, vel Inquisitorem; in alijs autem terris Imperij fiebat per Iudicem, & Principes sæculares, ut in d. c. vergentis. de hære. Sed hodie indistincte iudex ecclesiasticus facit ubiq; hanc declarationem super confiscatione bonorum. Nec nisi requisitus intromittit se iudex sæcularis, quia hoc est sibi interdictum in c. vt Inquisitionis. de hære. §. prohibemus. li. 6. diffusus vide Sum. tabie. in ver. Inquisitio. Et aduerte, quòd pœna confiscationis vindicat sibi locum solummodo in illis, quos constat fuisse hæreticos, vel qui de hæresi sunt damnati. ut in c. Ad abolendam. de hære. & c. super quibusdam. de verbo. sig.

Bona vero clericorum hæreticorum non confiscantur fisco Ecclesiæ, vel Iudicis sæcularis, sed applicantur Ecclesijs, in quibus habuerunt stipendia. Et bona clericorum Ecclesias non habentium debent applicari Episcopo loci, qui ea in pios vsus distribuat. Inno. in c. si. Qui cler. vel mona. Et Frede. de senis conf. 20. & quod notatur in c. Quia diuersimode. de concess. preb.

Bona hæreticorum participare non debent diocesani, ut patet per Bullam Benedicti Vndecimi, quæ incipit, Ex eo quod quædam.

Bonorum appellatione includuntur etiam actiones, seu nomina debitorum, ut l. 1. C. de vsufr. Bal. in conf. 234. secundæ partis.

BONO-

Declaratoria sententia necessaria.

Iudex sæcularis, non se intromittat.

Episcopus nil habeat de bonis, hæreticorum.

BONORVM CONFISCATIO.

Nota ex Vldarico Zasio in suo feudali, parte decima, nu. 74. sic dicente. De fructibus autem hoc iure vtimur, quòd post sententiam priuationis secutam vasallus omnes fructus à die commissi criminis, videlicet à die commissæ offensæ, quo tempore in mala fide esse coepit, & fortius post sententiam declaratoriam perceptos, ei ad quem feudum fuerit reuersum, siue dominus sit, siue agnati, restituere tenentur. Et est ratio viua, quia his casibus dominus, vel agnati recipiunt, quod suum est, & merito cum fructibus recipient. arg. l. videamus. 2. §. fin. de vsur. à simili de bonis hæreticorum dicitur, cum longè grauius crimen sit hæresis, quam fellonia, qua feudatarius feudum amittit. c. vergentis. de hære. li. 6. Nota, quòd licet olim propter damnationem ad mortem bona essent confiscata, licet in sententia nihil dictum esset de confiscatione, excepta certa parte, quæ filijs referuabatur, ut l. 1. ff. de bo. dam. hodie tamen bona damnatorum non intelligimus confiscata, quamuis sint ad mortem condemnati, nisi in sententia capitali facta sit mentio de confiscatione bonorum, ut l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dam. vide infra in ver. Fiscus.

Ideoque fiscus nullum ius habebit in fructibus bonorum confiscatorum si bona sint feudalia, fideicommissi, vel ius patronatus in casibus etiam exceptis, quia intentio instituentis, quæ attendenda est, non fuit, quod huiusmodi fructus quoquo modo spectarent ad taliter delinquentem, sed magis ad posteros. Ad hoc facit glo. in c. satis peruersum. d. l. & glo. in cle. Pastoralis. in verbo, subiectæ. de re iudi. Bar. in Extra. ad reprimentam, in ver. rebellando. Zaber. in cle. si plures. de iure patro. Afflic. in c. filijs. 16. q. 7. Imol. in l. infulam. ff. solu. matri. Angel. in li. malefi. in ver. & eius bona publicamus. in versi. & nota, quod facta, nu. 5. Felin. in c. quanto. de iudi. Et per Cepol. in confi. 80. & per And. de Ifern. in c. licet. in tit. si de feud. fuerit controuersia.

C

CADAVERA.

CADAVERA hæreticorum per errorem in cimiterio sepulta debent exhumari. Et nota, quod non solum contra viuos, verum etiam contra defunctos hæreticos habet Inquisitor quid faciat, nõ obstante, quod crimina morte extinguantur quo ad temporales penas, ut 23. q. 6. c. quorundam. & 26. q. 7. c. 1. & c. si reus, vel accusator. l. 1. & 2. quia tamen est speciale in crimine hæresis, mortuus potest accusari, & contra eum inquiri, ut 24. q. 2. c. sanè. & C. de hære. l. Manichæos. extra eod. cap.

Contra mortuum qualiter procedendum.

C

si quis

si quis Episcopus, & eo. c. filij. li. 6. quod intellige de defuncto vere here- tico, ita quod bona eius veniant confiscanda, secus autem de suspecto, vel poenitente. Vide in ver. Fiscus.

Volens autem Episcopus, vel Inquisitor procedere contra haereticum defunctum, faciat eius haeredes citari ad defensionem, cum ipsorum haere- dum inter sit pro conseruanda fama, & memoria defuncti, & pro bonis quae illis veniunt auferenda. Item ex alia causa interest haeredis, vbi ipse haeres esset filius defuncti, quia ipse filius ad quasdam poenas pro patre tenetur. vt c. ad. l. Iuli. maie. l. quisquis. & 24. quaest. sane. & c. vergentis. de here.

Nota quod licet mortui accusari non possint, quia mortuo reo, omnis criminatio extinguitur, fallit tamen in crimine laesae maiestatis, repe- tendarum, peculatus, & haereseos, quibus casibus propter enormitatem delicti accusatio de iam mortuo recipitur. Lex iudiciorum. ff. de accusa- tio. Item fallit si quis mortem sibi consciuit. Vide Franciscum Caso- num, qui accusare possunt, c. 2. & c. de his qui sibi ante sent. mor. consci. quia metu criminis de quo inquirebatur, videtur sibi mortem consci- uisse, vt per Doctor. etiam in l. 2. C. qui testam. fa. poss. vbi est etiam de hoc textus. & quando constat de crimine, tunc postquam mortem sibi consciuit, bona sunt publicata, & haeredes non sunt vocandi, vt est textus clarus in l. fin. ff. de his qui sibi ante sent. mort. consci. Et ratio est, quia licet regulariter de vnoquoq; actu quis, seu eius haeredes sint citadi, fallit quando, si citarentur, nulla eis competeret defensio, vt per Doctor. in l. de vnoquoq; ff. de re. iudi. Si isti citarentur nullam haberent rationem ad probandum.

Item filijs quandoque sic, quandoque non auferuntur bona defun- cti patris, vt infra in ver. Filij, dicitur. vnde non est mirum si dixi- mus haereditatem citari debere, cum sententia illum tangat per l. post rem. ff. de re. iudi. & l. de vnoquoque. in fi. & c. per tuas. de aposta. proceditur namq; contra haereticum defunctum, vt deleatur eius memoria. C. de haere. l. Manichaeos, & C. de Episc. & cler. l. Quoniam. Potest etiam defun- ctus excommunicari. vt 23. q. 2. c. sane. & excommunicatus post mortem potest absolui, vt c. A. nobis, de sent. excom. el. 2. Vt eius bona adimantur. C. si pend. appell. l. quamuis, nisi filij fideles, & catholici per annos qua- draginta iam ea bona possedissent, & ille defunctus, de cuius crimine que- ritur, catholicus tunc reputabatur, quando videlicet decepsit. Tertio vt eius cadaver in coemeterio existens exhumetur. c. 2. de haeret. lib. 6. & c. sacris. de sepult. quando scilicet ossa illius possunt discerni ab ossibus fidecium.

Tempus post mortem infra quod inquiri potest super crimine here- resis, aliqui dicunt quinquennium. C. de apost. l. si quis defunctum. Alij ad viginti annos protrahunt terminum, vt c. de fal. l. querela. Alij dicunt quod

Delicti enor- mitas quid fa- ciat.

Mortui quan- do accusari possunt.

Haeredes qua- do citari de- beant.

Excommuni- cari, & absol- ui post mor- tuus.

quod in fauorem fidei, & in detestationem maximi criminis inquiri po- test sine temporis praescriptione, cum nulla iura inueniantur que in hoc crimine praesiniant tempus: prima tamen opinio videtur tutior. vide Ge- min. in c. filij de here. li. 6. q. licet alias requiratur accusatio, & inscriptio, in hoc tamen particulari negotio propter enormitatem delicti, tantum li- bri suspectae lectionis, si inueniantur, faciunt, & sufficit indicium, scilicet ad procedendum. Vide infra in ver. Fiscus.

Libri suspecti quid faciant.

CALVMNIATOR.

Calumniatorum diuersas pena, vide in c. cum dilectus. de calumnia. & ibi Feli. & Abb. in c. r. de calumnia. Capi nemo potest sine indicijs, & iudicis auctoritate, fallit in falsatore monetae, desertore militiae, latrone publico, agrorum depopulatore, fure, virginum raptore. Not. l. vnica. C. de rapt. virg. & repertus in fraganti cri- mine, qui tamen capti non possunt detineri, nisi per spacium viginti ho- rarum, intra quarum spacium debent iudici suo consignari. Bart. in glo. l. cap. 5. ff. de Adult.

CAPTVS.

Capi non debet quis ante summariam fidem, vel probabilem suspicio- nem de recessu, Bal. in l. quod euitandi. in fin. C. de cond. ob turp. caus. & allegat Archi. Ioan. Andr. in c. si clericis. de sent. excom. lib. 6. quod idem tenet Petr. de Anchar. in d. c. si clericos. qui dicit non esse capien- dos qui nec conuicti, nec condemnati sint, nec esse vim inferendam his, qui parati sunt obedire. allegat c. vt famae. cum non ab homine. de sent. excom. quae quidem in ciuilibus sunt verissima. Bal. conf. 49. ad fin. 1. parte. Et idem conf. 208. 3. parte.

In criminalibus tamen relinquitur arbitrio iudicis, an a captura per- sonae incipere velit. Bar. Bald. in d. l. consentaneum. C. quomodo, & quan- do, & ibi Alex. in addit. Bar. in l. sacrilegi. §. labeo. ff. ad l. Iul. pecul. Si tamen is qui capi iubetur, offerat idoneos fideiussores, audiendus est, nec debet iudex recusare fideiussores, nisi fortasse essent crimina grauiora, in quibus cautioni fideiussoriae tuto credi non posset. tex. est in l. Diuus. 1. ff. de cu- sto. reo. Dicuntur autem grauiora crimina, ex quibus imminet supplicium mortis, secundum Spec. in tit. de accusa. §. 1. d. vers. sed pone. qui eleganter ibidem distinguit fideiussores non admitti in grauibus, at in non graui- bus esse recipiendos, vt dicit Bar. in l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisf. cog. vide de hoc Zasium in conf. 19. 1. parte.

Grauiora, quae crimina dicuntur.

Capere aliquem in domo aliena inuito domino licet non debeat iudex, vt glo. in l. quosdam de metol. lib. 1. cap. & l. 3. ff. de acquiren. re. domin. alias teneretur actione iniuriarum, vt l. iniuriarum. §. fin. ff. de iniurijs.

C 2 propter

Capere reum in aliena domo.

propter autem utilitatem publicam licitum est quærere, & capere reum in alieno etiam invito domo, nisi dominus pateretur damnum. vt. ff. communia prædio. l. venditor in fine. & ff. de damno facto. l. fluminum. §. finali, & ff. de aqua pluuiæ arcend. l. 1. §. deniq;

In criminalibus a captura incipitur.

Itaq; potest iudex incipere a captura in criminalibus, licet non constitit de delicto, vt c. si clericos. de sententia excommuni. li. 6. vel etiam ubi inuenitur latro famosus, permittitur punire postea scribere. tex. in l. si quis filio exheredato. §. hi autem omne. ff. de iniust. & irrit. fact. test. l. constitutiones. ff. de appell.

Fideiussio quando admitenda.

Captus pro crimine hæresis non est fideiussoribus relaxandus, quia in causis criminalibus, in quibus venit imponenda aliqua pœna corporalis, vel corporis afflictiva, reus fideiussoribus non est relaxandus, vt per Bar. & alios in l. 1. ff. de custo. reo. & in l. 2. ff. de pub. iud. & late per Ang. de Arc. in tract. malef. in ver. fama publica, in ver. 10. quæro. Nam quo ad tales, etiam si reus daret mille fideiussores, non debet relaxari secundum Bal. in l. eos. §. superius C. de appell. imo si interueniret fideiussor, non valeret talis fideiussio, secundum glo. sing. in c. cum homo, 2. q. 5. quam refert, & sequitur Angel. de Aretio. in d. ver. pro quibus. Si tamen consuetudo sit in oppositum, veluti in nonnullis partibus est circa hæreticos pœnitentes non relapsos, tunc valet talis fideiussio. Et ita dixit glo. sing. in d. c. cum homo. quam refert, & sequitur Lud. Rom. in sing. suo 120. incipiente, Tu scis quod in causa criminali, & Ang. de Arc. in tract. malef. ver. pro quibus. vbi addit. Et si Inquisitor relaxet reum fideiussoribus, & inuenerit qd fideiussores non sint idonei, poterit iterum reum ipsum incarceratione, & facere quod alios prestet fideiussores, quibus prestitis etiam primi erunt obligati, ita dixit Bal. in l. 1. ff. si quis in ius voca. non icrit, Ang. de Arim. in pract. crim. §. Attingam. nu. 9. & 10.

Captum eximens de manu curiæ.

Captum, etiam iniuste, eximens e manibus familiæ Inquisitoris, vel e carceribus, est de hæresi vehementer suspectus, quia fautor hæreticorum, & impediens officium, & quomodo extraordinarie puniri debeat, vide Nellum in tract. Bannit. in 2. parte 2. temporis. q. 31. incipien. Quaritur visum. Petrum de Anchar. conf. 34. incipien. Viso. Alex. in conf. 35. incipien. viso Them. in 2. col. 2. vol.

C A R C E R.

Carcer est locus securus, & horribilis, repertus non ad pœnam, sed ad debitorum, vel delinquentium custodiam. Bal. in tract. suo de carcere, & propter hoc carcer cum sit terminus pœnæ, nullam infamiam affert incarceratione, quia ad hoc vt arguamus aliquem criminiosum, recurrimus ad pœnam qua est punitus, vt est casus in l. testam. centurio. ff. de manu. testa Barba. in conf. 29. 1. partis.

Carce-

Carcerari dicitur qui aliquomodo constringitur qd exire non possit. l. succurritur. ff. ex quibus cau. ma.

Carcerem primus Ancus Martius Romanorum Rex ædificari iussit, vt Liuius ab vrbe cond. li. pri. dec. primæ, licet Eutropius inuentionem carceris ad terrorem, & custodiam Tarquino superbo Regi ascribat. Vt cunq; sit, inuentum Regium fuit, & hinc est quod ius carceris sibi occupans, in crimen læsæ maiestatis incidit, vt in l. 1. C. de priuat. carce. Et dicitur quis ius carceris sibi occupare, vel priuatum carcerem exercere, qui vltra viginti quinque horas aliquem detinet, l. capite quinto, ff. ad l. Iul. de adult. & ratio est, quia sibi vsurpat merum imperium, vt per Bal. in d. l. loco præalleg. in ver. ubi in tex. custodiam. carcer enim est meri imperij, vt per Doct. in l. Imperium ff. de iurisdic. omnium iudi. vbi Iason. in ver. 3. mouetur. Fallit tamen conclusio in multis, vt in patre detinente filium in carcere priuato ad correctionem, & alijs similibus. Vide Hier. Gigan. in tract. de cri. læsæ maie. in tit. qualiter, & quando, & a quibus, q. 35. per totum.

Carcer priuatus.

Filium incarcerationatum detinentes.

Incarcerare alium quis non potest simpliciter, nisi sit minister iustitiæ, & secundum ordinem iustitiæ. Et si enim cuilibet liceat alium ad horam detinere, ne malum aliquod faciat simpliciter tamen detinere, & ligare non licet, sed tantum hoc potest qui vniuersaliter habet disponere de actibus, & vita alterius. Diuus Tho. 2. sec. q. 65. ar. 3. Syluest. in ver. carcer. q. 1. Tabie. in verbo carcer. §. 1. Et quicunq; priuatus aliquem incarceratione, etiam pro manifesto crimine, capite punitur de iure ciuili, C. de coarct. l. omnes. li. 1. imo committit crimen læsæ maiestatis, vt dictum est supra. Sed glo. dicit hoc non habere locum in detinente proprios seruos, ne fugiant, vel vxorem, vel filios ad correctionem. Syluest. in ver. carcer. q. 2. Tabie. in ver. carcer. §. 1.

Seruos proprios detinetes.

Carcer regulariter est ad custodiam, non autem ad pœnam, c. Quamuis. de pœnis, sed hoc intellige de iure ciuili, non de iure canonico. Permittitur enim prælatis, imo cuilibet iurisdictionem habenti, & habet delicta punire, vt possit ad tempus, vel etiam in perpetuum reos ad carceres adiudicare, vt per Abb. in c. a nobis. de Aposta. in fi. & habetur in c. Nouimus. de ver. sig. Syluest. in ver. hæresis 2. q. 7.

Carcer ad pœnam.

Carcer siue sit ad custodiam, siue sit ad pœnam, non ita sit asper vel durus, qd homines in eo perimantur. Nam secundum Lau. vt allegatur a Zabari. in Clem. vnica. de homicidio, qui homines tradunt in carcerem ita durum, & asperum, qd incarcerationati quasi in sex menses vitam perdant, sunt homicidæ, & irregulares, quia talis pœna est magis afflictiva, quam si ponerentur in patibulo. Et hoc notabis contra prælatos clericos, detrudentes in gabiam, vel eos ad triremes condemnantes. Syluest. in ver. hæresis. 2. q. 7. & vide Abb. in c. a nobis. de aposta. & in c. qualiter, & quando. de accusa. Et nota, quod siue carcer sit ad custodiam, siue sit ad pœnam,

Carcer nõ debet esse asper.

non debet in eo esse commixtio maris & foeminae, secundum glo. in c. quamuis, de poenis, lib. 6.

Carcere detentus potest testamentum facere, vt in l. metum, §. sed licet, ff. quod met. cau. & in l. nam & Seruius, iuncta gl. ff. de neg. gest. & no. nisi damnatus sit ad mortem, nam capitalis sententia impedit fiendum, & factum testamentum irritat. vide tex. in l. eius, §. si cui, ff. de testa. vbi dicit, quod damnatio impedit fieri, & iam factum rumpit, si vitam, vel ciuitatem, vel libertatem tollat: secus si solam famam laedat, & ibi vide Bart. & Doct. Bal. consi. 382. 1. vol. An autem damnatus, vel damnandus ad perpetuum carcerem possit testari, vide Abb. in rub. de testa. referentem varias opiniones, & concludentem, qd non: & Bal. in l. 1. in ver. Et nota hanc legem. C. qui non possi. ad lib. prouo. vide etiam Abb. cum addi. margi. in c. accedens, de procu.

Ad carcerem dum quis condemnatur, si quid exprimitur in sententia, scilicet ad tempus certum, vel in perpetuum, stabitur expressis in sententia: si vero quis simpliciter ad carceres damnatur, intelligitur perpetuo damnatus. C. de poenis. l. seruus. & per glo. in cap. grauis, de poenis, lib. 6. Et nota, qd carcer perpetuus æquiparatur morti. Innoc. in c. qualiter, & quando, de accusa. quem allegat, & sequitur August. de Arim. in addi. ad Ang. de malef. in ver. fama publica, nu. 14. Et nota, quod carcere priuato detentus iniuste, siue in carcere iniurioso, vt à latronibus, vel tyranno, si quid agat cum detentore, postmodum potest allegare metum, & facere actum rescindi, vt in l. qui in carcere, ff. quod met. causa. Cum alio vero ab ipso detentore contrahere potest, nisi ad hoc detineatur, vt in c. dominus, de secundis nuptijs, per Panor. Potest etiam in carcere facere testamentum, vt in l. metum, §. sed licet, ff. quod met. causa. Detentus autem in publico carcere iuste, si est damnatus poena capitali, non potest aliquid agere tanquam liber, quia est effectus seruus poenæ, vt supra diximus, & bona sua veniunt ad succedentes ab intestato, vt in authen. bona damnatorum. C. de bon. damn. vnde etiam ad pias causas non potest disponere, vt ait Ioan. And. in cap. 2. de vsu, lib. 6. si autem non est damnatus poena capitis, sed tantum in carcere detentus, potest contrahere, & omnes alios actus agere, vt in d. l. qui in car. Syluest. in ver. carcer.

Carcer perpetuus morti æquiparatur. In iuste detentus quid possit facere.

Carceratus quotidiè grauatur.

questio. 4. Tabien in ver. carcer, §. 5. & nota quod carceratus omni die dicitur grauari, & ideo tanquam à nouo grauamine potest omni die appellari, secundum Specu. in titulo de appella. §. restat, versicu. & nota, & versicu. & quod dicit. Philippus de Perusio in cap. super eo. de appellatio. Felin. in cap. exceptionem, & in cap. accedens. 2. vt litis non contest. vbi latissime loquitur in materia ista, & dicit idem dicendum esse in exceptione loci suspecti, quia habet grauamen successiuum, & ideo talis exceptio potest quancumque fieri, & ita tenet Specu. in titulo de citatione, §. 1. & 3. versicu. quid si reus, & D. Ant. & Ioan. de Imo.

in cap. exceptionem, de exceptio. Et vide Marsil. in pract. §. attingam, numero 29.

Carceratos Iudex visitare debet, & curare, qd habeat necessaria, vt in l. 3. C. de Epif. aud. & si quis sine causa est incarceratus, potest Iudex ex merito suo officio eum liberare, Ang. in trac. malef. in ver. feria publica, in 14. in ver. & aduertat.

Carceratorum causæ sunt summarie, sicut causæ miserabilium personarum, expediendæ. Cyn. in l. si. C. si quis alteri, vel sibi, quem refert, & sequitur Bar. in trac. suo, carceratus, in fi. & de hoc videtur esse tex. in l. si. C. de custo. reo. Marsil. in pract. crimi. §. attingam, nu. 76. Miserabilium causæ sunt expediendæ.

Carceres proprios habere potest Inquisitor, ac proprios ministros, iurabunt tamen ministri, & custodes, quod officium fideliter exequentur, vt in clem. multorum, de here. Et licet pendente iudicio criminali quis in carcere non detineatur, tamen fallit hoc in crimine here. propter enormitatem criminis, vt ponit Gem. in c. vt inquisitionis, de here. li. 6. Iuramentum ministrorum.

Carcerum hereticorum erunt duæ clauæ, & duo custodes, vt in c. multorum, de here. in cle. Carcer videlicet communis Episcopo, & Inquisitori duas habebit clauæ, quarum alteram Episcopus, alteram Inquisitor habebit, sed secus de particularibus tam Episcopi, quam Inquisitoris, vt longa consuetudine probatur, vide infra nu. 15. Duæ clauæ, & duo custodes.

Carcerum custodes custodiam negligentes, vel capite puniuntur, vel in eam qua rei tenentur, poenam incidunt, vt l. milites, ff. de custo. reo. l. ad commentarium. C. eod. Zasius in sing. c. 2. Negligens custodia.

Carceris si plures sunt custodes, & vnus custodiam fugiat cum carcerato, alij non tenentur, tex. est in l. si. §. 1. ff. de custo. reo. Lud. Ro. in sing. suo 13. incip. Si dicitur statutum. Marsil. in pract. crim. §. attingam, nu. 73.

Et nota, qd quilibet, Episcopus videlicet, & Inquisitor potest habere carcerem proprium, vt patet in alleg. cap. multorum, & quilibet suum carcerem potest facere communem ambobus, & tunc eius carceris erunt duæ clauæ, quarum vnã Episcopus, alteram Inquisitor seruabit, & similiter duo custodes, vnus nomine Episcopi, alter nomine Inquisitoris. Nam in aliquibus partibus, vt in Tholosã, & Carcastona Inquisitores habent in suis domibus carceres, quos vocant muros, quia domuncula illæ adhaerent muro loci, qui est Episcopo, & Inquisitori communis, & de his fit mentio in d. c. multorum, de here. in cle. vide Directorium nostrum parte 4. cap. 9. Murus quid sit.

Carcerum effractores, qui in carcere conspirauerunt, vt ruptis vinculis, & effracto carcere euadant, capite puniuntur. l. in eos, ff. de custo. reo. Sed atrociores sunt nocturni effractores, & ideo fustibus cæsi in metallum damnari solent. Diurni vero post fustium castigationem in opus perpetuum, vel temporarium dandi sunt, vt l. 1. & 2. ff. de effracto. & nota, qd ex hac lege forte orta est ad triremes condemnatio, & puniuntur triremes.

etiam alia pena, in qua punirentur si maleficium propter quod incarcerati fuerunt, verè perpetrassent, vt Bar. in d.l. in eos. ff. de custo. reo. Nam aufugiens de carcere, habetur pro confessio, si pro speciali Inquisitione erat in carcere: secus si pro generali, imo si pro speciali est, requiritur ad hoc, qd habeatur pro confessio, qd aufugerit cum conspiratione, vt d.l. in eos. si verò sine conspiratione, tunc non habetur pro confessio, sed punitur pro motu iudicis, vt not. Guil. de Cu. in l. succurritur. ff. ex quibus cau. maio. & ibi Bal. & in l. admonendi, in 9. col. ff. de iureiur.

Fugiens ex
carceribus.

Ex carceribus fugiēs, in quibus propter suspicionem de hæresi positus fuerat, & si carceres non frerit, sed tantum ostio aperto fugerit, nō habetur pro conuictio, sed excommunicatur, si in termino sibi assignato ad ipsos carceres non se præsentat, & si per annum excommunicationem sustinuerit, tanquam hæreticus punietur. c. cum contumacia, de hære. lib. 6. Marfil. in pract. crim. §. attingam, nu. 39. vsq; 42. si autem erat conuictus, dato quòd fugerit ostio aperto, citari debet ad sententiam audiendam. Et si non comparuerit, condemnabitur vt pertinax, & impenitens, & hæc tanquam singularia notabis.

Carceres fran-
gens.

Carceres autem frangens, seu tentans frangere, in quibus positus fuerat propter suspicionem hæresis, siue fugiat, siue non, dammodo fugere tentet, habetur pro conuictio, & vt hæreticus damnari potest, facit. ff. de effract. l. 1. & ff. de custo. reo. l. eum. & in authen. de colla. §. prohibemus, & per Io. Cald. in suo Direct. Inquisitionis, c. 10. & per Marfil. in pract. vbi supra. vide Zanchi. c. 10.

Adde l. milites agrum. §. eius fugam. ff. de re mili. & l. si quis aliquid. §. miles. ff. de pœnis, & per Doct. ibi, & per Ang. de malefi. in glo. quod fama publi. præc. in vers. tertio, quid si quis positus fuit, nu. 82. etiam si crimen non commiserit, per d.l. in eos. de custo. reo. & per glo. & Bart. eod. in loco. Bos. in titu. de effractio. carcerum, per totum, & in titu. de captura, num. 20.

Et ratio est, quia hac effractione maius, & intensius delictum redditur, arg. l. 3. in fi. C. de epis. audien. & l. seruos circa medium. C. ad leg. Iul. de vi. publi. l. capitulum. §. solent. ff. de pœnis, & l. omnes. Nam clausura publica violatur, publica iustitia læditur, & ministris periculum paratur: qui enim potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Ro. 13. Quæ verò ad conscientiam attinent, an fuga, & carcerum, seu vinculorum effractio damnata ad mortem sit licita, a D. Tho. & Caiet. abundè perpenduntur, sec. 2. q. 69. art. 4. & præcipuè ad secundum.

Carceres autem frangens, aut frangere tentas, in quibus positus fuerat ad pœnitentiam agendam pro hæresi, siue fugiat, siue nō, habetur pro impenitente, quia propter hoc præsumitur fictè conuersus, & qd perseveret in veteri errore, de pœni. dist. 2. c. si quis. & 22. q. 2. c. qui ait, & 21. q. 1. c. cum per bellicam.

Adde

Adde, qd Ecclesia carcere ad pœnam vititur, vt not. Feli. in c. excommunicamus, 2. de hære. qd autem ille, qui à loco sibi pro pœnitentia assignato fugit, pro hæretico damnari possit, confirmat idem Feli. in d. c. excommunicamus, & allegat Io. And. in c. vt comissi. de hære. li. 6. dicitq; talem fugientem ex hoc solo haberi pro conuictio, ac si in hæresim relapsus esset, & qd absq; vlla audientia sæculari brachio tradendus est, iux. c. ad abolendam, co. tit. Quibus omnibus scribit Nicol. Arelat. in trac. de hære. not. 6. Idem dic de eo, qui aliam pœnam sibi ab Inquisitore impostam post abiterationem non impleuit. Zenzel. Machesi. & Io. de Imol. in cle. 3. in gl. super ver. propagine. de hæret. Io. Cald. in c. literas, de præsump. & Feder. de Sen. in consi. 156. incipien. Alexan. Episcopus, quos refert Arelat. in d. tract. not. 30.

Et quia de carcere, & incarceratis est sermo, nota (prout etiã diximus in Directorio nostro) qd si incarceratus pro delicto fugiat, habetur pro confessio, etiam si maleficium non commisit. l. in eos. ff. de custo. reo. Et ibi gl. in ver. Puniendi. Bar. in l. fi. eo. Adde tex. not. in l. militis agrum. §. pe. ff. de re mili. & Specu. de præsump. §. 2. ver. violenta. & ibi per Io. And. in additione magna, vbi pulchrè disputat ad hoc dubia duo, quod verum est, nisi ianuam carceris apertam inuenerit, Bal. in l. succurritur. ff. ex qui. cau. ma. in l. in bonæ fidei. C. de re. cred. Adde Ias. in aurea repetitione. l. admonendi in materia fugæ. ff. de iureiur. cum alijs concordan. & confirmationibus ad hoc per eum signatis. Ang. in l. verum. 2. de fur. & in l. r. de effr. carce. & Alex. in l. pen. de custo. reo. quòd non tenetur ad pœnam fracti carceris.

Item verum est, qd habetur pro confessio si erat carceratus pro speciali Inquisitione, & fugit cum conspiratione. Nam sine, vel si erat carceratus pro generali Inquisitione, Alex. in d. l. pe. Bal. in consi. In Christi nomine, punctus, & art. q. talis est, an fugiens. Et Bald. in d. l. succurritur, & in l. admonendi. vide Abb. in c. à nobis, de apost. maximè si fregit, vel conspirauit frangere carcerem, habetur pro conuictio de eo crimine, pro quo est captus, vt supra dictum est.

De ille verò, qui erat intrusus in monasterium, vel in carcerem ad pœnitentiam agendam, & fugit, vel fugam tentauit, quasi pro hæretico impenitente habetur, quia propter hoc præsumitur fictè conuersus, & in veteri errore, vt iam dictum est.

Nota tamen ex Io. Baptista à Villadobos. de communibus opinionibus Doctorum, qd fugiens, si sponte reuertitur, omnem suspicionem criminis purgat. l. 1. C. de requi. reis. Non enim dicitur recessisse habens animum redeundi. l. quis sit fugitiuus. §. 1. ff. de edilit. edicto. Sicut nec auis, quæ ex nido euolat breui reuersura, recessisse dicitur. Bar. in l. r. de ser. fugit. Et habuisse animum reuertèdi præsumitur, qui infra annū venit, per d. l. 1. & c. cum contumacia. de hære. li. 6. Et ob hanc causam, licet inducat se

E carcere fugiens.

Fugiens è carcere.

Fugiens animo reuertèdi.

se in plenam probationem fuga contra fugentem, tamen si sponte reuertitur, in totum diluitur, vt tenet Corasi. in l. Admonendi nu. 75. ff. de iur. reiur. post Bar. in l. Raptores. C. de Episc. & Cle. q. fugiens de carcere, si denuo esset incarceratus etiam inuitus quis, per illam fugam non est condemnandus, quæ faciunt pro limitatione. l. 34. l. 8. tit. 18. in ordine. vbi dicitur q. carceratus fugiens de carcere habetur pro fractore, & circa d. l. 6. alias 8. limita per Episcopum Cola. in suis regulis in ver. fuga. Nota obseruationem, quæ considerari debet circa crimina, inter scilicet excepta, & non excepta.

CITATIO, & CITATVS.

Citatio est vocatio iuridica ante Iudicis conspectum, quæ quadrupliciter potest fieri, primo per nuncium. 2. per p̄conem. 3. per edictum. Clem. 1. de iudi. 4. ex iuris dispositione, vide Tabie. in ver. citatio. §. pri.

Citatio est diuini, naturalis, canonici, & ciuili iuris. Nam legimus Gen. 2. Deum, priusquam de peccato inobedientiæ puniret ipsum, ad se vocasse Adam, dicens, Vbi es? atq; ipsius audiuisse admisi criminis expurgationem, & huic seruit, c. Deus omnipotens, 2. q. 1. vbi dicitur, Deu voluisse, priusquam puniret Sodomorum enormia mala, ipse cum fidelibus testibus diligenter inuestigans, quæ audiret, opere comprobare. Cle. Pastoralis, cum ibidem notatis, de sent. & re iudi. & c. cum olim, de testi. in extrauagan. communibus. l. de vno quoq; ff. de re. iudi. l. Nam ita Diuus. ff. de adoptio.

Citatio semper debet præcedere condemnationem. l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex.

Citatio per delegatum Principis potest fieri per quemcunq; sibi placuerit. Abb. in c. pastoralis, de off. deleg. sed nota etiam q. quando citatio fit per nuncium non iuratum, eius relatio debet recipi à notario cum iuramento ipsius nunciij. Et nota q. relationes regulariter fieri debent per nuncios publicos, videlicet per currerios officij, vel curiæ Episcopalis, seu etiam communis ciuitatis, quia tales nunciij sunt iurati, & eis creditur, & debent fieri tales relationes ante tempus, vel in tempore comparitionis fiendæ per ipsum citandum, aliter forte citatio non teneret, præcipue si ex aduerso opponeretur. Sed quia quandoq; Iudex, pro eo q. forte non est tutus accessus nuncijs iuratis, vel et pro minori expensa solet committere alijs personis non iuratis, tunc debet in ipsa citatione inseri, q. ipsi nuncio dabitur plena fides cum eius iuramento, de dimissione, & relatione ipsius citationis.

Et nota, q. nisi in citatione non esset insertum, q. daretur fides cuique delatori, citatio non teneret, nisi daretur per nuncium iuratum ciuitatis, vel loci in quo habitaret reus. Et in hoc caute est aduertendum, qualiter formadæ sint citationes, & exinde relationes. Solet quoq; quandoq; addi,

q. non

Ad citatus.

Delegati principis priuilegium.

Nuncius iuratus esse debet

Cautela in citando seruanda.

quod non tantum ipsis talibus nuncijs dabitur fides cum iuramento, sed etiam dabitur fides literis cuiuscunq; notarij, qui scriberet notario acturum, vel Iudici eidem factam fuisse relationem per nuncium cum eius iuramento, vel per currerium loci, in quo habitaret ipse notarius, vel instrumeto rogato per notarium de præsentatione, & dimissione ipsius citationis. Hæc ex pract. Place.

Et nota, quod nuncio citationis Iudicis præstatur fides non de iure ciuili, sed ex consuetudine, si tamen Socrates neget se ab eo citatum esse, remittitur Iudici credere cui voluerit, considerata qualitate personarum, scilicet citantis, & citati. Tutissimum igitur erit secundum Doct. vt nuncijs præsentibus testibus suam commissionem peragat, quos suæ relationi inseret. Sunt tamen qui volunt soli nuncio habendam fidem in re criminaria, quia in his difficile est testes inuenire. Tu dic, quod creditur nuncio quantum ad ea, quæ pertinent ad officium suum. Vide ad hoc glo. in ver. in iudicio. c. venerabilibus. de sent. excom. §. scus autem. lib. 6. Gemi. super di. glo. & Panor. in c. consuluit. de offi. deleg. si tamen Iudex scit citationem non peruenisse ad notitiam citati, vel quod fuerit legitime impeditus, non potest Iudex procedere: & si procedit, processus nullus est ipso iure. Bar. in extrauag. ad reprimen. & alleg. not. per glo. in l. Quæsitum. ff. de re. iudi.

In citatione sub pena excommunicationis de necessitate requiruntur, quod statuuntur tres dilationes, siue tres termini, vtputa tres dies, pro primo vnum, secundum pro secundo, & tertium pro tertio & peremptorio termino. Doct. post Inno. in c. Ad petitionem. de accusa. & hæc clausula, videlicet, ac canonica monitione præmissa, in omni casu debet addi post verbum, tertio & peremptorio termino, quia de iure non potest deueniri ad sententiam excommunicationis, nisi præmissa trina, & canonica monitione, aliter ipsa sententia excommunicationis nulla redderetur.

Solet etiam quandoq; fieri ipsa citatio, seu præceptum, quod reus tale quid faciat, vel quod tale quid non præsumat facere sub pena excommunicationis, & tunc debet addi hæc clausula, videlicet, vnica pro trina, & canonica monitione præmissa.

Debet quoq; & secundum addi in ipsa prima citatione fienda sub pena excommunicationis contra aliquem reum clausula iustificatiua, videlicet si senserit se grauatum, quod compareat vltima die termini ad allegandum causam grauaminis, & hoc maxime vbi requiritur aliqua causa cognitio de & super re, pro qua agitur, & quod forte ipsi reo competere de grauamine exceptiones, ex quibus posset se tueri.

Vbi vero ageretur executiue pro aliquo negotio iam declarato, vel vbi immineret aliquod periculum, vel scandalum, & præcipue vbi ageretur ex officio Iudicis, tunc non solet inseri clausula iustificatiua, ne forte impe-

Nuncio citationis creditur.

Tres termini in citatione requiruntur.

Clausula iustificatiua quando inseritur.

impediretur intentio ipsius Iudicis procedentis, vel executio rei iudicata. Sed aduerte, quod vbi in prima citatione inseritur clausula iustificatiua, quod compareat ipse citatus, non debet citari ad comparandum, nisi vltima die dicti termini statuti, & ita ex stilo fori obseruatur. Dilatio ne enim statuta non debet grauari ad comparandum, quia dato quod prima facie sentiret se grauatum, posset tamé durante termino mutare propositum, & facere satis requisitis, vel posset interim prouidere sibi circa defensiones faciendas. Et quia regulariter iuridica solent exerceri per Iudices in duabus horis diei, videlicet in tertijs, & in vesperis, debet in ipsa citatione addi qua hora comparere debeat ipse citatus. Saluo quod si Iudex procederet ex officio, & citaret partem ad comparandum in camera, posset ipsum citare qua hora sibi expedire iudicauerit. Sed aduertendum est, quod vbi ageretur aliquo casu, in quo immineret periculum, vel damnum sequeretur, posset in ipsa clausula iustificatiua addi, quod ipse citatus compareat ad allegandum causam sui grauaminis, firmis tamen manentibus contentis in citatione, donec per ipsum Iudicem aliter fuerit ordinatum. Formas autem citationum vide in Directorio nostro.

In tertijs, & vesperis.

In actis citatio est scribenda.

Testium subscriptio non requiritur.

Tabellio vni testi, & plus æquiualeat.

Citationem factam, tabellio scribere debet in actis, vt appareat per hoc quod perpetuata sit iurisdictio, si hoc negaretur, vel reuocaretur in dubium, vt extra de officio delegati. cap. grauem. & cap. licet. & sic per conventionem solam non posset citatus postea declinare forum transferendo se ad alium locum, vt extra de foro competenti, capitulo proposuisti. & ff. de iudicijs. lege si quis postea, glo. in c. quoniam contra falsam, extra de prob. Et tali scripturæ tabellionis creditur circa acta iudiciaria, si inueniatur in actis publicis, licet non habeat testium subscriptionem, vt C. de fid. instrum. quia gesta quæ sunt translata in publica monumenta habent perpetuam firmitatem, nec morte cognitoris perire debet publica fides, l. gesta. C. de re iudic. & successor ex his habet iudicare, & pronunciare, vt ff. de iudic. l. mortuo, & c. de iudic. l. properandum §. illo, & glo. in d. l. gesta. Tabellio si quidem æquiualeat vni testi & plus, vt extra de fid. instr. c. cum Ioannes. iuncta glo. Imo videtur æquiualeat duobus testibus, ex quo loco tabellionis debent apud iudicem adhiberi duo viri. vt c. quoniam. extra de proba. iuncta glo. ver. duos viros; Et alibi videtur æquiualeat tribus. l. 6. q. 3. vers. his autem; Et sic videtur quod plus creditur scripturæ tabellionis, quam scripturæ iudicis, quia scripturæ iudicis non creditur nisi habeat testium subscriptionem, vt extra de test. c. cum a nobis, & hoc ideo est, quia cum tabellio iuratus sit, credendum est instrumento suo, vt extra de præsc. c. Ad audientiam. & de præsump. c. illud. in fine. sic etiam habet consuetudo vt credatur instrumento principis. vt extra de fid. instr. c. dilectus.

Citatus non legitime non tenetur comparere, etiam ad allegandum suum

sumitur priuilegium. vt gl. in c. si Episcopus, 3. q. 2. quia citatio est nulla, vt c. bonæ memoriæ. l. 2. de electio. re.

Citatio non valet quando infra angusta tempora fit, vt d. 5. 9. 2. cap. vlti.

Quando nimis maturatur peremptorium. de dila. c. dilecti.

Quando fit tempore feriato. vt l. 5. q. 4. c. 1. & 2. & ff. de ferijs. l. r.

Quando citatur quis extra prouinciam, vltra duas dietas, vt de rescrip. c. Nonnulli.

Quando citatur quis ad locum periculosum, vel inhonestum. vt de appella. c. ex parte. & ff. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiiter.

Quando citatur quis à non competente iudice. vt de off. deleg. c. ex literis, & de appella. c. si duobus.

Quando in citatione non inseritur rescriptum, siue commissio. vt de dilatio. c. præterea, & de off. deleg. c. cum in iure.

Quando iudex est inimicus manifestus. vt q. 5. c. quia.

Quando qui citatur spoliatus est. vt c. si Episcopus. 3. q. 2.

Quando ad querelam liberti citatur patronus. vt 4. q. 4. c. liberti; & generaliter vbicumque & quando euidenti exceptione reus se tueri potest, vt ff. de iudi. l. non videtur.

Citatur personaliter, si personaliter non comparuerit, sed mittat procuratorem, contumax reputabitur, etiam si excusationes friuolas alleget. Abb. in c. veniens, de accusa. num. 7. Et nota quod citatio debet habere causam propter quam quis citatur, vt notat Gemi. in c. cum contumacia. de hære. l. 6. sufficit tamen exprimere in genere delictum, vel causam, nec requirit specificatio loci, vel temporis, vel speciei delicti. vide glo. in c. 2. de dila. & glo. in c. indicas. 3. q. 9. Archi. 5. q. 2. c. si primates. Abb. in c. licet. de accusa. num. 3. Bart. in c. 2. de dila. Nota etiam quod citatio à Iudice habet vim peremptorij, secundum Feli. in c. consuluit. de off. deleg. Tabie. in ver. citatio. §. 1. in causis tamen summarijs, vt est causa fidei, non requiritur citatio peremptoria, vt notandum dixit Panor. in c. consuluit. de off. deleg.

Personaliter citatus, personaliter compareat.

In causis fidei citatio peremptoria non requiritur.

Citatio rei criminariæ fidei debet in personam diffamati, modo inueniri possit. l. 1. ff. de lib. agnoscen. & l. 4. ff. de damn. infect. vel certe pronuntiabitur citatio domui sue, quam scilicet inhabitat, citationis tempore non in alijs domibus suis. d. l. 1. & d. l. 4. & ibi Bart. Domum autem hic accipimus, siue in propria domo quis habitet, siue in conducta, siue gratis, siue hospitio quis receptus sit. §. domum, insti. de iniur. & l. 1. §. habitare. ff. de his qui deiece. vel effude. quod si domo penitus careat, atque loco suo fugam dederit, peragetur citatio edicto publico, voce præconia, tubæ sonitu, vel alia solemnitate, quarum meminit Guli. Durandus in multis locis sui Speculi.

Domus cuiusque sit.

Citatio realis absque licentia, auctoritate, vel commissione Iudicis fieri nequit.

nequit. *tex. est clarus in l. neminem. C. de exhiben. reis.* Fallit hoc in multis casibus, vt patet per pract. criminalem, & quo ad Inquisitionis officium, fallit in publico, & notorio hæretico, idest in eo qui inuenitur publice contra sanctam fidem aliquid dicere, aut facere sine vlla erubescencia. Argumentum. l. Raptores. C. de Episc. & cler. & l. vnica. C. de Rapt. Virg. & d. l. capite quinto. ff. ad l. Ful. de adult. tales enim possunt capi, & citari ab omnibus, sed capiens tenetur intra viginti horas carceri iustitiali consignare. Bart. in d. l. capite quinto. Alij tenent quod infra sex horas consignare tenentur, sed Bart. opinio est verior, & melioribus innititur fundamentis.

Capiens sine auctoritate, vel commissione.

Citatus non comparès citra contumaciam.

Negligentia requirit scientiam.

Contumacia tum non habetur pro confesso.

Vehemens suspicio in violentam trahitur.

Citatus legitime impeditus quo minus comparere possit, contumax dici non potest, vt quia infirmus, vel alibi in carcere detentus est. l. contumacia. §. contumax. ff. de re iudi. l. de vnoquoq; §. i. eo. tit. Bart. in cons. 228. incip. Catherina accus. in ver. quinto, quod ipsa publicatio. Facit tex. in extrauag. ad reprimendum. ibi, citatus neglexerit. Nam ad hoc quod quis neglexisset comparere, requiritur scientia citationis, & qd non fuerit legitime impeditus. Bar. in extrauagantibus. Ad reprimendum.

Citatus, inquisitus, vel denunciatus, vel accusatus quod veniat ad respondendum de fide coram Inquisitore, si non comparuerit in termino ei in citatione assignato, damnari potest, iux. tex. in extrauag. Ad reprimendum. Dominus tamen Io. Igneus in copiosa sua disputatione, an Rex Franciæ recognoscat Imperatorem nu. 124. dicit hoc esse terribile, cum ex sola

contumacia de iure communi quis non habeatur pro confesso, vt per Bar. in l. lege Cornelia. §. fin. ff. ad Syllania. Et idem Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. receptionem, & tamen reus per legitimas probationes conuinci debet, l. fin. C. de proba. & c. Nos inquam, 2. q. 1. seu per confessionem d. l. lege Cornelia. ff. ad Syllania. Tu dic, quod si quis est tantummodo de hæresi suspectus, & citetur, si non comparet in termino, potest excommunicari, vt in c. cum contumacia de hære. lib. 6. quam excommunicationem

si per annum sustinet, tunc vt hæreticus poterit puniri, quia vehemens suspicio, in quam incurrit statim non comparendo, transit in violentam, contra quam non admittitur probatio. d. c. cum contumacia. Nam contumacia dicitur ficta probatio, & non vera, secundum Nellum in tract. ban. in pri. parte primi temporis. in pri. q. Si autem ultra contumaciam est conuictus de delicto, idest de hæresi, vel facti euidencia, vel propria confessione, vel per testes legitimos, tunc contra citatum peremptorie, vna pro trina monitione canonica, non comparentem in termino, potest procedi ad condemnationem. Et pro hoc facit textus in extrauag. Ad reprimendum, & ita probat textus in l. Raptores. C. de Episc. & Cler. post prin. in ver. conuicti, & ibi etiam circa medium. d. l. in ver. post legitimas probationes iuri cognitæ. Idem Old. in cons. 75. incipiente. Hic agitur in ver. & Doctores iuris Canonici. Merit. in pract. crimi. §. postquam, num. 48 Arch.

Arch. in c. vt commissi. de hære. lib. 6. in glo. qualiter procedi. Et dist. 86. c. tanta. Vide Calder. in suo Directorio Inquisitionis c. 9.

Citari non debet quis propter quamlibet suspicionem, etiam in crimine hæresis, sed debet esse probabilis, & communis est repellenda suspicio, potiusquam recipienda. 2. q. 1. cum primo semper. vbi de hoc Io. And. Vi. de Gem. in c. cum contumacia. de hære. li. 6.

Non propter quamlibet suspicionem quis debet citari.

Citatus ab Episcopo, & Inquisitore debet obedire Inquisitori, quia Inquisitor in suo officio est maior Episcopo. Nam Episcopus est ordinarius, Inquisitor autem delegatus. c. Per hoc. de hære. lib. 6. Inquisitor autem cum sit delegatus Papæ, censetur esse ille, cuius locum tenet. 2. q. 6. c. si Episcopus, dist. 10. c. fin. & c. sane, de off. delegat. Hæc Gemin. in d. c. Per hoc. Confirmat Feli. in c. excommunicamus. de hæret. ibi, nota Episcopum esse ordinarium in crimine hæresis. Imo putat Archid. quod si prius quis citetur ab ordinario, & postea ab Inquisitore, quod tenetur, deserto iudicio ordinarij, comparere coram Inquisitore. ff. de re iud. l. contra pupillum, & per capitula prædicta. & sic per eum non esset curandum, si ordinarius præueniret in conueniendo. Et hoc dicit verum Io. And. Lappus autem dicit, qd quando diæcesanus procedit auctoritate delegati, vt contra exemptos, tunc est in optione citati coram quo primo compareat. Hæc Gemin. in d. c. Per hoc.

Episcopi & Inquisitoris tribunal quomodo differant.

Citatus punitur vt contumax, si non compareat, licet postea appareat, qd non fuit legitime citatus, Abb. in c. veniens, de accu. num. 9. & 26. Et nota quod vbi quis citatur, vt compareat certa die, nec determinatur hora, debet citatus comparere tali hora, quod possit Iudex eum recipere, & finire actum incumbentem. Hæc Abb. in c. consuluit. de off. deleg. Et intelligitur de hora consueta quando de ea potest apparere, & quando hora est de consuetudine, tunc enim expressio dici pro expressione horæ habetur, vt dicit Feli. in c. Ad petitionem. de accusa. in fi. imo citatus sine termino debet comparere quam citius poterit. Abba. in c. cum parati. de appell.

Hora comparationis quæ.

C I V I T A S.

Ciuitas, in qua omnes sunt hæretici, comburi non potest, nisi præcedat declaratio à Iudice, qd sint tales. Nā multi possent fingere aliquos esse hæreticos, qui in veritate non essent tales, tantum vt ab eis bona auferrent. Gemin. in c. Præsidentes. de hære. lib. 6.

Declaratio necessaria.

Ciuitas, seu vniuersitas non potest subijci aratro ob rebellionem, nisi præcedente declaratione Principis. Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. rebellionibus. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dim. & sequitur Afflictus.

CLERI-

CLERICVS.

Clericus qualiter sit puniendus, vide Abb. in c. cum non ab homine. de iudi. Nota tamen pro nunc, quod clericus committens atrocissimum delictum, potest etiam sine degradatione puniri. Io. And. in c. cum non ab homine. de iudi. Et Gemin. in c. fin. de homici. lib. 6. Anchar. cōf. 154. Marfil. in pract. crim. §. diligenter. num. 160. Quinimo clericus assassinus potest puniri etiam per Iudicem laicum, secundum Lappum in c. 1. de homicidio. lib. 6. quam opinionem refert, & sequitur Paris de Puteo in suo tract. iudicatus, Marfilius in pract. vbi supra.

Sine degradatione puniri clericus potest etiam per iudicem secularem.

Clericus an in causa civili habente delictum annexum possit carcerari, & torturæ subijci, nisi sit infamis, vide Abb. in cap. pri. de depos. & quod. not. in cap. cum in contemplatione. de re. iuris. Et in cap. vt fama de sent. excommunicationis, & in c. vniuersitatis, & communis Doctorum conclusio, & glo. quod clerici, etiam presbyteri, si sunt suspecti, possunt torqueri. Abb. tamen antiquior dixit clericos non esse torquendos, nisi sint infames, vt d. c. 1. Communiter tamen tenetur, quod tortura non debeat ita seuera esse in clericis, sicut in laicis, vnde non debent supponi aculeis, vel funibus, sed virgis, seu corrigijs pro hoc bonus tex. 23. q. 5. c. 1. in fi. Ita concludit Abb. in d. Regula, cum in contemplatione, quod clericus non potest torqueri per laicum etiam de mandato sui prælati, sicut nec verberari. Ita refert Ant. in c. vt fama. de sent. excom. se consuluisse, licet contrarium seruetur, & male secundum eundem.

Clericus quatenus torquendus.

Clericus vel religiosus minus venit puniendus si deliquerit, quam laicus, quia alienatur eius poena propter præcedentia merita, de quo latius habetur per Io. And. in c. accusatus. de hære. li. 6. Abb. c. Nisi specialis. de off. lega. nisi in crimine hæresis inuenti fuerint incidisse, quia tunc granius puniuntur, quam laici, vt in d. c. accusatus. §. fi. & possunt & incarcerari, & torqueri secundum Gemin. absq; eo quod constet de delicto. in c. si clericus. de sent. excom. li. 6. confirmat Paris de Puteo in tract. de iudicatu, incipiente, Mandauit Rex.

Granius & leuius quando & quare puniatur clericus.

Clericus immurandus debet degradari verbaliter, se non formaliter, seu actualiter, vt in extrauag. Urbani quæ incipit. Consultus Fel. recor. Alexander.

Verbalis degradatio.

Clericus verbaliter depositus potest per solum Episcopum restitui, seus autem si actualiter degradatus iuxta c. degradatio de poenis, li. 6. quia tunc solum Papa potest talem restituere, per id quod habetur in c. ex tua. & 2. q. 6. c. ideo huic.

Degradatus quando restituitur.

Clericus tantum bona Ecclesiastica habens, si in expensis vel alias condempnetur, executio sententiæ fiat in bonis, quæ in suos vsus conuertenda sunt. Abb. & Barba. in c. olim. de resti. spol. vide etiam not. per Abb. in c. Reprehensibilis. de præsump. Hoc dubium cum pendeat ex alia quæstione,

ne, nunquid, videlicet clericus faciat fructus beneficij suos, poteris videre Abb. in cap. cum esses, de testib. & Barb. in c. si. de pecul. cler. qui talem quæstionem diffusè disputant.

Clerici priuantur beneficijs Ecclesiasticis, quæ sunt adepta ad preces hæreticorum. vide supra in ver. Beneficia.

Clerici non exhibeant hæreticis, & eorum fautoribus ecclesiastica sacramenta, nec eos præsumant tradere ecclesiasticæ sepulturæ, vt in c. excommunicamus, il. pri. de hære. §. sanè, imo. sunt excommunicati ipso facto, qui scienter hæreticos, & eorum fautores sepeliunt, nec possunt absolui, nisi manibus proprijs eos extumulent publicè, & projiciant corpora eorum. extra cœmeterium, & locus ille perpetuo careat sepultura, vt in c. quicumq; de hære. sed si plures sepeliunt, & vnus extumulet, alij poterunt absolui, vt dicit Gem. in d. c. quicumq;.

Ecclesiastica sacramenta hæreticis conferentes clerici.

Clerici, qui inuenti fuerint impedire officium Inquisitionis, citatos instruendo de celanda veritate, vel alio modo indebitè liberando, possunt debita poena castigari, prout culpa exigerit. c. accusa. de hære. lib. 6. §. sacerdotes. vbi dicit Gem. q. qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei, dicitur fautor hæreticorum.

Clericum hæreticum percutiens non incidit in excommunicationem, Innoc. in c. si verè, de senten. excom. Card. in cle. 2. §. cæterum. de electio. Ant. in c. contingit, de senten. excom. Felin. in d. cap. si verè, & in cap. fin. de hære. Carre. de hære. §. nunc, de poenis, num. 7. Franc. Ponzi. de Lamijs, num. 77.

Clerici hæretici, & relapsi, prius degradati, relinquendi sunt curiæ seculari: laici verò non relinquuntur, quia sunt de foro seculari, vt per gl. in c. ad abolendum, de hære. ver. Laici.

Clerici magis scire debent ea, quæ sunt fidei, quia legem perscrutari tenentur. glo. in c. cum Christus, de hære. & 38. di. c. omnes psallentes. & 24. di. c. quando Episcopus.

COLLEGIUM.

Collegium fit ex duobus de iure canonico, sed ex tribus de iure civili, similiter & congregatio. Abb. in c. dilectus filius, de symo. & in c. ad abolendum, de hære. licet glo. in c. nullus in ecclesia. de elect. dicat collegium tres; congregationem autem duo tantum requirere. Collegium nanq; præsumit esse, vbi plures viuunt in communi. Abb. in c. quoniam, de vita, & honest. cler.

Collegia omnia regulariter sunt interdicta, quia homines non debent facere istas conuenticulas, seu congregationes, cum ex his timeatur conspiratio contra principem, seu ciuitatem, quod intellige verum nisi approbentur à iure gentium, vel à iure positiuo: & quæ sint, vide post Abb. Innoc. in c. dilecta, de exce. præl. in glo. 1. in fi. & Bar. in l. fi. ff. de colle. illi.

Conuenticula prohibita.

Ciuitas quādo & propter quid puniatur.

Collegium potest puniri, ubi innocens potest pro crimine alterius puniri. Propter rebellionem ciuitas quandoque supponitur aratui, & possunt singuli decapitari. c. Dilectus filius. de symo. secundo, quando poena a iure statuta concernit collegium ita quod non singuli, sed punitur ipsum collegium. Vnde pro delicto collegij res collegij publicantur, & quando delictum collegij cadit in collegium, vt dictum est. In modo autem puniendi, si poena potest cadere in collegium, cadit in collegium, ac punitur collegium. si non, commutabitur in aliam poenam. Collegium, non excommunicatur, quia excommunicatio requirit verum corpus, animam baptizatam, & verum delictum. In praedictis, in quibus collegium potest delinquere, punitur collegium simul, singuli autem, vt incitatores in delictis quae proprie non cadunt in collegium, statutum est e contra, quia singuli puniuntur vt facientes, & vniuersitas vt fieri faciens, vel mandata fieri, vel ratum habens. Abb. in d. c. Dilectus filius. de symo.

Excommunicatio quae requiritur.

COMPLICES.

Complices quādo admittuntur.

Complices in crimine heresis solent admitti, vt in c. En fidei fauorem. de here. lib. 6. Hoc tamen posset procedere ad inquirendum tantum, non autem ad quaestionem habendam, vel condemnationem. Paris de Put. conf. 63. num. praesertim. 8. vol. 4. Et in terminis heresis not. Emilius Ferret. in responso. 28. qualitas horum temporum, num. 17. praecipue quando praesumitur tales testes non dicere verum, gl. pri. in eo. c. In fidei fauorem in fin. ver. nota. 2.

CONFESSIO.

Mixta confessio quid sit.

Confessio in triplici foro potest fieri, contentioso videlicet, poenitentiali, & mixto. Si fiat in primo, praedicit, & secundum delicti qualitatem potest puniri. Si in secunda, non debet puniri, neque priuari, ne peccator ex hac punitione, vel priuatione manifestetur, sed bene debet eius conscientia informari. Si autem confessio fiat in mixto, vt quando examinatur promouendus, secreto confitetur, vel audita admonitione praedicti confitetur non tanquam sacerdote, sed tanquam Episcopo, quia tanquam iudiciale repellitur, & in quantum poenitentiale non punitur, & remittit ad summam de scrutinio. §. si. vbi dicit talem confessionem necessitatis in iudicio mixto habere effectum, & finem repellendi, non effectum, & finem puniendi. alleg. c. cum Dilectus. de ord. cog. ff. de his qui not. inf. l. Lucius. Et de excep. c. 1. Ant. de Butrio in c. Quaris. de qual. & eta. ord. sed nota aliam distinctionem confessionis.

Iudicialis & extraiudicialis.

Confessio alia est iudicialis, alia extraiudicialis. Iudicialis dicitur quae fit in iudicio, extraiudicialis quae non fit in iudicio, nec coram iudice competenti, & de hac nota quod talis confessio facit indicium ad torturam, secundum glo. & Bar. in l. capite quinto. ff. de adult. Feli. in c. olim. de rescrip.

rescrip. multis modis hoc limitat, & idem in c. at si clerici. de iudi. cumulat multos casus in quibus confessio extraiudicialis plene probat etiam in criminalibus, intellige siue parte praesente, siue absente. Super praedictis ergo firmamus has duas conclusiones. Prima quarum erit, quod confessio extraiudicialis parte praesente probat, quam limita procedere quando fit per verba dispositiua, secus si per verba enunciativa, quia tunc non probat, per textum in c. si. de success. ab intest. & ibi Abb. & doct. Secundo limita, quando testes producuntur ad probandam confessionem contra instrumentum celebratum in scriptis, in c. supra allegato.

Secunda conclusio est, quod confessio facta parte absente probat tantum semiplene, quod intellige etiam si fiat ad liberandum, secundum Paul. de Castr. in consi. 79. 2. vol. limita pri. dummodo talis confessio probetur per duos testes. Caetera vide in Specu. aduoc. Ruberti Marantae.

Veniamus nunc ad secundum principale membrum, videlicet de confessione iudiciali, quae scilicet fit in iudicio, quae est tantae efficaciae, quod habet vim sententiae, & re iudicatae in ciuilibus, adeo quod non expectat aliud nisi praescriptum de soluendo. l. vnica. C. de confes. Confessio namque infringit omnes probationes factas per testes, vel instrumentum in fauorem confitentis, vt dicit Lud. Rom. in cons. 331. Item post conclusum in causa non admittitur alia probatio per confessionem, secundum Bald. in rubr. C. de prob. in ver. ego aliter probe, scilicet quando confessio sponte fit, vt ait Paul. de Castro. Item est tantae potentiae, & virtutis confessio iudicialis, quae etiam si fiat in processu inualido, potest ex ea ferri sententia, non obstante ineptitudine processus, secundum Bar. in l. si confessus. ff. de custo. reo. Item in ciuilibus confessio habetur pro condemnato, nec alia requiritur sententia.

Confessionis iudicialis vis

Sed nota, quod confessio quandoque fit simpliciter, & quandoque qualificatiue. Simpliciter fit, quando reus confitetur debitum vel crimen pure, ac sine aliqua qualitate, tunc enim fundata est intentio actoris. Sed quando adijcitur aliqua qualitas, tunc dicitur qualificata, & tunc stat dubium an possit acceptari pro parte, & pro parte repudiari. Super qua conclusione ponitur talis distinctio, videlicet. Aut contra qualitatem annexam confessioni est aliqua praesumptio iuris, & tunc acceptari pro parte potest, vt si reus confiteatur se occidisse aliquem, sed ad sui defensionem, vel dixisse verba opprobriosa non animo iniurandi, non statuitur suae confessioni contra se, & non creditur sibi quo ad illam qualitatem, vt get. n. praesumptio iuris, quae est, quod quilibet occidens, vel dicens verba iniuriosa, censetur habere animum offendendi, nisi contrarium probetur. l. 1. C. de fidei. & l. si non conuictij. C. de iniurijs. Et tunc non fit distinctio, an sit vnum capitulum in confessione, vel plura. Abb. in c. cum super. de confes. Aut contra illam qualitatem nulla est praesumptio iuris, & tunc

Confessio quae do & qualiter acceptanda sit.

aut confessio qualificata continet vnum caput, & debet tota acceptari, vel tota repudiari, & non potest diuidi, vt si reus confiteatur se promississe sub conditione, vel si dicat verum est, quod recepi a te centum, quæ mihi debebas ex causa mutui, illud est vnum capitulum, & confessio in isto casu non præiudicat confitenti, secundum Abb. in dicto cap. cum super; & Barto. in l. Aurelius. §. idem. ff. de lib. lega. Aut continet plura capitula, vt si dicat, verum est quod mutuaisti mihi centum, sed fecisti mihi pactum de non petendo, & tunc potest acceptari pro parte, & tenetur reus probare pactum de non petendo, aliàs condemnabitur, secundum Abb. in dicto capitu. cum super; de confes. & Barto. in dicto §. vnde super bonam cautelam, & est quod respondeas, Nihil mihi mutuaisti, propter quod sum tibi obligatus, & sic non eris periurus, nec incidet in laqueum. Vnum tamen tene menti pro declaratione eorum, quæ supra diximus. Nam licet is, qui confitetur se occidisse aliquem ad sui defensionem (vt supra diximus) veniat condemnandus, nisi probet defensionem, tamen ex tali confessione non poterit condemnari vt homicida ad poenam mortis naturalis, sed iniurius, puta poena relegationis, & hoc propter illam qualitatem, & ita tenet Abb. & Fel. in c. auditis, de præserip. & Alex. in l. non solum. §. sciendum. ff. de oper. no. nur. Et nota, quod confessio iudicialis fieri debet coram iudice pro tribunali sedente, maximè in causis requirentibus plenam causæ cognitionem. Ioan. And. in add. Spec. in tit. de positio. §. 2. & Abb. in c. at si clerici, de iud. & ibi Fel. & Bar. in l. cum scimus. C. de agri. & censu. lib. 17.

Qualificata
confessio iuris
rigorem
modificat.

Sedere debet
iudex.

Confessio pu-
ra delicti nil
valet.

Et nota, quod tantum Iudici debet confare de delicto, quod etiam si quis confiteretur se occidisse hominem in nemore, non debet sibi credi, nisi prius mittat iudex ad requirendum si homo fuit occisus, & debet etiam facere hominem exhumare ad videndum si fuit vulneratus. Bald. in l. si quis testibus. C. de testib. vnde nunquam debet iudex formare Inquisitionem specialem, nisi plenè constet delictum fuisse commissum, aliàs si faceret Inquisitionem, & extarent indicia contra aliquem, non posset illum torquere, si delictum patratum non constaret. Angel. de malef.

Confessio legitima octo requirit. Et primo, quod fiat à pubere, vel maiore, 22. q. 5. cap. paruuli. c. ex parte, de corp. vitia. l. 1. C. de falsa. monet. l. certum. §. si à pupillo. ff. de confes. maior tamen 25. annorum licet obligetur ex sua confessione, tamen restituitur, vt l. si ex causa. §. 2. ff. de min. & multa.

Secundo, quod sit sponte facta, aliàs non teneret, cap. 1. de his quæ met. cau. l. 1. §. diuus. & §. si quis vltro. ff. de quæstio. & 31. capitu. Lotharius.

Tertio, quod non sit facta per errorem. c. ff. de confes.

Quarto,

Quarto, quod non faciat pro contentente, sed contra. l. de ætate. §. 1. ff. de mino.

Quinto, quod fiat coram Iudice suo, aliàs non teneret. cap. at si clerici. ibi Abb. de iudi. quod intellige si pro tribunali sedeat, sed quid si processus in quo emanauit confessio sit nullus? Respond. tenet confessio, vt in d. cap. at si clerici. & per Abb. in c. dudum, il. 2. de electio. nisi causa nullitatis percutiat, & afficiat etiam confessionem, puta quod facta tempore feriato, vel coram non suo iudice, Abb. in capitu. Pisanis, de restitutio. spol.

Sexto, quod fiat in iudicio, per ea, quæ dicta sunt supra, & per Spec. in tit. de confes. §. nunc videndum restat.

Septimo, quod fiat præsentem aduersario, vt in l. certum. §. si quis absente, de confes.

Octauo, quod sit certa, d. l. certum. requiruntur & alia, de quibus diffusè vide per Specu. in titu. de confes. §. sequitur. & per Hostien. cod. titu. §. qualiter.

Et nota, quod confessio etià sepius repetita, & ratificata sola non sufficit ad condemnationem, quando videlicet aliter non constat de delicto. l. 1. §. illud autem. ibi Barto. Nam si quis confiteatur se occidisse hominem, & non constet de corpore mortuo, propter hoc non debet condemnari, nec puniri de homicidio. l. inde Neratius. §. fin. ad leg. aquil. & nisi dicta confessio fuerit per signa declarata: fecus in crimine heresis, in quo sola confessio libera sufficit ad condemnationem, etiam si alio modo de delicto non constet, cum hoc crimen in animo, & voluntate principaliter consistat. Bald. in l. si quis non dicam rapere. in princ. C. de episco. & cler. Felin. in capitu. auditis, num. 28. de præscriptio. Carre. in practica, num. 169. Et nota, quod in tali crimine non tantum iudicialis, sed etiam extraiudicialis confessio nocet reo, ita quod possit damnari in tali materia, puta quia confitens dixerit se credere legi Moyfi, vel non credere Euangelio, & hoc testibus probetur, ipso negante, talis confessio extraiudicialis eorum, quæ consistunt in animo facit plenam probationem, vt est glo. in l. Fulcinius. §. quid si latitare, in ver. Animus. ff. ex quibus causis in possess. eatur. vt dicit Angel. in l. 1. ff. de confes. Et propter hoc testes depones de hac confessione extraiudiciali, qua confitens confitetur heresim, dicuntur deponere de crimine immediatè: siue de veritate criminis, sicut de visu, & ideo vnus testis omni exceptione maior, faceret inditium ad torturam, sicut testis de visu, vt dicit Bald. in l. fin. & in l. maritus. ff. de quæstio. & glo. in l. si quis alicui. C. ad leg. Iul. maie. & Bartol. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Et hæc confessio extraiudicialis ad hoc, quod faciat inditium debet probari per duos testes. Rom. in consi. 7. & glo. in l. fin. C. fami. hercis. quam Bar. in l. admonendi. ff. de iureiuran. Si verò darentur plures confessiones extraiudiciales rei, & vnus testis de-

D 3 poneret

poneret de vna, & alter de altera, & sic quod testes essent singulares, licet vnusquisque per se non faceret indicium, tamen he attestaciones simul iunctæ indicium facerent ad torturam, per theoricam Barto. in l. fin. ff. de quæstio. & Ioan. And. in addi. ad Specul. in tit. de præsumptio. §. species. ver. violenta, quia cum vnus testis faciat præsumptionem, & alter aliam, dicuntur plures facere præsumptiones, quæ faciunt indicium ad torturam, argumen. l. instrumenta domestica. C. de probatio. glo. in l. secunda. §. ætas. ff. de executio. tuto. nisi huiusmodi probationes sint implicitæ in sua specie, vt si vnus de fama, alter de inditio deponeret, quia duo testes requiruntur super inditio, & duo super fama, vt in l. fin. C. de fami. hercis. & per Innoc. in c. sicut. de simo. Alber. de hæret.

Confessio cum qualitate quomodo...

Et nota, quod qualitas cum confessione non debet acceptari, sed confessio cum sua qualitate, & qualitas debet probari. Marsil. in singul. 185. incipien. Confessio inquisiti. Et bene nota, quia facit ad solutionem quæstionis. An qui confitetur se dixisse hæreses non malo animo, vel gratia disputandi, debeat puniri de hæresi, si non probat qualitatem suæ confessionis, & ea alio modo non apparet, inius tamen debet puniri. Marsil. vbi supra.

Sola rei confessio quando sufficit, & quare.

Nota etiam de eo, quod dictum est, quod oportet constare de delicto vltra confessionem, quod in crimine hæresis sola rei confessio sufficit, secundum Felin. in capitu. auditis, de præscriptio. Ponzinib. in tract. de lamijs, num. 70. Debet tamen Iudex considerare an talis confessio sit verisimilis, per not. per Bald. & Angel. post glo. in l. 1. ff. de quæstio. & per Bald. in l. si quis in hoc. C. de episco. & cler. Et si vis scire quare in hoc delicto sola confessio sufficiat, ratio est, quia aliter de tali delicto non potest constare, quam per solam confessionem, cum tale crimen totum sit in corde, cuius scrutator solus est Deus. Archidia. in tract. de hære. not. 1. Abb. in capitu. olim. de rescrip. in ven. extra glo.

Confiteri nolens quando cõdemnetur.

Confiteri qui non vult, si legitimè est per testes omni exceptione maiores conuictus, vel facti euidentia, tunc, et si non confiteatur, potest tamen condemnari. Ita probat textus in l. qui sententiam. C. de pœnis, & ibi Doctor. & Bald. in capitu. ad nostram, de probatio. Marsil. in singul. 108. incipien. aliàs fui interrog. & in pract. crimi. §. quoniam, num. 40. & 41. & adeo hoc verum est, quod stante plena probatione delicti, non deuenitur neque ad torturam, neque ad confessionem, neq; ad ratificationem, quod not. vt per Alber. de Rosa. in l. edictum. ff. de quæstio.

Confessio cõfusa non afficit.

Confitens se dixisse, ac tenuisse multa contra fidem catholicam, ex tali confessione damnari non potest, sicut nec confitens se fecisse diuersa furta in diuersis locis, & temporibus, Bald. in authen. sed de nouo iure. columna 3. sed pone. C. de seru. fugit. Et ratio est, quia

quia confessio est generalis, & incerta, cum non constet in speciali de delictis, vel creditis contra fidem, vel de rebus furto ablati. Et in specie debet constare. habetur per Angel. in l. certum. ff. de confessio. & per Anchar. in consilio 22. & per Gandi. in tract. de præsumptio. & in dicto versicu. aliud etiam not. Quare habeas pro oculis tu Inquisitor, quod de delictis debet constare in specie, aliàs non deuenitur ad condemnationem.

De delictis in specie debet constare.

Confessio facta sub spe veniæ, & gratiæ à Iudice promissæ non Spe veniæ valet, etiam si sit perseverata, & pluries ratificata, vt per Ioan. de Imol. in consilio 109. Marsil. in pract. crimin. §. postquam, num. 16. Foller. in pract. crimin. §. si confitebitur, prima parte, num. 15. Nam confessio debet manare à proposito. vnde si quis confiteretur per iracundiam, talis confessio nulla esset, secundum Ioan. de Imo. in capitu. fin. de confels. & glo. in capitu. ex literis, ver. admonitio. de diuortijs. Et confessio facta blandis verbis, & promissione gratiæ extorta, non potest dici ex proposito manasse, & hoc procedit tam in confessione facta in tormentis, quam sine tormentis. Ioan. de Imol. in dicto consilio 19. incipien. visa Inquisitione. & per Gigan. in tract. de crimine læsæ maiest. titulo, quomodo & per quos probetur, quæst. 1.

Confessus crimen super libello inepto, potest condemnari. Panor. in cap. at si clerici, de iudi. glo. 1. imo confessio purgat omnem vitium processus, cap. 1. de accusatio. lib. 6. Et notatur in cap. Pisanis, de restitutio. spol. & Angel. in tract. malefi. clau. comparuerunt dicti Inquisiti, & negauerunt totum. Et ratio est, quia crimen factum est notorium per confessionem. cap. 1. de cohab. cler. & mul. & talis sic confessus non potest reuocare suam confessionem prædictam, præcipuè si deliberatè eam fecit, & non ex calore iracundiæ, vt not. Innocen. in cap. per Inquisitionem, de elect. confirmat Gemin. in d. cap. 1. de cohab. cler. ibi. quæro an iste possit reuocare. Ad hoc est glo. 2. in cap. ex literis. de diuor. vbi dicit Panor. quod confessio facta calore iracundiæ non præiudicat, nisi detur perseverantia, aliàs valet confessio facta in criminali, nec alia exigitur perseverantia, vt in l. si confessus. ff. de cust. reo. & cap. 2. de confels.

Calore iracundiæ facta confessio.

Confessio in criminalibus non potest reuocari vbi sit perseverantia, nisi errore allegato, & probato, & est singulare verbum Spec. in titu. de confels §. si. & ipsum sequitur Io. And.

Confessio facta præcedente illo iuramento, quod plenam, & meram veritatem dicet, non recipit excusationem, sed illa, quæ fit sub iuramento, quod ad interrogata respondebit, recipit excusationem, quæ tamen non perimant, sed exponant confessionem. Panor. in cap. cum dilecti. de accusa. Qui ibi immediatè subinfert singulariter, quod vbi confessio etiam

Recipiens excusationem.

iurata potest, & in bonum, & in malum, debet retorqueri, ex quo tamen prima fronte sonat in malum, debet interpretatio fieri in malam partem, & contra confitentem, nisi per confessionem excusans probet illas excusationes. Facit quod dicit Abb. in c. cum venissent. de institu. & etiam subdit immediate ipse Abb. quod ex confessione alicuius capitur illud, quod est contra eum, non autem id quod pro eo dici potest. Et hoc maxime quando insurgit mala presumpcio contra illud quod facit pro eo. Vide not. in c. 1. de confes. li. 6. per Io. And. & Abb. in c. 1. de postul. praela. & in c. bonæ. eo. tit.

Confessus si etc.

Confessus si etc. potest si post condemnationem appellare. Nam licet sit contumax in non parendo, non tamen est contumax non veniendo, & ideo appellat, ut in l. creditor. §. iustus. ff. de appell. & glo. in l. 2. §. quod fractor. C. de iuram. calum. quod intellige verum, si tempore recusationis non respondendi, vel non iurandi expressit aliquam causam, licet dubiam, ut in c. vt debitus. de appel. Sed si nullam causam expressit, vel si expressit notorie friuolam, non admittitur ad appellandum propter nimium contemptum iudicis. Item quod admittatur si causam expressit tempore appellationis, a sententia tamen declinatoria iudicis, ut quia pronunciauit quod non legitime recusasset iuramentum, potest appellari, cum talis sit sententia hominis declarantis, qui potuit errare. Ad hoc facit quod not. in c. cupientes. §. quod si per viginti. de Elect. lib. 6. Abb. in c. fin. de iuram. calum.

Confessio rei extraiudicialis.

Confessio rei extraiudicialis non potest probare in criminalibus, sed tantum facit indicium ad torturam. l. capite quinto. ff. de Adult. & ibi not. per glo. & Bar. Ad idem Ang. in tract. malefi. in ver. Comp. dicti inquisiti, Marfil. in l. eos. col. 3. nu. 20. in versi. Alio etiam casu. ff. ad l. Cornelianam. de fal. Abb. in c. de hoc. de Simo. not. vlt. Anchar. in conf. 286. incipien. Ex predictis. Rom. in confi. 7. incipien. visis necessarijs. Marfil. in pract. crim. §. quoniam. nu. 19. & §. diligenter. nu. 76.

Confessio extraiudicialis, licet non sit sufficiens ad condemnationem, talis tamen sic confitens potest arbitrio iudicis extraordinarie puniri, tanquam de delicto se glorians. per tex. sing. in c. Quam sit graue. de excess. prael. Ita notan. dixit Paris. de Puteo in tract. Sind. car. 69. in 3. col. ver. Adde vnum singularem, Marfil. in pract. crim. §. diligenter. nu. 77. Et licet faciat indicium ad torturam, tamen ut non faciat potest reuocari, ita notan. dixit Bal. in l. vnica. C. de confessis, quem sequitur Feli. in c. olim de prescrip. Abb. ibidem.

Confessio facta coram iudice non competenti.

Confessio rei tantæ est importantiæ, quod facta etiam coram iudice incompetenti tenetur reus illam confirmare etiam suo competenti iudici, ita dixit Inno. in c. at si clerici. de iudi. Et hoc precipue, si ex tali confessione orta sit suspicio, vel infamia. Angel. in li. Malefi. clau. comparuerunt Inquisiti. colum. 9. Ibi. & tementi. Vide hoc Inno. in c.

per

per Inquisitionem. de elect. & Ant. de Butr. in d. c. at si clerici.

Confessus in iure non auditur appellans, si tamen ita sit confessus quod standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. Ad hoc est glo. sing. in c. Romana. de appell. in 6. in ver. de quo. Confirmat Gem. super d. glo. vbi dicit quod in confessum nullæ sunt partes iudicis, nisi in condemnando facit ad hoc optime glo. 2. in c. 1. de accusa. li. 6. Facit etiam c. per tuas. de proba.

Confessus in iure non auditur appellans.

Confessio si facta est cum tortura, vel metu tormentorum, vt puta, si erat ligatus in tortura, vel ante torturam ductus, vel ante torturam spoliatus, necesse est quod ad banchum ratificetur. Et debet tortus per vnum diem naturalem quiescere post torturam, antequam ducatur ad ratificandum, vel arbitrio boni iudicis tunc debet ratificare, quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. Hæc Angel. in li. malef. clausula. fama publica. Raphaël tamen Fulg. in conf. 138. incipien. Hoc maxime propositum, singulariter dicit, quod confessio sponte facta, id est sine vilo tormento, non est ad condemnationem sufficiens, nisi pluries sit ratificata a reo. quia sponte confitens delictum propter quod vitæ suæ pœnam incurrit, non videtur in plenitudine, & rectitudine sui intellectus esse, sed magis delirare, & hanc opinionem sequere tu Inquisitor, quia verior, & securior, atque rationabilior est. Vide Marfil. in pract. cri. §. postquam. nu. 22.

Confessio sine tortura non indiget ratificatione.

Ratificatio post torturam quando fiat.

Confessus in tormentis non præcedentibus indicijs, etiam si perseuerauerit in sua confessione, illa sibi non præiudicat. l. Diuus. §. ex quibus. ff. de quæstioni. Ita not. Bonifa. in suo tract. de malefi. in rubr. Quæ indicia debeant præcedere torturam infra. Et ratio est, quia iudex a tormentis incipere non debet, sed indicia legitima, & probationes debent præcedere torturam. l. milites. C. de quæstioni. l. vnus. §. in ea. & l. Maritus, & l. fin. ff. eo. C. de falsi. sicut Marfil. in l. 1. col. 5. vers. enim. num. 14. ff. de quæstioni, vbi dicit, quod si tortus sine indicijs delictum confitetur, etiam si milites suam ratificet confessionem ad banchum iuris, confessio est nulla. glo. not. in l. quæstioni, & ibi Bar. ff. de quæstioni. Et in conf. 46. incipi. omnipotens sempit. in 1. vol.

Tortus sine indicijs.

Amplia hæc conclusionem, vt procedat etiam si post talem confessionem per torturam habitam sine indicijs, antequam talis confessus ponatur in pristina libertate, superueniant indicia, non propterea validatur dicta confessio. Ita dixit Angel. in tract. malefi. in ver. fama publica, in vers. quinto quæro, Iudex tortus, & ibi Aug. de Arimino. in addi. Bar. in l. Maritus. col. 1. vers. Item soluit. glo. ff. de quæstioni. Marfil. in l. quæstioni habendæ. col. 2. ver. Modo redeundo ad tex. ff. de quæstioni. vbi ait, quod hoc fundamento duos a morte liberauit.

Indicia superuenientia quid faciant.

Amplia, vt procedat etiam si reus tortus sine indicijs millies etiam cum iuramento illam suam confessionem ratificet, ad banchum iuris, vt per Marfil.

Marfil. in l. quæstionis habende. col. 4. vers. quarto ulterius ff. de quæstio- ni. col. 1. & penul. vers. ex istis omnibus.

Amplia, q̄ sicut non valet confessio rei facta in tormentis si ipsa indi- cia non procedunt, ita postea ipso iure nihil valent, & quicquid ex ea procedit, nihil est. Hic Paris de Puteo, in tractatu de iudic. fol. 102. col. 3. vers. confessio refertur, sequitur Marfil. in l. de vnoquoq; nu. 27. ff. de re. iur.

Ratificatiua confessio quid faciat,

Contrarium tamen tenet glo. in l. capite quinto. ff. de Adult. scilicet quando confessus in tormentis etiã sine iudicijs præcedentibus, si tamen eam confessionem ratificauit ad banchum iuris, & extra iudicium etiam illam facit, tunc illa confessio sibi præiudicat. Idem voluit Ioan. de Imo. in c. at si clerici. de iudi. Feli. in c. Olim. col. 5. vers. ulterius fallit. de rescrip- pt. Marfil. in l. quæstionis habende, vers. ulterius semper, tenet. ff. de quæ- stioni. Aduerte tamen differentiam horum casuum, & leuabis contrarie- tatem, videlicet q̄ hic vltimus casus ponit reum tortum sine iudicijs præ- cedentibus, non solum in iudicio, & ad banchum iuris ratificasse, sed etiam extra iudicium affirmasse, casus autem primus ponit huiusmodi reum tor- tum solum ad banchum iuris ratificasse.

Tortus super præcedentibus iudicijs quomodo torqueri possit.

Confessus crimen in tormentis, præcedentibus iudicijs, non potest tor- queri super alijs delictis, super quibus nulla sunt aduersus eum indicia, etiam si sint eiusdem generis, vel speciei, vt puta, quis est tortus super ali- quo furto, & confessus est, non poterit torqueri super alijs furtis, de quibus non est indiciatus, vt in l. 1. ff. de quæstioni. Et facit hoc, An qui de- ponitur negasse confessionem, possit interrogari de purgatorio, & alijs hæresibus, an scilicet negauerit purgatorium. Et licet sic sit de iure, ta- men oppositum seruetur de consuetudine, secundum Doctores. Quæ con- suetudo potest probari per l. Non omnes. §. A barbaris. ff. de re. mil. & l. congruit. de offi. præsidis. Ita dicit Gondi. in tract. malefi. in rubr. de quæ- stioni. & tormen. in vers. sed quid de quæstione, quæ quotidie occurrit de facto, & ita dicit tenere Aret. in suo tract. malefi. in gl. in ver. fama publica.

Meticulosa confessio.

Confessio facta à cacerato non potest dici spontanea, sed potius di- citur meticulosa, & coacta, quoniam carcer est species torturæ, secun- dum Bal. in l. si clericus, in 2. colum. vers. Primo quæritur. C. de Episc. au- dien. & ideo ad hoc quod confessio dicatur facta metu tormentorum, sufficit quod fiat à detento in carcere, licet aliter non probetur tortura, secundum Barba. in c. si constiterit. de accusa. Gemin. in consi. 15. inci- pien. Reuerende pater in 4. col. super. 2. dubio. Et hoc nota pro confes- sionibus reorum detentorum, quia licet non fiant realiter cum tortura, tamen non dicuntur spontaneæ, sed coactæ, & etiam meticulosæ. Nam nemo est ita simplex, vel fatuus, qui confiteatur sponte, & sine aliquo metu illud quod conducit illum ad mortem, vt dixit Alexan. in consi. 271. incipien. viso themate. Et per Marfil. in pract. crim. §. Attingam, nu. 28. & 29.

Confitens

Confitens se scripturas combussisse, vel libros destruxisse, vel suas con- ciones lacerasse, nisi de hoc bonam assignet rationem, potest torqueri, vt Confitens li- bros suos combussisse. Bal. in consil. 223. in 4. vol. & refert ac sequitur Bernar. de Landriano in quæstione, quam tangit Angel. de Aret. in ver. de falsario dilacerante, comburente, vel celante literas alienas.

Confessio facta coram iudice non habente auctoritatem, non nocet confitenti quo ad plenam probationem. Inn. in c. Qualiter, & quando. el. 2. de accus. & in c. Per Inquisitionem. de elect. Et nota q̄ confessio facta coram iudice incompetenti cum sit & iniusta, & nulla, Episcopus ea vti non poterit ad veritatem extorquendam à reo. l. maritus. ff. de quæstioni. Bal. in cons. 410. 2. vol. facit tamen presumptionem, & sufficiens indicium ad torturam, vt iam supradiximus, secundum Abb. in cap. At si clerici. de iudi. Bar. l. capite quinto. de Adult.

Confessio facta coram iudice incompetenti.

Confessio ficta inducta à lege, val à statuto, idem operatur quod vera, & expressa oretenus facta. Bar. & Bal. in l. Quoniam. ff. de his qui no. infam. Et probatur in l. si tutor. & ibi hoc voluit Cyn. & Bal. de interdi- cto matrimonio, & per Marfil. in pract. crim. §. postquam. nu. 35. Et validat processum nullum, sicut & vera, secundum Bar. in cons. 100. incipien. A Domino Cyno. de bo. Angel. tamen quo ad hanc partem oppositum tenuit in tract. malefi. in ver. Qui iudex videns, in vers. quæritur an tale sta- tutum. Et Bal. idem sensit in addit. Spec. Vide Marfil. in pract. crim. §. postquam. nu. 36.

Confessio ficta.

Confessio ficta inducta à lege, vel statuto propter contumaciam, ad hoc vt operetur vires confessionis, & ea condemnatio sequi possit, prius oportet q̄ per interlocutoriam Iudicis id declaretur, alias talis condem- natio nõ valeret. Ann. de Butrio in c. cū Dilecti. de Dolo, & contu. Et idem dixit in c. cum dilecti. de elect. Nullus tamen in tract. bannitorum. in 3. pri. temporis. in 10. quæstione incipien. an post lapsum. tenet q̄ sufficit, q̄ talis pronuntiatio contumaciæ fiat vna cum diffinitiuâ. ad quod allegat iura de quibus ibi per eum, quod est singulariter notandum, cum sæpe oc- currat. Et certe quis non dicitur talis, quousq; sit pronuntiatus pro tali, secundum Socinum in cons. 51. incipien. Præstantissime Doctor. Marfil. in pract. crim. §. postquam. nu. 37.

Propter con- tumaciam.

Talis quando dicatur.

Confessio facta in lecto ægritudinis multum operatur. glo. Bal. & Do- ctor. in l. 1. C. de fals. Vide Zasium in cons. pri.

In lecto ægri- tudinis.

Confessio facta per errorem non nocet, si ante finitum negotium de errore doceatur. Abb. in c. fi. de confess.

Confessio impossibilis, vel non verisimilis non nocet reo. textus est in l. Inde Neratius. §. si quis hominem viuum. ff. ad legem Aquiliam, & per Marfil. in pract. crim. §. postquam. num. 6. & 8. & in l. 1. ff. de quæstioni.

Impossibilis.

Confes-

Sine commissio-
sione iudicis.

Notarius si-
ne iudice te-
stes recipere
non potest.

De credulita-
te.

Incidenter.

In alio iudi-
cio quid.

Socij crimi-
nis.

Confessio facta Notario sine commissioe Iudicis, vel coram Iudice absq; figura iudicij, non est sufficiens ad condemnationem, secundum glo. in l. iubemus. C. de lib. causa. Et per Salic. in d. l. iubemus. Et fortius dixit Bal. in tit. de pace. Constant. in vers. secundum mores, & leges illius, quod tabellio non potest sine praesentia Iudicis recipere dictum testis, nec iuramenta, nulla facta commissione per Iudicem, vt dixit Bal. in addit. ad Spec. in tit. de teste. vlt. col. vers. nunquam reperitur, q; nunquam reperitur, q; Notarius possit recipere iuramenta testium sine commissione Iudicis, alleg. glo. in d. l. iubemus. Et subdit Bald. q; scribere spectat ad tabellionem, recipere vero ad Iudicem. Quomodo autem Inquisitor possit testium examinationes committere, vide infra in ver. Testis.

Confessio de credulitate vbi agitur de praesudicio confitentis, ita ei praesudicat, sicut confessio de veritate, vt dicit glo. in cap. ex literis. de iureiur. & Cyn. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuram. Abb. in cap. quotiens. de testi. nu. 8.

Confitentem in iudicio incidenter potest Iudex ordinarius, nouum inchoando processum, punire poena ordinaria, vt in capitu. 2. de confess. & ibi Abb.

Confessus in iudicio, an possit indistincte in alio iudicio interpretari confessionem suam, vt sibi non noccat, distingue per Innoc. in c. per Inquisitionem, de elect.

Confessio socij criminis in crimine haereticis facit indicium ad torturam etiam ex se sola, secundum aliquos, licet in alijs criminibus infamia, & indicia praecedere debeant. ff. de quaestio. l. maritus. vide Bald. in consi. 79. tertij vol. Ponzi. in tra. de Lamijs, q. 24. & per Cyn. in l. si. C. de accus. & Ang. in l. & si certus ff. ad Sill. & Paul. de Castr. in consi. 117. incipien. Notandum est, q; adulter. & in consi. 195. incipien. Haec est quaedam Inquisitio. Tu dices, quod hoc erit in arbitrio Iudicis, considerata qualitate deponentis, & eius contra quem deponitur. vide infra in ver. testis. Sed & Io. de Tur. Cre. in c. si quis, il. 2. dist. 79.

Confessio reuocata, vide in ver. Retractans.

Confessor haereticorum in confessionis actu haereticos proferentem, ac ipsum confessorem subuertere nitentem illum Sancto Officio prodere an teneatur, cum sint ex vtraq; parte rationes, & opiniones Doctorum: pro conclusione tamen tendum arbitror, nullo vnquam casu sacramentalem confessionem esse detegendam, quia eius sigillum cum sit de iure diuino est immutabile, nulloq; pacto, vel lege potest tolli. c. nulli fas sit. 25. q. 1. vbi dicit tex. nulli fas sit diuinas constitutiones tollere. c. si de consue. & in §. sed naturalia quidem iura, insti. de iuregen. & ciuili. Io. de Tur. Cre. de eccle. li. 2. c. 107.

Si tamen sacerdos reuelauerit confessionem, cui potius fides erit adhibenda, an sacerdoti asserenti illud extra confessionem id sciuisse, aut reo dicenti

Confiscatio, Comparitio, Consentiens, Consilium. 61

dicenti in confessione ei illud dixisse, praesumendum dicunt Doctores esse contra sacerdotem illud habuisse in confessione, nisi doceat aliunde sciuisse, poena tamen ordinaria non erit puniendus, quia aperte non conuincitur de delicto, Host. Abb. & Gandi. in c. omnis vtriusq; sexus. Feli. in c. 1. de exceptio. Barb. singul. in consi. 70. incipien. sapienter. Io. Bern. de Luco, in pract. crim. c. 102. Io. Roias. singul. quinto. nu. 42.

CONFISCATIO.

Confiscatio bonorum in omni capite criminis laesae maiestatis, de qua ex tex. in l. penul. & fin. C. eo. & si fiat ipso iure a die commissi criminis, requiritur tamen declaratio iudicis, aliter fiscus non potest apponere manum. Vide Curtium. in consi. 59. & Alex. in consi. 6. col. 3. tertij vol. Vide supra. Bona haereticorum.

COMPARITIO.

Comparitio spontanea est optimum poenitentiae testimonium, & ideo sic redeundi magis indulgetur, c. Ad abolendam. de haere. & ibi Docto. c. vt commissi, & ibi Archid. co. li. 6. sicut dicimus spontaneam carcerationem esse testimonium innocentiae. Veron. consi. 31. Hippol. consi. 207. nu. 49. nisi imperfecte confiteatur, nec complices nominare velit. omittens tamen aliquid dicere, vel aliquos nominare ex rationabili obliuione, excusatur glo. in c. cum causam. de test. Bart. & Angel. in l. qui bona. §. si quis stipul. ff. de dam. infe. Gramma. consi. 23. nu. 3. & hoc praesertim dici debet de stante in spontanea delatione. Nam sicut errores suos sponte professus est, vtiq; verisimiliter alios nominaret, ac nominasset, si de illis recordatus fuisset, cum plus sit de se fateri, quam de alijs. l. fin. C. de accusatio.

Obluio ra-
tionabilis.

Comparere personaliter, & non per alium, tenetur quilibet criminaliter accusatus. l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iudi. l. reos. C. de accusa. nisi impunitas sit notoria. Bar. l. pe. vt supra.

CONSENTIENS.

Consentiens alijs criminibus directe per viam fauoris, & cooperationis, aequaliter peccare dicitur cum faciente. l. 3. §. Item qui. ff. ad l. Corn. de sicar. Vide infra in ver. Fauentes.

Personaliter
cooperare qui
teneantur.

CONSILIVM.

Quia statutum est in iure, quod Episcopus, & Inquisitor aduocent ad se & in iure, & in sacra Theologia peritos, ac professores, quos etiam possunt cogere ad veniendum, & sibi consulendum, vt in c. vt commissi. de haere. li. 6. Et si propter iuris dissonantiam, vel potius ipsorum Doctorum

Apostolica se
des consulenda.

Doctorum varias opiniones res in dubium verteretur, esset Apostolica sedes consulenda, ut per c. Per venerabilem, Qui si. sint legit. Et tales ab Inquisitione, vel Episcopo vocati, gratis consilium suum dare tenentur, ut not. Archid. in c. c. ut commissi. Quærendum est, an Episcopus, vel Inquisitor teneatur præfatorum Doctorum sequi consilium? Et an is, cui mandatur aliquid facere cum, vel de aliquorum consilio, teneatur illorum sequi consilium.

Pro clariori huius dubij dilucidatione notandum est secundum Bart. in l. si tamen plures. ff. de exer. q. aut consilium impendendum est ei, qui non habet sanum, & integrum iudicium rationis, & tunc consilium sapit consensum, ut in l. Impuberibus. ff. de susp. tuto. Et hoc modo potest intelligi textus, secundum unum intellectum, c. cum venerabilis. de consuet. Aut consilium impendendum est habenti integrum iudicium rationis, & tunc is qui habet impendere consilium, est particeps illius officij, & tunc consilium sapit consensum, & iste est proprius casus illius c. cum venerabilis, secundum unum intellectum. Nam Auditor datus prælato, est particeps illius officij, ideo lex dicit, quod debeat requiri consilium diocesani: & è contrario diocesanus consilium Inquisitoris, quia alter est particeps officij alterius in causa fidei. Aut non est particeps officij, & tunc consilium stat proprie. Pono exemplum. Statuto cautetur, nemin. possit testari sine consilio duorum consanguineorum, certe hoc casu satis requireret consilium, cum facultas testandi soli mulieri competat, & hoc teneas, licet Cynus voluerit facere differentiam inter dictionem, de, & dictionem, cum, dicens, quod si quis habeat facere de consilio, teneatur sequi consilium, non autem si habeat facere cum consilio, ut notatur per eum in l. id, quod pauperibus. C. de Epif. & Cler. sed Io. And. in Regula. Nullus, in Mercur. hanc differentiam non approbat, nec etiam Bar. in loco præalleg. iure enim non probatur, imo potius oppositum, ut not. in præallegatis locis.

Hæc procedunt quando queritur, an & quando consilium sapiat consensum, & è conuerso, quando consensus sapiat consilium. Dic pariter, aut is cuius consensus requirit, non potest esse particeps illius officij, & tunc consensus sapit consilium, ut l. Titius, & quod ibi notatur. ff. de adm. tuto. & ob hoc Bar. dixit, quod si testator disponit, quod executor testamenti non possit aliquid facere sine consilio, & consensu Guardiani Fratrum minorum, non tenetur executor habere consensum, sed satis est habere consilium, quia Frater minor non potest esse executor testamentorum, ut patet in Clem. exim. de verb. sig. unde non debet sibi licere indirecte, quod sibi directe prohibetur, ut in Regula. Cum quid vna via. de reg. iur. l. b. 6. Aut is cuius consensus requiritur, potest esse particeps officij, & tunc si est impendens consensus ex dispositione hominis ei, qui habet potestatem plenam à lege, tunc ponitur consensus pro consilio, ut

not. in

Officij particeps.

De & cum consilio.

Consensus pro consilio.

Alienatio sine consensu.

not. in l. Titius. Si autem est impendendus consensus ei, qui habet potestatem ab homine, & non tenetur habere consensum ex dispositione hominis, vel legis, tunc tenetur consensus proprie. Unde, nisi habeat consensum, non valet actus, ut in athen. hoc ius porrectum. C. Nam Episcopus. 10. q. 1. Nam Episcopus in alienatione habere debet consensum Capituli, & si alienat sine consensu, non valet alienatio, ut ibi. & 12. q. 2. c. sine exceptione.

Quid autem si ille, qui habet impendere consilium, non vult, vel est absens, seu mortuus? vide notata in c. ex parte. de constit. & in c. vnico. Ne Sede vac. li. 6. per Bart. in §. Plures. ff. de exer. & in l. Dote. §. eo autem tempore. ff. Io. ma. & in l. fin. C. de bo. quæ lib. Hæc Abb. in c. cum olim. de arbi.

Nota etiam quod quando statuta arctant Iudicem ad sequendum consilium sapientis, imponendo sibi pœnam si aliter fecerit, quod si Iudex sequeretur consilium Doctorum, qui illam quæstionem terminassent antiquitus, non incideret in pœnam, quia (ut dicit Hugo) ille dicitur consilium habere ab aliquo, qui habet ab eius scriptura, etiam si multo ante tempore fuerit mortuus. Hæc Præpos. in c. omnibus 2. q. 5.

Consilium mortui Doctoris.

Nota etiam ex Ancharano super c. si ad Episcopum. §. 8. Ne Sede vac. lib. 6. Vbi dicit, Cum consilium alicuius requiritur ex consuetudine, vel statuto, ut possit ex tali statuto absque tali consilio actus geri, &c. Vbi longam post digressionem facit distinctionem dicens. Aut ille qui additur, ut consultor, est particeps officij illius, & debet eius sequi consilium: Aut non est particeps officij illius, & tunc sufficit, quod requiratur, nec est necesse sequi. c. cum olim. de arbi. & si. mand. l. 1. in fin. Vide Io. And. in mercuri.

CONSTITUTIONES.

Constitutiones tam Imperiales, quam Ro. Pont. Extravagantes, licet non habeantur in libris, seu in compilationibus librorum, sunt effectualiter obseruandæ, ut c. ut Inquisitionis, in prin. & c. si. de hære. li. 6. Et in compilatione Clem. c. 1. eo. tit.

Nota tamen, quod Imperatorum legibus in Ecclesiasticis controuersijs vtendum non est, vbi sacris canonibus obuiare videntur, ut per tex. in c. lege Imperat. di. 10. glos. in prin. & in ver. Ecclesiastica, cum suis concordantijs. Lege enim Federici confirmatæ, & approbatæ sunt, quantum Dei, & Ecclesiæ honorem promouent, & hæreticorum exterminium prosequuntur, ac statutis canonicis non obsistunt. d. c. ut Inquisitionis. lib. 6.

Imperialia iura quando non obseruanda.

CON-

CONSVETUDO.

Consuetudo generalis potest ad decisionem causæ allegari, quando eius commune expresse non disponit in illo casu, vt c. in Genesi. de elect. & in c. super eo. de Censi. imo consuetudo ipsa tribuit intellectum legi, & lege existente dubia, recurritur ad consuetudinem. Abb. in c. cum Dilectus, de consuetud.

Legis intellectu
quid sit

Consuetudo examinandi reos in loco tormentorum quando non sunt in casu torture. Vide Capol. in cons. 40. col. 1. vers. circa septimum, tenentem valere. Vide etiam Bofium in pract. tit. de torture nu. 9.

Testium examinandorum
consuetudo;

Consuetudo vel statutum, vt in examine testium non citetur pars, an valeat. Alex. in cons. 65. col. penult. & fin. 1. volu. & vnum casum in quo non requiritur, ponit Alex. in cons. 130. pri. volu. vbi est talis testis cuius dicto debet necessario stari. Alium ponit Feli. in c. quoniam frequenter. vt lit. non contest. num. 7. & seq. vbi actor propter potentiam aduersarij non auderet eum conuenire. in quo etiam vide Feli. in c. 2. lib. 6. An tamen tales testes faciant indicium, vide Feli. in d. c. 2. Et ad declarationem dicti testis non requiritur citatio. Ro. in cons. 482. col. fin.

Aduersarij potentia quid faciat

Quod si mandatur Iudici, vt se instruat, an consuetudo requiratur in assumenda in informatione, vide Marian. in tract. de priuileg. rub. de officiali dominorum condem. 3. & adde, quod non solum debet citari pars ad videndum iurare testes, sed etiam debet esse presens producens. Signo. in cons. 249. Et de citatione ad quoscunque actus singulis diebus, & horis, quæ fit per Iudices maleficiorum reis, facto examine, vide Feli. in c. licet causam. col. 5. infra. de proba. & Bofium in pract. de oppositio. contra. test. nu. 35. 36. & 37.

CONTINVO, & STATIM.

Continuo statim & cat. quomodo intelligantur. Notandum est, quod dictiones illæ continuo, illico, incontinenti, &c. dilationem aliquam ex sui propria natura suscipiunt, iuxta subiectam materiam ad arbitrium iudicis, vt concludit Bal. in l. 2. C. de edic. D. Adria. tollen. Et habetur per Bar. in l. penult. C. de positi. Et Alex. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & l. si debitori. & ibi Bar. ff. de iudicijs, & l. cum specialis. C. eo. tit. & cap. fin. de verbo. sign. lib. 6. & ibi Ioan. Andr. & Archid. & l. vnica. C. de his qui se deferunt. lib. 10. & de cons. di. 5. cap. nunquam. vbi continuo quid factum esse dicitur etiam post temporis intervallum, vnde tex. ille. in c. ad abolendam necessario non concludit, & propterea hic locum habet regula illa l. pri. ff. de iure delib. videlicet, quod vbi de incerto tempore tractatur, talis incertitudo arbitrio iudicis declaranda remittitur. Accedit quod cum in tot legibus tam cano. quam ciuilibus de ista

ista penitentia, & reuersione tractetur, nullibi præterquam in d. c. ad abolendam inuenitur stricta, & angusta illa temporis arctatio. Nec est credendum, quod si reuocatio ista tam cito faciēda esset, id ab alijs legibus prætermissum fuisset.

CONTUMAX.

Contumax dicitur ille, qui tribus edictis propositis, vel vno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur, præsentiam sui facere negat. l. non potest. de reg. iur. l. ex consensu. de appell. Bar. in l. minor. la. 1. ff. de minor. vbi dicit, Contumax tripliciter quis esse potest, scilicet non comparando, sine licentia recedendo ante solutionem iudicij, vel non parendo sententiæ. Idem S. Tho. in 4. sent. dist. 18. q. 1. art. 3. q. 1. ad 3. Hic si perdurat in contumacia per annum, habetur pro confesso. Gem. in c. cum contumacia, de hære. li. 6. Et Bar. in l. penult. ff. de quæstio. & Angel. in lib. malef. clau. Qui iudex videns, quod inquisiti, col. 7. Facit ad hoc c. 2. de confess. lib. 6. Facit tamen fuga suspitionem, quia apparet de sua iustitia diffidere, l. 1. q. 1. c. Christianus, in fi. 3. q. 9. c. decernimus, de præsumptio. c. nullus, secundum Gemin. Archid. Io. And. & alios in d. c. cum contumacia.

Fuga facit suspensionem.

Contumaciter absens habetur pro præsentem in præiudicium suum, c. 2. de arb. li. 6. Et glo. ibidem, in ver. præsentem, confir. Abb. in c. veritatis, de dolo & contu. col. 2. ibi nota ibi præsentem. Facit ad hoc c. absens. 3. q. 9. & c. in nomine domini, de testib.

Contumaciter, & pertinaciter, duo hæc aduerbia iura æquiparant, vt in c. qui in Ecclesia, in ver. contumaciter, vbi Io. de Tur. Cre. ait, contumaciter, id est superbe nolens obedire Ecclesie præcipienti, vt pestifera dogmata emendet: sed eius contempto præcepto, & doctrina, pertinaci animositate defendit, & cle. 1. §. sanè. in ver. pertinaciter, de vsuris, in extrauagan. inter nonnullos, de ver. sign. Et ideo de contumace ad pertinacem licita erit argumentatio, tanquam à pari, seu à ratione identitatis, vnde dicitur, vbi eadem ratio, idem ius, l. non possunt. ff. de leg. l. si Titio. §. si. ff. de acqui. poss. c. multi. in fi. 2. q. 1.

Contumax in causa fidei si propter hoc excommunicetur, & in excommunicatione perseveret per annum continuum, habetur pro conuicto, & contra eum ferri potest sententia diffinitiva. Abb. in cap. veritatis, de dolo & contum. Et bene nota, quod nisi excommunicetur, & duret per annum in excommunicatione, dato quod esset contumax, non censetur conuictus, nec punitur vt hæreticus, glo. in cap. cum contumacia, de hære. lib. 6. In contumacia enim præsumitur pertinacia ipsius contumacis sine dubio, si per annum perseveret, nisi forte aliud appareat, vt puta, si de Iudice inquisuit, vel instet pro absolutione, vel

In causa fidei

Per annū in contumacia perseverans.

E offerbat

offerebat satisfactionem, & his similia. alias non præsumitur pertinacia, nisi de illa constet, vt in Clem. 1. §. porro. de sum. tri. & fi. cath. & clem. ex graui. §. sane. de vsuris. Io. And. & Gemin. in c. cum contumacia. de hære. lib. 6.

Modus singularis contra absentem.

Cum proceditur contra aliquem absentem, datur singularis modus conuincendi eum de crimine, vt si est infamatus, vel suspectus de illo crimine, citetur præfixo tempore peremptorio ad comparandum, & se purgandum infra illum terminum, non autem ad comparandum tantum, & tunc si non præstiterit purgationem infra illum terminum, pro conuicto habebitur, in c. veritatis. de dolo. & contu.

Datur etiam alius modus conuincendi absentem de crimine, vt contumax super crimine excommunicetur, & si steterit per annum in excommunicatione, tunc habebitur pro conuicto in illo crimine, & poterit puniri, ac si vere esset conuictus, vel confessus, vt in c. Rursus, & c. Quicumque. 1. q. 3. Hæc ex Abb. in c. cum P. de purga. cano. Facit optime Feli. in c. excommunicamus. el. pri. de hære. in pri. col. ibi not. in §. Qui autem. & ibi datur modus ferendi sententiam contra contumacem.

Fideiussor quando puniatur.

Si absens dederit fideiussorem, & ipse absens sit puniendus: pœna pecuniaria, puniri poterit fideiussor quando principalis sit absens. ff. de custo. reo. l. si quis. la. 2. de quo remittit Arch. 23. q. 5. c. cū homo, Gemin. in c. vt commisit. de hære. li. 6. §. E. contra illos.

Et nota, quod Iudex debet esse cautus quando procedit contra aliquem, tanquam contra contumacem, qui ex forma legis, vel statuti, haberi debet pro confesso, vt ante omnia aliquid interloquatur, per quod ostendat illum esse contumacem, & sic ostendat sibi liquere de contumacia. Nam non sufficit eum esse contumacem, nisi etiam sibi liqueat. l. hæc autem. ff. Quibus ex causis in possess. eatur. Bar. l. 3. §. Prætor. de damn. in se. & in l. 2. §. quod si actor. C. de iur. calum. & dicit quod, necesse est, quod pronuncietur per interlocutoriam Iudicis eum haberi pro confesso. Et idem tenuit Angel. de Aret. in tract. de malef. in ver. qui Iudex. Bal. in l. transigere. in fi. C. de transact. & in l. iubemus. §. Iconomus. C. de sacrosanctis Ecclesijs. Petrus Anchar. in conf. 190. incipien. Plura contra processum, vbi dicit quod sententia canonis, vel legis non habet Iudicis officium executionem, nisi sequatur sententia hominis cum causæ cognitione. Allegat c. cum secundum, de hære. lib. 6. Clem. præsent. de censu. Et facit, quod notarius committens falsum, propter quod ex forma statuti sit priuatus officio tabellionatus, tamen potest cōficere instrumenta, & valent antequam sit priuatus officio tabellionatus per sententiam Iudicis, secundum Spec. in tit. de instr. eden. §. restat. ver. Quid si tabellio. Bar. in conf. 174. incipien. Ser. Io. de Castro durando. & Abb. post Inno. in c. fraternitatis. de hære. Vide Marsil. in pract. §. aggredior. num. 106. 107. cap. 8. & ibi diffuse.

Contumaciã oportet constare.

Iudicis sententia requiritur.

Notarius quando priuatur officio.

CONVERSATIO.

Conuersatio licet argumentum sit contra aliquem de societate, per ea quæ habentur in l. Idonei. ff. de testibus, & in l. etiam. C. eo. & glo. colligitur in c. Inter. de purg. cano. ista tamen in iure appellatur suspicio, quæ ex modico, & leui argumento surgit, quæ mouet aliquo modo animum iudicis, non tamen in totum tollit dubitationem, nisi esset assidua, & talis conuersatio quæ infamiam generaret, talem dico infamiam, quæ purgationem canonicam requireret, vtputa vulgata, & graue scandalum generans. Vide infra in ver. Infamia.

Suspicio lauis conuictio.

CONVICTVS.

Conuictus per testes, seu per instrumentum, dato quod neget, & perseueret in negatione, tamen sine alia tortura, & confessione damnari potest, per l. qui sententiam. C. de pœnis, & c. Ad nostram. de proba. & ibi Feli. & ita practicatur. Quod nota contra opinionem vulgi, & dic, quod conuictio est illa quæ fit testibus, vel instrumentis, adeo quod etiam contra summum Pontificem probatur crimen per duos testes. Ita concludit Decius in c. At si clerici. de iudi. in pri. not. Adde quod etiam per indicia indubitata fit conuictio, vt in l. sciant cuncti. C. de proba. & per argumenta, vt ibi not. Bart. in pri. not. dicens. Nota quatuor modos probandi maleficium. Per testes, per instrumentum, per indubitata indicia, & per argumenta. Adde alium modum, per viam notarij.

Papa per duos testes et conuincitur.

Quatuor modi probandi maleficium.

Conuictus per testes, sed innocens, debet directe capitulare contrarij, & pro viribus probare intentionem suam, & stabitur postea testibus suis, si erunt digniores, & verisimiliora deponant, siue etiam si erunt plures numero. c. in nostra. de testi. vbi etiam glo. & Doctores. Alias stabitur testibus actoris dignioribus, & verisimiliora deponentibus, etiam contra reum. Feli. in c. in nostra. de testi. & pondera. & vbi adfit paritas, in dubio iudicandum est pro reo, prævalentibus eius testibus. glo. in d. c. in nostra, & Doct. Est tamen in facultate Iudicis etiam magis credere testibus actoris, exprimendo causam maioris credulitatis in actis, aliter posset molestari in iudicatu. Feli. vbi supra, & Decius in c. ex literis. de proba.

Testibus standum dignioribus.

Et nota, quod vbi aliquis non confessus fuerit, sed alijs probationibus conuictus, res est sine difficultate, quod non potest fieri fundamentum in alio iudicio criminali, vt Bar. in l. 2. §. hoc edicto. ver. quæro vtrum probationes. ff. de vi bonor. rap. & Decius in c. At si clerici. de iudi. Faciunt tamen probationes illæ præsumptionem, imo indicium ad torturam. Cui adde, quod si plene probat in alia instantia in iudicio ciuili, igitur in iudicio criminali faciunt indicium ad torturam. Bossius in pract. tit. quomodo proced. except. nu. 5. & 6.

Indicia ad torturam.

C O P I A.

Copia indiciorum super generali inquisitione assumptorum non est danda parti iuxta c. qualiter. §. debet de accusa. & Doct. in c. cū oporteat de accusa. Nec reo qui negat delictum quod est notorium, quando est admodum ridiculum, quod id neget. Si vero non est ita ridiculum, puta quando res niteretur tantum aliquibus testibus, non autem vniuerso populo, vel vicinia, tunc danda est. Vide Bossium in pract. tit. quomodo proced. in cri.

Copia indiciorum dari non debet testi, vbi dubium sit, an sit varius, mendax, vel contrarius, committitur tamen Iudici absq; aduocatis. Ita declarat Bar. in l. vnius. §. testes. ff. de quæstioni. vt iudicet, scilicet sine aduocatis, an sit varius, mendax, vel contrarius. Cætera vide infra in ver. Tortura.

C R E D I B I L I A.

Credibilia sunt in triplici differentia. Primo namq; sunt quædam que per se, & directe credibilia sunt, vtpote quia sunt totius nostræ fidei principia, & fundamenta prima, & ista sunt articuli fidei, qui sunt totius nostræ credentiæ rudimenta, & hæc tenentur quilibet fidelis tenere, & credere explicite, in genere tamen, vt scilicet credat, quod omnes articuli in generali, & quilibet in speciali sunt veri, & nullus eorum est falsus. Explicite autem hunc articulum ab illo scire distinguere, & quemlibet sigillatim, & distincte credere, non tenentur omnes, sed quilibet secundum maius, & minus, prout congruit eius statui, & officio cui præest, & in quo est. Nam minores, & simplices, vt communes laici, tenentur ad credendum explicite Christi humanitatem, & eius mysteria, que sunt via pertingendi ad beatitudinem, quia, vt dicitur act. 4. Non est aliud nomen sub cælo nisi Christi datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Propter quod tenentur explicite credere Christi mysteria, præsertim illa de quibus solemnizat Ecclesia, vt qd Dei filius fuit de Spiritu sancto conceptus, natus ex Maria Virgine, qd fuit crucifixus, mortuus, & sepultus, ac cætera que sequuntur in articulis fidei. Et cum non possit credi explicite, quod Dei patris Filius fuerit de Spiritu sancto incarnatus, nisi credatur distinctio Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & per consequens essentia Trinitatis, ideo omnes simplices tenentur credere explicite mysterium Trinitatis, scilicet qd sunt tres personæ diuinæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Vnde Matth. vlti. Euntes in mundum vniuersum docete omnes, baptizâtes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & de huiusmodi explicita credentiâ Trinitatis examinatur quilibet in baptismo. Inter laicos et simplices est gradus assignare, quia ad amplius credendum tenentur explicite illi,

Qui quæ & qualiter credere tenentur.

Laici quid credere tenentur.

quo-

quorum auribus Dei verbum etiam quotidie prædicatur, quam rusticæ qui rarius audiunt verbum Dei, sed omnes tenentur ad articulos humanitatis Christi, & etiam Trinitatis. Mediocres vero vt clerici, & curati ac omnes religiosi, quorum verbo, & facto de credendis, & agendis simplices erudiri oportet, tenentur ad explicitam cuiuslibet articuli sigillatim, & aliqualem articulorum declarationem, & credentiam exteriorem, non æqualiter tamen, sed secundum maius & minus, prout congruit eorum officio, vel officijs quibus præfunt. Nam ad plus tenentur clerici curati, & ad plures religiosi, quibus incumbit ex officio verbum Dei clero, & populo prædicare, & confessiones audire, quam religiosi, quibus huiusmodi non incumbit. Quare subtilitates, & considerationes circa mysteria incarnationis Christi, vel eius passionis, & huiusmodi tenentur mediocres magis & minus explicite credere, secundum qd conuenit statui vniuscuiusq;. Maiores autem, vtpote Prælati ecclesiæ, & Rectores, & Magistri in Theologia, & Doctores, quorum est mediocres per se, & eis mediantibus minores, & simplices erudire, sicut Angeli primæ hierarchiæ, seu superiores, qui habent illos secundæ, & eis mediantibus illos terciæ hierarchiæ illuminare, vt Dionysius ait in c. 7. de ecclesiæ hierarchia. Isti enim superiores, & maiores in Ecclesia magis expressam fidem, & cognitionem tenentur habere de omnibus, & singulis fidei articulis, & Ecclesiæ sacramentis, & eorum declarationibus, & expositionibus, ac fidei subtilitatibus. vnde pri. Petri, c. 3. dicitur, Parati semper ad satisfactionem omni poscenti rationem de ea, quæ in vobis est fide. Nam ad plus tenentur Pontifices, quam Abbates, cum sint superiores. Et ad plus hæreticæ prauitatis Inquisitores, quam Magistri, & Doctores, cum sint fidei Iudices. Et plusquam omnes summus Pontifex, ad quem spectat ea, quæ sunt fidei sententialiter terminare inconcussa fide, & ad quem sunt maiores difficultates fidei, & Ecclesiæ difficiliore quæstiones deducendæ, vt di. 43. c. vnde Dominus, Luc. 22. quem summum Pontificem constituit, Petro dixit, Ego rogavi pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.

Secundo, sunt quædam credibilia, quæ directe per se non sunt credibilia, sed potius credibilia indirecte, quia ad eorum negationem, & corruptionem sequitur negatio, & corruptio fidei, & articulorum omnium, vt sunt illa à fidei articulis, alia quæ in sacra scriptura, hoc est in libris canonicis, scilicet Biblia continentur, de quibus dicit August. ad Hieronymum, Solum (inquit) eis libris, qui canonici appellantur, didici hunc honorem deferre, vt nullum auctorum eorum scribendo errasse aliquid firmissimè credam. Alios autem ita lego, vt licet sanctitate polleant, non ideo verum putem, quia ipsi ita scripserunt. Et ista credibilia, quæ continentur in sacra scriptura à fidei articulis alia, vtpote, qd Abraham duos filios habuit, vel quod Ioseph sponsus Mariæ fuerit, &

E 3 similia,

Quid clerici credere tenentur.

Doctores credibilia.

Summi Pontifices credibilia.

Indirecte credibilia.

similia, non tenetur quilibet credere sigillatim, sed solum tenetur credere implicite, vel præparatione animi, vt sit paratus credere quidquid in diuina scriptura continetur, tamen tunc tenetur quilibet explicite credere, quando ei constiterit, q̄ in diuina scriptura contineantur talia, vt per illum, vel illos, ad quem, vel ad quos pertinet, deductum fuerit coram eo. Vnde fidelis quilibet explicite tenetur credere, q̄ omnia, quæ sunt in sacra scriptura sunt vera, quia diuinitus reuelata. An autem ista, vel illa in sacra scriptura contineantur (loquendo de alijs à fidei articulis) teneantur isti, vel illi magis, vel minus scire, & per consequens illa credere, prout eorum statui, & officio congruit, vt de primis credibilibus fuit dictum respondendum arbitramur.

Credibilia in sacra scriptura plus vel minus.

Credibilia extra scripturam sanctam.

Tertio sunt quædam credibilia, quæ non sunt fidei rudimenta, nec clare ponuntur in sacra scriptura, sed sunt per Ecclesiam ex illis, vel istis deducta, vt fidei consona, ac determinata tanquam fide credenda, vtpote q̄ Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio spiratione vnica, & non duabus, & ab eis tanquam ab vno principio, non duobus, vt habetur in c. firmiter, de sum. tri. & si. ca. Et q̄ Dominus Iesus habuit aliqua cum Apostolis in communi, vt in extrauag. inter nonnullos, & similia. Et huiusmodi credibilia per sanctam Ecclesiam determinata, & approbata, vt fide tenenda, non tenentur minores explicite credere, sed bene implicite, & animi præparatione, vt credatur id omne esse verum, & fide tenendum, quod, vt fide tenendum, per Ecclesiam est approbatum.

Credibilia à minoribus.

Mediocres autem qui (vt dictum est) habent simplices erudire, tenentur aliqua de huiusmodi credere explicite, non autem omnia talia credibilia singulariter, nec omnes æqualiter, sed secundum q̄ congruit eorum statui, & eruditioni qua habent simplices informare, & omnes tenentur credere explicite, q̄ anime iustorum decedentium, quæ non peccauerunt, vtpote paruulorum, vel si peccauerunt, hic vel in purgatorio plenè satisfecerunt, euolauerunt ad cælos, extremo iudicio minimè expectato, iuxta Ecclesiæ determinationem, vt patet per extrauag. Benedicti XI. quæ incipit, Benedictus, &c. Sed curati, & religiosi quibus incumbit ex officio prædicare, & confessiones audire, tenentur explicite credere, q̄ usura est peccatum, iuxta determinationem Ecclesiæ, vt extra de usuris, c. ex gratia, & similia.

A mediocribus credenda.

Quid Episcopi credere tenentur.

Maiores autem, & præsertim Inquisitores hereticæ prauitatis, & Pontifices tenentur credere explicite credibilia omnia, quæ per Ecclesiam tanquam fide tenenda determinata sunt, quia eis incumbit ex officio illos, qui huiusmodi de fide factas per Ecclesiam determinationes non admittunt, seu eis non credunt, vel contradicunt, punire, & sententialiter iudicare. Patet ergo de tribus credibilibus antedictis, & qui tenentur, vel non tenentur ad explicitam credentiam eorundem. Nunc pro resolutione, & conclusione horum omnium dicimus, quod non intendunt

& pro-

& protestantes se credere in genere, sed non in specie, vel negant id, quod ipsi tenentur explicite credere, vel non in primo casu, talis protestatio generalis non ei sufficit ad salutem, nec adiuuat protestantem. Vnde si simplex laicus protestaretur, vt dictum est, negaret tamen expressè Dei Filium esse incarnatum, vel passum, cum hoc teneatur expressè credere, talis protestatio illi non profecisset. Eodem modo si curatus protestaretur, vt prius, negaret tamen expressè Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, vt ab vno principio, & vnica spiratione, talis protestatio ei non sufficeret ad salutem, & præsertim si talis protestans, vocatus coram iudice fidei, neget, & pertinacia subsequatur, tunc enim plurimum aggravatur negotium.

In secundo verò casu, quando similiter protestans taliter negat id quod explicite credere non tenetur, dicimus q̄ si negat non coram iudice fidei, seu si coram eo, ante tamen quam per eum sit informatus, in quolibet casu talis protestatio ei sufficit ad salutem, quia ad amplius non tenetur, vnde Aug. ad Hieronymum, vt habetur 24. q. 3. c. dixit Apostolus, ait, Qui sententiam suam, quamuis falsam & peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim q̄ non audacia præsumptionis suæ percipiunt, sed à seductis, atq; in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærun tamen sollicitudine veritatem, parati corrigi cum eam inuenerint, nequaquam sunt vt hæretici reputandi.

Hæreticus non pertinax.

Si autem coram Iudice fidei, postquam sunt per eundem iudicialiter informati, q̄ id quod negant est contra fidem, & adhuc in tali negatione pertinaciter, & contumaciter perseverauerint, talis generalis protestatio eis non proderit, imo eosdem reddit hæreticos pertinaces, quando in tali negatione perseverant. c. ad abolendam, de hære. & c. super quibusdā, de ver. signifi. Vnde August. contra Manicheos, vt habetur 24. q. 3. c. qui in Ecclesia, ait, Qui in Ecclesia Dei morbida aliquid, prauumq; aliquid sapiunt, vt sanum, rectumq; aliquid sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera, ac mortifera documenta emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt. Tales enim hæreticorum protestationes quo animo dicantur, prudenter est à fidei Iudicibus indagandum. Nam vt dicit Hieronymus in Epistola ad Pammachium, frequenter hæretici dum coguntur succumbere, ne de Ecclesia expellantur, suum errorem palliant fictis verbis, & temperant, ac vertunt ordinem, vt catholicam videantur tenere veritatem, & quam se tenere fictis verbis simulant, corde negant, & quod sermone coguntur dicere, mente damnant. Et si quando aperta blasphemia publicè auribus fuerit reuelata, & viderint contra audientium turbam circumfremere, tunc simplicitate simulata dicunt audiuisse se primum, & dicere nesciunt. Cumque eorum scripturæ tenentur, voce negant, quod literis profitentur. Et ideo cum tenentes doctrinam hæreticam protestantur, quod non intendunt

Protestatio vana.

Hæretici palliati.

Hæreticorum veritas.

dicere contra fidem, & Ecclesie determinationem, non facilliter tali protestationi est standum, sed subtiliter inquirendum, ne hæreticorum veritas decipiant, & decipiantur. Quoniam frequenter repertum est, quod afferunt fidem esse quod ipsi credunt, & suam sectam dicunt Ecclesiam, ut dicit Augustinus contra Donatum. Vnde cum catholicus audit fidem, & Ecclesiam, intelligit fidem catholicam, & Ecclesiam Romanam: hæreticus autem intendit fidem, suam hæresim, & Ecclesiam, suam sectam, contra quam dicere non intendit.

Infidelitas
quomodo sit
Peccatum.

Nunc quærendum est, an infidelitas, id est nolle credere, sit peccatum? Pro cuius responsione notandum est, quod ex eo quia præcepta dantur creaturis, secundum naturas, seu gradus naturæ quos habent, & creaturæ rationales supra gradus naturales quos habent, consumantur in participatione naturæ diuinæ, ita quod sic instituta sunt, consequens est, ut quemadmodum iuste subduntur præceptis spectantibus ad alios gradus, ita iuste subiaceant præceptis fidei, spei, & charitatis spectantibus ad gradum quo participant diuinam naturam. Nam in homine est in primis natura vegetatiua, est sensitua, est intellectiua, est demum participatio naturæ diuinæ. Et sicut constitutio creaturarum in suis speciebus spectat ad primam rerum distributionem, secundum diuinæ sapientie rationem, ita constitutio creaturarum rationalium in suis naturalibus, & in participatione diuinæ naturæ ad primam rerum conditionem spectat, & tanto plus, quanto perfectio naturæ inferioris confirmatur ex participatione superioris. Quia igitur in homine est pars vegetatiua, ad quam spectat conseruare indiuiduum, & speciem, oportuit hominem subijci præceptis spectantibus ad generationem, & cibum, & potum. Et similiter quia in eo est pars sensitua, ad quam pertinent passiones, oportet hominem subijci præceptis spectantibus ad iram, & timorem. Et similiter quia in eo est pars rationalis, in qua est voluntas, oportet illum subijci præceptis spectantibus ad iustitiam, vel iniustitiam. Et eadem ratione, quia homo constitutus est ut in ipso sit natura diuina participatiua, ideo oportet ipsum subijci præceptis fidei, spei, & charitatis, ad huiusmodi participationem spectantibus. Et sicut non potest iuste conqueri, quod constituerit ipsum in hoc quod sit particeps diuinæ naturæ, & quemadmodum, data iam natura rationali, non potest homo refutare præcepta spectantia ad illam, ita data iam creaturæ rationali hæc participatione, non potest refutare præcepta ad illam spectantia. Et per hæc patet clarè responsio, & solutio quæstionis.

Homo particeps
diuinæ
naturæ.
Fidei spei, &
charitatis præcepto quomodo
subijciatur
homo.

Pro maiori declaratione supradictorum, nota quod veritatem catholicarum octo sunt genera, & sunt ut infra.

Primum genus.

Primum genus est eorum, quæ in canone sacre scripturæ tam veteris, quam noui testamenti, & in propria verborum forma continentur. Et huiusmodi genus veritatum catholicarum potest distingui etiam secundum

tundum tria genera credibilium supraposita, inter quæ principaliter adnumerantur ea, quæ ante creduntur, quæ intelligantur, cuiusmodi sunt articuli fidei, ex quibus principaliter salus nostra pendet, & procedit.

Quod autem huiusmodi veritates in sacra scriptura formaliter contentæ catholicæ veniant reputandæ, manifestum est, cum de veritate sacre scripturæ nullo modo sit dubitandum, Augustino de unico baptismo dicente, ut est in c. Quis nesciat (inquit Augustinus) sanctam scripturam canonicam, tam veteris, quam noui testamenti certis terminis contineri? eamque Pastoris omnium Episcoporum literis ita præponi, ut de illa omnino dubitari, vel disceptari non possit, vtrum verum vel rectum sit, quicquid in ea scriptum constiterit?

Secundum genus est eorum, quæ ex solis contentis in sacra scriptura consequentia necessaria, & formali possunt inferri, vnde cum tales veritates eandem veritatis firmitatem, & credulitatis necessitatem habeant, quam habent veritates ex quibus necessaria, & formali consequentia inferuntur, manifestum est eas inter catholicas veritates numerari, sicut est veritas hæc, Christus est verus Deus, & verus homo. Quæ licet in tota serie sacre scripturæ sic formaliter non inueniatur, tamen quia ex contentis in sacra scriptura consequentia formali, & necessaria inferitur, catholica tenetur, & creditur necessaria ad salutem.

Secundum genus.

Tertium genus catholicarum veritatum est eorum, quæ circa canonem sacre scripturæ non continentur, quæ tamen per reuelationem, & approbationem tantum, mediantibus Apostolis ad fideles deueniunt. Sanè cum Christus in vita mortali degens Apostolos multa docuerit, & fecerit, quæ in canone sacre scripturæ non continentur, Io. vlti. Multa alia fecit Iesus, quæ non sunt scripta in libro hoc &c. Multas alias catholicas veritates Christus Apostolos docuerit, & docendas per eos, quæ in canone sacre scripturæ non habentur. primæ ad Cor. i. c. Quod enim accepi à Domino hoc tradidi vobis, cætera autem cum venero disponam, id est ordinabo. Item di. i. c. Ecclesiasticarum, & sunt verba Augustini, Ecclesiasticarum Institutionum quasdam scripturis, quasdam vero apostolica traditione per successores in ministerio confirmatas suscepimus, quasdam vero consuetudine roboratas approbavit vsus, quibus par ritus, & idem vtriusque pietatis debetur affectus. Et de cele. Miss. cap. cum Matthæ. sanè tam de verbis, quam de factis Dominicis inuenimus ab Euangelistis omissa, quæ etiam Apostoli vel suppleuisse verbo, vel facto exposuisse leguntur. Paulus in actibus Apostolorum ait, Meminisse vos oportet verbi domini nostri Iesu Christi, qui dixit, Beatius est dare, quam accipere. Hoc tamen nulus quatuor Euangelistarum describit. Vnde Hieronymus ibidem ait, Hoc in Euangelio non legitur. Non enim omnia scripta sunt, sed forsitan Paulus hoc ab Apostolis audiuit, vel à Spiritu sancto accepit.

Tertium genus.

Extra scripturam credenda, & ab Apostolis declarata.

Apostoli non omnia scriptis mandarunt.

Quar-

Quartum genus quæ in conciliis.

Quartum genus est eorum, quæ ab Ecclesia vniuersali in Concilijs plenarijs, tamquam ad fidem Christi anæ religionis pertinētia sunt diffinita, licet expresse in canone scripturæ sacræ non inueniantur. dist. 15. c. sicut. Dicit Greg. Sicut sancti Euangelij quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere, & venerari me fateor. Et ratio est, quoniam vt idem Greg. ait, de catholica veritate, Sicut Deus veritas est, ita ea, quæ Apostolica Ecclesia de Deo docuit, vera sunt. Vnde prouerb. primo dicitur. Ne dimittas legem matris tuæ. Notanter autem dictum est, quæ Apostolica Ecclesia docuit, scilicet diffinitiuæ, esse credenda, quod dicitur propter multa quæ in Ecclesia à fidelibus tolerantur potius, quam concedantur.

Quintum genus quæ sunt per apostolicam sedem diffinita.

Quintum genus credendarum veritatum est eorum, quæ in materia fidei Apostolicæ sedis iudicio diffinita sunt, quæ licet in canone scripturæ sacræ non reperiantur, sunt tamen inter catholicas veritates computanda. Quoniam, sicut supradictum est, Apostolicæ Sedis iudicium, in his quæ sunt fidei, non potest errare.

Sextum genus quæ à doctoribus Ecclesiæ declarata.

Sextum genus credendarum veritatum est eorum, quæ pro tenenda fide, & confutatione hæreticorum à Doctoribus ab Ecclesia vniuersali approbatis assertiuæ tradita sunt, licet in canone sacræ scripturæ expresse non contineantur, quia Ecclesia vniuersalis quæ regitur à Spiritu sancto, Doctores aliquos cum approbauerit, eorum Doctrinam tamquam veram recipiens, necesse est vt talium doctrinam assertiuæ positam, & nusquam retractatam veram putemus, & teneamus, tenendo in ea parte in qua ab vniuersali Ecclesia est recepta firma credulitate esse veram. Alias Ecclesia vniuersalis videretur errasse approbando, & acceptando eorum doctrinam tamquam veram, quæ tamen vera non esset. Qui autem sint hi Doctores per vniuersalem Ecclesiam in vniuersalibus Concilijs approbati, colligitur ex quinto Concilio vniuersali, in quo, vt recitat Sanctus Thom. in 4. contra gent. ita habetur. Sequimini per omnia sanctos patres, & Doctores Ecclesiæ Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, & Gregorium Nyffenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Ioannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem Portium. Et suscipimus omnia quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt. Hæc ibi. Verum circa approbationem opusculorum præfatorum Doctorum est aduertendum, quod synodus vniuersalis quinta non approbavit simpliciter omnia contenta in opusculis præfatorum Doctorum, sed tantum ea, quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt. Per quod satisfacit intelligi, quod per hoc quod opuscula aliquorum Doctorum approbavit,

Doctorum dicta quæ approbata sunt.

vel approbat Ecclesia, non est necesse, quod omnia in eis contenta intelligantur approbata, sed tantum quo ad ea quæ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposuerunt, quæ tanquam necessaria ad credendum

dum fidelibus tradiderunt. Nec per consequens ex approbatione præfata habetur, quod omnes veritates in præfatorum Doctorum opusculis contentæ, sint tanquam catholice veritates habendæ. vt di. 9. c. Negare non possum. & c. Noli. & c. Ego solis. eadem dist.

Septimum genus est eorum, quæ ex quarto, quinto, & sexto genere catholicarum veritatum consequentia necessaria, & formali inferri possunt. Necessaria, & formali consequentia dicimus, quia si aliquid solum probabili consequentia inferretur, non diceretur proprie veritas catholica, sed tantum probabilis.

Octauum genus credendarum veritatum distingui potest earum veritatum, quæ, & si absolute catholice non sint, sunt tamen catholicam veritatem sapientes, quia sunt catholicis veritatibus propinquæ. Vnde veritas sapiens veritatem catholicam, siue fidem, ex consequenti est illa, quæ adiuncta sibi aliqua alia veritate ad fidem non pertinente, sed tamen quæ rationabiliter negari non potest, fiet veritas catholica, verbi gratia. Quia nunc sedet in Sede Apostolica Pius Quintus, hæc propositio, Pius Quintus est Papa, est propositio sapiens veritatem catholicam, quoniam addita sibi illa veritate quæ negari non potest, videlicet quod fuerit rite, & canonicè electus, efficitur veritas catholica, dicendo, Pius Quintus rite, & canonicè electus, & in Papam ab vniuersali Ecclesia susceptus, est verus Papa. Ista propositio est catholica ex determinatione vniuersalis Ecclesiæ. vt c. In nomine domini. dist. 23. & in Epistola Decretali Martini Papæ concilij Constantinen. Ex præfatis facile est intelligere veritates omnes non esse eiusdem gradus. Quædam enim sunt (vt dictum est) catholice, quædam catholicam veritatem sapientes, quædam probabiles tantum, quædam pie credibiles, quædam impertinentes. Et ex his facile erit similiter intelligere hæresim, quæ catholice veritati contrariatur, & quæ genera, siue species hæresum illis contrariæ sint, cum iuxta Aristotelis doctrinam, quot modis dicitur vnum oppositum, tot modis dicitur & reliquum.

CREDENTES HAERETICORVM.

Credentes hæreticorum sunt in multiplici differentia. Quidam enim sunt hæreticorum credentes, qui credunt eorum erroribus, ac hæresibus, & isti sunt excommunicati. iux. c. excommunicamus. el. pri. de hære. quia sunt hæretici, & c. excommunicamus. el. . eo. Iudicantur autem aliqui credere hæreticorum erroribus ex eorum verbis, vel factis. Verbis quidem, in confessione propria dicendo se credere talium erroribus. Vel facti euidentia, publice scilicet prædicando, seu defendendo illorum errores. Vel testium productione legitima, si conuincantur per testes, quod errores talium diuulgauerunt, seu dogmatizauerunt. c. super quibusdam. de ver. sig. Vbi hæretici declarantur qui publice

publice prædicant, vel profitentur, ac defendunt errorem, vel qui conuicti sunt per testes talia publicasse, & glo. in c. ad abolendam. §. præfenti. de hære.

Adorare hæreticos quid sit.

Factis autem dicuntur credentes hæreticorum, si hæreticos adorauerunt, eorum verbis vtendo, scilicet reuerentiam eis suo more exhibendo, consolationem, vel communionem ab eis receperunt, sermones, & prædicationes eorum non tantum semel, sed frequenter audierunt, & similia egerunt, per quæ eorum animus, quod credant illorum erroribus, apud Iudicem per exteriora coniecturaliter iudicetur. Ex factis enim præsumitur de affectu. 32. q. 5. c. Qui viderit. & c. quem progenitores, 20. q. 1. Negare enim, & confiteri possumus non solum verbis, sed etiam factis. Conuincuntur igitur alij esse credentes hæreticorum erroribus, verbis, alij factis, in quibus ritus hæreticorum exprimitur. Quidam alij sunt hæreticorum credentes, de quibus non est clarum, quod credant eorum erroribus, sed videntur credere hæreticorum dictis, vel factis, videlicet vadunt, & veniunt ad sermones eorum licet raro, audiunt literas eorum, & hinc inde illos defendunt, eis seruiunt, eorumque libros suscipiunt, nec comburunt, alimoniam eis deferunt, ducatum præbent, eos visitant, & alia faciunt, in quibus de ritu hæreticorum nihil ostendunt. Tales enim non iudicantur credentes hæreticorum hæresibus, nec hæretici sunt habendi, sed non carent suspitione vehementi, vel leui, secundum quod maiora, vel minora in eis apparebunt indicia, & circa eos agendum est vt notatur in cap. excommunicamus el. pri. de hære. & c. accusatus eo. lib. 6. Sunt enim tales suspecti quod credant erroribus hæreticorum. His concordat Anchar. in c. Quicumque, super ver. credentes. eo. lib. 6. Et Guido Falcodij in consultationibus ad Inquisitores. q. 9. Arch. & Ioan. And in c. 2. de hære. lib. 6. Vide Zanchinum cum additionibus. c. 4.

Factis credentes qui sint.

C R I D A E.

Crida, seu proclamata, & descriptiones bonorum damnatorum quibus præiudicent, quia longum esset describere, & parum vtilitatis officio afferret, prætermittere volumus. Qui id scire voluerit, videat Boffium in pract. tit. de proclamate, quod fit bon. pub.

C R I M I N A.

Crimina excepta dicuntur crimen læsæ maiestatis. Spec. in tit. de accusa. & 6. q. 1. c. si quis & c. vergentis. de hære. Item crimen hæresis. d. c. vergentis. de hære. & c. in fauorem. eo. lib. 6. Et crimen simoniæ. c. tuas. de simo. Abb. in c. Non debet. de testi. Perduellionis, fraudati census,

census, fraudatæ annonæ, & sacrilegij. Io. de Tur. Cremata. in c. Quod vero. 3. q. 4.

Crimina quæ graua, quæ grauiora, & quæ grauisima, vide Abb. in c. tuæ. de pœnis.

C R I M I N O S V S.

Criminosus clericus, quantuncumque sit nunquam à suo prælato curiæ seculari tradendus est, dummodo paratus sit corrigi per Ecclesiam de iure, & de facto. Abb. in c. At si clerici. de iudi. Vide ibi, & bene nota.

C R V C E S I G N A T I.

Crucesignati negâtes subuenire Inquisitori in negotio fidei, sunt quodammodo fautores hæreticorum, secundum Archi. in cap. Quicumque de hære. li. 6. Vbi dicit in verbo, fautores, Priuatæ personæ quæ iuramento, vel voto se astrinxerunt, ex omissione dicuntur fautores, puta si non manifestant, vel non faciant id, quod promiserunt ex voto.

Fautores Crucesignati.

Ex voto fautores.

Crucesignati habent illas gratias, & illamet priuilegia quæ habent accedentes ad Terræ sanctæ subsidium. c. excommunicamus. el. 1. de hære. §. catholici vero.

Crucesignati habent plenariam omnium peccatorum suorum remissionem, possuntque absolui semel in vita, & semel in morte, & hoc habent ab Alexandro Quinto in priuilegio quod incipit, Præ cunctis. A Gregorio Quarto in priuilegio incipien. Ille humani generis. A Clemente Quarto in priuilegio incipien. Licet ex omnibus. Habetur etiam (vt dictum est) in cap. excommunicamus. el. 1. de hære. & Abb. ibidem, & hoc dummodo emissum votum in subsidium officij sanctæ Inquisitionis vsque ad mortem efficaciter prosequantur.

In mortis articulo.

A sententia excommunicationis.

Crucesignati possunt absolui ab Inquisitore ab omni sententia excommunicationis, suspensionis, interdicti, canonis, & ab illis præsertim, quas pro incendijs Ecclesiarum, vel iniectioe manuum violenta in clericum, seu in personas Ecclesiasticas, incurrissent, & ab omnibus alijs sententijs generalibus ab apostolica sede promulgatis.

Crucesignati clerici possunt ab Inquisitore dispensari super irregularitatibus, quas celebrando diuina, ligati sententijs canonis incurrissent.

Super irregularitate.

Crucesignatorum vota omnia commutare potest Inquisitor, præter vota Terræ sanctæ, & vota perpetua.

Vota commutare.

Crucesignatis potest Inquisitor concedere, quod tempore generalis interdicti valeant interesse diuinis officijs, & Ecclesiastica recipere sacramenta in locis, in quibus ex indulto apostolico huiusmodi diuina celebrantur. Hæc omnia patet ex priuilegio Innocentij Quarti, quod incipit, Malitia huius temporis. De his vide Zanchinum cum additionibus Campegiij. in c. 37.

Tempore interdicti.

C V L P A.

Culpa est deuiatio ab eo, quod est bonum, & per hominum diligentiam præuideri potest, & hoc vltimum additur ad differentiam casus fortuiti, qui præuideri non potest, vt in c. Ioannes, de homi. Abb. in c. vnico, de commo.

Culpæ tres sunt species, videlicet leuis, lata, & latissima. Bar. in l. Nerua ff. de po. & in l. si vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. Quandoq; dicit qd est culpa latissima, latior, lata, leuis, & leuissima, & culpam latissimam appellat dolum verum, latiore dolum præsumptum, vide de hoc Abb. in c. vnico, de commo.

C V R A T O R.

Curator dari debet minori annorum viginti quinque, si contra illu sunt indicia, aliter non poterit torqueri, etiam si omnia alia requisita sint obseruata, imo confessio facta etiam ante, & extra torturam, erit nulla, nisi prius ei de curatore fuerit prouisum. Ita notat Ang. de Aret. in trac. malefi. in ver. comparent, & allegat l. claru. C. de auct. præstan. & que habentur ibi. Et subdit idem Ang. qd si minor sine curatore confiteatur etiam sponte, talis confessio ei non nocebit, etiam si fiat cum iuramento. Et dicit voluisse Bal. in l. i. C. de confessis. Marfil. in prac. crim. §. nunc videndum, nu. 31.

C V S T O D E S C A R C E R V M.

Custodes carcerum. vide supra in ver. Carcerum custodes.

D

D A M N A T V S.

Quadrimestre

DA M N A T V S etiam pena pecuniaria pro crimine, in termino soluendo non habet quadrimestre, quod datur alijs damnatis miserationis gratia, iuxta glo. fin. in l. si debitori. ff. de iudi. & est communis opinio secundum Iason. in l. debitoribus, col. pen. & si. ff. de re iud. Sed potius tempus est arbitrarium, vt ibi per eum, post Alexand.

Damnatus similiter pena corporali nullam moram habet, nisi in certis casibus, de quibus per Ias. in ead. l. col. pen. Fel. in cap. quærenti. de offic. deleg.

Damnato auctore, damnantur & eius opera, scripta videlicet. Et nota qd auctorum ab Ecclesia damnatorum. scripta, sunt damnata ex eo solum, qd exierunt à malis, & damnatis auctoribus, etiam si bonam con-

tineant

tineant doctrinam, c. fraternitatis, de hære. & ibi glo. quæ adducit 3. q. 4. c. nullus. 16. di. c. canones, & c. excommunicamus. §. credentes. de hære. & arg. ad hoc 96. di. c. bene quidem. Si tamen ab Ecclesia approbarentur, valerent, vt de nonnullis operibus Origenis factum est, 16. q. 7. c. & hoc diximus. Qui Origenes damnatus est post mortem, 24. q. 2. c. sane profertur. Idem dicimus de nonnullis alijs hæreticis, quorum opera aliqua ab Ecclesia legi permittitur, vt sunt Porphyrij prædicabilia, logicalia Ocham, & similia, & quæ continentur in secunda regula indicis libroru prohibitoru post sacrum Concilium Trident. emanati, & per Pium III. confirmati.

Hæreticoru nonnulla opera permittit.

D E F E N S I O N E S.

Defensionum concessio interdum superflua, interdum necessaria est. Quando enim delatus, siue testibus conuictus, siue non, confitetur tamen delictum de quo delatus est, & prout testes deponunt, tunc concedere sibi defensiones ad dicendum contra testes superfluum est, quia magis statuitur eius confessioni, quam testium depositionibus.

Quando verò crimen defenditur, & sunt testes contra eum, & petit defensiones sibi concedi, siue præsumatur delati innocentia, siue de eius pertinacia, ad se defendendum admittendus est, ac defensiones iuris sunt ei concedendæ, & nullatenus denegandæ. Et sic conceditur sibi aduocatus, probus tamen, & de legalitate non suspectus, vir utiq; iuris peritus, & fidei zelator. Et pari forma procurator, ac totius processus copia, suppressis tamen testium nominibus, vbi Inquisitori in conscientia sua videatur eisdem graue periculum imminere si ipsorum nomina proderentur propter potentiam delatorum, vbi autem non videatur tale periculum imminere, sunt huiusmodi nomina delato in prædicta copia exprimenda, iux. cap. statutum, de hære. lib. 6. Intellige hic non potentiam generis, sed potentiam pecuniæ, vel malitiæ. Grauius enim periculum immineret testibus, si eorum nomina proderentur homini delato non generoso, sed alijs malitioso, & factioso, ac peruersis hominibus colligato, qui nihil haberet, quod perderet, quam homini nobili, & generoso, sed timorato. Et hæc experientia docet Inquisitores quotidie euideter. Quare quando conceduntur testium publicationes, multum est delati conditio consideranda, an scilicet sit alijs malitiosus, vel simplex, pauper, vel diues, habens hominum peruersorum, vel proborum societatem, & similia, quæ maxima indigent consideratione. Et nota, qd defensiones etiam in fragranti crimine regulariter dandæ sunt, licet aliquibus quandoque denegentur. Quia si fur esset, excusari posset fumis necessitatem, vel creditoris importunitatem allegando: si homicida, interfecti rebellionem posset adducere. Vide Bosium in prac. titu. de denunciatione.

Aduocati requisita qualitas.

Testiu nomina suppressa.

Malignitate potens.

An

Indiciorū copia ante torturam.

An autem indiciorum copia sit danda ad se defendendum reo ante torturam indistincte, secundum Bar. dicimus simpliciter debere dari, quia super indicijs est disputandum, vt in l. fin. penult. quæstione. ff. de quæstione. Sic Angel. in ver. fama publica. Et simul dandus est terminus ad illa purganda, vt per Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. etiam si periculum immineret subornationis, ait Bossius in pract. quia per negationem posset sequi, vt innocens occideretur, per l. absentem. ff. de pœnis. Et ita quotidie seruatur, quod copia indiciorum datur, & magnis, & paruis, & omni generi personarum, nec etiam eo quod ex officio procedatur, vel quis male audiat. Fatemur tamen quod quando quis tam male audit, quod posset dici insignis maleficijs, eo casu omnia cessarent, quod intelligimus quando adeo fama eum insignem fecit maleficijs, vt res redacta esset ad notorium, aliter non esset neganda copia indiciorum, vt se defendere posset dato aliquo dubio. Et idem si quis delatus esset maximi delicti, & non debent denegari defensiones, quid quid dicat Hippol. in l. 1. ff. de quæstione. quia defensio naturalis non potest tolli. c. Pastoralis. de sent. & re. iudi. in Clem. Pro qua opinione vide Doctores in l. si quis alicui. C. ad l. iul. maie. vbi lex loquitur de crimine læsæ maiestatis. & glo. & Doctores ibi expendunt illud crimen in hac materia indiciorum sicut cætera. Patet etiam, quia licet in extranaganti, ad reprimendam, detur ampla facultas procedendi in crimine læsæ maiestatis, tamen semper Bar. ibi vult. vt denegetur defensio. & ideo l. quisquis. C. ad l. iul. maie. quæ prohibet ne qui pro reis tentent interuenire in casu dictæ legis, loquitur in iam damnato. Ita in effectu Bar. in l. furti. §. ope. C. de furtis. Et Salic. in l. vnica. de rapt. virg. & in fortioribus terminis habes decisionem Bal. in consi. 95. quæ loquitur in crimine hæresis. Nescio tamen (ait Bossius in pract.) quomodo bene seruaretur hæc opinio, quamuis sit iuris, imo quotidie video in atrocissimis delictis prius deuenire ad quæstiones, quam detur copia processus, & superiores hoc permittunt.

Insignis maleficijs quis.

Vfus quæstionandi.

Terminus defensionis.

Renunciare suis defensionibus quado possit.

Post quæstiones, facta ratificatione extra tormenta, & legitimo modo, debet Iudex dare vnum breuem terminum reo ad producendum omnes suas defensiones aduersus suam confessionem, puta duorum, vel trium dierum, qui terminus est de communi obseruatiã, vt ex nulla parte reus remaneat indefensus, vt not. Salic. in l. 2. C. de custo. reo. & habetur per l. 3. §. si ad diem. ff. de re. mil. & l. si non defendatur. ff. de pœnis.

Renunciare autem defensionibus suis quandoque potest reus, quandoque non. Et nota, quod licet regulariter reus criminis non possit renunciare suis defensionibus directe, tamen committens crimen enorme potest renunciare suis defensionibus. Feli. in c. cum venissent. de testi. & Lud. Ro. in rub. de arbi. & Bal. in l. pronunciare. C. de feri. Marfil. in pract. §. diligenter. nu. 162.

Nota

Nota quod sponte confitens maleficium, potest renunciare defensionibus suis. Bal. in rub. de pact. in ver. per pactum. Vide Marfil. in pract. cri. §. examinanda. nu. 17.

Nota etiam quod reus potest renunciare defensionibus suis permittendo labi tempus, quod non posset expresse. Marfil. vbi supra nume. 18.

Nota etiam circa prædicta, quod licet reus regulariter non possit renunciare defensionibus suis, pendente tamen dictarum defensionum termino Iudex potest procedere ad executionem capitalem, quando timet quod fiat tumultus. Lud. Ro. in sing. 589. incipien. licet Iudex procedere. Bal. in l. cum reis. C. de pœnis.

Nota etiam quod quocumque casu reus habuit terminum defensionis, & renunciavit dicto termino, & defensionibus suis, potest tamen dictam renunciationem post reuocare, qua reuocatione facta non poterit iudex procedere ad executionem, nisi finito termino principali dilationis data ad faciendas defensiones. Angel. in l. pactum inter hæred. ff. de pact.

Nota insuper, quod Iudex semper debet dare terminum defensionis reo confessio, vel conuictio, aliàs non dato sibi termino poterit deueniri ad aliquam condemnationem contra dictum reum, Angel. vbi supra. Marfil. in pract. crim. §. examinanda. nu. 37.

Nota etiam, quod huiusmodi defensiones non possunt tolli etiam per Principem, vel superiorem, cum sint iuris naturalis, vt in §. sed naturalia, Insti. de iure natu. Et ibi Docto. & habetur in Cle. Pastoralis. de re iudi. & Bar. in tract. Qui sint rebelles, & in l. facultas. C. de iur. fisci. lib. 10. Oldr. in cons. 43. incipien. Quoniam verum.

Et nota secundum Bald. in cap. Nobis. de except. quod statutum tollens defensiones intelligitur tollere ciuilem, non naturalem, de quibus vide Marfil. in pract. crim. §. Quoniam nume. 76. & 77. & Bar. in tract. suo qui sint rebelles dicit, quod statutum dans iurisdictionem contra iniustum. Et ideo Bald. optime dicebat in l. 3. §. si is pro quo. ff. quod quisque iuris, quod princeps de plenitudine potestatis potest tollere defensiones in causa ciuili, & pecuniaria, sed secus in causa criminali. quod dictum refert Feli. in cap. dilecti. de except. & cap. cum olim. de re iudic. Marfil. in pract. crim. §. vltima quæstio. nume. 23. vbi aliqua declarantia particulam illam. cap. Ad abolendam. de hæredi. Seculari iudicio sine vlla penitus audientia decernimus relinquendos, inueniens circa huiusmodi defensiones reis omnino dandas. Audiatur nanque prudens Iudex reum, ac de delicto claras per defensiones ipsi reo concessas clarior euadat, mitiorque ab omnibus teneatur.

Pendente defensione quod possit iudex.

Reuocare renunciationem potest reus.

Terminus defensionum dandus.

Ciuilis non naturalis defensio tollitur.

Iudicis prudentia.

F DE-

DEFENSORES.

Defensores hereticorum sunt in duplici differentia. Quidam namque sunt, qui defendunt errorem, & hi damnabiliores sunt, quia hæresiarum quodammodo sunt, ut c. qui illorum, 24. q. 3. Et de his defensoribus communiter loquuntur iura, quia isti ab hereticis non distinguuntur, sed in his habet locum, c. ad abolendam, de hære. Quidam alij sunt, qui non defendunt errorem, sed personam errantem, ut potest illi, qui resistunt viribus, & potestati, ne hæretici ad manus Iudicis fidei veniant examinandi, & puniendi, & tales sunt excoicati, ut c. excommunicamus, il. 2. de hære. & tales non sunt hæretici, cum errorem ut sic non defenderint, ut c. damnamus, de sum. tri. & si. ea. sed sunt suspecti de illorum hereticorum erroribus vehementer, vel leuiter secundum defensionem à se factam, Archid. in c. quicumque, super ver. Defensores. Et Guido Falcodij q. 12.

Defensio cō sanguineum quid. Sed quid si aliquis defendit consanguineum suum, ut sic potius videatur facere affectione sanguinis, quam contemptu fidei? ait Zanch. nam in dubio præsumitur hoc fecisse sanguinis affectione propter rationabile præsumptionem, ut ff. pro soci. l. merito. Certè dicunt quidam, quod nihil sibi proderit ad vitandum penam, ut ar. 27. q. 1. de filia, & extra de hære. c. in eos, quod intellige verum, ut non eximatur à tota, sed à tanta, quia mitius puniuntur, ut ff. de recepta. l. si. Nam quedam ratione sanguinis tolerantur, quæ non tolerarentur aliàs, ut d. l. & ff. de suspect. tut. l. si tutor. & ibi not.

Inter consanguineos & cō sanguineos differentia. Adde quod de affectione sanguinis, distinguendum est inter simplicem consanguineum, & consanguineum, qui criminis particeps existat, de quo vide Paul. Gril. de relax. cacer. sub. rubr. de absol. innocentis. quæstio. 7. & infra c. 6. nu. 3.

DEGRADATIO.

Degradatio quid sit, & qualiter fiat, vide in c. 2. de pœnis.

Clericus brachio seculari tradendus. Degradandus est omnis clericus, qui est tradendus curiæ seculari, ut c. 1. de hære. Abb. in c. ad audientiam, de crimine falsi: vide supra, Clericus. Talis statim perdit omne priuilegium clericale, & efficitur de foro seculari: ideo Iudex ecclesiasticus non intromittet se de tali degradato, sed Iudex secularis illum puniet secundum leges, & canonicas sanctiones, ut C. de hære. l. quicumque, & c. penul. de hære. Et talis degradatio, scilicet actualis, non fit nisi cum reus in profundum omnium malorum transierit, & prorsus incorrigibilem se ostenderit, ut in c. cum non ab homine, de iudi.

Degradandus est etiam aliquando clericus, quando intrudendus est in monasterium, ut in c. tuæ, de pœnis. Sed verbaliter tantum.

Degra-

Degradatus verbaliter non priuatur omni priuilegio, nec priuilegio fori, nisi sequatur incorrigibilitas, talis remanet sub iurisdictione Ecclesiæ, secus est degradato actualiter. Abb. in c. tuæ discretionis, de pen.

Degradari debet etiam clericus, qui est in minoribus ordinibus tantum, scilicet verbaliter, alioquin in quolibet carcere criminali semper adesse oporteret Episcopum, cum multi in minoribus ordinibus quotidie capite puniantur. Abb. in c. clerici, il. 2. de vi. & hone. cler.

Verbaliter, & actualiter degradatus quomodo differant.

DELEGATUS.

Delegatus Papæ licet possit in totum causam alteri subdelegare, non tamen potest dare potestatem subdelegandi subdelegato suo, quia licet ipse potuisset subdelegare, hoc tamen non habet ex commissione, sed ex lege, ut in c. Pastoralis, de offi. deleg. Abb. in c. super questione, co. tit.

Delegatus Papæ in causa sibi commissâ est maior quocunque Ordinario, quia gerit vices delegantis, in cap. fin. dist. 93. & l. fin. ff. de offi. eius, cui man.

Delegatus Papæ potest totam iurisdictionem sibi commissam alteri subdelegare: potest etiam pro parte, sed primo casu non remanet Iudex, nec potest ad illum amplius appellari, sed secundo sic, in c. super questione, de offi. deleg. Qui subdelegatus non potest recusari sine legitima causa, & si recusatur, debet recusari secundum Ioan. de Imol. coram Legato ante inchoationem causæ, & non post, quia cum nondum inceperit exercere iurisdictionem, non videtur efficaciter in illum iurisdictione transmissa.

Nota tu Iudex delegate.

Delegatus Iudex potest iurisdictionem suam exercere non solum contra partes, sed etiam contra quascunque personas suam iurisdictionem turbantes, ut in c. quia questum, de offic. deleg.

Contra suam iurisdictionem turbantes.

Delegatus potest præcipere ordinario, ut exequatur sententiam suam, quam exequi tenetur licet sit iniusta, in c. Pastoralis. §. quia vero, de offi. deleg. Cetera vide de offi. deleg. per totum.

DENUNCIATIO.

Denunciatio est alicuius criminis delatio, unde denunciare est alicuius delicti aliquem ad penam deferre, nam præpositio, de, auget nuncupationem, arg. ff. de posi. l. 1. Et nota quod ille, qui denunciat, debet suam denunciationem probare, & ei assistere, cum talis loco accusatoris habeatur, ut ad Turpill. ab accusatione. §. nunciatores, arg. C. de edendo. l. qui accusare, licet denunciatio non sit idem, quod accusatio: unde denunciare nil aliud est, quam notificare maleficium fore commissum, ut colligitur. C. de accusat. l. ea quidem. & per talem denunciationem,

F 2 siue

siue notificationem potest iudex inquirere de maleficio, quia maleficia quocumque claruerint sunt punienda. 24. q. 3. c. ecce. ff. de off. præsid. l. congruit. cum similibus.

Quis denūcia
re teneatur.

Denunciatio, an sit de præcepto, & quis teneatur denunciare, & pro quibus delictis occultis, vel publicis, & quæ correctio debeat indici, & quid de iudiciali denunciatione publica, vel priuata, an competat ex officio mero iudicis, & quid de forma ipsius denunciationis, & qualiter procedatur in his, Vide Abb. & Barb. in c. Nov. it. de iudi.

Denūciatio fo
la infamiā nō
causat.

Denunciatio sola criminis contra aliquem facta non causat infamiam talem, quæ sufficiens sit ad inquirendum de veritate criminis, Abb. in c. cum oporteat. de accusa. sed denunciatio cum fama sufficit ad inquirendum, imo ad torturam, secundum Bar. in cons. 111. incipien. Domino Paci. de Burgo. Cum denunciatio de per se, vt dictum est supra, sit sufficiens ad inquirendum, secundum Bar. in l. Diuus. l. 2. ff. de custo. reo. & Angel. de Aret. in tract. malef. in ver. Nec ad denunciandū. Marfil. in pract. §. Principium. nu. 21. & 22.

Quando sunt
plures denun
ciatores.

Denunciator criminis non se inscribit, quia ad correctionē tēdit. Abb. in c. super his. de accusa. præsumitur criminator eo ipso qd crimen non probet, & punitur, nisi in certis casibus. Abb. in c. cum dilectus. de calum. Et nota qd quando sunt plures denunciatores, dignum est vt magis idoneus eligatur ad expeditionem causæ, idem dic de accusationibus. Abb. in c. scripta. de collus. deteg.

Occultus.

Denunciator occultus admittitur pro peccato vitando, licet criminofus sit, & suam turpitudinem alleget, sed pro peccato commisso non admittitur criminofus nisi in exceptis casibus. Abb. in c. Præterea. c. 2. de spons.

Denunciator quomodo possit esse testis. vide Abb. in c. Præterea. de testi. & infra in ver. testis.

DEPOSITIO.

Degradatio
verbalis. quid
operetur.

Depositiō verbalis, ab ordine dicitur degradatio, quia a gradu suo dicitur remotus. Abb. in c. qualiter, & quando. de accusa. & talis verbaliter depositus potest restitui per Episcopum, tamen non recuperat beneficium alteri collatum, & hoc in casibus a iure concessis. Si depositus sit actualiter, & allegetur causa legitima, puta quia sit facta per testes falsos, potest Episcopus restituere. si vero non allegatur causa talis, vel similis, sed solum petitur restitutio, non potest Episcopus dispensare, quia iste degradatus actualiter est priuatus omni priuilegio clericali, & relictus iudicio sæculari. Abb. in c. ex tua deuotionis. de cler. non resid.

Quando bra
chio sæculari
tradatur.

Depositus in tribus tantum casibus traditur brachio sæculari, videlicet quando relapsus, vel obstinatus est in hæresim, quando reperitur falsa-

falsarius, & quando calumniatus est Episcopum suum. Abb. in c. at si clerici, de iudi. in alijs autē si inueniatur incorrigibiles, aliter puniuntur.

Depositiones, & examinationes in causa fidei per publicam personā, vel duos viros idoneos coram duabus personis religiosis, ab Inquisitore recipiantur, vt in c. vt commissi, de hære. li. 6.

DE PLANO.

DE plano, & sine strepitu aduocatorum in causa fidei est procedendum, vt in c. statuta, de hære. lib. 6. Sed nota secundum Anchar. ibi per hoc tollitur omnis solemnitas iuris ciuilibus, non autem solemnitas iuris gētium, vel diuini, puta qd in ore duorū, vel triū non stet veritas, &c. vt in c. omni, de testi. & probatur hæc theoricā in l. 2. de test. mili. & l. Lu. cius. & l. Diuus. eod. tit.

Solemnitas
iuris ciuilibus
nō diuini, vel
iurisdictionum
tollitur.

DIFFINITIVA.

Diffinitiuā. Vide in ver. Sententia.

DIGNITAS.

Dignitas dicitur multipliciter. Primo dicitur personatus in Ecclesia. 2. sæcularis prærogatiua, 3. potestas. 4. ordo. 5. conditio. Glo. in c. quia nonnulli, de clericis non resid.

Dignitatis nomine in statuto odiofo non venit Episcopatus, cum sit non dignitas, sed culmen dignitatum. Abb. in c. venerabilis. de concess. præben. In sanorabilibus veniunt omnes dignitates ecclesiasticæ, in ediosis non veniunt Episcopatus, nec Superiores. Ideo inhabilis dispensatus, vt promoueri possit ad dignitates, nō potest promoueri ad Episcopatum, & dispensatus vt possit exercere omnia spiritualia ecclesiastica, non potest ea, quæ sunt digna speciali expressione. dispensatus ad Episcopatum, non propter hoc potest fieri Archiepiscopus, & si Archiepiscopatum, non propter hoc potest fieri Patriarcha: vnde Papa volens facere gratiam vberiore dispensat vsq; ad Cardinalatum exclusiue: ad Cardinalatum communiter non dispensat, potest tamen si vult, Abb. in c. dilectus filius, de præben.

Dignitatum
culmen.

Dispensatus
ad dignitates

Dignitatem habent omnes, qui habent iurisdictionem: ideo omnis Prior conuentualis, & etiam Rector ecclesiæ collegiatæ, etiam Abbatisa habet dignitatem.

Secundo, attende an nomine illo exprimat dignitas in iure, vt Archidiaconus, si tamen prærogatiuam habet præ alijs.

Tercio, si secundum reuelationem loci reputatur dignitas.

Quarto, inspiciatur si fuit instituta, vt esset dignitas.

Dignitatem oportet esse perpetuam, vnde Vicarius Episcopi non

F 3 habet

habet propriè dignitatem. Abb. in c. de multa, in addi. de præben. & breuiter habent dignitatem omnes habentes iurisdictionem. Abb. in cap. decernimus, de iudi.

Nota.

In dignitate, vel officio prætendens habere ius, si exhibet reuerentiam intruso tanquam legitimè constituto in dignitate, vel officio, videtur tacitè renunciare iuri suo, ideo non dicit illum prælatum, sed assertum prælatum, & sufficit hic tacitus consensus tam in renunciante, quam in prælato non contradicente. Abb. in c. ex ore, de his, quæ fi. à ma. par. cap.

Nota.

D I O E C E S I S.

Dioecesis dicitur Parochia Episcopi, quia sibi partita, & diuisa à dioecesi alterius Episcopi, & quilibet est Parochianus Episcopi, & hac ratione, quia Episcopus communicat in terra cum quolibet Præsbytero parochiali. Abb. in c. apostolicè, de donatio.

Dioecesis nomine in materia stricta nunquam intelligitur ciuitas, sed in materia larga. In indifferenti, vel fauorabili, ciuitatis nomine intelligitur, quod est intra mœnia. In materia stricta, ubi dispositio concepta in ciuitatis appellatione esset utilis, vel posset fieri fraus, nisi continerentur suburbia, tunc appellatione ciuitatis intelliguntur etiam suburbia subiecta præcepto. Abb. in cap. cum ab Ecclesiarum, de offic. ord. In materia larga, vel indifferenti venit ciuitas cum territorio suo. Abb. ubi supra.

Ciuitatis appellatione suburbia intelliguntur.

Dioecesani nomine in materia noua, & stricta, ita quæ verisimiliter videtur ponderatum officium Episcopi, venit solus Episcopus. In materia larga, & fauorabili, sic quæ videatur ponderata iurisdictione magis quam officium, veniunt inferiores iurisdictionem habentes Episcopalem. Abb. in c. Ioannes, de testa.

Dioecesani nomine venit solus Episcopus, quia solus præest dioecesi, Ordinarij nomine, quicumque habent ordinariam iurisdictionem. Abb. in c. cum olim, de præscrip.

D I S P E N S A R E.

Dispensare quos, & super quibus possit Inquisitor, vide supra in ver. Crucesignati, & infra in ver. Inquisitor, nu. 33.

D I V I N A T I O N E S.

Diuinationes, & sortilegia etiam quoquo modo hæresim sapientia potius pertinent ad Episcopum, quam ad Inquisitorem hæreticæ prauitatis, nisi manifestè sapiant hæresim, vt in cap. accusatus, de hære. li. 6. §. sanè. Sed pro maiori horum intelligentia notandum est, quod Diuina-

Diuinationes. natores à diuinitate dicuntur, quia diuinitate plenos se fingunt tales, Horum,

tales. Horum aliqui Incantatores, qui in suis verbis supernaturalem vim consistere dicunt. Aliqui Sortilegi, qui sub nomine quodam fictæ religionis per quasdam sortes scientiam profitentur, quarundam scripturarum inspectione futura promittunt. Aliqui Magici, siue Mathematici, qui conantur vaticinari futura, scire occulta, faciendo imagines cæreas, & similia. Hi & alij similes varijs nominibus denominantur, videlicet Arioli, Haruspices, Auspices, Augures, de quibus habetur. C. de Male. & Mathema. l. Nullus, & l. Nemo. & 26. q. 4. cap. Igitur. Horum differentia est duplex.

Incantatores Sortilegi.

Magici Mathematici. Arioli. Aruspices.

Quidam enim sunt sortilegi, & diuinatores meri, qui agunt mera ex arte Chirromantiæ, & hi ex manu lineamentis iudicant de effectibus naturalibus, & conditionibus hominum, vel qui æqualitate, vel inæqualitate fastucarum ab quid præsens, vel absens indicant diuinando, & isti cadunt sub tit. de sortibus, & diuinatio. & de his loquitur c. ex tenore, de sortilegijs, ubi dicitur, quod Vtricus præbyter cum quodam infami, id est diuinatore, dicit glo. ad secretum locum perrexit, non ea intentione, vt dæmonium inuocaret, quasi dicat, quia hoc fuisset hæreticum, sed vt cū inspectione Astrolabij furtum quoddam inueniret, q. d. quod est mera diuinitio, vel sortilegium.

Chirromantiæ.

Quidam autem sunt sortilegi, & diuinatores non meri, sed ad hæresim contracti, vt sunt dæmonibus honorem latræ, vel dulciæ impendent, puerum rebaptizantes, vel similia facientes, & hoc pro diuinando futura, seu cordis intima penetrando, quæ quidem sapiunt hæresim manifeste, & tales diuinatores, & sortilegi Inquisitoris iudicium non euadunt. Sed nota pro maiori declaratione huius dictionis, Manifeste, quod secundum Io. And. in addi. ad Spec. de forti. Hoc verbum, manifeste, determinat verbum hæresis, & ad eius qualificationem venit, prout in simili Bar. ff. de iniur. l. Item apud Labeonem §. conuitium, cum opponitur alicui quod interfecit proditoriè. vnde dicit in c. accusatus, de hære. lib. 6. Petrus de Anchar. quod fumere, vel dare pocula, vel exercere sortilegia simplicia ad amorem mulieris prouocandum, vel propter conscientiam fumere hostiam non consecratam pro consecrata, non sapit hæresim manifeste, quia alia est pœna talia facientium, alia hæresis siue heretici, quod patet ex diuersitate rubricarum, quia rubrica de hæreticis ponitur separate à rubrica de sortilegijs. De poculis ponitur. ff. de pœnis l. Si quis aliquid. §. qui abortionis. De hostia ponitur, De celebratione missarum. c. De homine. Similiter imagines facere, & dæmones inuocare, & incantare ad amorem mulierum prouocandum, magis est superstitiosum, quam hæreticum, quia tunc vocatur dæmon ad id quod proprium eius, scilicet tentandum.

Sortilegi ad hæresim pertinentes.

Manifeste quod

Hostiam non consecratam pro consecrata.

Ad amorem mulierum.

Est autem considerandum, quod vsus sortilegiorum, & diuinationum dicitur sapere hæresim manifeste, quando ille vsus est manifestus ad per-

Conuersatio
quid faciat.

Inuocatio
dæmonis hæ-
resim sapit.

Se iudicē pro-
nunciet pri-
mum.

Dubiū n̄ iu-
re, vel in fa-
cto.

suadendum, q̄ vtens male sentiat de fide, seu de aliquo eius articulo, vt quia per exercitationem illius vsus associat sibi hæreticum. Nam per talem conuersationem præsumitur manifeste talis, qualis ille cum quo conuersatur. vt patet in d. c. accusatus. de hære. lib. 6. Et in auth. dæmona. §. si vero. & ibi per Doct. vel ad talē vsum inuocat dæmonem ad diuinandū, vel postulandum aliquod suffragium, quia tunc ratione inuocationis præsumitur hæresis manifesta, & idem in similibus casibus. Non autem dicitur talis vsus sapiens hæresim, si simpliciter quis vtatur sortilegijs, & diuinationibus etiam publice, sicut etiam si publice peccaret adulterando, fornicando, vel alia peccata mortalia committendo, quia ista non sapiunt hæresim. Et aduerte, quod ante omnia Inquisitor habet præuidere, an ista sortilegia, & hæ diuinationes pertineant ad suam iurisdictionem, scilicet an sapiant hæresim manifeste. Cum enim datur sibi iurisdicctio cognoscendi super manifestis, si reuocatur in dubium de hoc, quod tunc non potest cognoscere, an sua sit iurisdicctio. vt not. glo. in d. cap. accusatus. §. sane. quod declarat Dominicus ibi, dicens, quod si manifeste apparet, quod sapiant hæresim, & super isto quod sit manifestum, vel non reuocatur in dubium, quod si Inquisitori liqueat, quod sit manifestum, iudicialiter poterit pronunciare se Iudicem. Si vero non apparet, quod sit manifestum, se non intromittet. ibi dicit glo. alleg. Ant. de Butr. ibidem. Vnde diuersitas consistit, an dubium sit in iure, an in facto, quia in primo casu non potest cognoscere, in secundo sic. sicut in simili dicit Ant. in Clem. 1. de dolo. & cont. quod aliud est constare de manifesta contumacia alicuius, & tamen dictum crimen vel contumacia non fuerit manifesta, seu manifeste commissa, vt ibi per eum, & etiam sic. vt in simili dicit Bar. l. Titia. ff. so. ma. quem communiter sequuntur Canonistæ quando dubitatur super matrimonio, vel vsura, & alijs, vbi facit differentiam, an dubitetur in iure, vel in facto. & plenius per Dominicum in c. fi. de for. comp. lib. 6. Quæritur, si inquisitori constat per testes qui reprobati non possint, quod de tali vsu sapiente hæresim manifeste sit manifestum, seu notorium, vel etiam per confessionem, vel notorietatem, quod pronunciare poterit se Iudicem. & hoc casu inquisitor debet in sua inquisitione exprimere, quod illa de quibus infamia est orta, sapiunt hæresim manifeste, & sufficit quod talis qualitas deducatur expressa, vel comprehendi possit sub generalibus verbis Inquisitionis, sicut in similibus casibus dicunt Doct. maximè Ant. de Butr. & Io. de Imo. de Iudæis. c. Cæterum, & per Doct. in l. 2. ff. si quis in ius voc. non ierit. Sylagen. de fide cath. c. 56.

Et nota quod diuinatio ad inueniendum furta, vel ad sciendum aliqua secreta, quæ fit cum candela benedicta, & aqua similiter benedicta, ac puero, vel puella in phiala aspiciente, & dicente hæc, vel similia verba, videlicet. *Angelo bianco, Angelo santo, per la tua santità, e per la*

la mia virginità &c. sapit hæresim manifeste, vt probat Barba. in cōf. suo ad requisitionem Inquisitoris Bononien. facto.

D I F F A M A T I.

Diffamati qui dici possint, maximè in crimine hæreses, declarare cupientes, pauca quædam tam de infamia, quàm de Inquisitione præmittemus. Et primo notandum est, q̄ duplex est Inquisitio, alia videlicet famæ, & alia criminis. Inquisitio famæ, cum non sit multum præiudicialis, potest fieri modica infamia præcedente, vel ad dictum, seu denunciationem probæ personæ. Adde secundum Lud. Ro. sing. fol. 28. Modica infamia etiam habente ortum a maliuolis personis.

Inquisitio autè super veritate criminis fieri nõ debet nisi præcedat infamia. Et ex hoc nota singulariter modum procedendi, quando denunciat crimina non infamati. Si enim denunciatus est persona idonea, non debet admitti, vel committi, sed debet fieri Inquisitio super infamia, priusquàm super veritate. si vero persona denunciatus non est idonea, nulla sit Inquisitio nisi ad cautelam. Ad hoc. c. cum in iuuentute. & quod notatur ibi. de præsumpt. Et si constiterit de infamia, procedetur postea super veritate. vt in cap. Qualiter & quando. de accus. hæc Abb. in c. licet. de accusa.

Diffamati de hæresi dicuntur illi, de quibus est publica vox, & fama, & communiter apud omnes, vel maiorem, & saniorē partem viciniam, si in vicinia, villa, si in villa, ciuitatis si in ciuitate sunt diffamati, q̄ talem hæresim prædicauerunt, seu defensauerunt, vel aliter illi hæresi adhæserunt. Ad probandam autem talem infamiam esse in vicinia, villa, vel ciuitate, duo testes sufficiunt (dico) tam bonæ quàm malæ famæ, dummodo ipsi testes sint bonæ, & honestæ famæ. Spec. de Inqui. §. 3. ver. vide. Et Inno. in c. cū oporteat de accusa. Talibus. n. de hæresi diffamatis est purgatio canonica indicenda. iuxta c. Inter sollicitudines. de purg. can. Nec refert (secundū directorium) an apud bonos, & graues testes, vel apud infames & viles fuerint infamati. Et c. accus. de hære. li. 6. Quia est crimen exceptum, vel per excōmunicatos, & in crimine participes, vt in c. de her. li. 6. in fidei fauorem. Per Iudæos, & infideles. vt in c. contra Christianos. eo. tit. Qui oēs in hoc crimine ad testificandum admittuntur. Nec refert, an sint infamati de hoc crimine (vt iam diximus) apud bonos, & graues, vel apud viles, & vitijs irretitos, quantum ad indicendam purgationē canonicam, sicut nec quantum ad condemnationem. maior labes enim non est hæresis infamia, quàm ipsa hæresis. Grauius enim est fore de ipso crimine conuictum, quàm de illo diffamatum. Si igitur creditur criminosis in illo, nunquid nõ magis in isto? vtiq̄. Sic & in probatione c. inter sollicitudines. de purg. can. & c. excōmunicamus. de hære. & c. vt officiū. & c. vt Inquisitionis. eo. tit. lib. 6.

Probatio infamiam per quot & quales testes fiat.

Purgatio canonica.

li. 6. loquuntur de infamatis de hæresi indistincte, nullam facientes penitus mentionem, an apud bonos, & graues, vel apud malos, & viles fuerint diffamati. Nec refert, an infamia habuerit ortum ab æmulis, vel amicis, nec in hoc crimine, nec in alijs, post quã habuerit initium à qualitatibus facti, & conditionibus, vt est tex. in c. accedens. de purg. cano. sufficit enim, quod sint publice diffamati, ad hoc, q̄ ei purgatio canonica indicantur, in qua si nõ cõsenserint sunt anathemate feriendi, & si per annum in excommunicatione perstiterint, sunt tanquam hæretici condemnandi. vt c. excommunicamus. de hære. tutius tamen erit procedendum si huiusmodi infamia à saniori, & maiori parte (vt dictum est supra) originem habuerit.

Per annũ in excommunicatione perseverans.

D I S P E N S A R E.

Dispensare super irregularitate in hæresi contracta cum hæreticis, vel suspectis redeuntibus ad gremium Ecclesiæ possunt Inquisitores, vt patet per privilegium Clementis Septimi, quod incipit, Cum sicut, vbi sic dicitur. Et cum clericis sæcularibus, ac personis religiosis cuiusvis ordinis, status, & cõditionis, super quavis irregularitate, quam tam in hæresi, quàm ex apostasia à fide, seu etiam ex eo q̄ censuris, & pœnis ecclesiasticis, tam à iure quàm ab homine quavis occasione, vel causa latis, & promulgatis quamlibet incurrerint, aut ligati, seu innodati diuina celebrando contraxerint, ac etiam super irregularitatibus quas clerici crucesignati sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine etiam quavis occasione, vel causa latis, ligati, seu irretiti, ac etiam ex eo quod in locis ecclesiastico interdicto suppositis missas, & alia diuina officia (non tamen in contemptum clauium) celebrauerint, incurrerint, dispensandi.

Super irregularitate.

D I S P U T A R E.

Disputare de fide, & de eius articulis publice, vel occulte sub excommunicationis pœna prohibetur laicis in c. Quicumq; de hære. li. 6. §. inhibemus. Io. And. pro confirmatione huius textus inducit dictũ Tullij de creatione mundi, sic dicentis. Parentẽ huiusmodi vniuersitatis inueniri difficile est, & cũ quis eum inuenerit, iudicare vulgus nefas est. Et vide quod notatur dist. 96. c. Nos ad fidem, laicis. glo. dubitat quare clerico idiotæ licet, & laico literato non licet, & respondet, q̄ sufficit sic scriptum esse, Excommunicationis. an sit lata sententiæ respondetur à glo. dubitative. sed dic q̄ non, sed est ferendæ sententiæ, & secundum Archi. debet monitio præcedere. r. 1. q. 2. c. indigne. Canon enim loquens per verba presentis temporis est lata sententiæ, per verba autem futuri temporis, ferendæ, nisi adiungatur verbum eo ipso, quod non fit hic. Et vide glo. de hoc secundo in c. Quam sit. de elect. li. 6. Gemin. hæc.

Quid lata & quid ferenda sententiæ.

Contra

Contra huiusmodi de fide disputantes Inquisitor potest procedere, vt patet per c. Quicumq; de hære. li. 6. Vbi sic dicitur, Inhibemus quocumque ne cuiquam laicæ personæ publice, vel priuate de fide catholica disputare liceat, qui vero contrafecerint excommunicationis laqueo innotentur. Eadem verba sunt in privilegio Alexandri III. quod incipit. No uerit vniuersitas.

Pœna disputatiua de fide.

Publice disputare. Adde c. cum ex iniuncto. de hære. & c. excommunicamus. il. 1. §. quia vero. & c. sicut. 2. & 4. r. d. c. sepe vitia. Gondif. q. 21. nu. 1. & 2. & per tex. in c. quicumq; §. inhibemus. eo. tit. li. 6. vide etiam D. Tho. 22. q. 1. c. ar. 7. & Caiet. ibi. qui declarat quomodo laicis prohibeatur, aut liceat cum hæreticis, & infidelibus disputare.

Horum transgressorum pœna est arbitraria, leuior tamen, r. 7. dist. Nec licuit. 24. q. 1. hæc est fides. & augenda esset pœnã iuxta qualitatem personæ, loci, & temporis. vt per Gondif. in tract. de hære. q. 1. nu. 7. facit etiam quod dicit Gemin. in c. vnico. de schisma. in fi. li. 6.

D O C T O R.

Doctor non potest torqueri, l. Centurio. C. de iuris, & facti ignorãtia. de iure, secus de facto, maxime in exceptis criminibus. vide Franciscum Brunnm in tract. de indicijs, & tortura. nu. 23.

Torqueri quando non possit Doctor.

Doctores ab Inquisitore pro consilio requisiti tenentur in ferendis sententijs contra hæreticos, vel pro negotio fidei consilium dare. Eis nanq; præcipere potest Inquisitor sub pœna excommunicationis, vt id faciant, vt c. vt commissi, de hære. li. 6. Et per doctores intelliguntur theologij, canonistæ, & legistæ secundum Gemin. in d. c. vt commissi.

An autem gratis debeant præbere consilium, dicit idẽm Gemin. vt supra, q̄ possunt recipere salarium, non tamen exigere, quia negotium fidei quisq; defendere tenetur. r. 1. q. 3. c. Nolite. Ad iura autem quæ dicunt, q̄ quis non tenetur militare suis stipendijs. c. cum ex officij. de præscrip. satis responsum videtur, dicendo q̄ quisq; tenetur defendere negotium fidei. Vide Io. And. in c. vt commissi, de hære. li. 6.

Consilium gratis dare debet Doctor. in qui.

D O L U S.

Doli capax dicitur constitutus infra annum discretionis, qui est proximus septennio, vel saltem post septennium, in qua ætate multa peccata committuntur. Abb. in cap. omnis vtriusq; sexus. de pœn. & re.

Dolum passio quando subuenitur.

Ex dolo nullus debet commodum reportare, sed nec illi prodesse. Abb. in c. Postulastis. de concess. præb.

Dolum passio non subuenitur, nisi fuerit talis, qui virum constantem, & peritum decepisset. Abb. in c. cum dilectus. De his quæ vi, meteusve c. fi.

Dolus ex quacunque causã siue iusta, siue iniusta quomodo per l. igitur.

igitur. §. 1. C. de liberali causa, excusetur, vide Bofsum in pract. tit. de decreto Mediolani.

Dolus quomodo praesumatur, vel non praesumatur, vide tex. in l. Dolus. C. de dolo: & glo. & Bar. in dl. dolum, & Alex. in conf. 103. col. penul. vol. 1. & de praesump. c. 1. & ibi Abb.

Subiecti nobilitas culpam aggrauat.

Dolus licet praeponderet culpa, tamen in haeresi etiam lubrico ignorantiae commissa propter nobilitatem subiecti culpa praeponderat dolo commisso in alio crimine, puta in haeretico, quia est delictum grauius quam sit homicidium. Nam haeticus ponit os in caelum, & blasphemat Deum, unde propter nobilitatem eius quem offendit est grauius. Ita Bal. qui alleg. Ang. in l. 1. C. qui accus. non poss. Quid dictum potest intelligi secundum not. per Oldr. in conf. 210. videlicet nisi in non sapientibus haeresim non manifeste, quia ex lubrico ignorantiae eis detrahatur.

DOMESTICI.

Domestici intelliguntur consanguinei, affines, familiares, mercenarij, vasalli, filij, serui, & generaliter inter domesticos parentes habitantes. Adde secundum Petrum de Anchar. in cap. ad haec. nu. 2. de Iudae. domestici dicuntur assidue conuersantes, quamuis extra domum.

Qui repellantur.

Illi ergo domestici repelluntur ex toto, quibus imperari potest ratione dominicae, vel patriae potestatis, vt sunt serui & filij familias, idest in potestate patris constituti: alij autem domestici possunt repelli, & admitti. Iudex ergo diligenter debet inquirere, an sint tales qui propter affectionem debeant veritatem tacere, vel non, & ita poterit eos repellere, vel admittere. Io. de Tur. cre. sunt. c. super. 14. q. 2.

Producentis domesticus indicium non facit.

Et nota qd domesticus producentis contra aliquem reum examinatus non facit indicium l. pridem. C. de quaestio. Spec. in tit. de teste. §. 1. verfi. quid si testis domesticus, quia domesticus non potest examinari ad fauorem illius, cuius est domesticus. l. Idonei. supra. de testibus. l. etiam C. eo. de test. & in §. Item idonei. 4. q. 4. quae omnia restringuntur hoc modo per Doct. 1. quotiens sumus in subdito principis terribilitate carentis, nec violentiam inferre consueti.

Domestici qualitas.

Item si familiaris est valde honestus, prout sunt familiares Episcopi. Item si verisimiliter melius sciri potest per domesticos, & familiares quam per alios, Bar. in l. quoties. C. de naufr. li. 10. Item si in eadem potestate est, & is qui deponit, & is contra quem deponitur. Abb. in c. literas, de praesump. & latius per docto. in locis praedictis. Brun. de iudicij. nu. 364.

DOMI

DOMICILIUM.

Domicilium alicuius est, vbi habet maiorem partem bonorum suorum, & conuersatur assidue, vel vbi vendit, emit, & contrahit, & dies festos celebrat. Videtur quis habere duo domicilia, si in vtroque aequaliter habitat, & commoratur. Non autem dicitur qui ibi habet beneficium, vel decimam, habere domicilium. Glo. in c. cum dilectus, de rescript.

Domicilium de nouo contrahit, qui declarat animum suum, quod perpetuo velit ibi habitare. Secundo, si vendit omnia, quae alibi habet, & cum omnibus suis rebus se transfert ad certum locum, & ibi emit possessiones. In alijs autem arbitrabitur bonus Iudex. Abb. in c. significauit. de paroch.

DOMINI TEMPORALES.

Domini temporales negantes auxilium, & fauorem dare Inquisitionibus, excommunicari, & priuari debent honore debito, & obedientia. vt c. ad abolendam. de haere. & c. vt commissi. eo. tit. lib. 6.

Vbi praecipitur potestatibus, & rectoribus ciuitatum, & locorum, vt sibi relictos, & condemnatos de haeresi, statim recipiant animaduersione puniendos, appellatione non obstante. vt in c. vt inquisitionis. de haere. lib. 6.

Immo si in castro seu in territorio alicuius domini temporalis sit haeticus, qui citatus verbaliter ab Inquisitore noluerit comparere, tenetur praefatus dominus reum in manibus Inquisitoris ponere si ab illo sit requisitus. tex. apertus in c. vt inquisitionis. de haere. li. 6. expensis publicis si inquisitor redditibus careat.

Procedere etiam potest Inquisitor contra ipsos dominos temporales, seu eorum officiales condentes leges, & statuta, per quae Inquisitionis negotium directe, vel indirecte impediatur, seu quomodolibet retardetur. vt in c. statutum. de haere. lib. 6.

DOMVS HAERETICI.

Domus in qua haetici fuerunt adorati, vel recepti, vel manus alijs imposuerunt, de quibus in c. filij. de haere. lib. 6. in duplici differentia considerantur. Et sic, aut is cuius erat domus damnatur de haeresi, aut non. si damnatur, tunc omnia eius bona, & ex consequenti etiam domus ipsa veniunt confiscanda. Si vero non damnatur de haeresi, aut ipse dominus domus sciuit in ipsa sua domo talia fieri, aut ignorauit: si ignorauit, domus sibi remanet illaesa: si vero sciuit, vel scire debuit, tunc ipsa domus confiscabitur, & confiscata remanebit.

remanebit arbitrio Inquisitoris, vel Episcopi destruenda. C. de falsa mo. l. 1. §. Domus. per argumentum à minori, & cap. cum secundum leges. de hære. li. 6.

Destruenda domus.

Clarius tamen potest dici, quod domus in qua inuentus fuerit hæreticus prædicare, vel in qua adorauit, vel manus imposuit, est penitus destruenda sine spe aliqua reedificationis, etiam si esset altissima turris, nisi esset alicuius innocentis, & ignorantis tale crimen. Huius autem destructæ domus materia ad fiscum deuoluta, sicut cætera bona est diuidenda, vt dictum est de confiscatione bonorum hæretici. Ita dicitur in quadam constitutione Frederici, quæ incipit. Patarenorum. §. Adijcimus. & in quadam extrauag. Inno. Quarti, quæ incipit, Statuimus, quæ fuit postea approbata per Clementem Quartum in alia constitutione, quæ incipit, In constitutionibus, & vide alia iura quæ allegat Io. Calder. in directorio suo. c. 30. & ita seruat generalis consuetudo officij inquisitionis.

Materia domus destruenda.

Cæterum si in domo hæretici similia non sunt perpetrata, tunc non destruitur, sed solum cum alijs bonis confiscatur. Vide Io. Calder. vbi supra. Hæc etiam per argumentum probantur, quia si fit in minori crimine, scilicet in falsæ monetæ delicto, multo igitur fortius in isto. vt C. de fals. mon. l. 1. §. Domus. & in alio. C. de his qui latrones l. fin. iuncta cum c. vergentis, & c. cum secundum leges. de hære. lib. 6. Vide etiam Hieronymum Gigantum in tractatu de crim. læsæ maie. quæst. 36. & 37. vbi diffuse videbis declaratam talem materiam. Vide Zanchinum de hæret. c. 39.

DONATIO.

Donatio seu alienatio bonorum suorum quando inducat malum animum, & præmeditationem ad peccatum, consideratur ex sex præsumptionibus. Prima quarum est, Si donauit, vel vendidit bona sua, & post secutum est delictum, nam ex donatione illa præsumitur malus animus. Bal. in l. post contractum. supra. de dona. Alex. ibi post Bal. in l. 1. C. qui bon. ce. pos. & in l. pen. C. de bon. damn. Idem Bar. in l. 3. §. eorum. supra de priui cred.

Præsumptio est quotiens quis donat partem bonorum alicui propinquo, subsistente causa inimicitia cum aliquo, vel consimili, & magis credendum est illud euenisse ex donatione facta ipsi propinquo, de quo credendum est quod magis se confidat, & possit suffragari ex re donata, & etiam non secuto delicto sibi restituat, prout deducit Pau. de Mon. pi. in d. l. post contractum.

Præsumptio est si donando vel alienando ex post reperitur in possessione, nam tunc signum est donasse fraudulenter, & animo delinquendi, restringitur tamen per Bar. & alios ibi. si emptor, vel cui facta est

est donatio fructus habuerit, vel alienatio sit facta cum reseruatione fructuum, vel quæ facta donatione, vel venditione discesserit, vel mortuus fuerit acquirens.

Fructuum reseruatio.

Præsumptio est, quotiens quis donauit vel vendidit clam, vt puta ex chirographo subscripto à testibus, vel sine, vel adhibitis testibus sine scriptura, nam tunc præsumptio est mali animi, & volentis delinquere.

Clam.

Præsumptio est si post donationem, vel venditionem inimicum interfecerit statim, aut ex paruo intervallo, quod est arbitrium Iudicis in videndo ex qualitate personæ, loci, & temporis, an sit magnum, vel paruum intervallo, vt per Doct. in d. l. post contractum. restringitur tamen hoc, vt non procedat si interfectus fuit ex improviso, nam ex subsecuto homicidio etiam incontinenti non est præsumendus malus animus.

Statim.

Præsumptio est si in donatione apposuerit conditionem, quæ valeat si bona eius confiscabuntur, nam clarum est esse animum ad occidendum. Ant. Blan. de Indicijs. nu. 37. 38.

Si confiscantur.

Et nota, quod licet donatio facta per hæreticum ante damnationem, et demum secuta renocari possit, tamen dominium bonorum hæreticorum non pertinet ad fiscum, nec ad ecclesiam, nisi ea demum damnatione secuta super crimine quam fert Iudex ecclesiasticus, cuius condemnationis effectus trahitur retro ad diem commissi criminis, aliàs sequeretur quod fiscus sine Inquisitore vel Episcopo posset ad libitum suum bona ipsa vindicare, & alienare post diem commissi criminis ante sententiam, quod fieri non potest, vt dicit Arch. in c. cum secundum, in fi. ergo sequitur quod illa confiscatio quæ fit ipso iure nullum habeat effectum, nisi demum secuta sententia, & videtur quod ante sententiam potius habeat vim prohibitionis alienandi, quam dominium transferendi in fiscum, vt sonant verba tex. in l. si. C. ad leg. Jul. mai. super qua, & quibusdam alijs legibus videtur esse fundata decisio d. c. cum secundum, & hoc ex mente d. Arch. ibi dum allegat tex. in l. in causâ. l. 1. §. si. ff. de mino. quod patet ratione, quia si totum dominium translatum fuisset in fiscum à die commissi criminis, ipse hæreticus, vel eius heredes tenerentur fisco ad restitutionem fructuum omnium bonorum prædictorum à die commissi criminis vsq; ad diem sententiæ, quod nullibi cautum reperitur, sed potius contrarium, quod videlicet habeat vim prohibitionis alienandi, & quod ipse hæreticus in hoc æquiparetur minori, prodigo, vel fuorioso, quibus est interdicta administratio, & alienatio bonorum suorum. d. l. in causâ. §. si. & l. consilio. ff. de cura. furio. & ibi Bar. Concluditur ergo quod vera, & effectualis confiscatio per quam dominium transfertur in fiscum, fit statim post latam sententiam, & non ante, & per consequens ad fructuum restitutionem, neq; hæreticus, neq; eius heredes ad restitutionem fisco non tenentur, Paul. Ghirland. de hæret. nu. 8.

Fiscus quando executionem habeat.

Sententia requiritur ad executionem.

Furioso vel prodigo comparatur hæreticus.

DUBIUS IN FIDE.

Fides est sine dubitatione.

Dubius in fide infidelis est, si firmat se in dubitatione, etiam quod ad partem oppositam magis declinet. Ratio est, quia fides omnimodam debet habere certitudinem, & nullam secum admittit dubitationem, c. dubius, de hære. & ibi Abb. & Io. And. cōcor. Anan. in c. firmiter. de sum. tri. & si. ca. secus est de eo, qui dubitat, & dubitationi non assistit, sed resistit conformando se fidei Ecclesiæ, quia tunc meretur resistendo. Primi enim motus non sunt in potestate hominis, unde & Apostolus 1. Cor. 10. dicebat, Tentatio vos non apprehendat nisi humana. At se in illis firmare, vel non, bene est hominis, & hæc sunt, quæ præmio, vel pœna digna sunt, unde tex. in c. inter, de pœn. diff. 2.

Sine pertinacia dubius.

Et nota quod dubius in fide si in dubitando pertinacia utatur, hæreticus efficitur, secus si ex infirmitate dubitatio, seu vacillatio procedat, iuxta illud Euangelij, Modicæ fidei quare dubitasti? Vide Adria. quol. 2. Cab. 3. di. 23. q. 2. Io. And. & Panor. de hære. c. 1. & Diuum Tho. super 2. ca. p. cor. lec. 4. ubi docet de ratione hæresis esse, ut quis privatae disciplinæ pertinaciter inhæreat. Nam electio (vt ait) firmam importat in hæresionem, unde colligitur quod hæreticus non est, nisi qui spernit disciplinam fidei diuinitus traditam, & pertinaciter proprium errorem statuat, quæ quidem est sententia etiam Diui Hieronymi in c. 5. ad Gal. & in c. 3. ad tit. dicentis, Hæresis ab electione dicitur, eo quod sibi eam hæreticus eligat disciplinam, quam meliorem putat.

Et Aug. de utili. creden. Ad Honora. ait, Hæreticus est, qui falsas opiniones, vel gignit, vel sequitur: qui enim dubitat, non habet firmam in hæresionem, nec alterutram quæstionis partem eligit, nec opinionem falsam aut gignit, aut sequitur.

Et nota quod dubitatio est medium inter duas extremas controuersiarum partes: fides vero & hæresis duo sunt extrema summè maximeque pugnantia. Dubitatio ergo, quæ est inter dogma hæreticum, & veritatem catholicam intermedia est, non erit hæresis, licet illius sit particeps & vicina, maxime si pertinacia careat, vt superius dictum est.

Paratus corrigi, dubius non est.

Et nota quod nullus in fide dubius videtur paratus corrigi ab Ecclesia, nisi sit dubius ex ignorantia, quia dubius de articulo, est dubius de doctrina Ecclesiæ, si sciat eam docere articulum. Syluest. in ver. Hæresis. 1. §. 3. Alphonf. de Cast. in cathologo hæreticorum, lib. 1. c. 10.

Ota ex Carerio de hære. nu. 8. quod dubius in fide quattuor modis limitatur, & vt primo locum habeat in dubitatione habente in se firmitatem animi, & quandam impertinentiam, vt quia persenerat in dubitatione, secus si in simplici dubitatione proueniēte ex primis motibus, quibus non assistat, sed potius resistat affirmando fidem catholicam, tunc enim non dicitur

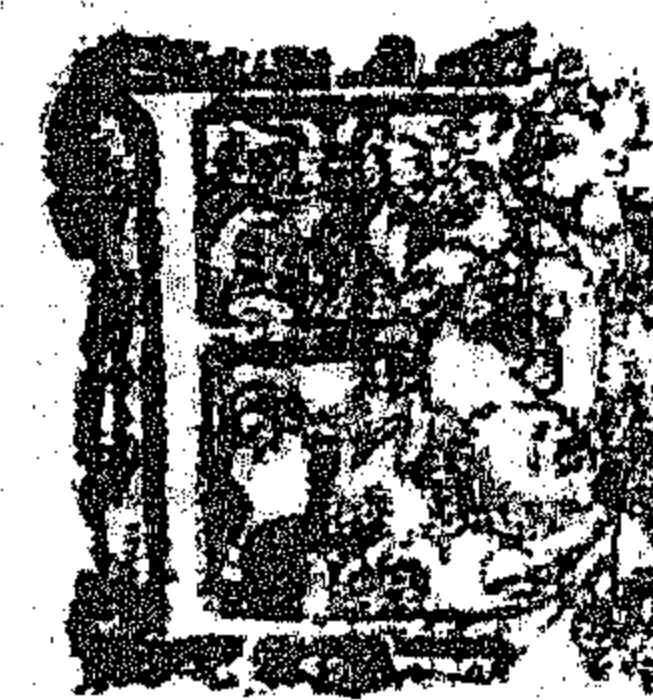
dicitur hæreticus, cum primi motus non sint in potestate hominis. Ioan. Andr. & Panor. in c. 1. de hære. Secundo limitat, nisi quis esset paratus se corrigere, si sciat aliud Ecclesiam tenere, nam referendo se ad Ecclesiæ fidem, hæc est fides sua, & non alia, vt not. in c. 2. de sum. tri. & in d. c. hæc est fides, 24. q. 1. & in l. nos reddentes. C. de sum. tri. Panor. in d. c. 1. facit gl. in c. si Papa, 40. di. & 20. di. §. nunc autem, & in c. dixit Apostolus, 23. q. 3. Tertio limita, nisi quis esset dubius, & erraret per simplicitatem, vt quia crederet patrem maiorem filio, vt dicit Bal. in rubr. C. de sum. tri. & Panor. in rubr. eo. post Imocen. Quarto limita, nisi quis dubitaret, vel tene-
ret aliquid in his, quæ ad salutem non attinent, tex. & glo. in c. in quibus, 22. q. 2. videlicet si dubitaret an planetæ moueantur contra firmamentum. Quinto limita, nisi essent opiniones de re inter Doctores Ecclesiæ, & Theologos, tunc enim eligens vnā magis, quā aliam opinionem, non est hæreticus, secundum Innocentium, in c. inuitaris, de consti. Bal. in l. captatorias. 10. col. ver. ideo confulo. C. de testa. mil. quod tamen intellige, vt per Io. de Fancta. post Archid. in c. hæresis, 24. q. 3. nisi alia opinio esset circa pertinentia ad fidem.

Primi motus non sunt in potestate hominis.

Errans per simplicitatem.

E

ECCLESIA.

ECCLESIA non potest errare in spectantibus ad fidem, & bonos mores, sed in his semper verum determinat, quia Christus pro ea orauit; vt non deficeret eius fides. Et spiritus docet eam omnem veritatem, videlicet in necessarijs ad salutem, vt sunt fides & mores. Et sic intellige 24. q. 1. c. à recta. Et similiter creditur pie, quod errare non possit in canonizatione Sanctorum, quia Sancti proponuntur nobis, vt inuocemus eos in necessitatibus, & honor qui fit Sanctis est quædam fidei protestatio, qua Sanctorum gloriam credimus.

In alijs autem, quæ non pertinent ad statum vniuersalem totius Ecclesiæ, sed ad particularia facta particularium hominum, potest errare, vt in promotionibus ad dignitates, & beneficia. Et in iudicijs contra aliquas, & pro aliquibus personis, quia in his utitur medio incerto, scilicet attestacionibus hominum, unde extra de sent. excom. dicitur, quod iudicium Ecclesiæ fallit, & fallitur, scilicet quo ad ista. Vide D. Thom. quol. 9. q. vltima.

In quibus errare possit Ecclesia, in quibus non.

Et nota, quod auctoritas vniuersalis Ecclesiæ determinatiua eorum, quæ sunt fidei, principaliter residet in summo Pontifice, quod intellige, in quantum est Pontifex. quia sic, & non vt singularis persona, gubernatur a Deo in his, quæ sunt fidei, ita quod non potest determinare contra fidem,

Papa in quibus gubernatur a Deo.

G

Nec

Nec vllus vnquam sanctorum Doctorum huius determinationi se opo-
posuit. Vnde Hieronymus ad Damasum Papam, Hæc est fides (inquit)
Papa beatissime, quam in catholica didicimus Ecclesia, in qua si minus
perite, aut parum caute aliquid positum est, emendari à te cupimus, qui
Petri fidem, & sedem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus
tui iudicio comprobatur, quicumque me culpate voluerit, se imperitum,
vel maleuolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum compro-
babit. Et hinc habes quantum cauere debeas à Panor. in c. significasti.
de elect. volente quod magis Doctoris, quam Papæ sententiæ, in his quæ
sunt fidei, standum sit. Vide S. Thom. sec. sec. q. 2. ar. 2. ad 3. Et ibi
Thom. Caiet.

Ecclesia ab-
horret san-
guinem.

Ecclesia abhorret sanguinem C. sententiam sanguinis, ne cler. vel mo-
na. & c. in Archiepiscopatu. de rapto. li. d. c. 1. & de excess. præla. c. ex literis
50. dif. c. si quis viduam. Vide Abb & Io. de Imo in d. c. sententiam sangui-
nis, & in c. sicut dignum. de homici. & per Archid. in d. c. si quis diaconus
17. q. 4. & propterea Iudices ecclesiastici faciliores sunt in imponendo
seu componendo penas, quam in rigorosa sanguinis effusione. Paul. Ghir-
land. de relaxatione carce.

EMANCIPATIO.

Filius à pa-
tria potesta-
te liberatus.

Emancipatio filiorum, vel subditorum per hæreticos facta est nulla,
etiam si postea vitium detegatur, c. Quicumq; de hære. lib. 6. §. illorum
autem. Et per Abb. in c. Absolutos. de hære. Et nota qd crimen hæresis pa-
ternum, etiam antequam per Ecclesiam sit declaratum, liberat filium à pa-
tria potestate, in glo. hic. Vnde cum emancipatio non possit fieri nisi de
eo qui est subiectus potestati emancipantis, pater qui est hæreticus, filiū
non potest emancipare. Si autem antequam sit lapsus ipsum emanci-
pauit, valet emancipatio, vt patet per Gemin. in d. c. quicumque. Et fa-
cit in simili quod notatur. 6. q. 1. cap. si qui cum militibus. Et vide Io.
And. Sed quid de manumissione seruorum per hæreticos facta? Dic-
q; non valet, quia potestatem non habent in illos, cum à die commissi cri-
minis omnia sint ipso iure confiscata. cap. cum secundum, de hære.
lib. 6.

ENORMITAS.

Enormitas delicti quandoque cogit leges transgredi, secundum In-
no. in cap. 1. de consti. & voluit Bald. in l. Quid ergo. §. pena gra-
uior. ff. de his qui not. infra. Marsil. in pract. §. diligenter. nume. 159. Et
nota quod propter enormitatem delicti potest procedi contra reum iu-
ris ordine non seruato. Paris de Puteo in tract. de sindic. vbi dicit, qd assas-
sinus propter enormitatem delicti potest puniri citra plenam pro-
bationem, sed sufficiunt probabilia argumenta. Item facit, nam as-
sassinus

assassinus si sit clericus, potest puniri per iudicem laicum, secundum Lapū
in c. 1. de homici. li. 6. quam opinionem refert, & sequitur idem Paris qui
supra Nota tamen quod oportet, quod constet de delicto. Nam non po-
test dici, quod in causa accusationis, vel inquisitionis enormis criminis
dicatur, quod sumus in delicto enormi, cum non constet, quod reus ac-
cusatus, vel inquisitus commiserit tale delictum, quia si hoc constaret,
vltius non accusaretur, vel inquireretur, sed puniretur, Marsil. in pract.
crim. §. diligenter, nu. 110. Nota etiam qd propter enormitatem criminis
reus potest spadachiari, & sic spadachiatus duci ad mortem Bal. in l. 1. C.
Ne ex delicto defun. Pro quo facit tex. in l. Illustres. C. de mo mul.

Laius quan-
do possit cle-
ricū punire.

Spadachiatus

Nota etiam quod in crimine enormi debent seruari solemnitates, que
seruantur in alijs criminibus. Facit, nam in crimine læsæ maiestatis, quod
est enormissimum, indicia debent præcedere torturam, sicut in crimina
libus non enormibus. Tex est not & ibi glo. & Bal. & Salic. in l. si quis, C.
ad l. Iul. maie. Et quod in enormibus liceat iura transgredi, intelligitur
quando constat de crimine, & habet locum solum in maioribus magi-
stratibus: sed secus est in minoribus, vt sunt potestates, & iudices inferio-
res, qui iurāt seruare statuta. Nam tales non possunt leges, statuta, nec
consuetudines transgredi. Bal. in authen. Hodie. C. de iudi. quem refert,
& sequitur Iason. in §. malefici. ex is, in tit. de actio. Marsil. vbi supra.

Solemnitates
seruari debent
in crimine
enormi.

EPISCOPVS.

Episcopus, & Inquisitor simul procedere possunt, & diuisim etiā, nisi
quo ad ardua, vt ad tormenta, & sententiam, quia simul debent expe-
dire. & de hoc est text. in Clemen. pri. de hære. vbi pronunciatum pri-
mo quinque, quæ vnus sine altero potest, & deinde tria quæ vterque
debet simul expedire, & vide Anan. ad hæc. in §. fin. in c. excommunica-
mus. de hære.

Episcopus contra Inquisitorem non potest procedere, sicut nec Inqui-
sitor contra Episcopum, dicat Calder. quicquid velit, posset tamen se in-
formare de negotio, & omnia summo Pontifici denunciare, sicut & In-
quisitor qui non potest contra Episcopum procedere, sed tantum cog-
noscere, & negotium postea instructum ad summum Pontificem mit-
tere, vt in c. Inquisitores. de hære. li. 6. & ibi Io. Mona.

Contra inqui-
sitorum non
potest proce-
dere.

Episcopus sine Inquisitore, & hic sine Episcopo procedere potest, si au-
tem vterque super eodem facto procedet, alter alteri processum ostende-
re tenetur. c. per hoc. de hære. lib. 6.

Episcopus in procedendo contra hæreticos, modum Inquisitoribus à
Sede Apostolica datū debet seruare, & sibi nō derogatur quin possit pro-
cedere, per hoc qd à Sede Apostolica generaliter in sua diocesi sunt depu-
tati aliqui hæreticæ prauitatis Inquisitores, c. Per hoc, de hære. lib. 6.

Qualem mo-
dum seruare
debet Episco-
pus.

**Deponendus
Episcopus.**

Episcopus negligens in extirpandis hæreticis suæ diocesis, ab Episcopali officio debet deponi, c. excommunicamus, l. 1. de hære. §. ult. Et tenetur saltem semel in anno per se, vel per alios idoneos visitare vicinias suæ Parochiæ, & inuestigare de hæreticis, si sit fama aliquos hæreticos, vel de hæresi suspectos ibidem esse, d. c. excommunicamus. §. adijeimus.

Episcopi, vel capituli sede vacante delegatus non potest super crimine hæresis vices suas committere alteri ab Inquisitore. Facit l. à iudice. C. de iudi. & quod habetur in cap. cum causa. de appell. sed bene potest consentire, q̄ Inquisitor procedat, vt optimè dicit glo. in ver. consensum. In cle. 1. de hære. quam vide, & bene considera.

**Delegatus cõ-
mittere vices
suas, quando
nõ possit cui
voluerit.**

Nota q̄ Vicarius Episcopi, vel Capituli sede vacante, non habet potestatem procedendi in crimine hæresis, quia requiritur speciale mandatum. Io. de Emo. in cle. 1. de hære. Et vide Zaba. super d. clem. §. duro. quesito. 1. 2. si tamen Episcopus dedit Vicarium generalem, & in mandato expressit aliquid de his, quæ requirunt speciale mandatum, & sequitur clausula generalis, videlicet, & omnia alia, quæ nos possumus, etiã si mandatum speciale exigent, tunc potestatem habet, vt habetur in glo. fin. c. 2. de offi. deleg. lib. 6.

**Episcopatus
quando diui-
datur.**

Inter Episcopum substitutum Episcopo hæretico, & Episcopum hæreticum reuersum receptum ex dispensatione Episcopatus, diuiditur modo hic expresso, & hoc capitulum hodie continet ius, Abb. in c. si Episcopus, de Paroch. Glo. tenet oppositum huius vltimi, vide ibi.

EXCEPTIO.

**Naturaliter
omnia se de-
fendunt.**

Exceptio est intentionis, vel actoris exclusio, ortum habes secundum aliquos in Paradiso. Adam excepit dicens, Mulier quam mihi dediisti, &c. Melius ortum habet à natura, qua omnia se defendunt. Abb. in rubr. de excep.

Excipiens non auditur post terminum datum a Iudice ad dilatorias proponendas, nisi pars fuerit contestata in termino. Vide Abb. in cap. Pastoralis, de exceptio.

Exceptiones, quæ probata non iuuant, non admittuntur. Si reus instat, Iudex debet admittere pro quanto de iure valere possunt, & non aliter, ne detur materia appellandi. Glo. in c. cum contingit, de offic. deleg. quando sunt admittendæ, quando tenetur respondere in iudicio, quando non. Abb. in rubr. de excep.

**Contra quos
sunt exceptio-
nes.**

Adde collecta per Lucer. in ver. exceptio, & vide quando exceptiones sunt admittendæ, vel reiiciendæ, & observa quòd exceptiones criminum sunt contra accusatorem, quandoq; contra instrumenta, vel alias probationes, nonnunquam verò contra testes, de quibus vide Gondi. in rub. uom. odo cognof. de malefic. per exceptionem, per tot. Verum quia in hoc

hoc sacro negotio illæ tantummodo exceptiones admittuntur, quibus aut falsitas, aut capitalis inimicitia testibus obijcitur, non opus est vt omnium exceptionum species nõ euocemus, cum ex practicis Criminalistis quilibet ex se talia colligere possit. vide itaq; Pract. papien. in for. resp. rei conuen. ver. iusiuradi. nu. 1. & ver. in termino sibi assignato, & in ver. exceptionem litis. Et Foller. in pract. in 2. par. 2. in rub. audiantur exceptiones propon. per eos. Lancil. Cõt. in proem. prætit. de excep. & Iodoc. in sua pract. c. 7. per totum. Et vide Spec. li. 3. par. 1. tit. de criminibus in modum exceptionis.

Excipiens non videtur confiteri quæ continentur in exceptione. Abb. in c. cum venerabilis de except. cætera de hac materia vide ibi.

Excommunicari post mortem potest quis propter hæresim, idest declarari, non autem propter alia delicta. c. fin. §. si autem 24. q. 2. glo. sing. c. si quis ea causa. Alber. de hære. & in c. literas. nu. 20. de rest. spol.

EXCOMMUNICATI.

Excommunicati, vel interdicti ab Inquisitore non possunt absolui ab ordinario, neq; ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo. Per c. Pastoralis, de off. ord. vbi dicit text. quòd cum delegatus sit maior ordinario, excommunicatus à tali delegato non potest per alium absolui sine mandato Summi Pontificis, præterquam in mortis articulo: Inquisitor autem est delegatus, vt in c. Per hoc. de hære. lib. 6. Facit ad hoc Feli. in c. excommunicamus. 1. de hære. ibi. excommunicatione notatis. Hoc etiam habetur specialiter in literis Alex. III. quæ incipiunt. Ad capiendas vulpeculas.

Excommunicatus ex quacunque causa etiam ciuili, si per annum ipse se eam supportauerit, tanquam de hæresi quoquo modo suspectum potest contra illum inquiri. Arelat. in tract. suo de hæreticis. not. 41. Excommunicatus autem pro causa fidei si talem excommunicationem per annum sustinuerit, vt hæreticus puniri debet, in c. cum contumacia, & c. vt Inquisitionis. de hære. li. 6. c. excommunicamus. de hære. Et per Doctores in locis præallegatis. Quilibet enim talis est de hæresi vehementer suspectus, quia excommunicatio in causa fidei indifferenter suspicionem adijcit vehementem. Quia si excommunicati in non causa fidei si per annum steterint in excommunicatione, possunt citari per Inquisitorem, tanquam de fide leuiter suspecti, de fide responsuri, vt sciant, an in luce ambulent, vel in tenebris, quia videntur de sacramentis ecclesiæ male sentire, vt dicit Host. in summa de hære. §. qualiter depræhendantur, Nonne plus longe excommunicati in fidei causa, & contumaces etiam antequam annus transeat suspecti sunt vehementer præsertim cū si annus transierit, nõ leuiter, nec vehemèter, sed violètes suspecti

Ab Inquisito-
re excommu-
nicatus a qua
possit absol-
ui.

Per annũ ex-
cõicatus põt
citari, per In-
quisitorem.

Vehemens in violentam suspicionem tran-
sit. **Vehemens in violentam suspicionem tran-**
sint habendi, quia sicut leuis in vehementem, sic vehemens in violentam
suspicionem per contumaciam transit, vt Io. And. in c. cum contumacia,
de hære. li. 6.

Excommunicati sunt omnes hæretici, fautores, receptatores, & defen-
sores hæreticorum. cap. excommunicamus. §. credentes. de hære. Fau-
tores enim (vt infra dicitur) receptatores, & defensores, sunt ex-
communicati, & sunt vehementer suspecti de hæresi. Nam si excom-
municationem per annum sustinerint, sunt violenter suspecti, &
vt hæretici condemnandi. Violenta enim suspicio (vt diximus) ori-
tur ex vehementi, vt dicit Io. And. in c. cum contumacia, & directorium
antiquum. Ibi quis dicatur vehementer suspectus, de hære. nume. 1. 2.
3. 4. 5. & 6.

Socij crimi-
num admit-
tuntur cõtra
hæreticos. Excommunicati particeps, & socij eriminis, in causa fidei in testimo-
nium admittuntur, præsertim in defectum aliarum probationum contra
hæreticos, & eorum defensores, fautores, & credentes, si ex verisimilibus
coniecturis, tam ex numero testium, aut personarum contra reum depon-
nentium, quam eorum contra quos deponunt, qualitate, ac alijs circum-
stantijs sic testificantes falsã non dicere præsumatur. c. in fidei fauorem,
de hære. li. 6.

Titubãs quis
dicatur. Quid autem si non est præsumptio, quod dicti testes dicant verum,
sed dubitatur, an sint admittendi? dic q̄ non. Nam per præsumptionem
magis acceditur ad vnum, quam ad aliud, vt falsum, vel verum, per dubita-
tionem vero non, titubans enim, secundum Gemin. hic dicitur, qui non
magis mentem applicat ad istud, quam ad illud. Quærit Gemin. penes
quem debet esse ista præsumptio? & respondet, quod penes Inquisitorem,
cuius arbitrio discerni debet. caueat tamen ne in penam cadat. Cle. 1. eo.
tit. & in decret. 1. de re iudi. lib. 6.

Testes non
integri. Nota in ver. in defectum probationum aliarum. Hinc habes huius-
modi testes, scilicet excommunicatos, & c. non esse testes integros,
nec indicium facientes ad torturam, quinimo forte dicta eorum de-
berent esse cum tortura, ad hoc vt valerent, vt infra dicemus in ver.
Testes. Hinc etiam habetur, quod fauore fidei multa conceduntur
contra iura communia. Hæc Gemi.

EXCEPTIO.

Nota quod crimẽ obiectum accusatori per modum seu viam exceptio-
nis si non probatur, non proceditur contra ipsum excipientem ad a-
liquam pœnam, quia parcitur accusato qui prouocatus est, ignoscitur
enim illi qui prouocatus est, l. si adulterium, §. Imperatores, ff. ad l. Iul.
ma. de adulte.

EXCV-

EXCUSATIO.

Excusatio allegans impedimentum necessarium, valet. Nam si citatus
alleget impedimentum infirmitatis, carceres, vel longissimã absen-
tia, ita vt nullam citationis notitiam habere poterit, & afferat se probatu-
rum impedimentum, & Iudex furdas aures præbeat, procedendo ad vltre-
riora, processus erit nullus, & rescindetur medio restitutionis in integrũ.

Item vocatus excusatur, quia Iudex est excommunicatus, vel incompẽ-
tens, vel accusator infamis, aut excommunicatus, vel aliter illegitimus,
excusans auditur cum mandato. Vide Maria car. 10. col. 2. & 3. Bar. in l.
quæsitum. ff. de re iudi. & ibi Docto. Bossum in pract. tit. an criminal. iu-
di. qui. nu. 10. & 12. Et nota etiam q̄ excusationes sufficientes in ciuili iu-
dicio, multo magis erunt validæ in criminali, in quo iudicio criminali
etiam causæ iniustæ, & adumbratæ sufficiunt. iuxta reg. l. si igitur. ff. de li-
ber. cau. vide Bossum in pract. tit. de plurib. violen. nu. 6.

Excusãs quã-
do auditur.Causæ ini-
stæ quando
sufficiunt.

EXEMPTI.

Exempti ab Inquisitore hæreticæ prauitatis, seu ab eius officio sunt,
Primo summus Põtifex, cuius delegatus est Inquisitor, quia inferior
in superiorem nullam habet potestatem, vt 2 r. di. c. Inferior. & ff. ad Tre-
bel. l. ille a quo. Secundò sunt officiales, seu notarij ipsius summi Pontifi-
cis, vt patet per literas Io. 22. incipientes. cum Matthæus ad Pontiniaco.
Tertiò sunt Episcopi, & superiores prælati, contra quos Inquisitor non
potest procedere, vt in c. Inquisitores, de hære. li. 6.

EXHUMARE.

Exhumare cadauera hæreticorum qui teneantur, vide supra in ver.
Cadauera.

EXIMENS.

Eximens reum è manibus familiæ, tenetur ac si fideiussisset pro eo in
omnibus. Bar. in l. addictos. C. de Episco. audien. circa fin. Et ita late
Cæpol. conf. 14. vbi vult, q̄ etiam puniatur pœna tituli. Nequis eum qui.
& hoc in erepto pro debito, sed pro maleficio, vide Bar. in l. 4. ff. ad l. Iul.
maie. vbi dicit, quod si erat condemnatus, vel confessus, tenetur. l. Iul. ma-
ie. Et vt à fundamentis intelligas, scito quod ille qui turbat, vel impedit
iurisdictionem Iudicis, punitur secundum Bar. in l. vnica. §. 1. in fin. ff. si
quis dic. non obtemp. Et ibi. de pœna huius. vbi Iason. §. pœnalis. Inst. de
act. col. 5. Et in l. 3. §. quod prætor. col. 3. ff. Ne quis eum qui. Et Feli. in c.
1. de off. deleg.

Impediens,
vel turbans
officium.

G 4 Ali-

Aliquando tenetur ad mortem, aliquando mulctatur, & aliquando aliter: & si vis scire quomodo excusetur talis eximens, vide Marianum in tract. cita. in 34. articulo principali, ubi ponitur quatuordecim excusationes.

EXPECTARE.

EXpectare alter alterum tenetur per octo dierum spatium Episcopus & Inquisitor post requisitionem factam, ut in ipsa Clemen. 1. §. dura. de hære. qui terminus currere incipit à tempore, seu à die requisitionis, ut per D. Zab. ibi. & elicitur ex textu in verbis illis, postquã se requisierint. Facit ad hoc glo. in cap. 1. de excep. lib. 6. in ver. octo dierum. & in ver. computato. & in Clemen. 1. de decimis. Et sufficit semel requirere etiam absque explicatione termini, qui ipso iure statim currit, ut ibi dicit glo. pro quo vide Card. in eodem loco. q. 18. & 20. Vbi dicit, quod sufficit si hæc requisitio per nuntium, aut per epistolam fiat. Quod si infra dictum terminum alter alterius copiam, vel per literas, cõsensum, aut consilium habere non potuit, solus ille procedet, qui requisivit, & expectavit. Ita dicit ibi Card. cum Ioan. de Imol. tunc enim vniuersa huius officij potestas in Inquisitore consolidatur, ut dicit Panor. in c. cum causa, de offic. deleg. Idem fiat per eundem Card. & Imol. si alter est in partibus remotis à loco ubi proceditur, ut per glo. in simili. de sepult. cap. si. in ver. commode. ratione, inquit, incommoditatis id permittitur, quod aliàs non permetteretur. Et adducit alienationem rerum Ecclesiarum, quæ causa incommoditatis fit. Ille verò dicitur esse in remotis, qui adeo distat, ut vnã, aut duas dietas excedat, per glossam in cap. cum nullus, §. Episcopo autem. in ver. remotis. de tempor. ordin. & de rescrip. capit. nonnulli, & cap. statutum, eod. titu. lib. 6. Addiditque putare Iudici arbitrarium esse, discernere quis locus dicatur remotus. Si autem nec Episcopi, nec eius Vicarij copia haberi potest, capitulum requirendum non est sede non vacante, ut per Ioan. de Imol. in dicta Clemen. Et si aliter fieri non poterit, sufficit requisitionem istam facere ad domum Episcopi, aut eius Vicarij, ut dicere videtur glo. in clemen. vnica, de foro competen. §. volumus. in ver. diocesanis, cum suis concordantijs. Si vero conueniunt ambo quo ad locum, sed discrepant, quia vnus vult inquisitum torqueri, alter vero non vult, dic cum Zabar. vbi supra, quod si id ex iuris ignorantia procedit, peritos consulat: si vero ex diuersitate processuum ab illis seiunctim contra eundem formatorum contingit, examinent numerum, & qualitatem testium, per capit. in nostra presentia, de testibus. Vide Carer. in eodem tract. num. 77. & 78. & 86. Bos. de hæret. nu. 12. Archiep. Floren. 3. par. tit. 18. cap. 2. §. 1. Item in clemen.

Inquisitor quando possit solus procedere.

In remotis quis dicatur esse.

Sede vacante capitulum non requiritur.

EXPEN-

EXPENSÆ.

Expensas à delatis exigere potest Inquisitor, non autem Episcopus, neq; ex hæreticorum bonis aliquid habere, ut patet per extrauag. Benedicti XI. sic incipientem. Ex eo, quod quædam Nouella.

EXTRAHI DE ECCLESIA.

Extrahi de Ecclesia quis licet nõ debeat, si tamen deliquit extra Ecclesiam, & aufugit in Ecclesiam, adeo quod officiales eum insequentes illum capere non potuerunt, poterit extrahi de Ecclesia per dictos officiales, & hoc per tex. in authen. de mand. princip. §. sed neq;. Vide Marsil. in prac. crimi. §. vltimus. nu. 5.

Extrahentes de Ecclesia ad quam propter deuotionem accesserant, aut propter seditionem, & tumultum euitandum confugerant, tenentur crimine læsæ maiestatis, ac si illud crimen commississent. l. 2. C. de his, qui ad Eccle. confu. vide Boer. de seditionis, nu. 54.

Extrahens de Ecclesia.

F

FACTVM.

FACTVM sine errore in intellectu non facit propriè hæreticum, ut puta si quis fornicaretur, licet agat contra veritatem, quæ dicit non mœchandum esse, non tamen ex hoc est hæreticus, nisi crederet, aut opinaretur esse licitum mœchari. Et ratio est, quia quãdocunq; aliquod necessarium requiritur ad constitutionem alicuius, altero deficiente impossibile est illud esse, quia, da oppositum, videlicet quod si ne illo esse posset, iam non requiretetur necessario ad constitutionem illius, sed ad hoc quod aliquis propriè dicatur hæreticus (ut infra in ver. hæreticus, dicitur) requiritur necessario error in intellectu, ergo nullum factum (absolutè accipiendo) sine errore in intellectu facit hære.

Fornicator quando sit hæreticus.

FALSVM.

Falsi quæstio ubi inciderit, Iudex potest in eadè instantia punire. Archid. in c. in memoriã, dist. 19. Anch. in cons. 172. circa prin. & Anan. in rubr. de cri. falsi. Mod. post Alex. in cõsi. in rub. ff. ad l. Cornel. de falsis. Cetera de hac materia vide infra in ver. Testis. & Bos. in prac. tit. de falsis, per totum.

Falsarius in iudicio regulariter non perdit causam, licet perdat in causa fiscali, si producit instrumentum falsum, quando debet, vel non debet iudicari, secundum illud. Abb. in c. cum venerabilis, de excep.

In causa fiscali falsum producens instrumentum.

Falsum

Falsum deponens aduersus aliquem, debet puniri eadem pœna, qua puniendus erat denunciatus. l. Cornelius. §. qui delatorem. vbi Barthol. ff. de fals. tradit Salic. in l. ea quidem, in fin. 12. quæstionis. Vide allega. per Bos. in d. tit. de denuncia. num. 15.

Quæ quidem pœna erit capitalis, cum eadem denunciatus puniendus veniret, quoniam quando testis deponit falsum contra aliquem in causa capitali, eadem pœna puniendus erit, qua accusatus, seu denunciatus. l. pri. §. præterea. vbi Marsil. late. ff. ad l. Cornel. de sicar. & per eundem Marsil. in l. pœna. l. Cornel. in pri. ff. ad l. Cornel. de fals. sed hodie de consuetudine est arbitraria. Bos. in tit. de rebus. num. 17.

F A M A.

Fama est quædam opinio communis, voce manifestata, ex quadam suspitione proueniens. Dicitur autem communis, ad differentiam singularis, per quam fama non inducitur, vt l. Quidam. §. quod dicitur. ff. de accu. hære. Et l. Labeo. ff. de suppell. leg. Subiungitur autem, voce manifestata, quod ideo dicitur, quia fama dicitur à fando secundum Vgutionem, vnde nisi voce communi sit expressa, non erit fama, & apparet quod communis opinio, & communis estimatio, & fama sunt idem quando procedunt ab eodem fonte. Deinde subiungitur, ex suspitione proueniens, quod ideo dicitur, quia actus manifesti qui procedunt à visu, appellantur notorij, vel manifesti, nec stant in proprio nomine famæ, vt not. in l. ciues, & in l. incolæ. C. de appel.

Communis opinio, & fama.

Notorij actus.

Fama vbi.

Fama ad quos spectat.

Famæ grauitas vnde attendatur.

In quo autem loco debeat esse fama, nota quod aut allegatur fama hominis, & debet esse in loco suæ originis, vt l. De minore. §. tormenta. ff. de quæstionis. & ibi plene de hac materia per Bar. vel saltem in loco in quo vt plurimum conuersatur, vt in l. 2. & quod ibi not. C. vbi de cri. agi oportet. Facit l. si cui. §. pen. ff. accus. vel secundum eum, sufficit esse inter personas, inter quas melius cadere posset hæc fama, non attento loco. Si autem contentio est super ea, sufficit famam esse inter parentes, & affines, scilicet super morte alicuius. Argumentum eorum quæ not. in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acqui. hære. & l. octau. ff. vnde cog. & l. de tutela. C. de integri. resti. Et hæc fama consistit in maiori parte eorum ad quos spectat, non attento, & determinato numero personarum, arg. in l. quod maior. ff. ad muni. & in l. aliud. §. refertur. ff. de iur. ff. videlicet in maiori parte vicinæ si in vicinia, villæ si in villa, ciuitatis si in ciuitate. Quando vero fama sit vehemens, aut grauis, velleuis, nota pulchram doctrinam Panorm. in c. Inquisitionis de accusati. §. quæsiuisti, num. 6. vbi ponderans dictum glossæ fin. dicit, quod facti, & personarum qualitas attendenda est. Nam si factum graue est, & persona magni precij, vt eiusdem terminis vtat, fama requiritur aut totius, aut maioris

maioris partis ciuitatis. Quod si factum angustum, & restrictum ad certos homines est, qui verisimiliter id scire debeant, maior pars illorum sufficit ad inducendam famam, vt si Episcopus cum suis Canonicis degens, de fornicatione diffamatus est, sufficienter talis infamia probatur per maiorem partem illorum Canonicorum. Si factum est paruum, & persona humilis, maior pars vicinæ sufficit. Quod dicit non esse intelligendum, vt maior pars indistincte requiratur, computando etiam mulieres, & pueros, sed sufficit vt maior pars proborum, iuxta verba literæ illius cap. accipiatur.

Nota etiam ex eodem ibidem nu. 4. quod duo testes sufficiunt ad probandum famam, seu infamiam apud bonos, & graues viros existentem, idque confirmat per Goff. & Io. And. & per not. per gl. in l. 3. ff. de testi. quam gl. plerique etiam moderni sequuntur.

Duo testes probant famam.

A quibus autem personis debeat fama originem trahere, dicitur quod à personis honestis, & fide dignis, non ab opprobriosis, & maleuolis, ac vitiosis, vt plene traditur in c. Qualiter, & quando. de accus. & ibi plene per Inno. & Io. And. in cap. licet Heli. de simo.

In negotio autem fidei non refert, vtrum fama mala ortum habuerit ab æmulis, vel amicis, vt est tex. in c. accedens. de purg. can. sufficit enim quod sint publice diffamati, ad hoc quod eis purgatio canonica indicatur. Nota tamen, quod quando est multum præiudicialis, debet constare, quod nata sit à viris prouidis, & discretis, & non suspectis, Io. And. & Inno. in c. cum oporteat. de accus.

Diffamatio vbiunque orta.

Per quot autem testes probetur fama. glo. in l. 3. §. eiusdem. ff. de testi. dicit, quod duo testes sufficiunt, dum tamen recte concludant, secundum formam ibi traditam per glo. reddendo sufficientem rationem sui testimonij per proprium auditum. Ad hoc vide glo. in c. Itaque. 4. q. 3. & Inno. in c. cum tua. de spons. & glo. in c. Deus omnipotens. 2. q. 1. & Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. Abb. in c. cum tua.

Famæ probatio.

An autem testis debeat nominare personas, à quibus dicit se audiuisse, vel sufficiat, si dicat quod non recordetur, prout sæpe dicunt testes. Dicit Inno. vbi supra, quod debet specialiter aliquas personas nominare, & deinde subiungere, se à pluribus alijs hoc audiuisse, de quorum nominibus ad præsens non recordatur. Cuius ratio est, quia cum fama originem trahere debeat ab honestis personis, necesse est, vt primo aliqua nominentur, quæ videantur honestæ an sint, vel ne. quam opinionem etiam sequitur Bar. vbi supra. Et si forte in expressione personarum esset diuersitas inter testes, vel in tempore, vel in loco, in quo audierunt, & à quibus, non per hoc vitaretur eorum testimonium, arg. in l. ob carmen. §. fin. ff. de testi.

Testis debet nominare personas à quibus audiuit. Famæ effectus.

Famæ autem effectus quis, & qualis sit, relictis variarum opinionum ambagibus, sic distingue secundum Bar. Quædam sunt, in quibus sufficit sic

sic esse famam, & tunc fama facit in his plenam probationem, vt in l. Barbarius. ff. de preto. l. 1. C. de test. & in l. arbiter. C. de sent. & in l. 3. C. ad maie. Quædam sunt in quibus requiritur veritatem sic esse, & in hoc distingue. Nam quædam sunt in quibus fama habetur pro veritate, & tunc sufficit probatio famæ, vt in l. 1. §. 1. ff. de flu. & in l. Labeo. ff. de sup. leg. & l. cum Delationis. §. asinam. ff. de fun. inst. & instr. le. Quædam sunt in quibus ipsa fama non habetur pro veritate, & tunc aut hæc fama probatur ex nuda voce populi non coadiuuata iustis præsumptionibus, & tunc valet solum confirmare alias probationes, vt in d. §. eiusdem, cum glo. sua, quia talis fama potest dici vana vox populi, vt l. decurionum. C. de pi. Aut fama probatur, & fundatur super iustis causis, & præsumptionibus, & tunc in causis breuioribus, & minimis facit plenam probationem, vt in auct. Nisi breuioribus. C. de sen. ex peri. reci. & intelligi debet glo. in l. vbi adhuc. C. de iu. do. cum si. In causis autem grauius, & maioribus regulariter non facit plenam probationem, licet quandoq; transferatur onus probandi in aduersarium, puta si fama constituit aliquem in possessionem alicuius seruitutis, vel libertatis, vel alterius qualitatis, vt in l. si pater. C. Ne de stat. defun. & l. 2. §. si vera, C. si seruus, aut li. ad dec. aspi. li. 10.

Fama nuda.

**Fama quædo
semiplenam
probationem
faciat.**

**Fama præcedit
Inquisitionem.**

**Verisimilior
præualet.**

**Aduocatus
quando denegandus.**

Sed an talis fama semiplenam probationem faciat, vel non, multum attendi debet quæ, & quales sint præsumptiones illæ, super quibus fundatur fama, vt secundum eas dicatur fama plenior, vel debilior, & facere quandoq; semiplenam probationem, & ita intelligi debet glo. & Dyn. in d. l. excusantur. §. 1. ff. de excu. tut. & cur. & d. l. 3. §. eiusdem. per quæ potest intelligi, an fama sit sufficiens indicium ad torturam, de quo dic, vt not. per Gand. in tit. de fama, & infra in ver. Indicium.

Fama præcedere debet inquisitionem, aliàs non tenet processus. Oldr. in cons. 213, vel indicia loco fame, vt supradictum est, imo fama quæ probatur habuisse originem post capturam, non probat, quia opus est, quod appareat à quibus, & à quo tempore ista fama habuit originem. Petrus de Anchar. in cons. 214.

Fama bona vbi probatur per vnã partem, & mala per aliam partem, si quidem vna est melior circumstantia quàm alia, & per multas causas verisimiliores illa præualet. C. de edic. D. Adria. l. fin. Si autem non constet de causis infamie, præsumitur pro bona fama, & non pro mala. Abb. in c. cum tua. de spons. Alex. in cons. 24. 2. vol.

Famose malefactori denegandus est aduocatus. l. per omnes. C. de defen. ciui. Barba. in cons. 47. pri. vol.

Fama orta contra aliquem statim commisso delicto in loco commissi criminis à personis fidedignis parit indicium ad torturam, quia crimini inesse videtur, propter tamen solam famam quis torqueri non debet, quia dictum vnus multitudo facile sequitur, qua de re fama & infamia

infamiam contra aliquem facile oritur, vt Doct. in l. Admonendi. ff. de iure iur.

Fama enim est præparatoria tantum Inquisitionis, non autem fundamentum torquendi reum. Gen. 18. Descendam & videbo si clamorem qui venit ad me opere perfecerint, & hæc Deus dixit tanquam iudex, quia vt Deus omnia nouerat.

FAMILIARES.

Familiæ. Vide supra in ver. Domestici.

FAMULI.

Famuli nobilium pro dominis suis testificari possunt, quia præsumuntur nobiles habere famulos honestos: secus autem de famulis cerdonum, & plebeiorum. Inno. in cap. Insinuare. de off. deleg. & Barba. in cons. 3. pri. vol.

FAVTORES.

Fautores hæreticorum sunt in duplici differentia. Quidam namque sunt, qui publica funguntur auctoritate, vt domini temporales, & officiales, & tales possunt esse fautores hæreticorum duobus modis, scilicet omittendo, & committendo. Omittendo quidem ea facere circa hæreticos, vel suspectos, infamatos, credentes, receptatores, defensores, & fautores, ad quæ ex eorum officio obligantur, quando tamen ab Episcopis, vel Inquisitoribus, vel eorum altero requiruntur, vtpotè si eos non capiant, vel captos diligenter non custodiant, vel infra districtum suum ad locum de quo is mandabitur, nõ deducant, aut executionem promptam de eis non faciant, & similia, vt patet in c. vt Inquisitionis. de hære. li. 6.

Committendo autem, vtpotè si captos huiusmodi absque Episcopi vel Inquisitoris licentia, vel mandato, à carcere liberant, vel processum, vel iudicium, aut ipsorum sententiam directe vel indirecte impediunt, & similia peragat, vt in d. c. vt Inquisitionis, patet. Isti omnes fautores sunt, & excommunicati ipso iure. In qua excommunicatione si per annum steterint animo pertinaci, tunc vt hæretici, condemnari debent. vt in alleg. c. continetur.

Quidam autem sunt qui publica non funguntur auctoritate, sed sunt priuatae personæ, & isti non dicuntur fauere, nec fautores ex sola omiffione. Vnde si hæreticos non capiant, non dicuntur fautores, etiam

ab Episco-

Fautores o-
mittendo, &
committendo.

Committendo,
Per annu ex-
communicati.

Hæreticos ca-
pere, qui non
tenentur.

ab Episcopo, vel Inquisitore requisiti, quia adhuc non tenentur, nisi sint ex Crucesignatis. Dicuntur autem tales fauere, vel fautores ex commissione, si hereticos, vel captos pro heresi, propria temeritate à carcere liberent, vel auxilium, vel fauorem ad liberandum præstent, vel taliter liberatos associant ne capiantur, vel capere eos volentibus se opponant, vel processum, iudicium, vel sententiam in causa fidei directe, vel indirecte impediunt, uel ad impediendum præstent consilium, auxilium, uel fauorem, & omnes tales fautores sunt excommunicati ipso iure. Vnum tamen aduerte, quod dicit Petrus de Anchar. in c. Quicumque. de hære. li. 6. Vnum iuxta prædicta scias (ait ipse Petrus) quod quando proceditur contra aliquem ex eo quod præstitit opem, uel aliquod auxilium ad aliquod maleficium, oportet quod prius constet de maleficio principali, & oportet quod constet in processu qui sit contra auxiliantem. Licet enim principaliter sit contumax, uel alio modo constet de maleficio contra eum, tamen hoc non nocet auxilianti, ut l. denunciaffe. §. quæ iure. ff. de adult. Hoc not. Bar. in l. is qui. ff. de furt. Ex quo inferas quod in casu huius c. in processu fiendo contra credentes, & similes de quibus in textu, oportebit facere fidem, quod ille cui fauisse dicuntur sit hereticus, ut concludant Inquisitio, vel processus contra tales. Vide etiam Petrum de Palude in 4. sent. & Arch. in c. Quicumque. de hære. lib. 6.

Preces fundere pro eis. Adde exemplificando de aduocatis, & procuratoribus, qui hereticorum patrocinium suscipiunt. Nam & ipsi fautores dici possunt, si scientes ipsos esse hereticos ab eorum fauore non desistunt excusando eos, de quibus habetur in l. q. 3. c. Non solum. & in c. Ita corporis. ubi damnantur duo Episcopi, qui Lotharium Regem argumentis suis regere, & sub quadam iustitiæ specie fucatis quibusdam exquisitis adinventionibus æquitatem obruere studuerunt. Vide Gemin. in c. Quicumque. eo. lib. 6. Idem intellige de his qui allegationibus, & cauillis processum retardare student. Isti quidem, & fautores hereticorum, & impeditores officij dici possunt per c. ut Inquisitionis. §. negotium ut etiam habes à Directo. p. 2. q. 54.

Adde, & bene considera Gondif. de hære. q. 16. num. 7. videlicet quod & si regulariter liceat veniam, seu misericordiam pro reo implorare, ut l. Si fuerit. ff. de reb. dubi. & l. in metallum, & l. Diuus. ff. de pœnis, & Bar. in l. in furti. §. ope. ff. de furtis. in foro tamen conscientie tunc præsertim illicitum est, quando de correctione nulla spes habetur, & tunc, inquit, qui pro heretico orat, illi proprie fauet. Adducit glo. 23. q. 5. reas. Imo addit, quod etiam si de correctione spes uiuit, non licet generaliter in crimine heresis, sicut nec licet in crimine læsæ maiestatis humanæ. ut l. quisquis. C. ad leg. Jul. mai. cum longe grauius sit æternam, quam temporalem lædere maiestatem. de hære. c. vergentis, ad quod

De principa
li maleficio
constare de
bet.

Processu tar
dare studetes.

Pro heretico
orare non li
cet.

quod facit glo. 6. q. 1. c. Si qui cum militibus. De fauore autem extra iudicium hereticis præstato, vide ibi in fin. adducit glo. in Clem. 1. de pœnis, & in c. 1. de offic. deleg. & in cap. notum, 2. quæst. 1. Et per Inno. de homi. sicut dignum, & Bart. in d. §. ope. & per Salyc. in l. non ideo minus. C. de accusat.

Fautor est etiam qui ad requisitionem Inquisitoris non reuelat hereticos, credentes, fautores, &c. Et ut iam diximus, qui tales associant, uisitant, præstant auxilium ad fugiendum, opere, uel uerbo, fundentes pro eis preces ne puniantur. Intellige tamen prædicta, quando scienter faciunt, qui omnes sunt excommunicati, per c. ut Inquisitionis. de hære. li. 6. Et uide Tabien. in uer. excommunicatum. 5. casu 4. §. 8. Et Armil. in uer. fautores, & excommunicatio. 9. & Gemin. in c. Quicumque. de hære. li. 6. Vide Zanchinum. in c. 5.

Nota pœnas duodecim, quas tales incurrunt, ut patet in c. excommunicamus. el. pri. de hære. Et c. ut Inquisitionis. eo. tit. li. 6. inter quas est excommunicatio (ut dictum est) in qua si per annum steterint animo pertinaci, tunc ut heretici condemnandi erunt. Concordat Arch. in c. Quicumque. in uer. fautores. de hære. li. 6. & Guido Falcodij. q. 10.

Nota etiam quod sacerdotes, & clerici qui citatos ab Inquisitoribus hereticos, uel suspectos instruant de celanda, uel neganda ueritate, tanquam fautores hereticorum debent puniri. c. accusatus. de hære. li. 6.

Nota etiam contra fautores, quod uerba contra fidem non modo seriose, sed etiam iocose prolata, tanquam seriose ea proferentes castigandi sunt, ut l. Lapus, & Cardinalis in Clem. uni. de usuris, & 17. di. c. Nec leuis, & c. Hec est fides. 24. q. 1. Augebitur autem pœna secundum personam, loci, & auditorum condiciones.

F E U D A T A R I I .

Feudatarij hereticorum liberantur à debito fidelitatis dominij, & totius obsequij quo tenebantur uersus illos. ut in c. si de hære.

F I D E I U S S O R .

Fideiussor in crimine heresis nemo interuenire potest, quia non potest quis ex contractu ad capitalem pœnam se obligare, quia nemo est dominus membrorum suorum. ut in l. liber homo. ff. ad legem aquil. & 23. q. 1. c. Non licet, & Abb. in rubr. de fideiuss. in tantum quod non ualet fideiussio de presentando aliquem sub pœna corporali, ut not. Bar. in l. 3. ff. de custo. reo. & Cyn. in l. ad Comentar. C. co. Dicat tamen, nisi consuetudo esset in contrarium, quia tunc ualet consuetudo, ut dicit glo. in c. cum homo, 23. q. 5. hæc Ang. in tract. de malef. clau. pro quibus Ant. fideiussit. in prin.

An autem si quis fideiubeat pro aliquo, & ille fugiat, fideiussor debeat puniri,

Non reuelas
hereticos.

Preces pro he
retico funde
tes.

Sacerdotes,
uel clerici fa
uentes.

Verba ioco
se contra fidē
prolata.

Consuetudo
in contrariū.

*Pœna fideiuf-
foris in dolo
existentis.*

puniri, & decapitari, dic, q̄ non per notata per Cyn. in d. l. ad cõmentari-
rien. & Bar. in l. si quis. ff. de custod. reo. confir. Abb. in d. rubr. de fideiuf.
ubi distinguit utrum fideiuffor fuerit in dolo, quòd aufugeret, & tunc pœ-
na erit arbitraria: si autẽ extra dolum, punietur pœna pecuniaria, ad quam
se obligauit, & si non fuit expressa quãtitas, Iudex arbitratbitur. Hęc Abb.
ubi supra, & ibi Barba.

F I D E S .

Fidei, spei, & charitatis præceptis quomodo homo subdatur. uide supra
in uerbo. Credibilia.

Fides mala deprehenditur per uerba, quando scilicet aliquis quomo-
dolibet profert aliqua uerba contra fidem catholicam. dist. 43. cap. sit re-
ctor. 93. di. c. legimus. 5. q. 4. c. in loco. Calder. in conf. 2. tit. de here.

* Fides etiam hosti licet sit seruanda. c. Noli existimare. 23. q. 1. c. inno-
cens. 22. q. 4. glo. in c. 3. de iureiur. uerum ob criminis prauitatem com-
munis Doctõrum opinio, & sententia est fidem à priuato præstitam hæ-
retico seruandam non esse, ut in concilio Constant. Hiero. de praga tra-
ditus fuit igni, ynà cum Ioanne Hus doctõre suo, quamuis securitas eis
promissa fuisset, Bar. & ceteri. in l. Conuentionum. ff. de pactis, Brunus. li.
3. de here. cap. 14. Decius in l. ea est natura. ff. de reg. iuris. Ioan. Roias.
Ingnl. 63.

F I D E I C O M M I S S V M .

Fideicommissum. Vide supra in uer. Bonorum confiscatio.

F I L I I H A E R E T I C O R V M .

Filij hæreticorum, credentium, receptatorum, defensorum, & fautorum
ipsorum triplici pœna puniuntur, ut infra.

Prima est, quia priuantur successione paterna per ademptionem bo-
norum, quę sisco applicantur, ut C. ad l. Iul. maie. l. Quisquis. & l. fin. & est
pœna incurrentium crimen læsę maiestatis tempo- alis, unde multo for-
tius in hoc maximo crimine, ut in cap. uergentis. de here. & cap. Inqui-
sitionis. eo. li. 6.

Secunda est, quia fiunt inhabiles ad succedendum ex testamento uel
ab intestato quibuscunq; alijs consanguineis, uel extraneis. ut C. ad l. Iul.
maie. l. Quisquis, & 24. q. 2. c. sane. & c. uergentis. de here.

*Bonorum
ademptio.*

*Inhabilitas
ad officia, &
beneficia.*

Tertia pœna est, quia fiunt inhabiles ad aliquod beneficium eccle-
siasticum, uel etiam publicum officium obtinendum. cap. 2. de here.
§. heretici. & c. statutum. eo. tit. lib. 6. Alię autem pœnę, quę impo-
nuntur hæreticis non imponuntur eorum filijs, quia filius non por-
tabit iniquitatem patris. 24. q. 3. c. 1.

Filij

Filij autem eorum qui redeunt, & recipiuntur ad misericordiam, quã
tumcunq; fuerint hæretici, uel etiam filijs eorum qui fuerunt suspecti,
& decesserunt indita eis purgatione, uel etiam non indita, quia quantum
ad hoc omnes isti paribus passibus ambulant, non imponitur pœna adẽm-
ptionis bonorum.

*Redemptum
filij non pu-
niuntur.*

Et nota q̄ filij hæreticorum, credentium, &c. vsq; ad secundam gene-
rationem per lineam paternam, & vsq; ad primam per lineam maternam
non debent admitti (vt iam dictum est) ad beneficium aliquod ecclesia-
sticum, uel officium publicum, & non ultra. vt c. statutum. de hære. lib. 6.
Et similiter q̄ dictum est de filijs, & nepotibus eorum, intelligitur eorũ
qui tales esse, uel etiam tales decessisse probantur: non autem de emenda-
tis, & Ecclesię incorporatis. in eodẽm c. statutum. An autem filij nati an-
te crimen patris, si sunt catholici, pœnam hanc incurrant, Io. Cald. in cõf.
3. de hære. dicit q̄ non. Gemin. autem in c. vt commissi. de hæret. li. 6. te-
net oppositum.

*Lineę pater-
næ & mater-
næ differẽtia.*

Filij hæreticorum relapsorum in finẽ penitentium, & conuersorum
hęc pœna non puniuntur, secundum Gemin. in c. statutum 2. de hære. li.
6. Primo, quia hæreticus ad fidem reuersus non debet dici hæreticus
quantum ad hoc, quòd sibi non parcitur quo ad vitam corporalem. c. su-
per eo. de hære. li. 6. tamẽ debet reputari hæreticus quo ad alios effectus.
Vnde de tex. in c. ad abolendam de hæret. dicit, quòd relapsi tradantur curię
sæculari, nec determinat, quòd alię pœnę quę ponuntur ratione hære-
sis, habeant locum in eo casu. Ex quo igitur ius antiquum disponit, q̄
rediens ad fidem non reputatur hæreticus, & ius nouum quòd etiam re-
diens relapsus tradatur curię sæculari, intelligitur expresse de pœna de
qua loquitur, vt sic ius antiquum remaneat in totum quo ad alios effe-
ctus. Facit, quia ex quo talibus conceditur eucharistia, & pœnitentia,
iam sunt de corpore Ecclesię 1. q. 1. c. extra catholicam, & c. Inter catho-
licam. Item quia benigna interpretatio est fauenda pro filijs qui puniun-
tur pro crimine alieno. C. de natu. lib. 1. legem. Ad idem uidetur cap.
statutum 2. §. sane, de hære. lib. 6. cum nec tales esse, nec tales etiam de-
cessisse probentur.

*Hæreticus ad
fidẽ reuersus
non dicitur
hæreticus.*

*Benigna pro
filijs hæreti-
corum inter-
pretatio.*

In contrarium uidetur per d. c. statutum, quod duo requirit, q̄ emen-
dentur scilicet, & reincorporentur. Relapsi autem non reincorporantur,
sed sine audientia sæculari curię puniendi relinquuntur. c. ad abolendam
eo. tit. §. Illos quoq;. Item id quod dicitur in d. c. statutum, de pœniten-
tia, non practicatur in illis, ergo de eis non loquitur.

*Incorporati
qui sint.*

Item decret. super eo. prouidet tantum saluti animæ, non autem quie-
ti corporis. unde putat Io. And. ipsos non posse dici incorporatos. glo. 1.
ver. reincorpor. c. statutum, & q̄ etiam eorum cineres non possint sepe-
liri. Prima mitior opinio, uerior secunda uidetur.

Et primo sic distingue. Aut pœnę illæ iniunctæ erant tales, q̄ possent

H per

Pœna per se, vel per alium expiari quæ possint.

per alium explicari, vel expiari, cum sumptu tamen. Aut erant tales q̄ mere personales, & non poterant etiam cum sumptu per alium expiari. Primo casu, v̄puta ecclesiam fabricare, dotare virgines, & similia, tunc is cui talia erant iniuncta, si antequam satisfaciat, & decedat, filij, & hæredes ipsius habebunt id oneris de facultatibus defuncti adimplere obligationem ad quam ipse tenebatur. Et ideim dicunt quidam in quibusdam personalibus, quæ possunt etiam per alium expiari, sicut est ieiunare, & orare. Nam ieiunare cognatorum, & orare Sanctorum liberant animas defunctorum, vt 26. q. 7. c. ab inferis. At vbi tales pœnitentiæ essent mere personales, taliter quod non possent per alium expiari, vt audire singulis diebus tot missas, vel prædicationes, vel abiurare, & similia, tales pœnitentiæ non transeunt ad filios, neque ad hæredes, imo seruantur purgatorio. Nam mortuis est indulgendum, non iniungendum. 26. q. 2. c. 1. Et pœna debet tenere suos auctores. C. de pœnis. l. sancimus.

Pœna p̄ aliu expiabilis.

Matris delictum quid filiis noceat.

Propter delictum matris etiam pœna transit in filios, quo ad bona ipsius matris, scilicet si mater ipsa damnetur de hæresi, bona ipsius confiscabuntur sicut bona patris. Nam licet in iure pœnae apponantur hæreticis in masculino, non habita expressa mentione de feminino sexu, tamen idem erit in femininis, vt paribus passibus ambulent, & paribus pœnis puniantur propter hæresim & in se, & in filiis, quoad ademptionem bonorum, & in impositionibus harum pœnarum masculinum profertur à lege, comprehenditque femininum. vt in cap. si quis, de pœnis. de pœn. di. 1. & ff. de iurisd. l. si quid. Et notatur quod filij propter crimen matris puniuntur prima pœna, non autem secunda, scilicet non fiunt inhabiles ad succedendum quibuscunque personis, licet ipsa gl. indistincte videatur parificare in omnibus pœnis descendentibus in filios propter delictum patris, & matris. sed male dicit, quia textus ille nulla facta matris mentione, tantum afficit illa pœna laborantes morbo paterno, & nos non debemus pœnam odiosam extendere, vt. ff. de lib. & post. l. cum quidam. & C. odia sunt, de reg. iur. lib. 6. maxime quia v̄trobique nulla est identitas rationis, cum magis timeatur in filiis vitium patris, quam matris. Dicitur enim quod sæpe filius solet esse similis patri, vt. ff. de edil. edi. l. quod si nolit. §. municipes. Et c. vbi pridem. de renunciatio. & hoc habetur expresse per casum, quia v̄bicunque filiis imponitur pœna ex delicto parentum, semper intelligitur de linea paterna, & non materna, nisi expresse de linea materna dicatur, vt cap. v̄bicunque de pœnis lib. 6.

Pœna ex patris, vel matris delicto.

Tertia vero pœna, per quam filij hæreticorum fiunt inhabiles ad obtinendum beneficium ecclesiasticum, vel officium publicum, differentiã patitur, vt in c. statutum, de hære. lib. 6. Quia vbi filij puniuntur ex delicto patris, magis extenditur pœna, videlicet in secundam, & tertiam gener-

nerationem. In his vero casibus, quibus pœna transit in filios ex delicto matris, pœna non transi v̄trat primum gradum filiorum, vt in d. c. statutum. clarum est.

Et cum hæreticorum filij tam propinquorum, quam extraneorum hæreditate excludantur, propinquorum erit eorum quibus ab intestato talis hæreditas eueniet de iure. Extraneorum vero hæreditas erit fisci, quia indignos hæredes sibi tales substituerunt. ff. de inoffi. re. l. Papinianus. §. meminisse. C. de his quibus vt indig. l. hæreticis.

Fisci nona hæreditas.

Illegitimis hæreticorum filiis in paterna hæreditate locus nullus relinquitur, alioquin resularet absurditas, videlicet quod plus iuris haberet luxuria quam castitas, quod esse non debet, vt in aucten. de resti. & ea que par. 1. 1. mense. Et si queratur quomodo ostendatur hunc fuisse filium hæretici, cum sit illegitimus, nec possit ostendi per matrimonium, dic q̄ sufficit, quod ille hæreticus vocabat hunc filium, & tractabat vt filium, prout not. de fil. presb. c. Michael, & de prob. c. per tuas. Vide Vgol. Zan- chinum de hære. c. 28.

Filius nomen quid operetur.

Et nota q̄ non solum contra filios hæreticorum, verum contra hæreticos ipsos iam defunctos habet Inquisitor quid faciat, non obstante q̄ crimina morte extinguuntur quo ad temporales pœnas. vt 23. di. c. quorundam, & 26. q. 7. c. 1. Et c. si reus vel accusator. l. 1. & 2. Quia tamen est speciale in crimine hæresis, mortuus potest accusari, & contra eum inquiri. vt 24. q. 2. c. sane. & C. de hære. l. Manichæos. extra eo. tit. c. si quis Episcopus. & eo. c. filij. l. 6. quod intellige de defuncto, vere hæretico, ita q̄ bona eius veniant confiscanda, secus de suspecto, vel penitente.

Contra defunctos procedere quid faciat Inquisitor.

Volens autem Inquisitor, vel Episcopus procedere contra huiusmodi, faciet eius hæredes citari ad defendendum reum, cum ipsius hæredis intersit pro conseruanda fama, & memoria defuncti, pro bonis, quæ veniunt illi auferenda Item ex alia causa interest hæredis, vbi ipse hæres esset filius defuncti, quia ipse filius ad quasdam pœnas pro patre tenetur, vt dictum est supra.

Hæretici defuncti hæredes citari quãdo debent.

Filiis etiam quandoq; sic, quandoq; non auferuntur bona defuncti, vnde non est mirum si diximus hæredem debere citari, cum sententia illi tangat. per l. propter. ff. de re iudi. & l. de vnoquoque. in fin. & c. per tuas. de Apolla.

Filius tenetur alere patrem excõmunicatum, vide Arela. de Hære. not. 22. Immo etiam infidelẽm hæreticũ, vt not. 36. di. c. Non satis. & ibi Archid. & Hostien. in sum. de temp. ord. & pro hoc facit, q̄ habetur in l. Qui cum vno. §. fin. ff. de re. mili. vide infra in ver. Pater. nu. 3.

Alere patrem tenetur filius.

Quotiens patet & filius sunt contrei, à filio tortura incipienda est, & hoc in conspectu patris. l. Isti quidem. ff. quod metus causa. vnde transit in prouerbium apud Oratores, torque filium, fatebitur pater. Vide infra in ver. Tortura. nu. 11.

Filius prius quam pater torquendus.

Filius contra patrem propter reuerentiam non admittitur ad testificandum, ideoq; non facit inditium. l. Parentes. C. de testib. Imol. in c. Dilectorum, de testib. cogen.

* Filijs accusare parentes hæreticos, etsi sint occulti, licet. Nam si pater oppugnat patriam, filio licet eum occidere. l. minimè. ff. de reli. & sumpti. fune. li. 22. tit. 18. par. 2. Multo ergo magis tenebitur patrem fidei catholice oppugnatorem accusare si non occidere: nam & propter hoc liberatur ab infamia, & ab alijs penis contra filios hæreticorum statutis, vide in ver. Filius. pater tamen à filio delatus mitius punitur, & sic e contra si pater filium deferat, vel accuset. Martianus in l. milites agrum. §. desertorem. ff. de re mili.

FISCUS.

Fiscus quantum ad bona hæreticorum quis sit, vel dicatur; dic quòd quomocunq; in propria significatione intelligatur fiscus, prout not. glo. de iure fisci, sub rubr. lib. 10. non hic curandum, quia hic aliter reperitur, & sæcularis potestas non se intrōmittit, nisi per ecclesiasticum Iudicem requisita, vt in c. vt Inquisitionis, de hære. & c. cum secundum, eo. lib. 6. etsi olim bona hæreticorum diuiderentur in tres partes, quarum vnã communi eius ciuitatis, in qua rei damnabantur: secundam officialibus, & ministris prætoris: tertiam autem officio Inquisitionis dabant, vt patet per constitutionem Clementis V.

Hodie dicunt domini Inquisitores talem consuetudinem abrogatam, asseruntq; Romanam Ecclesiam esse fiscum quantum ad ista bona, & q; ipsa Romana Ecclesia vult, q; dimidia pars dictorum bonorum remaneat officio Inquisitionis, & dimidia pars dictorum bonorum assignetur Camera Apostolicæ. Consuetudo tamen diuersa secundum locorum diuersitatem reperitur, verum tutius, ac celerius res agitur, si fiat sicut apud nos. Placentiæ est consuetudo, scilicet in duas partes diuidere, dando vnã fisco principis, qui benignissimè brachium suum Sancto Officio confert: alteram dicto Officio pro eius conseruatione applicando: & hoc modo talium bonorum facilius habetur possessio. Et quia quandoque in fraudem fisci præfati Officij ab hæreticis fiunt obligationes, seu alienationes, possunt, & debent Inquisitores, seu Episcopi tales contractus rescindere, ac penitus annullare, & res alienatas à possessoribus reuocare, quia à die commissi criminis bona ipsorum hæreticorum ipso iure fuerunt confiscata, & delata in fiscum, & ex tunc fuit sibi à iure omnis administratio interdicta, & sic alienatio, & obligatio. Hoc enim dicitur in crimine læsæ maiestatis, vt C. ad l. Iul. maiest. l. quisquis. §. emancipatio. & §. damnationis. & l. fin. multo ergo fortius in hoc immanissimo crimine, vt cap. vergentis, de hære. & eo. c. cum secundum. lib. 6.

& ibi

Placentiæ cōsuetudo, eius principis benignitas. Rescinduntur hæreticorum contractus.

& ibi vide Petrum de Anchar. Quamuis incorporatio in fiscum demum fiat post sententiam Inquisitoris, per quam damnat illum de hæresi, & declarat ipsa bona confiscata fuisse. vt ff. de iure fisci. l. Imperator noster. & ista incorporatio seu executio confiscationis (vt dictum est supra) fit per Iudicem Ecclesiasticum, idest per Episcopum, vel Inquisitorem, vel etiam per Iudicem sæcularem, si ad hoc per Episcopum, vel Inquisitorem fuerit requisitus, & non aliter. Et cum igitur à die commissi criminis bona fuerint confiscata, & ei fuerit administratio à iure interdicta, non est mirum si facta per illum super dispositione bonorum suorum post commissum crimen, & interdictam administrationem non teneant, & veniant retractanda, ita q; etiam emptores bonorum precio priuentur, secundum Archid. vbi supra, licet benignius secundum Dyn. possit dici & sic. Quia aut extat pretium dictorum bonorum, vel aliud loco precij, aut non, sed est consumptum. Si est consumptum, non restituitur, & hoc casu potest intelligi Anch Si vero adhuc extat, tunc bonæ fidei emptori restituetur, & non alijs, vt ff. de his qui in frau. l. si debitor, & l. si quando. Quando autem hæreticorum bona sunt confiscanda, & sunt sub diuersis dominijs, vide diffuse Petrum de Anchar. in c. cum secundum, de hære. lib. 6.

Incorporatio bonorum fisco quando fiat.

Bona cōfiscata distracta, vel non.

Adde super præscriptionibus bonorū heretici post mortem inuenti, sic distinguenda. Ille de cuius bonis quæritur, vel reputabatur catholicus tempore mortis suæ, vel non, si reputabatur catholicus, eius successores vniuersales, & singulares, iuris, & rei præscribunt vniuersa bona defuncti spacio quadraginta annorum, si tamen sint catholici, & iustum titulum habeant, scilicet per legitimam successionem, vel per emptionem iustam. Adde & tertiam, quòd bonam fidem habeat, & quod diutinam, & non interruptam possessionem habuerint per totum tempus quadraginta annorum.

Hæretici mortui bona.

In secundo vero casu, quando defunctus de cuius bonis agitur, modo hæreticus decessisset, non reputabatur catholicus tempore mortis suæ, dicitur, quòd si cætera præmissa concurrant, quadragenalis tamen præscriptio non habet locum, quia illa præscriptio demum permittitur, vbi defunctus reputabatur catholicus tempore mortis suæ. Ergo vbi non reputabatur catholicus, inhibetur, iuxta illud. Quod de vno permittitur, de cæteris prohibetur, vt. ff. de iudic. l. cum prætor, & c. Nonne. de præsump. vnde si quadragenalis non vindicat sibi locum, neque centenaria locum habebit, quia a tempore commissi criminis bona fuerunt delata in fiscum, vt supradictum est. Melius tamen videtur, ac verius dicere, quòd licet bona huius hæretici fuerint delata in fiscum à die commissi criminis, quia tamen publicata non fuit sententia super huiusmodi confiscatione, centenaria habebit locum, vt. C. de sacrosan. Eccle. authen. quas actiones, & c. 1. de præscrip. lib. 6.

Quando quadragenalis p. scriptio non habet locum.

Sed ad clariorem huius materiae doctrinam notandum, quod circa bonorum fiscalium praescriptionem sunt plura iura disponentia, quia tex. in §. Res fisci, in §. de usufructu, dicit, quod res fisci non praescribuntur. Et tex. in l. intra quattuor, ff. de diuersis, & temp. praescrip. dicit, quod quadriennio. Et tex. in l. in omnibus, eo. tit. dicit, quod praescribitur viginti annis, & tex. in l. quamuis, ff. de usufructu, dicit, quod per decem annos. Et tex. in l. 2. C. de apostata, dicit per quinquennium, idem l. 7. tit. 2 §. part. 7. & tex. in c. fin. §. 1. de praescriptio lib. 6. dicit, quod per quadraginta annos. Et sic propter varietatem iurium quaestio haud modicum redditur difficilis. Nota tamen distinctionem, quam facit Abbas in c. cum nobis, de praescriptio. Et Balbus in tractatu quem fecit de praescriptio. in 2. partis quinta, sequendo Barth. & addendo, facit distinctionem inter fiscum ecclesiasticum, & saecularem, dicens quod ad praescribendum bona haeretici contra fiscum ecclesiae requiritur spatium quadraginta annorum, a tempore mortis haeretici, ut iam supra dictum est, & quod praescribentes sint catholici, & habeant bonam fidem, per tex. in d. c. fin. §. 1. de praescriptio. in 6. qui disponit quod praescribuntur bona confiscata per quadraginta annos, non solum contra inferiores ecclesias, sed etiam contra Ro. Ecclesiam in hoc casu, & hoc in fauorem possidentium catholicorum. Verum est, quod dicit, quod si sunt incorporata in fiscum Ecclesiae Ro. requiritur spatium centum annorum, quod non est in alijs Ecclesijs, quia siue bona sint incorporata, siue non, praescribuntur quadraginta annorum spacio. Directorium Inquisitionis nulla facta distinctione inter fiscum ecclesiasticum, & saecularem, determinat quod possessores sint fideles, quodque haeticus tempore mortis suae fuerit reputatus catholicus, ut supra. Quae omnia disponit dictus tex. c. si praeterquam de titulo, quia nullum verbum dicit de titulo, nec requiritur titulus de iure canonico, sed sufficit bona fides, ut in c. de quanta, de praescriptio. & in c. 1. eo. tit. li. 6. Abb. autem in d. c. cum nobis, seruat distinctionem inter fiscum ecclesiasticum, & saecularem, & declarat omnia iura supra allegata, & dicit quod si res fisci sunt incorporata in fiscum, requiritur praescriptio quadraginta annorum. Et sic intelligitur tex. per glo. & Doctores ibi, in d. §. Res fisci, quia licet dicat dictus §. Res fisci, quod res fisci non praescribuntur, intelligitur quando bona incorporata sunt de praescriptione decem, vel viginti, & triginta annorum, sed non de praescriptione quadraginta annorum. Si vero non sunt incorporata, sed dumtaxat delata, tanquam vacantia, vel ex causa publicata, in bonis delatis sufficit tempus quinque annorum, in nostro casu. Nam ad praescribenda bona haeticorum, sufficit quinquennium, sequendo Bart. in l. secunda. C. de Apostata. Idem tenet Philip. Francus in d. cap. fin. de praescriptio. lib. 6. Et Balbus lo. eo allegato. Nec obstat si dicatur, quod non debet currere praescriptio

Praescribentium conditiones.

Cetera, & quadragena-ria praescriptio.

ptio Regi, vel Imperatori ignorantem quem esse haeticum, quia optime respondet Anchar. in d. c. fin. loquendo in his terminis, haeticorum, primo notabili, quod in praescriptionum cursu non attenditur scientia, vel ignorantia illius contra quem praescribitur, ut est tex. in l. fin. C. de praescriptio. longi temp. Restat nunc intelligere praedicta iura, quae diuersimode loquuntur. Et Barth. in d. l. in omnibus, & Abb. melius in d. cap. cum nobis, dicunt prout dictum est, quod tex. in d. §. Res fisci, dicens res fisci non usufructu, vel praescribi, loquitur in praescriptione longi temporis, quando bona sunt incorporata in fiscum, sed requiritur praescriptio quadraginta annorum, per tex. in l. non competit, de praescriptione triginta, vel quadraginta annorum, & sic declarat glo. & Doctores in d. §. Res fisci, & tex. in d. l. intra quattuor, ff. de diuersis, & tempor. praescripti, qui loquitur quadriennio, loquitur quando bona vacantia siue delata sint nunciata fisco, nam lapsa quadriennio post denunciationem praescribuntur. Sed si bona vacantia siue delata non sunt denunciata, tunc si praescribens habet titulum, & bonam fidem, praescribit per decennium, & in hoc casu loquitur d. l. quamuis, ff. de usufructu. Aut possidentur sine titulo, sed cum bona fide, & praescribuntur per vigesimum annum, hoc casu loquitur d. l. in omnibus. Et quando confiscantur bona haeticorum, praescribuntur per quinquennium. Et sic loquitur tex. C. de Apostata. l. 2. & ibi Bar. quae loquitur de praescriptione quinque annorum. Quando autem bona dicuntur incorporata fisco, dictum est supra. Ex supradictis igitur sequuntur & inferuntur sequentes conclusiones.

Scientia, & ignorantia quid faciat in praescriptione.

Prima quarum est. Ad praescribenda bona fiscalia est discrimen inter fiscum ecclesiasticum, & saecularem.

Secunda, Bona confiscata propter haesim pertinentia ad fiscum ecclesiasticum praescribuntur quadraginta annorum spacio, a tempore mortis haeretici, si eodem tempore reputabatur catholicus, & praescribentes sint catholici, & in bona fide possidentes.

Tertia, Bona confiscata propter haesim pertinentia fisco saeculari praescribuntur per quinquennium a tempore mortis haeretici, anteaquam accusaretur, dum tamen praescribentes sint catholici, & sint in bona fide.

Quarta. In alijs bonis delatis fisco saeculari propter haesim, vel quia sunt vacantia, post denunciationem praescribuntur quadriennio. Vacantia bona dicuntur, quando aliquis decessit ab intestato sine consanguineis usque ad decimum gradum, vel maritus sine vxore, & vxor sine marito, ut in l. si vacantia, & l. Parti. Tit. 14. l. 6. Par. 6. & bona delata sunt quando confiscantur bona siue ipso iure, siue per sententiam, ut per totum, ff. & C. de iure fisci, & ff. & C. de his quibus ut indignis.

Vacantia bona quae sunt.

Quinta Si praedicta bona non sunt denunciata, praescribuntur decennio, cum titulo, & bona fide: sine titulo autem per viginti annos cum bona fide.

120 *Fornicatio, Forū, Frangens, Frater, Frequentia.*

Sexta, Bona incorporata in fiscum præscribuntur quadraginta annorum spatio. Cætera ad hanc materiam pertinentia, vide infra in quaestionibus fiscalibus.

F O R N I C A T I O.

Fornicationem negans esse peccatum, hæreticus dicitur, in Clem. 3. de hære. & ibi glo. vide Squilacen. de si. ca. post Zenzi. Matth. & Ioan. de Imola.

F O R V M.

Forum quis sortitur quinque modis. Primo ratione delicti, secundo ratione contractus, tertio ratione domicilij, quarto ratione rei sitæ in loco de qua contenditur, quinto ratione comitatus patriæ, & supremæ potestatis. Abb. in d. c. licet, l. 1. de foro compe.

Ratione delicti forū quis sortitur.

Et nota, quod forum quis sortitur ratione cuiuslibet delicti, & ubi quis deliquit excommunicari potest, si ibi reperiatur, capi, & puniri secundum eius demerita per Iudicem loci delicti. Si sententia est corporis afflictiva, illam exequitur Iudex loci delicti, qui habet plenam iurisdictionem, & punit secundum statuta sua, quia ratione delicti efficitur subditus suus. Abb. in c. de illis, de rapt.

Mulier forū Ecclesiasticū quando sortitur.

Forum Ecclesiasticum sortitur mulier cum clerico delinquens, quia committit sacrilegium, c. eos, di. 32. & in c. virginibus, 27. q. 1.

F R A N G E N S.

Frangens carcerem. Vide supra in ver. Carcer.

F R A T E R.

Frater, in testem non admittitur in criminalibus, nisi in causa hæresis. Bal. in l. Parentes, de testi. neq; in civili ardua, ibi. & Barba. in consi. 44. 2. vol. admittitur autem quandoq; ut in c. literas, de præsump. Abb. in c. insinuante, de offi. deleg.

Fratrum nomine intelliguntur carnales, non autem religionis. Abb. in c. licet, de offi. deleg.

Fratri hæretico benefacere. Vide supra in ver. Filius.

F R E Q U E N T I A.

Frequentiam duæ vices tantum inducunt cap. monasteria, de vita & hon. cler. ubi glo. dicit, frequentia videtur ex duabus vicibus, 25. q. 2. ita

Fructus confiscatorum bonorum, Furiosus. 121

ita nos. ubi dicit tex. ita nos Syllanorum cædes geminata Pontificum, &c. Archid. in c. illud, l. 2. dist. ubi dicit, quod ex duabus vicibus inducitur consuetudo ad maleficium, facit l. 3. C. de Episc. audien. Hostien. tamen discrepat à dicto dictæ glo. & dicit recurrendum ad communem usum loquendi, ut in l. 3. ff. de reb. dub. arg. in l. 1. ff. de flumi. & melius in c. de causis, de offi. deleg. Io. And. sentit, quod si post admonitionem accesserit, habet locum dispositio præfati textus, monasteria; quia oritur maxima suspicio contra monitum iterantem accessum, sed adverte quod in criminibus exceptis iteratus actus frequentiam arguit, maximè in hæresi, nam iteratus accessus ad hæreticum audiendum expressam frequentiam facit, & suspicionem.

Geminatum delicti quid faciat.

Iteratus actus frequentiam arguit.

F R U C T V S C O N F I S C A T O R V M B O N O R V M.

Fructus confiscatorum bonorum. Vide in ver. Bonorum confiscatio.

F U R I O S V S.

Furiosus non potest aliquo casu pro se stare in iudicio, & sententia lata contra eum non valet. Abb. in c. pastoralis, de iudi.

Furiosus non potest aliquo casu obligare se Deo, & benefaciendo non præsumitur sanæ mentis. Si enim profiteretur Religionem aliquam, & post certificaretur de professione, non sufficit rati habitio, sed requiritur, quod spontanea voluntate professionem fecerit sana mente redeunte. Abb. in c. sicut tenor, de regular.

Professio inuvalida.

Furioso in quocunque crimine parcitur. Ad l. Cor. de siccar. l. infans. & hoc etiam in crimine læsæ maiest. l. famosi. Quod videtur notandum etiam propter muliebrem leuitatem, & rusticanam simplicitatem, quia eis etiam quandoq; propter eorum ignorantiam, ff. de iuris & facti igno. l. 3. & cap. qui admitti. l. iuris ignorantia, vide Fran. Pont. in trac. de Lamijis, num. 83.

Mulieribus, & rusticis quædoque parci-tur.

Furiosus vel infans propter delicta non punitur. l. Diuus. ff. de offic. præsid. l. p. ff. ad l. Pompe. de parri. c. aliquos. c. si quis insanierit. 16. q. 1. Cle. si furiosus, de homici.

Sed adverte in crimine hæresis, quod est speciale, quod saltim quoad publicationem bonorum de crimine hæresis ante commissio, & non abiurato parcendum non est furioso, Ripa in l. ex facto. nu. 72. ff. de vulg. & pup. Igneus in l. 3. §. ignoscitur, num. 73. ff. ad Sillania. Si autem post abiuratam hæresim ad insaniam vergat, secus considerandum.

F V G A.

FVga est qua quis vnum aut alterum gradum ad fugiendū promouit, vt ff. eo. l. aut facta. §. tempus. ff. de re. mili. l. 3. §. emanfor. & l. qui cum. Fuga nanq; communiter accusat fugientem, vt in auct. de test. §. si vero noluerit. & fugiens habetur pro confesso. vt C. de assesso. l. 3. Nota tamen q; fuga triplex dicitur, voluntaria, causaria, & ignominiosa, de quibus omnibus vide Bal. in l. 1. C. de ædi. act. al.

Fuga quandoq; est culpabilis ipsi reo, seu delato, quandoq; non. Quando enim Inquisitori accusatur, vel denunciatur quis q; est pollutus heretica prauitate, & ipse non est præsens in loco vbi est Inquisitor, est tamen in alio loco domiciliatus infra terminos iurisdictionis Inquisitoris, talis dicitur absens, & non fugitiuus. Et tunc recepta prius aliquali informatione poterit citari, vt in Directorio nostro fol. 217.

Absens quis sit.

Quando vero delatus exiit totam iurisdictionem Inquisitoris, & iuit ad alias partes non vt fugitiuus, sed ex alijs certis causis ignorans Inquisitori se fuisse delatum, tunc Inquisitor procedat ad se informandum, testes examinando secrete, taliter q; ad prædicti delati notitiam, si culpabilis existit, q; inquiratur contra eum, non perueniat, informetq; se Inquisitor, an dictus delatus sit reuersurus, vel non. Et si venturus est, expectet eum etiam per annum, vel plus si oportuerit, & tunc procedat prout iustitia suadebit. Si autem reuersurus non est, sed domicilium mutauit, poterit requirere Inquisitorem, vel diocesannum, cuius iurisdictioni subesse audiuit, locum, ad quem reus se transtulit, recepta prius informatione contra illum, quatenus ipse reus mittatur sibi, vel poterit præfato Inquisitori, vel diocesano mittere processum, vt faciat ille, quod fuerit iure faciendum.

Quando vero delatus de hæresi, antequam incarceretur, fugam capiat, poterit Inquisitor diligenter inquirere vbi sit, & facere ipsum capi, aduocato ad hoc si opus fuerit brachio curiæ secularis, vt in c. vt Inquisitionis. de hære. li. 6.

Si autem reperitur fugisse extra diocesim, & iurisdictionem suam, Inquisitor poterit procedere contra illum, iuxta c. vt commissi. de hære. li. 6. requirendo diocesannum, vel Inquisitorem illarum partium ad quas præfatus delatus fugit, vt supra de alio dictum est. De eo autem qui e carcere fugit, vide supra in verbo. Carcer.

Nota etiam, quod fuga cum aliquo indicio, scilicet publica voce, & fama, facit indicium ad torturam. Angel. de malef. clau. fama publica.

Latitans, vt fugiat.

Fuga an proprie dicatur quando quis latitat vt fugiat, sed non comprehenditur, vide Bal. in l. 1. C. de ædi. acti. & in l. 1. de ser. fugi. vbi dicit q; fugiens dicitur latitare. Alex. in l. pen. de custo. reo. & fugiens de carcere

eere quem inuenit apertum non facit indicium contra se. Bal. in l. succurritur. C. Ex quibus cau. maio. Petr. de Son. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. tamen si reuertitur, non dicitur fugere, nec tenetur pena statuti de fugiente de carcere. Bal. in l. 1. C. de ser. fugi. & in l. 1. C. de ædi. act. vide Io. de tur. cre. in tract. de fuga. nu. 4.

G.

GENTILIS.

GENTILIS dicitur, qui sic est qualis est genitus, sicut est omnis infidelis, qui non est regeneratus. Abb. in cap. Nouit ille, de iudic.

GRATIA.

Gratia concessa non expirat morte concedentis, & re integra. quia priuilegij efficaciam suscepit. ideo ad priuilegiati notitiam sufficit vt veniat. Abb. in c. Gratum. de offi. deleg. Vide etiam in ver. Inquisitor. nu. 29.

Gratiæ tempus est assignandum ab Inquisitore, idest terminus, infra Gratiæ tēpus quem qui se reos nouerint, quo mitius secum agatur, coram ipso Inquisitore comparere debeant, & hoc in sermone, & edicto generali. Vide Directorium nostrum fol. 187.

Gratiam facere an possit Inquisitor super bonis, dic. Si damnat hæreticum, eo quod non redijt infra tempus gratiæ, quod non potest facere gratiam illi, quia pœna ademptionis bonorum a iure damnatis de hæresi est inflicta, ideo non potest per Iudicem remitti, quia determinata à iure non relinquitur arbitrio iudicis. At vbi inquisitus, vel accusatus redijt ad misericordiam ante sententiam, tunc Inquisitor potest, si vult, gratiam facere super bonis, vt in c. vergentis, de hære. Imo hodie de necessitate quodammodo habet Episcopus, & Inquisitor redeuntibus facere gratiam, & dimittere eis bona sua, quia ex quo recipiuntur ad misericordiam, non sunt eis bona auferenda, vt habeant vnde viuant. vt c. Accusatus. de hære. lib. 6.

In iure determinata arbitrio iudicis non subsunt.

Si autem Inquisitor non potest, aut non vult facere gratiam, filij ipsius damnati non poterunt impedire confiscationem, vel ademptionem bonorum in toto, vel in parte. imo quantuncunq; ipsi sint catholici, ab eis bona paterna auferuntur, vt iam suprascriptum est, vt in c. vergentis. de hære. Et c. cum secundum leges. eo. lib. 6. Et habetur expresse in quadam constitutione Frederici Imp. quæ incipit, Gazarenos. Et in alia quæ incipit, commissi. Et sunt approbata in c. Accusatus, & in c. vt Inquisitionis. de hære. lib. 6. Fallit tamen in duobus casibus. Primus quorum

Confiscatio nō potest impediti per filios hæreticorum.

FVga est qua quis vnum aut alterum gradum ad fugiendū promouit, vt ff. eo. l. aut facta. §. tempus. ff. de re. mili. l. 3. §. emanfor. & l. qui cum. Fuga nanq; communiter accusat fugientem, vt in auēt. de test. §. si vero noluerit. & fugiens habetur pro confesso. vt C. de assesso. l. 3. Nota tamen q; fuga triplex dicitur, voluntaria, causaria, & ignominiosa, de quibus omnibus vide Bal. in l. 1. C. de ædi. act. al.

Fuga quandoq; est culpabilis ipsi reo, seu delato, quandoq; non. Quando enim Inquisitori accusatur, vel denunciatur quis q; est pollutus heretica prauitate, & ipse non est præsens in loco vbi est Inquisitor, est tamen in alio loco domiciliatus infra terminos iurisdictionis Inquisitoris, talis dicitur absens, & non fugitiuus. Et tunc recepta prius aliquali informatione poterit citari, vt in Directorio nostro fol. 217.

Absens quis sit.

Quando vero delatus exiit totam iurisdictionem Inquisitoris, & iuit ad alias partes non vt fugitiuus, sed ex alijs certis causis ignorans Inquisitori se fuisse delatum, tunc Inquisitor procedat ad se informandum, testes examinando secrete, taliter q; ad prædicti delati notitiam, si culpabilis existit, q; inquiratur contra eum, non perueniat, informetq; se Inquisitor, an dictus delatus sit reuersurus, vel non. Et si venturus est, expectet eum etiam per annum, vel plus si oportuerit, & tunc procedat prout iustitia suadebit. Si autem reuersurus non est, sed domicilium mutauit, poterit requirere Inquisitorem, vel diocesannum, cuius iurisdictioni subesse audiuit, locum, ad quem reus se transtulit, recepta prius informatione contra illum, quatenus ipse reus mittatur sibi, vel poterit præfato Inquisitori, vel diocesano mittere processum, vt faciat ille, quod fuerit iure faciendum.

Quando vero delatus de hæresi, antequam incarcerationem, fugam capiat, poterit Inquisitor diligenter inquirere vbi sit, & facere ipsum capi, aduocato ad hoc si opus fuerit brachio curiæ secularis, vt in c. vt Inquisitionis. de hære. li. 6.

Si autem reperitur fugisse extra diocesim, & iurisdictionem suam, Inquisitor poterit procedere contra illum, iuxta c. vt commissi. de hære. li. 6. requirendo diocesannum, vel Inquisitorem illarum partium ad quas præfatus delatus fugit, vt supra de alio dictum est. De eo autem qui e carcere fugit, vide supra in verbo. Carcer.

Nota etiam, quod fuga cum aliquo indicio, scilicet publica voce, & fama, facit indicium ad torturam. Angeli. de malef. clau. fama publica.

Latrans, vt fugiat.

Fuga an proprie dicatur quando quis latitat vt fugiat, sed non comprehenditur, vide Bal. in l. 1. C. de ædi. acti. & in l. 1. de ser. fugi. vbi dicit q; fugiens dicitur latitare. Alex. in l. pen. de custo. reo. & fugiens de carcere

eere quem inuenit apertum non facit indicium contra se. Bal. in l. succurritur. C. Ex quibus cau. maio. Petr. de Son. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. tamen si reuertitur, non dicitur fugere, nec tenetur pena statuti de fugiente de carcere. Bal. in l. 1. C. de ser. fugi. & in l. 1. C. de ædi. act. vide Io. de tur. cre. in tract. de fuga. nu. 4.

G.

GENTILIS.

GENTILIS dicitur, qui sic est qualis est genitus, sicut est omnis infidelis, qui non est regeneratus. Abb. in cap. Nouit ille, de iudic.

GRATIA.

Gratia concessa non expirat morte concedentis, & re integra, quia priuilegij efficaciam suscepit. ideo ad priuilegiati notitiam sufficit vt veniat. Abb. in c. Gratum. de offi. deleg. Vide etiam in ver. Inquisitor. nu. 29.

Gratiæ tempus est assignandum ab Inquisitore, idest terminus, infra quem qui se reos nouerint, quo mitius secum agatur, coram ipso Inquisitore comparere debeant, & hoc in sermone, & edicto generali. Vide Directorium nostrum fol. 187.

Gratiam facere an possit Inquisitor super bonis, dic. Si damnat hereticum, eo quod non redijt infra tempus gratiæ, quod non potest facere gratiam illi, quia pœna ademptionis bonorum a Iure damnatis de hæresi est inflicta, ideo non potest per Iudicem remitti, quia determinata à iure non relinquitur arbitrio iudicis. At vbi inquisitus, vel accusatus redijt ad misericordiam ante sententiam, tunc Inquisitor potest, si vult, gratiam facere super bonis, vt in c. vergentis, de hære. Imo hodie de necessitate quodammodo habet Episcopus, & Inquisitor redeuntibus facere gratiam, & dimittere eis bona sua, quia ex quo recipiuntur ad misericordiam, non sunt eis bona auferenda, vt habeant vnde viuant. vt c. Accusatus, de hære. lib. 6.

Si autem Inquisitor non potest, aut non vult facere gratiam, filij ipsius damnati non poterunt impedire confiscationem, vel ademptionem bonorum in toto, vel in parte. imo quantuncunq; ipsi sint catholici, ab eis bona paterna auferuntur, vt iam supradictum est, vt in c. vergentis. de hære. Et c. cum secundum leges. eo. lib. 6. Et habetur expresse in quadam constitutione Frederici Imp. quæ incipit, Gazarenos. Et in alia quæ incipit, commissi. Et sunt approbata in c. Accusatus, & in c. vt Inquisitionis, de hære. lib. 6. Fallit tamen in duobus casibus. Primus quorum

In iure determinata arbitrio Iudicis non subsunt.

Confiscatio non potest impediri per filios hereticorum.

quorum est, quando ipsi filij sponte reuelassent delictum patris, vt C. ad I. Iul. maie. l. quisquis, & habetur in d. constitutione Frederici, quæ incipit, Commissi. §. certum. Secundus casus est, quando ipsi filij possedissent bona ipsa per quadraginta annos, vt supra in ver. Filij. satis dictum est.

H.

H A E R E S I S.

Hæresis quid sit.

HAERESIS nomen est græcum, & secundum Isidorum in li. pri. etymol. diuisionem importat, vnde hæretica diuisiua sonant. Et quia in electione fit diuisio vnus ab altero, electio pro hæresis in pri. ethicorum dicitur. Diuisio autem conuenit parti per recessum a toto. Prima autem congregatio, quæ est in hominibus, est per viam

Secta quid sit

cognitionis, quia ex hac omnes aliæ oriuntur, vt & hæresis consistit in singulari opinione præter communem opinionem. Vnde & Philosophi qui quasdam positiones habebant præter communem opinionem, & sententiam aliorum, sectas; & hæreses constituebant. Vnde de ratione hæresis videtur esse, quod aliquis priuatam disciplinam sequatur, quasi per electionem propriam, non autem disciplinam publicam, quæ diuinitus traditur. His bene consideratis, videtur nobis sic cum domino

Hæresis diffinitio.

Ioanne de Torre cremata, & nonnullis alijs Doctoribus hæresim sub sua generalitate diffiniendo dicere, quod hæresis sit opinio, vel assertio falsa, siue falsum dogma catholicæ veritati contrarium, in eo qui Christianam fidem professus est.

Fides secundū glo. quid sit.

Huius diffinitionis conuenientia tam ratione, quam auctoritate patet. Et primo auctoritate Aug. contra Faustum dicentis, Hæresis est quæ diuersa opinatur ab his, quæ catholica credit Ecclesia. Secundo auctoritate Hieronymi, & est in c. Inter hæresim. 24. q. 3. qui dicit. Hæresis peruersum dogma habet, idest falsum, & perniciosum in doctrina religionis Christianæ. Tertio auctoritate glo. 2. Cor. 3. dicentis, Fides est cogitare aliquid de credibilibus cum assertionem recta. & per oppositum, hæresis est cogitare aliquid de credibilibus cum assertionem non recta.

Ratione vero ostenditur præfatæ diffinitionis conuenientia, quoniam in ea continentur omnia, quæ sunt tam de substantia hæresis, quam ea in quibus distinguitur ab alijs assertionibus falsis. Dicitur namq; quod hæresis sit assertio, siue dogma falsum. Hoc ponitur loco generis. Nam omnis hæresis est assertio falsa, sed non è conuerso, teste Augu. in enchir. In multis (inquit) errare nullum, aut minimum est peccatum, &c.

Et,

Et errare potero, hæreticus non ero. Notanter autem dicitur, assertio falsa, siue dogma falsum, & non factum, quia peruersum factum non est hæresis, nec facit hæreticum, vt sic, verbi gratia, si quis furatur, si quis adulteretur, agit contra veritatem scripturæ dicentis, Non furaberis, non mœchaberis. Ex tali enim facto non efficitur quis hæreticus, efficitur autem si pertinaciter assereret furtum, vel adulterium non esse peccatum, quia sic sentiret contra catholicam veritatem. Sequitur, catholicæ veritati contrarium, in quo tangitur materia, circa quam est hæresis, quia circa ea, quæ ad catholicam veritatem pertinent. Veritas autem catholica principaliter articulus fidei dicitur, & quodcumque in canone Bibliæ assertiuè positum, vel per Apostolos Christi nobis ex eius institutione, vel instinctu Spiritus sancti traditum, vel per vniuersalem determinationem, & approbationem Ecclesiæ, & generalium Conciliorum.

Peccatum dicere non peccatum, est hæresis. Materia hæresis.

Differt autem per hanc differentiam dogma, seu assertio hæretica ab alijs dogmatibus falsis, quæ non formaliter, nec impossibilitate repugnant catholicæ veritati.

Dogmatis, & hæresis differentia.

Additur autem, in eo qui Christianam fidem professus est, loco vltimæ differentia. Per hoc enim hæresis differt ab alijs speciebus infidelitatis, videlicet à falsis gentium, Paganorum, & Iudæorum dogmatibus, quæ & si sint contraria fidei orthodoxæ, non tamen propriè dicuntur hæreses, quia hæresis est species infidelitatis pertinens ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogma corrumpunt. Pro cuius pleniori cognitione notandum est cum D. Thom. 2. 2. q. 111. artic. 1. q. nomen hæresis electionem importat: electio autem est eorum, quæ sunt ad finem præsupposito fine. In credendis autem voluntas assentit vero, tanquam proprio bono, vnde quod est principale verum habet rationem vltimi finis: quæ autem sunt secundaria habent rationem eorum, quæ sunt ad finem. Quia vero quicumq; credit alicuius dicto assentit, principale videtur esse, & quasi finis in vnaquaq; credulitate, ille cuius dicto assentitur, quasi autem secundaria sunt ea, quæ quis tenendo videtur alicui assentire. Sic ergo qui rectè fidem Christianam habet, sua voluntate assentit Christo in his, quæ verè ad suam doctrinam pertinent. A rectitudine ergo fidei Christianæ dupliciter aliquis potest deuiare. Vno modo habens malam voluntatem circa finem ipsum, & propter hoc non

Hæresis ab infidelitate quo modo differat.

Mala voluntatem habens circa finem, & circa ea, quæ sunt ad finem.

vult obedire ipsi Christo, quod pertinet ad infidelitatem Iudæorum, & Paganorum. Alio modo per hoc qd intendit quidem Christo assentire, sed deficit in eligendo ea quibus Christo assentiat, quia eligit ea, quæ non sunt verè à Christo tradita, sed ea, quæ propria mens suggerit, & ideo benè dictum est, qd hæresis sit species infidelitatis pertinens ad eos, qui Christi fidem profitentur. Hinc Beatus Augustinus in lib. de Pastoribus, c. 16. dicit, qd omnes hæretici à Christo exierunt, & super Matth.

Homi-

Homilia LI. ait. Quid est ignem de celo descendere, nisi hæreses de Ecclesia cadere? sicut scriptum est, Ex nubis exierunt, sed non erant ex nobis:

Non hæresis, quæ & qualis sit.

Et nota propter tacitas obiectiones, quod hæresis non ideo dicitur noua, quod de nouo incipiat esse, idest diuisa à communi doctrina catholice fidei, sed quia nouiter est ab aliquibus asserta: vnde propositio contraria catholice fidei, non dicitur noua hæresis ex parte sui ipsius, ita quod inceperit esse quod prius non erat, sed ex parte assertoris, siue defensoris, quia scilicet assertores, vel defensores nouos cœpit habere.

De catholica non catholicam non potest facere Ecclesia.

Insuper nota, quod quemadmodum quantum ad ea quæ ad fidem pertinent, Romanus Pontifex, nec tota Ecclesia Dei potest de assertione non vera facere veram, aut de non falsa falsam, ita de assertione non catholica non potest facere catholicam, nec de assertione non hæretica facere hæreticam, nec è conuerso. Quia sicut veritates catholice absq; omni approbatione Ecclesie ex natura rei sunt immutabiles, & immutabiliter veræ, ita immutabiliter catholice sunt reputandæ, & similiter hæreses absq; omni damnatione Ecclesie sunt hæreses. Verum quia de aliquibus assertionibus quod sunt contrarie catholice doctrine, & per consequens hæreticæ, non est semper notum, aliquando enim super hoc disceptationes etiam inter magnos viros oriuntur, sicut inter Augustinum, & Hieronymum super cessatione legalium contigit, sic bene declaratis omnibus declaratio harum difficultatum pertinet ad Romanum Pontificem, ad quem talium dubiorum spectat determinatio, vt in c. Quoties. & c. Hæc est fides. 24. q. 1. & ita Papa diffinit & determinat an assertio sit catholica, an hæretica, & non facit catholicam, vel hæreticam, quia id dependet à natura ipsius propositionis, iuxta illud Aristotelis, Ab eo quod res est, vel non est, oratio dicitur vera vel falsa, pri. Perihermenias. Io. de Tur. cremata in li. de Eccl. li. 4. c. 2.

Determinatio difficultatum ecclesiasticarum ad Papam pertinet.

Hæresis, schisma, secta.

Hæresis differt ab infidelitate, & à schismate, & à secta: Sed quoniam assertio falsa contraria fidei Christiane quandoq; reperitur nominata hæresis, quandoq; secta, quandoq; superstitio, nota ex sancto Bonaventura in 4. sent. 13. di. quod hæresis differt à schismate, quia altera, scilicet hæresis est contra fidem, altera scilicet schisma est contra vinculum charitatis: secta autem est contra fidem ratione adinventionis: superstitio vero est super sua institutio. Ratione adhesionis dicitur hæresis, ratione defensionis dicitur secta, vel hæresis ab eligendo, secta à sequendo, superstitio à superstando. Vnde hæresis dicit præsumptionem, & deliberationem, falsique adinventionem. Secta superaddit imitationem, superstitio diuturnitatis inueterationem, & sicut senes superstitates delirare dicuntur, sic & hæretici, & ideo hæresis dicitur superstitio, quia vetustati, & superstiti concordat. proprie autem superstitio à superstando dicitur. Nam sicut in fide

Superstitio.

fide intellectus captiuatur, ita etiam errore inflatur, & eleuatur. Hæc S. Bonaventura vbi supra.

Et quoniam dicitur 1. Cor. 10. quod oportet hæreses esse, cum de alijs peccatis non dicatur, quod necesse sit illa esse. Nota quod necessitas talis non intelligitur de necessitate absoluta, videlicet quod non possit aliter fieri, neq; quod sit expediens, sed tertio modo, videlicet quod sit vtile. Deus nanque cum sit summe bonus, hæreses, & mala, atq; peruersa dogmata esse non permetteret, nisi in nostram cederent vtilitatem. Math. 13. Necesse est vt veniant scandala, veruntamen vix homini illi, per quem scandalum venit. Augustinus de vera religione, dicit, Ecclesia catholica per totum orbem diffusa omnibus errantibus vtitur ad profectus suorum, & ad eorum correctionem, cum vigilare noluerint, vtitur enim gentibus ad materiam operationis suæ, hæreticis ad probationem doctrine suæ, schismaticis ad documentum stabilitatis suæ, Iudæis ad comparisonem pulchritudinis suæ.

Hæreses quare oporteat esse.

Multiplex enim bonum (ait Augustinus) ex hæresibus Dei potentia in Ecclesia elicitur. Quorum primum est, quod veritas fidei magis elucidatur, vt idem Augustinus in glo. Ab aduersis mota quæstio discendi existit occasio, Prouer. 27. ferum ferro acuitur. Augustinus li. 7. confess. Improbatio hæreticorum facit eminere quid Ecclesia sentiat, & quid habeat à sana doctrina.

Vtilitas ex Iudæis quare sit.

Secundum bonum quod sequitur, est Doctorum catholicorum exercitatio, vt scilicet vigilant, & doctrine sanæ insistent contra versutias hæreticorum. Augustinus. de vera Relig. Vtatur hæreticis non vt eorum approbemus errores, sed vt catholicam disciplinam aduersus eorum insidias asserentes, vigilantiores, & cautiores simus, etiam si eos ad salutem reuocare non possimus.

Vsus hæreticorum ad quid.

Tertium bonum quod ex hæresibus elicit Ecclesia, est augmentum scientiæ, & sapientiæ in Doctoribus Ecclesie vnde Augustinus super Ioannem. Ad hoc Deus abundare permisit hæreticos, ne semper lacte nutriamur, & in bruta maneamus infantia.

Quare hæreses abundare Deus permisit.

Quartum est, quod exercetur patientia fidelium. Hæretici enim per superbiam in Ecclesiam sæuientes, rixis & contentionibus exercent bonorum patientiam, vnde Augustinus li. 16. de ciuit. Dei. Callidum est genus hæreticorum non spiritu sapientiæ, sed impatientiæ, qua solent hæreticorum feruere præcordia, & pacem conturbare sanctorum, sed hæc in usum cedunt proficiendi.

Quintum bonum est augmentum meritorum in fidelibus Doctoribus, quoniam catholici Doctores circa hæreticorum conuersionem, aut peruersionem, si conuerti noluerint, laudabili studio laborare fatagunt. non dubium quin taliter de sibi traditis talentis operantes crescant eis merita, quibus ad beatitudinem perducuntur.

Sextum

Sextum bonū quod ex heresibus sequitur, est, quod manifestatur firmitas fidei in his qui recte credunt. Sap. 7. tanquam aurum in fornace probavit illos. Augustinus de vera. relig. Sunt enim innumerabiles in sancta Ecclesia Deo probati viri, sed manifesti non fiunt inter nos, quamdiu imperitiā nostrā tenebris delectati dormire malimus, quam lucem veritatis intueri. Et sic apparet quomodo vtilis sit hæreses esse, quod non est simile omnino de alijs peccatis, quia alia peccata etsi in se mala sint, & ex illis aliquod bonum eliciat Deus, non tamen quantum ex isto peccato.

Hæreses tam per Christum, quam per eius vicarios summos Pontifices condemnata quæ sint, vide in tertia parte Directorij nostri, & ibi quæ per decretales tam in corpore decretalium, quam in Sexto, & clementinis, ac extrauagantibus continentur, optime inuenies.

Hæreses per varios Indices condemnata.

H A E R E T I C V S .

Hæreticus vt ex glo. in c. Illi. 24. q. 3. & ex alijs Doctoribus habetur, pluribus modis dicitur.

Dubius. Et primo hæreticus dicitur quicumque est dubius in fide. c. Dubius. de hære. vide supra in verbo Dubius.

Simoniacus. Secundo modo hæreticus dicitur omnis simoniacus. 1. q. 1. c. Quisquis. vbi dicit Greg. Quisquis per pecuniam ordinatur, ad hoc quod sit hæreticus requiritur quod credat se posse emere spiritualia. Vide infra in verbo, Simonia.

Præcisus. Tertio hæreticus dicitur omnis præcisus ab Ecclesia, secundum quod excommunicatus dicitur hæreticus, 4. q. 1. c. quod autem. Et 23. q. 4. c. Ipsa.

Contra sacrā scripturā sentiens. Quarto hæreticus dicitur, qui sentit contra sanctam scripturam, seu contra ea quæ necessaria, & formali consequentia ex ea eliciuntur, siue qui scripturam sanctam male & peruersè interpretatur. 24. q. 3. c. hæresis.

Nonā opinio nē inueniēs. Quinto hæreticus dicitur, qui nouam opinionem, vel inuentum sequitur. Inuenit, vt Hæresiarcha: sequitur, vt qui Hæresiarcham imitatur, 22. q. 3. c. hæreticus.

Auferens priuilegia Romanæ Ecclesie. Sexto hæreticus dicitur, qui Romanæ Ecclesie priuilegia auferre conatur. dist. 22. c. omnes.

Transgrediēs præcepta Sedis Apost. Septimo hæreticus dicitur qui præcepta sedis Apostolicæ transgreditur. 19. di. c. Nulli quod, vt dicit. Io. in glo. intelligas si dicat Romanam Ecclesiam non esse caput, nec posse condere canones, aliàs non esset hæreticus, licet peccaret. c. si quem. de rescrip.

Non tenens articulos fidei. Octauo hæreticus dicitur qui non tenet articulos fidei, & hoc modo Iudæi, & Gentiles sunt hæretici.

Nouo

Nono hæreticus dicitur qui aliter sentit de articulis fidei, quam sentit Romana Ecclesia. 24. q. 1. c. hæc est fides.

Decimo hæreticus dicitur vel dici potest, si quis de Ecclesiasticis sacramentis aliter sentit, vel docere præsumit, quam sacrosancta Romana Ecclesia prædicat, vt in c. Ad abolendam. de hære. Et not. Bar. Hostien. & Doctores.

Male sentiens de sacramentis Ecclesie.

Vndecimo hæreticus dici potest, qui non recipit quatuor generalia Concilia. de quibus in c. sicut Sancti di. 15.

Non recipiēs quatuor concilia.

Duodecimo hæreticus dicitur generaliter, qui aduersus quodcunque genus veritatis catholicæ supra expositæ opinionem suam peruersè, atq; pertinaciter defendit, vt c. vbi in Ecclesia. 24. q. 3.

Attamen multis quæ ad hæreticum pertinere à Doctoribus dicuntur consideratis, modo infrascripto hæreticum diffiniemus, videlicet.

Hæreticus est qui post susceptam Religionem Christianam, Christi fidem in generali profitens, aliquem, vel aliquas in speciali opinionem, vel opiniones contrariam, vel contrarias catholicæ veritati pertinaciter tenet, vel sequitur. Quæ diffinitio quo ad singulas eius partes, in quibus designantur, quæ requirantur ad hoc quod quis proprie hæreticus censetur, declarantur vt infra.

Hæreticus quis sit.

Dicitur autem in prima particula. Qui post susceptam religionem Christianam. Ad hoc enim quod quis proprie censetur hæreticus, necessario requiritur quod primo Christianam religionem sit professus. Nam si errans in fide nunquam suscepisset per Baptismum Christi fidem, non diceretur propter hoc hæreticus, sed infidelis, Paganus, vel Saracenus.

Dicitur autem in secunda particula, Christi fidem profitens in generali, quia vt dicit Sanctus Tho in 2. q. 1. ar. 1. Hæresis pertinet ad eos qui fidem Christi profitentur, sed eius dogma corruptum est, vnde qui sic à fide Christi recedit, quod nihil de ea credit, proprie non est hæreticus, sed Apostata. Hæreticus autem (vt ait Augustinus) est qui sub nomine Christi doctrinæ resistit Christianæ.

Hæresis fide iam habita præsupponet.

Sequitur tertia particula, Erroneam opinionem aliquam in speciali. Hoc plane requiritur ad hoc quod quis censetur hæreticus, quod erroneam opinionem habeat in intellectu, ita quod male sentiat de veritate catholica. 24. q. 3. c. Hæreticus. Hæreticus est qui falsas, ac nouas opiniones vel gignit, vel sequitur: & ratio est, quia hæresis est species infidelitatis. Infidelitas autem est in intellectu subiectiue, & ita videtur quod hæresis quæ est species infidelitatis, ex necessitate supponat errorem in intellectu. Ex quo sequitur corolarie, quod factum sine errore in intellectu non facit proprie hæreticum, vt puta si quis fornicatur, licet agat contra veritatem catholicam, quæ dicit, non mœchaberis, non tamen ex hoc est hæreticus, nisi crederet aut opinaretur esse licitum mœchari, quia quodcunque aliquid necessarium requiritur ad constitutionem

ali-

Opinio noua
quæ.

Tertio dicitur hereticus propriissime, videlicet cum superadditur ipsa pertinacia in defendendo falsitatem, vel impugnando veritatem, & per hanc distinctionem respondetur ad multa argumenta. Nota etiam, quod omnis opinio, quæ non habet initium ad doctrinam Christi, quæ est fundamentum catholicarum veritatum, noua reputatur, quantumcumque secundum tempus sit antiqua.

Hereticus factus.

Hereticus non solum verbo, vel scripto, sed etiam facto dici potest, ut Lopus, Abb. Antonius de Butr. & Ioan. de Imol. dicunt in clemen. vni. de vsuris, & Squillacen. de fi. ea. c. 13. dicens. Si quis non solum in verbis asserat pertinaciter vsuras non esse peccatum, sed etiam factis, puta inhumaniter tractando eos quibus mutuauit, vel simile quid agendo, quod tunc si ex hoc grauata sit eius opinio, ita quod dici possit ex hoc diffamatus, tunc procedi poterit contra eum de hæresi. l. 1. q. 3. Estimant, & c. non solum, ubi habetur, quod non solum verbis, sed etiam factis Deum negamus, secundum eos. Ad hoc 25. q. 1. c. violatores. ibi. Proterue agunt, aut lo-

Hereticum faciunt signa infidelitatis.

qui præsumunt, & in c. accusatus §. ille quoque, de hære. lib. 6. ubi ponuntur certi casus per quos quis incidit in hæresim facto, & opere, licet nihil asserat, & per consequens manifeste hereticus dici potest, in quantum sunt in eo signa infidelitatis. Hinc est, quod si quis contrahat cum aliqua legitime per verba de presenti, & postea illa viuente propria auctoritate contrahat cum alia, Inquisitor potest contra talem sic contrahentem inquirere, qualiter sentiat de sacramento matrimonij, secundum Dominicum post Lopus in alleg. c. accusatus §. sane. unde Bal. in l. nemo clericus. C. de sacrosanc. eccles. dicit, quod si professus egreditur de monasterio, & accipit uxorem palam, quod hereticus est, cum faciat contra sacramentum matrimonij, & potest Inquisitor eum punire de hæresi, si velit errorem suum pertinaciter defendere. Vide Squillacen. in trac. de fide catho. cap. 16.

Clericus palam ducens uxorem.

Pluribus hereticum audiens.

Ex factis animo declarat.

Hereticus factus.

Nota iterum, quod non solum verbo, sed etiam facto quis hereticus esse probatur, ut si quis librum hæreses continentem composuisset, vel recepisset consolationem ab hæreticis, vel vadit pluribus ad prædicationes illorum, vel similia facit, per quæ manifeste ostendit, se cum hæreticis conuenire, & ipsis credere. Calder. in suo direct. Nam ex factis animus declaratur. l. dolum. ff. de dolo. & c. sicut enim. & cap. qui viderit mulierem. 3. 2. quæstio. 5. Quinimo plus est factis aliquid demonstrare, quam verbis, ut not. in cap. dilecti. de appel. per Antonium de Butr. & Imol. Facti etiam euidentia quis probatur hereticus, ut si quis (ut dictum est) componat libros hæreticos, vel prædicet hæreses, vel defendat errores, nam tunc conuincitur facto, quia ipsa euidentia patrati sceleris probatione non indiget, cap. euidentia, de accusatio. Secundo per testes, cap. in omni, de testi. & c. accusatus §. licet. de hære. lib. 6. Tertio per confessionem, c. quorum appel. non recipit. l. 2. ff. de custo. reo. l. confessus.

Et

Et confessio qua probatur hoc crimen, tripliciter fieri potest. Primo ore proprio. 15. q. 6. c. 1. & 2. Secundo facti euidentia. ut 28. di. c. Prinsquam. Tertio fuga vel contumacia. 24. q. 2. c. Damnationis. Quarto per instrumentum, ut si quis fecisset per instrumentum, quod ille prædicauit, vel docuit hæreses, ut d. l. 2. c. Quorum appel. Quinto probatur per præsumptiones, ut late per Io. Andr. in addi ad Spec. tit. de probatio. circa fi. Sed quanto crimen est maius, tanto maiores, & euidentiores præsumptiones requiruntur, text. not. cum glo. in cap. literas. de præsumpt. & ibi not. per Abb.

Hæresiarchæ qui sint, & qui manifesti, quive secreti, affirmatiui quique; vel negatiui qui dicantur heretici.

Hæresiarchæ qui sint.

Nota quod sicut Patriarcha patrum princeps dicitur, sic Hæresiarcha dicitur hereticorum princeps, ab archos græcè, quod est princeps latine, & hæresis, quasi princeps in hæresi, seu hæresu. Illi namque (ut iam dictum est) proprie dicuntur heretici, qui errorem eorum, quæ sunt fidei, in mente, & pertinaciam in voluntate habent. Verum, qui huiusmodi errorem inuenerunt, vel renouauerunt, confinxerunt, vel iam adinuentum, & confirmatum alios docuerunt, magistri erroris effecti sunt, ut 24. q. 3. c. Quid autem. ubi Leo Papa sic ait. Qui aliorum errorem defendunt, damnabiliores sunt illis qui errant, quia non solum errant, sed etiam alijs offendicula erroris præparant, & confirmant, unde quia magistri erroris sunt, non tantum heretici, sed etiam hæresiarchæ dicendi sunt.

Manifesti vel secreti heretici qui sint, declarat Innocentius Papa respondendo canonicis Tholosanis, & habetur. de verb. signifi. c. Super quibusdam. Dicit super quibusdam mandatorum articulis, & infra. Tu deuotio postulauit a nobis, qui sum dicendi heretici manifesti. Super quibus duximus respondendum, illos intelligendos esse manifestos hereticos, qui contra fidem catholicam publice prædicant, ac profitentur, & defendunt errorem: vel etiam qui coram prælatis suis conuicti sunt vel confessi, vel ab eis sententialiter condemnati sunt super hereticaprauitate.

Manifesti, vel secreti heretici.

Heretici manifesti qui, & qui secreti.

Secreti vero heretici per oppositum dicendi sunt, qui eorum quæ sunt fidei errorem habent in mente, & proponunt in voluntate habere pertinaciam, sed verbo tamen vel facto exterius non ostendant, & hi sunt in duplici differentia. Occultus namque dupliciter potest distingui, scilicet prout distinguitur contra publicum, siue notorium, & prout distinguitur contra exterius. Occultus secundum modo, scilicet pure mentalis, cum non sit excommunicatus, potest absolui à suo confessore. Sed si extra, etiam si sibi met exteriori loquela dixerit, excommunicationem in cœna Domini incurrit, & insuper omnes pœnas contra hereticos in iure contentas. Vide Tho. Caietanum in summula de peccatis, ver. Heretici. Et sic solum ab Inquisitore absoluetur. Occultus primo modo,

& in foro conscientiae tantum absolutus siue ab Inquisitore, siue ab alio, videlicet Episcopo, postea delatus Episcopo, vel Inquisitori de hoc crimine, non erit immunis à temporalibus poenis, & sic poterit accusari, siue denunciari, & puniri. Nam & si per poenitentiam quis restituatur gratiae, non tamen restituitur dignitati suae pristinae, & statui, vt c. primo, di. 6. de poeni. & 15. q. 5. cap. presbyter. In crimine namque hæresis, sicut & in alijs criminibus enormibus, duplex imminet poena, spiritua- lis videlicet, & temporalis. Prima dimittitur per sacramentum poenitentiae, non autem secunda, sicut in peccato homicidij, furti &c. quia neque confessio, neque poenitentia sacramentalis liberat furem a furca. ff. de fur- tis. l. Qui ea mente. imo etiam iste absoluetur ab excommunicatione, qua fuit ligatus. Nec poterit dici quod quantum ad hoc sibi profit absolutio sacerdotis, quia non est huius criminis iudex in foro fori, cum potestas cognoscendi, puniendi, & absoluendi de hoc crimine sit solummodo Episcopis, vel Inquisitoribus attributa, & ideo confessio facta coram sacerdote, vel absolutio ab eo facta non impedit processum Iudicis competentis, vt c. At si clerici. de iudi. Et c. si à non competenti, per totum. Nec potuit dici, quod per sacerdotem fuerit dispensatum, & quod sibi fuerit imposita poenitentia, quia dispensatio criminis ei demum permittitur, qui de eo potest cognoscere. vt c. lator. Qui si sint leg. Quae auctoritas olim solis Episcopis fuerat concessa, licet hodie sit Episcopis, & Inquisitoribus concessa. Et propter hoc quod istis conceditur, cæteris omnibus intelligitur denegatum, vt di. 25. c. Qualis. Et de præsumpt. c. Nonne.

Absolutio sacerdotis quid operetur.

Affirmatiui, & negatiui.

Horum etiam hæreticorum aliqui dicuntur Affirmatiui, aliqui Negatiui. Affirmatiui sunt, qui eorum errorem habent in mente, & verbo vel facto ostendunt se modis prædictis habere pertinaciam in voluntate. Negatiui vero hæretici dicti sunt, qui coram Iudice fidei per testes legitimos de aliqua hæresi quos non volunt, vel non possunt repellere iuste conuicti sunt, sed non confessi, imo in negatiua semper perseverant, verbo fidem catholicam profitentes, & verbo etiam hæreticam prauitatem detestantes. Hi quamdiu in huiusmodi negatione persistunt, licet aliàs conuersationem bonam prædant, hæretici absque dubio sunt censi. Euidenter namque impenitentes sunt, qui peccatum de quo conuincuntur, diffitentur. Host. in sum. tit. de hære. §. qualiter quisque deprehendatur in hæresim. vbi sic ait. Aduerte tamen sane intelligendo, quia vocatus, aut confitetur errorem suum, aut negat, si confitetur, & infra. Si autem negauerit, & conuictus fuerit, condemnari debet per ecclesiasticum Iudicem, ad quem id pertinet. vt in cap. Ad abolendam. de hære. Et infra eo. tit. §. qualiter dimittatur. Et hoc præsentibus secularibus potestatibus, vel eorum Baliuis, vt animaduersione debita puniatur, hæc Host.

Nota

Nota quod hæretici suas hæreses abiurare negantes, vel relapsi relinquendi sunt, si sunt sæculares: si autem clerici, sunt primum degradandi, deinde tradendi sunt curiæ sæculari secundum formam c. degradatio. de poen. lib. 6. animaduersione debita puniendi, vt c. Ad abolendam. de hæret. & c. excommunicamus el. 1. eo. vbi dicit Abb. & allegat Io. Andr. in quadam apostilla, quod isti sunt tradendi, nisi velint redire ad fidem, & sic sentit quod nedum ante damnationem de hæresi, sed etiam post sententiam possunt redire ad fidem, & euadere poenam. idem tenet glo. in c. penul. de hæreti. scilicet in 1. lapsu, sed tex. præalleg. Ad abolendam. facit in contrarium, qui dicit, quod incontinenti redeant, & sponte. Nam post damnationem videtur hoc facere timore poenae. facit quod notat Archid. in c. vt commissi. eo. tit. lib. 6. vbi relapsis dumtaxat non parcitur, sed prima opinio est mitior, & ideo tenenda. pro qua facit c. Accusatus. eo. tit. li. 6. vbi relapsis dumtaxat non parcitur, ar. regulæ. Odiæ, & regulæ. In poenis, de reg. iur. lib. 6. & ad c. Ad abolendam Respondendum est, quod satis incontinenti dicitur redire si nullam dilationem expectat, nec impositionem poenae ar. l. d. ponderet. Vel potest dici, quod aut sunt condemnati de hæresi, sed non sunt adhuc traditi curiæ sæculari, & habet locum istud c. ex quo ad istum effectum dicuntur incontinenti redire, aut sunt traditi curiæ sæculari, & priuati omni priuilegio per degradationem actualem, si sunt clerici, & tunc non est locus poenitentiae in consulto principe, id est summo Pontifice.

Incontinenti redire quod sit.

Qua autem poena puniri debeant hæretici curiæ sæculari traditi, siue relict. Io. And. & Host. dicunt quod poena ignis, allegantes illud Euang. Io. 15. Si quis in me non manet mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Sed ius ciuile punit hæreticum capitali poena, seu poena mortis. vt l. Arriani, C. de hæret. l. vlt. suppl. ff. de poen. quam poenam debitam esse interpretatur consuetudo in eo. Euang. fundata.

Consuetudo in Euangelio fundata.

Ordinem autem quo huiusmodi delinquentes traduntur, siue relinquuntur curiæ sæculari, vide in c. Nouimus de ver. sig. vbi sic habetur, quod clericus qui propter flagitium graue & damnosum fuerit degradatus, tanquam exutus priuilegio clericali foro sæculari per consequentiam applicetur, cum ab ecclesiastico foro fuerit proiectus, eius est degradatio celebrata, vt in suum forum recipiat degradatum, & sic intelligitur tradi curiæ sæculari, pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, vt citra mortis periculum circa eum sententia moderetur. vbi gl. super. ver. Aliud flagitium. ait, puta hæresi. Incorrigibilis igitur siue expressus in primo videlicet lapsu, siue præsumptus videlicet in secundo lapsu, debet tradidi curiæ sæculari animaduersione debita puniendus. c. Ad abolendam, & gl. in c. cum non ab homine. de iudi.

Incorrigibilis dupliciter.

I 4 Nota

Sanguinis effusionem abhorret Ecclesia.

Nota in ver. tradi, quia dicunt quidam, qd non debet fieri traditio realis, ne videatur Ecclesia consentire effusioni sanguinis quam abhorret. c. sententiam sanguinis, ne cler. vel. mona. & in Archiep. de rapto. li. d. c. 1. & de excess. praela. c. ex literis, propterea dicitur in tex. d. c. nouimus. Pro quo tamen debet Ecclesia efficaciter intercedere, &c. vbi not. Abb. dices, qd Praelatus debet mouere Iudicem saecularem ad pietatem exemplificando de Petro, & Magdalena, qui peccauerunt licet grauiter, poenituerunt tamen, & Christo gratissimi fuerunt.

Notabile dictum.

Sed Hostiē, dicit, quicquid dicatur ad hoc, fit ista traditio, vt puniatur morte, & solet communiter dici, qd ista intercessio est potius vocalis, & colorata, quam effectualis. sed isti minus bene dicunt, quia videntur dicere contra tex. in d. c. nouimus, dicentem efficaciter intercedendum esse, & non ficte. Nec obstat si dicatur, ad quid ergo traditur, cum ipsa Ecclesia possit poena minori eum punire? respondetur, qd cum delictum sit atrocissimum, morteq; dignissimum, Ecclesia non vult illum amplius in suo foro, ideo degradatum eicit de eo, vt caeteri clerici timeant, ac sibi caueant, saeculares vero relinquit curiae saeculari, quia ad ipsam non spectat punire atrocissima scelera, sed saeculari Iudici imponere, vt puniat, & quia pia gerit viscera, sanguinemq; abhorret Sancta Mater Ecclesia, rogat, vt citra sanguinis effusionem reus puniatur.

Baptizare imagines.

Nota pro maiori declaratione eorum, quae supra diximus, qd nullum factum sine errore in intellectu constituit hominem haereticum, & propter hoc nec baptizare imagines, nec adorare daemones, nec Christi corpus conculcare, & alia similia faciunt hominem haereticum absolute: possunt enim talia fieri absq; errore in intellectu. Talia tamen agentes, licet ex natura rei absolute non sint haeretici, praesumptione tamen iudicantur, & puniuntur vt haeretici, quia omne male factum malo animo praesumitur factum, vt c. omne, de praesump. Archid. Floren. in sum. 2. par. tit. 1. 2. c. 5. de haeresi. Siluest. ver. Haeresis primo. §. 1. & 5. Quare diligenter sunt inquirendi per coniecturas, si error sit in intellectu, vel non, & ita grauius, vel leuius sunt puniendi.

Notabile.

Errans in his, quae explicite tenetur credere, etsi non sit pertinax, haereticus dicitur, vt si quis diceret Christum ex Maria Virgine non esse natum. Si autem erret in his, quae explicite credere non tenetur, nisi adsit pertinacia, non dicitur haereticus. Vt si quis idiota dicat Iacob esse, vel fuisse patrem Abraham. Archiep. Floren. & Siluest. vbi supra. Haec tamen bene consideranda sunt. Quid autem explicite, & implicite quis credere teneatur, dictum est supra in ver. Credere.

Haereses non malo animo dicere.

Similiter si quis deprehenditur aliquam propositionem haereticam dixisse, licet dicat se non malo animo loquutum fuisse, iudicatur vt haereticus, quia Ecclesia non nisi actus exteriores iudicat, nam animum solus Deus iudicare potest. Et si igitur non sit haereticus, nisi qui errorem habet

bet in intellectu, & pertinaciam in voluntate, praesumptione tamen iuris haereticus iudicatur, qui verbum profert haereticum. Ex abundantia enim cordis os loquitur, ait Christus, & qui sunt in voce, sunt signa eorum, quae sunt in anima passionum, dicit Arist. in primo Perihet. Merito igitur suspicatur Ecclesia aliquem eo animo esse, quo verba sonant. Vnde & cap. pri. de praesump. dicitur, Omne male factum, malo animo praesumitur factum. Vide Gond. in trac. de haere. q. 1. in fi. Arch. Floren. 2. par. tit. 1. 2. cap. 5. Et not. in d. c. 1. de praesump. quia nemo est aestimandus dixisse, qd mente non sentit, ff. de suppell. leg. 1. Labeo. & vide in decisionibus Rotae, de here. decisio. prima, in antiquis, & Carre. in trac. de here. num. 2. 6. 9. & 42. & in c. ad abolendam, de haere. ibi. Aliter sentire, aut docere. Consideranda sunt qualitas personae loquentis, modus loquendi, scandalum datum, & similia. Si tamen verba haereticalia quis scienter exprimat, illa videlicet asserendo, haereticus probatur. Calder. in 2. colum. sui Directorij. Mala enim fides alicuius deprehenditur verba, cap. si rector, distin. 43. & dist. 93. cap. legimus. Calder. in 2. consi. de haere. vide Tabien. in ver. excommunicatio 5. casu 4. contra haereticos. §. 6. Et nota, quod in dubio praesumitur pro haeresi, & contra haereticum, saltem ad imponendam poenitentiam salutarem. Ioan. de Imol. in Clemen. 1. quia tutius est in hoc crimine innocentem condemnare, quam nocentem absolueret. Franciscus Squillacen. in trac. de fi. ca. c. 34. Et adde not. per Felin. in cap. auditis, de praesump. vide etiam Marfil. in singul. 151.

Personae qualitas, modus loquendi, & datum scandalum.

Contra haereticum semper praesumitur.

Sine diocessano no quid possit Inquisitor

Loco carceris alia poena potest imponi.

Nota etiam, qd deprehensum in haeresim, siue etiam suspectum de ea potest Inquisitor capere, arrestare, ac tutae custodiae ponendo etiam in compendibus, & manicis ferreis, & etiam processum facere, & formare sine diocessano, vt in clemen. 1. de haere. Potest etiam eum duro carceri tradere sine diocessano, dummodo hoc fiat ad custodiam, & non ad poenam. Concor. Abb. & limitat illum textum, clemen. 1. ver. duro. per argumentum a contrario sensu, & Alexand. in cap. quamuis, de poenis, lib. 6. 26. quaest. 1. cap. viduas, haec Ioan. de Imol. in dicta clemen. 1. in dicto ver. Duro. Super glo. super ver. tormentis. Tales namque si volunt redire ante sententiam recipiuntur, sed nihilominus ad perpetuos carceres condemnantur, cap. excommunicamus, 2. de haere. Et per Directorium antiquum, q. 93. Franc. Squillacen. tamen in tract. de fid. cath. cap. 29. tenet, quod si non notorie est deprehensus, nec est timor, quod alios corrumpat, quod Iudex aliam poenitentiam loco carceris potest imponere. Hostieu. in sum. de haere. §. qualiter deprehenditur. And. de Ifern. in athen. Gazaros. Si post sententiam volunt redire, non est in potestate Inquisitoris eos ad misericordiam recipere, quia tunc functus est officio suo. Abb. tamen in c. excommunicamus, 2. de haere. videtur sentire, qd semper possunt acceptari, dummodo non expectet poenam ignis, sed prima opinio

opinio est rationabilior, licet secunda videatur magis pia, & prima practi-
catur ab Inquisitoribus. 2. requirit principis oraculum.

Nota tamen q̄ aliqui putant non esse verum, q̄ volentes redire reci-
piuntur ad perpetuos carceres, sed dicunt id fieri debere cum redire no-
lentibus, quia in pluribus textibus dicitur, redire noluerint, & per glo. in
c. Inter sollicitudines. de purga. cano. in fine. vlt. glo. Sed decipiuntur isti,
quia text. ille est corruptus, & glo. est falsa. Et vide Abb. in c. excommu-
nicamus 2. de hære. §. si qui autem, & Ioan. de Ana. in c. sicut de hære.
nu. 3. qui dicunt, quod hæreticus etiam volens redire ad fidem, non euitat
nisi pœnam mortis, & q̄ pro delicto commisso debet detrudi in perpe-
tuum carcerem.

Mortem tan-
rum euitat re-
diens hæreti-
cus.

Possit forte distingui cum auctore libri, qui Lucerna Inquisitorum
dicitur; q̄ si statim redeunt ad fidem post deprehensionem, tunc non reci-
piuntur ad carceres perpetuos, sed mitius cum eis agitur. Si autem expe-
ctant torturam, vel sententiam, & postea redeunt, tunc non recipiuntur
nisi ad carceres perpetuos, & de his forte loquitur c. excommunicamus. 2.

Appellans, &
nolens abiu-
rare.

Si quis autem cadit in hæresim iam damnatam ab Ecclesia, & dum ab
Inquisitore corrigitur, & sibi imponitur, vt illam abiuret, negat illam ab-
iurare, & dicit se dixisse verum, appellatque ad summum Pontificem, ap-
pellatio illa non est admittenda, sed tanquam pertinax est puniendus. Al-
phon. de Castro. de iusta punitione hæreticorum. l. 1. c. 10. Si quis autem
est conuictus de hæresi legitima testium productione, vel propria confes-
sione, vel facti euidentia, & fugit, vel se absentat, vel citatus non vult com-
parere, talis publice est citandus, etsi non comparuerit, tanquam hære-
ticus impœnitens est condemnandus. Si autem comparuerit, & volue-
rit abiurare, ad arbitrium Inquisitoris recipiatur. Si vero abiurare nega-
uerit, tanquam impœnitens brachio sæculari tradatur. Tabie. ver. Inqui-
sitor. §. 2. 5. super ver. Abiurans.

Negans com-
parere.

Omnes igitur hæretici, vel suspecti de hæresi, cuiuscunq; sint conditio-
nis, hæresim abiurare volentes, sunt ab Ecclesia recipiendi ad vnitatem fidei,
& ad pœnitentiam, per quam consequi valeant animarum suarum salua-
tionem, admittendi. Hæc conclusio patet.

*

Et primo sic, quia Ecclesia, quæ est pia mater, nulli claudit gremium re-
uertenti. C. de sum. tri. & fid. cath. l. Inter claras, circa fin. Secundo, quia de
licti veniam peccantibus non negamus. dicit Imperator. C. de here. l. Ma-
nichæos, & de pœni. dist. 3. c. Adhuc instat. Tertio, quia hæresis est quæ-
dam species infidelitatis, sed alij infideles volentes reuerti, seu venire ad
fidem, ab Ecclesia recipiuntur. ergo & hæretici sunt recipiendi. Quarto
sic, salus animæ ex ordine charitatis est omnibus appetēda, & procurāda,
non solum adamicos, sed etiam ad inimicos, iuxta illud Matthæi quinto.
Dilige inimicos vestros, & benefacite his, qui oderunt vos. Ergo, cum

Hæresis est
species infide-
litatis.

sine vnitatem Ecclesiæ salus esse non possit, sequitur, quod omnes quantum
cunque peccatores, & quotiescunque etiam fuerint reuertentes ad Eccle-
siam, sunt ab ea ad vnitatem recipiendi. Et nota ex Zasio. consi. 23. 1. par-
tis, cum Imperator. in l. Manichæos. in fin. C. de hære. clare dicat delicti
se veniam pœnitentibus dare, non est locutus de pœnitentia quo ad fo-
rum conscientiæ, quia de foro illo nihil ad Imperatorem, sed de pœniten-
tia fori secularis sensit. & hic vnicus text. in eo quod in heresim lapsis &
reuerfis, post pœnitentiam delicti non denegatur, si antequam testibus
sint conuicti, vltro reuertantur. Et apertius Philip. Francus in c. vt com-
missi. 4. not. tenuit reuersos ad fidem, morte naturali non esse punien-
dos, quamuis carceris perpetui pœnam non euitent, quæ tamen in aliam
pœnam iudicis arbitrio commutari possit. & idem in glo. super verbo. in
uitandi. in d. c. vt commissi. dicit, sicut post delictum volenti redire par-
citur, contra l. Qui ea mente. de furt. ita etiam post sententiam diffinitiuam
commutationem pœnæ fieri posse, vt in glo. dum non sit relapsus. c.
super eo. c. vt commissi. eo. tit. Porro Dominicus de Sancto Geminiano
in d. c. vt commissi. penul. colum. secutus Archid. tenet q̄ clericus hæreti-
cus, qui paratus est ante condemnationem reuerti ad vnitatem Ecclesiæ,
deponi seu degradari non debeat. Quod si in clericò, qui literatus esse,
& legem Dei nosse debet, hoc verum est, quis sanæ mentis id in simplici
laico, & idiota denegaret, vt sicut ille non degradatur, ita & iste morte na-
turali non condemnetur? & facit argum. Host. in cap. excommunicamus. 2. §. damnati in princ. de hæret. vide diffusius per Zasium in consi.
23. primæ partis.

Imperator in
foro cōscien-
tiæ non se in-
tromittit.

Secunda conclusio est. Hæreticus ad Ecclesiam reuersus de rigore iu-
ris non est ad ordines, nec ad aliquam dignitatem promouendus, quia se-
cundum Apostolum. 1. ad Thimo. 3. oportet Episcopum testimonium ha-
bere ab his qui foris sunt, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum
diaboli. Non conuenit enim illum in Episcopum sublimari, qui in tan-
tum opprobrium Ecclesiæ incidit, vt relicta fidei veritate, hæresis fuerit
ignominia notatus, clericus tamen (vt dictum est supra) post abiuratio-
nem poterit in ordine suo perseverare. Vide in ver. Clericus.

Hæreticus re-
diens nō pro-
mouendus.

Tertia conclusio est. Hæretici qui nunquam fuerunt relapsi, de mise-
ricordia & dispensatione, postquam fuerint recepti, & debitam pœniten-
tiam egerint, si Ecclesiæ necessitas, vel vtilitas exigerit, possunt ad ordi-
nes assumi, vel ordinum suorum executionem habere, & ad dignita-
tem Pontificalem sublimari. Patet, vnde Paulus prius incredulus, Ec-
clesiæ persecutor, & blasphemus, correctus & veniam consecutus, in vas
electionis, & in Apostolum est promotus. Act. 9. Sic & Augustinus,
qui post hæresim Manichæorum laudabiliter est conuersus, doctor ve-
ritatis, hæresum destructor factus, exposcente necessitate, & vtilitate
Ecclesiæ in Hipponensem Episcopum est sublimatus. Et quod de Epi-
scopo

Reconciliatus
quō possit ad
dignitates p-
moueri.

scopo dicitur, idem & de alijs clericis ordinatis dicitur.

Relapsorum hæreticorum bona cõfiscata

Quarta conclusio erit. Hæretici relapsi renunciantes hæresi, licet ad unitatem Ecclesiæ sint recipiendi, non tamen quò ad considerationem vitæ, aut bonorum suorum temporalium. Patet conclusio quò ad primam partem, ex prima conclusione. Quò ad secundam patet per c. Ad abolendam, de hære. vbi dicitur, illos qui post abiurationem erroris deprehensi fuerint in abiuratum hæresim reincidente, seculari Iudicio sine vlla pœnitentiæ audientia decernimus relinquendos, q̄ Guil. in glo. dicit intelligendum, cum post huiusmodi abiurationem, vel purgationem deprehenditur in hæresi, siue per facti euidentiã, siue per confessionem propriam, siue per testes, in quo casu non parcitur ei nec quò ad bona, nec quò ad vitam.

Relapsus occulte quomodo recipiatur

Si autem absque huiusmodi deprehensione occulte reincident, & occulte pœnitens reuertatur ad Ecclesiam, parcitur ei quò ad vtrunq̄. Conclusio quò ad ambas partes declaratur, & sic secundum. S. Thomam. 2. 2. q. 9. ar. 4. Ecclesia enim secundum Domini institutionem suam charitatem extendit ad omnes, & non solum ad amicos, sed etiam ad inimicos, & persequentes, secundum illud Matthæi 5. Diligite inimicos vestros &c. Pertinet autem ad charitatem, vt aliquis bonum proximi velit, & operetur. Est autem duplex bonum, vnum quidem spirituale, scilicet salus animæ, quòd principaliter respicit charitas; hoc enim ex charitate debet alijs velle. Vnde quantum ad hoc hæretici reuertentes quotiescunque relapsi fuerint, ab Ecclesia recipiuntur ad pœnitentiam, per quam recuperatur via salutis. Aliud autem est bonum quòd secundo respicit charitas, bonum scilicet temporale, q̄ non tenemur ex charitate alijs velle, nisi in ordine ad salutem æternam, & eorum, & aliorum. vnde si aliquid de bonis huiusmodi existens in vno, impedire posset æternam salutem in multis, non oportet quòd ex charitate hoc bonum ei velimus, sed potius quòd velimus eum illo carere, tum quia salus æterna præferenda est bono temporali, tum quia bonum multorum præfertur bono vnius.

Quare relapsi morte puniuntur

Si autem hæretici reuertentes semper reciperentur, vt conseruarentur in vita, & in alijs bonis temporalibus, posset in præiudicium salutis aliorum hoc esse, tum quia si relaberentur alios inficerent, tum quia si sine pœna euaderent, alijs in hæresim liberius laberentur, dicitur enim Eccles. 8. Etenim quia non cito profertur contra malos sententia, absq; vllò timore perpetrant filij hominum mala. Et ideo Ecclesia primo quidem reuertentes ab hæresi non solum recipit ad pœnitentiam, sed etiam conseruat in vita, & interdum dispensatiue restituit eos ad Ecclesiasticas dignitates, quas prius habebant, si videantur vere conuersi, & hoc frequenter pro bono pacis legitur esse factum. Vbi nota iuxta Host. quòd circa tales adhibetur quadruplex dispensatio, scilicet semiplena,

miplena, vt recipiantur in ordinibus suis iam susceptis, ablata eis in posterum omni spe promotionis. 1. q. 1. cap. si quis hæreticæ. Plena, vt possint sacerdotes fieri, & vltra. 1. q. 7. cap. conuenientibus. Plenior, vt possint Episcopi esse, non primates, 1. 2. dist. cap. nos consuetudinem. Plenissima, vt ad omnes ordines, & dignitates promoucantur. 2. 3. q. 4. capitulum ipsa pietas.

Idem omnino dicit Goffr. & etiam Rai. Sed quando recepti interdum relabuntur, videtur esse signum inconstantie eorum circa fidem, & ideo vltorius redeunt recipiuntur quidem ad pœnitentiam, non tamen liberantur à sententia mortis, & hoc fit, vt dicit Alexander de Hales, propter criminis abhominacionem, & vt alij timeant similia attentare. Et nota quòd huiusmodi relapsi, etsi ad pœnitentiam recipiantur, non tamen incorporantur, secundum Ioan. And. in Ecclesia. imo eorum cineres non sunt in sacro cœmeterio sepeliendi. Et vide glo. 1. in c. statutum alleg. in ver. reincorpor.

Relapsi non incorporantur Ecclesiæ.

Nota etiam quòd hæreticorum impœnitentia, vel relapsorum pœna non est mors quacunque, sed mors talis, videlicet ignis. Abb. in cap. ad abolendam, de hære. supra glo. in ver. audientia, & allegat Host. post Ioan. And. & dicit quòd in hoc conueniunt lex diuina, canonica, ciuilib, & consuetudo. Confir. Fel. in l. seu constitutione, quæ incipit, Inconsutibilem tunicam.

Relapsorū, & impœnitentium pœna.

Hæreticus qui post abiurationem, & pœnitentiam fuit perpetuo carceri traditus, iux. c. excommunicamus, 2. de hære. si postea ex carceribus fugiat, ex hoc solo dicitur relapsus, siue impœnitens, ita q̄ ei deneganda esset audientia, & Iudici seculari tradendus, iux. c. ad abolendam, de hære. Fel. in d. c. excommunicamus. Io. And. in c. vt commissi, de hære. lib. 6. §. penul. Arlat. in trac. de hære. nu. 6. Vide tamen supra in ver. Carcer, & in ver. Fuga, per totum.

Fugiens ex carceribus.

Hæreticus hæresim abiurans si pœnitentiam sibi ab Inquisitore impositam non adimpleuit, habetur pro relapso, & impœnitente, & pœna impœnitentium puniri debet, si tamen abiurauit, vt hæreticus, & non aliter. Ioan. de Imo. in Clem. 3. in glo. super ver. propagine. de hære. Io. Calder. in c. literas, de præsumptio. Freder. de Senis in consi. 156. Arlat. in trac. de hære. not. 30. Squillacen. tamen in trac. de si. ca. c. 19. dicit, Si pœnitentia iniuncta non est contraria hæresi abiurata, non debet censeri proprie impœnitens, vel relapsus, dato quòd eam non adimpleat. Quæ opinio licet sit pia, quia tamen minus probata, minus secuta videtur, quàm prima, maxime si pœnitentia neglecta sit alicuius considerationis, & non minime entitatis.

Pœnitentia neglecta quid importet.

Hæreticus punitur non tantum si est vilis persona, sed Papa ipse, & Imperator, & quilibet alius, & deponitur à dignitate, & potestate, vt 40. di. c. si Papa, 24. q. 1. c. cum pacem, & c. ad abolendam, de hære. §. 1. & 2.

Papa proprie hæresim deponitur.

vilis

Religiosus
gravius puni-
tur.

vilis tamen persona gravius punitur quo ad pœnam corporalem, secus autem quo ad pœnam pecuniariam. Io. de Ana. super c. excommunicamus 1. de hære. §. credentes. Zabari. super Clem. 1. de hære. §. verum. not. 3. Religiosi autem gravius puniuntur, si in hæresim deliquisse intuenti fuerint, quam puniantur seculares, argumentum in c. accusatus. de hære. li. 6. Tabie. in ver. Inquisitor. §. 9. Carer. in trac. de hære. Alexander III. in bulla incipien. Cupientes. Gemin. & Francus in d. cap. accusatus. §. fin. de hære. lib. 6.

Supercompli-
cibus torquē-
dus reus.

Hæreticus convictus de hæresibus, etsi super hæresibus non sit torquendus, torqueri tamen potest super complicibus & socijs. c. excommunicamus. de hære. §. adijcimus. Et C. de malef. & math. l. fin. Angel. in l. & si certus. ff. ad sena. syllæ. & hanc opinionem firmat Bal. in l. milites. C. de quæstioni. & sequitur August. de Arimino in additio. ad Ang. loco præalleg. & Foller. in pract. reindurati torqueantur. num. 3. in criminalibus enim debet reus torqueri super complicibus, quando eos sponte prodere non vult, & tamen delictum est tale, p. communiter sine socijs, & complicibus committi non consuevit. Vide Io. Ant. Blancum in tract. de Indicijs, & quæstio. nu. 378. ibi. in primo casu. Vide etiam infra in ver. Indicijs nu. 21.

Post confes-
sionē negās.

Hæreticus qui suos confitetur errores iuridice, & dum audit sententiam contra se, & pœnitentiam quam sibi imponit Inquisitor, negat se unquam fuisse hæreticum, vel talia dixisse, seu tenuisse, quæ tamen confessus est, & quod talia confessus est propter tormenta data, seu timore tormentorum, quæ ei minata fuerunt, non auditur, sed si sic dicit, debet tradi brachio seculari ut impenitens, quia non videtur vere sed fecte confessus. vt. de pœni. dist. 3. c. pœnitentia. videtur enim talis in negatiua persistens defecisse in pœnitentia, & purgatione sibi iniuncta, & ideo tanquam hæreticus est puniendus. c. literas. de præsump. & de purg. cano. Inter sollicitudines. in fin. Misericordia enim non debet fieri, nisi ei qui redit ex puro, & vero corde ad fidem. c. vt officium. de hære. Et venia non datur nisi correcto. de reg. iur. c. peccati venia. Idem dicitur de eo, qui post abiurationem factam, & pœnitentiam ab Inquisitore susceptam, dicit se non errasse. Io. Calder. in suo directorio Inquisitionis.

Hæreticorum bona quomodo fisco applicentur, vide supra. in ver. Bona hæreticorum.

Hæreticorum filij quomodo ex delicto patris puniatur, Vide in ver. Filij.

Nota etiam ex Vldrico Zasio in l. si debitor. ff. quæ in feud. cred. Et dicit Bar. hic, qd lex ista faciat ad vtilitatē nostram pro hæreticis, quia bona eorum eo ipso qd sunt hæretici, ipso iure iam sunt confiscata, & acquiruntur Inquisitori. c. cum secundum. de hære. li. 6. Quod si talis hæreticus alienaret scienti emptori, inclinatur in hoc Bar. qd debeat restitui, sed cum ista materia sit canonica ipse non se intromittat. Vide supra in ver. Confiscatio.

Bona. per hæ-
reticorum alie-
nata.

HOMO

HOMO LIBER.

Homo liber potest torqueri, non solum in alios, vt. ff. de quæstio. l. ex libero. 1. respon. & l. vnus. §. testes. C. de aboli. l. fallaciter. §. quod si ingenuorum, sed etiam in se ipsum, quodocunq; deferuntur ex aliquo crimine. C. de quæstio. l. cum cognitionaliter. C. ex quibus cau. infa. irroga. l. nullam. l. si quis decurio. C. de fal. vbi decurio torquetur. immo melius. ff. de quæst. l. si. vbi videtur casus quod liber homo torqueri possit. vt. c. de accus. l. fin. vt. c. de assel. l. nullus. & quod ibi notatur. Nam si liber homo torqueri non posset, profecto ex mille delictis vnus non puniretur, contra. l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aquil. Nam in delictis non semper sunt testes præsentis, immo qui male agit, communiter odit lucem.

Homines viles admittuntur ad testimonium etiam sine tortura, non tamen adhibetur eis tanta fides sicut alijs, vt. l. 3. ff. de test. possunt tamen torqueri in casibus. & 1. si vacillant. vt. l. ex libero. ff. de quæstio. 2. si conuincatur de mendacio. 3. quando sponte vadunt ad testificandum. Vide Fran. Brun. de indicijs ad torturam nu. 9.

Vilium per-
sonarum te-
stimonijs
quale.

I.

IGNIS POENAM.

IGNIS pœnam propter peculiaria quædam peccata in iure expressa quis patitur, inter quæ delicta crimen hæresis præcipuum est, qui hæretici relapsi, vel pertinaces concremantur. Epistola. inter claras §. licet. ibi ambulare in lumen ignis vestri. & in flammis quas succendistis. C. de sum. tri. & si cath. verbo sunt Esaiæ. l. 2. c. de iudais. l. 2. tit. 26. p. 7. l. 1. & 2. tit. 1. l. 4. fori. 2. vnde ad Gal. Paul. 5. vtinam abscindantur qui vos conturbant. Et in Euangelio. Ioan. 15. si quis in me non mæserit mittetur foras, & sicut palmas exarescet, & colligetur, & in ignem mittetur & ardebit. Io. Andr. in c. Ad abolendam, Consal. de villa. de hære. q. 15. nu. 4. dicens quod potius de consuetudine quam de iure qd hæretici puniantur pœna ignis Alphon. Castren. de iusta hære. puni. li. 2. c. 12. Carre. de hære. nu. 132. Grilan. de hære. q. 13. Iaco. Spei. in iusti. Catho. c. 45. nu. 9. Alphon. Aluar. in thesauro religio. chri. tit. de hære. nu. 16. Egidius Bossius. in pract. tit. de hære. nu. 16. Est præterea consuetudo, quæ habet vim legis. l. de quibus. ff. de legi. per quam hæreticis pœna ignis datur; & nota quod quando aliquis pœna ignis punitur, viuus debet cõburi. l. vnica. ibi publice viuus concrematur. C. vbi cause fisci agitantur, quæ pro singulari allegat Ant. Carfa. in sing. pœna aliqui diuidentes fol.

fol 179. & additionator Salic. in d.l. vnica. C. de Nili agger. non rumpen. tex. est similis in l. capitalium ibi. viui concrematio. ff. de pœnis; sed hoc cautum est q̄ propter periculum animæ delinquentes si penituerint prius suffocantur.

IGNORANTIA.

Ignorantia duplex. vna videlicet iuris, alia facti, quantum ad delicti exclusionem.

De ignorantia iuris datur tria capita, ignorantia iuris naturalis, quasi iuris naturalis, & civilis. Iuris naturalis ignorantia est, vt in eo qui sibi licere putat adulterium, quod est contra ius naturale, vt in l. si adulterium cum incestu. & stuprum. ff. ad leg. Iul. de adult. Item si putat sibi licere furum, quod est contra ius naturale. §. 1. institu. de oblig. quæ ex delict. Item sibi putat licere homicidium, quod etiam est contra ius naturale. l. vt vim. ff. de iust. & eis. & potest in alijs multis exemplificari, quæ ponuntur à glo. in l. regula. in prin. ff. de iur. & fact. ignor. & ibi Salic. qui Salice. etiam dicit in l. senatus. col. fin. ver. quapropter infra. de his qui sibi adscrip. quod quando erratur à iure naturali, licet pœna sit à iure civili apposta, nulla iuris ignorantia excusat. Nam licet pœna possit ignorari iuste, tamen ista prohibitio, quam ius naturæ facit, non potest ignorari nisi supine.

Ignorantia iuris naturalis.

Ignorantia quasi iuris naturalis.

Ignorantia iuris civilis.

Idem dicendum est ignorantia iuris quasi naturalis, quod potest exemplificari in libero vocante in ius patronum sine venia. vt in l. 2. C. de in ius vocand. & in matre quæ non petit tutorem filijs, & in mutuantem filio famil. & in nubente infra annum luctus, prout exemplificat glo. in d.l. regula. cum hæc sint admista quasi iuri naturali, vt dicit Salic. in d.l. senatus, & q̄ excusatio non detur in iure naturali, ponit Bar. in l. si quis in tanta. col. 2. vers. quæro quid de milite.

Ignorantia iuris civilis multipliciter consideratur ad excusandum. Nam illud ius quod ignoratur, & in quo erratur, aut requirit verum dolum ad pœnam imponendam, aut præsumptum dolum, aut culpam tantum. Si dolum verum exigit, tunc ignorantia iuris iusta, vel non iusta ratione causata excusat. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. ad Sillan. l. Igitur. ff. de liber. cau. & ita determinat Salice. in d.l. senatus. & hoc modo debet intelligi ex mente ipsius glo. in l. plagij. C. ad leg. Flau. de plagi.

Aut requirit dolum præsumptum, & tunc si ignorantia est iusta, excusat: si autem non erat iusta, non excusat. l. fina. §. licet. ff. de public. l. Diuus 2. responso. ff. de falsis. l. constitutiones; supra de iuris & facti ignorantia.

Ignorantia iuris municipalis.

Idem dicimus in ignorantia iuris municipalis, vt si fuerit iusta, excuset à pœna, ea ratione, quia ligat respectu delicti; Et vbi non est delictum, ibi

ibi non est pœna. l. paterfamilias. ff. de hæredi. instit. & ignorantia non dicitur delinquere. l. si quis ignorans. ff. de loca. capit. in lectum 24. q. 2. l. si. ff. de decre. ab ordin. facien. & etiam quia pœna imponitur propter contemptum statuti, & ille qui ignorat non contemnit, ideo puniri non debet, per ea quæ notantur in cap. 2. de constit. li. 6. & de ista materia vide Abb. Card. Anch. Deci. Feli. & alios in c. cognoscentes. de constitu.

IMAGINES.

Imaginibus Domini, & Sanctorum detrahentes, vel eis iniuriantes quomodo puniantur, vide Io. de Anan. in c. fin. de maledic. & Doct. in c. si canonici, de off. ordin. & in sacrilegi pœna. ff. ad l. Iul. pec. & in l. nemini licere, vt nemini liceat, & ibi Salic. & Petr. de Anchar.

Imagines crucis, Beatæ Mariæ Virginis, seu aliorum Sanctorum irreuerenti ausu proiecientes in terra, in foenis, vel vrticis, aut pedibus forsan calcantes, vltix data sententia grauius puniat, c. si canonici. de off. ord. lib. 6.

Imagines facientes, & baptizantes, & cum illis conficientes fortilegia si fortilegia ipsa fiunt ad aliquem effectum, qui dæmoni non conueniat, sed soli Deo, sapiunt hæresim, & tales tanquam hæretici sunt puniendi. Paul. Ghirl. de fortil. num. 20. 21. vide ibi. idem dicendum est de his, qui sacramenta ecclesiastica, vel sacras reliquias immiscent huiusmodi nefarijs. idem Paul. Ghirl. vbi supra.

Pro fortilegijs.

Imagines facere ad prouocandum amorem mulierum non sapit hæresim manifestam, quia hoc est magis superstitiosum, quam hæreticum, licet secundum Augustinum in li. de ciuit. Dei, ad dæmones hoc pertineat ludificare animas sibi subditas. Oldr. in conf. 208. quem etiam alleg. Gemi. in c. accusatus. de hære. lib. 6. in fin. Vide quæ supra diximus in ver. Diuinationio.

Ad amorem.

IMPEDIENTES.

Impedientes officium Inquisitionis verbis, vel factis circa executionem sui officij potest Inquisitor punire pluribus rationibus.

Primo, quia tales impedientes officium incidunt in suspicionem hæresis, seu fautoria, & excommunicationem incurrunt. de hære. c. vt Inquisitionis. §. fin. & c. vt officium, §. denique. lib. 6. vt dictum est de fautore. Cum ergo Inquisitores habeant suam iurisdictionem contra hæreticos, & de hæresi suspectos, non est mirum si contra impedientes suam iurisdictionem extendunt.

Secundo, quia si non possent punire impedientes, iam non possent suum officium explicare, vt ergo possit illud liberius explicare, recte poterunt punire impedientes, quasi de hoc eis videatur esse commissum.

K Nam

Nam quotiens aliquid alicui demandatur, demandatur & omne sine quo illud nequeat explicari, vt ff. de iurisd. omn. iud. l. 2. & est casus ext. de off. deleg. c. præterea, & c. Pastoralis.

Tertio, quia ex quo mandata est Inquisitoribus iurisdictio, videtur et mandata coertio, vt ff. de off. eius cui mand. est iur. l. ff. imo recte faciunt si impediens puniant, quia tenentur defendere iurisditionem suam penali iudicio, vt ff. de off. præsid. l. obseruandū, & si quis ius di. nō ob. l. 1.

Quarto, quia Iudex potest punire excessus commissos circa eius officium, & ideo nimirum si Inquisitores punient delinquentes circa eorum officium impediendo eos, vt C. de testi. l. nullum. & ff. de pœnis. l. moris. ext. de off. deleg. c. præterea. Quod autem Inquisitores hoc possint, habetur textus expressus de here. c. vt officium. §. deniq; l. 6. & in quadā extrauag. Clem. III. quæ incipit, Licet ex oibus, ex qua fuit sumptus. §. deniq; Quæ

Licet non sit in libris constitutio est seruanda.

quamuis non sit in libris, tamen ex quo est iuri consona in fauorem fidei & in sustentationem officij erit seruanda, vt eo. c. fi. in fi. lib. 6.

Adde q̄ summi Pontifices sacrum Inquisitionis officium ab omni impedimento liberum, & immune constituere, & varijs priuilegiorum præsidijs munire in omni ætate studuerunt, vt ex varijs constitutionibus in eius fauorem æditis plenius apparet. Vide Vgolinum Zanchi. c. 31. cum additionib.

I M P O E N I T E N S . .

Impenitens. Vide supra in ver. Hæreticus.

I M P V B E S .

Impubes de iure communi cum non possit esse testis, vt l. 3. §. l. Iul. & in l. in testimonium. ff. de testi. non potest torqueri, quia tortura inuenta est ad illuminandum veritatem negotij de quo quæritur, vt l. cum falsum. & l. hoc quod placuit. C. de quæstio. Et si torquetur non plene probat, sed facit indicium non plenum, sed quælequale, vt l. 1. §. impubes. ff. ad Sylla. & not. in l. tale. C. de his quibus, secundum Bar. in l. maritus. ff. de quæstio. sed. Bal. in d. l. dicit, q̄ impubes cum leui tortura interrogatur, non ad condemnationem, sed ad instructionem, quod non est intelligendum de infante, quia qui quicquid videt ignorat. Omnis enim lex de habili loquitur, l. excipiuntur. ff. ad Sylla. & c. ne sacrum baptis. re. l. 2. ita dicit ipse ibi. de hoc est glo. in l. inuati la 2. ff. de test. vbi gl. vult, quod pupillus in criminalibus faciat indicium, dummodo sit proximus pubertati, & doli capax; sentit tamen glo. q̄ non faciat plenum inditium dum dicit, aliquod inditium, & c. & sic concordari potest cum doctrina Bart. de hoc tamen not. per Spec. in tit. de test. §. 1. vers. item excipitur, q̄ est impubes. & Bal. in l. seruos. C. de test.

Lex de habili loquitur.

Indicium de bile.

IN-

I N C O N T I N E N T I .

Incontinenti, & statim fieri dicitur, quando eodem die fit, quia quod eodem die fit, præsumitur factū eodem contextu, secundum Bal. in l. 2. C. de oper. liber. Imo. & Bar. in l. in operis. ff. loca. Contra vero dicitur aliquid factum per interuallum, quando fit ultra vnam diem. Vna enim dies facit videri longum interuallum, vt declarat Bar. q̄ ibi Imol. dicit summe esse notandum in l. 1. §. qui præsens. de verb. obli. Et d ubitant ibi Doctores moderni, Socin. Butri. & Bonon. si quod dicit Bart. de vna die, sit intelligendum de die naturali, vel de artificiali, & tōcludunt esse intelligendum de die naturali. Zas. in conf. 5. 2. parte. nu. 15.

Vltra vnam diem non dicitur incontinenti.

Nota tamen, quod hæc vocabula, continuo, statim, & incontinenti, dilationem ex sui propria natura suscipiunt iuxta subiectam materiam ad arbitrium iudicis, vt concludit Bal. in l. 2. C. de edict. Diui Adria. tollen. & habetur per Bar. in l. pe. C. de posi. & Alex. in l. & si post tres. ff. si quis cau. & l. si debitori. & ibi Bar. ff. de indicijs. & l. cum specialis. C. eo. tit. & c. fi. de verb. sig. li. 6. Et ibi Io. And. & Archid. & l. vnica. C. de his qui se deserunt. li. 10. & de consecra. di. 5. c. nunquam. vbi continuo quid factum esse dicitur etiam post temporis interuallum. Vnde textus ille in c. Ad abolendam, de hæret. necessario non concludit, & propterea hic locum habet regula illa. l. 1. ff. de iure delibe. videlicet, quod vbi de incerto tempore tractatur, talis incertitudo arbitrio Iudicis declaranda remittitur. Accedit, quod cum in tot legibus tam canonici, quam ciuili iuris de penitentia ista tractentur, nullibi præter in d. cap. Ad abolendam, inuenitur stricta, & angusta illa temporis arctatio, quod est mirabile. Nec est credendum, quod si reuocatio ista tam cito facienda esset, id ab alijs legibus præmissum fuisset. Facit & ad hoc c. accusatus. §. licet. eo. tit. li. 6. Vbi iuxta glo. in ver. postmodum, admittitur testis perurus post interuallum ad reuocationem, quod specialis esse dicitur fauor fidei.

Vocabula dilatione suscipiunt.

Mirabile.

I N C O R R I G I B I L I S .

Incurrigibilis quis sit, vide supra in ver. abiuratio 6. & infra in casu Neimeus Auius, nu. 14.

An autem incurrigibilitas semper requiratur in quolibet crimine, vt quis clericus possit degradari, & tradi, curiæ sæculari, dic quod sic, sed fallit tamen in crimine hæresis, videlicet in 2. lapsu, & in alijs traditis per glo. in c. Ad abolendam. & in e. excommunicamus. & ibidem per Doct. & in c. cum non ab homine. & in c. At si clerici. vbi Panor. post alios de iudi. Ang. in glo. & capit. à spatulis. vers. quid autem si clericus. Spec. in tit. de compe. in d. additio. §. 1. vers. 2.

K 2 IN-

INDICIUM.

Indicium, secundum Angel in glo. in ver. fama, & ad Additiones ibi. & Gondi. in tit. de præsumpt. & indicijs indubitat. & alios Doct. dicitur signum, siue demonstratiuum adminiculum delicti, vel alterius rei, de quo, vel de qua queritur. Et est adminiculum, seu pars probationis, quam lex interdum indicium, interdum argumētum, interdum suspicionem, interdum probationem nominat, vt dicit Brunus in tract. suo de tortura Et secundum Bal. est diuiniatio rei. per signa. Bal. in l. ea. quidem. C. de accusa. Et adde, quod interdum parum indicat, & tamen sufficit ad capturam, quia qualibet informatio sufficit ad capturam, vt dicit Bofsius in materia capturæ, vbi allegando Bal. in l. seruus. C. de testi, ait. Duplex est indicium, aliud videlicet quo se dirigit Iudex in viam facti inquirendo, aliud quo Iudex se dirigit in viam iuris torquendo vel condemnando, vt ibi notabiliter per eum. quia ad id, quod est de facto, videtur sufficiens. etiam de facto, quod alijs non valet. Hæc Bofsius in pract. tit. de captura.

Aliquando etiam multo magis valet, adeo quod sufficit ad torturam, & quandoque sufficit ad condemnationem, vt l. sciant cuncti. C. de proba. Ad quæ omnia vide Bar. in l. admonedi. ff. de iureiur. dum dicit, quod ad perfectam probationem deuenitur per indicia, siue argumenta leuia, postea per fortiora. Et sic habes quod indicium aliquando plus indicat, aliquando minus.

Et nota, quod indicia non sunt sufficientia ad procedendum ad penam capitalem, quia nemo ex præsumptionibus condemnatur, sed ex probationibus luce clarioribus, cum de hominis vita agatur. l. si. C. de proba. & quia indicia quæ scriptores indubitata appellant, non sunt adeo indubitata, quin aduersus ea possit probari, vt si quis visus fuerit exire de loco qui solum aditum habet, cum ense sanguinolento, quod exemplum apud scriptores maximum est, & indubitatum. Vide Gondi. in titu. de indic. indub.

Sed in contrarium potest argui, quod ille vulnerauit tantum, & alius exanimauit, prout alibi euenit, quod quidam occidit quendam cum ense, relicto ense fugit, superuenit amicus interfecti, & apprehendit enssem cruentum sequens homicidam, captus fuit, & liberatus, quia contrarium probauit. Fran. caso. tract. i. nu. 4. & 5.

Indiciorum aliud propinquum, aliud remotum. Indicium remotum solum non est sufficiens ad torturam, vt quia est malæ famæ, si tamen addatur aliud, sufficiens erit. Si autem indicium sit propinquum, vt quia res ablata est penes illum inuenta, tunc dicit Bar. quod tale indicium solum erit sufficiens ad torturam, in l. maritus. C. ad l. Iul. maie. Vide Pari. de puteo. in tract. de sindi. vbi inter cætera adducit. Azo. in sum. de

Ad capturam sufficit qualibet informatio.

Indicia ad quod proficiunt.

Rarus casus.

Propinquum & remotum.

de questionibus dicentem. Quod licet dicatur, quod vnus testis inducit præsumptionem per l. Theopompus. ff. de dote. tñ si talis testis est de veritate, sufficit ad torturam, & iura loquētia, quod pluralitas requiratur indiciorum ad ponendum aliquem ad torturam, non habent locum quando extat vnus testis de veritate delicti. Et sic cum vnus testis qui de ipso maleficio deponat semiplenam non faciat probationem, sed tantum indicium. glo. in l. cum probatio. Brunus, vbi supra. Iason. in l. admonendi, ad tormenta minus quam semiplena probatio sufficit, vt ibi, per Alex. in conf. 89. 3. vol. & per Bart. in conf. 256. 2. vol. & per Alexan. in l. 2. circa si. ff. si ex noxa. cau. aga. & ita teneo (ait Bofsius) quicquid dicat Decius in cap. tertio. de proba. Testis autem faciens indicium, debet esse maior omni exceptione. Barth. in l. maritus. ff. de quæstio. & alibi sæpe. Quod adeo verum est, quod licet in crimine læsæ maiestatis specialiter sit indutū, vt infames, & mulieres admittantur, vt per Bar. in l. In quæstionibus. ff. ad l. Iul. maie. ad torturam tamen inferendam esse debent omni exceptione maiores, vt patet in c. Per tuas. de simo. Et sic solus ex eis sufficeret. & ita sentiunt doctores, maximè Angel. in l. si quis alicui. C. ad l. Iul. maie. Ale. in cōf. 11. in prin. quod quomodo intelligatur, infra patebit. Et intellige, vt requiratur q̄ testis sit omni exceptione maior, quando iudex debet iudicare secundum meros terminos iuris, secus si datū sit ei arbitrium in procedendo. Alexan. in conf. 65. 1. vol. Decius. in c. tertio loco. de proba.

Aduertendum tamen est ad intelligendum huius fallentis casum, q̄ non sufficeret Iudicem habere arbitrium in procedendo tantum, quia et arbitrium debet esse in ferendo sententiam, ex quo probatio non est de processu, sed de decisorijs, vt per Feli. in c. quod Clericis, de foro compe. Fallit etiam prædicta conclusio vbi testis non omnino integer coadiuuatur alio adminiculo, per Bal. & modernos, in l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de eden. & ibi Iason.

Quarto intellige, vt procedat in teste deponente circa ipsum maleficiū, secus si deponeret circa circumstantias, & remota, quia tunc non requiritur vt sit omni exceptione maior, vt per Brunum vbi supra. vide Bald. in conf. 337. 3. vol. Sed tamen dicendum est totum oppositum, quia videmus, q̄ ad probandum crimen læsæ maiestatis etiam inhabiles sufficiunt, dummodo non sint inimici capitales.

Quinto, dic q̄ testis omni exceptione maior facit indicium ad torturam, nisi alia coniectura repugnet, secundum Bald. in l. 2. quorum appell. non recip. Io. And. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. li. 6. in nouella. Et magna coniectura est in contrarium, quando non est verisimile id, quod dicit, vt declarat Angel. in l. milites. per illam legem. C. de quæstio. dando exemplum quando furti argueretur magni nominis mercator, q̄ ad hoc vt indicia sint ad torturam sufficientia requiritur vt sint

Testis de veritate delicti.

Testis faciens indicium.

Iudex secundum iura iudicaturus & secundum arbitrium.

Coniectura repugnans testi integro.

Indicium re-
motum quo-
modo proba-
tur.

verisimilia, & probabiliter concludant. Et quia supradiximus, quod ad probandum indicium remotum requiruntur duo testes, post Bar. in l. si. ff. de quaestioni. qui allegat vulgatam glo. in l. fin. C. famil. erciscun. dic. quod haec conclusio est verissima, vt per Salic. in l. fin. in tertia quaestio- ne. C. de quaestioni. Alexan. in conf. 5. 1. vol. & eam intellige, vt procedat non solum quoad probandum indicium valde propinquum, quod suf- ficeret ad torturam, vt videtur sentire Iason. in l. admonendi, sed etiam quoad aliud multum remotum, iuxta dicta Bart. in d. l. fin. ff. de quaestio. Vnde inferitur, quod vnus testis super indicio remoto, no facit qualequa- le indicium, quia omne indicium habet probari per duos testes. Et ita re- fert Alexan. in conf. 179. 1. vol. vnde notabilius infert, quod duo testes, deponentes de duobus indicijs remotis non coniunguntur ad facien- dum vnum indicium perfectum. Et ita late per Hippol. in l. vnus §. testis.

A diuersis au-
dita non con-
iunguntur.

Testes nota-
biles quid fa-
ciant.

ff. de quaestioni. Et etiam duo testes singulares de auditu, qui audissent a diuersis personis, non coniunguntur ad faciendum indicium Alexan. in conf. 82. 2. vol. licet (ait Bosius, de indi. an. tortu. in pract.) in indicijs multum propinquis resultat indicium ad torturam ex duobus singulari- bus, alijs non, maxime quando essent testes multum notabiles, quod tunc inclinare deberent Iudicem non solum ad torturam inferendam, sed etiam ad condemnationem, juxt. dictum Pauli de Castro in materia testium sin- gularium, in l. Lucius. ff. de his qui not. infra. Loquitur de iure. Quid au- tem in practica sciendum, quando duo testes non modo probata admo- dum qualitatis, sed etiam communes dumtaxat qui deponerent etiam sin- gulariter de indicijs multum propinquis, nescimus, maxime quia materia est multum arbitraria. Non tamen dubitandum quin saltem posset reus, terri, quia Iudices quando habent vehementem opinionem, quod aliquis sit reus ex multis circumstantijs, etiam extra processum, licet in processu non habeant indicium omnino sufficiens, tamen possunt terrere, per di- ctum Bal. in l. 2. C. quor. appell. non recip. Et licet sit hic terror quadam tortura non tamen habetur pro tortura, sicut dicimus de leui febre, vt per Docto. vbi supra. Et ideo, licet Iudex teneatur in sindicatu quando torquet immoderate reum, & moritur, vel torquet vbi torquere non po- test, vt per Bar. & alios in l. Quaestioni. ff. de quaestioni. tamen non tene- retur si decederet ex tali terrore, quia Iudex potest ita terrendo fingere, qd velit torquere, & non facit actum illicitum, vt per Bar. in l. de minore. ff. de quaestioni. §. plurimum. Sed difficultas est videre, qualis esse debeat hic terror, quia vbi talis esset, quod diceretur tortura, essemus in regula, qd a quaestionibus incohandum non est. Dic qd vincere, & eleuare non est leuis tortura, secundum Bar. in l. 1. §. Diuus Severus. ff. de quaestioni. Et Bal. etiam in d. l. 2. dum rationem allegat, qd Iudex debet se ostendere ter- ribilem, loquitur de solo terrore vultus.

Terror quo-
modo sit tor-
tura.

Terribilis Iu-
dex qualiter
esse debet.

Vincere, &
eleuare non
est leuis tortu-
ra.

ff. de quaestioni. §. plurimum. Sed difficultas est videre, qualis esse debeat hic terror, quia vbi talis esset, quod diceretur tortura, essemus in regula, qd a quaestionibus incohandum non est. Dic qd vincere, & eleuare non est leuis tortura, secundum Bar. in l. 1. §. Diuus Severus. ff. de quaestioni. Et Bal. etiam in d. l. 2. dum rationem allegat, qd Iudex debet se ostendere ter- ribilem, loquitur de solo terrore vultus.

Tertio quaeritur quomodo Iudex debeat cognoscere, an indicium sit

ta-

tale vt sufficiat ad torturam, & an sufficiat vnus, vel requirantur plura. Do- ctiores dicunt, quod hoc relinquitur arbitrio Iudicis, per l. 3. ver. tu ma- gis. ff. de testi. Sunt enim probationes arbitrariae, vt per Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. in eo articulo, qualiter Iudex ad crudelitatem deducatur. Ad quod omnino videndas est Paulus de Castro in d. l. Lucius. ff. de his qui not. infra. vbi dicit, quod Iudex potest fidem dare testibus singulis ex aliqua causa. Nota tamen, quod ponit Bar. in d. l. Lucius. vbi dicit, Hoc tamen consulo faciendum ex causa, ita quod appareat, ne postea teneatur in sindicatu. & ita Feli. in c. cum venisset. de testi. Decius. in c. Ex lite ris. de probationibus Licet igitur res sit arbitraria, an quis sit ponendus ad torturam, vt dicit Bar. in l. fin. ff. de quaestioni. Iudex tamen illud ha- bet arbitrari ex causa, & sic neque ex leui iudicio, quia arbitrium habet, debet torquere reum, neque ex forti remittere torturam. Sed arbitrium in hoc consistit, quod Iudex non habet certam regulam, quia lex solum dicit, quod non est a tormentis incipiendum, nisi praecedant argumenta verisimilia, probabiliaque. l. milites. §. 1. C. de proba. Debet igitur Iudex co- siderare, an indicium sit verisimile, probabileque, prout est, quando indi- cium est de re ipsa probatum per vnum testem omni exceptione maiore, intelligendo vt supra. Item intelligendo nisi essemus in clerico, qui non posset torqueri ex dicto talis testis, nisi infamia praecederet. Doctores co- muniter. in c. 1. de deposit.

Indicium ar-
bitrio iudicis
relinquitur.

Verisimile co-
siderandum.

Clericus qua-
do non possit
torqueri.

Indicia debent esse clara & perfecta in genere suo, quia sicut probatio- nes in criminalibus ad condemnandum debent esse luce meridiana cla- riores, ita & indicia in genere suo ad quaestiones, quia eadem est ratio de toto & de parte, quare licet in aliquibus leuia signa sufficiant, vt in ha- resi oportet tamen illa plene probari, Imo. in cap. sicut, de simo.

Aliud est indicium probabile, verisimile, & sic ad torturam suf- ficiens, quando reus reperitur mendax. l. vnus §. testis. ff. de quaestioni. c. literas. de praesump. Bar. in l. fin. vt supra. Qui licet expresse non di- cat, quod facit indicium ad torturam, illud tamen videtur sentire, dum dicit facere maximam praesumptionem, iunctis sequentibus. Et dum po- stea tangit, an vnum indicium sufficiat, vel plura requirantur, vbi vult quod vnum sufficiat si sit vrgens. Cum ergo velit vt sit maxima praesum- ptio mendacium, sequitur expresse, quod vult etiam qd sufficiat ad tortu- ram, & ita clare intelligit, & tenet Ro. in conf. 105. & Alex. in conf. 77. & sic tenet vsus.

Indicium vr-
gens sufficit.

Aliud indicium probabile, & verisimile est, & sic ad torturam suffi- ciens, quando quis trepidat, balbutit, & variat, quo casu Iudex debet tale sermonem in actis scribi facere, quia sibi non crederetur. c. quoniam con- tra. de proba. Et hoc erit sufficiens ad torturam, etiam sine alijs indi- cijs. Bar. in §. plurimum. in l. de minore. ff. de quaestioni. Sed aduerte, vt infra. Prmo, quod varians non punitur de falso, licet torqueatur per

Trepidat, bal-
butit, variat.

Varians non
punitur de, fal
fo.

decisionem Alex. in l. i. ff. de bon. eor. qui mor. sibi consci. & in cap. i. de
testib. Secundo aduerte, quia Bar. in d. § plurimum, loquitur copulatiue,
q̄ debeant interuenire trepidatio, & variatio, & ita videtur loqui tex. in
d. § plurimum. Angel. vero in ver. fama publica, expresse vult, q̄ sola va-
riatio sufficiat, & ita practicatur, quod etiam vult Bart. in l. vnus. § reus.
ff. de quæstio. Quo vero ad trepidationem, & pallorem vultus, crederem
(ait Bofsius) hæc esse multum arbitraria, & considerandam esse qualita-
tem personæ. Sunt enim aliqui ita timidi, vt quamprimum videant se
ante latrunculatorem, maxime qui sit solitus vt sceleritate, præ nimio ti-
more immingant. Sunt etiam aliqui ita de proprio honore solliciti, vt
cum primum se viderint in carceribus, nihil aliud agitent, nisi quam la-
bem sit ei ipsa incarceration allatura, atq; ita amissis sensibus, fere deli-
rent, ita vt videantur semistulti, & tamen innocentes erunt. Iudex igitur
debet adinaduertere qualis sit persona, & ita dicit Bal. in l. presbyteri.
C. de episcop. & cler. & Brunus fol. 3. Nec loquitur Bald. de variatione,
sed de mutatione vultus, & trepidatione, quæ trepidatio nihil aliud est,
quàm quando deponit dubitando, trepidando, vel sudando, vide infra
in ver. Trepidatio.

Trepidatio
quid sit.

Probabilia, &
verisimilia,
quæ sint.

Aliud indicium probabile, verisimileq; est, quando vnus extra iudicia-
liter confessus est, vel etiam coram Iudice incompetente id, de quo quæ-
ritur, secundum Bal. Ang. & Doctores, talis cogitur perseverare.

Aliud indicium verisimile, & probabile est, quando quis dixisset velle
delictum illud committere, quod postea fuit perpetratum, si tamen sit ho-
mo malæ conditionis in eodem genere mali, & solitus executioni minas
mandare. Hæc communis opinio Doctorum in l. Metum. per gl. ibi, c.
quod met. cau. & in l. si. ff. de hæred. instit. Et omnes Criminalistæ in suis
tractatibus. Et fundamentum in effectu est super l. vnica. C. si quis Im-
perator maledixerit, vt ibi. Ex personis hominum dicta pensamus.

Aliud indicium probabile, & verisimile est ad torturam sufficiens, ini-
micitia capitalis, secundum Decium in cons. 189. Fel. in c. afferre, de præ-
sumpt. Sed cum tale indicium computetur inter remota indicia, maxima
consideratione indiget. Et aduerte q̄ hoc indicium inimicitie non est
generale (ait Bofsius) in omnibus delictis. Nam tantum procedit in his,
quæ fiunt in alterius præiudicium, vel iniuriam, vt sunt homicidia, vul-
nera, & similia: non autem in his, quæ fiunt ad commodum facientis, vt
rapina, furtum, raptus, falsum, & similia. Ita Bar. in l. repeti. §. i. ff. de quæ-
stio. & l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publica.

Aliud indicium verisimile, & probabile resultat contra fugientes ante
quam accusetur de delicto, vel inquiratur, & antequam commineantur
sibi hæc, vel alterum eorum. Hæc communis opinio, vt per Ias. in repet.
l. admonendi. ff. de iureiu. & quia etiam alij ibi latissimè loquuntur de
hoc, nil aliud dicamus.

Aliud

Aliud indicium verisimile, & probabile erit, quando in eadem domo Verisimile, et
inuenitur quis interfectus, & nescitur quis homicidium comisit, omnes probabile.
de domo torqueri possunt, iux. not. per Barto. in l. fin. ff. de fideiur. vel
iuxta domum alterius. Vide Bofsius in pract. de Indicij ad tortur.
numer. 51.

Aliud indicium verisimile, & probabile est, quando in furto, &c. quan-
do erat vicinus, contra famulum quando recessit sine licentia. Bofsius
vbi supra.

Aliud indicium probabile, & verisimile, ac quo ad omnia delicta gene-
rale, est fama multum vehemens. Bar. in cons. 112. 1. volum. vbi tamen
habeat originem ab honestis personis, vel alijs verisimilitudinibus con-
currentibus, vt per prædictos doct. & Aret. in c. cum oporteat, de testib.
& Alex. in cons. 150. 5. volum. & statur arbitrio Iudicis, an sit vehemens,
vt per Bar. & alios vbi supra. Loquimur de fama in specie contra ali-
quem q̄ commiserit delictum, non autem de mala opinione, quam de il-
lo homines habent, quia solum adiurat aliud per se non sufficiens. Bar.
in l. si. vt supra. Sed pone quæstionem, q̄ hæc opinio sit in eodem genere
mali, adhuc non sufficeret, vt in dictis locis, & per Bar. si illum bene vides
in d. l. si. Alex. in cons. 93. 1. vol. & in 5. 2. vol. Est verum, q̄ iuncta hac
infamia cum fama in specie, quæ non sit fundata, vt supra, sufficeret ad
torturam, per id quod diximus. Et facit q̄ socius criminis etiam in
causis specialibus non sufficit, sed iuncta hac infamia sufficeret, vt Salic.
in l. si. C. de quæstio.

Opinio, & fa-
ma quomo-
do differant.

Socius crimi-
nis non suffi-
cit.

Aduerte tamen ad duo circa prædicta. Primo, q̄ numerus testium
suppleat tot qualitates, quæ requiruntur ad probandam famam, vt per
Soc. in cons. 54. 3. vol. Secundo, q̄ mala opinio, & fama mala non oritur
ex eo, q̄ aliquæ schedulæ infamatorie clam sunt datæ Iudici, vel Principi,
vt est tex. in c. Inquisitionis, de accusa. & ibi doct. & ideo parum curan-
dum Romæ de Pasquino. Hæc pauca indicia ad aliorum cognitionem posui-
mus, vt Iudex arbitrari sciat in cæteris, an, & quando sufficiant ad tortu-
ram. Quam tamen cognitionem paucis ostendit Bar. in l. si. quæ supra, di-
cens. Indicium ad hoc, q̄ sit sufficiens ad torturam, debet esse multum
propinquum, aliter q̄ requiruntur saltem duo, quam opinionem com-
muniter sequuntur Doct. ibi. In dubio tamen potius esset iudicandum,
vt indicium non sit sufficiens ad torturam, quam aliter, per regulam l. si
de interpretatione. ff. de pœnis, nisi magnitudo delicti faceret nos recede-
re à regula, iuxta notabile dictum Abb. in c. at si clerici, de iudi.

Indicium ad
torturam suffi-
ciens propin-
quum esse de-
bet.

An autem indiciorum copia indistincte sit danda ante torturam, se-
cundum Bar. dicimus simpliciter debere dari, quia super indicij est di-
sputandum in l. fin. q. penult. ff. de quæstio. sic Angel. in ver. fama publi-
ca. Cepol. in cons. 63. & 66. in l. 2. C. de æden. & in c. qualiter, & quando,
l. 2. & in cap. cum oporteat, de accusa. Et simul dandus terminus ad illa
purgan-

Ante torturam
copia indicio-
rum danda est.

purganda, vt per Abb. i. n. c. cum in contemplatione. de reg. iur. Etiam si periculum imminet subornationis, vt supra in ver. defensio, quia per negationem posset sequi, quod innocens occideretur. per l. Absentem. ff. de pœnis. & ita quotidie seruatur, quod copia indiciorum datur, & magnis, & paruis, & omni generi personarum, nec etiam eo quod ex officio procedatur, vel quis male audiat. Fatemur tamen quod quando quis tam male audiat, quod posset dici insignis maleficus, eo casu omnia cessarent. Quod intelligimus quando adeo fama eum insignem facit in maleficijs, vt res redacta esset ad notorium, aliter non esset neganda copia indiciorum, vt se defendere posset, dato aliquo dubio. Et idem si quis delatus esset maximi delicti, quia ei non debet denegari omnis defensio, donec sit cognitum. quicquid dicat Hipp. l. i. ff. de quæstioni. Defensio enim naturalis nec tollitur, nec tolli potest. c. Pastoralis, de re iudi. in Clem. Pro qua opinione vide Doct. in l. si quis alicui. C. ad l. Iul. maie. vbi lex loquitur de crimine læsæ maiestatis, & glo. & Docto. ibi expediunt illud crimen in materia indiciorum sicut cætera. Patet etiam, quia licet in Extranag. Ad reprimendam, detur ampla facultas procedendi in crimine læsæ maiestatis, tamen semper Bar. ibi vult vt denegetur defensio, & hoc in mille locis. Et ideo l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. quæ prohibet ne quis pro reis tentet interuenire. in casu diætæ legis loquitur in iam damnato. Ita in effectu Bar. l. furti. §. ope. C. de furtis. Et Salic. in l. vnica de rapt. virg. Et in fortioribus terminis habes decisionem Bal. in cons. 95. quæ loquitur in crimine hæresis. Nescio tamen (ait Bofsius) quomodo seruaretur hæc opinio, quamuis sit iuris, imo quotidie videmus in atrocissimis delictis prius deueniri ad quæstiones, quam detur copia processus, & superiores hoc permittunt.

Insignis maleficus non gaudet iure communi.

Defensio nec tollitur, nec tolli potest.

Consuetudo in contrariu.

Fama quomodo elidat indicium.

Præsumptio quomodo elidat inditium.

Reus quando torqueri possit.

Qualiter autē elidantur indicia, ita vt non sufficiant ad torturam, quæ tamen per se erant sufficientia, vide Bar. in d. l. fin. C. de quæstioni. Et Brunum in tract. fol. 5. in 5. quæstione. Adde tamen dū dicit, quod indicium eliditur per laudabilem famam, si bona fama sit in specie, vbi mala fama, vel indicium erat etiam in specie, vt dicit Alex. in cons. 77. r. vol. Item vult Brunus quod elidantur indicia, quando reus ad eius factorem habet alia indicia. Adde quæ dicit Bofsius in 2. q. de indicijs, dum ponit, quod vnus testis pro mendace illud tollit.

Indicium etiam eliditur per præsumptionem contrariam, vel aliud indicium, Iason. in l. i. C. commun. delegat. Et si in specie vis scire vnum quodque indicium quomodo elidatur, vide quæ supra diximus in tertio quæsito.

An sit autem semper deueniendum ad torturam, videlicet in omni causa, contra omnes personas, in qualibet parte iudicij, & siue ad sint indicia tantum, siue etiam crimen sit probatum: Ad primum dic, quod in causa criminali nõ in leui delicto, sed in grauiori reus torqueri potest. l. edictum.

edictum. ff. de quæstioni. & ibi Bar. & communiter doctores. Quæ autem dicantur leuia delicta, ponit Brunus in tract. suo de indicijs, vltra quem vide Feli. in c. cum illorum. de sent. excommunicationis. In causa vero ciuili reus non torquetur, maxime si sit liber homo, & de delicto agatur ciuilitur.

In ciuili causa reus non torquetur.

An autem qualibet persona torqueri possit, dic q. potest. Excipiuntur tamen multi, vt milites, videlicet antiquæ militiæ, Doctores, decrepiti, minores, de quibus diffuse vide Bofsium in pract. tit. de indicijs. in criminibus autem exceptis exceptione carent, vide vt supra.

Excepti à tortura.

Quando autem torqueri debeant, dic quod lite contestata, vel inchoata, scilicet formata inquisitione, & facta responsione, & quod testes sint repetiti, & examinati. Bar. in l. si quis adulterium. ff. de adult. & l. i. ff. de quæstioni. Requiritur etiam secundum Bar. in l. vnus. ff. de quæstio. licet non sit in vsu, processus publicatio.

Quando quis torqueri debeat.

Existente autem probatione vana erit tortura, quia tantum in subsidium eruenda veritatis Iudex reum torquere debet, scilicet quando aliter veritas haberi non potest. Aliter teneretur in sindicatu. l. edictum Diui Augustini. & ibi Bar. ff. de quæstioni. Cauti tamen Iudices quando conuictum, vel confessum torquent, redigi faciant in scriptis protestationem, qua dicunt nolle reum torquere super conuictis, & confessis, sed tantummodo interrogare super alijs delictis.

Vana tortura

An autem sine indicijs possit interdum deueniri ad quæstiones, & an de alijs delictis reus in tortura possit interrogari, & an de complicibus: & qui sint casus, in quibus minus legitimis indicijs existentibus possit torqueri, explicat Salic. in l. si. C. de quæstio. Vt quando interfectus inuenitur in domo, & ignoratur quis crimen comiserit. Vide Bof. vbi §. n. 43.

Torquendus sine complicibus.

De complicibus autem, & socijs criminum dicit Bar. in l. repeti. ff. de quæstio. quod in delictis quæ committuntur principaliter propter commodum proprium, vt in falsa moneta, & similibus potest & in tortura, & extra torturam inuestigare socios, & complices criminis: secus autem in alijs quæ committuntur in odium alterius, vt in homicidijs, & secundum Bar. in l. prius. ff. ad Sylla. quid aliud dicerem, nisi quod mandatarius qui est conuictus de homicidio, potest absolute poni ad torturam, & interrogari de mandante? Nota tamen huius regulæ fallentias notatas à glo. in l. fin. C. de accusa.

Cõplices, & socij.

Prima quarum erit, quod aut inquisitus est seruilis persona, idest vilis, & seruilis conditionis, & tunc interrogari potest de mandatoribus, & socijs. Nam tales personæ vt plurimum tanquam meticulosæ, sine socijs, suasione, vel mandato non consueuerunt magna delicta tentare. Aut sunt liberæ conditionis, quæ sine socijs regulariter non committunt, vt in latronibus viarum, qui possunt interrogari ex hac ratione & de socijs, & de receptatoribus. Et in falsificantibus monetas,

Seruilis, & libera persona.

tas, quia in eo exercitio plures sunt necessarij. Et in his qui contra Principem moluntur. Et in his qui haresim, vel dogmata noua profitentur, quia talia crimine non consueuerunt committi per vnum solum.

Delictum cōtra commune omnium salu-tem.

In criminibus vero, quæ solent perpetrari sine socijs, adhuc idem ubi sit delictum quod ob communem salutem omnium radicitus sit extirpandum, vt si contra magum, vel hæreticum procedatur, & ubi hoc cesset, nemo est interrogandus de alijs. d. l. fin. & l. repetit. §. 1. quæ distinctio rationabiliter facta ponit rationem ad omnes fallentias. glo. in d. l. fin. & illam tene, quia lumen porrigit omnibus casibus, qui considerari possunt.

Sine præsumptione reus nō debet interrogari.

Aduerte tamen quia licet quis esset liber, & delictum potuisset per se solum committi, si tamen ille vilis esset, & causa non appareret quare id fecisset, adhuc posset interrogari, argumento eius quod dicitur de seruo; & ita voluit dicere Salic. in d. l. fin. Et nota quod in specie de aliquo Iudex aliquem non debet interrogare reum nisi sit præsumptio contra eum, tunc enim propter talem præsumptionem potest torquendo illum interrogare, aliter non. Ita declarat glo. in d. l. fin. C. de accusa.

Socius de socio indicium quale faciat.

Nota etiam quod socius de socio falsus non facit indicium ad torturam, nisi alia addatur præsumptio, vel indicium, secundum Salic. in d. l. fin. C. de accusa. quod dictum quotidie practicatur, Doctoresq; illud sequuntur, vt patet per Hip. de Marsil. in l. 1. §. Diuus Ant. ff. de quaestioni. & in singulari suo 19. Idem tenet Tho. Gram. in consi. 38. incip. formata Inquisitione. nu. 1. 2. & sequen. Francisc. Cason. in tract. de tormen. cap. 17. nu. 1. Idem autem aperte quoque explicari videtur in textu eiusdem. c. in fidei fauorem. §. præsertim, & sequen. ibi. si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium, aut personarum tam deponentium, quam eorum contra quos deponitur qualitate, ac alijs circumstantijs, sic testificantes falsa non dicere præsumantur. Ex his consideret Iudex prudens quot. in hac materia de socijs criminis diligenter sint prospicienda. de quibus à d. Salic. Ex his habes quod mandatarius contra mandantem, neque falsus testis contra illum à quo dicit se fuisse sollicitatum, non faciunt indicium ad torturam. Vide Bossium in pract. tit. de indicatijs. nu. 156. vbi etiam videre poteris qualiter passus sedomitice faciat indicium contra agentem. nu. 160.

Quod per se non facit, cū alio facit.

Nota etiam quod quæ non faciunt indicium per se ad torturam, sed cum aliquo alio indicio, vel præsumptione, duo tamen facerent indicium ad torturam, quia in civili facerent fidem. Et hanc consequentiam facit Bar. in l. in actionibus. ff. de in litem iuran. Sic igitur vides quomodo procedat hæc regula, quod testes admittantur, vbi aliter veritas haberi non possit, & quam fidem facit eo casu inhabilis, non solum si ita sit propter crimen aliquod, sed etiam si ex alia causa. Aduerte etiam quod licet verum

verum esset, vt si alij testes casu non interuenerint, tunc illis crederetur qui interuenerint, tamen hæc qualitas esset probanda, nec sufficeret, quod testes qui interuenerunt dicerent alios non interuuisse, quia non crederetur eis in qualitatibus, quæ faciunt eos idoneos. Ita not. Alex. in cōsi. 64. t. volum. Procedit etiam illa regula, vbi veritas aliter haberi non potest. Inhabiles in crimine notati admittuntur, secundum Fel. in c. fin. de testi. cogen.

Testes minus idonei in necessitate idonei sunt.

Diximus superius, quod socius criminis in casibus exceptis admittitur in testem, nunc autem queritur, an & quando admittitur, aliquid tamen faciat, an vero eius dictum in nulla sit prorsus consideratione. Secundum Fulg. & Dec. dicimus, quod facit inditium ad inquirendum in causis non exceptis. Ita Aug. de Roma. in l. si certus. ff. ad Sylla.

Vltimo queritur qui sint casus in quibus minus legitimis indicatijs extentibus quis possit torqueri. Dic verum esse in his delictis, quæ sui natura non possunt probari nisi per certum genus hominum, iuxta superius dicta, tunc admitti in testes eos, qui alias non essent admissi, vt illi de capitulo, & de domo, & similibus, & ita deuenitur ad torturam cum minus legitimis indicatijs: declarando tamen vt supra, iuncta aliqua alia præsumptione. Et similiter in crimine læsæ maiestatis, in qua admittuntur in testes socij criminis, vt Bald. in l. quoniam liberi. C. de testib. & aliter inhabiles præter inimicos, c. per tuas, de symo. & Barto. in l. In quaestionibus. ff. ad l. Iul. maie. Et licet requiratur, vt testis sit omni exceptione maior, tamen (vt dictum est supra) vnus inhabilis, cum alia præsumptione, quæ suppleret illam inhabilitatem, sufficeret, licet alias secus. Et ita in effectu res redigitur ad id quod satis est, & facit, quod magis in hoc crimine læsæ maiestatis sunt dandæ defensiones, quam in alio, & minus credendum est Principi circa suppletionem defectuum processus, quam in alijs delictis non ita atrocibus. Ita probat. tex. in cle. c. Pastoralis, de re iudi. Et cum hæc materia sit multum arbitraria, quia certa lex non datur, poterit (vt diximus) Iudex arbitrari magis audacter in his casibus deueniendo ad tormenta quam in alijs, ita quod si in his (vt ita dicam) deficeret indicium aliqua ex parte, Iudex propterea non esset reprehendendus. Et si diffusius de indicatijs torturam præcedentibus scriberet, vide in practica Egidij Bossij, vnde hæc pro maiori parte extraximus.

Minus legitima indicia quando requiruntur.

Testis inhabilis præsumptio ne sufficit.

Nota quod reo indicatorum copia non est ante torturam danda, si inquisitus erit malæ famæ, maleq; vitæ, & olim sic habitum fuit. Ita limitat Gād. in trac. malefi. in rubr. quomodo de malefi. cogno. per Inquisi. vers. sed quæro, num. 18. & Guid. de Suz. in d. trac. quæ refert, & sequitur Aug. de Arim. in addi. ad Ang. Aret. in glo. quod fama publica præc. in vers. item aduertat, nu. 3. & in ver. ex mero officio. Marsil. in l. 1. ff. de aleator. quem refert, & sequitur Boss. in tit. de indicatijs, & confid. ante tort. nu. 76.

Indiciorum copia quando, & quibus est deneganda.

Item.

Sagacitas, & diora differtentia.

Seipsum constitucns.

Ignaris aduocati sunt dandi.

Reus absolui quando non debeat.

Infamis quis sit.

Item copia dari non debet, si reus ipse non petit, ita limitat Brunus in d. trac. 9. §. partis. 2. vers. Item ad aliud debet aduerrere vt in verbo iudex. nu. 51. Bonif. Vital. in rubrica, quæ indicia debeant præcedere tort. num. 10. Bos. in tit. de confess. num. 16. & in d. tit. de indicatijs, num. 79. Foller. in pract. in 2. parte in rubr. fiat publicatio processus. nu. 1. Melchion. Facinus in consi. 78. num. 46. & 47. Quæ limitatio tunc locum habere videtur, cum reus adeo sagax, & prudens agnoscitur, vt iudex dubitare non debeat, quin ipse sciret indiciorum copiam cum termino ad se defendendum petere. secus autem si reus idiota, aut simplex, aut ignarus est. Ita distinguit Marsil. in practica in §. nunc videndum. à num. 1. vsque ad 20. post quem vide Mar. ant. Blancum in d. tract. de indicatijs, vers. quarto. præmitto. num. 31. vbi tenet, Iudicem indistincte non teneri ad dandum dictam copiam. quia aut reus sponte in carceribus se constituit, & tunc ante debuit aduocatos consulere, & res suas componere, vt per tex. in l. 2. C. de exhib. reis. Ibi. adhibita aduocatione. quod si non egit, sibi est imputandum. Aut capitur, & vi in carceribus conijcitur, & tunc ex officio iudicis copiam dare non debet. per glo. in c. fin. de hære. lib. 6. in ver. indicatijs. quæ dicit processum non vitari, si copia parte tacente non traditur. & allegat c. 1. & 2. de accusa. eo lib. Adducit idem Blancus pro ista opinione Capol. in consi. 56. vers. Nec potest. Et Angelus in l. si vacantia. C. de bon. vacan. lib. 10. colum. 14. 35. Demum ipse Blanch. consuluit, quod reis ignaris, & rusticis, aut simplicibus, Iudex debet assignare aduocatos, & sic officium suum præstabit etiam non petentibus. Et hoc modo videntur varia Doctorum dicta. Eandem limitationem ponit Francisc. de Placentia in consi. 84. inter consi. criminal. in 1. vol. num. 6.

Notata per Salicetum in l. si hi qui adulterij. C. ad l. Iul. maie. Indicia sufficientia contra reum habens iudex, si tortum pluries, nihil tamen confessum inuenerit, non debet ipsum diffinitive absolueri, sed debet concedere abolitionem accusationis, per l. abolitionem. C. de gener. abolit. & idem tenet in l. si quis alicui. C. ad l. Iul. maie. vbi dicit, quod si reus delatus in illo crimine nihil confessus est, propter quod accusator tortus fuit, qui nihil probauit, quod iudex neutrum absoluet, sed rem indiscussam dimittet, & ideo debeat liberari reus fideiussoribus, aut iuratoria cautione, & non diffinitive absolui à crimine, quia possent superuenire alia indicia. Et ita videtur tenere idem Salicetus in repeti. l. si quidem. C. de accusa.

I N F A M I A .

Infamia dicitur quasi non fama, ab in, quod est non, & fama, & est infamia laesa qualitas dignitatis, vita & moribus reprobata, unde infamis

famis dicitur cuius status, vita, & moribus est reprobatus. vt ff. de iniur. vo. l. sed & si hac lege. §. prætor. in glo. & ff. de obse. à liber. l. honori. & l. licet.

Infamia triplex, quædam facti, quædam iuris ciuilibus, & quædam iuris canonici. Abb. in c. testimonium. de testi.

Prima incurritur vel propter crimen, vel quia iuste fuit incarcerationatus, vel quia propter crimen repulsus à testimonio. vt in d. cap. testimonium. vel quia apud bonos, & graues viros infamatur de aliquo facto. l. licet. ff. de obse. à libe. & 6. q. 1. c. sunt plurimi, & not. in c. licet ex quadam. de testi.

Infamia autem iuris est, quæ irrogatur per sententiam, vel ipso facto, in casibus in quibus iure cauetur dumtaxat. l. 1. ff. de his qui not. infa. Et per Abb. in c. testimonium. Item ipso facto, vt exercendo vsuras. c. vsurarium. 3. q. 7. & hæreses sequendo, & de multis alijs modis not. per Siluest. in ver. infamia. §. 5.

Infamia autem canonica incurritur per quodcumque peccatum mortale, vt in c. Infames. 6. q. 1. Et durat donec sublatur sit crimen, vt in d. c. infames. vel per excommunicationem, & hæc est grauior.

Infamia facti est duplex. Quædam ex temeritate oritur, & ex pernicacia proprii capitis, præsertim circa ea quæ sunt fidei, & tales non repelluntur à testimonio, vt in l. quoniam multi. C. de hære. Est & alia infamia quæ stat in leuitate opinionis, & famæ in rebus turpibus, quæ non sunt probata apud graues, & bonos viros, & tales etiam non repelluntur à testimonio in causis modicis, quæ videlicet sunt modici momenti, sed in causis arduis repelluntur. cap. testimonium. de testi. Et l. Casius, & ibi glo. ff. de senat. Propterea in iuvene multum confert probitas, & integritas vitæ. Hæc Zasius in tit. de actio. §. sic itaque discretis. Item nota ex Abb. in d. c. testimonium. de testi. quod infamia facti in criminalibus indubie repellit, & idem in grauioribus causis, nisi quo ad præsumptionem: in alijs autem causis puto quod admittantur. Sed plus, minus, vel nihil creditur secundum qualitatem, vel quantitatem infamiæ. De hoc videtur textus in c. licet. de proba. vbi dicitur, quod quidam ex illis testibus erant ita malæ famæ, & leuioris opinionis, quod modica, vel nulla eis erat fides adhibenda. Et in c. testimonium. de testi. quod in verbo criminali ponit speciale in causa criminali, ergo indistincte in ciuili non repellitur. Hæc Abb. vbi supra.

Infamis infamia iuris non redditur quis sola confessione delicti in iudicio, sed requiritur sententia. vt not. Abb. in c. at si clerici. de iudi. quia oportet etiã quod quis cõdemnetur de tali crimine. l. 1. ff. de his qui not. infa. Et intellige hoc, nisi ipso iure irrogetur infamia, quia tunc ex cõfessione delicti est infamis, vt per Siluest. in ver. infamia. §. 7. in fin. Infamia. n. iuris quæ irrogatur ex genere delicti p sententiã declarati. 2. q. 7. 5. Porro. Infamia

Facti.

Iuris.

Canonica.

Infamia iuris quid requirat.

Infamia iuris quid faciat. Infamia iuris, secundum Abb. in c. Hæli. de simo. tollit executionem ordinum, exercitium cuiuscunque dignitatis, & honorem quaesitum, & quaerendum, ut dicit textus in l. infamia. C. de decu. lib. 10. Et collatio facta infami ipso iure est nulla, per regulam, infamibus, de reg. iur. li. 6. & l. 2. C. de digni. facit c. Inter dilectos. de excels. prælat. Abb. in c. super eo. de elect.

Infamia facti quid faciat. Infamia autem facti, & infamia canonica licet regulariter secundum Abb. in d. c. testimonium. de testib. repellantur infames à testimonio, talis tamen infamia tollitur per emendationem, ut per eundem in eodem loco, saltem quo ad hoc quod est testificari. In causis tamen fidei admittuntur etiam infames, ut supra in ver. hæresis. & infra in ver. testis.

Infamia quo modo tollatur. Infamia canonica tollitur per absolutionem, not. in c. testimonium. de testi. infamia autem facti non tollitur simpliciter per poenitentiam, sed per actum contrarium à mentibus hominum, id est per bona opera qua sequuntur, & hanc Princeps tollere non potest.

Infamia autem iuris non potest tolli nisi per Principem, ut not. in c. cum te. de re iudi. & per Abb. ibi. & in c. quia diligentia de elect.

Infamia effectus. Infamia enim adimit omnem honorem. l. Infamia. C. de decu. li. 10. Abb. in c. super eo. de elect. ideo cum multum grauat opinionem infamati, est omnino purganda, vnde cunque processerit, secundum Abb. in c. at sit clericus. de iudi. & in c. tua. nos. de cohabi. cler. & mulier. Io. de Tur. cre. in cap. si malefic. 2. q. 3.

Apud bonos, & non apud viles dicitur. Nota tamen, quod infamatus proprie dicitur, cuius opinio est læsa apud bonos, & graues viros, secus si est læsa apud viles, & maleolos: nam de tali infamia non est curandum, imo turpe est à turpibus laudari, quia videtur de complicibus laudantium. Abb. in c. Inquisitionis. §. quæsiisti de accusa.

Infamia à maleuolis orta non nocet. An autem per infamiam ortam à maleuolis, & inimicis possit fieri inquisitio, vel iudici purgatio, dicas quod vbi constat infamiam ortam ab inimicis, quod nec inquisitio debet fieri, nec purgatio iudici, ut per gl. in c. qualiter, & quando. 2. de accusa. in ver. à maleuolis. Vnde in tali casu posset dici, vanæ voces populi non sunt audiendæ, in c. Osus. de elect. & populus cum male mouetur, est docendus, non sequendus. dis. 62. ca. Docendus. Facit quod not. Bar. in l. de minore. §. tormentum. ff. de quæstioni. vbi dicit non curandum de infamia, quando non processit ex probabilibus coniecturis. Verum si infamia esset scandalosa, ut quia populus propter hoc abstineret à diuinis, vel aliud scandalum inde timeretur, tunc si per purgationem sedari potest, indicenda est purgatio. 2. q. 4. c. Mandatis, & si necesse est quod fiat inquisitio ad sedandum scandalum, fieri debet. Quia propter scandalum vitandum relinquatur quandoque veritas iuris positui, & quandoque priuatur iure suo, ut in c. 2. de noui. oper. nunci. & c. cum teneamur. de præben. & in c. Nihil cum scandalo. de præsump.

An

An autem si infamia tantum ab vno venerit, possit iudici purgatio, Innocen. in d. c. qualiter, & quando. opinatur quod possit fieri inquisitio nec purgatio iudici, quia textus dicit, suspectus soli suo Episcopo, vel alijs de plebe. Abb. in d. c. qualiter, & quando, dicit, opiniones Doctorum adducendo, quod si quis suspectus sit soli suo Episcopo, & talis suspicio sit probabilis, tunc potest iudici purgatio. Si autem sit suspectus alijs, & sit probabilis, & tanta ut inducat scandalum, & quod dictum est, Episcopo, intellige similiter si sit suspectus alteri superiori suo Iudici. Non enim eadem ratio inter suspectum Iudici, & suspectum alijs. Quia non ita de facili presumitur contra Iudicem, sicut contra alios, ut in c. ad audientiam, de præsumptio. In his tamen casibus regulariter non debet procedi ad inquisitionem propter suspicionem, quia regulariter infamia necesse est præcedere ad hoc, ut fiat Inquisitio, ut in c. Qualiter & quando, 2. de accusa. & ibi Abb. Sed tu dic, quod in crimine hæresis leuia signa sufficiunt ad Inquisitionem, siue ad inquirendum, etiam quod non præcedat infamia. Et sic fallit regula hic. Vide supra in ver. Iudicium.

Nota etiam quod cuiuscunque poenæ genus infamiam irrogat, etiam si delinquens incarceretur, non sequitur sententia contra eum, gl. & Doct. in cap. super his. de poenis. Et vide not. in l. ictus fustium. ff. de his qui not. infam.

Infamia probatur per duos, vel tres bonæ famæ viros, quia vbi numerus testium adducitur, duo sufficiunt. ff. de test. l. vbi. Gandi. in suo tract. malefi. in rubr. quomodo cognoscatur de maleficio per inquisitionem: §. si autem ille negauit. Et nota, quod sufficit si testes dicant, illum de tali crimine diffamatum, & interrogati debeat dicere apud quos sit illa infamia, vel dic, quod sufficit, quod de illo maleficio est rumor, vel infamia in tali contrata contra istum, non nominando aliquas singulares personas. Vide Gandium in loco allegato.

Nec est necesse quod isti testes ab hisdem prouidis viris, & discretis audierint eodem tempore, & eodem loco, sed in diuersis. Et hoc quia quum illa ratione tantum habeant probare infamiam, sufficit si testes de hac & super hoc fuerint concordantes. arg. ff. de peti. hæred. l. si quis libertus. §. quotiens. ff. de arbi. l. si arbiter, & C. de iur. & facto. ignor. l. cum falsam. Vide Gandi vbi supra.

Nec est necesse quod concordent in & super causis scientiæ, vnde si testes dicunt de illa infamia, quia audierunt, non debent probare quod sic audierunt, nec habet vnus testis cum alio concordare, scilicet de loco, & tempore, & causis scientiæ, quia de illis nulla est quæstio de fama, vel infamia, vnde quamquam iudicentur singulares in dictis suis, tamen stabitur assertioni eorum. Hæc Gandi vbi supra.

Infamiam probatam per testes, infamatum non posse probare se esse bonæ famæ, & sic repellere inquisitionem super veritate criminis, & se defenditur.

L tol-

Infamia ab vno orta.

Suspicio inducens scandalum.

Non presumitur contra Iudicem.

Leuia signa ad inquirendum de hæresi. Poena quilibet non inducit infamiam.

Infamia quæ probetur.

Testes de infamia concordare non est necesse.

Infamatus per testes difficiliter defenditur.

roffere mala fama probationem, tenet Ioan. And. quia videretur frustra-
 toria. Nam si centum dicerent aliquem esse mala fama, & mille q. esset
 bona fama, probatio super bona fama non releuaret quin saltem remaneat
 apud illos diffamatus, & sic respectu illorum fienda est inquisitio.
 Tamen credus tenet contrarium, & quod standum est plurimorum dicto.
 Host. dicit, quod probatio admittitur, sed an prauidet contrariae pro-
 bationi, debet attendi, quid habeat communis vox exterior, & debet at-
 tendi qualitas testium, & personarum, & secundum haec Iudex arbitra-
 tur, quae probatio valeat. Abba. post. Bar. in l. de minore. §. tormenta. ff.
 de quaestio. dicit, quod aut testes, vtriusque patris deponunt super fama
 eiusdem loci, & eiusdem temporis, & tunc standum est testibus magis
 idoneis. Aut testes, hinc inde aequales sunt, & tunc standum numero,
 vel datur numeri paritas, & tunc stabitur probationi magis veritati simi-
 li. Et ipsa verisimilitudo debet attendi in infamia, quia secundum Bart.
 non sufficit testes dicere infamiam esse apud populum, sed debet reddi
 causa, consurgens ex aliqua simili praesumptione. Colliguntur omnia ista
 ex Abb. in c. cum oporteat, & in c. Inquisitionis. §. fin. de accusa. & in c. cu
 in tua. de spon. Bal. in l. qui accusare. C. de eden. & in l. Diuus Adrianus. ff.
 de teste. mi.

Qualitas te-
 stium est at-
 tendenda.

Verisimilitu-
 do attendenda.

Infames in-
 testes admit-
 tuntur.

Testis sine ad-
 miniculis.

Infamia sola
 nihil, vel pa-
 rum facit co-
 ntra reum.

Infames admittuntur in testes generaliter in crimine laesa maiestatis,
 per textum in l. famosi. ff. ad l. Iul. maiesta. & ibi not per Docto. maxime
 Bar. Et in l. In inquisitione. ff. eod. titu. vbi est tex. clarus. Ad hoc vide
 tex. in c. per tuas. de simo. & c. fin. de testi. not. Abb. & Io. And. Non tamen
 integri testes, vt in d. c. per tuas. de simo. quare vnus testis, infamis non
 sufficeret ad torturam inferendam, per ea quae habentur in l. r. §. Item lex
 Cornelia. & ibi Bart. ff. ad leg. Cornelianam. de falsis. Et ita dixit Alexan. in
 cons. 11. nu. 9. 1. vol. & ibidem nu. 10. vbi dixit, quod etiam in casibus vbi
 speciali iure inductum est, quod testes infames recipiuntur, huiusmodi te-
 stes non debent recipi sine tormentis, alleg. not. per glo. Inno. & alios in
 cap. cum P. accusa. & glo. in d. cap. per tuas. Idem voluit Marsil. in consi.
 109. nu. 4. pri. vol. & consi. 79. 2. vol. nume. 8. & in singul. suo. 457. vbi
 etiam adducit Bal. qui tenuit oppositum, & dictum suum non audebat
 probare. Testes igitur solam praesumptionem faciunt alijs non conueni-
 rentibus adminiculis, textus est in d. c. Per tuas, in §. Nos vero. vbi Abba.
 in 4. not. & scias, quod si testis infamis sit etiam inimicus, nullo modo
 admitteatur, vt per Angel. in d. l. famosi. Et vide Fel. in cap. testimonium
 de testibus.

Infamia cum alio aliquo indicio operatur, vt quis ad torturam possit
 poni, & non ex se sola. Ita dixit Bart. in l. fin. ff. de quaestio. Et in l. de
 minore. §. tormenta. eo. titu. Angel. in tract. de malef. in glo. fama publi-
 ca. in vers. Et an fama publica. Et ibi etiam Augu. de Arimino. in alleg. lo.
 eo. Et ita singulariter dixit Bar. in cons. 192. quom refert, & sequitur Bald. in
 cons.

conf. 131. 2. vol. Fel. in c. veniens, de testib. Nam vehemens opinio habe-
 tur pro scientia, & certitudine, vt late habetur per Fel. in c. 1. de sum. tr. &
 fi. ca. & per Marsil. in l. Patre, vel marito. ff. de quaestio. & in singul. suo
 205. & 97. & vide eundem Marsil. in pract. crim. §. diligenter. num. 18.
 19. & 20.

Vehemens
 opinio pro
 scientia habe-
 tur.

INFIDELIS.

Infidelis sicut & haereticus contra Christianum testis esse non potest.
 Abb. & Io. de Ana. in c. dubius, de haere. lib. 6.

INIURIA.

Iniuria inimicitiam generat in casibus infra enumeratis, & haec tripli-
 citer causatur, re, verbis, & lite, vt in l. 2. §. 1. & l. lex Cornel. in fin. C. ad
 leg. Corn. de iniur. de quibus diffuse vide Ant. Blan. de indi. nu. 91. vsque
 ad num. 130.

Iniurians Inquisitori potest per ipsum Inquisitorem puniri, quia hoc
 crimen commissum in Inquisitorem videtur tangere Ecclesiam, 2. q. 7. c.
 si quis ab Episcopo. maxime dum est in actu explicandi officium, quia non
 videtur sibi facta praetextu suae personae, sed praetextu, & in contemptum,
 seu impedimentum Officij, vt de foro comp. c. de sent. excom. c. cum de
 fideres. §. si. de maledic. c. 1. Et facit de poenis c. Romana. lib. 6. Vnde ni-
 mirum si ipsa idem cognosceret, & puniret de praedictis, & poena erit arbi-
 traria, prout dictum est in ver. impedientes. Scias tamen, q. talis iniu-
 rians grauius punietur, quam si alteri priuatae personae iniuriam intulif-
 set, vt ff. de iniurijs l. iudici. ff. de poenis l. aut facta. §. persona. cum simi.

Adde quomodo verbis cuiquam inferatur iniuria, vt per Ang. de malef. in
 gl. verba iniuriosa. per tot. Et quod facta, verbo, & literis fiat iniuria,
 vide late per Host. in sum. tit. de iniur. §. quot modis. Bonif. Vital. in rub.
 de iniurijs, & per Lancil. Coar. in prat. de caus. crimin. tit. de iniurijs
 bus. a nu. 3. & num. 11. vsq. nu. 17. Tabie. & Siluest. in ver. iniuria. Vide
 Zanchi. c. 3. 2. & ibi additiones.

Verbo, vel fa-
 cto illata in-
 iuria.

INIMICITIAE.

Inimicitiae, quae repellant testem, & quae non, vide l. 1. ff. de quaestio.
 Et communiter relinquitur arbitrio Iudicis, nisi sint capitales, quae in-
 districte repelluntur. Abb. in c. cum oporteat. de accusa.

Inimicus capitalis dicitur, qui de maiori parte bonorum alicuius egit,
 vel eum accusauit criminaliter, vel minatus est ei mortem. l. licet. ff. de ar-
 bir. Et in c. repellantur, & in c. cum oporteat. de accusa. ibi Abb. Bald. in
 consi. 296. & Alex. in consi. 118.

Et nota qd maior est inimicitia quæ oritur ex causa omnium bonorū, illa quæ oritur ex accusatione capitali, ita Paul. de Cast. i. au. si dicatur. C. de test. idem tenuit glo. Po. And. Car. & Abb. in c. cum oporteat. de accus. adducit tex. in c. frequens de rest. spol. li. 6. aut Blan. de indi. nu. 128.

sola inimicitia repellit testes in causa fidei.

Adde ex Directorio. in par. 3. in tit. de prorogantibus processum fidei. vers. secundum quod prorogat. Nec puet (ait) delatus de hæresi testes à iudicio in causa fidei faciliter repellendos. Nam à ferendo testimonium non repellit legitime quinquā, nisi sola inimicitia, non quæcumque, sed capitalis, utpote vel quia mors inter eos est de facto illata, vel intentata, vel ea quæ sunt ad mortem inductiua, atq; obuia, vel vulnera graua, & lethalia sunt secuta, & similia quæ animi peruersitatem, & malignitatem agentis contra passum indicant manifeste. Propter quod præsumitur, qd sicut intentauit contra istum mortem corporalem, eo modo illum scilicet vulnerando, ita intentaret nunc hæresis crimen imponendo, & sicut voluit ei auferre vitam, ita vellet nunc auferre famam. Quare tales (inquit) inimici capitales à testimonio legitime repelluntur. Adde & Bar. in l. 3. ff. de adim. lega. §. fin. dicentem. Capitales inimicitias esse, cum quis minatus fuit mortem, vel accusauit de crimine capitali, vel occidit aliquem, confanguineum meum. Graues autem illæ censentur, quæ inter eos oriuntur, qui de bonis ciuilitate litigant. quæ confirmat Panorm. in c. Accedens. 2. ut lite non contest. no. 3. sed tu semper recole limitationem Felini. circa minas; si videlicet ille potens est, & si quod minatur, ut plurimum efficere consuevit.

Capitales inimicitias quæ & quales sint.

De alijs autem inimicijs, præfertim grauibus, id ibidem docet, quod videlicet & si testes non omnino repellant, eorum nihilominus dictum aliqua ex parte inefficax, ac debile adeo reddunt, ut plena fides. talium atque testationibus minime sit adhibenda, nisi ab alijs. adminiculis adiuuentur, aut aliorum testimonium dictis addantur. Ob eam causam dicit ipse directorij auctor, & Panorm. in d. c. Accedens, & de Accusa. c. cum oportet, & Feli. in d. c. quoties. de testi. nu. 4. quod in his multum versatur arbitrium iudicis, cuius prudentiæ, & discretioni relinquitur, ut ipse videat, an graues, vel leues, aut capitales sint inimicitia.

Arbitrium iudicis in his.

I N N O C E N S

Innocens differt a non culpabili, quia hoc verbum Innocens præsupponit, & denotat omnimodam immunitatem, & carentiam criminis, & doli. l. Absentem. ff. de pœn. & Bald. in l. si qui adulterij, C. de adult.

Innocens præsumitur cuius nocentia non probatur: quia potius præsumendum est pro innocentia, quam pro culpa. l. non omnes. §. à barbaris. ff. de re mili. & Bar. in l. si cui. §. iisdem. ff. de accusa. & per Abb. in c. asferte. de præsump.

Inno-

Innocentia etiam post sententiam in rem iudicatam transactam à re excusatore potest allegari ipso reo etiam inuito, maxime in causa capitali. ff. de quæst. l. 1. §. si quis vltro. & Spec. de acens. §. sequitur. ver. sed pone. Vi. de Ant. de Cana. de excusatore. nu. 6.

Post sententia quid possit fieri.

I N Q U I S I T I O.

Inquisitio secundum Hostien. in summa de inquisitione, est alicuius criminis manifesti, ex bono, & æquo, iudicis competentis canonice facta inuestigatio. Sed nota secundum Abb. post d. Host. qd quædam Inquisitio generalissima dicitur, ut quando Prælatus inquit super statu totius prouinciæ. de qua c. sicut olim. de Accusa. Et in c. Romana. de cens. lib. 6. Et in hoc non est opus infamiam præcedere, imo tenetur ipse Prælatus quolibet anno hanc generalem facere inquisitionem.

Quid sit.

Generalissima.

Quædam est Inquisitio generalis, ut quando inquitur super statu ciuitatis, vel castri, seu alicuius loci. Et tunc etiam non exigitur, qd infamia præcedat. Ad hoc. c. 1. de offi. ordi. Et l. congruit. ff. de offi. præsid.

Generalis.

Quædam est Inquisitio specialis, ut illa quæ fit contra certam personam, & fit non ad pœnam imponendam, sed ex debito officij, ut qd matrimonium carnale non contrahatur propter aliquod impedimentum, vel non promoueat quis ad prælaturam, & similia. Et hic non exigitur præcedens infamia, ut c. postquam, & c. dilecti. & c. nihil. de elect. Et Inno. in c. 1. de excels. præl. Host. in c. vnico. ut Eccle. benef. Quamquam ista specialis Inquisitio fit ad pœnam imponendam, & tunc si ad denunciationem publici officialis fit, non opus est quod infamia præcedat. l. Ea quidē. C. de actio. & c. Præterea. de testi. cogen. Sed non denunciat nisi notoria, alias nõ crederetur denunciatis, de quo tunc dic vt in iuribus præalleg.

Specialis.

Infamia præcedens quādo non exigitur.

Quandoque fit Inquisitio ex speciali infamia deferente, & tunc aut pro ceditur contra Prælatum secularem, aut contra subditum secularem, aut contra regularem. Primo casu, contra Prælatum secularem, non debet fieri nisi præcedat tanta infamia, qd sine scandalo, vel periculo dissimulari non possit. tex. in c. Qualiter & quando. 2. de Accusa. Sed contra subditum secularem non requiritur timor scandali, vel periculi, sed satis est infamiam clamorosam præcessisse, ut in eodem c. qualiter, & quando.

Ex speciali infamia deferente.

Et nota qd talis Inquisitio fieri non debet nisi clamor validus ad aures iudicis peruenit, & à personis honestis, & sæpe ac sæpius, qua de re in Inquisitione ponuntur illa verba sæpe & sæpius: Angel. in ver. non semel. Et hæc sunt de iure Diuino, Gene. 18. Descandum (inquit Deus) & videbo si clamor qui venit ad me opere compleuerunt, unde elicitur qd licet Iudex cognouerit aliquod delictum, non debet procedere nisi præcedat super eo clamor & diffamatio.

Ordo seruandus in Inquisitione contra regularem.

Tertio casu contra regularem, aut agitur ad poenitentiam, seu ad correctionem, & non est necesse seruare hunc ordinem, licet de facili, & sine strepitu procedi potest, vt in c. reprehensibilis. de Appel. Si vero contra Prælatum regularem, vt contra Abbatem, Priorem conuentualem, & similiter habentem curam auctoritate Episcopi, vel alterius superioris, debet iste ordo seruari, sed non ad vnguem. Si contra alium regularem obedientiarium, & tunc non seruabitur iste ordo, quia potest remoueri ad libitum Abbatis, vt in c. cum ad monasterium, de sta. regul. Et quis possit inquirere contra regularem, vide Abb. in c. si quis contra clericum, de foro compe. & infra cum de auctoritate Inquisitoris dicemus. Ex his omnibus habes, quod modus inquisitionis regulariter, & ordinarie est de iure canonico, & maxime cum infamia præcedit. Vide quod hunc ordinem procedendi per inquisitionem appellat Inno. ordinarium, in c. dilecto, de verb. sig. lib. 6. licet in c. cum oporteat, de Accusa. appellat extraordinarium. Cætera de inquisitione vide in quinta parte directorij nostri, vbi agitur de ordine procedendi, sed pro nunc fat est scire quid sit, & quotuplex sit inquisitio.

I N Q U I S I T O R .

Deus Inquisitorem egit.

Inquisitor, iuxta superius dicta, est competens iudex ex equo & bono, canonice inuestigans causam, & originem alicuius criminis manifesti. Ex hac generali diffinitione Inquisitoris sequitur quod contra quodlibet genus peccati, si detur quoquomodo manifestatio, potest, & debet constitui inquisitor. Et quia contra religionem semper insurrexit infidelitatis error manifestus, ideo Deus maximus optimus semel & iterum egit inquisitorem primum ipse, mox mortalibus, non omnibus, sed quibusdam id officij delegauit. Nam post prothoparentis lapsum eius errorem inquirere volens, ei tanquam perpetrati facinoris indagator, & vindex apparuit, dicens, Adã vbi es? Gen. 3. & in Sodomas descendens, Clamor (inquit) Sodomorum, & Gomorreorum venit ad me. Gen. 18. contra Pharaonis pertinaciam inquirere volens, Moysen misit, Exod. 3. contra Iezabel, & Achab apostasiam, ad Baal sacerdotes destinauit Heliam. Tertio regum. Et contra in dies succrescentes errores, & infidelitates, secundum temporum vicissitudines tanquam Inquisitores varios Prophetas misit. Post mortem etiam Saluatoris act. 8. legimus, summos sacerdotes Paulũ Tharsensem in Damascum ad synagogas inquisitorem misisse, vt si quos inueniret Christi fauaces, victos, perduceret in Hierusalem.

Etiam & inter Gentiles, maxime apud Romanos, mos fuit inuestigandi, & castigandi hominum excessus contra Deorum suorum religionis, vel potius vanæ superstitionis antiquiorem ritum, vt patet in Titi Liuij decadis tertiæ, libro quinto, vbi sic legitur.

Quo

Quo diutius trahebatur bellum, & variabant seunde, aduersæ que res, non fortunam magis, quam animos hominum tanta religio, & ea magna ex parte externa ciuitatem incessit, vt aut homines, dii alij viderentur facti. Nec iam in secreto modo, atque intra parietes, ac postes contemnebantur Romani ritus, sed in publico etiam, & foro, capitolio que mulierum turba erat sacrificantium, nec precantium Deos more patrio sacrificuli, ac vates ceperant hominum mentes, quorum numerum auxit rusticaplebs ex incultis diutino bello, infestisque agris egestate, & metu in urbem compulsæ, & quæstus ex alieno ære facilis, quem velut ex concessæ artis vsu exercebant. Primo secreta bonorum indignationes exaudiebantur, deinde ad patres etiam, & ad plebem querimoniam excessit res. Inquisiti grauitè ab senatu Aediles, Triumuique capitales, quæ non prohiberent, cum moueri eam multitudinem è foro, ac disijcere apparatus sacrorum conati essent, haud procul fuit quin violarentur. Vbi potentius iam esse id malum apparuit, quam vt minores per magistratus sedarentur, M. Emilio Prætori urbis negotium ab Senatu datum est, vt & his religionibus populum liberaret. Is & in concione senatusconsultum recitauit, & edixit, vt quicumque libros vaticinos, preces, aut artem sacrificandi conscriptam haberet, eos libros omnes, literasque ad se ante calendâs Apriles deferret, neu quis in publico sacrove loco, nouo aut externo ritu sacrificaret. Non ergo si Romana Ecclesia Catholica, & Apostolica ad fidei orthodoxæ puritatem conseruandam, hæresumque extirpationem Inquisitionis officium instituit. Nouis enim indies succrescentibus hæresibus excubatores, qui circa vineam Domini vigilias custodirent, multiplicare decebat.

Inquisitoris hereticæ prauitatis conditiones contineri plene videntur in Bulla Urbani eius nominis Quarti, quæ incipit, Præ cunctis, vbi habetur vt infra, Prouidemus igitur ad præsens personas aliquas circumspicias pro tanto negotio deputari, quarum honesta conuersatio exemplum tribuat puritatis, & doctrinam fundant labia erudita salutarem, vt sacro ipsorum ministerio præfata partes ab huiusmodi contagio expurgentur, & infra. Quatenus charitate Dei hominum postposito timore virtutem spiritus induentes ex alto, prædictum officium &c.

Inquisitoris ætas esse debet quadraginta annorum, ita videlicet, quod quadragesimum annum inceperit, vt in c. Nolentes. de hære. in clem. quæ ætas etiam in ipsorum inquisitorum, commissarijs, seu vicarijs requirebatur, vt dicit Io. And. in glo. c. super alleg. Sed alij aliter dicunt, videlicet, quod potestas delegandi Inquisitoribus arctius sit restricta, videlicet, quod possint subdelegare, & committere receptiones denunciationum, formationes inquisitionum, citationes personarum, & examinationes testium, ac cætera præparatoria, seu media litis, non autem sententias. Et hoc per quædam extrauag. Clementis Papæ III. eius nominis, quæ incipit, Licet ex

L 4 omni-

Inquisitor èt apud Romanos M. Emilio.

Iudex libro rû prohibito rû apud Ro.

Inquisitoris conditiones.

Inquisitoris ætas.

Vicarii ætas.

omnibus, quæ fuit approbata per Urbanum III. Et ita vt plurimum ab Inquisitoribus de consuetudine obseruatum est in multis partibus vsq; ad tempus Clementis eius nominis Septimi, qui concessit Inquisitoribus, vt possint subdelegare sibi Vicarios, qui sint ætatis annorum triginta, vt patet per Breue concessum Fratri Paulo de Papiæ Inquisitori Ferrazienti, sic incipiens, Cum sicut. vbi sic habetur. Decernimus iussu per, vt vestros Vicarios, siue Commissarios instituere valeatis, viros scientia probos, prouidos, aptos, & idoneos, dummodo ætatis trigessimum annum attigerint.

Auctoritas.

Inquisitorum auctoritas est à Sede Apostolica, & est delegata, quia Inquisitor nullam habet iurisdictionem nec in personis, nec in criminibus, nisi quantum, & circa quos ei confertur à Summo Pontifice, quæ quandoque immediate, oraculo viuæ vocis, & per suas literas Apostolicas, quandoque committitur alicui Cardinali, vel Episcopo, seu eius Legato; regulariter tamen committitur mediante Magistro Generali Ordinis Prædicatorum, vel mediante Generali Ministro Ordinis Minorum, quatenus in partibus eis traditis valeant de Fratribus sui ordinis de Inquisitoribus prouidere, vt habetur ex eorum priuilegijs. Qui quidem Inquisitor est tantum Sedis Apostolicæ, & non alterius delegatus. Licet enim Papa commiserit prædictis Ordinibus Prædicatorum, & Minorum Prælatibus quatenus personam eligant idoneam, nullam tamen sic eligentibus contulit potestatem, vt patet in literis Clementis, & Urbani eius nominis Quarti, in quibus sic habetur. Nam si prædicta Sedes interdum Prælatibus aliquibus vestrorum ordinum per suas literas sub certa forma committat, vt ad exercendum Inquisitionis officium contra hæreticam prauitatem aliquos suorum ordinum Fratres assumere valeat, ipsosque cum expedire viderint amouere, ac alios subrogare, non tamen per hoc quod ipsis ea duntaxat causa in hac parte committatur, quia de Fratrum suorum ordinum idoneitate plenior habere notitiam præsumuntur, aliqua eis super huiusmodi Inquisitionis negotio vobis immediate à prædicta Sede commissio, & committendo facultas, vel iurisdictione attribuitur, seu potestas. Vnde Inquisitores à Summo Pontifice immediate habent potestatem, & eius funguntur auctoritate, & non alicuius promotoris, seu instituentis, vnde etiam mortuo institutore, & etiam ipso Summo Pontifice, cuius nomine Inquisitor fuerat institutus, auctoritas ipsius Inquisitoris non spirat, vt habetur in c. ne aliquid, de hære. lib. 6. vtuntur ergo Inquisitores potestate delegata, & non ordinaria, vt habetur in literis Urbani, & Clementis eius nominis Quarti, vt supra, & expressius in d. c. ne aliqui, & in c. multorum, de hære. in clem.

Subdelegare potest delegatus.

Nota ad præsens propositum, quod delegatus Papæ iurisdictionem sibi commissam potest subdelegare alteri in totum, & pro parte: sed in primo casu non remanet iudex, nec potest ad illum amplius appellari: secundo, autem

autem modo sic, vt in c. super questionem, de offic. deleg. qui subdelegatus non potest recusari sine causa, & si recusatur, debet recusari secundum Innoc. coram Legato ante inchoationem causæ, & non post, quia cum nondum inceperit exercere iurisdictionem, non videtur efficaciter in illum iurisdictione transisse. Episcopi autem vtuntur auctoritate ordinaria in non exemptos, delegata autem in exemptos, iux. c. ad abolendam, de hære. & c. per hoc, eo. lib. 6.

Et quia delegatus Papæ in causa sibi commissa est maior quocunque ordinario, quia vices gerit delegantis, vt in c. si. dist. 9. & l. si. ff. de offic. eius cui mand. videndum est, an Inquisitor maior sit Episcopo in officio suo. Pro quo notandum est, quod Episcopi, & Prælati, vt iam dictum est, & patet in c. per hoc, de hære. lib. 6. quandoque procedunt contra hæreticos, vel suspectos de hæresi auctoritate delegata, prout faciunt semper ipsi Inquisitores, & tunc pares sunt, quia & isti, & illi ab eodem, & ad eandem rem delegati sunt. Vnde quando Episcopus, & Inquisitor procedunt contra aliquem exemptum, pares sunt, & vnus altero maior non est, nec impedire eum potest, arg. di. 2. c. inferior. Si autem Episcopus procedat auctoritate tantum ordinaria, videtur quidem quod præcedere debeat auctoritas ordinarij, quia videtur habere firmiorem iurisdictionem, cui per specialem non derogatur, vt in c. significauit, de offic. ord. Et similiter non videtur conueniens, vt maior vadat ad minorem, qui etiã quandoque est simplex sacerdos. Iurisdictione Inquisitoris non venit priuatiue, cum non derogat ordinariæ potestati, vt per c. per hoc, de hære. li. 6. Item quando in auxilium extraordinarium de nouo introducitur in auxilium ordinarij, tunc cum illo concurrat, iux. not. in l. in prouinciali. ff. de oper. nou. nunc. per Bar. in l. 1. §. dixerit.

In contrarium est, quia Inquisitor in causa fidei est delegatus Papæ, & idem dicitur de subdelegato Inquisitoris auctoritate Apostolica, vt per c. vt officium, & c. Inquisitionis, c. vt commissi, c. per hoc, de hære. lib. 6. vbi & frequenter de hac materia agitur. Neque dubitat aliquis, an Inquisitor sit delegatus Papæ in causis fidei contra hæreticos: eius enim institutionis causa, & ad hoc formaliter tendit, quod etiam possit alios sibi subdelegare, vt patet ex literis suæ institutionis. Et ideo sibi substitutus eadem auctoritate Apostolica sibi delegata, & concessa vtitur, ac si Inquisitor esset præsens, cap. ex literis, de offic. deleg. & l. quædam. §. nihil. ff. de æden. & ff. de tuto. & cura. da. & ff. de ritu nup. l. palam. §. 1. Vnde subdelegatus Inquisitoris personam, & locum eius tenet in iudicando. Iudex ergo delegatus à Papa est maior in officio suæ delegationis quocunque ordinario, textus est clarus in c. sane, de offic. deleg. vbi indistincte, & absolute dicitur, Iudex à nobis delegatus vices gerit. Vnde in causa illa superior est, & maior illis, quorum causam susceperit nominandam. Et ita dicit habere iurisdictionem contra Episcopum, & contra quamlibet personam.

Delegatus Papæ maior ordinario.

Quando pares sint Episcopus, & Inquisitor.

In causa fidei Inquisitor est delegatus.

Maior Episcopo in quibus sit Inquisitor.

personam molientem suam iurisdictionem impedire, vt. possit vel interdici, vel suspensionis sententiam fulminare in huiusmodi, &c.

Delegatus fu-
per ordinariū
quā auctori-
tatē habeat.

Et ita etiam temperate procedens poterit Episcopo vel ingressum Ecclesie, vel sacerdotale officium interdiceret, quia delegatus Papæ in causa sibi commissa iurisdictionem habet super Ordinarium, & super quæcunque maiorem, quia gerit vices delegantis. in c. fin. dist. 93. & l. fin. ff. de offi. eius cui man. Abb. in c. cum iura. de offic. deleg. Host. in sum. cod. tit. §. quæ iurisdictione, vbi ait. Est autem hæc iurisdictione honorabilior ordinaria. c. cum hæreticum, de offi. deleg. Et c. cum olim. quia cum vices Papæ gerat, honorandus est, & hoc sicut Papa. dist. 94. c. 1. & 2. vbi Diaconus tenet locum super sacerdotem ratione personæ cuius vices gerit, imo subdiaconus locum Papæ mittentis tenet, ideo maior est quolibet Ordinario. Et licet sit personæ, & dignitati deferendum, non tamen hoc dicitur quo ad merita causarum, sed forte in coactionis illatione, & in alijs huiusmodi, quibus esset contra ipsum agendum in puniendo eum tanquam rebellem, & contumacem, quo casu ex dignitate personæ forte mitius ageretur. d. c. sane. Idem dicit Spec. prima parte tit. de iud. deleg. §. sequitur. item Inno. in c. significasti. de offi. deleg. Abb. ibidem. Vnde generalis legatus non potest impedire iurisdictionem delegati, nec irritare sententiam, quam ipse promulgauerit. c. studuisti. de offi. deleg. Episcopus itidem non potest absolueret excommunicatum a delegato. c. pastoralis. de offi. ordi. quia delegatus quantum ad illud maior est Ordinario, vt ibi dicunt. Nec officit propositio nostro quod habetur in c. significasti. de offi. ordi. vbi ordinarius reuocat excommunicationem in eum qui a delegato fuerat absolutus, quia dicitur ibi, quod propter malitiam, & dissidium iudicis delegati aliquis remanebat in statu nefariæ

In destructio-
nem Ecclesie
non debet ef-
se auctoritas.

communicationis, quod iure prohibetur. Auctoritas enim Ecclesie cupiam delegata non debet esse in destructionem, sed in ædificationem, & conseruationem iuris, & ideo iniungitur vt eum reuocet in excommunicationem, quia iure optimo fuerat innotatus. Vnde Episcopus propria auctoritate illud non attentauit, imo ex eo conuincitur, quod nullam in ea causa iurisdictionem ex se poterat exercere. Conclusio ergo verissima est, quod delegatus a Papa quantum ad causam sibi commissam maior est omnibus illis, quorum causam suscipit terminandam, & omni legato, atque Ordinario. Et cum Inquisitor hæreticæ prauitatis sit delegatus Papæ, & iudex in solidum in causa fidei, ideo est maior ea in causa Ordinario. Nec obstat quod ab aduersarijs potest adduci, videlicet, quod iura allegata non priuatim debent intelligi, non enim priuatur Ordinarius iure suo, sed habet Inquisitorem tanquam socium, quia (vt iam dictum est) quotiescunque auxiliū extraordinarium de nouo introducit in auxilium Ordinarij, tunc cum illo concurrunt, iuxta not. in l. In provinciali. ff. de op. no. nunc. per Bar. l. §. dixerit aliquid

Concurrunt
Episcopus, &
Inquisitor.

quid de publica. Hæc enim ex malo intellectu literæ in quolibet textu adducto procedunt, & quidem ad c. sane, & ad similia alia iura, quod priuatim intelliguntur, non enim ius Ordinarij respectu Inquisitoris dicitur, quod non faciant ab propositum, & si non videantur priuatim procedere. Iura vero commissa sibi, & Inquisitori, scilicet c. per hoc. nihil adimunt de potestate ordinaria Episcopo, nec plus tamen ista iura ei conferunt, quam sibi competat iure ordinario, vt ibi patet, & per Doctores. Et ideo illa iura absolute legenda sunt, & nihil omnino faciunt pro aduersa parte, vt & Doctores pro delegato adducti, videlicet Inno. Host. Spec. Abb. & glo. vbi que indistincte loquuntur, quod videlicet delegatus est maior Ordinario. Quod autem ea iura, si non in omnibus, in quibusdam tamen priuatim intelligantur, patet, quia, in aliquo Episcopus non potest ita se intromittere in officio inquisitos, vt possit illum impedire aliquo iure, ne procedat, nec examinet, & ne faciat sufficienter accusatos detineri, ne formet processus, &c. limitatur autem in quibusdam tantum, vt neuter possit sine altero, vt in c. Multorum, de hære. in Clem. quando expectatis octo diebus, vt videatur si Ordinarius Inquisitori, vel Inquisitor Ordinario recuset adesse, proceditur, cum tamen illa iura non faciant aliquam de priuatione mentionem, sed tantum vniuersaliter & indistincte loquantur, quod delegatus est maior Ordinario. Et ideo vana est illa ratio vel limitatio, quod scilicet priuatim non debeant intelligi, cum sit positua loquutio pro officio delegati. Falsum etiam esse conuincitur, quod Inquisitor assumatur in socium Episcopi, cum sit per se iudex in solidum in causa fidei, vt probatum est per c. inquisitores, de hære. li. 6. Et c. vt officium, eo. in Clem. vnde nunquam inuenitur quod Inquisitores dicantur socij Episcoporum, sed bene delegati seu deputati a Episcopo, & sede Apostolica in negotio fidei contra hæreticos. Imo in principio Inquisitores sine Episcopis totum negotium inquisitionis huiusmodi per seipos absoluebant, vt d. c. vt officium, & c. vt commissi, & per consequens, & si episcopi in negotio haberent auctoritatem ordinariam, qua per hoc non intelligebantur priuati. d. c. Per hoc. non tamen se intromittebant in officio inquisitionis, cum per se Inquisitores procederent. vt tamen dictum officium melius posset absolui, Papa concessit dicta decretali. Per hoc. non autem iussit vt per Episcopos, & per Inquisitores de facto eodem valeat inquiri communiter vel diuisim. Non dicit autem quod Inquisitor cum debet accusationes, vel depositiones, vel testes recipere &c. vt debeat ire ad Ordinarium, vel coram eo, seu in loco officij eius formare processum, & alia ibi explere, sed iura communia ibi dimittit in robore suo, quibus Inquisitor per se agebat, declarando quod etiam Episcopus iure ordinario, vel delegato (si habeat) possit cum Inquisitore procedere communiter vel diuisim, & quod eo casu teneantur inuicem in fine processum communicare, simulque proferre sententiam.

Quid

Episcopus, &
Inquisitor a-
lias singuli
causas absol-
uebant.

Diuisim pro-
cedere quid
sit.

Communica-
re processum
quādo tenetur
Inquisi-
tor, & Episco-
pus.

Præuentio
iuuat.

Ordinarii sūt
Episcopi, &
non delegati.

Quid autem sit diuisim procedere, declarat Benedictus Papa Vndecimus eius nominis in extrauag. Ex eo. de hære. dicens, quod est cum Inquisitores, & Episcopi separatim de eodem facto, non quando Episcopi tantum per se, vel Inquisitores in aliqua causa procedunt, quo facto tantum in fine factos processus sibi inuicem communicare teneantur. Ex quo inferitur, quod si vtrique non præcedant diuisim, vel coniunctim, sed aliquis seorsum, & per se totum processum sine altero absoluat, non tenetur processum alteri communicare, nisi forte cum haberi. notitiam causæ aliter non posset, vt conueniant in exhibendis tormentis, vel in ferenda sententia, quæ totius causæ notitiam requirit. de pœni. dist. 6. c. qui vult. In cæteris autem non tenetur qui agit alterum requirere, cum vterque Episcopus videlicet, & Inquisitor sit iudex insolidum, c. per hoc. & c. Multorum. de hære. in clem. Quibus sic stantibus, forum Inquisitoris, cum ipse agat potestate sibi à summo Pontifice delegata, habet auctoritatem & locum personæ illius, scilicet Papæ, qui illum sibi delegauit. Et Archidiaconus concludit quod Inquisitor delegatus Papæ habet auctoritatem maiorem, meliorem, & fortiorem, quàm habeat Ordinarius. Vnde si diocesanus (ait) citet quempiam pro causa fidei, & Inquisitor citet eundem, & eodem tempore, cum non possit vtrique simul assistere, tenetur magis obedire Inquisitori. Si enim haberet minorem, vel saltem æqualem, præuentio iuaret Ordinarium. c. penu. de for. comp. Et nota quod dicit Arc. quod licet Ordinarius per c. per hoc. & per quod permittitur sibi, vt in causa hæresis etiam ipse possit procedere auctoritate ordinaria, vel delegata si habet, non per hoc sibi datur maior auctoritas, quàm prius habebat, nisi specialiter ei committatur. Facit c. licet. & c. graue. de offi. ord. ex quo cessat argumentum eorum, qui dicunt, Episcopum habere etiam delegatam in causa hæresis, per c. ad abolendam. de hære. vbi conceditur Episcopis, quod in causa hæresis contra exemptos curiales procedere possint. Respondetur quod ibi non dicitur delegatis, sed tanquam delegatis, cum non cognoscant ibi iure ordinario, sed tanquam auctoritate delegata. c. irrefragabili. de offi. ordi. & nota etiam glo. in ver. delegatus, licet illa gl. videatur sentire, quod Episcopus intelligatur hoc loco habere auctoritatem delegatam, quam improbat Abb. dicens ex sententia Host. hoc loco, quod in veritate Episcopi sunt ordinarij, & non delegati, sed quicquid sit de opinione glo. & Ioan. And. manifestum est ex decretali. Per hoc quod Ordinarius ex officio suo etiam in causa hæresis non habet auctoritatem delegatam. c. ad abolendam. aut est ius antiquum non enim tunc Inquisitores erant delegati in causa hæresis, & ideo sequi debemus iura noua. Si enim Episcopus à iure delegatam auctoritatem haberet, non diceret Papa in d. c. per hoc, vel delegatam si habent, & c. Conditionalis enim nihil ponit in esse. Nec obstat quod in ferenda sententia videantur æquales, ita vt pariter eam, si velint, pronunciare possint

possint, & c. nō tamen ex hoc fit, quod Inquisitor nō sit iudex delegatus à Papa in negotio fidei, & Episcopus sit ordinarius tantum, nisi aliàs, vt ipse specialiter fuerit delegatus. quod non habetur ex c. per hoc, de hære. sed tantum in ferenda sententia videntur facti æquales, licet Inquisitor velit deferre Episcopo. Ex quo consequitur, ac deducitur, quod si nolit Episcopo deferre, non tenetur, in eo quod ait, si velit, & non dicit, debet vel tenetur deferre Episcopo, & c. In c. autem multorum, de hære. in cle. videtur proponere Diocesanus Inquisitori dum ait, tam per Diocesanos Episcopos, quàm per Inquisitores, & c. in fine tamen dictæ decretalis. §. duro, vt detur prius Inquisitoris auctoritas notari, negatiue tamen, dum ait, Episcopus sine Inquisitore, & c. In negatiuis enim loquutionibus prius ponuntur minores, quàm maiores, & cum dicitur simplex sacerdos non potest tale quid sine Episcopo, puta soluere, vel ligare, Episcopus non potest sine Papa, & similia. quamuis huius rei consideratio in casu nostro non sit curanda, cum non agatur de maioriæ, aut minoriæ personarum, sed de auctoritate, qua in causa hæresis Inquisitor, & Episcopus agere possunt, vel simul, vel diuisim.

Semper igitur est notandum in casu nostro, quod non personas, sed iurisdictionem intendimus comparare: maior enim proculdubio est dignitas personæ Episcopi, & diuturnior, ac firmitior dignitas illius personæ, cui ex delegatione huiusmodi causa committitur, & ideo quando Papa nominat prius Episcopum quàm Inquisitorē, dignitatem attēdit personæ: quando autem iurisdictionem delegatam à seipso ordinariæ comparat potestati, semper præfert delegatam ordinariæ, & prius delegatam inducit. c. Pastoralis de offi. ord. & ita intelliguntur iura, & Doctores: cæteris tamen iuribus in suo robore permanentibus. Ad tollendam tamen ambiguitatem, quæ ex dictis, & similibus iuribus posset oriri ex diuersitate opinionum, indictum est Concilij Viennen. decretum, vt habetur in c. multorum, de hære. in cle. vbi. modus agendi ex parte vtriusq; ostenditur, quomodo positine, & quomodo negatiue potest, & debet Episcopus, & Inquisitor agere, cum vterq; sit iudex insolidum, nisi quod in tormentis exhibendis, & in absoluenda, & promulganda sententia tenentur se inuicem requirere, & expectare per octo dies, cum sui copiam habere poterint. Et hoc priuatiue intelligitur ex parte vtriusq;, positine autē vtriq; competit, vt transactis octo diebus altero volente, aut nolente, vel negligente adesse negotio, qui causam inceperit illam prosequatur per seipsum, si sibi placuerit, vel per alium, vt ibi habetur per Doctores, videlicet Zabar. Ioan. And. Innoc. & alios. Et in Extrauaganti Benedicti Vndecimi, vbi ostenditur, quod Inquisitor est delegatus Papæ, & non socius Episcopi: Episcopus autem est ordinarius. Et per consequens Inquisitor habet cōpetens tribunal, & forum proprium, vbi causæ cōmissæ sibi possint agitari, cognosci, & terminari, & proprios carceres, & tormenta, & mini-

Quandoque
Episcopus,
quādoque In-
quisitor qua-
re nominetur

In quibus se
inuicē requi-
rere tenentur
Episcopus, &
Inquisitor.

ministros, taliaque necessaria pro executione iudiciorum, & causarum fidei, quas coram se contigerit agitari, sicque procedere usque ad exhibenda tormenta pro exigenda a reis veritate, & usque ad definitiuam sententiam exclusiue, vt habetur in cap. multorum, de hare. in clem.

Et nota quod cum dicitur quod tenentur se inuicem requirere, & expectare &c. non dicit tenetur alter ire ad forum alterius, sed expectare per octo dies, ita quod si illud actum fuerit infra octo dies, nullum erit, & irritum ipso iure. Et ideo statim ius antiquum seruandum erit, quod videlicet Episcopus, vel Inquisitor iure vtatur in causa illa. Sed si sic est, quod citatus ab Episcopo, si posthac citetur ab Inquisitore, deferat foro Episcopi, tenetur personaliter comparere coram ipso Inquisitore, vt tenet Archid. & Io. And. & alij sequentes in d. c. Per hoc, quanto magis si reus prauentus fuerit ab Inquisitore, erit expediendus ab ipso Inquisitore, requisito & non expectato Ordinario, vt supra dictum est. Et haec difficultas fuit agitata Bergomi anno 1535.

Adde quod Inquisitor (vt dictum est) est delegatus Papae c. Ne aliquis de hare. li. 6. quia alias tale officium sibi non competit. Vnde in crimine haeresis vices Papae gerit, & locum eius tenet. dist. 93. c. nobilissima, & cum potestas delegata sit iurisdictionis, secundum glo. in c. solet. de sent. excom. id solum potest Inquisitor quod sibi commissum est, & sine qua causa expediri non potest. c. 1. de offic. deleg. non autem id propter quod facilius posset expediri, nisi expresse inueniatur commissum. Quare dum quis citatur ab Episcopo & Inquisitore, cum maior in hoc sit Inquisitor, quam Episcopus, quia est delegatus, Episcopus autem est ordinarius, debet coram Inquisitore comparere. ff. de re iud. l. contra pupillum. Et de his (vt dictum est in superioribus) Archidiaconus in c. per hoc. de hare. lib. 6. Et in clem. 1. eo. Aduerte tamen, quod Episcopus dicitur ordinarius non absolute, sed dum procedit contra non

exemptos: dum autem procedit contra exemptos, ipse etiam est delegatus, c. ad abolendam. de hare. §. qui vero. & c. per hoc. §. si autem. de hare. lib. 6. maior tamen Episcopo est Inquisitor, si Episcopus procedit vt ordinarius, quia delegatus in quocunque officio sibi commissio maior est Ordinario, iuxta c. sane. de offic. deleg. si autem procedit vt delegatus, tunc Inquisitor & Episcopus pares sunt. Direct. antiquum quaest. 4. & 5.

Inquisitor potest citare, & de vna in aliam diocesim trahere testes, non obstante constitutione de duabus dietis. cap. Statutum §. nonnulli. de rescrip. & c. vt officium. de hare. li. 6. idem habetur in literis Clementis Tertij, & Alex. Sexti, & Urbani Quarti. Tabien. in ver. Inquisitor §. 9.

Inquisitor extra suam diocesim potest procedere contra eos, qui iam citati ab eo fugam cepuerunt a sua diocesim. Vt puta, Inquisitor Bononiensis

Octo dies ad expectandum Episcopo, & Inquisitori assignati. Ab Episcopo & Inquisitore citatus.

Inquisitor est delegatus Papae.

Contra exemptos procedens Episcopus est delegatus.

Testes de diocesi in diocesim trahere potest Inquisitor.

nien Martinum ibi existentem haeticum vel suspectum Bononiae citet, at Martinus hoc audito inde fugiens Mediolanum properet, in hoc casu Inquisitor Bononiensis Mediolanum ire potest, & procedere contra dictum Martinum usque ad definitiuam sententiam inclusiue. Cum enim esset iam citatus non dicitur mutare forum, cum iam sit prauentus, vt. ff. de iurisd. l. 3. §. cum quaedam puella. & c. Proposisti. de for. compe. si vero non sit citatione prauentus, contra eum procedere non poterit ratione domicilij, sed procedere per eum in cuius prouincia vel diocesi deliquit, ratione delicti. Calder. in suo directorio. c. 8. Siluest. in ver. Haeresis. §. 9.

Inquisitor si in sua diocesi suspectum aliquem habet de haeresi, potest contra eum procedere, licet in sua diocesi non deliquerit, nec teneatur remittere illum ad iudicem loci delicti, nisi pro magno scandalo dato in loco illo, & ipse petat. Calder. in d. direct. c. 8. Et facit 3. q. 6. §. 1. Et ita determinauit Clemens Quartus in quadam eius consultatione, quae incipit, Quoniam illis §. quo autem.

Inquisitor etsi contra Episcopos procedere non possit c. Inquisitores, de hare. li. 6. posset tamen procedere contra Episcopum, & hic contra Inquisitorem, si delictum esset adeo notorium, quod non indigeret conditione, secundum Gemina. in d. c. Inquisitores. Et regulariter licet vnus istorum contra alterum non possit procedere, potest tamen se informare de negotio, & omnia ad Papam mittere, vt per direct. antiquum. q. 30. & per Io. mona. in d. c. Inquisitores.

Si autem crimen haeresis obijciatur Summo Pontifici viuenti, vel mortuo, quis de hoc cognoscat, vide plene per Archid. in c. In fidei. de hare. li. 6. Et dist. 40. c. si Papa, & Io. Calder. in suo directorio c. 8. & directorium antiquum. q. 27.

Inquisitor potest procedere contra eos qui deliquerunt in sua diocesi, licet ad alias partes domicilium transfulerint, vel alio modo se absentauerint, c. vt commissi. Et c. cum contumacia. de hare. li. 6. quod intellige de omnibus delinquentibus, siue sint de prouincia, siue non, dummodo in prouincia delinquant, quia ratione delicti facti sunt subditi. c. vbi de cum agitur. l. 1. & vide Io. And. & Gemina. in d. c. li. 6.

Potest etiam procedere contra eos qui extra suam diocesim deliquerunt si in ea inueniantur, quia haeticus vbicunque inuenitur ibi conuenitur, ad hoc argumentum in d. c. vt commissi. & glo. in ver. procedendi. directorium antiquum quaest. 42. reus enim in criminalibus tres contra se sortitur Iudices.

Primo in loco vbi moratur citatus, l. 2. C. de iurisd. om. iud. & ibi Bal. & eius sequaces.

Secundo vbi delictum est commissum l. 1. & a the. qua prouin. & ibi Bal. alijque scribentes. c. vbi de crimine. agi. l. 1. & l. 3. ff. de off. praesid.

Tertio

Etiam extra diocesim quomodo possit procedere Inquisitor.

Extraneum suspectum in sua diocesi punire potest Inquisitor.

Notorium delictum Episcopi, vel Inquisitoris.

Si suspicio contra Papam oriatur.

Qui domicilium transfulerunt.

Ratione delicti subditus.

Vbicunque inuenitur punitur haeticus.

Tertio vbi citatus captus fuerit. Bal in d. l. i. Tabien. in ver. Inquisitor. §. 9. & vide Io. Mona. in c. Inquisitores. de hære. lib. 6. qui determinat quod hæreticus vbiunque inueniatur potest puniri, quia vbi que est domini tribunal, vnde non est dabilis locus in quo principaliter delinquat hæreticus. l. Arriani. C. de hæreticis. Et bene considera Gemianum in c. vt commissi. quia multas adducit opiniones, & optimã dicit. Et nota additio. in Gemin. in ver. deliquit. Quare soluitur quæstio illa magna, scilicet quid sit agendum si Inquisitor commissi delicti petat ab alio Inquisitore qui reum cepit in sua diocesi, vt ipsum reum ad se remittat puniendum. Dico enim quod Inquisitor qui reum cepit, poterit eum punire, quia vbiunque sit male credens, ibi peccat. Et vide not. per Cynum. C. de sum. tri. & si. cath. l. i. in fin. vbi dixit hæreticum alienigenam per Bononiam transeuntem, Bononiæ puniendum esse, etiam si proprius iudex eum repetat, quia ex quo est hæreticus in omni loco delinquit. l. Arriani. C. de hæreticis. Petrus tamen de Ancha. tenuit quod debet remitti ad locum vbi plus peccauit, & deliquit, & vbi notoria sunt eius delicta. l. si cui. ff. de accusa. §. si. tu potes tenere vtranq; partem, distinguendo hic cum Gemin. in d. c. accusatus. & c. vt commissi. de hære. lib. 6.

In omni loco potest punire hæreticus.

Ex officio procedens.

Contra discedentem à cõuersatione fidelium.

Sine malitia, & negligentia procedat Inquisitor.

Inquisitor potest in speciali procedere si habet vnum, vel duos testes, vel aliud quodeunque indicium bene probatum, etiam si non adfit infamia. Angel. in tract. malef. in c. quod incipit, Hæc est quædam inquisitio. §. 4. vbi dicit, quod dum iudex procedit ex mero officio suo, non est necesse infamiam præcedere, tali autem modo fere semper procedit Inquisitor. Vnde propter hoc (secundum Angel.) si apparet aliquis contradictor, non auditur: secus si ad petitionem partis procederetur. Ad idem est Felin. in c. Excommunicamus, primo de hære. §. A diuicio. vbi ait. Eo ipso quod quis discedit à communi conuersatione fidelium circa cultum diuinum, potest contra ipsum procedi, & inquiri de hæresi absque infamia. Dicitur autem discedere, si circa missam, & confessionem, & sacramenta alia Ecclesiæ sit diu negligens. Hoc enim est crimen exceptum, & ideo ad inquirendum minores requiruntur probationes. Tabien. in ver. Inquisitor. §. 8. Anan post Cardi. in d. c. excommunicamus. §. Ad iudicimus. & glo. etiam in d. c. excommunicamus. §. moribus.

Inquisitor in causis fidei non arctatur ad procedendum summarie, sed in eius relinquitur arbitrio, an summarie, vel ordinarie procedere velit. Gemin. in c. statuta. de hære. l. 6.

Inquisitor non omittat procedere vbi est procedendum, nec imponat malitiose crimen hæresis, aut fraudulenter, odio, vel amore, vel gratia alicuius commodi seu lucri temporalis, contra conscientiam, & iustitiam, & hoc sub pena excommunicationis Papalis, vt est in c. multorum de

de hære. in Cle. nota tamen quod si propter timorem vel scandalum omit tit procedere, non incurrit hanc penã. Et vterius aduerte, quod quoquo modo vexet aliquem siue in citationibus, siue in fideiussionibus, vel alijs similibus Inquisitor, incurrit hanc penam.

Tertio nota, qd dicitur contra iustitiam, & conscientiam copulatiue, non igitur incurritur talis poena nisi ambo concurrant.

Inquisitor caueat quatum potest ne ab Episcopo discordet, quia (vt ex peritiã docet) cū difficultate potest ea quæ sunt officij sui expedire sine eius fauore, & concordia, Tabie. in ver. Inquisitor. §. 10. & si in aliquo actu discordant, consulenda est sedes apostolica. cap. Per hoc. de hære. lib. 6.

Inquisitor sine consilio peritorum iudicans, puniendus est, si illud habere poterat. vnde Abb. in c. ex parte de consti. ait, quod si mandator ex forma mandati voluit requiri consilium actus, non tenet nisi requiratur, vt in. cum veteri, de elect. si autem est ex dispositione legis, tunc si lex à principio quando dedit potestatem, mandauit consilium requiri, similiter non valet actus ex defectu potestatis, quia eã habuit modificatam, & qualificatam, & sic intelligerem c. nouit. de his quæ fi. à præl. ita qd sine clausula decreti actus est nullus. Si autem habet prius potestatem mandauit superior, vt procedat cum consilio, tunc tenet, licet sit puniendus. argumentum in c. dilectus. 2. de præben. vide gl. sing. in Clem. 1. de iure patro. qd si mandatur alias habenti potestatem, vt aliquid faciat sub certa forma, tenet actus, licet forma non seruetur per d. c. dilectus. Siluest. ver. consilium. §. 4. Tabi. eo. §. 7. clarum est autem, quod Papa mandat Inquisitori in c. statuta. de hære. l. 6. vt cum consilio peritorum iudicet, & sententiet. Vide Docto. in c. statuta, vt supra. Et maximè. Franch. & Gemin. vtrum autem sequi teneatur consilium, diximus supra in ver. Consilium.

Inquisitor si errat ex consilio peritorum, qui sint viri bonæ conscientie, excusatur etiam à poena iuris. Felin. in c. quarta, de præsump. Qui ait, Quando quis errat ex consilio peritorum, saltem duorum qui sint bonæ conscientie, excusatur. Et in c. super his, de accusa. circa si. dicit, quod consilium notabilis doctoris, & bonæ conscientie excusat scribentem in causa. intellige hæc vera esse, nisi intelligat consilium malum esse: tunc enim non excusatur, sed punitur. Abb. in c. cum in veteri. de electi. & in c. cum in cunctis. eo. ti. Idē sentit Bar. in l. 1. §. plures. ff. de exer. Tabie. in ver. consilium. 4. & 8. Siluest. in ver. consilium. 6. qui allegat Host. & rationem adducit, quia consilium debet esse iustum, vt in l. Titium. ff. de admini. tut. & not. Bart. in l. 1. §. si plures. ff. de exer.

Et nota, quod Inquisitor, & Episcopus qñ faciunt excommunicationē corā peritis, ne quis reuellet nomina eorum qui deposuerunt, nec alia quæ in processu continetur, si ipñ Inquisitor, vel Episcopus non teneant secretum, sunt excommunicati. c. statuta. de hære. l. 6. Director. q. 83.

M Inqui-

Iustitia cum cõscientia concurrere debet.

Sine peritorũ consilio iudicans puniendus.

Modificatam potestatem habet Inqui.

Errans ex cõsilio quõ excusatur.

Excõicãs quo modo seipsũ liget.

Inquisitor in examinatione testium, seu delationum non debet esse solus etiam cum suo notario, sed debent esse presentes etiam duę religio-
 Religiosę per sę personę. c. vt officium, de hære. li. 6. §. verum. Et dicit Directorium
 sonę. antiquum. q. 63. quod per personas religiosas licet quidam intelligant, id est honestas, tamen magis videtur, quod intelligi debeant proprie per-
 sonę religioſę, vt per Archid. ibi. in gl. Et loco notarij potest accipere:

Duę personę alias duas personas idoneas, quę duę personę examinationibus seu de-
 idoneę loco positionibus subscribant, in pręsentia omnium illorum trium. c. vt of-
 notarij. ficiū, vt supra. Et hoc secundum intellige si notarium publi-
 cum commode habere non possit, alias non. vt in d. c. vt officiu. habetur.

Inquisitor deprehensum in hęretica prauitate non debet cautioni
 Cautioni tra tradere, sed si est relapsus brachio seculari consignetur: si autem est pę-
 di non debet nitens, in primo lapsu carceri perpetuo mancipetur: si autem negat, &
 delatus de hære resti. est conuictus, tradetur curię sęculari debito supplicio puiendus. Host.
 in fum. tit. de hære. §. qualiter deprehendatur. Directorium. q. 90.

Et simpliciter, & generaliter loquendo captus pro crimine hęresis vel
 Qui incarce- alio crimine, pro quo pęna corporalis sit infligenda, vel corporis afflicti-
 randi. ua, debet carcerari, & fideiussoribus nō relaxari. Angel. in li. malef. clau.
 fama publica pręcedente. Ibi. decimo quęro. Et est incarcerandus, quan-
 do ad sunt indicia sufficientia ad torturam. Angel. in d. li. clau. qui iudex
 dictum Gaium, & quando timetur de fuga alicuius, si contra eum haben-
 tur bonę informationes, iudex debet eum facere incarcerari, nec tene-
 tur illum prius citare. Felin. post Salicet. in c. cum non ab homine. de iu-
 di. Facit Abb. in c. r. de iudi.

Inquisitor potest inquirere contra hęreticos etiam post mortem eor-
 Etiam post mortē potest rum, ad hunc finem vt eorum bona confiscentur, vt in c. accusatus. de hę-
 procedi con- tra hęreticu. re. l. 6. qui vere hęretici mortui sunt. Et hoc est speciale in hoc crimine.
 24. q. 2. c. sane. de hære. l. Manichęos, & c. si quis Episcopus. de hęreti. &
 c. filij l. 6. cum simile sit in crimine læsę maie. C. ad l. Iul. maie. l. si. multo
 magis in isto crimine, c. vergentis. eo. tit. vide supra in verb. cadauera.

An autem possit post mortem inquirere contra fautores, defensores,
 vel receptatores eorum, videtur quod non. argumentum in d. c. accusa-
 tus. §. Porro. & glo. in ver. extincto. & quod dictum est de hęreticis, intel-
 lige secundum glo. nisi incorporentur ante mortem vnitati Ecclesię.
 Incorporati Quod si quęratur, qui dicantur incorporati esse Ecclesię, respon-
 Ecclesię qui detur per Ioan. Mon. quod fit quando per Inquisitores absoluuntur,
 dicantur. & ad gremium Ecclesię absoluti admittuntur. Et quod dictum est,
 quod contra hęreticos inquiritur post mortem, intellige secundum gl.
 vsq; ad quadraginta annos, & non plus, vt supra dictum est in ver. Cada-
 uera, & ver. Hęreticus.

Inquisitor dum hęreticos ad pęnitentiam acceptat, facta abiuratio-
 ne potest eos ab excommunicatione absoluere, & debet eis iniungere.
 pro

pro pęnitentia id, quod iniungi consuevit. c. vt officium, de hære. l. 6. &
 bene provideat Inquisitor ne tales redeuntes cum fraude redeant, & fal-
 lant seipſos, & Inquisitores. c. vt officium, supra.

Inquisitoris officium morte concedentis siue instituentis non expi-
 rat, etiam quo ad negotia prius non cepta, nec exorta. c. ne aliquo. de hære.
 re. l. 6. Et nota quod secundum glos. per hoc c. habetur, quod si tempore
 mortis Papę Titius non erat hęreticus, & postea fiat hęreticus, quod po-
 terit Inquisitor contra eum procedere, vt per gl. in d. c. in ver. emerſerāt.

Inquisitor brachium seculare potest inuocare. c. vt officium, de hære. l. 6. §. denique. Et pręcipere Doctoribus sub pęna excommunicationis, vt
 ei prębeant consilium in ferendis sententijs contra hęreticos, vel pro ne-
 gotio fidei. c. vt commissi. de hære. l. 6. per Doctores autem intelliguntur
 Theologi, canonistę, & legistę secundum Gemi. in d. c. vt commissi. Et
 hi quidem recipere, sed non exigere possunt salarium, secundum eundem
 Gemi. quia negotium fidei quilibet defendere tenetur. 1 r. q. 3. c. nolite.
 imo congregationem fidelium facere potest pro concernentibus fidem.
 c. vt officium. §. compescendi. de hære. l. 6. Et quęstuarios, & eorum prędi-
 catores impedire, dum ipse huiusmodi congregationes faciet pro fide. d.
 c. vt officium, de hære. l. 6. §. vt supra.

Inquisitor potest conuocare clericum, & populum pro negotio fidei, in-
 tellige ad audiendas sententias, & pęnas quas ipse infligit, & ad videndū
 aliquos cruciari. Expedi enim talia fieri publice, vt ceteri instruuntur,
 & timeant. Gemin. in c. vt commissi. de hære. l. 6.

Inquisitor hęreticis, etiam ad fidem redeuntes, ad perpetuos carce-
 res deputare debet, iuxta. c. excommunicamus. 2. de hære. §. qui autem. &
 hoc fit ad cautelam (ait Gemin.) ne scilicet alijs noceant, vel alios inficiant
 & vt appareat an in tenebris, vel in luce ambulent. Non tamen diffinitio-
 ne damnantur ad talem pęnam, quia regulariter quis non damnatur ad
 carceris pęnam, c. quamuis. de pęnis. Aduertendum tamen secundum
 Archid. in c. vt commissi. de hære. l. 6. quod & si absoluti postea detrudun-
 tur in carcerem, vel alijs pęnitentijs leuioribus onerantur, quod nullam
 propter hoc diffinitiuam recipiunt sententiam, quia illa absolutio fit ab
 excommunicatione, quam ipso facto incurrunt, non autem à crimine.
 Et ex hoc habetur, secundum eundem Gemin. quod si tales exiuerint carce-
 res sine legitima excusatione, possunt vt hęretici condemnari, quia
 finguntur fictę conuersi, & simulate confessi, ac pristini erroris reci-
 diui. Ad hoc. c. r. de pęnitent. di. 2. nam exitus acta probat. 22. q. 2. c. quod
 autem, & facit 34. q. 1. c. r. in fin. Io. And. & Gemin. in d. c. vt commissi.
 de hære. lib. 6.

Inquisitor qui tute vult prosequi officium suum, sic procedet secun-
 dum Zabar. Si aliquis est diffamatus, vel suspectus de hæreſi, debet eū
 citare, & examinare, & si confitetur bene quidem, si autem non confite-

Officiū In-
quisitoris du-
rabile.

Brachiū ſecu-
lare inuocare
potest Inqui-
ſitor.

Doctores vo-
cādi ab Inqui-
ſitore.

Quęstuarios
impedire pōt
Inquisitor.

Clericū, & po-
pulum cōuo-
care pōt In-
quisitor.

Ad perpe-
tuos carceres
cōdēnare de-
bet redeūtes.

Exeuntes car-
ceres sibi assi-
gnatos.

Bona hereticorum confiscantur.

Mitigare poenam possunt Inquisitores.

Torquendus quoniam sit reus.

Vni tantum quo credatur.

Ratificatio post torturam requiritur.

Ob pertinaciam tantum quis punitur temporali poena.

Non potest.

tur, debet illum in tuto carcere custodiri mandare, & etiam in compedibus (si opus fuerit) ponere, & inquirere, vt in clem. 1. de here. Inquisitione autem perfecta, aut plene probatum est, aut femiplene, aut nullo modo. Si plene probatum est, omnia bona heretici sunt confiscata. e. vergentis eo. tit. & c. cum secundum. eo. tit. l. 6. & si redire voluerit debet ab iurare haeresim, quo facto restituntur ei bona. d. c. vergentis. & ponetur in perpetuo carcere, iuxta c. excommunicamus, 2. de here. hodie tamen possunt Inquisitores hac poenam mitigare sicut cis videbitur. c. vt commissi. eo. tit. Et illorum, l. 2. & si post abiurationem reciduaerit, vel si a principio ad fidem redire noluerit, vel poenitentiam iniunctam non adimpleuerit, tanquam relapsus euria seculari tradetur. cap. Ad abolendam de here. & eo. cap. excommunicamus, & c. nouimus. de verb. sign. Si autem femiplene probatum est de haeresi, puta per vnum testem, vel per grauem infamiam, & ipse negat, debet subijci tormentis, vt d. clem. 1. §. duro. Nam istud crimen graue est, & grauius crimine laesa maiest. c. vergentis, de here. li. 6. in quo crimine reus tormentis subijcitur. C. ad legem Iuliam maiest. l. 3. & l. nullus. fortius ergo in haeresi. 6. q. 1. c. sunt plurimi §. verum, vbi crimen laesa maiestatis comparatur simoniae, & haeresi. Item creditur vni reuelanti infidias factas contra Principem. Et idem de crimine laesa maiest. di. 79. c. si quis Papa, notat Spec. de testi. §. restat. ver. 2 f.

Item in capitalibus, & atrocioribus, aliter eum veritas haberi non potest nisi per tormenta. ff. de quaestioni. l. 1. & 5. q. 1. c. illi qui. & de depoh. cap. 1. & crimen est plusquam capitale, & haec tormenta per iudicem (vt infra dicemus) humaniter tractanda sunt. Et si per tormenta confitetur, nisi post tormenta persistat in confessione, non nocent antedicta, vel confessa. ff. de confessis. l. 1. §. diuus. si autem persistat est puniendus, vt 2. q. 1. c. nos in quenquam. Sed si non confitetur, vel non persistat in confessione, si de hoc grauius est diffamatus, indicetur sibi purgatio ea no. c. inter. de pur. cano. in qua si defecerit, punitur, vt dicitur infra in ver. purgat. o. sed si se purgauerit, & est vehementer diffamatus, vel suspectus, potest ei temporalis poena imponi. c. inter. de purg. cano. & de praesump. c. literas. in fin. sed si est leuiter suspectus, vel diffamatus, nec in errore persistit pertinaciter, non punitur temporali poena, sed potest ei imponi poenitentia. c. Accusatus, de here. li. 6. §. si vero. Debet tamen siue leuiter, siue vehementer suspectus de haeresi abiurare, vt supra in ver. Abiurare.

Inquisitor non potest restituere haereticos conuersos ad fidem honoribus, & dignitatibus, vel famae, & similibus, quia non potest excedere fines sui mandati. de offi. deleg. c. 1. Committitur enim ei solum vt inquirat reos, puniat, & innocentes absoluat, cap. vt officium, & c. vt commissi. de here. l. 6. Calder. in suo direct. c. 38. Pertinet. ergo hoc ad Papam, vel

vel ad coetum Cardinalium fidei, quia solus Princeps restituit famam, vt. ff. de postul. l. 1. §. de qua.

Inquisitor sine Episcopo non potest aliquem duriori carceri tradere, nec torquere, nec sententiare, sed in his tribus debent simul procedere. Non potest. Possunt tamen sibi inuicem suas vices committere. cap. vt commissi, de here. lib. 6. Si autem vnus cum altero non vult, siue non potest conuenire, alter alterum requirat, quatenus infra octo dies conueniat, vel suum mittat assensum. Nam transacto tali termino, si alter non vult, vel non potest conuenire, & non mittat assensum suum, alter sine altero procedere poterit. Clem. Multorum. de here. Et Doctor. ibi. Si autem discordant Inquisitor, & Episcopus, consulenda est Sedes Apostolica.

Inquisitor non extorqueat pecunias ab aliquo praetextu officij Inquisitionis quibusuis modis illicitis. Similiter ob delictum Clerici bona Ecclesiae non applicet fisco suo, aliis ipso facto est excommunicatus, a qua excommunicatione absolui non potest, nisi facta satisfactione ipsius pecuniae sic extortae, vel confiscatae, nisi in mortis articulo, c. Nolentes. de hereticis. in clem. & est Papalis ante satisfactionem, post autem, vt potest elici ex verbis textus ipsius capituli, videtur esse Episcopalis. Tabien. in verbo Excommunicati. casu septimo.

Si autem alio praetextu illicite exigat, licet male agat, non tamen incurrit penas ibi contentas. Et similiter si aliquibus debitis modis aliquid accipiat, vt puta, si alicui hoc iniungat in poenam delicti sui. Nam poenitentias pecuniarias dare potest Inquisitor, & etiam eas officio suo applicare, quando haereticum ad misericordiam recipit. vt per Calder. in suo directorio. c. 19. similiter si aliquid sibi sponte donetur, maxime post latam sententiam, quia Inquisitor non est deterioris conditionis, quam alius amicus, seu benefactor.

Similiter non incurritur talis poena, si bona non Ecclesiae, sed propria, vel iam facta propria, vt sunt fructus, siue redditus beneficiorum, confiscantur, quia ibi expresse dicitur, bona Ecclesiarum. Et nota in verbo, illicitas, illius cap. quod non prohibet poenas pecuniarias imponi applicandas officio, sed illicitas exactiones fieri. ff. de off. praesi. vide Tabien. in ver. Excommunicatio. 5. casu. 4. Et nota quod nomine pecuniae, intelligitur omne commodum, vel pecunia extimabile, vt per Zaba. in Clem. 2. de here. large enim accipitur. 1. q. 3. c. Per totum. Debent enim inquisiti soluere Inquisitori expensas factas ab officio Inquisitionis in eorum causis. Zabar. vbi supra directorium antiquum. q. 104.

Inquisitor non tantum a Romano Pontifice, sed etiam ab alio auctoritatem ab ipso Romano Pontifice habente, videlicet a Magistro generali, vel prouinciali in ordine Praedicatorum, vel a Ministro generali, vel prouinciali in ordine Minorum, auctoritate Apostolica potest ab officio

Non potest.

Extorquens pecunias Inquisitor excommunicatus e.

Poenitentias pecuniarias imponere potest Inquisitor.

Fructus Ecclesiae confiscari possunt.

Exactiones illicitas prohibet fieri.

A quo institui possit Inquisitor.

remoueri. Ita habetur in priuilegijs ordinis prædicatorum, quæ incipiunt. Virtute conspicuos. Et sic dicitur. Illos vero ipsius ordinis fratres, qui ad prædicandum crucem, vel ad inquirendum contra hæreticos, seu alia huiusmodi negotia sunt, vel fuerint vbiunque à sede Apostolica deputati, vt ibi tu filij Magister, tuque successores, remouere seu reuocare penitusque transferre, ipsisque vt supersedeant iniungere, aliosque substituere cum expedire videritis licite, & libere valeatis, & in eos, si contrauerint, censuram Ecclesiasticam exercere, ac quilibet Prior prouincialis, vel eius vicarius eiusdem ordinis in sua prouincia circa fratres dicti ordinis vbi libet ab eadem sede Apostolica similia contingeret in illa committi, facere possint. Nota tamen quod ex mera, & nuda voluntate huiusmodi Inquisitores prælati remoueri non possunt, nec debent, sed exiguntur legitima, & rationalis, ac iusta causa, non minus quam in absolute, & remotione prælatorum, & officialium ordinis. Nam in præallegato priuilegio est clausula infra scripta consideranda, & bene ponderanda, vbi dicitur, Cum expedire videbitur licite, & libere valeatis, & cap. In hoc, quod dicit, cum expedire videritis, iudicium dicit, & iustitiam, & non voluntatem meram, & liberam, & vt in cap. nolentes, de hære. in cle. loquendo de Inquisitoribus, & commissarijs pecunias extorquentibus committit Prælati eorum, vbi sic dicitur. Qui quidem prælati Inquisitores, & Commissarios reos inde repertos ab officio remouere, & amotos alias punire debite, seu corrigere teneantur. gloss. Io. And. Paul. & Zenzelin. quod sit pecunias extorquere, nam pœnas pecuniarias officio applicandas non prohibet, sed illicitas extorsiones, vt supra dictum est.

Nota quod in supra allegato priuilegio continetur, quod prælati possint iniungere Inquisitoribus, quatenus supersedere debeant ab inceptis causis, quod olim in obseruatione erat, sed hodie non seruatur, quia priuilegia Inquisitorum, videlicet Alexandri, & Urbani. IIII. sunt in oppositum, quæ sunt infra scripti tenoris, videlicet. Et si forsan Magister, & Ministri generales, alijque Priores, & ministri Prouinciales, ac custodes seu Guardiani aliorum locorum vestrorum ordinum prætextu quorumcunque priuilegiorum, seu indultorum eiusdem sedis dictis ordinibus concessorum, ac concedendorum in posterum vobis, vel vestrum alicui, seu aliquibus iniunxerint, seu quoquo modo præceperint, vt ad tempus, vel quo ad certos articulos, certasve personas in negotio supersedeatis, eadem nos vobis, & singulis vestrum auctoritate Apostolica districtè inhibemus, ne ipsis obedire in hac parte, vel intendere quomodolibet præsumatis. Nos enim priuilegia seu indulta huiusmodi (quantum ad hunc articulum) tenore præsentium reuocantes, omnes excommunicationis, interdicti, & suspensionis sententias, si quas in vos, vel in vestrum aliquos, hac de causa ferri contigerit, irritas prorsus decernimus, & inanes.

Redde-

Ex mera voluntate Inquisitor non potest remoueri, sed cum expediens fuerit.

Prælati in quibus obedire non teneantur Inquisitores.

Reddere autem rationem capitulo prouinciali, vel generali de his quæ ad officium eorum pertinent, non tenentur, neque ad id per Prælatos ordinis cogi possunt. Et ad maiorem horum declarationem nota, quod Inquisitores sunt religiosi, sunt & Summi Pontificis delegati. iux. c. ne aliqui, de hære. li. 6. In quantum sunt religiosi, & Summo Pontifici, & suis subsunt Prælati. Vnde quo ad illa, quæ concernunt suam religionem sunt subditi & Papæ, & suis Prælati ordinarijs. Et ideo si Inquisitores committunt contra vota suæ regulæ, vel alias obseruantias regulares, & denuntiantur, & interrogentur, tenentur veritatem dicere, & de his, & de concernentibus religionem. Et si inquiretur quid, vbi, & quantum habeant, & similia, tenentur Præsentibus suæ religionis rationem reddere. vt cum ad mona. de statu. mona. In quantum vero Inquisitores sunt Summi Pontificis, & nullius alterius delegati, vt in d. c. ne aliqui, de hære. li. 6. soli domino Papæ sunt subditi, vnde quo ad ea, quæ concernunt suam delegationem, seu delegationis officium, in nullo subsunt eorum Prælati, sed ipsi domino Papæ. Et ideo si Inquisitor indebite aliquem vexaret captum pro hæresi, vel ipsi capto videretur, talis non posset appellare ad Præsidentem illius religionis, sed tantum ad ipsum Pontificem, nec Inquisitor Præsidenti suæ religionis petenti, vt sibi responderet de citationibus, capturis, processibus, abiurationibus, & sententijs per eum factis, seu latis, & alijs ad officium suum pertinentibus, tenetur ei obtemperare. Quis. n. sanæ mentis diceret, quod Visitator, seu Vicarius Minorum ad aliquam prouinciam destinatus visitandam, teneretur reddere rationem eorum, quæ reperit, ac quæ concernunt suum Vicarium, seu visitationem alteri Præsidenti illius religionis, quam Magistro, vel Ministro, qui eum ad huiusmodi destinauit negotium? certe si quis alius à Magistro, seu Ministro mandaret, si illi obtemperaret, vtique ignoranter faceret, & forte dignus pœna, quanto magis si Præsidentes ordinis Prædicatorum mandarent Inquisitoribus suorum ordinum, quatenus de concernentibus eorum officium, eis redderent rationem, & illi obtemperarent? & isti ignoranter facerent, ac digni reprehensione, & pœna essent. Et si dicatur, quod aliquando sic factum est.

Respondetur quod male factum est, sed quid fiendum, non quid factum sit, quærendum est. Nam quæ contra ius facta sunt, debent pro infestis haberi, nec ad consequentiam trahenda sunt. Si illi qui hoc fecerunt fuerunt magni, in hoc magni non fuerunt, qui à iure communi exorbitauerunt. Nam quæ à iure exorbitant, nequaquam sunt ad consequentiam trahenda. de reg. iur. Nec etiam obuiat supradictis, quod in c. nolentes, de hære. in clem. mandatur Prælati Inquisitorum, quod si eos reperiant modis illicitis pecunias extorsisse, quod eos condemnent, & depositos puniant. Hoc autem (vt videtur) præsentiam requirit Inquisitoris, in qua si interrogetur Inquisitor, tenetur super huiusmodi respondere.

M 4 Nam

Reddere rationem quibus teneatur.

Contra ius factum pro infestis habetur.

Culpa ob qua
Inquisitor de
ponitur.

Remouere In
quisitores
possunt.

Expedire qd
fit.

Nam ista sola culpa vnica, in qua conceditur Prælati deponere Inquisitorē. in alleg. c. A particulari ad vniuersalē consequentia est nulla, & etiā quia modis illicitis pecunias extorquere nō est officij Inquisitionis, seu Inquisitoris. Et quare c. nolētes. est introductum, & si teneatur Inquisitor Prælato suo inquirenti, an modis illicitis à talibus extorserit pecunias, respondere non tñ tenetur, aliās de alijs quibuscunq; vtpote quos processus fecerit, si contra talem processit, quis & quid talis testificatus fuit, & similia. Nec valet si dicatur, quod iuxta privilegium Ordinis Prædicatorum Magistri, & Priores, Prouinciales, & Ministri generales, ac Prouinciales possunt Inquisitores suorum ordinum remouere, & reuocare cum eis visum fuerit expedire, quia denotat dictorum Præsidentium non meram voluntatem, sed causam rationabilem exigentem, quæ requirit præuim discursum, & inquisitionem. Nam verum est, quod possunt eos remouere cum viderint expedire, & non libera voluntate. Expedire autem videtur Inquisitorē ab officio remouere, cum illum Præsidentes facti euidētia ad laborandum viderint impotentem, infirmitate, senectute, seu alia causā, vel facti euidētia viderint negligentem, & tunc prius eum debent sollicitare, & ad diligentiam exhortari. Quod si tempore congruo expectatus noluerit vacare, possunt eum licite remouere. Si etiā eis constiterit euidēter, quod pecunias extorserit modis illicitis, viso diligenter, quod est de iure, & secundum glo. cap. nolentes, de hære. in clem. hisdem modis, & similibus expedit Inquisitores per dominum Papam, ac per eorum Prælatos, & Præsidentes ab officio reuocare.

I N Q U I S I T V S.

Inquisitus de vno non debet interrogari de alijs delictis, sed tantum de his, de quibus, & cum quibus est diffamatus, vel denunciatus. Caiet. sec. sec. q. 69. ar. 1. licet Petrus de Palude oppositum dicat 4. di. i 9. ar. vlt. & similiter Ang. in li. malef. sed tutior est prima opinio. vt c. qualiter, & quando, de accusa. & c. inquisitionis. eo. tit. Fallit hoc secundum Abb. in c. i. de confes. generaliter in crimine læsæ maiestatis, & etiā in crimine hæresis. Vide Tabie. in ver. Inquisitio. §. 3. & accusatio. §. 15. Marfil. in prac. crim. §. constitut. nu. 14. & 18.

Judicem recu
sare quando
possit reus.

Inquisitus Judicem recusare potest, si illum suspectum habet, vtpote quod procedat ex odio. c. cum speciali. de appell. tenetur tamen assignare causam suspicionis, vt per Franch. & Decium in dicto c. cum speciali. Attendat autem Inquisitor ad causam recusationis, & si allegatur quodd contra ius aggrauauit eum, tunc Inquisitor habet duas vias, quarum prima est, vt cum senserit de recusatione, antequam recusatio ipsa ad eum perueniat, remittat, vel committat alicui vices suas etiam plenarie, &

ex

ex tunc non poterit recusari, nec facta commissio impugnari, vt c. Index, de offi. deleg. li. 6. secus si non committat in totum, & plene vices suas, vt in alleg. cap.

Secunda via est, vt cum Inquisitori recusatio fuerit præsentata, ipse tunc suum corrigat errorem, & processum ad talem statutum reducat, in quo aggrauatus suas possit facere defensiones, & sic ablato gravamine aufertur causa suspicionis, & recusatio est nulla. cap. cum cessante, de appellatio. Quando autem delatus, & inquisitus pro causa recusationis allegat inimicitiam, vel aliud simile, tunc Inquisitor iuxta c. suspicionis. de offi. deleg. & c. secundo requiris. de appell. & c. cum speciali, eo. tit. eligat vnum probum virum in arbitrum, & mandet recusanti, vt eligat alterum, & sic electis arbitris mandet sub pœna excommunicationis late sententiæ, quatenus citent recusantem, mandando ei, vt eis præsentet recusationem, & testes producat, eosque examinent, ac infra tot dies super recusatione pronuncient, aliās ipse vtetur officio suo sicut prius. Prius tamen seruetur id, quod in textu d. cap. cum speciali, de appellatio. continetur, videlicet, quod recusans coram recusato Iudice causam iustæ suspicionis assignet, &c. Quod si adueniente tempore præfixo arbitri non pronunciant, Inquisitor remanet iudex vt prius: si autem contra eum pronunciant, desinit esse iudex, vt patet per iura allegata, & Doctores in dictis iuribus, & tunc cum Episcopus non possit sine Inquisitore causam terminare, Summo Pontifici causam denunciabit, & petet, quod non obstante huiusmodi recusatione, Inquisitor cum eo possit procedere, vel alium in causa velit subrogare. Directorium antiquum.

Error in pro
cessu quando
est corrigendus.

Modus recu
sandi Iudicē.

I N S T R U C T I O.

Instructio pro Inquisitore erit vt infra. Et primo si Inquisitor videt hæreticum vt duplicitate, seu æquiocatione in suis responsionibus, nixum faciat, quo ipsum ad propositum respondere faciat.

Secundo si audit reum nolle suos errores fateri, mittat ad illum aliquem, qui ipsum persuadeat dicere, & fateri veritatem, dicens Inquisitorem esse piū, ac misericordem. Et dum incipit eum examinare, cum illo bonis vtatur verbis, ac fingat se factum scire, dicatque infra scripta, vel similia verba, videlicet, Ego compatiar tibi, & scio quod maius peccatum habet ille, qui tibi istos docuit errores, dicas veritatem, quia cum omni pietate tractaberis. Dic ergo quis te docuit hos errores, quo in loco, & quibus præsentibus. Semper enim Index supponat factum esse verum, sed quærat de circumstantijs, & socijs, siue complicibus: caueat tamen à mendacijs.

Tertio

Conuictus in
negatiua per
sistens.

Tertio si persistat reus in negatiua, & sit conuictus per testes, Inquisitor faciet legere depositiones coram eo, sic tamen quod in cognitione deponentium non veniat, si tamen testes talia ei in faciem dicere essent parati, Inquisitor poterit permittere, vt sic confusus verum fateatur.

Non conui-
ctus in negati-
ua persistens.

Quarto si videt illum non esse conuictum per testes, & stare in negatiua, accipiat Inquisitor processum in manibus, & reuoluat, ac dicat. Quo modo potes negare hoc, & hoc? clarum est quod non dicis verum, dicas quomodo se habeat res, nec te permittas torqueri. Caueat tamen cautus Inquisitor ne descendat ad speciem dicendo se scire sic, & sic, ne reus aduertat ipsum ignorare & fingere, sed semper stet in genere, & tangat aliquid sibi certum.

In negatiua
absolue per-
sistens.

Quinto si videt reum stare in negatiua, fingat se longius iturum, & sic quod nisi verum cito fateatur, ac se expediat, in carceribus per plures dies est moraturus.

Sexto si videt eum stare in negatiua, & tamen credit eum esse in errore, multiplicet interrogationes, vt sic veritas habeatur, quia ex multiplicatione articulorum habetur ad minus quod si est in errore ipse variat, & sic poterit torqueri.

Septimo si videt reum nullo modo velle prodere veritatem, non tradat eum cautionibus siue fideiussoribus. Nam si de cetero veritas haberi non posset, & ille interim procuraret vt officium euadere posset, ludificatus Inquisitor euaderet.

Octauo si stat in negatiua, mittat Inquisitor ad reum viros probos, qui ei persuadeant quod confiteatur, & promittant ei misericordiam ex parte Inquisitoris, & quod plus fiet sibi, quam ipse credat.

Nono si aliquis de secta ipsius rei ad Ecclesiam reuersus inueniatur, potest Inquisitor eum mittere ad ipsum reum in carcere, & permittere quod cum illo loquatur, sed custos omnia audiat, & postea diligenter referat Inquisitori: vel si commodè fieri potest iudex sit in aliquo loco absconditus, & eos audiat loquentes adinuicem, quod quidem difficile est, & non multum laudabile, quia Iudex in solo iudicio reum audire debet.

Continuare
examen.

Decimo dum reus incipit veritatem aperire, Inquisitor nullo modo examen differre debet, sed ipsum continuare, quia per dimidiationem examinis frequenter hæretici ad vomitum redeunt, & verum aperire nolunt, directorium antiquum.

I N S T A N T I A.

Instantia iudi-
cij in quibus
casibus non pe-
reat.

Instantia iudicij in quibus casibus de iure ciuili non pereat, & nonnulla notanda de eius instantia, vide Abb. in c. venerabilis, de iud. Et nota quod licet quando quis absolutus est ab instantia, omnia acta ex ipso iudicio

iudicio orientia pereant, siue sint præcedentia vt citationes, & satisfationes, ac consimilia, vt in l. properandum. §. i. C. de iudi. confessiones tamē, & attestationes, ac omnia factum respicientia que sunt acta litis, perpetuo valent inter easdem personas, & coram eisdem iudicibus, C. de Arb. l. cum antea. §. fin.

I N T E R D I C T A.

Interdicta quot, & qualia sint, & quando competunt, & vnde habuerunt originem, vide glo. in c. Pastoralis. de causa posses. & propr. & ibi de nouem publicis interdictis, & de viginti nouem priuatis. Spec. eo. tit. §. quia vero.

Interdicti ab Inquisitore, sicut nec excommunicati ab ipso à nullo, Interdicti ab præterquam ab eodem absolui possunt, vel dispensari, vide supra, excommunicatio. Inquisitore.

Interdicti generalis, sententiam ab Episcopo promulgatam an exempti teneantur seruare, & an religiosi non obseruantes interdictum quando matrix Ecclesia seruat illud, sint excommunicati, vide Abb. in c. cum inter, & c. i. de præsump. Host. in c. tanta. de exce. præla. Io. And. in merc. curial. in c. In obscuris. de reg. iur.

I N T E R P R E T A R I.

Interpretari legem solus Princeps potest. l. fin. C. de legi. c. inter alia de senten. excom. & nota ex Io. de Tur. Cre. in c. sicut enim, r. i. quod bona est interpretatio magistri, sed melior est instructio Iudicis, quia necessaria, optima consuetudinis, quia necessaria & generalis, sed superat omnes interpretatio Principis. Ex quibus sequitur corolarie, quod si sit opus interpretatione, quæ in scripto redigatur, & sit necessaria omnes constringens ad eius obseruantiam, & generalis, id est sit lex, & constitutio scripta, solus Princeps est requirendus secularis vel ecclesiasticus, quia solus potest talem interpretationem facere, vt C. de legi. & const. l. leges. & tali modo solus Apostolicus est interpres iuris diuini, & canonicum. Abb. c. Quæ in Ecclesiarum de const. Et solus Imperator interpres iuris ciuilis, vt supra dictum est.

Magistri, Iudices, consuetudinis & Principis auctoritas.

Princeps solus potest interpretari legem.

Interpretari statuta contra hæreticos quandoque potest Inquisitor, vt patet per breue Inno. IIII. incipien. Ad perpetuam.

Interpretantur iura cõmunia, & priuilegia generaliter loquentia secundum loci consuetudinem, vt c. certificati. de sepulturis, Inno. in c. olim. de verb. sig. Bar. l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. Abb. in c. certificati. vt supra. Nam & lex interpretanda est secundum vsum practicandi. l. minime. ff. de legi. c. cum dilectus, de consuetud.

Loci consuetudo attendenda.

Interpretari

Interpretari strictè non debet sententia interdicti, quia venit ad correctionem animæ, & securior interpretatio fienda est in concernētibus animam, & eius periculum, glo. in c. cum in vnico. de scrutinio. Abb. in c. in partibus. de ver. sig. & c. estote, de reg. iur.

INTERROGATIO.

Interrogatio de socijs secundum glo. in l. si prius. ad Sylla. & Cyn. in l. si de accus. debet fieri generaliter non descendendo ad speciem, & ad nominationem certæ personæ, quia si ad speciem descenderetur, non esset querere, sed potius suggerere, quod fieri nõ debet, vt l. i. §. qui quæstionem. ff. de quæstio. nisi contra aliquem in specie sit legitima præsumptio, vt in d. l. si. & facit l. i. C. de quæstio. secundum Bar. in d. l. si. vbi plus subdit, quòd quando sua sponte non interrogatus alium nominat, nominatio suspecta habetur à lege, rationibus assignatis in tex. sicut dicemus de teste sponte se offerente.

Interrogatoria cum sint fundata in iure diuino, vt in exemplo Danielis pro Susanna, ideo non sunt omittenda à Iudice in criminalibus, sed faciēda ex dictis testium. Fran. Cason. de torm. c. 6. nu. 5.

Interrogatoria debent esse incerta, non tamen tanta incertitudine quæ auferant defensionem reo. Bar. in extrauag. Ad reprimendum. Hippo. consil. 49.

Non respondens torqueri debet.

Interrogationi non respondens habet indicium contra se, & propter hoc torqueri poterit, vt respondeat. Iaco. de Beluis. in sua pract. adducit tex. in l. de atate. §. qui tacuit vbi Bar. dicit, quod non respondens, ad hoc vt dicatur contumax, requiritur quod sit præsens, & iussus respondere recuset absq; rationabili causa. c. 2. de conse. li. 6.

INSTRUMENTA.

Instrumenta per notarium confecta postquam fuit de falso in suo officio commissio damnatus, non debent recipi tanquam authentica, quia ex quo damnatus est auctor, opera eius non faciunt fidem. pro hoc l. si quis. C. de susce. & Arch. lib. 6. Inno. optimam distinctionem facit dicens. Aut loquimur de instrumentis confectis post falsitatem commissam per ipsum notarium, vel ante. Si ante, tunc ex quo notarius toleratur in officio, valent, licet postea sequatur damnatio, seu depositio, quia gesta ratione publici officij non retractantur propter publicam utilitatem, licet postea sequatur depositio. ad hoc l. Barbarius. ff. de offic. prætoris, & 3. q. 7. §. tria. Sed instrumenta confecta post damnationem, pro infectis habentur. Idem à simili potest dici de notario in hæreticis lapsis.

Post falsitatem commissam.

Post damnationem confectam instrumenta pro infectis habentur.

Sed

Sed dubium est quando ante damnationem notarij reperitur instrumentum habens plura capita, & in vno est admissa falsitas, nunquid propter falsitatem in vno capite adiuuentam reprobetur totum instrumentum? Quidam distinguunt, vt habes per Abb. in c. fraternitatis, de hære. sed resolutio est talis. Aut defectus non prouenit ex vitio notarij, & tunc aut concernit substantialia instrumenti, vt quia omissa indictio, & dies, & tunc instrumentum corrumpit totum, vt in authen. vt propo. no. impe. & no. in c. inter dilectos, de fide instr. aut defectus non concernit substantialia negotij, & tunc distinguitur sic. Aut negotia sunt connexa, aut non. Primo casu corrumpit totum, secundo casu, vt quia debebat scribere quod N. promisit decem, & scripsit viginti, & quod erat cõsanguineus, & talia, quæ sunt circumstantiæ extrinsecæ, licet talia sint falsa, non reprobatur propter hoc instrumentum, quia illa non spectant ad officium notarij, vt dicitur de teste. vide Abb. vbi supra.

Instrumentum habens plura capita.

INVOCARE.

Invocare brachium saculare potest Inquisitor, vt in c. officium, de hære. li. 6. §. deniq;

Invocantes dæmones tam Iudæos, quàm Paganos, atq; Saracenos indifferenter Inquisitor punire non potest, sed tantum quando directe contra Christianam professionem agunt. Pro quorum intelligentia aduertendum est, quod in scripturis veteris testamenti sunt quædam, quæ ita mordicus à Iudæis tenentur, & creduntur, vt eis inhærendo, & credendo credant inniti diuinæ auctoritati, ac ineffabili veritati. Nam aduertendum puto, quod in veteri testamento sunt quædam moralia, quædam legalia, quædam iudicialia, quædam cerimonialia, quædam prophetalia, & quædam figuralia, quæ omnia sunt genere duplicia. Nam quædam sunt in eis specialia, per quæ à nobis Christianis Infideles reputantur. Et si de his discordant à priori eorum credentiâ, licet hæretici sint in eorum perfidia, non tamen in fide Christiana, imo nobiscum tunc de nouo conueniunt, & ad nos conuertuntur. Et propter hoc in his à Christianis non sunt fatigandi, sed in talibus potius erudiendi, & defendendi sunt.

Moralia, legalia, iudicialia, &c.

Iudæi hæretici non in fide Christiana.

Quædam alia sunt Christianis, & Iudæis communia, per quæ à nobis Christianis non distinguuntur, nec Iudæi sunt, nec habentur hæretici, vt potè credere Deum vnum, & illum creatorem omnium, & similia. Et si in eis Iudæi ab eorum priori credentiâ discedant, & abnegent esse vera, hæretici, & in priori promissa fidelitate, & in eorum Theologia, vel lege, & communi eorum æstimatione sunt, & habentur hæretici. Et quia in his nobiscum conueniunt, & talia negare est legem Christianorum directe impugnare, ideo à Christianis, & fidei Christianæ Iudicibus, Episcopis, & Inquisitoribus arctandi sunt ea tenere, & credere, ac fidem quam de his

Iudæi hæretici in fide Christiana.

Judæi timore baptizati.

Judæi quō p̄ Episcopos, vel Inquisitores puniri possunt, & debeant.

Papa nō sup̄ Christianos tantū, sed etiā sup̄ Infideles potestatem habet.

Gentiles in quibus à Papa puniri possunt.

his credendo promiserunt, firmiter obseruare. Si ergo inueniantur Iudæi in his quæ nobis, & ipsis sunt cōmunia deliquisse, verbo, vel facto ea abnegando, vt asserendo verbo vnum Deum non esse, vel facto dæmonibus sacrificando, quod est facto dæmonem Deum asserere, & similia perpetrare, præsertim in præsentia Christianorum, debent tanquam hæretici in eorum lege, & vt fautores hæreticorum contra legem Christi, arctari & puniri per Episcopos, & Inquisitores iudices fidei. Si enim infantes iudæorum vel adulti per minas, vel per timorem amissionis rerum suarum, vel verberum, vel similia etiam metu mortis coacti fuerint baptizari, & receperint fidem Christi, sunt cogendi ad obseruandum quod promiserunt, vt in c. de Iudæis. dist. 45. & c. contra Christianos. de hære. lib. 6. quanto magis iudæi qui voluntarie de credo prædicta moralia, & illa prædicta per quæ à Christianis non distinguuntur, Deo fidei iusserunt, debent arctari ad seruandum illud, quod promiserunt, præsertim quia fidem Christi, quam receperunt in figura, vt dicit S. Thom. se. sec. q. 10. art. 5. & quia iudæi inter cætera adorare vnum Deum, & illum solum promiserunt, iuxta illud Deut 6. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruias, & his modernis temporibus, & etiam antiquis frequentissime deliquerunt, saltem facto, quod est plusquam verbo idola colentes, eis sacrificia offerentes, dæmones inuocantes, ad aras dæmoniorum sacrificia offerentes, responsa sperantes, & obtinentes, & non nunquam Christianos verbo, vel exemplo ad nefaria similia pertrahentes, Episcoporum, & Inquisitorum pro talibus nefandis iudicium non euadunt, imò sunt durius ab eis puniendi, & hoc patet ex dictis Doctorum. Nam Inno. in c. Quod super. de voto. & de re. de. sic dicit. Et propter hoc dicimus, non licet Papæ, vel fidelibus aufferre sua, siue dominia, siue iurisdictiones infidelibus, quia sine peccato ea possident. Sed bene credimus, quod Papa qui est Vicarius Christi, potestatem habet non tantum super Christianos, sed etiam super omnes infideles. cum enim Christus habuerit super omnes potestatem, vnde psal. 71. Deus iudicium tuum Regi. da. &c. non videtur diligens paterfamilias, nisi Vicario suo, quem in terra dimittebat, plenam potestatem super omnes dimisisset. Item ipse Petro, & successoribus eius dedit clauces regni cælorum dicens. Quodcunq; ligaueris super terram. &c. Et alibi. pascite oues meas. Omnes autem tam fideles, quam infideles Christi oues sunt per creationem, licet non sint de ouili Ecclesiæ. Et sic per prædicta patet, quod Papa super omnes habet iurisdictionem, & potestatem de iure licet, non de facto, vnde per hanc potestatem quam habet Papa, credo quod si gentilis qui non habet legem nisi naturæ, si contra legem naturæ faceret, quod posset licite puniri per Papam. Arg. Gen. 19 vbi habes, quod Sodomitæ qui contra legem naturæ peccabant, puniti sunt à Deo. Cum autem Dei iudicia sint nobis exemplaria, non video quare Papa, qui est Vicarius

Judæi hæretici à Papa iudicantur.

Nota facultate, id est seculari potestatem.

Judæorum codices hæretici pleni.

Judæi dogmatizantes.

carius Christi hoc non possit, dum modo adsit facultas. Et idem dico si colant idola, naturale enim est vnum, & solum Deum creatorem colere, & non creaturas.

Item Iudæos si contra legem Euangelij faciant, Papa potest iudicare in moralibus videlicet, & eos si eorum Prælati non puniant, punire. Et eodem modo si hæreses circa suam legem inueniant. Et hac ratione moti Greg. & Inno. summi Pontifices mandauerunt comburi libros talium, qui multis hæresibus pleni inueniebantur, mandaueruntque puniri illos, qui prædictas hæreses sequerentur, & docerent.

De Christianis autem non est dubium, quod eos Papa potest iudicare si contra legem Euangelij faciant. Et licet quandoque Papa omittat penas iustas omnibus prædictis inferre, hoc facit, vel quia facultatem non habet, vel propter scandala, ac pericula vitanda.

In omnibus autem prædictis casibus, & alijs, in quibus licet Papa eis aliquid mandare, si non obediunt, compellendi sunt per brachium seculari, & indicendum est eis bellum per Papam, & non per alios, vbi quis de iure suo contendit. Nec est contra c. Multi. 2. q. 1. vbi dicitur, quod non debemus eos iudicare excommunicando, vel compellendo ad fidem, ad quam sola Dei gratia vocantur. 45. d. c. De Iudæis. Hæc Inno. vbi supra. Abb. in cap. venerabilem, de electione.

Temporibus etiam nostris videlicet 1558. ex mandato Pauli eius nominis Quarti Summi Pontifici diligentissima Inquisitione contra Iudæos facta, hæresum pleni quamplurimi codices penes ipsos inuenti, igne consumpti sunt. Io. And. etiam in Nouella super alleg. c. Quod super. idem quod Inno. dicit, & super. c. ex graui. §. sane de vsuris. in Clem. sic ait. Non solum est hæreticum male sentire de articulis fidei vel sacramentis Ecclesiæ. c. Ad abolendam, de hære. sed etiam quod peruersum dogma habet, vel falsas opiniones gignit, ac sequitur. 24. q. 4. c. Hæretici. Aut si est contra doctrinam Ecclesiæ. eo. tit. &c. Et c. tu. in fin. Iudæi vero qui dicunt hæc iudicantes auctoritate Deut. 23. Non fueraberis fratri tuo, de quibus videtur facere. 23. q. 4. c. Ab illo. non includuntur hac constitutione, quia hæresis proprie non cadit in illos, quæ diuisionem sonat, quia nunquam fuerunt vniti. Item certum est, quod peccant in articulis fidei, qui sapiunt humanitatem Christi. contra c. firmiter. de sum. tri. & fi. ca. & hoc scit Ecclesia, & tolerat, & nihil ad nos, c. Gaudemus. de diuor. Possunt tamen per Ecclesiam compesci super his, si talia dogmatizant inter Christianos, vt dicit Inno. & Hosti. in c. quod super his, de voto. & vot. redem. Sicut & in alijs casibus coeret, qui nominantur in c. Iudæi. de Iudæ. Hæc Io. And.

Paulus de Alza, super eodem c. concordat etiam cum prædictis. Et S. Tho. se. sec. q. 10. art. 10. ad 2. & ipse sic dicit, Ecclesia in infideles non habet

Quandoque
Iudæis sub-
trahitur com-
muniō Chri-
stianorum.

Bellū contra
Infideles qua-
re moueant
Fideles.

habet iudicium quo ad pœnam spiritualem eis infligendam, habet tamen iudicium super infideles quo ad temporalem pœnam, ad quod pertinet; q̄ Ecclesia aliquando propter aliquas speciales culpas subtrahit aliquibus infidelibus communionem fidelium. Et in eadem q. ar. 8. sic dicit, Infidelium quidam sunt, qui nunquam fidem Christi susceperunt, sicut Iudæi, & Gentiles, & tales nullo modo sunt ad fidem compellendi ab Ecclesia, vt ipsi credant, quia credere voluntatis est, sunt tamen compellendi a fidelibus si adsit facultas, vt fidem non impediant vel blasphemijs, vel malis persuasionibus, vel etiam apertis persecutionibus, & propter hoc fideles Christi frequenter contra infideles bellum mouent, non quidem vt eos ad credendum cogant, quia etiam si eos vicissent, & captiuos haberent, in eorum libertate relinquerent an credere vellent, sed propter hoc vt eos compellant, ne fidem Christi impediant. Alij vero sunt infideles, qui quandoque fidem Christi susceperunt, & eam profitentur, sicut hæretici, vel quicunq̄ apostata, & tales sunt etiam corporaliter compellendi, vt impleant quod semel susceperunt. Hæc Sanctus Thomas ubi supra.

Nonnulli autem aduersarij veritatis prædictam veritatem nituntur multipliciter impugnare, volentes probare, q̄ cognitio, & punitio Iudæorum, & Saracenorum in vel contra fidem delinquentium pertinet non ad Episcopum, & Inquisitorem, sed tantum ad Dominos temporales. Et primo probant per canones, secundo per leges. Per canones impugnant quintupliciter, & primo sic.

Iudæus sic delinquens contra fidem vel est ex se de iurisdictione Episcopi, vel non. si sic, punit eum Episcopus, vt patet c. Postulasti. de Iudæis. Et punit eum pecunia, vel pœna alia temporali. si non, punit eum Dominus temporalis, vt patet per c. alleg. non ergo omnes Iudæos contra fidem agentes potest punire Episcopus, & per consequens minus ipse Inquisitor, cum ille sit Ordinarius, & non iste.

Respondetur, q̄ c. alleg. non loquitur de hæresi vel fide, de quibus cognoscere per censuram ecclesiasticam prohibetur Dominus temporalis, vt patet in c. vt Inquisitionis. de hære. li. 6. Sed loquitur de excessu, de quo in Iudæo conceditur per Ecclesiam Domino temporali, quod possit cognoscere, & punire. Dicit enim sic c. Postulasti. qualiter contra Iudæum procedere debeas, qui manus iniicit in quendam clericum violentas. Ad quod breuiter respondemus, quod si dictus Iudæus tuæ iurisdictionis existit, ipsum pœna pecuniaria punias, vel alia secundum quod conuenit temporali, faciens læso satisfactionem congruam exhiberi, alioquin eius dominum moneas, & indicas, vt passo iniuriam, & Ecclesiæ ab eo satisfiat competenter. Quod si Dominus eius neglexerit adimplere, tu Christianis per censuram ecclesiasticam interdicas, ne cum ipso Iudæo antequam satisfiat, præsumant commercia exercere.

Secundo

Secundo sic arguitur. Si in contumeliam creatoris prorumpant Iudæi, puniuntur per Principes temporales, vt c. in nonnullis. de Iudæis. sed fidei Christi falso dogmate impugnare, vel aliter in & contra fidem agere, est in contumeliam creatoris prorumpere, ergo si Iudæi sic agitent fidem, non per Episcopum, & Inquisitorem debent puniri, sed per Principes sæculares.

Respondetur multipliciter, & primo, quod duplex est blasphemia in Deum, & contumelia. Quædam est simplex, & quædam est hæreticalis. prima non agitat articulum fidei, sed secunda. De prima loquitur c. vni cum, de maledicis, & blasphemis. secunda autem trahitur ad titulum de heret. & de prima loquitur, non de secunda cap. alleg. quia loquitur simpliciter, & non ad hæresim contrahendo, nec sequitur, quod si Papa commisit, & præcepit Principibus temporalibus quod puniant quandoque Christianum, vel Iudæum de prima, quod commiserit etiam de secunda. Et ibi, si hoc feceris. quod non facit, cum contrarium postmodum prædictis Dominis temporalibus præcepit in c. vt Inquisitionis. de hære. lib. 6. vbi eis præcepit quod de fide, & de hæresi quoquomodo non iudicent, nec cognoscant.

Secundo respondetur, quod cum dicitur in d. c. in nonnullis, Præcipimus quod per Principes præsumptores huiusmodi animaduersione debita puniantur, Papa nõ excludit seipsū quin possit iudicare, & punire Iudæos contra fidem catholicam delinquentes effectos de foro suo, & Ecclesiæ Romanæ. In foro namque Ecclesiastico tales pœna pecuniaria, vel alia temporali pœna citra sanguinis effusionem puniuntur: in foro autem sæculari pœna capitis plectuntur, quod notatur in hoc quod dicitur animaduersione debita puniant, vt notat, & exponit Host. in cap. de indicijs. §. quod si Iudæus, sic dicens, Cum autem Iudæus Christum blasphemans, vel in eius sequens, puniatur. multo fortius si Deum blasphemauerit est per potestatem sæcularem pœna legitima feriendus, vt eodem c. Nonnullis. §. vlti. sed quæ sit pœna hæc, dicunt quod est pecuniaria, vt c. Postulasti. eo. tit. & hoc est verum in ecclesiastico, sed in sæculari foro hoc non credo verum, imo legali pœna quæ est decapitatio, etiam in Christiano, vt dicitur infra.

Et hoc significat Papa quando dicit, per potestatem sæcularem condignæ animaduersionis adiectionem. Animaduersio enim merum imperiū denotat, vnde & in hoc casu est animam a corpore vertere. ff. de iurisd. omn. iudi. l. 3. Nec excusat se aliquis cum Iudice causa ludi. Quis enim ludos appellet ex quibus crimina oriuntur? vt manifeste in constitutione. ff. vet. §. illud, non sane. Nam ludus noxius in culpa est. ff. ad l. Aquiliam. Nam ludus, ad hoc de præsump. c. i. hæc Host.

Tertio respondetur, quod in crimine hæresis iudicis Ecclesiastici est cognoscere, & iudicare, sed iudicis sæcularis est exequi, & punire, vt cap.

N Ad

Iudæi p Prin-
cipes puniuntur.

Contumelia
duplex.

Præcipiendo
alijs quod fa-
ciant nõ pri-
uat se aucto-
ritate.

Animadu-
ersio quid si-
gnificet.

Ludi ex qui-
bus crimina
oriuntur.

Ad abolendam, de here. & c. vergētis, & c. excommunicamus. vtroque eo. titu. sic in proposito Ecclesia indicat, quod significatur in eo, quod Papa in d. c. nonnullis, dicit. Præcipimus, quod præsumptores huiusmodi & c. sed Dominus secularis, exequitur, & punit, in eo, quod præcipit fieri per Principes seculares tanquam per executores, & etiam quia dicit, quod condignæ animaduersionis, volumus, & c. Per quod supplicium designatur, vt supra dictum est.

Rex Siciliae Papa mini- ster fuit, non dominus.

Tertio arguitur sic, Rex Siciliae commisit Episcopis, vt punirent Saracenos, qui mulieribus Christianis, & pueris abutebantur, vt c. In Archiepisc. de rapto. Igitur si Rex eis commisit punitio Saracenorum directe pertinet ad Principes seculares.

Respondetur quod Papa commissionem factam Episcopis per Regem super Saracenos narrat, sed eos procedere ex tali commissione non approbat, nec processerunt ex illa, sed propria ordinaria, vnde dicit sic. Consultationi tuæ taliter respondemus, quod tales in iurisdictione tua existentes, pena pecuniaria poteris mulctare, & c. Vel aliter responderetur, quod vbi prædicti Episcopi in dictis excessibus processissent ex commissione Regia, & non potestate ordinaria, quod procedebant in casu de excessu, quia de nece, & de damnato concubitu, in quo & de quo potest cognoscere, & punire Dominus secularis, scus, autem est de fide, & crimine hæretica prauitatis, de quo iudex secularis cognoscere prohibetur, c. vt Inquisitionis. de hæ. lib. 6.

Quarto arguitur. Alta voce, & publice in terris Christianorum Machometum inuocare, peregrinationes ad sepulchrum alicuius Saraceni defuncti tanquam ad locum Sanctum, palam & publice in eisdem terris facere, & tolerare, cedit in offensam, & opprobrium fidei Christiana, sed Saracenos talia exercentes mandat Papa castigari per Principes Christianos, vt de Iudæis c. postulasti, non ergo cognitio, & punitio Saracenorum contra fidem Christianam delinquentium videtur ad Ecclesiam pertinere.

Communia nobis Iudæis & Saracenis.

Respondetur, quod Iudæi, & Saraceni (vt dictum est) aliqua habent nobiscum communia, vt credere vnum Deum, & eum creatorem, hoc est commune nobis Christianis, & Iudæis, & Saracenis: vel credite Christum de virgine natum, & illum fuisse prophetam verum, & Sanctum, quod est commune nobis, & Saracenis, & in talibus assentire ab Ecclesia non reprobatur, imo tacite approbatur, & si postmodum dissentiant in lege, seu potius secta sua, hæretici sunt directe, & in nostra indirecte. Et quia inquirere, & cognoscere de huiusmodi habet Iudex ecclesiasticus, ergo poterit iudicare. Habent etiam Iudæi, & Saraceni aliqua, quæ nobis Christianis, & illis non sunt communia, sed distincta, per quæ hi sunt, & dicuntur Iudæi, & illi sunt, & dicuntur Saraceni. Et de Iudæis primum. Nam ijasserunt Christum adhuc fore venturum,

rum, & legali obseruantia esse victurum: Saraceni autem asserunt Christum venisse, fuisse, sed purum hominem, & Machometum Christi nuncium, & Dei prophetam Sanctum extitisse, & in his Ecclesia eos non approbat, sed reprobat, & tolerat tamen, ac ne illos ad profitendum fidem catholicam quisquam cogat, districte prohibet, vt in cap. qui sintera. distin. 45. sed si volunt ab eorum erroribus resiliere, & fidem Christi suscipere, eos recipit, fouet, & protegit, vt in cap. Iudæi. de Iudæis. Et protestatione huiusmodi eorum errorum ipsi Iudæi & Saraceni exercent, & obseruant execrabiles varios ritus suos. Hi in Synagogis suis, illi in mosquitis, distinguuntur tamen ritibus. Nam ritus Iudæorum interdum fuerunt liciti, & semper habuerunt, & habent significationem, & representationem alicuius veritatis. Nam olim repræsentabant futura, modo autem præterita, sicut serpens eneus, qui adhuc in quibusdam ecclesijs in Paschate super palmam exaltatur, & agnus qui immolatur, significat & figurat nobis Christianis præterita, id est Christum in cruce exaltatum, & Deo in ara crucis immolatum. Sed olim Sanctis patribus designabat talia in Christo futura. Nam Io. 3. dicit Christus. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, & ideo ritus Iudæorum ab ecclesia tolerantur, quia in illis habentur testimonia fidei Christianæ ab hostibus, & ab alijs qui foris sunt, imo Papa prohibet quod in eorum celebratibus, & festiuitatibus ab vllis Christianis vllatenus perturbentur, vt in c. sicut fidei, de Iudæ. & Sara. Ritibus autem Saracenorum secundum suam totalitatem (quod dico propter circumscriptionem) nunquam fuerunt, nec sunt liciti, quia non continent veritatem, nec aliquam adducunt vtilitatem, ideo ab Ecclesia, iure vel constitutione nec approbantur, nec licentiantur, nec etiam tolerantur, licet in mosquitis, suis, vel eorum domibus inter se quadam taciturnitate ab Ecclesia videantur tolerari, quia sic fieri non prohibentur. Quod istos execrabiles ritus non faciant inter Christianos publice in loco eminenti, vt clamant, ideo vt profiteantur Machometum alta voce, & peregrinentur in multitudine & publice ad sepulchrum Saraceni, quem vt Sanctum mendaciter colunt, & adorant, fieri prohibet Papa, vt iudex ecclesiasticus, & proprius in hac causa, inde dicit, Cum autem sint diuina maiestati displicentia, non sunt vllatenus toleranda, Sancto approbante concilio ipsa in terris Christianorum fieri deinceps districtius inhibemus, præcipientes Principibus temporalibus, vt generalis iudex quod talia in eorum terris fieri non permittant: si autem fiant per modulationem per quem fieri prohibentur, hoc est publice & notorie quod probatione, & Inquisitione non egeat, sed punitio, in isto casu præsentis statuto, & iure Papa committit, & remittit eos, vt punitioem, & vltionem in eos exequantur, ad Principes seculares, cum tales infideles publice Christum blasphemantes animaduersionis vltione debeant

Ad fidem catholicam Ecclesia neminem cogit.

Iudæi in eorum festiuitatibus non perturbatur.

Saraceni quomodo & quare tolerantur ab Ecclesia.

Animaduer-
so quid signi-
ficet.

beant castigari, vt dictum est in solutione immediate præcedentis argu-
menti, & patet in c. in nonnullis, de Iudæis. Animaduerfionis autem pœ-
na decapitatione significat, vt dicit Host. quæ pœna non potest infligi
per Ecclesiam, quod bene designant verba in §. fi. c. prædicti, quæ sunt ta-
lia. Hi vero qui secus præsumserint, taliter ob diuinam reuerentiam ca-
stigentur ab ipsis scilicet Principibus, quod alij eorum exemplo perterriti
à præsumptione simili arceantur.

Quinto arguitur sic, Iudæi non possunt proprie esse hæretici, nec per-
consequens de hæresi suspecti, nam fidem Christianam nunquam recepe-
runt, & per consequens eam perdere non possunt. Episcopi autem, & In-
quisitores non sunt simili iudices, nisi in materia hæresis, ergo de eis qua-
litercunq; delinquentibus cognoscere non possunt.

Iudæi hæreti-
corum fauto-
res. quò esse
possunt.

Respondetur sicut prædictum est, quod Iudæi possunt esse manifesti,
& clare hereticorum fautores, receptatores, & defensores, & ideo possunt
puniri per Episcopos, & Inquisitores. Hæretici autem in lege nostra di-
recte, & proprie esse nō possunt, nec suspecti, quia fidem Christi in re nō
receperunt, & sic vt tales puniri non possunt. Et hoc nisi credant, vel per-
sonaliter asserant contrarium eorum quibus à nobis distincti non sunt,
sed nobiscum conueniant, vtpotē Deum non esse vel Creatorem, vel legē
non dedisse Moyfi, &c. quibus assentire, seu credere expresse, vel tacite fi-
deiusserunt in circuncisione, vel legis Mosâicæ receptione. Et ideo si de-
uiant arctandi sunt credere, & tenere, quæ fideiusserunt. De fide autem,
& hæresi non habet cognoscere quoquo modo Dominus temporalis, sed
tantum ecclesiasticus. Possunt etiam contra fidem Christianam agere, il-
lam prauo dogmate corrumpendo, malis persuasionibus impugnando,
Christianos ad hæreses inducendo, de hæresibus informando, ad ritus
eorum execrabiles prauis persuasionibus pertrahendo, nouas leges con-
tra Christi legem inueniendo, scribendoq; & dogmatizando, & similia
peragendo, de quibus Iudex sæcularis cum sit prohibitus non potest, sed
Ecclesiasticus habet cognoscere, & diffinire.

Romanis le-
gibus Iudæi
iudicantur.

Per leges autem veritas prædicta etiam impugnatur multipliciter. Et
primo sic: Iudæi Romanis legibus iudicantur. C. de Iudæ. l. Iudæi. vbi sic
dicitur, Iudæi Rom. cōmuni iure viuentes, & infra. Adeant solemnī mo-
re iudicia, omnesq; Romanis legibus conferant, & accipiant actiones. er-
go debent iudicari Romanis legibus in ciuilibus, sicut & Christiani, &
non legibus Mosâicis, nec à senibus Iudæorum, imo eos per ipsorum se-
niores prohibet iudicari, vt patet. C. de iud. l. si qua. Neque ante Christi
aduentum secundum legem Moyfi in multis habebant immunitatem, quæ
omnia rescinduntur, eo. c. l. iusio, & quædam iux. legem suam institue-
runt, quæ non licent. eo. c. l. nemo.

Secundo arguitur sic. Rectores prouinciarum debent prohibere Iu-
dæos si faciunt aliqua in contemptum fidei Christianæ. C. de Iudæ. l. Iu-
dæos.

dæos. vbi sic dicitur, Iudæos quædam festiuitatis suæ solemnia ad pœnæ
quandam recordationem intendere, & sanctæ crucis assemblatam speciē
in contemptum Christianæ fidei sacrilēga mente exercere prouinciarum
rectores prohibeant. Hæc in gl. solemnia, puta coronam spineam, & cru-
cem, ergo nō ad Ecclesiam, sed ad Dominos temporales pertinet Iudæos
contra fidem Christi delinquentes punire.

Respōdetur, quod ex ista lege nil aliud habetur, nisi quod rectores pro-
uinciarum prohibeant Iudæos, ne talia faciant contra fidem, nec per hoc
Iudæi fidem peruertebant, sed contemnebant, vnde in contemptum di-
cit. Nec per hoc excluditur Ecclesia ad quam de delinquentibus in fide
pertinet iudicare, & non ad Dominos temporales, vt in c. vt Inquisitio-
nis. de hære. lib. 6.

Tertio arguitur sic. Princeps sæcularis iudicat pœna sanguinis Iudæos
qui expugnant fidem Christi falsa doctrina. C. de Iudæ. l. vlti. vbi sic dicit.
Sciunt præterea bona sua præscripta, mox pœnæ sanguinis destinandos
qui fidē alterius, idest Christi, expugnabit peruersa doctrina. Hæc ibi. Nō
ergo ad Christianos, vel ad Ecclesiam pertinet punire taliter delinquentes.
Respōdetur, quod ex ista lege nihil aliud habetur, nisi qd principes sæcula-
res Iudæos expugnantes fidem Christi puniunt pœna sanguinis. Hæc au-
tem pœna est secundum iudicium sæculare, nec ex hoc excluditur iudiciū
Ecclesiæ, cuius est cognoscere, & diffinire, sicut nec in hæreticis in quos,
& contra est eadem pœna secundum leges, vt. C. de hære. l. Manichæos, &
l. Arriani, & non procedit super iudicium Ecclesiæ, vt C. de sum. tri. & fi.
ca. l. 1. & de hære. c. Ad abolendam, & c. vergentis, & c. excommunicamus
pri. & sec. Et Iudæi fidem Christi impugnant es eisdem legibus quibus &
hæretici iudicantur, C. de Iudæ. l. cœli cœlorum, vbi sic dicitur, Iudæi nisi
ad Dei cultum venerationemq; Christianam conuersi fuerint, hisdem
legibus quibus præcipimus hæreticos constringi, vel astringi, se quoque
nouerint astringendos. hæc ibi. Constat autem, quod non astringuntur
hisdem legibus quibus hæretici nisi impugnent fidem in peruersa doctri-
na sicut hæretici, tunc. n. eodem iudicio astringuntur, vt C. de hære. l. qui-
cunque. §. eos vero, vbi dicitur, Vltimo supplicio coherceantur, qui illici-
ta tentauerint docere, aliàs vt principes sæculares Iudæos sustinet, prote-
git, ac defendit, vt C. eo. l. nullus.

Iudæi fidem
Christi impu-
gnantes hisdē
legibus puni-
untur quibus
hæretici.

Quarto sic arguitur. Occasione quæstionis hæresis nullus debet pro-
uinciam commouere, ergo si Iudæus impugnat fidem, nullus se debet in-
trōmittere de quæstione ciuili occasione hæresum vel religionum, sed Præ-
ses debet prouidere super decisione talis quæstionis ciuilis.

Respondetur, quod nec lex intendit quin iudex ecclesiasticus de hære-
si debeat iudicare, & vbi lex hoc diceret, tanquam impeditiua officij In-
quisitionis, per Episcopum, & Inquisitorem foret penitus retractanda, vt
habetur in c. statum, de hære. lib. 6.

Lex impediēs
Inquisitionis
officium re-
tractanda.

Quinto arguitur sic. In crimine canonico præses cum Metropolitano habet discernere, & non Metropolitanus per se, sed adiuncto Præsede, vt in aucten. de manda. prin. §. si vero canonicum. fidem autem per Iudæos vel Christianos impugnare falso dogmate crimen est canonicum, ergo de illa discernere pertinet non solum ad ecclesiasticum, sed etiam ad præsidem, non disiunctiue sed copulatiue.

Respondetur, quod prout patet per verba sequentia legis, illa quæstio non erat pure canonica, sed habebat aliquid de civili. Dubitabant enim Episcopi in quo dubio aliquid erat de fide, & aliquid de temporali iurisdictione: lex namque dicit sic. Si vero canonicum sit, quod quæritur, vnâ cum Metropolitano prouinciæ hoc disponere, & discernere prouidebis, siue Episcopi dubitent siue alij quidam, & causæ claræ Deo amabilem terminum, qui & decenter orthodoxam custodiant fidem, & indemnitate procuret fiscalibus. Ecce patet, quod dubitabant Episcopi in quo dubio aliquid erat de fide, & aliquid de fiscalibus, in quo casu Metropolitan. & Præsides habeant discernere, alias enim Episcopi per se, & sine Metropolitano iudicant in quæstione canonica, vt matrimoniali, & alijs multis. In crimine enim Ecclesiastico, vt est crimen hæresis, iudex ecclesiasticus per se cognoscit, & discernit, nec quo ad iudicium habet interuenire iudex civilis, vt in Aucten. vt clerici apud proprios Episcopos. §. si vero, vbi sic dicitur. Si vero Ecclesiasticum sit delictum egens castigatione ecclesiastica, & multa, Deo amabilis Episcopus hoc discernat, nihil communicantibus clarissimis prouinciæ Iudicibus. Nec enim volumus talia negotia omnino scire civiles iudices, cum oporteat talia ecclesiastice examinari, & emendari animas delinquentium per ecclesiasticam multam, secundum diuinas, & sacras regulas, quas etiam nostræ sequi non dedignantur leges. hæc ibi. Non obstantibus igitur canonum, & legum allegationibus, & impugnationibus antedictis manifestè patet, quod Iudæorum, & aliorum infidelium fidem Christianam prauis dogmatibus impugnantium, seu alijs modis contra fidem Christi delinquentium, & agentium, cognitio, iudicium, & pœnitentia pertinet de iure ad iudices ecclesiasticos, videlicet ad Episcopos, & Inquisitores hæreticæ prauitatis, & non ad Principes, seu Dominos seculares, licet executio pertineat ad ipsos iudices seculares, quam vindictam facit sanguinis punitio, etsi delinquentes debeant animaduersione debita, id est ultimo supplicio castigari, prout si hæretici de iure & consuetudine essent, est faciendum. Propter huiusmodi rationes nonnulli aduersarij veritatis tempore Urbani eius nominis Quinti summi Pontificis opposuerunt se Episcopo Bardonen. & Inquisitori, qui in fortijs suis tenebant quendam Iudæum nomine Astructum de Petra Barchinon. cõuictum pariter, & confessum eo quod dæmones inuocauerat, eis sacrificauerat, & responsa ab illis habuerat, allegantes cõtra dictos Episcopum, & Inqui-

In quæstione canonica Episcopi soli iudicant.

Iudicium ad Episcopos, executio ad iudices seculares quomodo pertineat.

Inquisitorem, præfatum Iudæum non esse de eorum foro, sed potius de foro domini temporalis. Et tandem dictus Iudæus sequestratus fuit in fortijs Episcopi Illerdensis, & causa deducta ante Gregorium Papam Vndecimum. A quo auditis partibus in publico concistorio, mandatum est duobus Cardinalibus Bononiens. videlicet, & Morien. quatenus mandarent præfato Episcopo Illerden. quod infra taxatum terminum, dictum Iudæum deberet antedictis Episcopo, & Inquisitori restituisse, & consignasse. Qui Episcopus, & Inquisitor præfati eundem Iudæum recuperatum Barchinonæ in Ecclesia Cathedrali in festo circuncisionis Domini publice fecerunt abiurare, & eundem sententialiter carceri perpetuo mancipauerunt, anno Domini. 1385. & hæc habentur diffuse in directorio antiquo Inquisitionis. Vide Zanchinum, de hæret. c. 36. cum addit.

Casus Iudæi in diocesi Illerdensi.

I R R E G V L A R I T A S.

Irregularitas non est pena directe inflicta, sed potius consequens sacramenti defectum. Albertus magnus in 4. sen. di. 27. Io. de Tur. Cre. in c. si quis. di. 34. Et sæpe sine peccato, imo benefaciendo contrahitur, de quibus plura vide supradictum Io. de Tur. Cre. in c. De his clericis, di. 50. & Abb. in c. 1. de vi. & hon. cler. & in c. si furiosus, de homicidio.

Irregularitas quid sit.

Irregularitatem leuare, & super illa dispensare possunt Inquisitores si contracta sit in hæresi, cum redeuntibus ad gremium matris Ecclesiæ, vt patet per priuilegium Clementis Papæ eius nominis Septimi, quod incipit, Cum sicut, vbi sic habetur.

Quam irregularitatem possunt leuare Inquisitores.

Et cum clericis secularibus, ac personis religiosis cuiusuis conditionis super quauis irregularitate, quam tam ex hæresi quam ex apostasia à fide seu etiam ex eo, quod censuris, & pœnis ecclesiasticis tam à iure, quam ab homine quauis occasione, vel causa latis, & promulgatis quamlibet incurrisent, aut ligati seu innodati diuina celebrando contraxissent, ac etiam super irregularitatibus quas clerici cruce signati sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine etiam quauis occasione, vel causa latis, ligati seu irretiti, ac etiam ex eo quod in locis ecclesiastico interdicto suppositis, missas, & alia diuina officia (non tamen in contemptum clauium) incurrerint, dispensandi, &c.

I V D Æ I.

Iudæi quomodo subsint Inquisitori, & in quibus, vide supra in ver. Inuocare nu. 9. 10. 11. & 12.

Iudæi quare non sint cogendi ad fidem Christi suscipiendam, vide supra in verbo. Inuocare. nu. 6.

Sine auctoritate iudex non est. Iudex auctoritatem debet habere, quia aliàs Iudex non diceretur, nec esset. Secundo debet habere bonam vitam, quia ait tex. in c. forus. in fin. de ver. sign. Non potest iustitia cum scelerato habere commercium. Tertio debet habere scientiam, ut habeat notitiam boni, & æqui. ut habet tex. in l. i. ff. de iust. & iure. Quarto debet habere experientiam, ut dicit tex. in authen. de iudi. & ut nulla. post prin. in ver. non enim æstimauimus. Vbi Imperator detestatur eorum iudicium etiam nomina, qui carent peritia legum, & illorum, qui non habent experientiam.

Vita. Iudex siue sit ordinarius, siue delegatus cognoscit, An sua sit iurisdic-tio etiam si opponatur omnimodus defectus iurisdictionis. l. 2. ff. si quis in ius vocan. non ierit. l. si quis ex aliena. ibi. Prætoris enim est existima-re an sua sit iurisdic-tio. ff. de iud. l. præscriptionem. C. si contra ius, vel util. publ. c. ex parte Decani vbi Alb. nu. 3. & c. super literis, de præscrip. Neq; ob id in propria causa dicitur iudicare, cum iudicare sit actus, & nullum commodum, vel incommodum causæ ad Iudicem principaliter pertineat.

Scientia. Iudicis præsentia supplet defectum curatoris. Bal. in tit. de pa. iura. fr. Guil. Benè. in repe. c. Rainutius. de test. in ver. si absq; liberis. 2. de fidei confubst. nu. 50.

Experientia. Iudex debet esse mitis & placidus omnibus, ut in authen. de mād. prin. §. præcipue. In examinando tamen reos se debet ostendere terribilem, ut in d. authen. de mand. prin. §. talem vero. not. in l. obseruandū ff. de offic. præsid. Non tamen debet esse nimis crudelis, aliàs posset remoueri, sicut si esset nimis negligens. l. 1. & ibi Bar. C. de offi. præf. vrb.

Præsentia. Iudex de facili non moueatur contra delatos, sed prius bene omnia examinet, scilicet cuius famæ, & qualitatis sint deponentes, & illi contra quos deponunt, & quare deponant, & non statim irascatur contra de-latos, eos odio prosequendo, ut per Spec. de iud. præpar. versicu. circa iudicem.

Conditio. Iudex quantumcunque delictum sit ei notorium debet videre merita causæ, priusquam aliquem feriat, vel condemnet, unde Dominus cui ni-hil est absconditum, Descendam (inquit) & videbo vtrum clamorem ope-re compleuerint, ut c. Deus omnipotens. §. fin. & c. seq. 2. q. 1. & l. inciuite. ff. de leg. Debet siquidem Iudex bonus & iustus secundum allegata & pro-bata decernere & iudicare, ut l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. præfid. cum & debeat constare de facto, ut l. diuus. ff. de re milita. l. 1. §. item illud. de se-nat. consul. Sylla.

Grauitas. Iudex debet corrigere subditos ex dilectione, & non ex odio, ut 23. q. 4. c. ita. & quanto maius est delictum, tanto seuerius est iudicandum, 24. q. 1. c. non afferamus, & ibi glo.

Iudex

Iudex quocunque modo procedat, semper veritatem inquirere debet, Veritas iudi-
tex est in authen. qui semel C. quomodo, & quando iudex. ibi, perquisita cis obiectum
veritate. ita dixit Bar. in extrauag. ad reprimen. in ver. ad receptationem.
Ad idem tex. in l. famosi. ff. ad l. lul. maiest. de adult. Et hoc maxime face-
re debet in crimine hæresis, quod est enormissimum: vbi enim est maius
periculum, ibi cautius est agendum, cap. vbi periculum, de electio. lib. 6. Cautius agen-
quinimo, si Iudici post sententiam etiam condēnatoriā appareret de du vbi maius
innocentia rei, id principi scribere debet, nec sententiam executioni periculum.
mandare. l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæstionib. ita voluit Bartol. in loco al-
leg. quinimo si Princeps mandaret contra aliquem fieri executionem ali-
cuius sententiæ capitalis, non erit illico parendum, quando appareret
de innocentia rei post sententiam, sed expectanda esset secunda iussio, Vbi appere
& Principi rescribendum. facit tex. in c. si quando, de rescrip. & in termi- de innocētia
nis, tex. in l. si vindicari. C. de pœnis, & c. cum apud. 6. q. 3. nec iusto Prin- Principi non
cipi hoc molestum esse debet. facit quod de Antiocho tertio Asiæ Rege est parendū.
scribitur. Is enim omnibus regni sui vrbibus fertur scripsisse, quod si quid Antiochi scri-
in literis, quæ eius nomine scriberentur esset quod legibus aduersari vide ptum.
retur, crederent ignaro se huiusmodi literas scriptas fuisse, & propterea
eis non parerent. Facit tex. in l. digna vox. C. de legib.

Iudex semper debet inclinare in mitiorem partem, & in minorem pec- Ad mitiorem
nam sequens iuris regulam, quod semper in obscuris mitiorem partem tendere debet
amplecti debemus, ut regula in obscuris, de reg. iur. iudex.

Iudex ad absoluendum pronior sit quam ad condemnandum. l. Arria- Ad absolu-
nus. ff. de actio. & obligatio. quia tutius est absolvere quam condemna- dum pronior
re, Specul. de aduoc. §. sequitur videre. Fallit hoc in crimine hæresis, se- debet esse iu-
cundum Ioan. de Imol. in clemen. 1. de hære. vbi ait, quod ad salutarem dex.
pœnitentiam imponendam in dubio tutius est condemnare, quam
absolvere.

Iudices semper præ oculis habere debent, quod scribitur in cap. cum
æterni. de re iudi. lib. 6. vbi dicitur, Caueant Iudices, & prudenter atten- Favor, & odiū
dant, ut in causarum processibus nil vindicet odium, vel fauor vsurpet, absint à iudi-
timor exulet, præmium, aut expectatio præmij iustitiam non euertat, ce.
sed stateram gestent in manibus, & æquo libramine procedant, ut
in omnibus, quæ agenda fuerint, præsertim in concipiendis, & fe-
rendis sententijs præ oculis Deus habeatur, & lachrymis nullus sit Lachrymis
locus, quia iustitia lachrymis non regitur, nec officia lachrymis nullus fiat lo-
gubernatur. cus.

Iudex cauere debet ne sit partialis, sed communis. Bal. in trac. de Guel. & Gibel. nec magis vni parti quam alteri fauere debet, aliàs recusari pos-
set secundum Innoc. in c. accedens, ut lit. non contest. & Bal. in Margar. ver. Iudex. taliter enim se debet habere, ut apud eum non sit exceptio per-
sonarum secundum Specul. in titu. de leg. versu. 8. & non debet moueri, nec

nec prece nec precio, nec odio vel amore. clem. 1. de hære. & glo. ibi. & Cardin. 11. q. 3. cap. quatuor, & debet esse omnibus idem, alicui complacere contra veritatem. Abb. in cap. qualiter, & quando. 2. de accusa.

A muneribus abstinere debet iudex.

Iudex abstinere debet à muneribus si cupit esse rectus, quia dona, & munera euertunt iustitiam, & excæcant oculos sapientum, vt Deut. 15. & c. qui recte. 2. q. 3. refert Angel. & post eum Iason in l. non dubium C. de testi.

Secundū allegata & probata procedere debet.

Iudex non tantum secundum conscientiam, sed secundum allegata, & probata iudicare debet, Io. de Ana. super c. pastoralis. de offi. deleg. nu. 9. Sanctus Tho. sec. se. q. 67. art. 2. Et ibi Caiet.

Iudex non multum debet festinare in processibus, Ioan. de Ana. in c. cum Bertoldus, de sent. & re iudi. nu. 4. & in dubijs opinionem receptam sequi debet, idem Ioan. de Ana. in c. canonum. de consti. nu. 6. nam communis opinio doctorum seruari debet & in iudicando, & in consulendo graue est recedere ab ea. Abb. in cap. cum secundum, de secund. nupt.

De delicto constare debet.

Iudici debet constare de delicto antequam contra aliquem procedat, vt in crimine homicidij de corpore interempto. Et in crimine hæresis de hæresibus dictis, vel suspitione hæresis data. Iason in l. iusiurandum. §. procurator, de iureiur. Bar. in l. fin. ff. de quæstioni. Blanchi. l. fin. co. tit. nu. 15.

Potest quod iuste potest.

Iudex dicitur posse quod iuste potest, & honeste. 22. q. 2. c. faciat homo, & ff. de condi. instit. l. filius, & l. nepos de ver. sig. & illud dicitur posse quod de iure possumus, in clem. sape. de verbo. signi. & ibi Zabbar. num. 9.

Relaxans reū ante sententiā.

Iudex qui relaxat reum de crimine læsæ maiestatis humanæ vel diuinæ, conuictum, vel confessum, vel ante purgationem indiciorum, incidit in crimen læsæ maiestatis, & puniri potest poena rei, vt dicit Angel. in l. ne quis. ff. de custo. reo.

Arbitrio iudicis relinquitur quod iure cautū nō est.

Iudex debet requirere de inimicitia testium illius contra quem inquiritur, eo maxime quod in crimine hæresis nomina testium reo non publicantur, nec potest ipse diuinare. Io. And. in nouella super. c. vt officium de hære. li. 6.

Certa iudicis notio.

Iudicis arbitrio relinquitur quod in iure expressum non inuenitur, c. de causis, de offi. deleg. & l. 1. ff. de iur. delib. sed arbitrium iudicis debet esse iuri, & æquitati consonum, secundum Lud. Ro. conf. 376. incip. quæstio est nunquid, vbi per hoc allegat glo. in l. eas causas. ff. de condi. & demonstta. & sequitur Marfi. in pract. cri. §. diligenter, nu. 24. non igitur cogiter propter hoc iudex omnia sibi licere.

Iudici si quid sit certa notione perspectum, nullus legitimus ordo, nulla procedendi recepta forma seruanda est. Intellige si crimen committatur præsentē

præsentē iudice in loco iudicij, & alijs testibus. Nam si crimen committatur præsentē iudice, vt priuato, tunc ordo iudiciarius seruari debet. l. 1. & auct. offeratur. C. de lit. contest. & c. si sacerdos de off. ordi.

Iudex faciat redigi in actis nomen, & cognomen deponentis querelam, quia aliàs querela non tenet secundum Bald. in l. penul. C. de accus. & Alex. in l. libellorum. ff. eo. tit. & tamen allegatibus silentium imponat. Bal. in l. 1. C. de lega. & appellatibus ab eius sententijs, dummodo possint appellare, iniuriam non inferat, aliàs puniretur. l. minime. C. de Appellat.

Nomina & cognomina scribi debent.

Iudex maleficia puniat, inuestiget, & inulta pertransire non sinat. Nam maleficia dissimulantes, & non punientes acriter puniri debent. l. 1. de desert. secundum Bar. ibi, & l. fin. C. de publicis leti. li. 12. & ibi Bar. & punientur sicut ipsi scelerati, vt l. fin. C. Ne sanct. Bapt. & l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & cleri.

Iudex in atrocibus seueritate, & non pietate vti debet, secus autem in alijs. l. diuus. ff. de reg. iur. In ver. sentire. & Bal. in l. ea quæ. C. de condi. inde.

In atrocioribus seueritas militat.

Iudex aliquem non grauet plusquam lex, quia mens iudicis præsumitur conformis menti legis. l. & puto. ff. de fami. herci. §. 1. & l. nam, & ipsum. ff. de iust. & iur. secundum Bar. in l. 2. C. si pen. appel.

Nō grauetur quis ultra legem.

Iudex in arbitrarijs nō sit nimis fauorabilis, quia cui datur laxior habena, magis præ oculis æquitatem debet habere, l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cer. Jo. & in auth. de iureiur. quod præsta. ab his, & Inno. in c. cum æterni. de re iud. li. 6.

Iudex delinquentibus vultum terribilem ostendat, vt in auth. de manda. princ. §. tale. non autem contra innocentiam, nisi ad principia, & præiudicia inueniendi ipsam veritatem, vt l. si. C. ad scillan. & secundum Alex. in l. 1. ff. quod metus causa.

Terribilem se ostendere quō oportet.

Iudex facit litem suam qui admittit non admittenda, secundum Bal. in l. sancimus. C. de iudi. etiam si illa verba apponat, videlicet, admisit si & in quantum de iure debet, secundum Bar. in l. si quando. ff. de lega. quia nihil operatur secundum eum. Et facit quod not. in l. cum propter. ff. de leg. præstan. & glo. in l. iudex postquam, de re iud. dicit, quod iudex non debet talem conditionem apponere, sed prius est discutendum an debeat admitti, & idem dicendum est si non admittenda admittat. Vide Bar. in l. prætor ait. §. 1. ff. de re iudi.

Iudex quādo facit litē suā.

Iudex debet sedere quando ad eum venerint aduocati pro suorum clientum causis. & eos patienter, ac benigne audire, Spec. in tit. de sent. iuste. vers. Item est nulla. Et per eundem in tit. de disput. & allega. §. 6.

Sedere debet iudex.

Iudex non sit facilis ad capturam eorum, qui deferuntur, sed prius omnia bene examinet, inuestiget, & consideret. Bal. in l. quod euitandi.

Nō præceptū in

in fin. C. de condi. ob turp. caus. & per Fran. Aret. in l. si quis post. ff. de test. Brun. in fin. sui tract. de iudicijs & tort. & hæc maxime obseruanda sunt quando non est timor de fuga, secundum doctores.

Iudicis arbitrio quomodo Regi den- tur.

Iudicis arbitrio, & si multa relinquuntur à iuribus, non tamen ex hoc cogitet liberam habere potestatem faciendi quæcunque voluerit, quia dictum arbitrium debet esse regulatum à iure, & æquitati consonum. Lud. Ro. in conf. 376. incip. quæstio est nunquid. vbi allegat glo. in l. eas causas. ff. de condi. & demon.

Iudicis benigna audiencia.

Iudex patienter, & benigne audiat de crimine inquisitos, & pro eis agentes, nam benigna iudicum audientia videtur quodammodo pœnæ impositæ præstare tolerantiam, & contra impatientia, & arrogancia iudicum in audiendo reum, & pro eo agentes, sæpius reducunt ipsum reum, & affines in desperationem, & ad querimonias exaggerandas, vt Marsil. in pract. crim. §. occurrunt, nu. 2.

Iudex extra Prouinciam.

Iudex existens extra prouinciam suam non potest excommunicare, nec absoluere, nisi de causa cognouerit in prouincia existens, sed tamen potest committere causas in prouincia. Quod bene nota. Ad hoc facit tex. in c. Nouit. de offi. lega. & est ibi glo. singularis.

Iudex ex præ- sumpcionibus procedens.

Iudex si procedit ex præsumptionibus, nunquam pœnam corporalem imponere debet, sed ciuilitet condemnare, quod patet de sententia Salomonis. Innocen. c. verisimile. de præsump. Arch. in c. Accusatus. de hære. lib. 6.

Per primam præsentationem liberatur iudici iustor.

Iudici promittens aliquem præsentare, liberatur per primam præsentationem. Ita dixit Benedictus de Plum. in l. duobus. §. 1. per glo. ibi in ver. exhibuit. ff. de iureiur. Alex. in consi. 360. incipien. Breuiter in casu. Marsil. in Pract. crim. §. Quoniam. num. 1. Et si promittitur præsentare totiens quotiens, liberatur bina præsentatione. Ita dixit Angel. in l. si finita. ff. de damn. infect. & in l. 2. ff. de custo. reo. Marsil. in pract. crim. §. Quoniam. nu. 12.

Iudex Eccle- siasticus quid in iudicē secu- larem possit.

Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici seculari ne procedat in causa dependente ex causa quæ oritur coram ipso Iudice Ecclesiastico. Vide c. tuam. de ord. cogni. & Abb. ibidem. Et per Corsetum in suo reperto- rio, in ver. inhibitoria. 2. Et optime facit ad propositum, qd Inquisitor potest inhibere Iudici seculari, ne procedat contra aliquem vigore proces- suum inquisitionis, vel occasione alicuius confessionis factæ coram ipso Inquisitore, quod bene nota.

Iudicis scri- pta.

Iudicis scripta non probant etiam cum tribus testibus, nisi Iudex vt notarius scripserit, Inno in c. cum à nobis. de test. & Bal. in sua Margari- ta. Probant subscripta à testibus. c. 2. de fide instr. & etiam non subscri- ptain multis casibus, vt per Abb. in d. c. cum à nobis. de test. & in c. post cessionem. de proba. Probat autem omnino si sit subscripta à parte, vt à reo, quia subscribens se alicui scripturæ ipsam approbat quo ad omnia in

ea contenta, & sibi ita præiudicat, ac si in toto, & per totum eam manu sua scripisset. ita not. Bar. & Ang. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pact. per illum tex. not. Faciunt quæ not. Alex. in l. cum antiquitas. C. de testib. vide Abb. & Fel. in c. scripta, de fide instr. & per Marsil. in repet. rub. C. de proba. nu. 59. 295. vnde si subscribens postea dicat se fuisse deceptum, oportet quod id probet, alias sibi non creditur. Et ita dixit Bar. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadmodum testamenta aperiuntur. & Paul. de Cast. in conf. 358. & per Marsil. de proba. nu. 296.

Subscriptio quid faciat.

Iudex in his quæ sunt valde enormia non tenetur seruare ordinem iuris, secundum Paris de Puteo in sindic. suo, fol. 51. col. 2. in fi. sed contra- rium sentit Marsil. in prac. crim. §. diligenter. num. 169. & bene, si inten- dit de inquisitione ipsa, quia in inquisitione enormis criminis non potest dici, quod sumus in enormi crimine, cum non constat de crimine com- misso, scilicet inquisitum commississe tale crimen, sed sumus in impu- tatione talis criminis. modo non sequitur, talis est imputatus de tali crimine, ergo est reus talis criminis. textus not. in l. fin. C. de accusa. in ver. si non statim reus existimatur. Debet igitur Iudex in inquisen- do etiam enormia, seruare omnia, quæ de iure seruanda sunt, omisis tan- tummodo non essentialibus ad iudicium. Et quod dicitur, quod in enor- mibus licet iura transgredi, habet locum in puniendo delictum, quando iam verè constat reum commississe crimen, secus autem in procedendo, & inquirendo.

In enormi- bus non ser- uatur qdo.

Essentialia iu- ris nunquam omittenda.

Item & hoc locum habet tantum in maioribus magistratibus: nam mi- nores, vt Potestates, & Iudices terrarum, Vicarij Inquisitorum, & similes non possunt leges & iura transgredi. ita dixit Bal. in authen. hodie. C. de iudic. Lud. Ro. in l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. vide Marsil. in prac. crim. §. diligenter. nu. 169. 170. & 171.

Iura transgre- di quibus li- ceat.

Iudex iudicij exercendi locum securum habere debet, alias licitè potest appellari, & qui est citatus de citatione potest non curare, vt in c. ex par- te. 1. de appellatio. ad idem est Abb. ibidem, facit ad hoc. cap. statuimus, de offic. deleg. lib. 5. & cap. Pastoralis, de re iudic. in clem. & debet locus esse idoneus, & honestus, quia non in taberna. Hæc glo. in d. c. statuimus. in ver. securum.

Locus iudicij securus esse debet.

Iudex qui in commisso sibi officio iuste se gerit, minister Dei dici de- bet. 23. q. 5. c. qui malos, omnibus tamen siue bonis, siue malis obediendum, iuxta illud Pauli ad Ro. 13. siue bonis, siue discolis, quia qui potesta- tibus resistit, Dei ordinationi resistit, quia omnis potestas à Deo est. In- tellige tamen nisi contrarium præcipiatur quid Deo, vel Ecclesiæ catho- licæ, quia tunc seruandum illud, Deo magis quam hominibus oportet obedire.

Iudici obe- diendum.

Iudex qui iustitiam baratauit, proditor dici debet, & contra illum pro- cedi potest, & debet ad instar rei criminis læsæ maiestatis, vt in l. 1. c. stitiam.

Baratans ius- titiam.

& au-

Arma Iudicij quando deleri debent.

& authen. ibi posita. C. de pœnis iudi. qui mal. iudica. Et ita dixit Paris de puteo in tract. iudic. talis enim qui iustitiam opprimit, cum sit positus ad illam administrandam, iustitiam prodere videtur. unde dixit Paris de puteo in loco alleg. quod iudicum, qui iustitiam pervertunt, arma in civitate seu palatio depicta deleri debent ad eorum vituperium, argu. textus in l. eorum, cum ibi notata per Bar. ff. de pœnis.

Exceptiones admittit vel repellere ad iudicem pertinet.

Iudex si vehementer præsumit contra petentes dilationes, eos non admittat, nec curet de appellatione, iuxta notata per Innoc. in c. post electionem, de concess. præben. & per Io. And in c. super eo. de appell. Abb. in c. nullus. de præsumptio. in fi. Et adverte quod ex hoc solo quod iudex exceptionem probabilem non admittit, non gravat partem. Nam potest moveri putando illam esse falsam, ideo ut præsumatur gravamen, debet expectari donec probetur ipsius veritas. Et ex hoc inferitur quod in facultate iudicis est exceptiones dilatorias, vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex sola reiectione inferitur gravamen. Abb. in c. interposita. de appell.

Cum protestatione qua do exceptio admittenda.

Iudex si dubitat an exceptio sit admittenda, vel non, debet eam admittere cum protestatione, si & in quantum de iure sit admittenda, & non aliter nec alio modo, & hoc intellige quando non potest protunc discerni an sit admittenda vel non. Et nota quod iudex ex causa potest reculare exceptiones cum protestatione, & ad ulteriora procedere. Ad hoc est textus not. in c. ad dissolvendam, de despons. impub. & hoc præcipue quando iudex ex probabili causa moveretur, puta quia vehementer contra eum præsumeret quod exciperet causa subterfugendi iudicium, vel quia est probabile dubium, utrum exceptio sit admittenda, & indago exigit longum tractum. Consultat autem Host. quod iudex faciat scribi causam in actis, ut sic appareat eum probabili ratione motum. Abb. in c. cum contingat. de offi. deleg. supra glo. in ver. in nullo. quam glo. bene nota, & diligenter considera, quia facit ad propositum. Ad idem facit quod dicit Felin. super d. glo. alleg. Host. super c. nullus, de præsump. & dato quod reus offerret se probaturum incontinenti, tanta esse posset malitiæ præsumptio, quod non probaretur per probationem incontinenti. Ita intelligit glo. in ver. sententia. in c. sciscitante, de in integrum restitut. Quam glo. bene nota, quia facit multum ad propositum, quæ dicit quod licet incontinenti hic velit probare exceptionem suam, si tamen est præsumptio contra ipsum quod malitiose excipiat, primo mandabitur executioni sententia, deinde si quid proponere voluerit, audietur in modum accusationis.

Præsumptio malitiæ quid faciat.

Iudex si non servavit modum, vel ordinem Inquisitionis, prudenter, & caute corrigere se debet, nam & si in aliquo erravit, non debet sponte errorem suum fateri, ne eius videatur auctoritas, nec tamen errorem suum defendere debet, sed in illo perseverare, sed prudenter, & caute corrigat

rigat quantum potest, ut in cap. qualiter & quando. 1. de accusa. & Abb. ibidem. Et hoc est, quia male principiato negotio aliquo non potest in de aliquid ordinabiliter sequi, ut est ibi textus, magna igitur sapientia est, corrigere male inchoata. 2. 2. q. 3. c. magna, quod nota contra illos qui volentes suum defendere errorem, in infinita incidunt inconuenientia. Abb. vbi supra.

Iudex non tenetur sequi consilium malum sapientis, etiam eo casu, quo ex forma statuti debet sententiare cum consilio sapientis. Vide supra in ver. Consilium.

Iudex ex causa potest pœnas augere, & minuere, ut per l. Hodic. ff. de pœn. Et in liquid ergo. Lud. Rom. in cons. 129. incip. quia pulchre. quod verum est tam de pœna à lege vel statuto, quam ex consuetudine. ut per Marsil. in loco præalleg. & per Abb. in cap. de causis. de offic. deleg. in fi. Vtrum autem possit licite reo pœnam totaliter relaxare, adverte in scriptis distinctiones.

Primam quam est, quod differentia est inter relaxare, mutare, & alterare. Nam relaxare pœnam alicui reo videtur esse totaliter cum ab ipsa pœna liberare, seu ei totaliter pœnam remittere. Mutare vero est pœnam debitam in aliam commutare, ut pœnam mortis in pœnam exilij. Alterare autem est augere, seu mitigare, vel attenuare pœnam.

Secunda distinctio est, quod pœna aut est à lege determinata, aut non, sed Iudicis arbitrio relicta.

Tertia est, quod pœna statuta à lege aut statuitur ut inferenda, aut iam iure incurta.

Quarta erit. Alterare pœnam contingit dupliciter, aut post latam sententiam, aut ante.

Quinta est. Alterare pœnam iterum contingit dupliciter, videlicet cum causa cognitione, aut sine causa cognitione.

Sexta est. Reus aut est puniendus ad instantiam accusatoris, iniuriati, aut non.

Septima distinctio erit. Iudex aut est ordinarius, aut est delegatus.

Octava erit. Si Iudex ordinarius est, aut est habens potestatem dispensandi in crimine quo est reus accusatus, aut non.

His præhabitis, sit ista prima conclusio. Iudex ordinarius, & multo minus delegatus non potest reo accusato, & convicto laxare licite pœnam in lege statutam super crimine de quo reus est condemnatus, reo petente recompensationem illatam sibi iniuriæ. Hæc conclusio quam credimus esse sancti Thom. se. sec. q. 68. art. 3. patet primo auctoritate diuinæ legis. nam Deut. 13. de illo qui suadet Djs alienis, dicitur. Non parcat oculus tuus, ut miserearis, & ocultes eum, sed statim interficies eum. Et de homicidio dicitur Deut. 19. nec misereberis eius &c. Secundo patet ex 9. presenti notandum. ff. ad turpil. l. 1. vbi sic dicitur. Facti quidem inquisitio in

A. principio malo bonum non sequitur.

Consilium malum sapientis.

Pœnas augere, & minuire.

Relaxare, mutare, & alterare.

Laxare pœnam reo nõ potest.

in arbitrio est iudicantis, pena vero prosecutio non eius voluntati mandatur, sed legis auctoritati referuatur; non arbitrio iudicis committitur. Et propterea dicitur in authen. de Iudicibus. §. oportet. quod Iudex non debet esse mitior lege. & ff. ad municipia. l. ordine.

Duo à Iudice consideranda.

Ratione vero probatur præfata conclusio per Sanctum Thomam ubi supra, ex duobus quæ sunt circa Iudicem consideranda, quorum vnum est, quod ipse habet iudicare inter accusatorem & reum: & aliud est quod ipse non facit iudicij sententiam quasi ex propria, sed ex publica potestate. Duplici ergo ratione impeditur Iudex ne reum à pena absolueret possit. Primo quidem ex parte accusatoris, ad cuius ius quandoque pertinet, ut reus puniatur; puta propter aliquam iniuriam in ipsum commissam, cuius relaxatio non est in arbitrio alicuius Iudicis; quia quilibet Iudex tenetur ius suum reddere unicuique. Alio modo impeditur ex parte reipublicæ cuius potestate fungitur, ad cuius bonum pertinet, quod malefactores puniantur, sed tamen quantum ad hoc differt inter inferiores Iudices, & supremum Iudicem, scilicet Principem, cui est plenarie commissæ publicæ potestas. Iudex enim inferior non habet potestatem absoluendi reum à pena contra leges superiorum sibi impositas: unde super illud Io. 1.9. non haberes in me potestatem ullam, dicit August. talem non dederat Pilato potestatem, ut esset sub Cæsaris potestate, ne ei omnino liberum esset accusatum absolueret. Princeps qui habet plenariam potestatem in republica, si ille qui passus est iniuriam velit eum remittere, poterit licite eum absolueret, si hoc publicæ utilitati viderit non esse nocuum.

Pilatus abusus est potestate.

Quando diuersæ pœnæ pro vno delicto, minor est imponenda.

Secunda conclusio est. Si iniuriam passus consentit, ut reo pena relaxetur, Iudex habens plenam auctoritatem potest licite reo relaxare in lege statutam, dum tamen hoc non sit nocuum, aut scandalosum reipublicæ. Patet hæc conclusio ex iam dictis.

Tertia conclusio est, cum pro vno eodemque facto diuersæ pœnæ de iure imponuntur, tunc vtraque pro vno eodemque tempore non est imponenda. Hæc conclusio patet in c. at si clerici. de iudi. maxime ubi vtraque per se sufficeret, ut ibi notatur, sed tunc minor est imponenda, quia pœnæ potius sunt molliendæ, quam exasperandæ. ff. de pœn. l. interpretatio. ne, & de pœnit. dist. 1. c. pœnæ, vel locus erit gratificationi. c. cū autem, de iur. pa. vel illa imponetur quæ magis timeatur. c. quoniam frequenter, vt l. non contest. quia hoc solum bene agitur, ut vita hominum corrigatur. c. prodest seueritas. 23. q. 5.

Quarta conclusio est. Si pena ipso iure contrahatur, non potest Iudex eam relaxare, aut commutare, vel alterare, quia talis pena cum iam quodammodo in hæreat, vbi ipsius rei, non pendet ex Iudicis arbitrio, tum quia (vt Ioan. And. in cap. 1. de fagit. ait) quando pœna imponitur ipso iure, non requiritur alia pena condemnatoria seu declaratoria delicti.

Quinta

Quinta conclusio est. Pœnam in lege statutam non potest commutare vel alterare, augendo vel minuendo Iudex delegatus, quia talis non potest dispensare, sed iure communi procedere, cum fines mandati exacta diligentia sint seruandi. c. cum dilecta. de rescript. Hæc conclusio colligitur ex c. de causis. de offi. deleg.

Sexta conclusio est. Pœnam in lege statutam pro aliquo crimine Iudex etiam ordinarius non habens potestatem dispensandi super illo crimine, non potest commutare, minuere, vel augere, vt in c. licet. de pœnis.

Septima conclusio est. Iudex ordinarius habens potestatem dispensandi super illo crimine non potest pœnam statutam in lege mutare, aut alterare, minuendo, vel augendo sine causa legitima, & sine causæ cognitione, vt dicit Host. in sum. lib. 5. titu. de accusa. §. quis sit effectus accusationis. Effectus accusationis est, vt reo conuicto imponatur pœna ordinaria, & certa, si in iure statuta inueniatur. Nam Iudex qui meliorem aut duriorē pœnam imposuerit, quam scriptam reperit, graui iniuria notatur, vt C. ad l. Iul. de vi publ. vel priua. l. simus qui in fi. & C. ne Sanctum baptisma reite. l. 3. & 9. de offi. deleg. c. de causis. §. 1. & c. vbi, de transact.

Sine cā nō licet pœnā mutari.

Duriorē pœnā imponēs iudex iniuria notatur.

Octaua conclusio est. Pœnam in lege statutam iudex non potest commutare post prolatam sententiam, vt ex tex. c. si quæ. 2. q. 3. quod vt ait Lau. & Archi. habet locum post sententiam iam latam. Et ff. de re iudi. l. actori.

Sed contra talem conclusionem aliqui arguunt. Et primo de c. veniam 35. q. 9. vbi Papa post sententiam cuidam pœnam temperauit, & idem de Præside prouinciæ, qui etiam post sententiam potest multam impositam temperare, vt ff. de offi. præsid. prouin. l. illicitas. §. qui vniuersas.

Post sententiā qui temperare pœnā possunt.

Sed respondetur, quod speciale est in Papa, & præcipue qui vocatus est in plenitudinem potestatis, quod possit in criminali etiam post latam sententiam ipsam temperare pœnam adiudicatam: similiter & Præses prouinciæ, qui etiam habebat maximam potestatem, & ideo ex hoc non sequitur, quod regulariter omnes Iudices hæc possint facere.

Nona conclusio est. Pœnam in lege statutam de aliquo crimine potest qui habet potestatem dispensandi super illo crimine, commutare, augere, vel minuere cum causæ cognitione, & ante sententiam, vel in ipsa sententiæ prolatione, vt in c. in Archiepiscopatu. de rapto. & C. eo. tit. l. & si seuerior. In qua quidem causæ cognitione habetur consideratio locorum, temporum, & personarum, atque causæ, multitudinis, ac ætatis, & scādali. Namque ex his omnibus rigor iuris mitigatur, vt colligitur manifeste ex c. super eo. de sent. excommuni. Et c. vlt. de transact.

Locorū, temporū, & personarū distinctio.

Item causa cognita, & ex prædictis causis, & iuribus poterit pœnam augere, & etiam quia multis crassantibus vindicta opus est. ff. de pœnis. l. aut pacta. §. vlt. Et l. capitalium. in vlt. §. & in d. l. & si seuerior. & per Innoc. de consti. c. 1.

O Deci-

Decima conclusio est In pœnis extraordinarijs iudex potest exasperare, & mitigare, vt ff. de pœnis. l. Hodie, & de pœni. di. 1. c. Mensuram. In quibus extraordinarijs tunc dicitur pœna diminui, vel augeri, cum iudex nō seruat id, quod in talibus seruari consuevit, arg. ff. de dam. infe. l. si finita. §. 1. & ff. de flum. l. 1. cum similibus.

Ad humaniorē declinare debet iudex.

Vndecima conclusio est. Talis in dulgentia, siue remissio pœnæ non est faciendā per Iudicem homini incorrigibili. 23. quæst. 4.

Duodecima conclusio est. Quando pœna non est determinata à iure, siue in lege statuta, tunc imponitur arbitrio iudicantis, qui debet, æquitate seruata, semper in humaniorem partem declinare. c. ex parte, de transa. Et. ff. de effra. l. 1. & ff. de pen. l. Hodie, & c. de causis. de off. deleg. & cap. vlt. de transa. Cum his concordant Inno. & Host. maximè in sum. Archid. in cap. si ergo. 17. q. 1. Et Henricus Boich. super cap. in Archiepiscopatu. de Rapto.

Quibus nocet iudex remissus.

Et nota, qd si Iudex remitteret pœnam inordinate, nocuumentum inferret communitati, cui expedit vt maleficia puniantur, ad hoc vt peccata vitentur. Vnde Deuteron. 13. dicitur post pœnam seductoris. Vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quispiā huius rei simile.

Nocet etiam personæ cui illata est iniuria, quæ recompensationē accipit per quandam restitutionem honoris in pœnam iniuriantis, vt dicit Sanctus Tho. Hæc Io. de Tur. Cre. super c. si quem. 2. q. 3.

Iuramentum dare quando non debeat iudex.

Iudex non debet reo dare iuramentum de veritate dicendā, quando facit eum respondere inquisitioni. Facit optime textus in c. Cleros. de conhab. cler. vbi habetur, qd non est dādum iuramentum ei, contra quem est præsumptio, qd abiuret, & periuret. Per quem textum dixit Speculator. in tit. de iuramento calum. §. Nunc dicimus, quod iuramentum calumniæ de non petendis delatorijs frustratorijs debet omitti, quia raro esset qd litigantes nō essent periuri. Facit textus in l. Ambiguitates C. de indi. vidui. tol. Per quem textum dicit ibi Bal. qd non dari debet materia deierandū ei quem verisimile est velle vel posse deierare. Et vide ibi per Iason. in fi. Cui autē dubium est, quod reus in criminalibus, vt euadat mortem, & vitam saluet, qd iurabit falsum, non semel tantum, sed centies nisi esset aliquis homo ita bonæ conscientiæ, qd potius mori eligeret, quàm falsum iurare, quorum hominum semen rarum est in terris. Marfil. in Prac. crim. §. post quā. nu. 4. qui multa pro hoc allegat. Bar. tamen, & Bal. oppositum dixerunt, vt idem Marfil. imponit Sed opinio ipsius magis pia videtur, licet oppositum vbiq; seruetur, & forte non sine peccato.

Iudex pro labore nihil petat.

Iudex ordinarius, vel delegatus ecclesiasticus pro labore in iudicando nihil petere debet, vt in c. Cum ab omni. de vi. & hone. cler. & c. statutum. de rescript. lib. 6. Et licet loquatur de ordinario, tamen idem tenendum est de delegato, & ordinario, vt per Abb. & Io. And. in d. c. cum ab omni. Si tamen delegatus ecclesiasticus non habet redditus, vel beneficium ecclesiasticum vnde viuat, poterit accipere id, quod & petere, & accipere potest delegatus Principis secularis, videlicet sportulas, Abba. in d. c. cum ab omni. Vide Tabien. in ver. Iudex. 6. & 11.

Iudex potest munera accipere ab alijs quàm à partibus, dummodo inō partium nomine, nec aliquo malo fine, arg. in c. statutum, de rescript. lib. 6. §. Insuper, & gratia. Tutius tamen est, dum quis est iudex à nullo accipere munera. Nam Esai. 33. dicitur, qui excutit manus suas ab omni munere, hic in excelsis habitabit. A partibus autem durante iudicio non accipiat, quia hoc est prohibitū, nisi sint comestabilia, & potabilia parui momenti, quæ paucis diebus possunt consumi, quæ possunt indifferentē accipi secundum Archid. & gl. in d. c. statutum, alia autem omnia prohibentur accipere Iudices, etiam si sit obolus vnus. ff. de off. præsid. l. plebiscito. & l. solent. ff. de off. proconf. & not. per gl. in l. 3. C. de cond. ob tur. cau. Post iudicium factum autem, & lata sententiā, si ex mera liberalitate aliquid donetur etiam à partibus, licite accipitur, secundum Gemin. in d. cap. statutum, & per Franch. ibidem, Hippo. Marfil. in suo sing. 90. dicit vt infra, Iudex post latam sententiam potest à partibus munera accipere, nec poterit puniri de barataria, maximè pacto non interueniente ante prolationem ipsius sententiæ, & adducit Ancha. in cons. suo. 272. incip. de titulis crimi. in penult. col. Erit tamen magis ædificatorium nullo modo à nullo accipere, quia licet Iudex sit ita constans, quod muneribus non permittat se corrumpi, tamen semper erit præsumptio contra eam de corruptione, quia secundum Chrysoft. sicut matrona non est casta, quæ cum rogatur munera accipit, ita nec Iudex munera accipiens immunis à corruptione iudicatur.

Sportulas recipere quando possit iudex.

Munera à iudice acceptabilia.

Præsumptio contra accipientem.

Iudex pecuniā accipiens cui restituere teneatur.

Iudex si accipit pecuniam, vt male iudicet, non solum punitur vt C. de pœn. iud. mal. l. fin. & 11. q. 3. cap. quatuor. sed tenetur ad restitutionem pecuniæ, non ei qui dedit, quia turpiter dedit, sed ei in cuius iniuriam recepit. 1. q. 1. cap. iubemus, arg. 17. q. 4. cap. si quis in attrio. si autem accepit vt bene iudicaret, tenetur restituere ei qui dedit, quia cum ex suo officio teneatur bene iudicare, turpiter accepit. 14. q. 15. cap. non sane, & crimen concussionis commisit. Et idem dicendum si iudex debeat iudicare, & accipit pecunias, vt non iudicet. 1. q. 5. cap. iubemus. & cap. nemo. de fimo. & 11. q. 3. cap. dicit August. Non licet Iudici iustum iudicium vendere. Guil. tamen dicit, quod hoc dictum intelligitur de restitutione pecuniarum in hoc secundo casu, quando id constat in foro fori, sed in foro conscientiæ magis videtur consilium quàm necessitas. Debet tamen de illis pecunijs fieri sicut de quolibet alio turpi lucro. Archiepiscopus Floren. 3. par. sum. tit. 9. c. 2. §. fin. Tabien. in ver. Iudex, num. 16.

Iudex tenetur compellere aduersarium ad præstandam cautionem de non offendendo nec actorem, nec suos, nec offendi faciendo, quando

actor verifimiliter eius imporat auxilium, vel officium, si illicitas. §. ne potentiores. C. de his, qui ad eccles. confu. & ibi Cyn. Tabien. in ver. Iudex, num. 4.

Iudex ad eum non interesset actur.

Iudex qui fert sententiam iniustam dolose & scienter, tenetur laeso praecise ad omne interesse, nisi possit inducere illum pro quo tulit sententiam, ad plenam restitutionem. C. de poen. iud. mal. fi. l. 1. q. 3. e. quatuor. & secundum iura multas alias penas debet sustinere, l. 1. q. 3. e. quicunq; unde Guil. dicit, quod est grauius rapina, quia abutendo auctoritate diuina quam habet in iudicando, praeter iniuriam proximi, Deo iniuriatur. Et si est Iudex ecclesiasticus, & contra iustitiam in grauen alterius partis quicquam fecit per gratiam, vel sordes, puta pecuniā, incurrit suspensionem per annum ab executione officij, & debet condemnari ad extimationem boni viri, c. cum aeterni, de re iud. lib. 6. Archiep. Floren. 3. par. titu. 9. c. 2. §. 1.

Iudex ignorantiam non excusatur.

Iudex per ignorantiam iniuste iudicans tenetur secundum leges laeso, in quantum bonum, & equum videbitur religioni iudicantis. ff. de varijs, & extraord. cogni. l. si. sed in iudicio animae tenetur sicut in primo casu sit prapósito, si in culpa fuit, scilicet quia sciuit se insufficientem, vel scire debuit, & tamen talem causam iudicare praesumpsit. Nam Iudex debet esse peritus, ita quod non habeat ab alijs querere quid loqui, & facere eum oporteat, c. ex literis, de consang. & hoc intellige de iudice ordinario. Archiep. Flor. 3. par. tit. 9. c. 2. §. 1. Nam si sit Iudex delegatus, vel subdelegatus, & necessitate obedientiae male iudicet bona fide, & de consilio peritorum, secundum Guil. non tenetur, & idem dicendum est secundum Ray. in sum. si iniquam dedit sententiam deceptus per assessorem, qui sufficiens putabatur. Archiep. Flor. vbi s. Tabie. in ver. Iudex, num. 20. Armil. in ver. Iudex, num. 14. si autem per negligentiam male iudicauit, vt quia erat sciens, & valens, sed noluit studere, & propter hoc errauit, idem iuris est sicut de ignorante, secundum Raymun. in sum. mitius tamen cum isto agendum erit, quam cum illo, qui scienter iniustum iudicium fecit. Archiep. Flor. vbi supra.

Sine iudicij fama procedens.

Iudex si inquisitionem facit sine iudicij, aut fama praecedente, quamvis inquisitum absoluat, tenetur ad interesse omnium expensarum, & alia quae inquisitum ex tali inquisitione passus est. Enno. in c. si. quod met. cau. & per Amad. in trac. iudicatus, ibi tenetur Iudex malefi.

De corruptela accusatus.

Iudex si de corruptela accusatur, vel imputetur, debet esse legitime conuictus. l. iudices. C. de digni & in l. fir. & in anthen. ibi. posita. C. de poen. iud. vbi textus expresse dicit, quod accusans iudicem de corruptela debet hoc probare, & dicit ibi. per illum textum Iacob. de Bel. quod iniustitia debet esse euidens & manifesta, & non occulta, vel praesumpta, vt ibi, & in §. illud, adeo quod, & per Pari. de Puteo in trac. de iudic. testis. 2. & contra officiales in iudicatu debent haberi probationes euidentes,

euidentes, secundum Bal. in repeti. §. proficisci. q. 10. in fin. quia pro eis praesumitur, unde non habebit locum delatio iuramenti in defectum probationis. l. 1. vbi Angelus. & 5. q. 6. cap. Epiphanius, in fin. & cap. at si clerici. de iud. Et qui dicit se dedisse officiali, nisi officialis fugiat a iudicatu, debet probare per testes, nec eius statur iuramento secundum Angel. in aucten. vt iudi. sine quoquo suffra. §. oportet, & adde Bald. in aucten. sed nouo iure. C. de poen. iud. vbi dixit, quod ad hoc vt puniatur Iudex, debet is qui dicit se dedisse, hoc probare, aliās punitur, vt ibi est textus, & contra officiales non debet fieri nimis scrupulosa inquisitio, nec nimis in iudicatu vexari debent, arg. l. si. ff. de diuor. & l. penul. de quaestio. ni. Nam si permittatur officialibus in fine officij, & in iudicatu fieri scrupulosas inquisitiones, & ipsos calumniari, frangetur neruus iustitiae, auctoritas iudicum deprimetur, & vilescet, malefici vires assumunt, & in officio eorum successores lento calle procedent: satis enim torquetur officialis contra quem multa iniusta querela contra famam, & honorem suum offeruntur, & potest agere iniuriarum, vt in l. item apud Labeonem. §. si quis non debitorem. ff. de iniurijs, & l. si creditor, quare in dubio fauendum est officiali per iudicatos. Et haec omnia Paris de Puteo in suo tract. de iudic. & vide ibi, per iudicatos officialis, & aduerte quod punitur in barataria, tam ille qui dat, quam ille qui recipit, & eadem pena. l. 1. C. de indi. vidu. toll. dum tamen amicus aliquid donat officiali ratione amicitiae, non committitur bararia, vel barataria, vt not. gl. in l. 1. C. de co. di. ob. tur. cau. & textus in c. & si quaestiones, de simo. vbi dicitur quod in crimine simoniae attenditur qualitas personae dantis, & recipientis, & quantitas muneris, & tempus donationis, & in summa debet attendi, quid, quale, quantum, & non omnia, & non semper, & non ab omnibus accipienda sunt munera. l. solent. ff. de off. praesid. & contra officialem in iudicatu testis esse non potest qui dedit libellum, vel petitionem contra eum, quia est suspectus, vt in c. meminimus, & c. cum P. Maconella, de accusa. licet in crimine haeresis, & simoniae leues probationes admittantur, vt in dictis iuribus.

Officiales non debent in iudicatu vexari

Dans, & recipiens in barataria punitur

In simonia, & dans, & recipiens consideratur.

Leues probationes vbi requirantur.

Mediatores facinoris testes esse non possunt.

Inimici capitales.

Item non possunt esse testes illi qui fuerunt mediatores, & dicunt se portasse, vel dedisse officiali, quia criminis participes sunt, vt est tex. in c. 1. de testi. lib. 6. & hoc maxime procedit si agit criminaliter, sed si etiam civiliter agatur plene non probant, quia videntur deponere in facto proprio, secundum Bar. in l. deferre. §. idem decreuerunt. ff. de iur. fisc.

Item repelluntur carcerati, vel iniuriati ab eo secundum Bal. in l. si ipse. C. famil. hercis. quia praesumuntur ei odiosi, per illum textum, & consequenter testes contra eum esse non possunt, vt in aucten. de testi. §. si vero odiosus.

Item non admittuntur capitales inimici. ff. de arb. l. licet, & c. per tuas, de simo. 2. nec etiam qui habitant cum tali inimico. Specu. de testi. §. 1.

verf. quod si ab vno. Et non solum qui est inimicus vere, sed etiam putati-
ue apud ipsum vulgus. secundum Odo. & Docto. in l. Athletæ. §. dat re-
missionem. ff. de execu. tuto. & non solum qui est inimicus mentis, sed
etiam qui præsumitur esse, puta qui habet causam inimicitia, secundum
Inno. in c. cum r. & ff. de re iudi. vel etiam si est suspectus de inimicitia se-
cundum eundem Inno. in cap. cum P. Maconella. de accusa. & probatur
inimicitia ex verbis minatorijs, not. glo. in supra alleg. l. Athletæ. de exe-
cu. tuto. §. item propter. Et extenditur vsque ad quartum gradum. l.
lex Cornelia. ff. de iureiur. vel quemlibet de cassato. l. r. C. si qua præ-
di. pote. & ratio est, quia facile mentiuntur. l. 3. ff. de testi. Item con-
sanguinitas querelantis repellit à testimonio, & detrahitur ei fides, l.
lex Cornelia. ff. de iureiur. si enim amicitia repellit testem. ff. de vsuris. l.
sciendum, molto fortius consanguinitas. l. 3. §. r. ff. de testi. ita consu-
luit Oldra. in cons. quod incipit, quæritur si testis. Hæc omnia vide in
tract. D. Amodæi Iustini de Castello.

Inimicitia p-
batur ex ver-
bis minato-
rijs.

Consanguini-
tas querelan-
tis.

Iudicem cor-
rumpere ten-
tans.

Iudicem corrumpens, vel corrumpere tentans, punitur pœna l. Cor-
neliæ, de sicar. §. sed & si. & sic probat textus, quod ita punitur attenta-
tio delicti sicut ipsum delictum. facit l. si quis non dicam rapere. C. de
Epif. & cler. & l. si qui cum telo. Marfil. in repeti. ad l. Cornel. de sicar. §.
sed & si quis. Et lex imponens penam aliquid accipienti per baratariam,
habet locum etiam in dante secundum Bal. in l. 1. ff. de calum. & per Mar-
fil. ad l. Cornel. de sicar. §. seruo. nu. 6. intellige hæc nisi qui dedit, vel pro-
misit Iudici reuelauerit, & probauerit, quia tunc absolvitur, sed si reue-
lauerit, & non probauerit, & Iudex iuret se non recepisse, tunc punitur
reuelans siue accusans in civili in amissione, & extimatione litis, & causa
in criminali in confiscatione bonorum, vt in aucten. sed non iure. C. de
penis iud. qui mal. iud. & per D. Amodæum Iustinum in tract. si iudic. ibi
quæ sit pœna. Pœna autem Iudicis committentis baratariam, de iure no-
uissimo est in causa civili pœna dupli. & priuatur dignitate, in criminali
mittitur in exilium, & confiscantur eius bona, vide D. Amodæum vbi supra.

Carens sensu
aliquo.

Iudex esse non potest carens aliquo sensu corporeo. gl. & ibi Abb. in
procemio Grego. in octaua colinam de carente sensu intellectus habetur.
3. q. 7. §. tria. De carente sensu visus legitur in l. cum prætor. ff. de iudi. &
in c. si. de reg. iur. lib. 6. vide per Inno. in c. sciscitatus, de rescrip.

Contra cleri-
cum quo pro-
cedere possit
laicus.

Iudex laicus potest cognoscere de crimine obiecto clerico, vel contra
clericum in testem producto. quia secundum Inno. tunc non proprie obji-
citur crimen clerico, vel contra clericum, sed contra laicum, qui eum pro-
duxit, quoniam ipse ex eius depositione patitur pœnam, & non clericus,
quia eius testimonio non creditur.

Iudex sæcu-
laris non co-
gnoscit de
hæresis crimi-
ne.

Iudex laicus non potest cognoscere de crimine hæresis, cum sit me-
re ecclesiasticum, neque directe, neque indirecte, potest se impedire. in
cap. vt Inquisitionis. de hære. lib. 6. idem putarem (ait Abb. ibidem) di-
cendum.

tendum per illum text. vbi crimen esset mere ecclesiasticum. sed vbi crimi-
na non essent mere ecclesiastica, tunc si traditur quis curiæ seculari, vt
quando clericus degradatur, Iudex secularis non debet illum punire
nisi fiat sibi fides de processu, quia ille efficitur de foro suo. Vide Abb.
in c. perniciosum, de offi. ord. facit ad hoc idem Abb. in c. cum sit gene-
rale, de for. comp.

Sed quid si laicus in sua opinione persistens diceret se nolle hereticum
damnatum punire, nisi videat, & examinet processum? Dic, q. Inquisi-
tor poterit illum compellere per gl. in c. pri. de offi. ordi. in ver. præiudica-
tum. quæ etiam allegat c. Administratores. 23. q. 5. facit etiam ad hoc gl.
in cap. singul. de maledicis, in ver. contra eum. Et allegat cap. Cum ad ve-
rum. distin. 96. Habes idem glo. fin. cap. Auctoritatem. 15. quæst. 6. & 23.
quæst. 1. Si quos. Et quæst. 5. relegantes, & quæst. 8. Vt pridem, & 2. q.
pri. cap. sicut sine iudicio. vbi glo. dicit, quod executio sententiæ non de-
bet aliqua excusatione differri, aut retardari, etiam si executor scit illam
esse iniustam. Pro quo habemus expressum, & clarum textum in cap. Pa-
storalis. de off. deleg. §. Quia vero. vbi statuitur, quod ordinarius delegati
sententiam exequatur, etiam si sciant illam esse iniustam. Quod glo. de-
clarat locum habere in executore mero, vt in casu nostro. Vide Panor. ibi.
qui dicit delegatum posse mandare Ordinario, vt exequatur sententiam
suam, & eum, cui nuda executio mandatur, cognitionem assumere non
posse super sententiæ iuribus. Vide quoque glo. in c. significasti. eo. in
ver. non vult.

Iudex nolens
Inquisitoris
sententiam
exequi.

Notabile.

Delegatus or-
dinario man-
dat.

Quomodo autem Inquisitor compellet laicum iudicem, vide extraua-
gantem Urbani III. & Clem. III. quæ incipit. Præ cunctis. §. ceterum.
vbi Inquisitoribus præcipitur, vt contra illum tanquam contra fautorem
hæreticorum intrepide procedat. dicit enim, Ceterum si forte (quod
non credimus) aliqui cuiuscumque conditionis, huic negotio vobis cõ-
misso se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire, vt non
possit procedi libere in eodem, imo nisi inquisiti, seu requisiti id fecerint
& iuxta officium, & posse suum singuli iuuerint studiose, contra eos tam
hæreticos, fautores, & defensores secundum sanctiones canonicas, freti
eadem auctoritate intrepide procedatis. & infra, Contradiutores per cen-
suram ecclesiasticam cõpescendo &c. Extat etiam constitutio Inno. III.
quæ incipit. Cum sicut accepimus. vbi decernitur, q. Inquisitores per
censuram ecclesiasticam compellere possunt sæculi potestates ad ea obser-
uanda, quæ ipsi Inquisitores duxerint facienda. Item idem Innoc. in alia
extrauag. quæ incipit. Ad extirpanda de medio populi Christiani zizania,
ita dicit, Teneatur insuper potestas vel rector quilibet cum bono, & secu-
ro comitatu omnes hæreticos quocumque nomine censeantur, dice-
cesano &c. seu hæreticorum Inquisitoribus præsentare. damnatos
vero de hæresi per diocesatum, vel eius vicarium, seu per Inquisi-
torem

Contra iudi-
ces quo pro-
cedere possit
Inquisitor.

torem prædictos, Potestas, vel Rector, vel eius nuncius specialis, eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales æditas seruaturus. Et in principio constitutionis dat potestatem Inquisitoribus procedendi contra contrafacientes per excommunicationem in personas, & interdictum in terra, appellatione remota, &c.

Extant insuper constitutiones Imperiales Federici, in quibus præcipitur Potestatibus sæcularibus, &c. ut ecclesiasticis in hæreticorum causis pareant, ut in illa quæ habetur in lib. 2. de statutis, & consuetudinibus feudorum. §. statuimus. & in alia constitutione, quæ incipit, Commisisti nobis. §. 1. ubi dicit: Statuimus itaque, sancientes, ut hæretici quocumque nomine censeantur, ubicumque damnati fuerint ab Ecclesia, & sæculari brachio assignati animadversione debita puniantur. & infra. Ad hoc notum fieri volumus, fratres Prædicatores, seu de ordine Prædicatorum pro fidei negotio in partibus Imperij nostri contra hæreticos deputatos, cæterosque, &c. sub Imperij nostri speciali defensione receptos, & quos apud omnes sub ope, & recommendatione Fidelium Imperij esse volumus inoffensos, &c. Et in constitutione Patarenorum §. statuimus, ver. si vero dominus. Vide Bossium de foro comp. num. 161. & 162. & de denunciatione, ubi damnat opinionem Bartoli in crimine merè ecclesiastico, prout est crimen hæresis, quamuis dicat posse sustineri in mistis.

Se de hæresi damnatum sciens innocentem.

Sed ut rem ipsam melius exploremus, ponamus quod laicus dicat se scire damnatum de hæresi innocentem esse, quid faciet? Responde, quod aut hoc scit per probationes legitimas, puta per testium examinationem, aut per aliquid aliud sibi priuatè cognitum. Si primo modo, illæ probationes coram illo factæ nullius sunt valoris, quia sunt factæ coram iudice incompetente, cum ipse non possit de hoc crimine directè, vel indirectè cognoscere, ut per superius dicta ex c. ut inquisitionis. §. prohibemus, & per alia iam prædicta. Si secundo modo, dicitur quod hoc non obstat, quia non iuxta cognita sibi uti priuatæ personæ, sed secundum allegata, & probata, & secundum leges, & iura, uti publica persona procedere debet, ut 3. q. 7. cap. iudicet, & habetur à D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 2. Vt iterum dicitur, quod aut vult procedere ut Iudex, aut ut merus executor: si ut Iudex, quamuis sit incompetens, ut iam diximus, debet iudicare secundum iura. At iura, & Doctores ubique clamant, quod de hæresi per ecclesiasticos Iudices damnatum puniat: ergo debet eum punire. Si autem merum, & simplicem executorem agnoscit, quare recusat? Nam si facta iam coram Sancto Tribunali cribrare, & rursus examinare vult, executoris limites excedit, quod non licet, & hoc bene perspecto pereunt limitationes Gondisalvi in trac. eo. q. 9. num. 6. 7. & 8. constat enim quod merus executor nihil de his cogitare debet, salva semper sua conscientia, ut per

D. Tho.

D. Tho. loco citato, & Alex. de Ales in 3. par. q. 40. membro 6. art. 2. Richard. q. 26. art. 3. & Petr. de Tarant. ac Thologos omnes, ut refert D. Soto de iust. & iur. li. 5. q. 4. art. 2. vide Boss. de homicidio, nu. 95. & sequen. vsque 102.

Iudex potest iudicare secundum illud quod sibi notum ut notorium, sine aliqua probatione fienda in iudicio, tex. cum gl. in l. 1. C. qui & aduersus quos. Secus si esset sibi notum non ut notorium, sed ut priuato, quia tunc requiruntur probationes, ut in præalleg. l. & 2. q. 1. §. sciendum, & §. quando autem Abb. & Inno. in c. dilecti, de iudi.

Notum, & notorium quod differant.

Iudex ecclesiasticus non debet scire in clericum poenalaici, nisi prius usus fuerit poena ecclesiastica. Abb. in c. cum ab homine, de iud.

Nota iudex ecclesiasticus.

Iudex ecclesiasticus potest coercere Iudicem sæcularem non administrantem iustitiam ecclesiasticis petentibus. Abb. in c. cum deputati, de foro compe.

Iudex, ut ait Bar. in l. admonendi, per tres vel quatuor gradus adducitur ad credulitatem, & fidem, videlicet primo cum causa introducitur per actorem, & sequitur negatio per reum, Iudex adducitur ad dubitationem. Secundo cum ex aliquo leui indicio, vel argumento inducitur in suspensionem. Tertio si argumenta insurgunt fortiora incipit opinari, nec tamen sufficit ad fidem, & credulitatem, sed parum deficit. Quarto si aliqua adhuc magis exiguntur in causa, adducitur ad credulitatem, & fidem, ita quod Iudex poterit ferre sententiam. De his omnibus non poterit dari certa scientia, & doctrina, sed Iudex habet ex arbitrio suo examinare, an sint talia, quæ inducere debeant animum suum in, vel ad plenam, vel semiplenam probationem. Abb. in c. tertio loco, de proba. vide ibi diffusus.

Gradus ad credulitatem faciendes. Dubitatio. Suspicio. Opinio. Credulitas.

Nota tamen quod arbitrium Iudicis intelligitur contra accusatorem, non contra reum, videlicet, Iudicem posse desistere, & superfedere à torturâ propter periculum, & fragilitatem torturæ, non autem excedere modum de quo modo lex disposuit, ut in l. 1. ibi. quando, vel quatenus faciendum sit videamus. ff. eod. & ita intellige legem, quæstionis modum, eiusdem tit. dicente Iurisconsulto, ibi. Itaque quæstionem haberi oportet, ut seruus laturus sit innocentia, vel supplicio.

Iudex debet procedere secundum equitatem iuris, & iure informatam, quia non debet esse clementior lege, ut in authen. de iudi. §. oportet, cum lex sit fundata super ratione, & æquitate. 1. di. c. consuetudo, & l. placuit. C. de iud. & in c. erit autem lex, dist. 4.

Clementior lege esse non debet.

Iudex quibus ex causis possit recusari, vide in c. causam, de offic. deleg. Io. And. in c. legitima, de appell. Spec. eo. tit. §. superest. Adducitur & alia causa per Doctores, scilicet cum Iudex successisset in totum, vel in partem litigatori, ut in l. senatus. ff. de offic. præsid. Abb. in c. cum contingat, de foro compe.

Recusari quâdo potest iudex.

Iudex

Functus suo officio quando dicatur. Iudex per sententiam non dicitur omnino functus officio suo, sed demum post executionem factam. Dicitur tamen certo modo functus, ut non possit se amplius impedire de cognitione causæ, ut in l. Iudex postquam. Et in l. conquerebatur ff. de iurisd. omni. iudi. Duobus namq; modis Iudex dicitur functus officio suo.

Primo, quando per se mandavit executioni sententiam.

Secundo, quando præcepit mandari.

Iudex ex diuersis animi motibus, & ex varijs suggestionibus partium, testium, & instrumentorum quando detinet ad vnum animi finalem conceptum, non indigentem alio adminiculo quam iuramento. Bald. in rubr. de controuers. inuesti. in vñ. feu. Barba. in consil. 30. primæ partis.

Iniustam iudicis ecclesiastici sententiam exequi. Iudex secularis iniustam sententiam Iudicis ecclesiastici executioni mandare non tenetur, sed potius excommunicationem ferre. Inno. in c. prohibemus, de offi. deleg. Iudici tamen petenti processum damnati hæretici, ut videat vtrum iuste sit condemnatus, denegandus est, secundum Abb. in c. 1. de offi. ordi. licet Bar. in l. diuus. ff. de custo. reo. & l. Magistratibus. ff. de iurisd. omni. iud. teneat contrarium.

Iudex ecclesiasticus in ecclesiasticis, vel iusticiis causis se intromittit. Iudex ecclesiasticus non potest se impedire de criminibus, quæ non sunt mere ecclesiastica, seu saltem mista, nisi indirecte quo ad penitentiam imponendam, & ad delictum prohibendum, in cap. nouit. de iudi. & ibi Abb. nisi delictum sit notorium, ut notatur per Inno. in c. 1. de offi. ordi.

Matrimonij quomodo ad iudicem ecclesiasticum pertineat. Iudex ecclesiasticus potest adiri, nedum vbi contenditur de substantia matrimonij, sed etiam vbi agitur de consecutiuis ad ipsum matrimonium, Abb. in c. Gemma. de sponsal.

Recusari quomodo possit iudex. Iudici delegato Papæ iniuste procedenti, an ordinarius loci possit videnter resistere, ut puta Episcopus Inquisitori hæreticæ prauitatis, Abb. post Inno. in c. si quando, de offi. deleg. & per Inno. in cap. dilecto, de sent. excommunicationis lib. 6. & glo. in c. non debet. 1. q. 3. & glo. in c. non inferenda. 2. q. 3. & glo. in c. pastoralis, de offi. deleg. in ver. Intelligentia, quæ vult quod iudici exequenti sententiam nullam, possit resisti. Per Bar. in l. deuotum. C. de meta. & in l. omnes. C. de decur. Sed vide supra in ver. Inquisitor.

Errans errare cogitur. Iudex recusari potest suspectus ex causa probabili, siue existat solus, siue habeat collegas. Abb. in c. causam quæ. de offi. deleg. & facit ad questionem, quod si in vniuersitate iudicum habeo aliquem suspectum, licite possum petere quod remoueat, non obstante quod alij possunt facere sententiam iustam. Abb. vbi supra.

Iudex si admittit executiones, & probationes quas non debebat admittere, tenetur postmodum pronuciare secundum illas, alias pars excipiens haberet iustam causam appellandi, nisi Iudex cum prosecutione admi-

admississet, ut puta, si de iure deberet admitti, & non aliter. Abb. in c. cum contingat de offi. deleg. in glo. in ver. nihilominus. Poteris tamen distinguere in hoc passu, ut ibi per eum.

Iudex delegatus committens vices suas alteri, non potest amplius. Quomodo, commissio reuocare, quod intellige, si subdelegatus vti cœpit iurisdictione. ad hoc, c. quamuis de offi. deleg. lib. 6. & per Abb. in c. venerabili. de offi. deleg. & quando iudex pdat ius suum.

Iudex ordinarius vel delegatus definit esse Iudex, cū causam aliquam remittit ad superiorem. An autem possit dictam causam reassumere de consensu partium, dic quod sic, si causa non est præsentata Principi, ut in c. licet. in glo. 1. de offi. deleg. secus si præsentatio esset facta secundum Doct. & bene, ne illudetur superior. arg. in c. Bone. 2. de postu. præla. Abb. in d. c. licet.

Iudex potest deponere tanquam testis de gestis coram se, & coram alijs iudicibus, textus est ibi. Abb. in c. inter dilectos. de exce. præla. & in c. cum nobis, de testi. & in c. cum dilecti, de accusa. Iudex, & testis.

Iudex remittere potest iniuriam illatam personæ, non autem illatam dignitati, & sic potest intelligi. l. vnica. si quis Imperatori maledixerit. & procedit textus secundum vnum modum intelligendi, quod debeat remitti iniuria. Sed Acur. aliter intelligit, videlicet, quod persona iniuriata debeat remitti ad Principem, ut considerata qualitate personæ ei remittat, vel eum puniat, & iste intellectus plus applaudit illi literæ secundum Abb. in c. 1. de maledicis. Quam iniuriam remitte re. possit iudex.

Iudex potest, & debet in pœnis imponendis detrahere seueritati recedendo à pœnis in iure statutis, si causa legitima subest, ut in cap. ex parte, de transact. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. in fa. & ibi Bart. dicit Iudicem posse moderari pœnam statuti. Abb. in d. cap. ex parte. A iure discedere quando possit iudex.

Iudex debet in casibus in iure non expressis inclinare semper in partem humaniorem, & habere æquitatem præ oculis, & pœna imponere declinare de habitu respectu ad personas, loca, & tempora. not. glo. in c. ex parte. de transact. & ibi per Abb. Ad mitiorem declinare debet iudex.

Iudex ex suo officio etiam, nemine opponente, potest indignas personas & inhabiles à testimonio repellere. Abb. in c. dilecti. de exceptio. & in c. exceptione, eo. tit. Et nemine petente ex officio suo tenetur quærere defensiones rei. l. si non defendatur ff. de pœnis volut. in l. §. si. ff. de q. per illum text. & voluit Alexander in consil. 476. incip. pulchre respondet, in fin. & consil. 4. in 6. vol. & reo etiam non petenti debet dari copia indiciorum, ut possit se defendere, ut per Martil. in pract. cri. §. nunc videndum. nu. 8. & multa iura per eum adducuntur, ibi eum vide diffuse.

Iudex si aliquem dolo, vel culpa, negligentia, aut alia ratione, aut alio respectu iniuste vexauit, ad sumptus tenetur. l. si appellationem. C. de appell.

pel. & c. cum æterni. de re iudi. li. 6. de quo est bonus textus in l. si quis in conscribendo. cum glo. C. de pac. & habetur per Baldum in l. mancipia. C. de ser. fugit. & per Bart. in q. sua incipi. Iudex qui per imperitiam, Marsil. in pract. crim. §. superest. num. 8. & 9. & idem in §. inique testifican. num. 15.

Indicia capturam præcedere debet.

Iudex ad capturam asserti rei regulariter procedere non debet, nisi præcedant indicia. ff. de quæstio. l. 1. & in l. penult. vbi est glo. notabilis. C. eo. tit. & habetur per scribentes in clem. 1. de homicidio. In quibus autem casibus aliquando ad capturam deueniatur sine indicijs, habetur per Augustinum de Arim. super maleficijs in ver. fama publica, car. 13. in vltim. additione.

Defensionum terminus exactari debet.

Iudex non potest procedere ad executionem, vbi reus renunciauit suis defensionibus, nisi finito termino primæ dilationis, quia talis renunciatio non valet regulariter. vt per glo. dixit Bar. & Bald. in authen. iubeamus. C. de indic. in rubro, & per Marsil. in pract. crim. §. vlti. num. 23. & 24. si tamen timet Iudex quod fiat tumultus, in tali casu potest ad executionem procedere, vt per Lud. Ro. in fin. §. 89. incipi. licet Iudex procedere non possit, si tamen reus post renunciationem defensionum factam ipsam reuocet, non potest Iudex villo modo ad executionem procedere, nisi finito termino primæ dilationis, & ita not. dixit Angel. in d. l. pactum inter hæredem, in vlt. col. ff. de pac. vbi dicit. Cautus debet esse aduocatus inquisiti, vel accusati, qui suis renunciauit defensionibus, vt faciat talem renunciationem reuocari ab ipso reo, quia ipsa reuocatione facta, non poterit Iudex procedere ad aliquam executionem contra ipsum reum. Et teneas menti quod Iudex semper debet dare terminum defensionis reo confesso vel conuicto, aliàs non dato sibi termino non potest deueniri ad aliquam condemnationem & ita not. dixit Angel. in d. l. pactum inter hæredes. ff. de pac. pro quo alleg. text. l. 3. §. si ad diem. ff. de re milit. Et per Bal. in l. raptores, circa medium, C. de Episco. & cler. & de hoc plene habetur per Marsil. in pract. crim. §. quaritur, num. 30. 31. 32. & 33.

Defensiones reuocari pot.

Iudex, vel tabellio si ante aperturam testium, testes, siue eorum dicta manifestat, vel legi patiat, tenetur per l. ff. eo. tit. l. 1. §. his qui instrumenta, & ea. l. in principio, ibi. incipienda ne. ff. de pen. l. si quis aliquid. §. instrumentum, & §. 2. ff. de extraord. crimi. l. sacularij. §. 1. & idē dicendum de quolibet reuelante secreta consilia ciuitatis, vel detegente priuata consilia sui Potestatis, vel alterius, cuius officio subsequitur, & idem in Iudice si manifestauerit, vel reuelauerit sententiam quam laturus erat, antequam pronunciet & facit. ff. eo. tit. & ff. de offi. præsid. l. obseruandum. Vide Gand. de malef. tit. de falsa. nu. 15.

Reuocatio defensionum quod operatur.

Iudex quando vult relaxare reum qui purgauit indicia, si non vult teneri in iudicatu, antequam eum relaxet, primo assignet terminum accusa-

Reuelans secreta consilia.

Iudex quando vult relaxare reum qui purgauit indicia, si non vult teneri in iudicatu, antequam eum relaxet, primo assignet terminum accusa-

Relaxas reū post purgata indicia.

Iudex quando vult relaxare reum qui purgauit indicia, si non vult teneri in iudicatu, antequam eum relaxet, primo assignet terminum accusa-

accusatori, vel denunciatori ad probandum si quæ probare potest, & intendit, & si nihil de nouo adducetur, vel probabitur, ipsum relaxabit. Ita dixit Ang. de malef. in ver. fama publica, in vlt. col. vbi etiam subdit, quod est bona cautela, quæ in ipsa relaxatione rei Iudex faciat apparere in actis, torturam esse exhibitam in persona ipsius rei cum moderamine, secundum quod indicia contra eum existentia requirebant, & quia bene fuerunt purgata, & ipse reus non fuit reperiendus culpabilis, Iudex illum relaxauit. & dicit hoc notari per Bar. in l. si. ff. de quæstio. Brun. in suo trac. de indicijs ad tortu. qui etiam subdit, quod si Iudex torisset aliquem indebitè, quod vtatur hac cautela in relaxatione, videlicet, quod blandis suasionibus faciat eum confiteri, quod fuit legitime tortus, & de hac rogetur notarius, quia non tenebitur in iudicatu. Vide Gand. in trac. malef. sub rub. de quæstio. & tor. in 4. col. in ver. quid si tortus. Secundo faciat fiseum citari. Tertio accipiat fideiussores à reo de presentando se totiens quotiens ad mandata iudicis. Vide Marsil. in prac. crim. §. quoniam, num. 48. 49. & 50.

Cautela à iudice vtēda in relaxādo reū.

Iudex procedens sine causæ cognitione facit litem suam, secundum Bald. in l. obseruare. §. proficisci, in 25. quæst. ff. de offic. proconsul. & in dolo præsumitur quando transgreditur leges, vt Bal. in consil. 233. incipien. quaritur. in si. pri. vol. & faciens præceptum pœnale sine causæ cognitione, si contraueniat quis non cadit in pœnam, quia censetur vt priuatus, & ei non est obediendum secundum Card. in clem. 1. in fin. de celebr. missi. quem sequitur Felin. in c. ecclesiæ sanctæ, de consti. & si torquet aliquem dolose, pœna mortis est puniendus, vt dixit Bald. in l. decuriones. C. de quæstio. & ibi Angel. & voluit Ioan. de Ana. in cap. 1. de cler. pœn. & Angel. de Aretio in trac. de malef. in ver. fama publica. versicu. tertio, quarto.

Sine causæ cognitione procedēs iudex quid.

Iudex non debet reum ponere ad torturam, si habet plenas probationes ipsius delicti, certus enim certiorari non debet. l. 1. in fin. ff. de post. actione. empti. l. 2. ff. de eden. & ideo dixit Angel. in l. & si certus, ff. ad fill. quod in tali casu Iudex tenebitur in iudicatu. Et idem dixit D. Cataldus in suo tract. iudicatu, in ver. 151. incipien. adde quando. Et ideo verum est quod stantibus plenis probationibus non debet ad torturam deueniri, quia tortura est in subsidium probationum, quod si is contra quem est plene probatum torqueatur, & perseueret in negatiua constanter, tolluntur illæ probationes, tanquam non sint veræ, & ex his amplius non poterit condemnari, vt per Cepol. in consil. 32. incip. quidam rustici. vbi dicit, quod hoc etiam videtur de mente Bar. in l. vnius. §. 1. ff. de quæst. In tali casu non ponat Iudex reum ad torturam, sed si in negatiua perseuerauerit, sine alia confessione ad condemnationem procedat. Et pro his vide Marsil. in prac. crimin. §. quoniam, num. 40. & §. nunc videndum, num. 22. 23. 24.

Tortura vana si certus, ff. ad fill. quod in tali casu Iudex tenebitur in iudicatu.

Tortura eneruat probationes.

Seucrior iudex priuatio ne dignus.

Iudex seueriter procedens in criminalibus debet iurisdictione priuari. Brunus in tract. de iudicijs, & tortur. & per Marsil. in pract. cri. §. expedita, nu. 86. & iniuste procedens vtputa fauore, vel odio, tenetur l. Corne. de sica. Marfi. in l. quæst. modum, in vlt. col. ff. de quæst.

Singularem opinionem seque qui quando teneatur iudex.

Iudex non communem, sed singularem opinionem sequatur, si doctorum communis opinio euidenter est falsa, vel possit apertissimis documentis, vel rationibus conuinci. not. Io. And. in c. 1. de consti. Abb. in c. ex literis. de spons. & in c. scientes, de censibus, & in c. capellanus. de feri. & allegat in d. c. text. ad hoc, quem dicit esse singularem in l. 1. §. sed neque. C. de veter. iure. enuclean.

I V D I C I V M.

Iudiciū quid sit.

Iudicium dicitur quasi iurisdictione, Abb. in c. foris, de verb. signi. & secundum Thomam secunda secunda. q. 60. art. 1. dicitur actus iudicis in quantum Iudex est. Iudex autem dicitur quasi ius dicens, ius autem est obiectum iustitiæ, & ideo iudicium importat secundum primam nominis impositionem, diffinitionem, vel determinationem iusti, siue iuris. Quod autem aliquis bene diffiniat aliquid in operibus virtuosis, proprie procedit ex habitu virtutis, sicut castus recte determinat ea quæ pertinent ad castitatem, & ideo iudicium quod importat rectam determinationem eius quod est iustum, proprie pertinet ad iustitiam, propter quod philosophus in quinto ethicorum dicit, quod homines confugiunt ad Iudicem sicut ad quandam iustitiam animatam. Et nota quod iudiciarius ordo in quatuor consistit principaliter, videlicet in trina citatione ad causam, vel vna pro omnibus peremptoria, in litis contestatione, in testium triplici productione, & in eorum diligenti examinatione, & in sententiæ diffinitiuâ prolatione. Qui quidem ordo iudiciarius secundum Hugonem dicitur duobus modis, scilicet simpliciter, & secundum quid. Simpliciter quidem, cum quis condemnatur seruata integritate iudiciarij ordinis. Secundum quid, cum quis condemnatur non obseruata integritate ordinis iudiciarij. His notatis sit ista prima conclusio. Licet regulare sit quod nullus condemnandus sit non obseruato ordine iudiciario, nihilominus in notorijs, & manifestis non est necessarium obseruare integritatem ordinis iudiciarij, quia non est quod Iudex aliter informetur per testes, quia ibi veritas patet, & est manifesta, nec est opus inquisitione.

Iudex anima ta iustitia.

Iudiciarius ordo in tribus consistit.

In notorijs nõ est neces se seruare integritatẽ ordinis iudiciarij.

Et nota quod iudiciarius ordo in quatuor consistit principaliter, videlicet in trina citatione ad causam, vel vna pro omnibus peremptoria, in litis contestatione, in testium triplici productione, & in eorum diligenti examinatione, & in sententiæ diffinitiuâ prolatione. Qui quidem ordo iudiciarius secundum Hugonem dicitur duobus modis, scilicet simpliciter, & secundum quid. Simpliciter quidem, cum quis condemnatur seruata integritate iudiciarij ordinis. Secundum quid, cum quis condemnatur non obseruata integritate ordinis iudiciarij. His notatis sit ista prima conclusio. Licet regulare sit quod nullus condemnandus sit non obseruato ordine iudiciario, nihilominus in notorijs, & manifestis non est necessarium obseruare integritatem ordinis iudiciarij, quia non est quod Iudex aliter informetur per testes, quia ibi veritas patet, & est manifesta, nec est opus inquisitione.

Secundo in contumace absente, qui nihil de absentia sua debet lucrari, vt 3. q. 9. c. damnamus. Tertio propter scandalisationem, vnde clericus publice infamatus de crimine, licet non sit conuictus, vel confessus, suspenditur tamen propter scandalum populi, vt in c. presbyter. si. 2. quæst. 4.

Quarto

Quarto propter suspensionem dilapidationis, vt 3. q. 2. c. quia ea.

Quinto propter defectum Iudicis, puta cum aliquis intrusus in sede Apostolica, tunc enim quia non inuenitur superior Iudex coram quo conueniatur, non obseruato iuris ordine expellitur, vt 3. q. 1. §. patet.

Sexto in calumniatore, vt 1. q. 3. §. notandum.

Septimo in falso teste, vt C. de testi. l. nullum.

Et nota quod iudicij ordinem tollere non potest etiam Legatus Apostolicus, videlicet à latere, glo. in c. si. de hære. lib. 6.

Iudicij appellatione intelligitur iudicium vsque ad sententiam, vt dicit Abb. in c. vnic. de plus petito, & eo vsque Iudex potest interrogare. Abb. in c. cum Io. de fr. instrum.

Et nota quod nullus potest iudicare aliquem, nisi sit aliquo modo ei subiectus vel per commissionem, vel per potestatem ordinariam: Episcopus tamen in cuius diocesi aliquis deliquit, efficitur superior eius ratione delicti, etiam si sit exemptus, nisi forte deliquit in re aliqua exempta, puta in administratione bonorum alicuius monasterij, sed si quis exemptus furtum vel homicidium committat, potest per ordinarium iuste condemnari. Io. de Tur. Crem. in c. 1. causa 2.

Iudicij locus debet esse securus omnibus qui venturi sunt ad iudicium in fauorem partium, vnde non sufficit quod si tutus domino & non procuratori, nec procuratori & non domino. Si locus sit notorie non tutus, potest pars citata appellare, imo potest etiam appellationem omittere, & de citatione non curare, quia citatio non arctat citatum. Abb. in c. ex parte, de appel.

In iudicio factum aliquid non dicitur, nisi Iudex sedeat pro tribunali. Abb. in c. ex parte, de confessis.

In iudicio æqualis esse debet conditio actoris, & rei. Abb. in c. 1. de iur. petiti. textus in regula. In iudicijs, de reg. iuris lib. 6.

Iudicium à femina est nullum, vt in c. sciscitatus. de rescrip. Abb. & canonista ibi. & l. fin. C. de mulier. & si fiat compromissum in mulierem de amicabili compositione, tale compromissum non debet iuramento firmari, quia tale officium mulieri non comperit. Spec. eo. tit. & in c. si diligenti. de foro compet.

I V R A M E N T V M.

Iuramentum aliud veritatis, aliud calumniæ dicitur. l. 2. §. obseruari. C. de iura. calum. Spec. eo. tit. §. Nunc dicimus. & tangitur per Bar. & Doctores. Sed vniuersaliter diffiniendo iuramentum, dicitur vt infra, videlicet. Iuramentum secundum summistas in ver. iuramentum, est affirmatio, vel negatio de aliquo licito, probabili, & honesto facto, vel fiendo, factæ rei attestacione firmata, quod fit siue ore, siue facto, vt cum tangitur

Suspicio dilapidationis.

Defectus iudicis.

Iudicij appellatione quid intelligatur.

Exemptus quædo ab ordinario puniri potest.

Securus sit iudicij locus partibus.

Sedere debet iudex.

Actoris, & rei æqualis conditio.

Compromissum in femina non iuratur.

Iuramenti dif-
finitio.Iuramentum
multiplex.

Iudiciale.

Parti à parte.

Reus quādo
absolvendus.Veritatis, &
calumniae.

tangitur litera euangelij etiam sine verbo, vel aliquid huiusmodi. Vide Tabien. in verbo, iuramentum. Vel secundum Card. in Clem. 1. ver. Nos. q. 1. Iuramentum est obligatio animæ alicuius ad aliquid afferendum, vel seruandum, & est secundum l. 1. ff. de iureiur. maximum litium expediendarū remedium. Quod quidem multiplex est, videlicet veritatis, credulitatis, necessarium, voluntarium, licitum, illicitum, assertio- nis siue assertiuum, promissorium, & iudiciale. Vide Spec. de iuramento per totum. Sed quia de iuramento iudiciali tantum tractare intendimus, extraiudiciale summissis relinquendo, iudiciale ipsum sic distinguendum arbitramur.

Iuramentum iudiciale est duplex, aliud quod deferitur à iudice parti, & hoc appellatur necessarium, quia sine iusta causa recusari non potest, vt in l. generaliter. C. de reb. cred. Et quia etiam Iudex necessitatur deferre, vt not. in c. Iuramentum, de iureiur. Appellari etiam potest litis decisorium, seu declaratorium, quia præstatum ad litis decisionē, vt not. in l. 2. & l. Admonendi. ff. de iureiur. & c. si Christus, eo. tit. Et hoc iuramentum producit actionem etiam de iure Ciuili, vt l. actori. C. eo. & l. si duo patroni. §. Marcellus. ff. eo.

Aliud est iuramentum quod deferitur à parte parti, & hoc stat in nomine sui generis, & appellatur iudiciale, quod recusari potest, & referri, vt infra patebit, & tale iuramentum potest (vt dictum est) sine causa libere recusari, etiam non referendo, vt probatur in cap. iuramento, de iureiur. & l. generaliter. §. si autem. C. de non nu. pe. quia pars non potest necessitare partem ad iurandum, vel referendum, sed si Iudex approbat tale delatum iuramentum aperte iubendo, vt iuret, tum tenetur pars iurare, vel referre, vt in l. generaliter, quæ scilicet nisi adsit causa recusandi tale iuramentum etiam per iudicem approbatum. Quæ quidem causa multiplex esse potest nulla, vt puta, si is cui deferitur iuramentum non est informatus de materia, super qua non potest conueniri, vel actor plene probauit.

An autem ex parte rei sit causa legitima recusandi, quia actor nihil probauit, dic quod sic secundum Io. And. quod probatur in l. bonæ fidei. C. eo. vbi dicitur, qd causa cognita decidi non debet lis per iusiurandum, ad idem iura vulgaria quæ dicunt reum absoluendum actore nil probante, etiam si nihil præstitit, siue deferatur à iudice, siue à parte. Nam si ex hac causa possum recusare iuramentum necessarium, fortius iudiciale, maxime tenendo quæ diximus, iudiciale non arctari nisi approbetur à iudice, & sic limita dictas leges. Quomodo autem per nos testes possit recedi à iuramento iudiciali, & appellari à sententia lata vigore iudicialis iuramenti, vide Abb. in cap. iuramentum, de iureiur.

Iuramentum autem necessarium diuiditur in iuramentum veritatis, & iuramentum

Iuramentum calumniæ, siue de calumnia, Specu. tit. de iuram. §. Nunc dicamus. Et tangitur per Bar. & Docto. in aucte. Principalis. C. eo. tit. Quid autem comprehendat iuramentum calumniæ, dic quod multa. Et primo quod actor credit se iuste petere, & non calumniaose. Secundo, quod respondebit veritatem super omnibus de quibus interrogabitur. Tertio, quod non vtetur falsa probatione. Quarto, quod non corrupet iudicem, neque tabellionem. Quinto, quod calumniaosam dilationem non petet, & nonnulla alia quæ notantur per Spec. vbi supra. Sed nota differentiam inter iuramentum veritatis, & iuramentum calumniæ, quia iuramentum calumniæ, cum sit credulitatis quæ est contraria veritati, non potest qui iurauit redargui de periurio, secus de iuramento veritatis. Vide Abb. in c. lites, de iuram. calumniæ.

Iuramentum veritatis est cum quis iurat respondere veritatem simpliciter. Spec. vbi supra. Et nota quod in causa spiritali, vel ecclesiastica Iudex non debet recipere iuramentum de calumnia, sed tantum iuramentum veritatis. c. Qualiter. & quando. d. 1. de accusa. Ibi Abb. ait. Nota præticam vnam recipiendi iuramentum ab inquisitis, seu testibus. Et c. cum dilecti. & ibi Abb.

Et nota, quod ad substantiam iuramenti non requiritur hoc verbum, iuro, sed satis est quod ad confirmationem veritatis, vt quis interponat Deum explicite, vel implicite, Abb. in c. & si Christus. & in c. querelam, de iureiuran. & hoc iuramentum veritatis secundum gl. in c. dudum, in clem. eo. tit. solum debet exigi in spiritalibus: in talibus enim non iuratur de calumnia, vt dictum est supra.

Et aduerte, quia per hoc videtur glo. sentire quod causa vsurarum sit vsurarum causa spiritalis, sed aliter infra glo. fin. dicit quod est quasi spiritalis, & cum sa ad quos sit ecclesiastici fori possit dici spiritalis. gl. in c. si annum, de iudi. lib. 6. videtur dicere tam esse spiritalē, sed Io. And. ibi in nouella sentit quod est spiritalis large, id est ecclesiastici fori. Clemen. 2. de iudi. Abb. in c. ex literis, de iureiur.

Et nota quod licet iuramentum sit de validitate testimonij, quia sine iuramento testimonium testis non valet l. iureiurandi C. de testibus, tamen est de substantia testimonij, vt cap. 2. de clande. despons. ideo dicit Bart. in l. si quis. ff. de falsis. quod testis deponens falsum non iuratus, punitur de falso ac si iurasset, quia Abba. in cap. de testibus, dicit, quod iuramentum licet non sit de substantia, est tamen de validitate testimonij ex dispositione iuris. & idem ibidem. Nam sine iuramento neque depositio, neque attestatio valet, imo & idem Abba. cap. in tuis quæstionibus, de testi. ait, Nota tamen quod est solemnitas formalis, & substantialis testimonij, sed concernit fauorem partium principaliter. Ideo potest à parte remitti, secus si non concerneret. Vnde autem insurgat hæc potestas partibus, vt possint remittere hanc

P solem-

Iuramentum
calumniæ, qd
importet.Iuramentum
veritatis qd.Iuramenti
substantia.vsurarum causa
spectat.Iuramentum
de substantia
testimonij est.

Iuramentum a parte remittit qm possit.

solemnitatem iudicalem, respondetur quod est ex eo quod quislibet potest renunciare iuri suo, & favori introducto, vt de reg. iur. ad apostolicam. nam principaliter possunt communicare verbo. alterius duntaxat. l. si. ff. de fideicom. ibi gl. Abb. vbi supra, & quia necessitas talis iuramenti cessat, ex quo partes quarum favore principaliter agitur, remittunt. facit c. significasti, de electione, & per hoc putamus. consensum iudicis esse necessarium, vbi causa est mere priuata.

Testibus sine iuramento non creditur.

Igitur testibus sine iuramento non creditur quantumque religiosis, & licet causa sit spiritualis & Ecclesie. vnde infertur, ait Abba. quod etiam Episcopo non creditur tanquam testi sine iuramento, eximitur tamen vt non tangat, sed iuret positis tantum coram se euangelijs, vt in cap. si. de iuram. calum. Abb. in cap. nuper. de test. Et nota quod etiam si quis iurasset de non testificando, sicut de non ferendo auxilium, iuramentum esset nullum, & teneretur testimonium ferre, quia ferre testimonium est munus publicum, ad quod compellitur quis etiam inuitus, vt l. si quando C. de testi. & cap. quisquis. r. i. q. 3. Abb. in c. inu manit. de testi. & in constitutis eo. tit. vbi addit, quod etiam si quis non reuelare secretum iurasset, si in testem producat, tenetur ad testimonium reddendum.

Iurans non ferre testimonium.

Quomodo sit iurandum.

Quomodo autem, aut super quo sit iurandum, dic vt notatur in clem. r. de here. quod ad substantiam iuramenti non requiritur tactura, vt in c. & si Christus, de iureiur. cum iuramentum sit inuocatio Dei in testem, qui Dens non facit differentiam inter simplicem promissionem, & iuramentum. Ecclesia tamen non modicam facit differentiam, ideo exigit iuramentum corporale, tanquam magis restrictiuum, vt videtur per iura in cap. hortamur. 3. q. 9. & in cap. vt circa, de elect. lib. 6. hinc dicit Angel. in cap. mouet, 2. q. 1. quanto id, quod iuratur magis est sanctum, tanto magis poenale est periurium, eo Imo. in cap. & si Christus. & hoc quia videtur magis contemnere in transgressione. Hinc est, quod quandoque iuratur per Deum omnipotentem, & quattuor Euangelia, vt in c. quotiens cordis. r. q. 7. quandoque super altare, quandoque super Euangelijs, quando super reliquijs. Sanctorum, vt in cap. habemus, 2. q. 1. quandoque super qualibet scriptura, vt more Italico. Practica Papien. in for. resp. rei. Et gl. in clem. r. nisi fiat specialis mentio de tactura euangeliorum, quia tunc ad id tenetur iurans, nisi sit Episcopus, vel sacerdos, vt C. de epil. & cler. in auctem. sed in dex. Hi enim iurabunt propositis, sed non tactis Euangelijs, maxime Episcopi. Host. in summa. de test. Et sic nota, quod vbi dispositio legis pro solemnitate requirit iuramentum corporale seu tacturam, non est iuri satisfactum ex solo verbali iuramento, vt dicit gl. in c. vt circa. de elect. lib. 6. iurare autem & ante, & post depositionem, vel responsionem potest vocatus, vel deponens, melius tamen est ante, vt dicit Abb. in c. de testibus, de testi.

Modus iurandi Episcopis dandus.

Iura-

Iuramenta licita vel illicita iudicare, non ad seculares, sed ad ecclesiasticos iudices pertinet, c. venerabilem, de elect. & ibi Abb. quomodo autem remittantur iuramenta, vide in c. cum inter, de renunciatione.

Iuramentorum iudices.

Iuramentum contra canones, vel in fauore publicum non ligat. Abb. in c. ad nostram, de iureiur. nec obligat, vbi reprobat, & est ecclesiasticum vnde statuta laicorum non possunt impedire absolutionem iuramenti. Abb. vbi supra. c. quemadmodum.

Iuramentum non ligans.

Iuramentum contra officium charitatis, & pietatis, & proprietatis rationem non valet, vt de non prebendo consilium, subsidium cum sibi coniucto, vel ei loquendo, est illicitum. Abb. in cap. cum quidem. de iureiur.

Iuramentum prestans alicuius rei, cessante re illa absolutus est a iuramento, qui enim iurauit facere residentiam in Ecclesia aliqua, destructa Ecclesia auctoritate superioris absolutus est a iuramento, eo etiam deposito a dignitate non tenetur obedire ei, quia cessat causa cuius ratione iurauit. Abba. in c. cum ex iniuncto. de non operis nunciatione.

Iuramentum quando obligat clericum in preiudicium Ecclesie. Abb. in c. Grauis. de cens. & in c. significasti, eo.

In preiudicium ecclesie.

Iuramentum prestitum ad commodum hominis potest dimitti siue remitti ab eo cui commodum fuit iuratum, puta si iurauit tibi soluere decem, non est periurus si remittis iuramentum, vel das dilationem ad soluendum Si intuitu Dei iurauit, non potest iuramentum remitti ab homine. Abb. in c. preterea, de sponsa.

Ad commodum hominis.

Iuramento licito licet contrahere sine auctoritate superioris vigen te necessitate, si non potest haberi qui absoluat. Idem est si vtilitas magna hoc exigit. Abba. in cap. quanto, de iureiur. qui iurauit quod licitum est vt canonicus, si post fiat Episcopus, ratione dignitatis non personae potest contrahere. Abb. vbi supra. c. ex nostris. Quando potest quis propria auctoritate contrahere, quando oportet absolutionem petere, quando omnino seruandum est, quando potest quis compelli ad relaxandum, vide Abb. vbi supra in c. cum contingat.

Quando liceat iuramento contrahere.

Iuramentum est deferendum ei qui habet semiplenam probationem pro se. glo. licet textus hoc non probet, potest tamen iuramentum deferri habenti vnum testem pro se in supplementum probationis, etiam in causa non leui. Abba. in cap. ex insinuatione, de procur. nunquam deferendum est illi, contra quem vehementer presumitur de transgressione, imo deferens peccat, quia est causa illius interitus, ideo prouidendum esset, quod scholares ne iurarent obedire rectori. Abba. in cap. clericos, de cohabita. cleri. Nam defertur etiam prelato in defectum probationis, vbi agitur de magno preiudicio, & cum questio est multum preiudicialis. Abba. in cap. cum dilectus, de successio, ab intest.

Cui deferendum est.

Nota tamen quod iuramentum semper exigi debet a reo ubicunq; ver-
tatur periculum animæ, licet actor nihil probauerit. Abb. in c. continen-
tur, de despons. impub. & c. attestatio, eo. vide etiam eundem Abb. in c.
quod nobis, de claud. despon.

Redire ad car-
cerem.

Iurans redire ad carcerem etiam cum periculo mortis tenetur, nisi car-
cer sit iniurius. Abb. in c. quanto, de iureiur.

Intentio iu-
rantis quid.

Iuramentum quod vertitur circa opus pietatis potest dari diebus fe-
riatis. Abb. in c. omnes, de ferijs.

Iuranti quan-
do non creda-
tur.

Iuramentum quando secundum intentionem iurantis, & quan-
do secundum intentionem recipientis teneat, vide Abb. in c. literas, de
restitu. spol.

Purgatio cano-
nice renuens
tanquam hæ-
reticus puni-
tur.

Iuramento non creditur, si ex aduerso contrarium probatur, scilicet
quæ oculis conspiciantur, quo casu fuit doctrina Azo. C. ad l. aquil. Bald.
in l. contra negantes. C. ad l. aquil.

Iuramentum non defertur in supplementum probationis in crimina-
libus. Petr. de Anch. in c. mediatores, de testi. li. 6. Marfi. in prac. crim. §.
postquam, nu. 2.

Iurare ad purgationem hæresis pertinaciter recusans pro hæretico hæ-
reticus puni-
bitur, vt not. in c. excommunicamus, de hære. & ibi Feli. post Host. q. li-
mita ibi secundum Host. nisi forte ex subtilitate conscientie recuset.

IURISDICTIO.

Iurisdictio quid sit, quid merum, & quid mixtum Imperium. vide Abb.
in c. quod sedes, de offi. ordi.

Iurisdictio, honor, & districtum quomodo, & in quibus differant. vi-
de glo. in de. i. de fo. comp.

Iurisdictio deuoluitur ad superiorem proximum, si ille qui eam habe-
ba erat negligens. Abb. in c. ceterum, de iudi.

Iurisdictio data pluribus intelligitur data non omnibus in solidum,
sed omnibus simul. Abb. vbi supra.

De, & an sua
sit, iudex pot
cognoscere.

Iurisdictio an sit sua, Iudex potest cognoscere, nisi ex iurisdictione ip-
sa proueniat aliquod sibi commodum. Io. de Ana. in c. i. de maled. Inno.
in c. ceterum, de iud. & ibi Abb. & glo.

Iurisdictio delegati integra, morte mandantis expirat. Abb. in c. licet,
& in c. gratum, & in c. relicto, de offi. deleg. & in l. & quia. §. ideoq; ff. de
iurisd. omn. iud. Inquisitor tamen per mortem eius, qui illum instituit,
neq; etiam summi Pontificis vim suæ iurisdictionis non amittit. Vide
supra. in ver. Inquisitor.

Quatuor ad
iurisdictione
spectantia.

Nota qd ad hoc, quod aliquis clericus habeat iurisdictionem ordina-
riam in clericos, maxime in ecclesijs, requirantur quatuor.
Primo quod vniuersitas, quæ elegit ipsum, sit clericorum, vel religio-
forum, vel aliàs. Secundo Prælati iurisdictionem ab aliquo Prælato
ecclesia-

ecclesiastico recipiat. Tertio, Prælati sit clericus, vel religiosus, vt c. 2. de
iud. Quarto vt habeat ordinariam iurisdictionem electus ab vniuersita-
te, qd eligatur in prælatam. Nam si eligeretur ad aliquam dignitatem in ec-
clesia, vt primiceriatum, archipresbyteratum &c. non haberet ordinariã
iurisdictionem, vt de off. archipre. per totum. nisi consuetudo tribuat eis
iurisdictionem, quod potest. C. de eman. libe. 1. & vlt. Et de excess. præla. c.
2. vel dic, quod hi habeant ordinariam iurisdictionem ex electione in eo lo-
co, in quo proponuntur. argumentum prædictarum decretalium. teneas
igitur (inquit Archid) quod habent iurisdictionem. Quod autem dici-
tur, quod consuetudo dat iurisdictionem, intellige in consuetudine præ-
scripta, vel in ea cuius memoria non existit. vt not. Goffr. in sum. de off.
archi. in fin.

Consuetudo
tribuit iurid-
ictionem.

Confert etiam ordinariam iurisdictionem Papa, vel Princeps, qui est
lex animata, in aucten. de consul. in fin. Vnde quo ad iurisdictionem ordi-
nariam conferendam æquipollent lex animata, & inanimata. Vide Io. de
Tur. Crem. in c. Experientia. 1. r.

Iurisdictio comprehendit ea quæ sunt mixta, & meri imperij, & quæ
simplicis iurisdictionis. Imperium est iurisdictione quæ exercetur officio iu-
dicis nobili, id est quod non deseruit intente alicui actioni per partem. Me-
rum imperium est quod exercetur officio iudicis nobili respiciens publi-
cam utilitatem. Mixtum imperium est iurisdictione quæ exercetur officio
iudicis nobili, respiciens priuatam utilitatem. Quare autem merum, & qua-
re mixtum, & quotuplex merum, & quotuplex mixtum imperium dicatur,
vide Abb. in c. quod sede. de offi. iudi. ordin.

Quæ sunt me-
ri, & mixti
Imperij com-
prehendit iu-
risdictio.

Merum impe-
rium quid, &
quid mixtum.

Iurisdictionem dat delictum, & quare, si delinquens enim reperitur
in loco delicti est de iurisdictione iudicis loci delicti, quo ad omnes effe-
ctus respectu personæ, & bonorum quo ad forum contentiosum, non au-
tem quo ad pœnitentiale, si non reperitur in loco delicti, & præuentus ci-
tatione potest excommunicari, & processus fieri super personam, quantũ
patitur status, & causæ qualitas, & potest citari extra territorium verba-
liter, quia iam contumax, & præuentus. Si non fuit præuentus citatione,
potest citari ad effectum distringendi bona, & potest requiri Iudex, vbi
degit, vt cum citet, aut remittat, & ille debet facere. & si sit citatus, & non
comparet, potest excommunicari per iudicem delicti, & processus fieri
contra personam vbi supra: si Iudex vbi degit non facit citationem, aut
remissionem, & multa de hac materia vide diffusius per Abb. in c. licet. de
foro. compe.

Delictum iu-
risdictioem
dat.

In iurisdictione inferior non potest exercere sententiam censuræ, vel
aliam in maiorem, nec potest absoluere. Archidiaconus qui potest de-
licta corrigere, non potest punire Episcopum suum, sed alium delin-
quentem, quia in territorio alieno censetur priuata persona. Suffra-
ganeus non potest punire archiepiscopum suum in prouincia sua.

Inferior in su-
periore ius
non habet.

secus in aliena, si in illa habet episcopatum. Abba. in cap. cum inferior. de maior. & obed. Quomodo autem iurisdicatio possit prorogari, vide Abba. in cap. per literas, de offi. delegati, & in cap. ad petitionem, de accusa.

I V S.

Rigor quid. Ius est ars boni, & æqui, & fit secundum communes regulas iuris. Iuris rigor est iuris excessus, qui quandoque statuitur ad terrorem aliorum, quandoque tamen sumitur pro ordine iuris. Acquitas autem est ordinata iustitia temperata dulcedine misericordiae, Abb. de sen. & re iudi. c. iurgantium.

Acquitas qd. Sed nota, quod acuitas omnia bene æquiparat. Bald. C. i. §. ad hæc. de pac. iur. fir. & dicit Specus in titu. de offi. omni. iud. in d. §. de seruit. ad fin. vers. item ad iudicis. quod ad iudicem pertinet potius sequi æquitatem, quam rigorem, ego certe (ait Zasius) iudicium cuique suum, relinquo, verum didici æquitatem, quæ non est iure scripta, sed ex motu,

Acquitas nõ scripta nõ est sequenda. & affectione animi apparet, contra ius scriptum non esse sequendam, ut dicunt Bar. Bald. & Doct. in l. i. C. de l. placuit. C. de iud. Abb. in c. fin. de transact. alioquin nihil esset vel certum, vel perpetuum in iure nostro, quibuslibet causarum statum ad quilibet imaginatam æquitatem detraherentibus. Quapropter cum iuris doctrinis tanquam certis remanendum esse putamus. Iuris apices dicuntur obiectiones contra processum, & non posse post publicationem producere testes, Abb. in c. constitutus, de testi.

Apices iuris qui.

Naturale. Ius naturale est commune omnium gentium dicitur. I. c. ius naturale. & secundum gl. ibi distinguitur quatuor modis, & est nomen generale comprehendens in se legem diuinam, legem naturæ, & legem gentium, ita quod aliquando ius diuinum, & ius gentium appellantur iura naturalia, quia naturali ratione sunt inducta, ut in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. Abb. in c. cum tantæ. de consuetud.

Diuinum ius per positium limitatur. Ius diuinum quandoque limitatur per ius positium, Abb. in c. fin. de consuetud. & quandoque à Principe iuxta notata per Inno. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & per legistas, & maxime Bar. in l. si. C. si contra ius, vel utilit. imo princeps ex causâ etiam priuilegium conferendo in certis causis, vel certa qualitate personarum inspecta, potest statuere, ut vni tantum testi credatur, & sic deuiare ab illa iuris diuini regula, In ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Abb. in c. super nobis. de testi. & in c. sicut de consuetudine. de proba. allegando textum Imperatoris dicentis, quod in causis vertentibus in civili prætorio crederetur solius Episcopi testimonio.

Etiam p. Principem. Ius canonicum in concernentibus animam, & materiam ecclesiasticam

Canonicum in quibus ubiq. seruetur.

cam seruatür vbiq. secus in alia materia, quia tantum seruatür in terris Ecclesiæ, & Ius ciuile in terris Imperij. Nota tamen quod leges ciuiles sequuntur canonum dispositiones, & sic in effectu non potest dari contrarietas inter canones, & leges, in materia videlicet spectante ad ecclesiam, Abb. in c. clerici, de iudi.

Iura habentia plures intellectus debent intelligi secundum intellectum dubitabilem, ut in l. r. ff. ad muni. & in l. quod Labeo. de carbo. edic. facit C. cum iure. de offi. deleg.

Iuris appellatione comprehenditur etiam consuetudo. Abb. in rubr. de consuet. Io. And. & Antonius in c. quinta uallis. de iure iur.

Iuris ordo seruandus est in inquisitionibus, & in alijs iudicij ordinarijs, & hoc verum in secularibus in regularibus secus, in quibus usquequaque seruatür, quia de plano, & sine strepitu iudicij debet procedi, gl. de accusa. c. ad petitionem. Cum igitur contra prelatos regulares non dolum renunciatur in parte ordo iuris, sed etiam fit remissio iustitiæ communis, quia ex familiaribus causis etiam non seruatür ad vnguem ordine iuris potest remoueri, inter æquales personas seruatür æqualitas secundum iustitiam, sed nõ inter inæquales. Ab. in c. per tuas. de simo. & c. qua liter, & quando. de accusa.

Iuris ordo si is de cuius crimine constat in iudicio petit restitutionem propter iuris ordinem non seruatum, non est audiendus, sed tanquam criminofum notorium debet superior de nouo punire. Abb. in c. ad petitionem. de accusa.

Iuris fictio est quando ius certum de aliquo facto fingit statuendo positum. Exemplum ius fingit uxorem stipulatam dotem sibi reddi, licet sit certum quod non fuerit stipulata, sed in fauorem mulieris ius hoc fingit, ut Abb. in c. Is qui. de spons. & c. quanto. de præsump. nec aliquis audiretur ad probandum contrarium. ut C. de rei vxo. actio. l. i. §. idem in arrogato.

Iuris positiui solemnitas in quocunque actu si sit prætermissa, non tenetur quis sibi conscientiam facere, ex quo non interuenit deceptio, & affuit consensus eorum, qui habent actum explicare de iure naturæ. In foro conscientiae æquitas iuris naturalis præfertur rigori iuris positiui. Abb. in c. requisit. de rest. in integr.

I V S P A T R O N A T V S.

Iuris patronatus fructus. Vide in ver. Bonorum confiscatio.

L.

L A I C V S.

LAICVS dicitur quasi populus. Abb. in c. clerici, de vita, & honestate cler. & laicorum appellatione etiam veniunt. fœminæ. Abb. in c. i. de vi. & hon. cler.

Clericus à laico nō potest accusari.

Laicus non potest accusare clericum criminaliter. Abb. in c. nullus, de dec. nō potest accusari. fallit si laicus vult prosequi iniuriam suam, vel suorum. Secundo quando crimen est exceptum, si laicus sit bonæ famæ, & non vilis persona, oportet tamen quod accusans possit ascendere ad illum ordinem, ideo irregularis non admittitur ad accusandum clericos. Abb. in c. cum P. de accusa. In notorijs potest accusare clericum. Abb. in cap. cum dilectus, de purgat. cano.

Et nota quod licet laicus regulariter non possit accusare clericum, vt cap. i. & 2. & quasi per totam. 2. quæstio. 7. & de accusa. cap. cum P. Mancionella: in crimine tamen hæresis, & læsæ maiestatis potest accusare propter enormitatem delicti. vt voluit glo. 2. quæstio. 7. & glo. in cap. supra allegato. cum P. de accusa. Vide supra in ver. clericus. laicis enim minus creditur, quàm religiosis. capitu. in. nostra, de procur. & ibi Abb. & Bald.

Laicus non potest esse iudex in causâ ecclesiastica, maxime vbi ius canonicum contrariatur. ciuili. capit. vt inquisitionis officium, de her. lib. sexto.

Laicus publicè de fide disputare præsumens est excommunicandus, vt in c. quicumq; §. in hibemus. de hære. lib. 6.

Laicus sortilegijs vtens est excommunicandus, & si monitus in eodem proposito perseverat reiterando delictum, si est vilis persona fustigari debet, ac tanquam infamis de honestari: si autem dignior carceri ad tempus poterit mancipari, 26. q. 5. contra idolorum.

Trahere clericum ad iudicium.

Laicus potest trahere clericum ad iudicium ecclesiasticum intentando conditionem canonis reintegrandam, glo. in c. cum dilectus, de eo quod met. cau. Abb. in c. cum sit generale, de fo. comp.

Administrator.

Laicus non potest esse administrator ecclesiæ, vt no. gl. in c. i. de sindi. scilicet vniuersalis, vel generalis in tēporalibus, & spiritualibus, licet possit esse administrator bonorum temporalium ecclesiæ, vt in d. c. i. de sind. vide c. omninouatione. 1. 6. q. 1.

Banniens clericum.

Laicus qui banniuit clericum, condemnari debet per Iudicem ecclesiasticum secundū extimationem iniuriæ in expensis, & damnis. Abb. in capitu. olim de iniur. & damni. datis. hodie attenditur alia pœna, in clem. de pœnis.

Laici

Laici non prædicent, nec occulta conuenticula faciant, nec sacerdotum simplicitati detrahant. vt in cap. ex iniuncto. §. sicut. de hæret. nec de fide publicè, nec priuatim disputent, vt in cap. pri. de hære. lib. sexto. & captu. quocumque, co. Nec de fidei, & Inquisitionis negotio villo modo se impediunt, neque de hæresis crimine cognoscendo, vel iudicando quouis modo assistentiæ, & fauoris colore, causa, vel occasione (nisi quatenus ab ipsis ordinarijs, siue diocesanis Episcopis, aut Inquisitoribus spontanea, & libera eorum voluntate fuerint requisiti) se ingerant. vt patet in Bulla Iulij eius nominis Secundi, contra impediētes Officium Inquisitionis, quæ incipit, Ad perpetuam. In qua quidem Bulla infra scripta verba continentur, videlicet, ordinationes, prouisiones, & leges quascunque de ipsius criminis cognitione latas, sacris canonibus obstantes, & ecclesiasticam iurisdictionem impediētes, sine mora abrogent, & deleant, prout nos eas omnes inualidas fuisse, & esse decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis, & deletis haberi volumus, & mandamus.

Nō prædicēt nec occulta conuenticula faciant.

L A M I A.

LAmia, seu strigiam, vt in pluribus apostatæ sunt à fide catholica, & totaliter extra Ecclesiæ gremium, vt 26. q. 2. Qui sine Salvatore. & c. Episcopi. q. 5. coram diabolo enim Christum abnegarunt, & ecclesiæ sanctæ sacramenta, conculcant crucem, & diabolo obedientiam promiserunt, vide Paul. Ghirl. de sortilegijs. 6. num. 36. & Ioan. Franc. Pont. de lamis, ideoque tanquam apostatæ à fide, & diabolum adorantes possunt ab Inquisitore puniri.

L A T A C V L P A.

Lata culpa, dolo proxima, quæ versutia dicitur, vbiq; dolo comparatur. Zasius in sing. suis. c. 2. nu. 33.

Lata culpa, quæ ignauiæ est, dolo nunquam æquiparatur. l. mulier. §. si hæres. ff. ad trebelia. Quæ tamen impunis non remanet, si id ad quod culpator negligenter patratum est, vel ad delictum tendat, aut damnum alterius, vt in l. 1. C. si aduers. delictum, Zasius vbi 3.

L A V D V M.

Laudum, idest arbitrium sententiæ iniqua, idest enormiter lædens partem, infra dies decem debet retractari. l. cum antea. C. de arbi. Abb. in c. non sine, de arbitris.

LEGA-

LEGATVS.

Legatus de latere dicitur Cardinalis, & non alius, quia Cardinales semper dicuntur assistere lateri Papae, unde cum eorum consilio ardua Papa explicat, vt in c. Per venerabilem. Qui si sint leg. Abb. in c. r. de offi. leg. ibi successiue.

Legatus de latere Princeps est in sua prouincia, c. si Abbatem, de elect. lib. 6. ideoque habet ius conferendi beneficia cap. 2. de offi. leg. & hic cum Summi Pontificis vices in omnibus vices plenissime gerat, etiam supra Inquisitores iurisdictionem videtur habere, & habet: secus autem de delegato, & subdelegato, vt patet per literas Urbani Quarti, tenoris sequentis.

Etiā supra Inquisitores Legatus de latere nō aut alii sunt.

Ne negotium contra damnatam haresim prudentiae vestrae commissum impediri (quod absit) propter aliquorum astutiam, vel etiam retardari contingat, vobis auctoritate praesentium indulgemus, vt nullus sedis apostolicae delegatus, vel subdelegatus ab ea, conseruator, aut etiam executor a sede apostolica deputatus, seu etiam deputandus, in vos, vel quatuor notarios siue scriptores vestros super his vobis fideliter obsequentes, quamdiu in huiusmodi prosecutione vos, & ipsi fueritis, possit excommunicationis, vel suspensionis, aut interdicti sententiam promulgare absque speciali mandato praedictae sedis apostolicae faciente plenam, & expressam de hac indulgentia mentionem, decernentes irritum, & inane si secus a quoquam fuerit attentatum.

LEGITIMA.

Legitima probatio est quae fit per testes dñi exceptione maiores, glo. in c. & si clerici, de proba.

Legitima qd sit.

Legitima est tertia pars eius quod prouenit ab intestato debita iure naturae, deducto are alieno, & funeris impensa, in authen. nouissima, & ibi glo. & Doct. & in c. Rainutius, de testa. Bar. in l. quotiens. C. de hære. instit. quod verum est quando filij quatuor, vel infra, sed quando sunt quinque, vel plures legitima est semis, idest dimidia pars eius quod cui-libet spectaret ab intestato. Legitima autem fratris est quarta, Bal. in l. fratres. C. de offi. test. contra glo. in auth. nouissime. vide Bertachinum, in ver. legitima.

LEUIA.

Leuia delicta quae sint, notatur in l. leuia. ff. de accusa. conclusiue delictum dicitur leue, quando de re parui momenti agitur, & iura quae dicunt furem posse occidi, non habent locum in parua re. si ex plagis. ff. ad l. Aquil.

LEX

LEX.

Lex noua limitatur per antiquam glo. auth. de hære. quae ab intest. Bar. in extrauag. ad reprinendam. in ver. non obstant. Ideo lex noua corrigens antiquam debet de illa facere mentionem specialiter. C. de indi. vidui. l. si. ver. speciali. Barba. in conf. 39. primae par.

Lex male praesumit contra agentem de nocte, vt est glo. in l. furem. de fica. iuxta illud Euang. qui male agit, odit lucem. de quo in c. Perniciosam. 17. q. 2. & in c. consuluit. de offi. deleg. & factum tempore noctis est suspectum. l. fin. de effrac. & expil. l. hoc edictum. §. Labeo. de his qui deie. vel effud. glo. & Doct. in l. more Romano. de fer. Consideratur enim tempus in delictis ad ipsum grauandum. l. ant facta. §. tempus. ff. de pœn. glo. in l. si vt allegas. C. de fica. & Bald. in conf. 427. quaedam mulier, circa fin. 5. volum.

Tempus in delictis consideratur.

Lex praeccepti tollitur, si moribus vtentium non recipitur, nisi inducat ex sui natura peccatum ex contrauentione, vt quia concurrit cum lege diuina, vel naturali. Abb. in c. cum olim. de cleri. coniug.

Quae consuetudo legem tollat.

Lex secularis non approbata per ecclesiam non ligat clericum, dicitur autem approbata quando est fauorabilis ecclesiae vel ecclesiasticis personis, cum autem est odiosa, secus. Abb. in c. cum esses. de testi. & in c. Iis qui. ecclesiam. de solutio.

Secularis non approbata per ecclesiam.

Lex ciuilis, vel canonica quando imponit poenam ipso facto, potest tolli per contrariam consuetudinem. in l. 2. C. quae sit longa consuet. ibi. Cynus, & in c. 2. vt lit pend. nil inno.

Leges poenales generaliter disponentes habent locum etiam in ecclesijs, & rebus earum, ex quo canones non contradicunt. Abb. in c. eccl. S. Mariae, de const. & in c. 2. vt lit pend. nil inno.

In legis diuinae decisionibus, seu interpretatione stare debemus diffinitionibus Summorum Pontificum, magis quam dictis theologorum, etiam si sint sancti. Abb. in c. tua. de decimis. & ibidem subdit, quod vbi dictum alicuius sancti auctoritate iuris diuini iuuatur, potius ei quam constitutioni Summi Pontificis est standum, & in concessione aliquorum iurium simpliciter facta, non veniunt iura, quae postmodum oriuntur de nouo, licet sint similia iam ortis.

Legis diuinae interpret. solus Papa.

Legis rigorem mitigare potest Iudex attetis delicti qualitatibus. Nam licet homicida regulariter sit poena mortis puniendus, vt l. 1. ff. de fica. & l. 3. §. legis Corneliae. ff. eo. attamen est in potestate iudicis non condemnare homicidam poena mortis, quem impulit iracundia, orta etiam aliter quam ex facto offensi, per textum in l. lex Iulia. §. fin. ad l. Iul. rapit. vide Marsil. in pract. crim. §. quoniam, nu. 94.

Rigor legis a iudice quo mitigari potest.

Decretorum liber an sit approbatus, vide Ioan. And. & Abb. in c. 2. de rescript. quorum prima rubrica facta per Gratianum: alia autem quaedam

Liber decretorum capitula.

Palea à quo edita fuerit.

capitula facta siue addita fuerunt per quendam Gratiani discipulum, qui vocabatur Palea, vt notat Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de dispu & alle. §. fin. ad fi. qui quidem Palea in dicto libro contenta fecit Paleas, quas Gratianus non viderat. not. Salic. & Io. de Imol. in rubr. de ver. obl.

LIBELLI FAMOSI.

Scriptu suu no probans.

Libelli famosi auctor punitur vt infra, sed prius sic est distinguendum. Aut certum est quod quis composuit talem librum, aut non. si certum est, aut sponte fatetur, aut conuincitur: si conuincitur, secundum leges capite punitur, vt l. si quis. C. de fam. lib. vel forte deportatur, & efficitur perpetuo intestabilis, vt 4. q. 3. c. ob. carmen. Secundum canones vero qui vltimum supplicium nulli irrogant, subijcitur verberibus, vt 5. q. 1. c. 1. Si vero sponte fatetur, mitius cum illo agitur, vt c. 2. eo. Si non est certum quis composuerit, ordo procedendi ponitur vt infra. Debet primo admoneri, vt prodatur in publicum, & probet quod scripsit, quod si non fecerit, primo priuabitur participatione corporis, & sanguinis Domini nostri Iesu Christi: si vero ex toto contumax fuerit, tunc percuetur microne anathematis, & hoc secundum canones. Secundum leges vero si capi, & comprehendi potest, capite punitur, si innocens illo libello infametur: secus si nocens, vt dicit Hugu. Nam expedit peccata nocentum nota esse, vt ff. de iniur. l. cum qui. quam sententiam tenet Laud. & Accur. in d. l. cum qui. sed debet intelligi de criminibus, quæ detegi expedit reipublicæ.

Hæc vera sunt (ait Hugu.) de eo qui non vult probare quod inscripsit, si vero vult probare, & probat, commendandus est, si defecerit in probatione, tenetur ad pœnam talionis, & ita secundum leges: quandoque punietur capite, quandoque secundum qualitatem delicti in libello conscripti, vt C. de famosis libell. l. si quis.

Famosi libelli componētis, vel publicanōis pœna.

Quadruplex ergo pœna est famosum libellum conficiētibus, vel publicantibus, secundum quod quatuor modis potest agi de eo. Et primo quidem si agitur de eo criminaliter, secundum leges est pœna capitis tam contra illum qui fecit, quam contra illum qui inuenit, & non corrumpit, nec combussit, vel inuentum nulli ostendit. C. de famos. libell. l. vnica. de qua in c. si quis famosum. 1. q. 1. Et quilibet de populo accusare potest talem, quia etiam accusatori constituitur pretium pro modo substantiæ personæ accusatæ, vel si erat seruus producit in libertatem. ff. de iniur. & famos. libell. l. lex Cornelia. §. fin. & C. eo. l. vnica.

Secundo, si autem agatur ciuilitur, punietur secundum causam iniuriarum quæ non publici, sed priuati iudicij continet querelam. C. de iniur. l. iniuriarum. Et sic punietur secundum iuramentum actoris, & taxationem iudicis, in fi. de iniur. §. pœna.

Tertio

Tertio si agitur secundum canones, flagellabitur, & excommunicabitur, & potest deponi cum sit crimen graue, & damnatione dignissimum. vt 2. §. di. §. Nunc. cap. vnum oriarum.

Quarto in foro pœnitentiali, quia tam isti quam detractores tenentur ad restitutionem famæ. Razimun. & Host. in summa. Io. de Tur. Cre. in c. 1. §. in prin. vide etiam not. in cap. quidam. eo.

Nota aduerbium, dolose, ibi. dolose manifestauerit, vt scilicet infametur ille, de quo libellus conscriptus est, quia si ex simplicitate, non debet ei imputari. Item si quis bono zelo hoc faciat, scilicet vt crimen puniatur, quod locum habet cum crimen probare potest. Item si non potest illum conuincere quia solus scit, & secrete reuelat sacerdoti, vel alij personæ que prodesse, & non obesse possit, talem libellum, vt admoneatur ille ne talia faciat, non credo eum esse culpandum, licite ergo talem libellum potest quis seruare, colligitur ex illo verbo legis huius, videlicet, aut nulli fatetur inuentum, nō obstantibus verbis Adriani, quod inuentor rumpat, &c. quia intelligenda sunt, id est dolose non manifestet, vel vult forte Papa quod semper rumpatur, vel comburatur, ne quis inde infametur, quia à te posset ad aliorum notitiam peruenire.

Dolose quid importet.

LIBRI.

Librum ab hæretico compositum scienter recipiens, & eum penes se retinens, non censetur hæreticus nec credens, sed insurgit contra eum vehemens suspicio, quia nullus debet tales libros scienter suscipere, vel tenere, imo is ad cuius manus peruenerint, debet eos statim igne comburere, vel Inquisitori, seu Episcopo, hoc est Ecclesiæ tradere, vt per ipsos comburantur. vt extra de sum. tri. c. damnamus, de hære. c. fraternita. C. de Epif. audi. l. mathematicos, & C. de hære. c. quicumque. in fin. & ar. q. 1. §. c. 1. & c. si quis. §. si quis. alioquin ex hoc facto, seu retentione talium librorum, sicut ex alijs factis insurgit vehemens suspicio hæresis contra aliquem, videlicet si cum hæreticis conuersetur, si euitet communionem, & consortium fidelium, si nunquam vadit ad diuina audienda, vt de hære. c. excommunicamus. el. 1. §. ad ijcimus. ca. accusatus in prin. li. 6. adde quod totius erit libros hæreticorum aut quomodolibet suspectos Inquisitori tradere, iuxta decretum Pauli eius nominis Quarti. talis nempe librorum traditio clarum obedientiæ, & fidei testimonium apud Inquisitorem faciet. Præsumptio quidem contra detentorem insurgere potuisset, si liber damnatus apud illum repertus fuisset, quod in simili apparet de falsa scriptura apud notarium inuenta, & de falsa moneta, vt C. de falsis. l. si falsos. ff. eo. l. Paulus. Et de re furata. vt per Carer. in suo trac. de hære. nu. 125. qui asserit crimen hoc probari, si tales libri penes inquisitum reperiantur. Similem insuper casum habemus de falsis mensuris

vehemens suspicio.

Inquisitori tradi debent hæreticorum libri.

Liber suspectus penes quem inuenitur.

apud

apud quempiam inuentis. vt per Gand. de maleficijs, rubr. de falsis, nume 22. & fol. 7. num. 6. & de instrumentis inuentis ad cudendum falsam monetam, vt per Bos. de falsa moneta, num. 7. idem Archid. & Ioan. Andr. in c. filij, eo. tit. lib. 6. qui dicunt librum damnatæ lectionis probare retentorem esse hæreticum. & per Rom. sing. 323. & Marsil. in prac. §. diligenter. nu. 92.

* Libros etiam periculosa lectionis apud Romanos fuisse prohibitos narrat T. Lilius, vt infra. Anno ab Vrbe condita quingentesimo septuagesimo tertio, in agro L. Petilij Scribae, dum cultores agri altius molirentur terram, duæ lapideæ arce octonos pedes longæ, quaternos latæ inuentæ sunt, operculis plumbo deuictis literis Latinis, Græcisq; vtraq; inscriptæ erant: in alteram Numam Pompiliū Pomponis filium Regem Romanorum sepultum esse: in altera libros Numæ Pompilij in esse. Eas arceas cum ex amicorum sententia dominum aperuisset, quæ titulum sepulti Regis habuerat, inanis inuenta sine villo vestigio corporis humani, aut vilius rei per tabem tot annorum omnibus absumptis. In altera duo fascēs candelis involuti septenos habuere libros non integros modo, sed recentissima specie, septem libri Latini de iure Pontificio erant: septem Græci de disciplina sapientiæ, quæ illius ætatis esse potuit. Primo ab amicis, qui in re præsentis fuerunt libri lecti, mox pluribus legentibus cū vulgarentur, Q. Petilius Prætor vrbānus studiosus legendi eos libros à L. Petilio sumpsit: Hic lectis rerum summis cum adinuenisset plerq; ad dissoluendam religionem, L. Petilio dixit eos libros in ignem coniecturos esse: priusquam id faceret se ei permittere vti, si quod, seu ius, seu auxilium se habere ad eos libros repetendos existimare, id integra sua gratia eum facturum: Scriba Tribunos Plebis adiit; à Tribunis ad Senatū res reiecta est: Prætor se & iusiurandum dare paratum esse aiebat, libros eos legi, seruariq; non oportere: Senatus censuit satis habendum, quod Prætor iusiurandum policeretur; libros primo quoque tempore in comitio cremandos esse, pretium pro libris quantum Q. Petilio Prætori, maioriq; parti Tribunorum Plebis videretur domino esse soluendum: id Scriba non accepit: libri in comitio igni à Victimarijs in conspectu populi cremati sunt.

LICENTIA.

Licentia dicitur septemplex, scilicet abusionis, siue præsumptionis, 21. quæst. 2. cap. placuit, dispensationis. 1. q. 5. cap. vult, occasionis, 27. q. 2. cap. si tu abstinēs, promissionis. C. sacrosanctæ eccl. l. 1. ad gradum ascensionis, vel translationis. in d. C. vide Bald. in consi. 29. tertiæ par. & Abb. in consi. 99.

LITE-

L I T E R A E.

Literis Cardinalium, afferentium se aliquid viæ vocis oraculo à Papa impetrasse, creditur, cum eis etiam maiora credantur, vtputa eos Legatos esse. Non autem literis aliorum prælatorum. Abb. in c. quod nu. per. de si. instrum. Quid: creditur literis Cardinalium, & Episcoporum.

Literis Episcopi, & cuiuslibet ordinarij autentico sigillo sigillatis, & si per scripturibus testium manu propria roboratis, creditur in spectantibus ad officium sigillantis, & in alijs negotijs leuibus, & arduis, siue sint promulgatoriæ, siue testimoniales. Attestationes tamen factæ de præfenti secundum datam literarum, siue contineant extraiudicialia, siue iudicialia, sine subscriptione non creditur, nisi in casibus exemptis, nisi tractaretur de modico præiudicio. Idem dicitur de literis delegatorum. Abb. in c. Post cessionem. de proba. Episcoporum literis quæ fides sit danda.

Literis Iudicum, & prælatorum non sic creditur, quin possint per testes reprobari, vbi agitur de præiudicio alterius. excipiuntur principales verbis prælatorum non creditur excepto Pontifice, in his in quibus habet liberam potestatem tantum. In causis laicorum profanis, in quibus non potest vt potestate absoluta in præiudicium aliorum, non creditur nudo verbo Papæ, quia nec Christus sic sibi credi voluit. Literis Iudicum quæ fides sit danda.

Legati verbo in his quæ sunt modici præiudicij creditur Cardinali, non Legato non debet regulariter credi in præiudicium alterius, Episcopi, & inferiores, quando possunt esse, vel non esse testes. Abb. in c. cum à nobis. de testi. Verbo Papæ quando non creditur.

Literæ poenitentiarij domini Papæ faciunt fidem in pertinentibus ad officium suum. Abb. in c. sicut nobis. de sent. excommunicationis.

Literas alterius aperiens, punitur tanquam falsi. Inno. tamen dicit, quod iste minus peccauit, quam si falsasset sigillum, vel si rasuram aliquam fecisset in instrumento, vel loquitur c. olim. in glo. alleg. Sed punitur pena arbitraria, ar. c. de causis. de offi. deleg. Bar. tamen dicit, si quis aperit literas eas ostendendo aduersario, mittentis, potest falsi pena puniri. l. 1. §. is qui. ff. de falsis. Aperiens literas alterius.

Literas ab hæretico recipiens, quomodo puniri debeat, vide supra in vet. Hæreticus.

L I T I G A T O R.

Litigator continuus non potest esse accusator, quia præsumitur calumniator. c. suspectus, & c. nullus. 1. q. 5. & per id quod habetur in c. de m. 25. di.

LIBE-

LIBERI.

Liberorum appellatione veniunt filij, & nepotes, non tamen spurij, filiorum tamen appellatione tantum filij intelliguntur. Zalius, de substitit. in fi. r. conditio sine liberis.

LOCVS.

Locus aggrauat delictum quod præ cognitionem ostendit. arg. tex. in l. aut facta. §. locus. de pœn. Nā si quis hominē interfecerit in prætorio, in Ecclesia, & in alio consimili loco, præsumptio est quod ibi accesserit ad homicidium committendum, quia non est præsumendum quod nisi ex magna causa, & deliberate in eo loco voluerit hominum intermere, cum etiam ex loco sumatur argumentum, vt per Pari. de Put. in tra. de sind. in ver. & indicijs. Et Gand. in tra. de malef. in tit. de præsump. & indici. locus delicti est describendus. Bar. in l. non solum §. si mandato. ff. de iniur. & locus loci. Spec. de accu.

Loca vicina quæ dicantur. Loca vicina quæ dicantur, post doctorum opiniones concludere, quæ stabitur consuetudini, vel interpretationi communi, quibus deficientibus recurritur ad arbitrium iudicis. Abb. in c. super Specula. de priuileg.

Loca pia dicuntur in quibus exercentur officia pietatis, & hæc priuilegiata sunt. Abb. in c. de his. de testamen.

LOCATIO.

Locatio in perpetuum largo modo dicitur alienatio, vnde prohibitus alienare non potest in perpetuum locare. glo. clem. 1. de reb. Eccl. non alien. vnde canonicus licet possit vsque ad tempus vitæ suæ locare fructus præbendæ suæ, non tamen in perpetuum, nisi auctoritate superioris interueniente, vt in c. fin. ne præl. vic. su. Abb. in c. ad audientiam. Et nota quod sterilitas contingens siue culpa coloni, inducit in contractu locationis remissionem pensionis pro rata, secus in contractu venditionis. Nam venditione perfecta, periculum rei venditæ pertinet solum ad emptorem, nec est fienda aliqua remissio, etiam si nunquam possessio fuisset tradita emptori, ex quo non deficit per venditorem quo minus eam fuisset apprehensus, vt l. necessario. C. de peri. & commo. rei vend. Vide ibi.

LIBER HOMO.

Liber homo. Vide supra. in ver. Homo liber.

MAGI-

M.

MAGISTRATVS.

MAGISTRATVS & seculares potestates ac eorū officiales exequi & cōseruare cōstitutiones contra hæreticos tenentur, & ad requisitionem diocesanoꝝ, aut Inquisitorum, vel officialium suorum iurare tenentur, præcise attendere atque inuolabiler obseruare, & facere a suis subditis obseruari toto tempore sui regiminis in terris suæ iurisdictionis subiectis constitutiones editas contra hæreticos credentes, fautores, & receptatores, atq; defensores eorū, ipsorumq; filios & nepotes, & qui iurare noluerint & seruare, velut hæretici, ac de fide suspecti, & infames officio & honore sui regiminis spolientur, & sint inhabiles ad officia publica de cetero consequenda: vt in c. vt officium. §. fi. de hære. li. 6. Et vltra hoc prædicti omnes si executionem sibi iniunctam contra hæreticos præfatos delatam prompte, prout ad suum spectat officium, facere seu adimplere detractent, aut alias sententiam, vel processum, qui super hoc crimine procedunt directe vel indirecte impedire præsumpserint, & qui scienter in prædictis dederint consilium, auxilium, & fauorē, excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, quam si per annū animo sustinuerint in durato, ex tunc uelut hæretici sunt condemnandi, ut in c. ut Inquisitionis. §. prohibemus.

MAGNUM, VEL PARVVM.

Magnum uel paruum quid sit, & quæ causa magna, uel parua, statuitur arbitrio Iudicis, gl. in l. 1. C. si aduersus vendit. pig. & gl. in c. fi. de re iudi. lib. 6. Barba. in conf. 37. 2. vol.

MAIESTAS.

Maiestas diuina cum detestabiliter vilipenditur, non est venie locus, c. si quis nuper maledi. l. 1. & q. Eps si vult non potest facere pacē de tali maledictione Dei, per not. 23. q. 6. vt pridem. in gl. arg. ff. quod vi aut clam. l. prohibere. §. plane. ff. de pac. l. contra iur. ff. de mand. l. si. hominem. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. Callimachus, C. de Epif. & cle. l. si quis genus, Prælati enim suam & non Ecclesiæ iniuriam potest remittere, vt not. 23.

Maiestatem diuinam longe maius est offendere quàm humanam, in aucten. gazaros, C. de hære. & c. vergentis. eo. titu. & extrauag. Federi. ibi

Q alle-

allegata, dum enim dicit ibi quanto magis. vult arguere à maiortate ratio- nis, quod argumentum procedit, sed non econtra, quia arguere contra vi- delicet de crimine hæresis ad crimen læsæ maiestatis, esset arguere de- maiori ad minus. Vide Ludou. Carer. de hæret. nu. 102.

MALITIA.

Malitia & incontinentia constituunt homines contra ius facere. Nam quibus, quisque affectus est vitijs siue in vno, siue pluri- bus teneatur, in ea re cuius gratia vitiosus est, iniurius quoque atq; iniu- stus euadit, malus enim male cogitat & cor iniqui inquiri mala. Pro- uer. 28. & 29.

Malitia rei crescente, crescere debet & pœna. s. si diutino tempore, & ibi gl. ff. de pœn. vide Boer. de sediti. nu. 54.

Vigor natu- ralis.

Malitia supplet ætatem. exponitur malitia, id est vigor naturalis, vel potentia coeundi. Abb. in c. de illis. de despon. impub.

In maleficijs debet attendi propositum, & mens delinquentis, unde ac- cipiens rem alterius non intendens furari, non committit furtum. Abb. in c. cum voluntatem, de sent. excom.

MALEFICIA.

Potentia dia- boli quando & quare im- pediatur.

Maleficia quando sapiant hæresim. Vide supra in ver. Incantationes. Malefici incarcerati euadere non possunt manus iudicum, quia diuina iustitia tunc non permittit demonem posse suam naturalem po- tentiam exercere in illos, ne aliqui iudices & officiales curiosi forsan vi- dentes aliqua signa manifesta liberationis eorum, inuitarentur ad pro- sequendum eorum professionem, & hoc quidē dicit Augustinus in 10. de ciuitate Dei, & S. Thomas 1. parte q. 5. Et Canonista in c. Nec mirum 26. q. 5. quod Deus impedit potentiam dæmonis in quibusdam pro con- seruatione vere fidei, quia aliàs fides Christi paulatim tota subuertere- tur, maiorem que potestatem videretur habere diabolus, quam Deus, & Iudex qui est minister Dei. 1. questione tertia. Nemo contemnat. Nec dæmon haberet intentum suum, vt not. in 26. quæst. 5. Dæmon enim nil auidius cupit quam animas seducere, vt illas in tenebras exteriores præ- cipitet. Ad hoc igitur vt perueniat, semper peccatoris mortem & dissolu- tionem quærit, & propterea cum diabolus maleficos in manus iudicum videt, nil aliud satagit quam illorum obstinationem: suadet enim illis ne timeant sibi, quia eos tandem eripiet ab omni periculo, & sic finaliter de- ceptos perducit ad pœnas æternas.

Maleficium aliter probatur, & aliter indicium. Ad ostendendum male- ficium, id est quod probetur qualitas aliqua, vel facti, vel verbi, separata à male-

maleficio ex qua oriatur suspicio penes iudicem, vt dicat indicium esse contra reum. Si enim testis deponit de maleficio per vnum ex quinque sensibus, videlicet visum, auditum, gustum &cet. per quos sensus si tri- ple na probatio, testis per illos rationem reddere tenetur, vt voluit Bart. in tract. de testi. in ver. testis causam sui dicti. & per Socin. in consi. 54. visis testibus. col. 1. ver. ex quibus. vbi vult duos rixantes cognosci ad vocem per testem, & directe deponi super maleficio. In is casibus si testis depo- nit, non dicitur probare indicium, sed probat maleficium, vt si testis di- cat vidisse Titium vulneratum, vel audiuisse blasphemantem, vel iniurian- tem verbis, vel quid simile, directe demonstrans delictum. Nam si duo es- sent testes deponentes de ipso delicto, oriretur plena probatio, sed quia vnus tantum est testis, & ex eius dicto imperfecto quoad plenam pro- bationem oritur indicium, & per consequens iudicium prouenit ex pro- batione super maleficio, non autem quod probetur indicium, & istud est quod voluit Bart. hic dum dicit, qd vnus testis facit indicium. Vide Marc. Ant. Blan. de Indi. nu. 48. 49.

Indicium ex probatione oritur.

MAIORES.

Maiores qui intelligantur, vide Petrum de Anch. in repe. c. canonã statuta. de consti. vbi alleg. Bald. concludit quod vbicumq; tale ver- bum, vel simile profertur à consuetudine vel statuto, in materia indiffe- renti intelligitur de maiori quo ad ætatem.

Maior quis tanto est, quanto dignioribus, & melioribus præest. in au- cten. de feu. c. uuit. & in c. solite. de maior. & obed. Abb. in c. cū cæteris, eo.

Maior pars collegij non sufficit, nisi sit sanior. c. 1. de his quæ fi. à ma- io. par. cap. & Decius in c. cū omnis, de cõstit. Ab. in c. licet. de electione.

Maior pars potest tollere quod omnes ordinauerunt, videlicet ratio- nabiliter, non voluntarie: delictum tamen factum à maiori parte vniuer- sitatis non ligat omnes. Decius in c. ne innitaris. de const.

Maior consensus, qui à maiori, vel digniori ordinatur, quod facit ad quæstionem de duobus militibus, quorum alter à maiore, alter à minore accepit militiam, in c. per tuas, de maior. & obed. & in l. fi. de alb. scriben.

MANIFESTVM, & EVIDENS.

Manifestum & evidens à notorio differt, quia manifestum vel evidens est illud quod vni tantum vel pluribus patet: Notorium autem esse non potest, nisi toti populo, vel maiori parti publice innotescat, vt not. in c. vestra. & ibi Innocen. de cohâb. cleri & muli.

Manifestum namque indiget probatione. 11. q. 3. c. eorum. Euidens au- tem nulla indiget probatione, vt l. ca. quæ. ff. de actio. empti. vide Io. And.

in c. constitutum, de verb. sign. lib. 6. & tex. not. in l. quoniam sororem, c. de iure. deliberan. vbi de vtroque fit mentio, tamen Euidens ponitur pro magis claro, quam manifestum. vide Alber. de Rosa. in Diction. suo. in litera E. ver. Euidens. Bal. tamen in d. l. ea quidem. aliam ponit differentiam inter ista duo, dicens quod Euidens dicitur id solum, quod apparet per populorum inspectionem, vt ff. de fini. reg. d. k. si irruptione. §. ad officium. & idem Bald. in rub. C. de probatio. dicit quod illa dicitur probatio per euidentiam facti, quando res subijcitur oculis iudicis. Manifestum autem largius dicitur, scilicet omne id quod nobis innotescit per quemcumque sensum corporis, scilicet visum, auditum, aut alium sensum, vt l. i. §. occiforum. ff. ad syll. de quibus sensibus habetur in l. eum. ff. de acquiren. posses.

Manifestum dicitur quod colligitur ex coniecturis, & verisimilibus presumptionibus, vt in l. licet. ff. de leg. i. vbi dicitur euidens voluntas testatoris, qua coniecturis elicitur. Abb. in c. i. de cler. non resid. & nota hoc ad cognoscendum quando quid manifestam sapiat haesim.

Manifeste deprehensus.

Manifeste deprehensus in haesi. quis dicitur, quando facti euidencia, seu testium productione legitima, etiam sine propria confessione, & hoc est quando ipse delatus conuincitur legitime de aliqua haesi, facti euidencia, vtpote quia haesim publice praedicauit, vel per testes legitimos, contra quos excipere delatus non potest, tamen ipse conuictus si persistit firmiter in negatiua, & confitetur constantem fidem catholicam, talis quandiu sic persistit in negatiua, haereticus impenitens esse censendus, iux. not. per Host. in sum. tit. de haere. §. qualiter.

M A R I T V S.

Maritus potest agere pro vxore, & nomine vxoris sine mandato, ex quo non apparet de vxoris contraria voluntate, vt in cap. constitutus, de poenis.

Maritus tenetur sequi vxorem si ex iusta causa se absentat, & ei agrotanti tenetur seruitia necessaria impendere. Abb. in c. qui ma. accus. poss. & in c. i. de coniug. lepro. & an in contractu matrimonij possit apponi pactum, vt vxor non teneatur sequi virum, sed vt ipse vir moretur cum vxore in certo loco, & an committatur poena si fuit appositum, si non seruetur tale pactum. Abb. in c. i. qui matri. accus. poss.

Quomo. so mariti mors certa debet esse.

Maritus si est absens longo tempore, & est in longinquo, & dicitur mortuus, sufficit fama sola cum aliquibus coniecturis, ad hoc, vt eius vxor possit nubere: si autem dicitur mortuus in vicinis partibus, requiritur certus nuncius. Ant. de Butr. in c. in praesentia, de spons. Abb. tamen ibi relinquitur arbitrio iudicis. & nota etiam quod vbi cesset praesumptio fraudis, stabitur confessioni alterius coniugum contra matrimonium, ex quo

quo confitens stat pro matrimonio, vt in c. attestaciones. de spons. impu. & ibi Abb. sed si fraus presumitur, relinquitur arbitrio iudicantis, vt not. Host. in c. continebatur, eo. tit.

Maritus non tenetur alere vxorem suam de haesi damnatam ad perpetuas carceres. Alex. in l. quod in vxorem. ff. de nego. gestis. Io. Lupus in rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 64. Iaco. Septi. in institutio catho. c. 16. nu. 8. aliis ex debito coniugali maritus tenetur vxorem suam alere, l. pro oneribus. C. de iure don. l. quae dotis. ff. eo. tit. l. 61. Etiam si mulier sit accusata de adulterio pendente lite, maritus vxorem tenetur alere, & omnes litis expensas facere. Inno. in d. c. per vestras. de rep. ca. Spec. tit. de Inquisitio. §. 1. Prapof. in c. ex parte nu. 11. de sponsa.

M A R T Y R I V M.

Martyrium pati gloriantur haeretici pro eorum pertinacia interfecti, vt ex eorum libris aperte constat. nam damnatorum haeticorum supplicia, gesta que omnia describunt, & illos ita passos veluti Sanctos martyres laudant, & venerantur: verum ceci sunt, & duces cecorum, Matth. 15. nam martyrium actus est virtutis, nempe charitatis imperantis, & fortitudinis elicietis, meritum que vniuersum ex charitate prodit, vt docet D. Tho. 2. 2. q. 124. a. 2. ad. 2. Haeretici autem pertinaciam, & obstinationem pro fortitudine, & constantia, & amorem proprium sui ipsius, pro charitate habent, more que fimirum vultum Ecclesiae catholicae, & auctoritatem, & veritatem sibi vindicant, vt ex D. Cypriano habetur. 1. q. 1. si quis inquit. & ideo passio non illis prodest ad vitam, Paulo dicente 1. Cor. 13. si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest, & 90. di. c. neque ad Cain. ex D. Cypriano, & de poenit. ex D. Augu. di. 4. si quis autem in prin. & Euangelium Beatos illos pronunciat, qui patiuntur propter iustitiam, non propter falsam, & impiam doctrinam, Matth. 5. & 1. Pet. 3. Vide etiam D. Aug. super illud Io. 1. Ego sum pastor bonus.

M A T E R.

Matris delictum quomodo transit in filios, vide supra in ver. Filij.

M A T R I M O N I V M.

Matrimonium solemniter per clericum, vel religiosum contractum generat suspensionem de haesi, quia videtur male sentire de ordinationibus Ecclesiae. Vide supra, in ver. clericus, & infra in ver. religiosus.

M A V M E T V S.

Mauuetum inuocare. Vide supra in ver. Inuocare.

M E M O R I A.

Memoria proditoris, seu haeretici damnatur, vt contra ipsius memoriam possit formari inquisitio, secundum Angel. de Aret. in §. interdum. Insti. de haere. qui. ab. incest. defe. & secundum eundem in tract. malef. in glo. *Traditore che hai tradito la mia patria.* Vide supra in ver. Inquisitio. nu. 27.

M E N D A C I V M.

Mendax qui solet dicere mendacia quotidiana, licet nullum laedat, non admittitur ad testimonium ferendum, vel modica ei fides adhibetur. Repellitur magis dicens mendacium cum iactura alterius, & perseverans in eo. Abb. in c. testimonium. de testi.

Mendacium iudiciale quo puniatur.

Mendacium in iudicio punitur, maximè in causa fidei, idest quicumque in causa fidei iudicialiter conuictus neget se dixisse, quod antea affirmauerat, vel quod asseruit dici mendacium. Committit periurium ex utroq; praedictorum in causa fidei, & suspectus fit de haeresi vehementer, vt in c. literas. de praesump. vt ibi dicitur de Gulielmo illo, qui ob tale mendacium declaratus fuit suspectus vehementer de haeresi.

Mendaciter respondens reus torqueri potest, quia tacendo veritatem videtur in dolo esse. l. seruius. ff. de dolo. maximè quando mendacium est circa negocium principale. Bar. in l. si. ff. de quaestio.

M E T V S.

Metus cadentis in constantem virum, vel mulierem differentiam vide in c. consultationi. de spons. ibi Abb. Nam. minè parentum faciunt iustum metum in muliere. Abb. in c. ex literis. de despon. impub.

Reuerentialis metus.

Metus, aut nimia reuerentia praesumitur in facto, praesente patre in filio, & in vxore praesente marito, ac in clerico praesente Episcopo. Barba. in conf. 30. i. vol.

Iustus metus.

Metus iustus infertur ex periculo amissionis honorum omnium, vel maioris partis, & ex precibus tyranni in l. i. ff. q. iussu. Et Bar. in tra. de tyranno. Abb. in c. Gemma. de spons. Et metus periculi personalis dicitur iustus. c. bona memoria. Et etiam vnus alapa, vt not. in l. i. C. vnde vi. & c. Per laicum. de his quae vi. metusve. Metus etiam excommunicationis est iustus, secundum gl. in c. Olim. 2. de resti. spol. Ab. ibi. §. Roma. i. cōf. 369. Metus.

Metus etiam statuti poenalis facit iustum metum in soluendo. Bal. in l. falsis. C. de fur. sed proprie metus cadens in constantem virum est metus amissionis maioris partis bonorum, vel corporis cruciatus. Abb. in c. cum dilectus. de his quae vi. metusve causa fi.

Poenalis metus.

Metus purgatus dicitur quando ex longo intervallo fit actus contrarius, vt si vxor mortuo marito perseueret in monasterio. c. i. de metu. cad. in const. vi. Barba. in conf. 54. i. vol.

Purgatus metus.

M I N I S T R I.

Ministros non tantum pro capiendis arrestandisque haeticis, & de haeresi suspectis, sed etiam pro custodia, & defensione personae suae potest habere Inquisitor, etiam armatos, cauere tñ debet ab talium abusu. de hoc. n. dicitur in c. nolentes. in cle. de haere. porro Inquisitoribus ipsis distrius inhihemus, vt nec abutantur quo libet concessione armorum, nec officiales nisi sibi necessarios habeant, talesque qui se conferant ad suam cum Inquisitoribus ipsis officia exequenda. De hoc Io. And. super c. statutu. de haer. li. 6. Deficientibus aut sibi ministris, possunt Inquisitores inuocare brachiū saeculare, sicut fit apud nos Placetiā, vbi res securius agitur, & cum minori saeculari admiratione, & strepitu. De hoc habetur in c. vt officium. de haer. li. vide ibi.

Inquisitor ministros habere potest.

M I N O R.

Minor aetas non excusat quin reus torqueatur in aliquibus casibus, vt in crimine lese maiestatis, proditoribus, & similibus, l. si. C. ad sylla. Et l. desertorem. ff. de mili. & licet minor 14. annorum torqueri non possit tortura ordinaria in praefatis casibus, potest tamen ferula caedi, vel corrigia terreat ad veritatem solam eruendam, & non aliter. vt ff. ad sylla. l. i. §. impubes, & l. excipiuntur. ff. vt quaestio. & l. de minore, i. responso, & l. ex libero. §. de minore. Et nota, qd minor et viginti annis in criminalibus potest examinari ad aliquam iudicis intentionem, facitque indicium, non autem plenam probationem. & hoc si ex mero officio iudicis, non autem super accusatione ad partis instantiam. Aret. de malef. in ver. comparuerit, in ver. icē minor, & alleg. Guid. de Suza. 2. Flo. i. l. In testimoniu. ff. de testi.

Minor quando facit indicium.

Minor 25. annis prohibetur accusare sicut & testificari, sed vide Bar. in l. accusare. ff. de accusa. qui tenet qd potest. Hic licet sint indicia legitima contra eum ad torturam, non poterit torqueri sine curatore, nec cogetur penitus respondere Inquisitioni sine curatore, & si responderit processus erit nullus, & confessio per illum taliter facta erit nulla. Vide Hippol. §. nunc indicium, nu. 31. Gand. sub rub. de alijs quaestionibus vari. Sed in criminibus exceptis apud quamplura tribunalia non obseruatur talis vsus, maximè Romae, & specialiter in Sancto officio, & hoc propter enormitatem delicti, & fidei fauorem.

Minor sine curatore quando torquetur & vbi.

M I S E R A B I L E S.

Miserabiles personæ sunt sub protectione Ecclesie, & conueniunt reos suos coram Iudice ecclesiastico. Abb. in c. ceterum, de iudi. & in c. super quibusdam, de ver. sig. quæ autem sit tam actu, quam habitu, vide Abb. in c. significatibus, de offi. deleg.

M O D I.

Modos sophisticandi hæreticorum in suis responsionibus, & eorum cautelas, & eas quibus uti debet. Inquisitor pro eruenda veritate, vide supra in ver. Instructio.

M O D I C V M.

Modicum, vel longum tempus quando dicatur. vide glo. in clem. 1. de reb. eccl. non alien. tandem dicitur quod est arbitrium boni viri.

M O N I T I O.

Monitio facta per Iudicem habet vim trinæ citationis, vt in l. 2. C. quomodo, & quando Iudex, & glo. in cap. consulimus, de offi. deleg. & ibi Abb.

Non præiudicialis.

Monitio, seu citatio si fieri potest quod apprehendat ipsos clericos singulariter, vbicunq; ad prætendendum aliquod præiudicium clericale, iura requirunt trinam monitionem faciendam ipsis clericis non rite uentibus, quod est contra quosdam Prælatos, qui faciunt monitionem in generali, vt quilibet clericus incedat in habitu clericali, & rasura, aliter non gaudebit priuilegio suo clericali. Abb. in c. fi. de vi. & ho. cler.

Caritativa.

Monitio debet esse caritativa, vt crimen quis emendet, & requiritur triplex, vt in c. nouit, de iudi. sed si fit extra iudicium, sufficit vnica, vt in c. de. i. de suplen. negl. cler. & Abb. in c. consuluit, de offi. deleg.

M O R A.

Moram trahere extra suam prouinciam, & maximè in curia Romana non debent Inquisitores, sed sint diligentes, prouidi, & circumspecti ad processus suos bene fundando de his, quæ concernunt suum officium, & non de alijs, ad inquirendum testes, & delatum diligenter examinandum, ac ipsum delatum in sua causa ad defensiones legitimas admittendum, contra ius & iustitiam illum non vexando, & in toto processu.

cessus discursu à iuris tramite non discedendo, & sic superuenientibus appellationibus causas ad Romanam curiam sigillatas mittant Iudicibus assignatis, qui iustitiam faciant processus meritis actitatis. Nec Inquisitores curent ibi agere contra appellantes, sed dimittant illos præfatis Iudicibus iudicandos, qui Iudices procedere debent ex officio ad expeditionem causæ, vbi autem ad appellantium instantiam citetur personaliter, compareant, sed caueant litem intrare: attendant enim processus exhibere, & instructam causam præfatis Iudicibus reddere, & procurent quam citius expediti remeare, ne ibi tedijs affecti, laboribus etiam, & expensis fatigentur. extali namq; protracta mora inconuenientia quam plurima sequuntur, quarum primum est, hæreticorum, & hæresum multiplicata audacia. secundum, Commissariorum, seu Vicariorum humilitas, & pœnæ contemptus. tertium, fidelium remissio, & pusillanimitas.

M O R T V V S.

Mortuus regulariter non potest accusari, quia mortuo reo omnis criminatio extinguitur. fallit tamen in crimine læsæ maiestatis, repetundarum, peculatus, & hæreseos. quibus casibus propter enormitatem delicti accusatio de iam mortuo recipitur. l. iudiciorum. ff. de accusa. Item fallit si accusatus sibi mortem conscivit, vel etiam si post litem contestatam, vel postquam fuerit in scelere deprehensus mortuus fuerit, not. in supradicta l. iudiciorum. Vide Franc. Cason. C. de his, qui accusa, non possunt, yel. c. 2. nu. 3.

M O R S.

Mortis appellatione in iure civili intelligitur mors naturalis, nõ autem civilis, vt l. ex ea parte. §. in silam. ff. de verb. sign. Abb. in c. cum Vintoniensis, de electio. in canonibus autem intelligitur de civili, non de naturali, id est de sententia excommunicationis, vel depositione. Abb. in c. per venerabilem, qui si sint legit. Mortuus, & de hæresi suspectus qualiter possit inquiri, vide supra in ver. Cadavera. & in ver. Inquisitor.

Naturalis.

Civilis.

M V L T A.

Multam etiam pecuniariam reis suis Inquisitor potest imponere, vt patet per quandam extranag. Innocentij Quarti, quæ incipit, Super extirpatione. vbi expresse dicitur, quod possunt Inquisitores pœnitentias pecuniarias imponere, & eas exigere, & expendere in sustentationem sui officij. Caueat tamen Inquisitor, ne volens imponere penam pecuniariam multa puniri possit rei.

Pecuniaria.

multa puniri possit rei.

pecu-

pecuniariam priuetur iure auferendi, & obtinendi omnia inquisiti seu condemnati bona, & hæc pœna pecuniaria non debet pro leui motu imponi ab Episcopo, vel Inquisitore, sed tantum quando videtur in agis timeri, & magis reum purgare.

MULIER.

Mulier ad accusandum, nisi certis causis, licet non admittatur, ad testificandum tamen regulariter admittitur, vt 15. q. 3. c. ex eo. & hoc tenet, & declarat Host. nisi ex nimia familiaritate, vel vicinitate, vel aliter sit suspecta, in c. literis. de testi. Abb. in c. super eo. de testi. nisi causa sit criminalis, vt c. forus. §. scem. de ver. sig. In exceptis tamen criminibus admittitur, vt Nellus dicit in materia testium.

Mulier si fuerit examinata super crimine, faciet qualequale iudicium propter qualitatem sexus. ita tenet Bart. in d. l. maritus. Aduerte quod communiter concluditur per Doct. quod mulier de iure ciuili potest esse testis in causa criminali, per glo. in c. forus. §. testes. de ver. sig. & glo. in c. ex eo. 3. q. 3. & Spec. in tit. de testi. §. 1. in ver. item quod est mulier. Ab. Aret. & Feli. in c. quoniam. de testi. Vide Ant. Blan. de indi. nu. 350. De iure vero canon. mulier non potest esse testis in causa criminali, vt d. c. forus, & Decius in d. c. quoniam. circa finem dicit, quod quamuis Doctores communiter ita teneant, attamen ista conclusio non probatur iure, quia tex. in d. c. forus. simpliciter dicit quod testimonium mulieris non est tantæ auctoritatis sicut masculi, quia varium & mutabile semper scemina, & sic lex generaliter loquitur non magis in causa ciuili, quam criminali, sed q̄ minus creditur scemina quam masculo. Nec obstat tex. in c. mulierem 3. q. 5. quia non distinguit causam ciuilem a causa criminali, sed tantummodo q̄ sine consensu viri non potest testificari, vnde accedente eius consensu poterit testificari in causa ciuili & criminali.

Ad impediendum matrimonium duæ mulieres sufficiunt. Mulieres duæ sufficiunt ad prohibendum, siue impediendum matrimonium tam contractum quam contrahendum, super illo testimonium prohibendo. Abb. in c. super eo. de testi.

Mulier non potest iudicare neq; arbitrari, quia id est virile, & non feminile officium, vt l. fi. C. de mulier. secus si fieret compromissum in mulierem tanquam in amicam communem, nam tale compromissum potest mulier acceptare. Vide Spec. de procu. qui dicit q̄ vt compromissum factum in mulierem non debet iuramento firmari, quia nihil operatur, Abb. in c. dilecti filij de Arb. & cap. quintiuallis, de iureiur. præcellentes tamen id est quæ nuptæ sunt principibus, quia dignitatem non habent iure proprio, sed ex radijs viri, admittuntur compromissum recipiant cum iuramento, si tamen mulier habet comitatum cessante omni consuetudine potest exercere iurisdictionem in subditos. Abb. in d. c. dilecti filij. de arbit.

Mulier

Mulier hæretica vel infidelis non gaudet priuilegijs concessis dotatis mulieribus, de quibus in l. 1. ff. de sol. matri. & in l. asiduis. C. qui potio. in pigno. habe. vt dicitur in l. 1. & in authen. item priuilegium. & in corpore, vnde sumitur, C. de hære. & Bald. iunior in tract. de dot. 1. 1. parte in 3. membro 21. differrent nisi fuerit conuersa ad fidem, quoniam ea recuperat, vt ibidem, & vide Bal. in rub. C. de priuile. do. Arch. 4. q. 1. c. 1. & per Campe. in tract. de dote. 4. q. 1. & filius fa. beneficio Macedoniani, & ibidem.

Mulieres in bonis suorum maritorum habent tacitam hypothecam, vt alijs prioribus creditoribus habentibus tacitam, vel possessoribus habentibus expressam præferantur. l. asiduis. C. qui potio. in pigno. habeant. c. ex literis. de pigno. Et in §. fuerat, vbi late iuniores, sed speciale est q̄ mulieres hæreticæ hanc tacitam hypothecam in bonis suorum maritorum non habent. l. 1. authen. Item priuilegium. C. de hære. authen. de priuile. dotis. §. Nos autem. col. 8. glo. in ver. obligata. in d. c. ex literis de pigno. Ias. in §. fuerat. num. 113.

MULTITUDO.

Multitudo quando est in delicto maiorem pœnam requirit, quia multis crassantibus opus est exemplo. ff. de penis. l. aut facta. §. fin. sed limita in septem casibus, in quibus multitudo non inducit iudicem ad dispensandum contra iuris rigorem, iuxta illud, Cum populum multum crimen quandoque pertranscat inultum. 5. dist. c. iuribus. & cap. non potest 23. quæst. 4.

Et primo nisi multitudo ex quadam auctoritate defendere vellet delictum suum. glo. in c. commestationes. 44. dist. prout faciunt seditiosi, quia ex quo quis perseverat in malitia, grauius est puniendus. 1. 1. q. 3. c. præcipue, & 2. q. 4. c. quanto.

Secundo nisi esset delictum maximum, vt voluit Archi. in c. denique. 4. dist. q. 1. c. multis.

Tertio nisi esset multitudo religiosorum, vt tenet Host. in cap. ea quæ, de statu mona.

Quarto nisi loquamur in pœna aterna, vt dicit glo. in d. c. denique.

Quinto nisi esset delictum non commissum, sed committendum, vt voluit Bar. in §. Nonnunquam.

Sexto nisi cessaret scandalum, quia illo cessante potest puniri. glo. in c. latores. de cleri. excommuni.

Septimo nisi in multitudine essent aliqui principales, quia illi poterunt puniri secundum. glo. in d. c. latores.

Si ista cessarent, & parati essent illi multi corrigi, & esset spes de eorum correctione, ex misericordia mitius esset secum agendum. 50. dist. c. vt consti-

constitueretur, & c. fin. de trans. & d. c. commutationes, in his enim rigor legis mitigandus est.

Multi, & pauci dicuntur secundum materiam subiectam. Nam respectu amplissimæ prouinciæ. 22. millia dicuntur pauci, sed respectu ciuitatis, vel castri, vel collegij inferiorum secus esset. l. sed & si suscepit. ff. de iudi. Abb. in c. latores. de cleri. excom.

N.

NECESSITAS.

Necessitas quando dicatur, & quis dicatur casus necessitatis, diffuse vide Abb. in cons. 7.

In malis nō excusat necessitas.

Necessitas in his quæ sunt secundum se mala, vt adulterari, non excusat, quia prætextu necessitatis, seu paupertatis non est committendum adulterium, neque blasphemandū. Sed si sint in se mala, quæ tamen tempore necessitatis desinunt esse mala, vt furtum in extrema necessitate excusant ab omni culpa, si autem non est tanta necessitas alleuiat, licet non excuset à toto. Abb. in c. Quoniam. de simo. & hoc est quod dicitur, quod necessitas quod est illicitum, facit licitum. Abb. in c. 2. de obser. i. & in c. quod non est. de reg. iur.

NECROMANTIA.

Necromantici quomodo ad Inquisitoris officium pertineant, vide supra in ver. Inuocare.

Necromantici per signa exteriora ex apparentia, & colloctione maiorum spirituum toruum visum, & obliquum habent, ponuntq; se ad diuinandum de futuris, etiam de illis quæ dependent à mera Dei voluntate, vel huiusmodi. Nonnulli eorum astrologiæ, vel alchimix intendentes sunt. Vnde si Inquisitori aliquis deferatur, quod sit necromanticus, & appareat manifeste, quod alias est diuinator, vel Astrologus, vel Alchimista, maximum fit signum Inquisitori de veritate, nam diuinatores, vt plurimum, expresse, vel tacite sunt dæmonum inuocatores.

NEGLEGENS.

Negligens in puniendo habet indicium contra se, vt si index, vel alter cui spectat cognitio, vel executio, neglexerit punire delinquentes, habet indicium participationis ad delictum, ita pro indicio ponitur per Iac. Butr. in pract. col. 5. vers. Nonum est. dicens, qd istud tangit dominos temporales. l. vnica. C. de pri. car. Marc. Ant. Blan. de indicijs. nu. 310.

NEGO-

NEGOTIATIO.

Negotiatio quæ prohibita clericis, & quæ non intelligatur. vide Spec. de cler. coniug. D. Ant. & Abb. in c. fin. de vit. & hon. cler. vbi dicitur, quæ sit differentia inter negotiationem, & artificium, & quod primum clericis prohibitum est, non autem secundum. vide ibi Abb. in cap. multa. sunt, ne cler. vel mona.

NOBILIS.

Nobilis multipliciter dicitur, scilicet respectu natalium, respectu honorum, & respectu diuitiarum. In nobiliores. C. de vecti. tria hæc concurrere debent. Abb. in c. venerabilis, de præben.

Respectu natalium.

Nobilis secundum homines dicitur, qui habet iurisdictionem, & meritum Imperium ex priuilegio, vel consuetudine, non tamen tyrannica. Bal. in cons. 129. 2. vol. ideo non quilibet natus liber, etiam virtuosus gaudet hac nobilitate, quæ etiam monachus priuatur propter monachatum, ex quo debet vnà cum alijs viuere, & sine delectu personarum in religione sunt omnes æqualiter tractandi per superiorem. Abb. in c. nobili, de purg. cano.

Secundū homines.

Nobilitas alia est generis, & in hac laudantur parentes, alia est virtutum, & hæc est nobilitas animi, quæ præponitur nobilitati generis. nobilis ex genere non est respuendus, in Dei Ecclesia nanque nobiles, & ignobiles sunt admittendi, dummodo aliter sint sufficientes. Abb. in c. veritatis, de præben.

Generis.

Nobilis moribus præfertur nobili ex genere, quia ille acquirit nobilitatem à se, alter ab alio. Abb. in c. prouidentes, de dona.

Moribus.

Nobiles, imo nobilissimi dicuntur omnes literati, l. prouidendum. C. Literati nobilissimi. de postula. Imo nobilior plebeus æqualis scientiæ nobili, vt gl. in c. nunnquam, dist. 56. Barb. in cons. 57. 2. vol.

Nobilitati deferendum est in pœnis inferendis etiam per Papam, non enim seueritas contra omnes est æqualiter exercenda, quia sæpe contingent scandala, & schismata. Abb. in c. grauem, de pœnis. nam etiam in persona mitius quàm plebei puniuntur nobiles. nam in vltimo supplicio hi suspenduntur, & illi decapitantur. Bar. & alij. in l. capitalius. ff. de pœn.

In pœnis inferendis nobilitati deferendus.

NOMEN.

Nomen malum facit indicium in genere contra illud habentem, vt vest. tex. in c. 1. & ibi Io. And. Card. & Imol. in ver. Belial. de depo. & dicit Ioan. And. in c. cum secundum, de prob. p. si nomina deberent emi, bona essent. emenda. magno pretio. Et dicit Abb. in procem. decret. colum.

Quid.

Malū nomen facit præsumptionem.

column. 2. vers. ideo quæro, quod ex turpi nomine quandoque oritur sinistra suspicio, credentes nonnulli illud nomen fuisse impositum ab euentu. & ibi Feli. num. 32. dicit post Doct. quod ex malo nomine oritur sinistra suspicio, per ea quæ habentur in tex. & glo. in l. facta. §. si mandanda. Iason in rubr. solut. matri. nu. 16. & Par. de Putco in tract. de sind. in ver. mandauit. col. 8. ver. quando delictum, dicit verum esse malum nomen facere suspicionem & indicium, si cum eo concurreret mala fama. Ant. Blā. de indicatijs. num. 405.

* Nominatus per tortum ex hoc solo non torquetur, sed solum inquiratur, quia vt in pluribus rei imputando aliquos putant ex tali nominatione habere subsidium: fallit tamen in casibus in quibus potest reus interrogari, quia in dictis casibus crimen obiectum satis est ad torquendum criminatum, Angel. in ver. fama publica. Hippo. §. diligenter. nume. 59. quando scilicet tortus non præsumitur mentiri, & criminatus sit mala famæ. Gand. tit. de quæstio. in casibus saltem exceptis. Casonus. de tor.

NOTARIUS.

Notarius dicitur publica persona, quia gerit officium publicū. Quandoq; dicitur seruus publicus, quia seruit publice exercendo officium suum. l. non aliter. ff. de adoptione ideo potest torqueri. Quandoq; dicitur scriuarius. c. ad audientiam de præsump. & c. aduersus. de hære. Quandoque tabellio c. penul. de si. instr. Quandoq; tabellarius, vt in l. 1. c. de tabell. l. 10. Dicitur etiam scriba. vt ibi in rubr. & huius relatio habet plenā probationem. Clem. vnica. Iaco. de Rauen. & Cynus, in l. 1. c. si aduersus. & etiam creditur in scriptura de factis coram eo, non autem ab eo, nec per eum. Abb. in c. cum causam. de testi.

Infamis.

Notarius si est infamis, tali infamia, propter quam est ipso iure priuatus tabellionatu, vel propter sententiam legis, nihilominus valent instrumenta confecta per eum ante declarationem, ne iusta ignorantia noceat contrahentibus. Barba. in cons. 29. 1. vol. post autē non valent tanquam authentica, quia ex quō damnatus est auctor, opera nō faciunt fidem pro hoc notario. in l. si quis. c. de suscepto. & in l. si quis ex argentarijs. ff. de eden. & ibi Alex. Abb. in c. fraternitatis. de hære.

Notarius pro hæretico non potest conficere instrumentum, & si conficit, suspenditur. c. si aduersus. de hære. & ibi Abb.

Religiosus.

Notarius religiosus quomodo possit cogi per Inquisitorem ad conficiendas scripturas pro officio, vide cap. vt officium. de hære. lib. 6. & nota, quod de notario sibi creando, vel eligendo de iure communi cum Inquisitor non habet ius expressum, notarios publicos Episcoporum loco rum in quibus officium exercet, eligere poterit, qui processus conficiant, & alia omnia, quæ ad negotia fidei pertinent, exequantur. Poterit etiam

etiam petere à sede Apostolica creari tres, vel quatuor, quos ipse Inquisitor nominauerit, in notarios sibi dari, qui auctoritate apostolica in partibus ipsi Inquisitori traditis negotia fidei exequantur, quod sibi non denegabitur. Tres, vel quatuor notarios.

Notarij quando in notarios sancti Officij assumuntur, non obstantē iuramento quod fecerunt quando constituti fuerunt notarij iterum in manibus Inquisitoris, vel Ordinarij iurare tenentur. clem. 1. §. porro. de hære. vbi glo. in ver. iurabunt. dicit hoc esse speciale in notarijs hæreticæ prauitatis.

Poterit etiam habere clericum, vel religiosum (vt supra dictum est) qui aliàs in seculo notariatus officium exequutus fuerit, iuxta c. vt commissi. de hære. lib. 6. qui idem quod notarius facturus sit, exequatur. Religiosus.

Poterunt etiam Inquisitores vt duabus honestis personis loco notarij, vt habetur in c. vt officium. §. verum. vbi sic dicitur, Verum volumus, & mandamus, vt in examine testium quos accipi super crimine prædicto, ipsumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religiosas, & discretas personas, in quarum præsentia per publicam (si commode habere poteritis) personam, aut per duos viros idoneos fideliter eorundem depositiones testium conscribantur. Duabus honestis personis.

Nota quod circa duas personas per Inquisitorem, vel alium Iudicem, vt in c. quoniam contra. de proba. loco notarij assumendas, dicitur quod debent esse idonei, & nullam aliam qualitatem requirit, textus tam in c. vt officium, de hære. lib. 6. quàm in c. quoniam, de proba. ex hoc tamen verbo inferunt Io. And. & Hostien. quod debent esse honestæ, & bonæ famæ, de quibus non sit verisimile quod falsitatem comittant. & ideo requiruntur duo secundum Hostien. quia nec iurati sunt, nec eis hoc publicum officium cum solita solemnitate iniunctum est, & nota bene hoc dictum Hostien. quia vult quod isti erunt priuatæ personæ, nec iurabunt in assumptione officij. Hoc dicebat Abb. (ait Abb. iunior) non esse iure cautum quod iurent, tamen dicit, cautius esset quod iurent, & mihi satis placet (inquit idem Abb.) quod iurent, & credo quod licet expresse nō caueatur in iure, tamen satis est de mente iuris, cum isti sint quasi testes. ar. l. Dominus Labeo. ff. de testi. & optime facit in simili c. peruenit, 1. de test. cog. vide etiam Abb. in c. proposuisti. de probatio.

Nota idoneas.

An autem isti duo ambo debeant scribere, dicit Goff. quod sic, à simili sicut dicitur de pluribus arbitris, quod aut omnes pronunciant, aut nullus. ff. de arbi. l. item si vnus. §. item si plures. de quo in c. 2. de arbi. lib. 6. Hosti. autem aliter sentit, & melius dicit sufficere si vnus scribat, & aliter subscribat, ac testificetur coram eo sic fuisse actum. Pro hac parte facit c. cum ab vno. de arb. lib. 6. quod videtur tollere argumentum Goff. vbi vnus pronunciat nomine suo, & aliorum, & plus dicit Inno. in c. quoniam, de proba. quod non solum per vnum ex se scribere possunt, sed etiam

Notariorum subscriptioes qualiter fiant.

etiam per aliquem extraneum. ille tamen qui propria manu se non sub-
scribit, debet per sigillum authenticum subscriptionem, vel alio legitimo
modo notum facere hæc sua auctoritate facta fuisse. ar. d. c. cum ab vno,
de offi. deleg. c. significasti, & c. pastoralis, & sic secundum Inno. quilibet
tabellio chartis per alium factis auctoritatem præstare potest. licet Hostien.
hoc vltimum reprobet per id quod notatur in c. pen. de fi. instrum.
sed pro dicto Inno. (quod est notabile, & menti commendandum) faci-
cit sing. in c. inter dilectos, de fi. instrum. vbi videtur casus à contrario iu-
dicio meo (ait Abb.) Ibi enim ponderatur quod tota scriptura instru-
menti erat vnius manus, & subscriptio erat alterius, sed notarius in sub-
scriptione dicebat, quod totum propria manu scripserat. & hoc erat indi-
cium falsitatis, sed secus si dixisset, quod propria manu subscripisset,
& sic innuit quod per alium potest, dummodo ipse se subscribat aucto-
ritatem præstando. Item facit pro Inno. quia non qualitas scripturæ,
sed fides notarij est electa, quæ satis habetur ex subscriptione, ex qua atte-
statur de prædictis fuisse rogatum. Nota tamen ex primo dicto Inno.
quod vbi plures notarij ex forma statuti requiruntur ad certum actum,
non est necesse quod omnes scribant gesta, sed sufficit scriptura vnus,
cum subscriptione alterius siue aliorum.

Notarij crea-
re potest In-
quisitor.

Notarium aut plures etiam clericos seculares, vel quorumuis ordi-
num regulares assumere facere, & creare potest Inquisitor, vel com-
missarius ex privilegio Pij Quarti, quod incipit. Pastoralis officij cu-
rat dat. Romæ apud Sanctum Petrum anno 1561. sexto Kal. Septembr.
Pont. sui anno 2. Nota tamen quod si Inquisitor religiosum aliquem
ad scribendum acta officij applicaret, ob id ille non diceretur notarius.
Perspicuum quippe est quod iubere alicui vt scribat, non est illum crea-
re notarium, debet itaque Inquisitor hoc privilegio caute, & prudenter
vti non autem abuti. Idque faciet si notarium cum debita solemnitate,
iuxta ordinariam formam creabit coram alio notario, & testibus, exi-
gendo à creando iuramentum, illique tradendo cum calamo atramen-
tarium, & dicendo, Esto notarius, & fidelis. de quibus omnibus no-
tarius, qui huic negotio interfuit, Publicum conficiat instrumentum,
alioquin scripturæ, attestations, confessions, abiurationes, & reli-
qua accepta per notarium absque tali solemnitate factum, erunt pror-
sus inualida, aut saltem non erunt iuridica, & legitima, veluti facta à
non existente notario. Nam in electione officialium seruanda est con-
suetudo. Bene probat Paris de Puteo in suo tract. de sindi. in ver. in of-
ficijs per totum, & præcipue in quinto, & additi. quod seruanda est
forma antiquitus instituta, num. 6. & quod electio aliter facta annullari
poterit. num. 7. & omnia ibi probat per iura & doctores, quibus adde di-
ctum Abba. in c. si diligenti, de foro compet. quod scilicet non potest
renunciare iuri, quod in actibus hominum certam formam statuit. &
exem-

Caute vtatur
notario à se
facto Inquisi-
tor.

exemplificat de testamento, vt fiat cum certo numero testium, & idem in
c. tuis. de testi.

Quamuis enim Papa facultatem illam Inquisitoribus dederit, nouam
tamen formam creandi notarios non assignauit. vt exempli gratia, quod
per simplicem applicationem ad scribendum crearentur, aut per quid-
piam simile. quod cum ex privilegio prædicto, vel ex aliquo alio (quod nos
viderimus) deduci non possit, ab antiqua consuetudine, & consueta for-
ma recedendum non est.

Antiqua vta-
tur forma In-
quisitor in
creandis no-
tariis.

Notarius sit cautus, & cum reus aliquo terrore fatetur, non scribat
eum sponte confessum, & in hoc multi iudices errant. Ideo etiam si reus
esset in carcere, in quo famæ, & frigore multum pateretur, formidine tor-
mentorum videretur confiteri, secundum Bar. in l. r. §. diuus. ff. eod. Ideo
dicimus in similibus casibus notarium non posse nec debere scribere reū
sponte confessum, propter periculum falsitatis, sed sufficit scribere quo
loco, quo tempore, & quibus verbis reus confessus sit, & tunc iudex po-
terit iudicare an talis confessio sit spontanea, vel metu tormentorum.
Fran. Cason. de torm. c. 19. nu. 6. & 9. Brun. de indi. & tor. nu. 24.

Tormentorū
formidine.

Notario autem quando magis credatur, quàm testi, Nota quod quidā
dicunt, vt Iacobus Butrius, Aut Iudex examinauit testem, & notarius scri-
psit, & tunc standum est potius scripturæ, quàm testi. Aut notarius ipse exa-
minauit & scripsit ex commissione iudicis, vt multotiens occurrit, & tunc
secundum aliquos adhuc est idem, maxime quia notarius obtinet vices
duorum testium, & est persona publica, & iurauit suū officium legaliter
exercere, vt notatur in c. cum Io. eremita. de fi. instrum. & in l. in exercen-
dis. C. de fi. instrum. Testis autem est singularis, & pro vno solo reputa-
tur, nec est persona publica, ideo præualere debet scriptura notarij. ar. ad
hoc. l. Cor. de fal. Ordo autem distinguit in tres casus, videlicet.

Aut notarius est bonæ famæ, & testis malæ, aut è contra testis est bo-
næ, & notarius malæ famæ, aut vterque bonæ famæ. Primo & secundo casu
creditur illi qui bonæ famæ est in l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re mil.
& in l. sicut. §. hisdem. ff. de accus. Tertio casu magis creditur notario. ar.
in d. l. si quis decurio. iuncta ratione de qua supra in principio dictum
est. Vbi autem vterque esset malæ famæ, forte magis esset credendum no-
tario, maximè dum notarius toleratur in officio, vt l. Barbarius. ff. de off.
præto. in officio autem Inquisitionis semper declinandum est ad dictum
quod est in fauorem fidei, vt in c. in fauorem fidei. de hære. lib. 6.

Notorio ma-
gis quàm testi
creditur cæte-
ris paribus.

NOTORIUM.

Notorium triplex dicitur, iuris scilicet, facti, & præsumptionis, vt in
c. vestra, de cohabita. cler. & muli. & ibi Ab. & quomodo Io. de Tur.
Crem. in c. Manifesta. 2. q. 1.

R Noto-

Iudici notū
quid sit.

Notorium iuris dicitur id, quod est in iudicio probatum, c. quæsitum, de temp. ord. Et dicitur iudici notum esse, quando perfecta probatione in cā est conclusum. Abb. in c. à memoria. vt lit. pend. nil innoue. Notoriū autem alijs sed non iudici, probatione indiget coram iudice, ac si factum non fuisset notorium, & in hoc casu iudex habet duplicem viam procedē di. Primo seruando iuris ordinem. Secundo recipiendo probationem super notorio. Abb. in c. Bonæ memoriæ. de elect. Et nota, q̄ in notorijs, in quibus nulla potest competere defensio, potest deueniri ad sententiam sine citatione. Abb. in c. cum olim. de sent. & re iudi. è contra autem nec Papa potest sine citatione procedere in notorijs, vbi potest aliqua defensio competere etiam contra subditos. Vide Bofsiū in pract. tit. de sent. nu. 58. vbi tractat de notorijs excusabilibus, & inexcusabilibus. Marfil. in pract. crimi. §. secunda. nu. 44. & §. sequen. nu. 49.

Sententia si
ne citatione.

Probatio no
tori.

In notorio delicto, contra clericos laici possunt testificari. Et notoriū causatur ex eo, quod est notum vicinis. Et nota modum probandi notorium, nam satis est reddere sufficientem causam, si dicit quod omnes de vicinia dicunt. Abb. in c. cum dilecti. de purg. cano.

In notorijs non requiritur accusator, nec testis, nec inquisitio, nec denunciatio. Glo. in c. licet Heli de simo. intelligitur de notorio facti permanentis. In notorio iuris requiritur probatio, vt si negetur sententia lata. Idem dic de notorio facti transeuntis. Abb. in c. quæsitum. de tem. ordi.

Notorium in
facto non in
opinione præ
sumptum.

Notorium redditur probabiliter quod à iudice est factum, & non solum sententia, quia quidquid fit in iudicio, dicitur notorium, sed non facit rem illam, super qua inducta est probatio, notorium, nisi postquam conclusum est. ita quod nihil potest obijci ad obfuscandum notoreitatē, vel reddit rem notoriam præsumptione iuris, quia non præsumitur reuocatio, nec probatio, quia non facta non præsumitur. ista notoreitas est cō turbabilis vsque ad conclusionem in causa. Notorium consistit in facto, non in opinione. Abb. in c. ex parte. de ver. signi.

Notorium præsumitur quod palam fit in ciuitate ab eo, qui est in diocesi, & in eo præsumitur ignorantia, si is tūc existeret extra diocesim. Secundo si in tali ætate erat, vt non valeret eius gesta comprehendere. Tertio si in infirmitate patiebatur mētis excessum, vel ex alia legitima causa. Ab. in c. cū in tua. Qui matri. accus. possunt. vide supra in ver. Manifestū.

NUNCIVS.

Nuncio creditur non solum super nuda citatione, sed etiam super his que sunt vicinia, & proxima citationi, vt quia reperit citatum in certo loco, &c. Abb. in c. cū parati, de appell. recu. & rel. In alijs autē secus, & cuilibet alteri circa officiū suū. iuxta gl. in l. si quis decurio. C. de fals. Bar. in l. si librarius. ff. de reg. iur. Alex. in cōf. 90. 2. vol. vide in ver. Nunciū. §. OBE-

O B E D I E N T I A.

BEDIENDVM est superiori in licitis, & honestis, & non in scandalosis. cap. si quando. de rescrip. & ibi Abb. non enim tenentur subditi regulares eorum Prælati, nisi in his que ad eum pertinent. Inno. in c. ad aures. de tem. ord. Abb. in c. pastoralis, de his que fi. à præl. Episcopo autem ab omnibus de diocesi, etiam si sint Principes, obediendum est. Abb. in c. omnes, de maior. & obed. nisi sit schismaticus. Abb. in c. quia diligentia, de elect.

Obedientia prælati à subditis nō est deneganda propter ipsorum prælatorum crimina. c. Nonne 8. q. 4. c. omnes, de maio. & obed. nisi prælati ipsi sint hæretici, quia tunc licitum est subditis citra aliquam pœnam ab eorum obedientia recedere, etiam ante latam sententiam. c. sacerdotes. & ibi gl. 2. q. 7. Et c. sane 2. q. 4. & c. Excommunicatos. 1. 1. q. 3. & c. qua diligentia in fin. de electio. gl. in c. cum non liceat, & ibi Abb. nu. 3. de præscriptio. quia melius est obedire Deo, quàm hominibus, Act. 5.

Iniusto præcepto obedi-
re.

Obedire autem iniusto Ecclesiæ præcepto, quomodo & quando quis teneatur, vide Abb. in c. literas, de resti. spol.

Obedientes in negotio Inquisitionis dicuntur, qui moniti infra tempus gratiæ comparentes ab alijs non præuenti sunt ad hoc. l. i. §. si mater, ff. ad Tertull. Idē si post tempus gratiæ re tamen integra, quia personali ter requisiti, nec probationes contra illos receptæ. ad hoc directorium nouum secunda parte cap. 16.

Obediētes in
negotio in-
quisitionis.

O B L I G A T I O.

Obligatus solvere, vel satisfacere, non liberatur præstita satisfactione, imo nec qui tenetur satisfacere l. i. & ibi Doc. ff. qui satisf. cog. Bofsius in pract. tit. de carcerato, nu. 28.

Obligati pro hæreticis Inquisitori ad pœnitentiam ab eis recipiendā, & complendam, compelli possunt, quando scilicet pœnitentia non est personalis, sed aliàs proficiens ad salutem, in bonis temporalibus exequē dam, vt in cap. accusatus. de here. lib. 6. vbi sic dicitur. Si vero pro his qui in hæresi receptando, vel defendendo hæreticos, seu eis fauendo, non tamen existens hæreticus quis commiserit, sub obligatione suorum bonorum Inquisitoribus se astrinxerit ad recipiendā ab eis pœnitentiā, & complendā, & ea licet iniuncta non tñ peracta decepsit, si per hmoi pœnitentiā onus impositum fuit proficiens ad salutem, in eius bonis temporalibus

Pro hæreticis
promittētes
in quibus cō
pelli possunt.

exequendum ad complementum ipsius per Inquisitores cogi debent heredes, vel alij ad quos cum onere suo bona huiusmodi deueniunt, at si propter huiusmodi hereticorum receptationem, defensionem, seu fauorem quis ad faciendum poenitentiam, quam Inquisitores ipsi iniungere velent, bona sua obligauerunt eisdem, & antequam ei poenitentia iniungeretur decessit, eius haeredibus non est satisfactio pro extincto iam crimine iniungenda. In eo vero casu quo haeredes ad successionem non debent ob haerem sui actoris admitti, non obstante per sententiam declaratam, ad confiscationem bonorum post mortem eiusdem nihilominus procedatur. Eadem verba habentur in literis Apostolicis Urbani, & Alexandri Quarti, quae incipiunt, Quod super nonnullis, & sunt & alij.

Obligati haereticis quomodo liberantur, vide supra in ver. Feudatarij.

O B L I V I O.

Oblivio praesumitur ex quinquennio tanquam ex multo tempore, ff. de separa. §. quod dictum, & §. sequen. Zalius.

Et nota quod testis in sua repetitione dicens non recordari, non propter hoc vitiat eius primam depositionem, imo valet, quia nihil detrahit, vt l. cum precibus. C. de proba. & Bar. in l. in exercendis. C. de fid. instr. & glo. in l. i. in fi. C. quemad. test. aper. Et nota quod obliuio in teste non est lata culpa, quia licitum est si non recordatur, dicere non recordari, per not. Bar. in l. i. §. si quis. ff. quemad. test. aper. & est etiam multum excusabile dictum testis, si dicat se non recordari de tempore, vt Inno. in c. qualiter, & quando. de accusa. Si autem esset questio de facto ipsius testis, certum est quod debeat recordari, esse certus, & memor eorum, quae fecit. vt not. Bar. in l. filio. ff. de adimendis leg. alias non reddens causam concludentem quare non recordetur, tenetur poena falsi, sicut si deponeret tacita veritate, vt l. presbyteri. & ibi Bal. C. de epis. & cler. si autem esset probabilis causa obliuionis, vel simplex persona non puniretur testis, vt Bal. in d. l. presbyter. & debet testis magis recordari de loco, & de personis, quam de die, & tempore. ibi dem Bal. & Imo. in d. c. qualiter.

De loco magis quam de tempore debet recordari

O B S C U R A.

Obscura verba testis a Iudice interrogati, quomodo ipsum testem suspectum reddant, vide infra in ver. Testis, nu. 7.

O C C I S O R.

Occidens aliquem iussu potentis sibi comminantis mortem, non erit reus homicidij. Bald. in cap. i. §. furtum. de pac. iur. fir. Barba. in consil. 60. pri. volum.

Occi-

Occidens aliquem a familia captum, cadit in crimine laesae maiestatis. Bart. in l. 3. §. transfugas. ff. de ficar. & Feli. in cap. iuramento. de homicidio. Et in cap. quae in Ecclesiasticum. dist. 2. Vide Bosium in pract. tit. de crimi. laesae maiest. num. 64.

O C C U L T A N S, & O C C U L T U M.

Occultans haereticum scienter potest puniri sicut haereticus, secundum Bal. in l. i. C. de his qui latro. vbi idem de occultante latronem, & facit quia vt dicit gl. rubr. ibi. qui occultat alienum delictum facit illud suum. est bonus tex. in l. pen. C. ad l. Iul. de vi publ. immo si quis sciens iudicem velle capere haereticum sibi amicum, vel consanguineum, si ipsum monuit vt caueret, tenetur monens de tali admonitione & consilio. arg. in l. 4. ff. ad l. Iul. maie. qui tex. loquitur de laesa maiestate Principis, fortius ergo procedet in laesa maiestate Dei, & sic in crimine heresis. Ita notat Andr. de Iser. in aucte. Garzaros, in ver. diffidamus. Quod maxime procedit (secundum eum) si ex tali admonitione haereticus monefactus auferisset, vel non venerit in manus iudicis, & sic secutus fuisset consilium admonetis, si autem non fuit secutus consilium admonetis mitius punitur admones. Vide Iser. vbi §. Arelat. de her. not. 29.

Effectus non secutus mitius gat poenam.

Occultum duobus modis dicitur, nam aliquid omnino occultum simpliciter, & per se est: aliquid vero occultum est per accidens, quia scilicet probari non potest. Id occultum per se, & simpliciter esse dicitur, quod sensitiua cognitioni ex sua ratione non subditur: at occultum per accidens illud est, quod & si sensibus percipi possit, actualiter tamen ab aliquo, qui de eo testificari valeat, non percipitur.

Uterius nota ex Caietano, quod actus interior dupliciter dicitur. Primo datur actus interior solus, vt cum quis malum aliquod facere excogitat aut intendit, vel aliquem odit, aut discredat, vel quidpiam aliud tantummodo in corde suo retinet. Secundo est actus interior, qui causa est commissionis, vel omissionis actus exterioris, vt cum quis ex odio quidpiam facit, seu omittit facere ad extra, siue illud sit locutio, siue comestio, aut quaeuis alia operatio.

Actus interior duplex.

Deduci nunc potest ex his, quod actus occultissimi per accidens, & actus interiores, qui tamen ideo exteriorum causa existunt, quia ex his commissiones, aut omissiones aliquae proficiuntur, Ecclesiae iudicio, & censuris subiiciuntur. Nam & si tales actus occulti sint quo ad homines, quia probari non possunt, aliquem tamen actum exteriorum annexum habent, qui illorum interiorum signum existens, internos ipsos actus manifestare, & humanae cognitioni subijcere ex sui natura potest. & hac ratione dicimus tales internos actus qui externum aliquod signum ostendunt, ad ecclesiasticum forum pertinere. Haec enim, etsi notoria non sint, possunt nihilominus ad multorum notitiam deuenire ob externos

Occulta ad ecclesiam pertinentia.

R 3 actus,

actus, quos annexos habent, & ideo Ecclesie præcepta super his cadunt. Si quis igitur clericum in nemore aliquo, nullo spectante percussit, aut libros hæreticos et in abditissimo loco legerit, aut tenuerit, vel hæretica verba nemine audiente pronunciauerit, siue dæmoni, aut creaturæ ali- cui diuinos honores etiam occultissimè exhibuerit, mox in canonem in- cidit. actus quippe isti ex sui natura sensibiles sunt, & q̄ nō videantur, au- dianur, &c. inde prouenit, quia nullo ibi existente fiunt. horum quippe iudicium ad Ecclesiam spectat, quamuis sententiā non pronunciet quam- diu latent. vbi vero suspicio etiam leuis aduersus aliquem insurgit, statim Inquisitor contra eum procedere incipit. Quæ vero sunt primo modo occulta, quia nullum externum actum produciunt, quo sensibus percipiua- leant, sed in sola hominis mente consistunt, nec verbo aut signo aliquo ad extra prodeunt, soli diuino iudicio subiiciuntur, & de his Ecclesia non iudicat, quia nec ea cognoscit, nec cognoscere potest quamdiu in sola mē- te, & cogitatione latent. Vide D. Tho. 1. 2. q. 91. ar. 4. in corpore. 4. sent. di. 18. q. 2. ar. 2. q. 1. 2. 2. q. 104. ar. 5. & ibi Caiet. Subscribunt his oībus Pet. de Pal. Archi. Flo. & Host. in c. mulieres. de sent. excom. à Tabie. citati in ver. excom. 5. His addo Feli. in respons. de conatu puniēdo, circa prin. fall. len. 3. vbi dicit, quod conatus non punitur quando non habet actum ex- teriorem, sed stetit in sola voluntate etiam cum consensu rationis. & ad- ducit l. cogitationis. ff. de penis. Alber. de Rosate in secunda parte statu- torum. q. 168. incipien. Cynus quærit. Sali. is qui cū telo. C. de fisa. Card. post Matthæum, in clem. 1. in prin. in q. 3. de vsuris. vbi dicit, quod er- rans in corde, non tamen procedens ad exteriora, non est excommunica- tus. quo ad Ecclesiam, sed quoad Deum: & quia difficile, & fere impossi- bile est, quod aliquis hæresim in corde teneat, & nihil ad extra effundat, ideo in c. excommunicamus credentes. excommunicati declarantur non ob simplicem credulitatem, sed propter actum externum quo se creden- tes declarat, nempe verbo aut facto interiorem affectum ostendunt. ideo Ecclesia prohibet ea, quæ vt plurimum cum actibus externis connectun- tur. Adde rursus id fieri in odium errorum, quos studiosa mater Ecclesia è filiorum suorum cordibus adeo euellere conatur, vt nec etiā de his, co- gitare liceat propter periculum connexionis, frequentior tamen est Con- ciliorum vsus, vt condendo canones potius dicatur, si quis dixerit, vel si quis afferuerit, aut si quis damnauerit, siue quid simile, quam, si quis cre- diderit.

Hæreticorum
credentes qua-
re excommu-
nicantur.

Quæ negligē-
tia puniatur.

Officialis non pro omni negligentia, sed tantum pro ea quæ dolo pro- xima, punitur, & sic quando est in lata culpa, non autem pro leuissi- ma culpa, nec etiam pro leui, quicquid dicat Homod. in hoc de leui culpa. Vide Bosium in pract. tit. de official. corrup.

Officia-

Officialis torquens conuictum, si propter incuriam, vel ignorantiam omittat protestationem, absoluedus est reus, stantibus rebus prout Protestatio- nē, omittens. stant, & de hac materia vide modernos in l. repet. ff. de quæstion. & Pe- rusin. in c. dilecti de appell.

Officialis ditatus durante officio, præsumitur id fecisse ex bonis fisci, Cito ditatus vel Principis, vt not. in l. facultas, C. de iure fisci. Bosius in pract. titu. de Iudex. Principe, & priuilegijs eius.

Officiales quibus datur plenum, & generale arbitrium super statuta, non possunt statuta specialiter edita tollere, nisi aliqua causa noua, vel Statuta tolle- re nō possūt. antiqua verisimiliter non considerata emerferit: possunt autem statuta noua facere. Ab. i. c. studuisti. de offi. legati. Vide supra i. ver. Magistratus.

O F F I C I V M.

Officio durante non possunt Iudices esse testes super gestis coram se. Abb. in c. cum dilecti. de accusa.

Officio suo functus quando dicatur Iudex, vide Abb. in c. literis, de offi. delega.

Ad officium Iudicis etiam delegati spectat providere de aduocato par- ti, quæ non pōt habere, & poterit dare domesticū. Ab. in c. 2. de offi. Iudi.

O P I N I O.

Opiniones doctorum tantummodo probabilem veritatem faciunt, Ius autem necessarium, vt voluere Bart. Alex. Ias. in l. 1. ad fi. si cert. pet. & ex naturali ratione colligitur id, quod fortius est, per minus forte tolli non posse. Nota tamen opinionem nouam vnius doctoris in iudi- cando teneri posse contra cōmunem opinionem, quādo est melioribus, & vali dioribus rationibus fundata, & suffulta, quod Iudex perspicacis in- genij facile perpēdet. Abb. in c. Capellanus, de ferijs, & allegat Io. And. in c. 1. de cōst. vide Zasū in cōf. 4. 15. opinio tamen, siue fama cōs plenam fi- dem suppediat. Paul. in l. cum aliquis. C. de iur. delib. Zasius cōf. 16. n. 10.

Opinio vltima censetur in dubio approbata quando ab aliqua lege vel gl. vel statuto plures opiniones referuntur. gl. fi. in l. qui filium. §. Sabinus ff. ad treb. sed speciale est in fauorem fidei quod prima opinio vt non se- cunda vel illa quæ pro fide facit. ff. de religio. & sumpti. fune. Iason in au- cten. Ingressi. nu. 3. 2. C. de sacrosancta Eccl. Alex. cōf. 121. viso proces- su. nu. 17. vol. 2. & cōf. 92. super eo. nu. 5. vol. 4.

O R D I N A R I V S.

Ordinarij appellatione comprehenditur quilibet habens ordinariam potestatem in loco, vt Episcopi, & inferiores, vt in c. ordinarij. de offi. ord. Abb. in c. post celsionem. de præben. Dicecesanus autem solus Epi- scopus dicitur, vt in d. c. ordinarij. Abb. in c. olim. de præscript.

R 4 Ordi-

Abiuratio secreta, & spontanea.

Ordinario non interueniente abiurationi spontanea, & secreta, propter hoc abiuratio illa non potest dici nulla, propter c. multorum, de hær. in clem. quia ipsa clem. loquitur quando proceditur contra aliquem, vt fontant verba textus, & nõ quando sponte comparet reus, quod clarius apparet per Breue Clementis Papæ Septimi, quod incipit, Cum sicut ex relatione. vbi sic habetur, Si ad cor reuersi pœnitentes id humiliter petierint, postquam hæresim qua polluti & infecti erant abiurauerint, medio iuramento promiserint de cætero ab huiusmodi hæresibus penitus abstinere, absoluedi, illisq; pro præmissis pœnitentiam iniungendi salutarẽ, eosq; ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ restituendi, & reducendi. Rip. in l. qui condemnare. col. 2. ff. de re iud. Alcia. in rub. de acquir. poss. Hier. Cagno. in l. nemo qui condemnare, ff. de reg. iur. dicunt quod ista est communis opinio, quod solus Inquisitor potest procedere absq; Ordinario in omnibus casibus, præterquam in illis tribus contentis in clem. præf. multorum, de hære.

ORDO IUDICIARIUS.

Ordo iudiciarius adeo seruandus est in iudicijs, quod etiam talem ordinem iudiciorum non possunt partes remittere, vt in l. 2. §. sed quia. C. de priuileg. schol. li. 12. & Index non seruans ordinem iuris, dicitur iniuste facere, secundum Ang. de Aret. insti. de rati. §. quadrupli. & ideo potest ipsi Iudici resisti de facto, per regulã quã habet, quod Iudici iniuste procedenti. Et nota quod ordo iudiciarius in quatuor consistit principaliter, idest in trina monitione ad causam, vel vna pro tribus peremptoria, in litis contestatione, in testium productione triplici, & eorum diligenti examinatione, & in sententiæ diffinitiuæ prolatione.

Trina monitio, vel vna pro tribus.

Duplex ordo iudiciarius.

Quando integritas iudicii omittitur.

Secundo nota secundum Hugu. quod ordo iudiciarius dicitur duobus modis, scilicet simpliciter, & secundum quid. Simpliciter, cum quis condemnatur seruata integritate iudiciarij ordinis. Secundũ quid, cum quis condemnatur non obseruata integritate ordinis iudiciarij.

His notatis sit ista prima conclusio. Licet regulare sit quod nullus condemnandus sit non obseruato ordine iudiciario, nihilominus in notorijs, & manifestis non est necessarium obseruare integritatem ordinis iudiciarij, quia vbi veritas patet, non est opus inquisitione.

Secundo in contumace absente, qui nihil de absentia debet lucrari, vt 3. q. 9. c. damnamus.

Tertio propter scandali vitationẽ, vnde clericus publicè infamatus de crimine, licet non sit conuictus, vel confessus, suspenditur propter scandalum populi, vt in c. presbyter. 2. q. 4.

Quarto propter defectum Iudicis, puta cum aliquis intrusus in Sede Apostolica, tunc enim quia non inuenitur superior Iudex coram quo conuin-

conuincatur, non obseruato iuris ordine expellitur, vt 3. q. 1. §. patet.

Quinto propter suspicionem dilapidationis, vt 3. q. 2. c. quia cum.

Sexto in calumniatore, vt 1. q. 3. §. notandum.

Septimo in falso teste, vt c. de testi. l. nullum.

ORDINATIO.

Ordinationes factæ contra Inquisitionis Officium sunt nullæ, vt patet per Bullam Iulij Tertij, quæ incipit, Ad perpetuam rei memoriã. vide in par. 6. directorij noui.

Ordinatio contra Inquisitionis Officium est nulla. Non baptizatus nõ potest ordinari.

Ordinari non potest qui non est baptizatus, nec ordinem recipit. c. veniens, de presby. non baptiz. quales autem esse debeant ordinandi ad sacros ordines, vide in c. cum in cunctis, de elect. & ibi Abb. & Doct.

Ordinatus ab hæretico est deponendus, & ordinatio redditur nulla, maxime si tempore ordinationis ordinatus erat hæreticus, cum ipse incapax, & excommunicatus ab excommunicato, & non auctoritatem absolutam fuerit institutus. c. Daibertum. 1. q. 7. Bertach. in trac. de Epif. in 2. par. 3. par. & c. ordinationes. 9. q. 1. c. 1. & 2.

P

PACTVM.

Pactum contra ius non valet, si præter ius valet pœna apposta, sed non pactum: si secundum ius, valet vtrunq; Abb. in cap. plerique, & cap. pactum, de verbo. signific. & ibi gloss.

Contra ius.

Pactum turpe, vel turpis rei non obligat, & dicitur turpe omne pactum contra ius, re turpis est, quando interponitur super re turpi, vt si capio decem, vt interficiam hominem, etiam si cum iuramento firmiter ex parte iurantis, non tenet: quia non potest quis se ligare ad peccatum, nec contra bonos mores, si contineat turpitudinem, ex parte recipientis solum obligat, licet post solutionem possit ab eo repeti, quod turpiter accepit. Abb. in c. pactio, de pac.

Turpe, vel turpis rei.

PALLOR.

Pallor, trepidatio, & similia faciunt inditium ad torturam, secundum Bar. in l. de minore. ff. de quæstio. & ratio est, quia cordis dispositio magis apparet in facie, qua magis vrgent omnes sensus, quam alias partes, secundum autem Franc. Brun. pallor & similia non faciunt inditium ad torturam, nisi sit aliud inditium dictum pallorem associans: huiusmodi

modi enim accidentia in reo sunt multum arbitraria in iudice, consideranda namque est qualitas personae, quia sunt aliqui ita timidi, ut quam primum videant se ante iudicem fama-rigorousum, praenimio timore immingant. vide Fran. Cason. de pallore, & simil. nu. 1. & 3. Bofium. in pract. tit. de indicijs & confide. ante tor. nu. 41.

P A P A.

Iurisdic-
tio
Papae.

Papa in terris Imperij (quod secundum communem opinionem pendet ab Ecclesia) habet iurisdictionem, si non actu, saltem habitu. Fel. in c. nouit. de iudi. super glo. in ver. iurisdictionem nostram, & ideo propter hanc iurisdictionem posset summus Pontifex, vel eius delegatus citare sine literis subsidialibus in terris imperij subditum Imperatoris; ut per Bart. in extratraganti ad reprimendam, in ver. per edictum. & Ar. in conf. 158. Abb. in c. nouimus, de ver. sig. ver. vide ne incurras irregul.

Habet etiam potestatem Papa extra imperium suum quod actu exercet, in omnibus spiritualibus, quia in his omnes sunt suae iurisdictionis, in c. nouit. de iud. & in c. causam. quarit. qui si. sint leg. & ideo potest iurisdictionem exercere in quemlibet etiam non subiectum suum ubique, quo ad hoc, ut sit habilis ad spiritualia illa. c. per venerabilem, qui si. sint leg. Quae autem sit iurisdic- tio Papae, vide per Card. in c. ne Romani. §. irritum, in quinta quaestione. de elect.

Papa in concernentibus decorem Christianae religionis habet in laicos iurisdictionem. Abb. in c. personas. de testi.

Papa, & Imperator in causa propria possunt esse iudices. Abb. in c. cum dilecta. de confir. vil. vel inuti. & hi cum ceteris Principibus auctoritatem iurisdictionis, non autem proprietatis habent in bonis subditorum. Abb. in c. si diligenti. de praescriptione.

Papa contra Concilium, & alium Papam ordinat, & disponit siue dispensat quae sunt morum, non autem quae sunt fidei, ut c. sicut. dist. 25. secundum glo. & etiam quandoque contra Apostolum, & Euangelium, ut in numero testium licet non dispenset contra mentem secundum Inno. vide c. proposuit. de concess. praeb. & c. literas. de resti. spol.

Succefforem
eligere non
potest.

Papa non potest eligere sibi successorem, ut not. glo. 8. q. 1. & Archi. in c. si transitus, dist. 71. per Io. de Ligna. in cle. ne Romani. de elect. & ratio est, quia electio refertur ad tempus, in quo non est futurus Papa, unde quemadmodum tunc non posset, ita nec nunc. Nam paria sunt aliquid gerere tempore inhabili, & non gerere. ut in l. quod sponse. C. de donati. ant. nupt. facit. de vxore. de sepulchris, vide ibi notata.

Si in heresim
labatur.

Papa si de haereticis suspectus, vel haereticus inueniatur, per Inquisitorem non potest puniri, neque inquiri, qui cum sit eius delegatus, & consequenter inferior in suum superiorem nullam habet iurisdictionem,

vt

vt 21. di. c. Inferior. & ff. ad trebel. l. a quo. Quis autem sit illius iudex, vide Archid. in c. fidei. de here. lib. 6. vide etiam Bullam Pauli eius nominis Quarti de tali materia diffusè loquentem, quam registraui in directorio nostro nouo in parte sexta.

P A T E R E.

Patere dicitur id quod constat per praesumptiones, ut l. licet. ff. de lega. 1. Abba. in c. ad nostram. de empti. & vendi. ubi dicitur quod usurarius conuincitur per solas praesumptiones urgentes, & vide bonum textum in c. cum in diocesi. de usuris.

P A T E R.

Pater quandoque obligatur pro filio. c. 2. de deli. puer. Et an filio condemnato fiat executio in bonis paternis sine villo processu. vide Abb. in c. 1. de spon. impub.

Pater priuatur patria potestate denegando alimenta filio. Abb. in c. 1. de infami. & langui. expo.

Patri, & fratri haeretico in necessitate filius magis tenetur benefacere, quam alij catholico, ceteris paribus. in c. In eos qui. de here. Abb. ibi. & in c. si quis.

Nota tamen ut dicit Io. de Tur. Cre. super. c. non satis. di. 87. q. ad sustentationem patris infidelis tenetur filius, dummodo non sit in damnum & subuersionem fidei, & Ecclesiae, & quod ipse pater ex hoc non fiat deterior quoad Deum, quia in his casibus non teneretur eum filius sustentare; dicimus enim quod aequaliter indigentibus extraneo fidei, & patri infideli, si posset ambobus subuenire, praefereendus esset pater infidelis extraneo fidei, quia in necessitate cum omnia sint indigentium, iure tamen naturali magis patri tenetur filius quam alij, tum quia ab ipso dependet, & illi ex iustitia, ceteris autem ex misericordia tenetur. Arist. 8. ethic. dicit, quod obligatio erga parentes tanta est quod homo non potest reddere aequalens.

Raimundus in summa. tit. de hospitalitate. Pone quod pater tuus infidelis sit, & extraneus fidei, egent ambo, nec utriusque, sed alteri tantum potes subuenire, quem praeferes? Respondet, Nota quod opinio celebris est partem esse praefereendum extraneo in exhibitione nutrimenti, extraneum vero patri in dilectione. Ar. 3. di. c. primo patrem, & hoc si aequaliter indigent, idem Goff. & Host. in c. non satis. di. 82.

P A T R O N V S.

Patronus vergens ad inopiam, an indistincte alimentari debeat ab ecclesia, vide Ab. in c. nobis de iure patro. & ibi an mulier infidelis, haeretica, iudeus &c. acquirat ius patronatum.

PAV-

PAUPER

Pauper quis dicatur, respondeas quod relinquitur arbitrio iudicis secundum Bar. & alios Legistas. in l. si constante. ff. de ma. Io. And. in c. significasti de offi. deleg. ibi vide diffusius.

Pauper honestus non repellitur.

Pauper repellitur a testimonio in suspectis, vt d. q. 1. cap. in primis. Sed pauper alias honestus non repellitur, imo habet privilegium, vt ad eum mittatur, si verecundatur exire propter nimiam paupertatem, vide Spec. in tit. de test. §. 1. ver. Item quod est pauper. Tancredus dixit se intelligere iura, quae repellunt pauperem a testificando in criminali. vide Abb. in c. si qui testium de testi. & melius Barba. in confi. 29. pri. vol. vbi agit de laudibus paupertatis.

Christi paupertas qualis fuit

Paupertas Christi, & Apostolorum fuit, vt in particulari nihil haberent, in communi autem non tantum usum nonnullarum rerum, sed & res ipsas pro eorum necessarijs prouidendis haberent, vt patet per extrauag. tres Iohannis Vigessimi secundi, quarum prima incipit. Cum inter nonnullas. Secunda, Ad conditorem. Tertia, Quia quorundam mentes quas videre poteris in sexta parte directorij nostri.

PECCATVM

Peccatum nullum est adeo veniale, quin consuetudine fiat mortale. Abba. in cap. audiuius. de reliquijs, & venerat. Sanctorum.

Peccati grauitas attenditur ex maiori contemptu apud Deum, non ex qualitate peccati. Abbas in cap. veniens, de eo qui cogno. consanguin. vxor.

Peccatum in Spiritum sanctum proprie est peccatum obstinationis, & non remittitur nec in praesenti, nec in futuro seculo. Abb. in c. immunitatem, de immuni. eccl. & in c. fin. de maled. de poeni. dist. 1. §. potest, & glo. in c. 1. de voto, & Archid. in c. qualis, di. 35.

Peccatum in confessione auditum reuelare, quid requirat. Abb. in c. omnis vtriusq. sexus. de poeni. & remis. & in c. sacerdos. de offi. ordi. & in c. Matthaeum. de simo. & ibi Abb.

Non impediens delictum.

Peccati complices. Praestans opem, vt delictum non impediatur non tenetur tanta poena in foro animae, sicut qui commisit delictum principaliter. Qui non obuiat delicto quando potest, praesumitur socius delinquentis. Qui prouocat in odium, vel detrimentum alterius, delicto inde sequuto, tenetur de delicto, si tamen prouocat ad odium in genere non tenetur de delicto post perpetrato, sed poena minori, sed si incitauit ad delictum speciale, eo secuto tenetur de delicto. Qui praestat auxilium quantuncunque modicum in delicto committendo, tenetur de delicto.

De delicto q teneantur.

delicto, etiam si custodit vestimenta delinquentium. Qui perseuerat diutius in peccato, diutius est puniendus. Abb. in c. si dignum, de homicidio.

Peccanti quanto est in maiori dignitate datur maior poena, in dubio namq; praesumitur magis contemnerere, qui habet dignitatem maiorem, quia magis ingratus. In foro tamen contentioso corporali poena plus punitur rusticus, quam nobilis, & habens dignitatem, in pecunia econtra. Abb. in c. cum quidam, de iurciur.

Peccatum in dignitate constitutum.

PECVNIA

Pecunia quae soluitur pro compositione, regulariter debet persolui fisco, quia ista compositio succedit loco poenae. l. senatus. §. si quis declarato rem. & §. sequen. ff. de iur. fisci. de iure tamen canonico in foro ecclesiastico, alio modo applicantur tales pecuniae, quia illarum medietas applicatur Ecclesiae, altera distribuitur inter pauperes, nisi Episcopus esset pauper, quia tunc posset illam medietatem pro suis indigentibus retinere. cap. praesbyteri, de poenis. 17. q. 3. qui subdiaconum, alias si iudex pecunias ipsas per se retineret, vel imburfaret, teneretur crimine peculatus, & de arbitria commissa. l. 1. 2. & 3. ff. ad l. Iul. repetund. & not. in c. sciscitatus, de rescrip. dicitur enim fisco applicanda ad differentiam illius, quae applicanda est parti, quando fit priuata compositio, quae fit per transactionem, l. tranfigere. C. cod.

Peculatus crimine quando teneatur iudex.

POENITENTIA

Poenitentiam, quae sibi in iudicio fuit imposita omittens, vel renuens facere, habetur pro relapso, vel impoenitente, & sic poena relapsi potest puniri. Io. de Imo. in clem. 3. de haere. & ibi glo. & idem tenet Fede. de Sen. in confi. 156. quod incipit, Alexander Episcopus. & circa hoc Io. Cald. in c. literas, de praesump. recitat quaestionem de facto cuiusdam Senensis, qui fuit deprehensus in haeresi, & correptus, & postmodum fuit sibi iniunctum in poenitentiam, vt non intraret ciuitatem per sex menses. Hic ante dictum terminum intrauit, propter hoc quaerebatur vtrum esset relapsus, & vt haereticus condemnandus, & sic in multis consilijs per multo doctores conclusum fuit, quod sic, sed durum visum est. Vnde dicit ipse quod quandoque imponitur poenitentia, quae directe est contra haeresim, vt scilicet detestetur haeresim, & praedicet contra ipsam. Item quod non conuersetur cum haereticis, & similia. & hoc casu si non obseruat tale mandatum, iudicabitur tanquam haereticus. Quandoque imponitur poenitentia, quae non est contraria directe haeresi, vt ieiunare, peregrinari, & similia. si modo non obseruat haec, non pro tanto dicitur relapsus, & sic fuit consultum secundum eum, qui ad hoc alleg. 30. di. c.

Durior sententia.

Relapsus
dicatur.

di. c. fi. & purg. cano. cap. inter sollicitudinem. Breuiter dicimus quod tunc dicitur relapsus, quando facit contra pœnitentiam illud, quod non sit dubium fecisse ex conscientia, & loquela approbati à se erroris. & in alleg. cap. accusatus. §. ille quoque. de hære. lib. 6. Et hoc videntur dicere Doctores in c. vt commissi. de hære. lib. 6. dicentes quod carcer datur in pœnitentiam, ne noceat alijs, vel eos inficiat, & vt appareat an ambulet in tenebris, vel in luce.

PEREMPTORIUM.

Peremptorium ante sententiam criminalem requiritur, vt si reus sit in carcere, sententiam ferri debeat ante eius faciem, & quod ita feruat totus mundus, alleg. Angel. & Bal. Bofsius in practica de citatio. nu. 8. Sunt tamen casus in criminalibus, in quibus non requiritur peremptorium, vt per Marian. in arti. 2. q. 12. ad fin. quod procedit ex vi commissio nis. de quo tamen, id est per quæ verba, intelligatur sublata citatio, vide Socin. in conf. 264. & ne ignores qui sint citandi in his causis criminalibus, actor & reus citari debent. l. si accusatoribus. C. de accusa.

PERIURVS.

Periuus quis nõ est sine dolo, Bal. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. pro consul. & lege. Iason in l. si quis maior. & plenius in l. qui iurasse. ff. de iure iur. & ideo difficultas in materia l. si quis maior. excusat à periurio. Iason vbi supra. & Alex. in conf. 92. pri. vol. causa tamen quæ allegatur ad dolum excludendum, & sic periurium, debet probari fuisse sibi notum, & se motum fuisse ex illa, quia sibi fuerat dictum posse ita facere. Alex. in conf. vt supra.

Periuo amplius non est credendum, nec ei iuramentum deferendum, quia qui semel periuratus fuerit, nec in sua nec in alterius causa iurator existat, dicunt Doct. 22. q. vlt. cap. paruuli, & ibi glo. cum concord. fa. l. alij. de accus. vnde dicit Alex. in l. 2. §. sed quod diximus. Si quis caut. Periuro non plus credi. fa. not. per Bal. in authen. ei qui. C. de bon. aut. iud. poss. Zasius conf. 9. pri. partis.

Non punitur
periuus.

Periuus non punitur periurio, si accusatus, vel inquisitus de aliquo crimine respondeat cum iuramento, & contra veritatem dicat. Ita Alex. ad Bar. in l. 1. ff. de bon. eorum, qui ante sent. mor. sibi consci. Per dicta Bar. ibi reperio apostillam ad Abb. in c. 1. de testi. cogen. in qua allegatur dictum Alex. & dicitur paucos illud scire, & licet talis peccet, vt dicit Abb. & sequitur Felin. in c. cum P. de testi. cogen. attamen in foro contentioso non punitur, & ita practicatur. Ad quod etiam vide Puteum in tract. suo de sind. car. 82. vbi ad idem allegat Andream de Ifern. & facit glo.

glo. notabilis. in c. Ne quis arbitretur. 22. q. 2. quæ vult vt mendacium benignitatis quod fit ad salutem alicuius, nõ sit peccatum mortale, & loquitur in parte. vide tamen Bal. in l. & si legibus. C. si contra ius, vel vtilit. publi. fateor quod torquetur propter mendacium, sed aliter (vt dixi) non punitur. Hæc Bofsius in pract. tit. de periuris.

Mendacium
benignitatis.

PERSEVERANTIA.

Perseuerantia in dicto, etiam in morte non operatur, vt plusquam velint leges sit credendum, sed ideo fit vt magis quiescat animus. Bof. in pract. tit. de indicatijs & confid. ante torturam.

Perseuerantia in confessione, præcedente promissione impunitatis à Iudice facta, debet esse sine repetitione eiusdem promissionis, imo admonito confessio quod nulla sit habita ratio talis promissionis ad hoc vt valeat, aliter esset error nouissimus peior priore, & militante eadem ratione in perseuerantia, quæ militabat in confessione principali, non posset super ea fieri fundamentum, sicut dicimus in confessione tormentis expressa, vt not. Bar. in l. 1. §. Diuus Seuerus. ff. de quæstioni. Et per Doctores in §. Celsus. eo.

Promissio im-
punitatis cõ-
fessio nõ pro-
dest.

Perseuerantia requiritur non solum in confessione rei, sed etiam in dicto testis, quia testis qui potest torqueri iux. l. ex libero. ff. de quæstio. & ibi Bart. tortus debet perseuerare in suo dicto, aliter de eo non fit fundamentum. Bart. in l. pen. ff. de quæstio. Socin. in conf. 253. Angel. l. fin. C. de quæstio. Adde tamen, & valde notabiliter ambabus conclusionibus, tam quando præcedentibus indicatijs sequitur confessio in tortura, quàm etiam quando sine indicatijs, quod non solum procedunt in confessionibus tortura extortis, sed etiam dolo Iudicis: quia si præcedebant indicia requiritur perseuerantia: si non præcedebant, centum perseuerantiæ nihil videntur prodesse. Ioan. de Imol. si illum consideras in conf. 109. dat exemplum in casu super, consuluit, quando reus negauit, deinde confessus est, Iudice sibi dicente vt fateretur, quia promittebat liberationem, nec aliter erat modus quo liberari posset, & in idem incidit. Puteus in suo tract. car. 92. ver. sequitur quæstio quotidiana, & Marsil. in repertorio suo singul. 201. & in l. 1. §. quæstioni. ff. de quæstio. Et quia materia hæc est admodum vtilis, sed male declarata, ideo nota duplicem esse quæstionem.

Tam in reo
quàm in testi-
bus requiri-
tur.

Prima quarum est, an promissio liberationis quæ fit reo si fatetur delictum, valeat & sit seruanda.

Secunda, an saltem confessio talis nulla reddatur vel teneat.

Circa primam dic, quando Princeps promittit reo impunitatem, si fatetur delictum, vel Iudex ipse nomine Principis habita licentia ita promittendi à Principe, talem promissionem esse seruandam, & hoc per textum.

Promissio li-
berationis quæ
teneat.

tum

Hosti etiam est seruanda fides.

tum in Epistolas, inter claras. C. de Sum. Tri. vbi inquit textus nihil esse quod magis prefulgeat in Principe quam recta fides. Hinc est quod Princeps tenetur seruare fidem etiam hosti. vt not. in l. conventionum. ff. de pact. & in l. 1. §. Non fuit. ff. de dolo. Facit etiam textus. in c. decet. de reg. iur. lib. 6. Facit insuper, quod omnes contractus facti cum Principe habent naturam bonæ fidei, quia in Principe maxime debet exuberare bona fides. Bal. in tit. de pace Constan. in ver. supra vero. Et Iaso. in l. cum fundus. ff. si certum pet. Et ideo etiam si pactum nudum sit coram Principe, habet executionem paratam. Alex. in l. iuris gentium. §. sed cum ruda. prope fin. ff. de pact.

Confessio sub promissione facta valet.

In iudice vero fateor promissionem non tenere, quia nec etiam potest promittere, licet sit publica persona. l. Ius publicum. ff. de pact. vbi Iason in specie ampliat etiam in publica persona: pertinet enim hæc impunitatis promissio ad solum Principem, imo ad summum siue supremum. l. relegati. ff. de pœnis. Hinc oritur quæstio an confessio taliter expressa valeat ad hoc, vt si reus non possit se tueri vigore promissionis, saltem vigore nullitatis dictæ confessionis possit se tueri. Et dic regulariter talem confessionem debere existimari valida, secundum Doctores magis communiter, & hoc sine dubio quando Iudex dixit, narra mihi veritatem, quia nihil mali eueniet tibi, iuxta d. textum in §. plurimum, & Bar. ibi. sed si etiam promittit quod liberabitur, adhuc magis communis est non valere, quando ultra dolose agendo non procedit. Vide Decium, & Apostil. ibi in d. l. ea est natura. & cognosces q̄ tenet confessio etiam in hoc ultimo casu, & ratio est potissima, quia Iudex etiam ita potuit fingere ad veritatem eruendam, iuxta notata in d. §. plurimum.

PERSONÆ DIGNITAS.

Personis summæ dignitatis an credatur sine iuramento, vide Alex. in conf. 178. 2. vol. dic tamen quod est speciale in Episcopo, vt non teneatur tangere scripturas quando iurat. vide Abb. in conf. 68. 2. vol. & Bossum in pract. tit. de oppositio. contra test. nu. § 2.

PERTINACIA.

Pertinacia. Vide in ver. Hæreticus, nu. 18.

PHYSIONOMIA.

Physionomia mala arguit inclinationem & procliuitatem ad scelera, sicut enim à bona bene præsumitur, sic à mala male. Bal. in l. 2. C. quorum appellatio non recip. Ecclesiast. cap. 19. Ex visu cognoscitur vir, Et Isai. 3.

Isai. 3. agnitio vultus eorum respondet eis. Sed ex his præsumi potest in genere, non autem in specie de aliquo delicto, nisi alijs concurrentibus, licet Paris de Puteo dicat per physionomiam bis iudicasse. vnde dicunt aliq̄, q̄ si plures rei sint torquendi, incipiendū est ab habente malā physionomiam. sed dic q̄ aliqualem præsumptionem facit, non certitudinem, iuxta illud 1. reg. c. 16. Ne respicias vultum eius, quoniam abiectum, nec iuxta intuitum hominis ego iudico.

POCVLA AMATORIA.

Pocula amatoria mulieri tradere suspectum de hæresi vehementer nõ reddere dicit Vlricus in q. quā facit in cōf. 206. vbi quæritur an Io. de Poliaco qui dedit pocula amatoria mulieri, sit suspectus vehementer de hæresi. Et concludit sic. Sortilegia simplicia, vel propter conscientiam hostiam non consecratam, tanquam consecratam, populo tradere. vel etiam amatoria pocula mulieri porrigere, manifestam hæresim non sapere, constat ex criminum distinctione, & pœnarum impositione. & de primo apparet in rubrica, & in nigro, extra de fortilegijs, & in c. accusatus, de hær. lib. 6. secundo autem habetur in c. de homine. extra de celebr. missarum. & de tertio. in l. si quis, ff. de pœnis.

Hostiam non consecratam pro consecrata tradere.

P O E N A.

Pœna differt à multa. l. aliud. §. 1. ff. de ver. sig. & l. si qua pœna eo. & inter cæteras est hæc, quod à multa etiam appellatur, à pœna autem non, d. l. si qua. quod intellige nisi multa ex vera contumacia processisset, secundum Decium, in l. Sancimus. C. de iud. per reg. l. properandum. §. cum autem, C. de iud.

Multa differt à pœna, & quomodo.

Pœna si apponatur à iure ipso facto propter aliquod delictum commissum, nunquam est locus illi pœnæ, nisi illud delictum sit consummatum, quantumcunque fuerit inchoatum, licet exaordinarie posset puniri, quia delictum inchoauit, pœna tamen à iure posita nõ potest puniri. Io. And. in reg. odia, de reg. iur. li. 6. in mercur. Abb. in c. cum in cunctis, de elect.

Iuris pœna delictum consummatum requirit.

Pœna, vbi est à iure statuta, non debet Iudex ab ea recedere, vbi vero non est statuta, tunc arbitrio iudicis imponenda est. in c. de causis, de off. deleg. Abb. in cap. In archiepiscopatu. Sed nota quod licet pœna omnis in Principe sit arbitraria etiam post latam sententiam, id est indulgentia, vt C. de sen. pass. per totum, & l. rescripta. C. de prec. imp. off. quia princeps est absolutus legibus. l. princeps. ff. de legi. Tamen lex potest intelligi duobus modis, aut de legibus per eum conditis, aut prædecessoribus suis. primo casu res est clara nisi de honestate, & idem dicitur de Papa. Doctores in c. 1. de conf. Sed an subiaceat statutis ciuitatis,

Pœna quomodo in Principe sit arbitraria.

S dic

dic non subiacere etiam de honestate, Card. in cons. 2. Felin. in d. c. 1. vide Bofsum in pract. tit. de Principe, & priuilegijs eius, nu. 82. In iudice autem mutatur plus, & minus ex causa, ita habetur per l. hodie. ff. de pœnis, & in l. quid ergo. & vide Lud. Ro. in cons. 129. quia pulcre dicit. & hoc est verum tñ. de pena à lege, vel statuto posita, quam de pena ex consuetudine, vt per Marfilium in singu. suo. 182. & cum hoc sit generale in omni iudicio, & in omnibus criminibus, vt in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & l. & si seuerior. & l. si possidoniũ. C. ex quibus cau. infam. irrog. id. etiam in crimine hæresis, quum regula hæc non inueniatur violata in hoc crimine, nec exceptuata, & not. Marfil. in d. suo sing. quia videtur velle quod hoc liceat etiam Iudici inferiori. Bal. in l. si seuerior. C. ex quibus cau. irrog. infam. Ab. in c. reprehensibilis. de appella. tio. vide infra in ver. Relaxare.

In augendo, vel minuendo pœna consideranda.

Quæ autem sint qualitates considerandæ, vt augeri, siue minui possint pœnæ, docet textus in l. aut facta, vsque ad fi. ff. de pœnis, & ponit causas septem sine consideratione d. text. Felin. vbi latissime de hac materia, in c. qualiter, & quando. §. ad cognoscendum, col. 6. & sequē. de accusa. & vide Alex. in d. l. & si seuerior. Et ætas, siue quis sit iuuenis valde, siue admodum senex, est iusta causa immouendi pœnam, vt per Dec. in l. fere in omnibus. ff. de reg. iur. Maxima etiam peritia in aliquo artificio, vel professore literarum, est iusta causa l. ad bestias. ff. de pœnis, & facit l. sed & reprobari. in ver. valde tamē disciplinatos. de excu. tut. & ideo Host. in c. de causis, de off. deleg. dixit, quod vbi veniret abscidenda lingua, vel manus ex aliqua lege vel statuto propter aliquod delictum, si egregius orator, vel poeta, vel pictor tale delictum comisset, non deberet pictori abscidi manus, neque poetæ, vel oratori lingua. ad quod conferunt dicta Barba. in rubr. de reb. Eccle. non alien. vbi loquitur de statuto, quod forensis non possit ingredi collegium, vt non habeat locum in aliquo eminentis scientiæ. Adde quod hæc conclusio procedere in sententia ipsa nõ potest, quia tunc requiritur remissio Principis, Dec. in §. 1. col. 1. in c. at. si. clerici. de iudi. & Felin. post. Inno. in di. §. ad corrigendos. post sententiam autem pœnam augere, vel minuere Iudex non potest. l. acta. §. 1. ff. de re iud. ibi Doctores. Zafius in singul. super intellectu d. legis, lib. 2. Mitigare, vel mutare citra alterius præiudicium, an possit, vide Abb. in c. nisi specialis. de off. deleg.

Duplicata pœna quando.

Pœna duplicatur duplicatis delicti qualitatibus. Bar. in l. sanctio legũ. ff. de pœnis. sed pœna secunda duplicati criminis in pecuniariam mutatur, in c. 1. de pœnis.

Pœna semel imposita nõ iteratur.

Pœna si semel imposita est alicui pro suo delicto ab aliquo Iudice, is amplius vexari non debet ab alio Iudice, quia Deus non bis iudicat in idipsum. C. de accusa. l. qui de crimine, & ibi Angel. & Salicet. & intellige hoc si Iudices sunt eiusdem ordinis, scilicet ambo sæculares, vel ambo eccle-

ecclesiastici, quia si diuersi sunt, hoc fallit, quia blasphemie iure canonico imponitur pœna pecuniaria, & personalis. c. statuimus, de maled. iure vero ciuili vltimum supplicium, vt in aucten. vt non lux contra naturam. Vide Siluest. in ver. Iudex. 1. §. 2. part. 4. pœna. §. 24.

Pœna vbi non est à iure determinata, arbitrio Iudicis intelligitur esse relicta, nam Iudicis arbitrio relinquatur, quod expressum in iure non inuenitur. C. de causis, de offi. deleg. & l. 1. ff. de iur. delib. & per Marfil. in prac. crim. §. occurrit. nu. 11. & 12. & à contrario sensu, vbi à iure, vel statuto pœna est expressa, nil operatur arbitrium Iudicis, si quidem à iure non poterit recedere Paul. de Castr. in l. certo generi §. si totus. ff. de serui. rust. præ. in fi. quia deficiente lege consuetudo succedere debet, quia consuetudo dicitur altera lex, pœna, vbi in iure non est expressa, debet apponi consuetudinaria, quam excedens Iudex dicitur modum excedere, text. iuncta gl. in l. hodie. ff. de pœnis. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. sed consuetudine cessante venit arbitrium. C. de causis, de offi. deleg. Abb. in c. licet, de pœnis, verb. vlt. Vbi igitur deficit ius in corrigendis vitijs loci consuetudo in modo sequenda est, nec noua introducenda est consuetudo, maxime si inde scandalum oritur, quia non sunt faciendæ mala, vt eneniant bona. Rom. 3. Et nota qd si apponatur pœna à iure ipso facta propter aliquod delictum, non est locus illi pœnæ, nisi illud delictum sit consummatum, quantumcunq; fuerit inchoatum, licet extraordinariè possit puniri, quia delictum inchoauerit. singulare fuit dictum. Io. And. in regula. odia. de reg. iur. lib. 6. in mercur. quod refert, & sequitur Abb. in cap. cum cunctis. §. clerici. de elect. & dicit probari ex illo textu, iuncto c. perpetuæ, de elect. lib. 6. Et nota etiam quod pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumcunq; occultum, glo. in clem. 1. de hære. & Abb. in c. si. de hære. scilicet in conscientia, non tamen quantum ad pœnas in iure contentas, si sit occultum delictum, scilicet tantum in animo. Vide supra in ver. Hæreticus occultus.

Arbitria quando.

A iure recedere nõ licet.

Consuetudo legi succedit, deinde arbitrium.

Consumatio delicti quando requiritur.

Etiam occultu pœna afficit.

Pœnam licet non mereatur quis propter solam cogitationem, vt l. cogitationis. ff. de pœnis, & c. cogitationis, de pœni. dist. 1. fallit tamen in crimine hæresis, quæ sola voluntate committitur, c. excommunicamus. 1. §. credentes, de hære. glo. in ver. eo ipso. in cle. 1. de hære. Bal. in l. si quis non dicam rapere. C. de epif. & cler.

Pœna corporalis propter penitentiam in delictis consumatis maxime atrocioribus non tollitur. l. qui ea mente. ff. de furtis. & ibi Bart. l. quis sit fugitiuus. ff. edil. edict. l. pen. ff. vi bonorum raptorum, sed in crimine hærelis aliter est. Nam per spontaneam confessionem mediante abiuratione vitatur pœna mortis. l. Manichæos. C. de hære. ibi. delicti veniam penitentibus damus. l. si. in fi. C. de sum. tri. & si. catho. c. ad abolendam. de hære. ibi nisi continuo post-deprehensionem, & ibi confessi ad fidem confugerit, & ibi vide Doctores.

Arbitrium iudicis iuri consonum esse debet.

Iudicis statim non obediens pœnam non incurrit.

Impœnitentiũ, & relapsorum pœna.

Quibus, & quò gremiũ ecclesiæ omnibus peteat.

Hæreticorum pœna.

Qua pœna autem de hæresi suspecti, vel etiam ipsi hæretici ad fidem redeunt puniri debeant Iudicis arbitrio, vide per Siluestr. in verb. hæresis. 2. §. 9. in fi. habeas tamen tũ Inquisitor Deum præ oculis ac iustitiã, quia arbitrium Iudicis debet esse iuri, & æquitati consonum.

Pœna statim non incurrit, qui iudicis præcepto aliquid fieri, vel non fieri præcipientis non obedit, ut puta si præcipiat Inquisitor alicui existenti in eius carceribus, ne cum aliquibus loquatur sub pœna conuicti, si contrauenerit, non statim dicitur conuictus, quia illa pœna fuit comminatio. quædam de pœna infligenda, ut not. Spec. in tit. de execu. sent. §. 1. & habes gl. in c. 2. de mati. contra. cõtra inter. Eccl. & in c. 1. de eo qui for. ord. re. ce. & in c. sicut tuis, de simo. & in c. dura. de crim. falsi. & ibi Abb. & in c. falonitanæ, di. 63. & ibi Doctores.

Pœna hæreticorum impœnitentium, seu etiam relapsorum penitentium est, quòd sine vlla audientia igne comburuntur, Ioannis 15. Si quis in me non manserit mittetur foras, & in ignem mittetur, & ardet, & per Host. Io. And. & Abb. in c. Ad abolendam. de hære. & c. excommunicamus 2. de hære. de iure autem ciuili eis imponitur pœna vltimi supplicij, ut in l. in ver. Arriani. ver. Manichæos, & l. seq. C. de hære. Per vltimum autem supplicium mors intelligitur naturalis vltimum supplicium. ff. de penis. Consuetudo etiam est ut igne comburantur, ut plene per Paulum Grillandum in tract. de hære. q. 3. vbi ponit pœnas indictas à iure canonico, & ciuili contra laicos, & ecclesiasticos. Carer. in tract. de hære. nu. 132. & si sunt clerici debent degradari, ut in d. cap. Ad abolendam, de hære. quòd si quis dicat Ecclesiam nunquam claudere gremium suum ad illam redeunt, & sic penitentibus & relapsis non debet misericordia denegari. respõdetur, q. quo ad spiritualia, scilicet collationem penitentię, & eucharistię, non claudit vlli gremium Ecclesia. Vide Bossium in pract. tit. de hære. sed bene claudit quo ad temporalia, ut in c. super eo. de hære. li. 6. scilicet ipsis impœnitentibus, vel etiam penitentibus relapsis, quibus vitam non relinquit, nec officia, nec dignitates, nec bona ipsa, ut per Gemin. & Docto. in d. c. super eodem.

Pœnas multas incurrunt hæretici, & primo ipso facto sunt excommunicati, ut in c. excommunicamus, de hære. & c. Ad abolendam.

Secundo, ab omnibus debent euitari, ut d. c. excommunicamus, & nemo cum eis debet habere negociationem, nec in domo, nec in terra sua eos tenere, vel fouere. c. sicut ait, de hære. & ibi Doctores.

Tertio, omnia eorum bona mobilia, & immobilia sunt à die commissi criminis confiscata, ut in c. cum secundum, de hære. lib. 6. & c. vergentis, eo. titu.

Quarto, etiam quòd esset Papa ab omni dignitate debent deponi, siue sint laici siue clerici, ut di. 40. c. si Papa, & 24. q. 1. cap. qui contra pacem. & omnibus beneficijs, & officijs spoliari. & ipsi ac eorum credentes, fauto-

fautores, receptatores, ac defensores, ipsorumque filij vsque ad secundã generationem nullum ecclesiasticum beneficium, vel officium publicum possunt adipisci, ut c. 2. de hære. lib. 6.

Quinto, si quis ad preces hæretici, vel fautoris, & aliorum similibus dignitatis, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipsis est priuatus ipso facto, & inhabilis ad similia in posterum. si vero ignoranter, solũ sic habitis est priuatus, c. quicumque. eo. tit. lib. 6.

Sexto, filij eorum ipso facto à die commissi criminis sui iuris efficiuntur. vnde emancipatio eorum facta post commissum crimen non valet, etiam quòd adhuc non esset sententiatum contra patres hæreticos, ut in d. c. Quicumque. de hære. lib. 6.

Septimo, vxores scienter cũ eis contrahentes perdunt dotes ipso facto, nõ autẽ si ignoranter, licet postea scriuerint, ut in c. Decreuit eo. tit. li. 6.

Octaui, nõ possunt ipsi, nec eorum credentes, defensores, vel receptatores appellare, ut in c. vt Inquisitionis. de hære. lib. 6.

Nono, quia contra hæreticos, & alios prædictos admittuntur excommunicati, participes criminis, infames, & omnes alij, præter capitales inimicos, ut in c. in fidei fauore, de here. li. 6. & officiales, si requisiti fuerint ab Episcopis, vel Inquisitoribus, vel eorum delegatis, & licite possunt requiri, ut in c. Præsidentes, de hære. lib. 6.

Decimo, siue sint coniuncti, siue extranei non possunt hæredes institui, nec eis aliquid relinquendum, ut in c. si quis Episcopus. de hære. & oppositum facientes, si sunt clerici, vel etiam Episcopi, sunt excommunicati etiam post mortem, ut in d. c. notatur.

Vndecimo, eorum vassalli absoluti sunt à debito fidelitatis, & totius obsequij, & quicumque alij aliqua alia obligatione astricti, ut fidei iuramenti, & huiusmodi ipso facto liberantur, ut notatur in c. si. eo. tit.

Duodecimo, morte plectuntur, ut in c. excommunicamus, eo. tit.

Tertiodecimo, nullus clericus debet eos ecclesiasticæ sepulturæ tradere, nec eis ecclesiastica sacramenta ministrare, neq; elemosynas, vel oblationes eorum recipere, aliter clericus suo officio priuandus est. regulares autem sua priuilegia amittunt in illa dicecesi, in qua contrafecerint, ut in c. excommunicamus 1. de hære. in fin. imo hodie quicumque eos ecclesiasticæ sepulturæ tradiderit, ipso facto est excommunicatus, per c. quicumque, eo. tit. lib. 6.

Quartodecimo, nullus tabellio publica instrumenta, vel scripta pro eis, vel credentibus, vel fautoribus, vel alijs similibus facere potest, nec potest aliquis aduocatus in aliqua causa eis patrocinari, aliter sunt ab officio suspensi, & perpetuo infames, ut in c. si aduersus, eo. tit. in fin. si non.

Quintodecimo, sunt infames l. 1. in fin. C. de sum. tri. & si. cat. & ibi Bar. & l. Casius, de senat. quare nõ possunt esse testes contra catholicos, nec eos accusare. 4. q. 1. diffinimus, Spe. tit. de accus. §. 1. ver. itẽ excipitur

Medio hæretico beneficio obtinens.

Emancipatio post commissũ crimen non valet.

Quando, & quò dotes perdunt hæreticorũ vxores.

Contra hæreticos qui admittantur.

Hæreditate carent hæretici.

Vassalli hæreticorum absoluti.

Sepultura carere debet hæretici.

Aduocatis, & tabellionibus priuantur hæretici.

Infames sũt hæretici.

quod est hæreticus. l. quoniam. C. de hære. Spec. titu. de test. vers. quid de portantibus, & vers. item quod est Iudæus.

A quocūque percuti potest sūt hæretici.

Sextodecimo, possunt à quocūque percuti, & occidi, vt per Felin. in c. si. de hære. & gl. in c. si quis Episcopus, eo. tit. & in aucten. Gazarenos. Intellige hanc pœnam si sunt ab Ecclesia publicati pro hæreticis, aliàs non. Vide Carer. in tract. de hære. nu. 148.

Instabiles sūt hæretici.

Decimosextimo, non possunt testari etiam ad pias causas, vt per Felin. in c. si quis Episcopus. de hære. nec legatum, nec fideicommissum, nec hereditatem possunt habere, vt in l. fin. C. de hære. etiam si est filius, vt per Felin. in d. c. si quis Episcopus.

Decimo octavo, facta monitione nisi corrigantur, non licet cum eis conuersari. c. dixit Apostolus. 24. q. 3. Et 24. q. 4. c. quæ dignior. & c. omnis qui. cum sequen.

Ab hæretico ordinatus qd.

Decimonono, ab hæretico ordinatus deponendus est, & ordinatio nulla redditur. c. ordinationes 9. q. 1. & c. 1. & 2. de schismati. iunctis dictis per Abb. in rubr. eo. tit.

Contractū cū hæretico matrimonio nulum.

Vigesimo, matrimonium scienter cum hæretico contractum non tenet. Spec. in tit. de diuor. vers. eodem modo, & in c. decreuit. eo. tit. li. 6. licet (vt supradictum est) superueniens hæresis separet tantum quoad torum. Spec. in d. tit. de diuor. vers. Item fit.

Vigesimo primo, sunt æternaliter damnati, nec eis prosunt suffragia mortuorum, vt in cap. firmissime, eo. tit. & ibi Abb. & alias pœnas incurrunt hæretici, de quibus per Carer. in tract. suo de hære. à nu. 132. vsque ad nume. 158.

Redeñtes hæretici pœnas omnes non euadunt.

Pœnas contra hæreticos inflictas non euadunt hæretici etiam quod redeant ad fidem, & ad gremium Sanctæ Matris Ecclesiæ, sed tantum de iure euadunt pœnas spirituales, & ad animam concernentes, & similiter pœnam ablationis vitæ corporalis. vnde Abb. in c. ad abolen. de hære. ait, tantum vitam eos recuperare per reuersionem, scilicet spiritualem, & corporalem. de consuetudine tamen eis etiam ex misericordia relinquuntur bona temporalia, vt vitam sustentare valeant, & successiue etiam cum eis plus, vel minus dispensatur quo ad alias pœnas. c. vt commissi. de hære. li. 6. dum recipiuntur autem cõmunitèr ad carceres perpetuos condemnantur, iuxta c. excommunicamus 2. eo. tit. & imponitur ex consuetudine quod portent crucem, vel scapulare rubeis crucibus insignitum per aliquot annos.

Carcer perpetuus est pœna hæretici ordinaria.

Item quod præsentent se super hostium talis Ecclesiæ cum candela accensa in manibus. Item quod ieiunent tali, & tali die. Item quod præsentent se semel in hebdomada, vel mense. & alia multa possunt imponi secundum qualitatem delicti, personæ, & scandali, vt in directorio antiquo in formis sententiarum habetur. Quomodo autem Ecclesia dispenset cum talibus plus, vel minus, vide Siluestr. in ver. hæresis. 1. nu. 14.

Pœnas

Pœnas multas incurrunt credentes, vel fauentes hæreticis, siue eos defendentes, vel receptantes. Primo omnes tales ipso facto sunt excommunicati, vt in c. excommunicamus. primo de hære. §. credentes. Secundo omnes tales sunt de hæresi vehementer suspecti, vt per directorium antiquum in c. vehemèter suspectis, & si per annum excommunicationem sustinet extunc ipso facto sunt infames, nec ad publica officia seu consilia, nec ad alios eligendos ad huiusmodi, nec ad testimonium debent admitti, nec testamentum condere possunt, nec ad alicuius hæreditatem succedere. nullus quoque super negotio aliquo, sed ipse alijs cogitur respondere. si Iudex est, eius sententia non valet, si aduocatus, non admittitur ad patrocinium. si tabellio, eius non valent instrumenta. Vide quæ diximus supra in ver. notarius. si clericus est, ab omni officio, & beneficio debet deponi. clerici quoque talibus exhibentes ecclesiastica sacramenta, vel eos ecclesiasticæ sepulturæ tradentes, aut elemosynas, vel oblationes eorum recipientes priuari debent officio suo, ad quod sine speciali indulto sedis Apostolicæ non restituantur. similiter & regulares quorum priuilegia in locis illis non obseruantur, vt in d. c. excommunicamus. sunt etiam excommunicati eos sepelientes, vt in cap. quicumque. de hære. lib. 6. & est tradere ecclesiasticæ sepulturæ, secundum Archid. in d. cap. quicumque tumulare in cœmeterio Ecclesiasticæ, vel alibi ad modum Christianorum, scilicet cum crucibus, & psal-
Ecclesiasticæ sepulturæ tradere quid sit.
mis, & orationibus. filij etiam talium fautorum, & receptatorum, vel huiusmodi, excluduntur ab omnibus officijs, & beneficijs, & actis legitimis vsque ad tertiam lineam generationis paternæ, & vsque ad secundam maternæ, vt in c. 2. & c. filij, & c. statutum. de hære. li. 6. vide carer. in tract. suo. de hære. nu. 162.

Credentium vel fautorum pœna.

Pœna mortis quandoque in iure canonico reperitur expressa, exponitur pro sententia excommunicationis. Abb. in c. per venerabiles. qui
Pœna mortis in iure canonico quid sit.

Pœnæ capitales tres, & non capitales quatuor sunt. Capitalium prima est mors corporis, quæ multis modis imponitur. l. Aut damnum. §. vita, & l. capitalium. ff. de pœnis. Secunda pœna capitalis est proxima morti, & dicitur mors ciuilis, puta si quis damnatur ad metallum, quia perdit ciuitatem, & libertatem effectus seruus pœnæ l. quidam ff. de pœnis. & ideo censetur quodammodo mortuus l. scruiutem. ff. de re iudi. Tertia pœna capitalis est deportatio, & hi deportati non libertatem, sed tantum ciuitatē perdunt. d. l. quidam. perdunt isti ea quæ sunt iuris ciuilis, non ea quæ sunt iuris gentium.

Capitales pœnæ quæ sunt.

Pœnæ vero non capitales per quas non perditur libertas nec ciuitas, sunt quatuor. Prima quarum est relegatio, l. relegatorum. ff. de interdi. & releg. Secunda est infamia. d. l. aut damnum. Tertia est dignitatis amissio, vel ad dignitatem, vel officium interdicta as-

piratio. Quarta verborum experimentum. l. si quis forte. §. fin. cum l. seq. ff. de pœnis. & istæ sunt pœnæ de iure ciuili. diffusius vide Felin. in cap. qualiter, & quando, 2. de accusa. §. ad corrigendos. vbi declarat quando pœna dicatur capitalis, vel corporalis, ita vt quis non sit dimittendus fideiussoribus.

Vltimi supplicij pœna in pecuniariam commutari potest.

Pœna vltimi supplicij citra scandalum potest indeterminatè commutari in pœnam pecuniariam, vt in c. licet, de pœnis, vel vbi non habet causam commutandi, vel vbi agatur ad pœnam legalem per accusationem. l. 3. C. ne sacrum baptis. reite. & sic debet intelligi. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. infam. & l. hodie. ff. de pœnis. cessante tamen cupiditate.

Publica pœnarum corporaliu executio.

Pœnarum corporaliu executio debet esse publica, & in locis publicis, vt vnius exemplo ceteri pertimescant, & vnius pœna metus sit multorum. l. capitalium. l. famulos. & l. aut facta. §. si. ff. de pœnis, & l. 1. C. ad leg. Jul. maieft. repetun. Card. in de. 1. not. 12. & 14 de offi. ord. & c. disciplina, dist. 45. & 2. q. 7. c. quapropter. 10. q. 1. c. quia sacer. Paul. Gril. de relax. carcer. cap. 1. §. 3.

In atrocibus corporalis pœna non cuitatur.

Pœnæ corporales in criminibus atrocibus non euitantur, etiam quod quis pœniteat, nam fur suspenditur, etiam quod furta restituat. l. qui ea mente. & ibi Bar. ff. de furtis. in causis tamen fidei, prima vice per pœnitentiam, si statim & sponte fiat conuersio, vitatur saltem pœna vltimi supplicij, c. ad abolendam, de hære. & l. Manichæos. C. eo. tit. Quare quod hæreticis prima vice parcantur, si ad fidem reuertantur, est contra legem communem. l. qui ea mente. ff. de furtis. Paul. Grillan. in trac. de hære. lib. 1. c. §. 1. & 2.

Fideiussor in corporalibus pœnis reicitur.

Pœna corporalis vbi debetur in causis criminalibus, nullus potest pro alio esse fideiussor. ita not. glo. in c. cum homo. 23. q. 5. & ratio est, quia proprii corporis nullus homo habet verum dominium. l. liber. ff. ad leg. aquil. & si fieret fideiussio non valeret, secundum d. glo. quam refert, & sequitur Ang. de Aret. in trac. malefi. in ver. pro quibus Antonius fideiussit, in 1. vers. & ibi Aug. de Arim. in suis additio. Fallit tamen hoc si consuetudo sit in oppositum, quia tunc valet fideiussio, vt in d. glo. quam refert, & sequitur Lud. Ro. in sing. suo incipien. Tu scis, nu. 120. & Marfil. in prac. crim. §. attingam. nu. 9.

Defensionibus suis renūciare quis quā non potest.

Pœna corporalis si sit pro aliquo crimine infligenda, iuri suæ defensionis non potest quis renunciare. & ita docet Bar. in l. quis reum. ff. de custo. reo. & per Fel. in c. diligenti, de foro comp.

Pœnæ seu pœnitentiæ debent imponi secundum qualitatem delicti, personæ, & scandali, vt in c. sicut dignum, de homicidio. ff. de pœnis. l. aut facta. Et optime ad hoc facit Abb. in d. c. sicut dignum. Et debent pœnæ aliquantulum temperari in puniendo eum qui dolore accensus deliquit. vt per Alex. in confi. 76. incip. visa inquisitione, in 1. vol. Abb. in cap. olim, de rescript.

Pœnam

Pœnam pecuniariam potest Iudex ecclesiasticus imponere, si magis timeatur quàm alia spiritualis, cessante tamen cupiditate. c. Dilectus. de offic. ordi. Ioan. And. in c. 1. de homicidio. lib. 6. Abb. in c. Postulasti. de Iudæis. Et hæc potestas imponendi pecuniariam pœnam etiam Inquisitoribus est concessa per extrauagantem Innocentij quæ incipit. Super extirpatione. vbi expresse dicitur quod possunt pœnitentiæ pecuniarias imponere, & eas exigendo expendere in sustentationem sui officij. Vide Zanchinum c. 19. cum suis additionibus. Aduertat tamen prudens Inquisitor damnans aliquem tanquam hæreticum, ne condemnet illum in certa pecuniæ summa, vel quantitate, & hoc duplici ratione. Et primo quia ex quo damnat eum tanquam hæreticum, maxime si sit relapsus, vel impetens, omnia bona illius ei veniunt auferenda, vnde partem quærere videretur, qui totum auferre potest, & debet. Secundo quia ex quo damnat illum de hæresi, & tanquam hæreticum, non potest mitigare pœnas commutando eas in pecuniarias, quia contra hæreticos sunt determinatæ pœnæ à iure, & sunt certæ, vnde non potest iudex seu Inquisitor ipsas conuertere, seu commutare in pecuniarias. Nam facti quidem quæstio est in potestate iudicis, sed pœnæ impositio est in potestate legis. ff. de ver. sig. l. aliud. §. 1. Et l. si qua pœna. Et melius. ff. de turpi. l. 1. §. verb. non vt Papæ. Nota tamen, quod Iudex in foro iudiciali potest pœnam in iure expressam minuere. l. Hodie. & ibi notata. ff. de peti. & l. Quid ergo. vide supra in ver. Pœna.

Pecuniariam pœnâ ecclesiasticus iudex imponere potest.

Omnia hæretici bona veniunt cōfiscanda.

Pecuniaria pœna multa re reum quādo potest Inquisitor.

Clericus quō multatur.

Si vero Inquisitor condemnat reum non tanquam hæreticum, sed vt inobedientem vult punire, vel suspectum seu redeuntem corrigere, & purgare, tunc poterit ei indicare multam pecuniariam, sicut & posset pro suo motu alias pœnas iniungere, vt infra dicitur, cum in his casibus non inueniatur in iure determinata pœna, sed mero relinquatur Inquisitoris arbitrio, vt cap. ad abolendam, de hæreticis, & c. excommunicamus eo. Caueat tamen Inquisitor, ne volens (vt iam diximus) imponere pœnam pecuniariam priuetur iure auferendi, & obtinendi omnia bona inquisiti, vel condemnati, & hæc pecuniaria pœna non debet pro leui motu imponi ab Episcopo, vel Inquisitore, sed tantum quando talis pœna videtur magis timeri, & magis reum purgare. Et nota quod clericus non beneficiatus potest multa pecuniaria puniri, secus autem de beneficiato carente patrimonio, quia minuerentur bona ecclesiæ c. 2. §. nec scienter, de hære. Nam delictum personæ non debet redeundare in damnum ecclesiæ. c. delictum, de reg. iur. lib. 6. Si tamen proventus essent adeo pingues, quod & ecclesiæ posset prouideri, & clerico, non videmus quare cum indemnitate ipsius ecclesiæ, victum crasfiozem diminuendo, ipse clericus non posset multari aliqua pœna pecuniaria. maxime si iudici videatur pro ipsius rei salute expedire. Ad hoc mouetur per dictum Abb. in c. clericus de fideiuss. vbi dicit sic. Clericus si fideiubet

Ecclesie red-
ditus facti qui
sint.

fidei ubet (secundum Hostien.) solum tenetur de patrimonio, vel de red-
ditibus beneficij quos facit suos. Et in c. peruenit. eo. dicit. Nota bo-
nam practicam procedendi contra clericos debitores, vt redditus assi-
gnentur creditori.

Pœna perpetui carceris morti æquiparatur, & debet rarissime infligi.
Abb. in c. tuæ discretioni. de pœnis.

Pœnæ interpretatio fit in deterius quotiens agitur de grauissimo de-
lictio. Abb. in c. at si clerici. de iudi. vide Bofsum in pract. tit. de coitu
damna. num. 82.

EffraCTORUM
carceru pœna.

Pœna effraCTORUM carcerum est capitalis. l. 1. in prin. ff. de effraCT. car-
ce. conspiratorum vero effectu nondum secuto solum pro confessis, &
conuictis. l. in eos. ff. de custo. reo. & ibi Angel. & Alberic. Et procedit
hæc pœna capitis etiam in detento causa debiti publici, vel priuati, quia
solum consideratur violatio loci publici, qui dicitur sacer. vide Bofsum
in pract. tit. de effraCTo.

P O T E N T I A.

Malitiæ, &
pecuniæ potē
tia magis ti-
menda.

Potentia non tantum generis, sed potentia pecuniæ, vel malitiæ in
re delato consideranda est. Grauius enim periculum immineret te-
stibus, si eorum nomina proderentur homini delato in causa fidei, non
generoso, sed aliàs malicioso, ac satellitibus stipato, vel alio peruerso,
qui nihil haberet quid perderet, quam homini potenti genere, vel mi-
liti, seu nobili diuiti, aut mercatori locupleti, qui & si habet quod per-
dat, non tamen vult seipsum perdere. Et hæc experientia quotidie eui-
denter cautos reddit Inquisitores. Quare cum testium publications
conceduntur, multum est delati conditio consideranda. An scilicet sit
maliciosus, vel simplex, pauper, vel diues, habens societatem peruersorum
hominum, vel proborum, & similia.

P R A E C E P T V M.

Sub pœna cō-
fessi, & cōi-
cti criminis.

Præceptum pœnale inuentum à malis iudicibus fuit primum, ait Bos-
sius in pract. postea vero visum est non absurdum aliquando pro ma-
gnitudine causarum tolerare. iuxta. l. Ad bestias. ff. de pœnis. & sic in ma-
gnis criminibus modus procedendi per præcepta sub pœna confessi, &
conuicti seruatur. vbi tamen adsit aliqua suspicio contra eos qui maleficij
arguuntur, licet de iure non posset procedi. Quia tamen in criminali-
bus instar ciuiliū proceditur. l. absentem. ff. de pœnis, & à talibus præce-
ptis, & comminationibus prohibitum est incipere. C. Commina. vel epi-
stola. l. 1. C. de executio. rei iudi. per glo. Bar. & Doct. in l. de pupillo. §. me-
minisse. ff. de oper. no. nuntia. potest procedi. Diffusius vide Bofsum in
pract. tit. quomodo procedi. per præcept. num. 1. & 13.

Præceptum

Præceptum iudiciale, an dicatur interlocutoria, vel diffinitiuua senten-
tia. vide Abb. in c. dudum, & in c. si. de confes.

Præceptum, an post per Iudicem fieri sine causæ cognitione, quod ta-
men iustificatur per clausulam, si senseris te grauatum compareas. gl. in
l. de pupillo. ff. de nou. oper. nun. & in c. ex parte 1. de verb. sign. Abb. in
c. 1. de cau. poss. & propr.

Præceptum Principis æquipollet legi. Abb. in c. 4. de consuet. Prælati
autem præceptum quomodo, & ad quid liget subditum, vide glo. in c. ad
aures, de temp. ord. & ibi Inno.

Præcepti lex tollitur, si moribus vtentium non recipiatur, nisi inducat Lex quō ab.
ex natura sua peccatum ex contrauentione, vt quia concurrat cum lege rogetur.
diuina, vel naturali. Abb. in c. cum olim, de cler. coniug.

P R A E D I C A N S.

Prædicans assertionem quam sciebat, vel scire debebat contrariam arti-
culis fidei, vel determinationi sanctæ matris Ecclesie, nō potest de hæ-
resi, & pertinacia excusari quin dicatur manifestè hæreticus, Arnal. Alber.
de agnoscen. propo. cathol. q. 29. nu. 15. 16.

Et sicut Doctor non potest restitutionem in integrum petere si lesio-
nem prætendat, sic nec prædicator ignorantiam, & ei obijci potest pro-
fessio. l. professio. C. de muner. patri. l. 10. Et ibi per Iacob. Rebuf. & Bal.
in l. 1. C. qui aduersus quos, cum debeat esse peritus, & instructus in arte
prædicandi quam profitetur, & ideo imperitia culpæ adnumeretur. l. im-
peritia. de reg. iur. §. præterea. in sti. de leg. aquil. Medicus quidem de im-
peritia tenetur. l. illicitas. §. scienti. ff. de offi. præsid.

Sicut Iudex per imperitiā malè iudicans de imperitia tenetur. l. si quis
feruum. §. census. ff. loca. Ex quo enim erat imperitus non debuit permit-
tere se iudicem fieri, vt Sap. 7. Noli esse Iudex si non potes virtute, idest
iustitia, iniquitates irumpere.

Sed aduerte quod prædicans quandoque vtitur præuia, vel subsequenti pro-
testatione, quod videlicet nihil intendit contra fidem orthodoxam tenere,
vel temerè defendere. Aduertendum est tamen circa huiusmodi protesta-
tiones quo animo dicantur. Nam vt inquit Hier. in epistola ad Panuciū,
Frequenter hæretici dum coguntur subscribere, ne de Ecclesia expellan-
tur suum errorem palliant fictis verbis, & ea temperant, & ordine ver-
tunt, vt catholicam credantur sententiam tenere. Et ideo cum tenentes
doctrinam hæreticam protestantur quod non intendunt dicere contra fidem,
& Ecclesie determinationem, non faciliter tali protestationi est standū,
sed subtiliter inquirendum, ne hæreticorum decipiat nos disciplina, quo-
niam frequenter repertum est, quod asserunt fidem esse, quod ipsi credunt, &
ipsam sectam suam dicunt Ecclesiam, vt dicit Aug. contra Donatum.

P R A E-

Prelatus q. s. **P**relatus dicitur qui habet ordinariam iurisdictionem, sed late sumpto vocabulo, dicitur quilibet habens curam animarum. Abba. in c. discernimus. de iudi. Propter quod praelatorum appellatione non solum Episcopi, sed etiam inferiores veniunt. cap. primo. de æta. & qual. ord. & Host. in c. ab ecclesiarum de offi. ordi. dicit quod appellatione praelati venit etiam simplex rector curatæ ecclesie.

Criminosus. Prælati quantumcunque criminosus antequam prælati priuatur potest in subditos iurisdictionem exercere, & ad id quod potest in subditos iurisdictionem exercere. Et ad id quod opponi potest in d. c. iudicet ille 3. q. 7. respondetur quod non loquitur de potestate iudiciaria, sed quod ad meritum vitæ, quia prælati magis delinquit corrigendo alium, & non se, sed tamen corrigere potest. Vide Inno. in c. cum nostris, de concess. præben. & melius in c. cum venerabilis de except. vbi dicit quod etiam contra delegatum non possum excipere de crimine, quia criminosus potest esse iudex, sed de infamia bene possum excipere. & plus voluit in c. sciscita tus, de rescrip. Abb. in c. de priore. de appell. vide ibi.

Prelatus alios & non se corrigendo delinquit.

Criminosus potest esse iudex.

Prælati ob notoriam infamiam si paratus est se purgare, non est remouendus, in c. vlti. de purg. cano. Abb. in c. quia nos. de appel.

Prælati non repetens res ecclesie, vel pauperum ex negligentia, peccat mortaliter, etiam si id faciat vt strepitum vitet, nisi spem haberet recuperandi illa sine strepitu. Abb. in c. nihil. de præscrip.

Prælati sciens Ecclesiam suam possidere non sua, quid facere debeat, vide in c. vltim. de præscriptione. & ibi Abb. diffuse.

Prælati ecclesiasticus iurisdictionem habens temporalem, qualitet executioni mandare debeat, vide in summa cri. Nic. Plou. de irregul. num. 23.

P R A E S B Y T E R .

Torqueri ob quæ possunt præbyteri.

Presbyteri non de seipsis tantum, sed etiam de his, qui vt testes contra alios examinantur, possunt torqueri, maxime si sunt infames, vt dicit Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. & vide Salic. in l. presbyteri. C. de episco. & cler. qui dicit priuilegium presbyteri esse, vt non de facili torqueatur, & ita loqui illam legem, sed tamen si contra eum militent magna indicia potest torqueri. c. 1. de spons. & hæc optima concordia, quæ comprobatur ex dicto Abb. in d. c. cum in contemplatione. vide Bofsiu in pract. tit. de tortura test. num. 6. De in dignitate autem positus videtur Bar. in l. ex libero. ff. de quæstioni. declarare hanc conclusionem, vt non possint torqueri quando examinantur vt rei, secus vt testes,

testes, quia tunc vult vt tunc nulla habita ratione ad dignitatem si vacillant, non autem ex alia causa torqueantur, per l. nullam. C. de testi. & Bar. sequitur Brunus in suo tract. cha. 76. vide Bofsiu in pract. de tort. test. nu. 12. vide ibi.

Præbyteri parochiales habent iurisdictionem quantum ad forum conscientie super subditos suos, non autem quantum ad forum iudiciale, quia non habent ius quo subditi coram ipsis possint conueniri in causis contentiosis. Ad id autem quod obijci potest, quod iurisdictione habet coertionem, respondetur quod verum est de iurisdictione in foro exteriori, non autem de iurisdictione in foro conscientie, quoniam (vt dicit Albertus) multis alijs modis, per exhortationem, & monitiones, ac comminationes potest parochus subditos suos auertere a malo, & si hoc non valet, potest recurrere ad superiorem, & per illius auctoritatem excommunicatos denunciare. Et quamuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudicali requiritur maior solemnitas, quia in eo oportet quod non solum Deo, sed etiam hominibus satisfiat.

Nota etiam secundum Alexandrum de Ales, quod potestas excommunicandi non est annexa ordini simpliciter, sed iurisdictioni, & non cuiuscunque, sed iurisdictioni in foro exteriori. Io. de Tur. Cre. super c. nemo causa secunda.

Iurisdictione parochorum qualis.

Solemnitas maior requiritur in foro iudicali, quam in pœnitentiali.

Cui iurisdictioni sit annexa excommunicandi potestas.

P R A E S C R I P T I O .

Præscriptio de iure canonico crimina non tolluntur, glo. in c. admonere. 30. q. 2. in ver. pœnitentia. quod quomodo intelligatur ponit Decius in c. licet causam, de proba. & adde quod præscriptio viginti annorum de qua in l. querela. C. de fal. incipit à die commissi criminis. adde etiam quod si præscriptio est sublata crimen, minus proderit reo, quam si constaret eum non deliquisse, quia primo casu (si tamen proceditur) potest iudex illum non comparentem condemnare: secus si constaret eum deliquisse. ita Barto. in l. absentem. ff. de pœnis. Si vis autem scire quanto tempore præscribatur contra fiscum, vide Bald. in tractat. præscriptio. in secunda parte quintæ partis principalis, & Bofsiu in pract. tit. de fisco, & priuilegijs eius. Ioann. de Turre Crema. in primo quod autem, 16. quæstione tertia. Vide infra in casibus fiscalibus.

Præscriptio in crimine hæresis viuentis hæretico non procedit, sed eo mortuo admittitur sola quadragenaria ad tuendum hæredes suos, vt iam diximus, quo ad bona quæ habuerunt ab hæreticis, dummodo illi dum viuerent catholici putarentur, aliàs secus, vt in cap. 2. de præscrip. lib. 6.

P R A E T O R.

Prator non potest iudicare in criminibus sine consensu, & deliberatione iudicis sui, vel iudicum, ut maturius res procedat, præsertim cum de hominis vita tractatur, nec debet cogere iudices ad consentiendum condemnationi, vel absolutioni indebite, quod si secus faciat, grauius tenentur, & ubi Iudices vident fieri iniustitiam, debent resistere quantum possunt, & protestari contra Pratores, quia etiam ex sola taciturnitate tenentur in iudicatu. Angel. in l. 2. C. de pœnis. vide Bossum, in pract. tit. de sent. nu. 27.

si Taciturnitas iudicaru. di. na.

An autem prator excusetur propter Assessorem, vel eius consilium, & de male gestis Assessorum, & quid teneantur, & de hurufandi materia Assessorum, vide Paridem de Puteo. in suo tract. Vide supra in ver. iudex. nu. 43.

P R A E V E N T I O.

Citatio quid operetur.

Præuentio ex sola citatione causatur. c. proposuisti, & cap. quantum. de offic. deleg. & l. si quis postea. ff. de iudi. quæ citatio sit videlicet legitima, alias non. Ro. consil. 412. incipien. pro habenda. & Abb. in d. c. proposuisti. De qua materia præuentionis vide per Iason. & Lancil. & Dec. in l. si pluribus. ff. de leg. Sed si eadem hora coram duobus inchoatum est iudicium quod tunc cessat fundamentum præuentionis, tunc reus debet recurrere ad superiorem, quando sub eodem sunt iudices, & insistere ne ex eodem delicto vexetur in duobus locis, & quod causa remittatur ad vnum tantum, quam petitionem exaudiet Princeps, & in dubio remittenda esset ad eum, per quem magis iustitiæ locus aperiri videatur. Hoc etiam debet facere alter Iudex, nisi velit maligne agere. Bal. & per eum alleg. in l. nulli, in fin. C. de Iudi. sed si nollet, quia obstinate vterque diceret, remittat alter, vel essemus in diuersis dominis, tunc forte esset quæstio dirimenda. Marian. in d. c. proposuisti, de for. compet. velambo simul possent cognoscere. secundum Abb. in c. fin. de for. compet. In causa autem fidei potior ratio est Inquisitoris. Vide supra in ver. Inquisitor.

P R A E S V M P T I O.

Quid.

Quotuplex.

Præsumptio secundum Spec. est argumentum ad credendum vnum factum ex alterius probatione surgens, puta ex cohabitatione personarum suspectarum præsumitur coitus, vt 27. q. 1. c. ne aliqua. & de præsump. c. literis, & c. tertio. Et nota quod præsumptio est triplex, videlicet temeraria, probabilis, & violenta.

Præsum-

Præsumptio temeraria est, quæ surgit ex malis hominibus, & ex viliibus causis, ac leuibus, & hæc tanquam inualida à iure repellitur.

Præsumptio probabilis siue verisimilis dicitur illa, quæ surgit ex causis, & suspicionibus multis, fama super his crebrescente, & hæc (vt ait Spec.) inducit purgationem canonicam, vt c. quis. De purg. cano.

Violenta præsumptio est, quæ surgit ex verisimili probatione, & dicitur præsumptio iuris, quoniam ius præsumit ita esse, vt puta si appareret chirographum cancellatum, ius præsumit debitorem esse liberatum. ff. de proba. s. si chirographum, & ex tali præsumptione, etiam si talis præsumptio non probetur, nec allegetur per partes, potest Iudex procedere ad diffinitiuam sententiam, sufficit enim quod Iudex ex varijs circumstantijs iudicio intellectus illam præsumptionem percipiat, seu eliciat, quantum pars credat ob probationis defectum in causa succumbere, & sic aliquando valet sententia lata sine probationibus, cum scilicet subsunt præsumptiones violentæ, etiã in actis nõ probatæ, & per hoc dicitur multum restringi. glo. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de constit. & Inno. in c. tua. de cohab. cler. & mulier. vbi communiter notatur sententiam non valere sine probationibus, debent. n. omnia restringi, quãdo nihil agitatum est in causa, quia tunc præsumitur lata animo non instructo: secus autem si aliquid in causa est agitatum, licet nullæ probationes fuerint factæ, quia poterat iudex moueri aliquibus præsumptionibus, quas ipse elicit iudicio intellectus, vt optime probatur in c. Afferte, de præsumpt. exemplo Salomonis iudicantis inter duas meretrices.

Sententia lata sine probationibus.

Nota tamen quod quando fert sententiam diffinitiuam ex præsumptionibus violentis, debet multum temperare sententiam ipsam, & maxime ne condemnet nisi raro, & modice ad pœnam nec pecuniariam, nec corporalem, exemplo Salomonis qui alteri mulieri filium cum adiudicasset, alteram ad mortem noluit condemnare, quæ pro certo erat condemnanda, si legitime fuisset probatum, contra illam, quæ filium alterius surripuisset. secundum Inno. & Abb. in d. c. afferte.

Ex præsumptionibus lata sententia debet temperari.

Nota & aliam præsumptionis sectionem, videlicet. Alia est præsumptio iuris simpliciter, alia est iuris & de iure, & alia hominis. Prima iuris tantum, vt quando ius præsumit aliquid, sed super sua præsumptione non firmat in tantum pedem, vt super illam quid statuat, & contra talem præsumptionem semper admittitur probatio in contrarium, vt dicit glo. in c. ferrum dis. 50. Et quandoque ius strictiorem exigit probationem vno casu quam alio, vt in c. Quia verisimile, de præsump. & c. super hoc, de renũ. & in l. Non est verisimile. ff. Quod met. ca. Quandoque vero non præsumit in tantum, vt requirat probationem in contrarium, sed solum exigit vt iudicatur purgatio, vt 2. q. 5. c. presbyter si. Et in c. 2. de purg. cano. Et in hoc non potest dari certa doctrina, sed serua legem secundum quam disponit ar. in l. prosperit. ff. qui. & a. quibus. Et. 6. q. 3. c. scriptum est.

Iuris.

Secunda

Iuris, & de iure.

Secunda quæ dicitur iuris, & de iure, est quando ius præsumit super incerto ex aliquibus coniecturis, in tantum quod super illis statuit aliquid ac si verissimum esset, vt in c. is qui. de spon. vbi dicitur. Si quis cognouerit carnaliter sponsam de futuro, præsumitur quod secum voluerit contrahere matrimonium per verba de presenti, nec admittitur probatio in contrarium.

Hominis.

Tertia dicitur præsumptio hominis, & est quando iudex ex aliquibus coniecturis aliquid pro vel contra aliquem, vel in aliqua causa præsumit, vbi ius specificè non præsumit. exemplum in c. supra. afferte. de præsump. & 4. q. 3. c. si testis. & l. 3. ff. de testi. vbi dicitur, & quod iudex debet sui animi motum informare ex argumentis, & testimonijs, quæ rei aptiora esse comperit. Cum enim iudex non possit perducere ad veritatem, & certam facti cognitionem per aliquem sensum corporeum, nisi factum esset notorium permanens, oportet quod adducatur ad firmam credulitatem ex præsumptionibus, quæ quidem præsumptiones causantur ex multis coniecturis, & ex dictis testium. Nam iudici non constat, quod testes verum dicant, & maxime quando sunt contrarij, sed ex multis argumentis, & coniecturis hoc præsumit, ideo dicit lex quod sui motum animi iudex informare debet ex argumentis, & testimonijs, quæ rei aptiora esse comperit, & vero proximiora. Nec enim ad multitudinem respicere oportet, sed ad sinceram testimonijs fidem, & testimonia, quibus potius lex veritatis assistit, vt in c. testis. 4. q. 7. ff. de testi. vbi glo. quod si testis cito respondet, est præsumptio quod sit mendax. si vero est morosus, præsumitur dubitare, vt 5. q. 5. §. sed aliud. & super hoc non potest dari certa doctrina, sed ex varijs coniecturis, & argumentis, seu indicijs, & secundum quod coniecturæ magis vrgent, causatur violenta, quandoque probabilis, & quandoque temeraria præsumptio, de quibus supra satis dictum est. Nec curandum putamus qualiter suspicio, siue præsumptio, an scilicet vehemens, an probabilis, an violenta, an necessaria, sibi nomen secundum ipsarum potentiam. Nam appellatur violenta illa quæ sufficit ad sententiam, quia quasi violentat iudicem ad credulitatem.

Non multitudine, sed fides testimonij considerari debet.

Magistralia iuris vocabula.

Vehemens.

Probabilis.

Vehemens dicitur, quia in tantum vrget, quod vehementer facit iudicem suspicari contra reum. Probabilis quasi proba seu recta, id est iuste causata, & non temere, vel quia reddit factum verisimile, non tamen ita violenter, quod sufficiat ad sententiam. Vide bonam glo. in c. insinuat. in fi. de simo. sed facit semiplenam probationem, & quodammodo inducit purgationem canonicam, vt in c. si quis. de purgat. cano. Nota ex sequentibus, quæ de præsumptionibus ex doctorum scriptis extraximus.

Et primo aduertendum est, quod præsumptio vna per duas vel vnam potentiore tollitur c. i. de treug & pa. & in authen. Itaque. Barb. in c. 23. primæ partis, & conf. 8. secundæ partis.

Ex

Ex pluribus præsumptionibus inducitur plena probatio. gl. in l. 2. ff. de execu. tuto. quam glo. magnificat Bald. in rubr. C. de prob. Barba. conf. 45. 2. partis.

Quod præsumitur dicitur probari eo ipso quod contrarium non probatur. c. postulasti. dist. 82. & c. Illud.

In malefactis semper præsumitur malus animus, & dolus prima fronte. Facit l. 1. de fidei. nisi probetur contrarium, vel præualeat contraria præsumptio. ff. ad l. aquil. Abb. in c. estote de reg. iur.

Præsumendum est pro illo, qui offert se iustitiæ, seu iudicio, & contra illum qui subtrahit se a iudicio, videtur enim quod subterfugiendo quis iudicium, interpretatiue saltem confiteatur delictum. Nec tamen confessio præsumpta sufficit, vt reus statim condemnatur super principale, sed puniatur quandoque propter contumaciam in expensis, & quandoque poenam patitur grauiorem. C. de indi. l. sancimus, & 3. q. 9. vbi dicit Præpos. Nota quod contumax habetur pro confessio in cap. cum contumacia. de hære. lib. 6. contumax videlicet contra quem proceditur super diuersis delictis, quorum aliqua probatur, videtur haberi pro confessio super alijs non probatis. ex sola contumacia. secundum Hugu. ar. c. cum contumacia de hære. lib. 6.

Præsumptio, seu suspicio vehemens superueniens vehementi in violentam suspicionem transit. Gemin. in c. accusatus. de hære. lib. 6.

Et nota quod emendatus seu correctus per iudicem de crimine, non remanet omnino integer, nec restituitur pristinae præsumptioni naturæ, qua quilibet præsumitur bonus, vt in c. si. de præsump. sed in factis arduioribus remanet præsumptio contra illum. Nam in c. testimoniū. de test. emendatus licet præsumatur idoneus in cā civili, nō tñ in causā criminali. Adde ex Abb. in c. testimoniū. de temp. ord. & c. ult. quod licet penitentia reatum abstergat, & pristinae conditioni reintegret, nō tamen ex toto, quia præsumitur contra eū qui semel fuit criminofus, et post peractam penitentiam, quod not. ad limitandum c. ferrum. dist. quinquages. Alibi tamen videtur textus notabilis innuere, quod triennalis temporis testimonium sufficit ad augmentum virtutis, & vt præsumatur bonæ vitæ, in aucten. de mona. §. humana autem natura. Abb. in c. testimonium. de testi. Et nota, quod quis dicitur emendatus de crimine, cum de illo egit penitentia. nam secundum Io. And. super ver. perseverare. suprad. c. quod perseverare delicto quis dicitur, ex quo non egit penitentiam, vel simulatam egit, & ad vomitum redijt. de peni. di. secunda. in princip.

Præsumitur falsitas contra testes contra verisimile deponentes, nisi sint tales de quibus non est verisimile quod deicere debeant, vel nisi habeant præsumptionem aliquam secū, puta famam, vel simile. Abb. in c. scribam. de præsump. vbi etiam notat præsumptionem triplicem ex presenti, & triplicem ex futuro. Vide ibi.

Malus animus quando præsumitur.

Sponte se offerens iudici de se bonam facit opinionem.

Confessio præsumpta non sufficit.

Contumax pro confessio habetur.

Vehemens vehemēti suspicioni superueniens facit violentam. Emendatus per iudicem non plene restituitur pristinae famæ.

Emendatus quis quando dicatur.

Ex in verisimili.

T Præ-

Ex signo.

Præsumptio surgens ex signo tollitur, si probatur illud signum æquius cum ad plura. Ex quo colligitur, quod signum æquius cum ad plura non probat; nec præcise præsumptionem facit pro altero tantum. Facit c. cum dilecto. de proba.

Validior præsumptioni est standum.

Nota quod quando duæ præsumptiones contrariæ oriuntur contra aliquem, standum est validiori, & sic vna præsumptio vehementior elidit aliam minus vehementem, & ad hoc quotidie allegatur talis textus, ex quo not. quod si concurrunt duo dicta contraria ab eodem, vnum cum iuramento, aliud sine iuramento, standum est dicto non iurato si coniecturæ sunt pro eo, magis quam pro dicto iurato. ceteris tamē paribus, potius præsumendum est pro dicto iurato, licet postea emanato, quam simplici assertioni prius facte, vide not. in c. per tuas. de proba. & Bar. in l. eos. ff. de fals. Quod si testis prius dixisset vnum, extra iudicium sine iuramento, & in iudicio contrarium cum iuramento, standum esset secundo dicto propter præsumptionem iuramenti, nisi subsint aliæ præsumptiones pro primo dicto, sicut in hoc textu, quia videlicet tempore quo dixit primum dictum erat accensus zelo fidei. Abb. in c. literas. de præsumptione.

Pro dicto iurato præsumitur.

Nota etiam quod non qualibet præsumptio sufficit ad condemnationem, sed requiritur violentia, vt iam dictum est. Vnū tñ ex textu habes, quod quanto crimen est grauius, tanto præsumptiones debent esse vehementiores, quia vbi maius periculum, ibi cautius est agendum, vt in c. vbi periculum. de electio. li. 6. facit hæc litera argumentum secundum Io. And. quod propter præsumptionem minarum, vel iniuriarum quis non sit condemnandus de homicidio, de quo nescitur à quo factum sit, & remittit ad Spe. eo. tit. §. 5.

Iuramentum quid faciat.

Nota etiam quod non qualibet præsumptio sufficit ad condemnationem, sed requiritur violentia, vt iam dictum est. Vnū tñ ex textu habes, quod quanto crimen est grauius, tanto præsumptiones debent esse vehementiores, quia vbi maius periculum, ibi cautius est agendum, vt in c. vbi periculum. de electio. li. 6. facit hæc litera argumentum secundum Io. And. quod propter præsumptionem minarum, vel iniuriarum quis non sit condemnandus de homicidio, de quo nescitur à quo factum sit, & remittit ad Spe. eo. tit. §. 5.

Sola violentia præsumptio est sufficiens ad condemnationem.

Ad præsumendum tamen aliquem esse hæreticum leuia signa sufficiunt, vt dicit Innoc. in c. sicuti, de hære. nam sola leuis suspicio satis est ad hoc quod contra aliquem fieri possit inquisitio de hæresi, vt per Geminianum in c. Inquisitores. eo. tit. lib. 6. imo ex leui argumento, vel indicio inducitur ad suspicionem secundum Abb. in c. tertio loco. de proba. circa fi. & dicitur patere illud, de quo constat per præsumptiones, vt idē Abb. in cap. ad nostram. de empt. & vendi. Memento tamen tu Inquisitor, quod vbi maius est periculum, ibi etiam cautius est agendum cap. vltim. de electio. lib. 6. & quia periculum subuersionis à fide omni alio periculo est grauius, ideo cautius agendum est, scilicet ad condemnationem.

Leuia signa ad præsumendum aliquem esse hæreticū.

Ad præsumendum tamen aliquem esse hæreticum leuia signa sufficiunt, vt dicit Innoc. in c. sicuti, de hære. nam sola leuis suspicio satis est ad hoc quod contra aliquem fieri possit inquisitio de hæresi, vt per Geminianum in c. Inquisitores. eo. tit. lib. 6. imo ex leui argumento, vel indicio inducitur ad suspicionem secundum Abb. in c. tertio loco. de proba. circa fi. & dicitur patere illud, de quo constat per præsumptiones, vt idē Abb. in cap. ad nostram. de empt. & vendi. Memento tamen tu Inquisitor, quod vbi maius est periculum, ibi etiam cautius est agendum cap. vltim. de electio. lib. 6. & quia periculum subuersionis à fide omni alio periculo est grauius, ideo cautius agendum est, scilicet ad condemnationem.

In dubio præsumitur contra hæreticū.

Præsumitur in dubio pro hæresi, & contra hæreticum, saltem ad penitentiam salutarem imponendam. argumentum in c. literas. de præsump. sicut & in alijs tãgentibus periculum animæ: c. significasti. de homicidio. z. Zabar in Clem. 1. de hære. §. verum. Scilla. de fide catho. c. 34. Imol. in Clem. 1. de hære.

Semel malus semper præsumitur.

Præsumitur contra criminofum, vel morbosum qui semel fuit criminofus,

nosus, & onus probandi contrarium transfertur in eum propter præsumptionem contra illum facientem. glo. Doct. in c. cum inter caho. de elect. & ibi Abb.

Præsumitur pro processu iudicis quando est lata sententia, & in rem transiit iudicatam. Innoc. in c. dudum. de electio. & ibi Abb. & plenius in c. quoniam contra. de proba.

Præsumptio omnis cessat in probatione quæ offertur in continenti, vt in c. literas. de resti. spol. Ab. in c. ex parte 2. de off. deleg. & c. sciscitante. de in integr. resti.

Bonitas in nobili sēper præsumitur.

Præsumptio maior est bonitatis in viro nobili, & ingenio, quam in viro vilioris conditionis, vt not. in c. 1. de purg. cano. facit l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de edil. edic. & c. afros, & ibi gl. dis. 98. & quod notatur in c. venerabilem. de electio.

Præsumitur pro tabellione quod in actis verum scripsit. Abb. & præsumitur pro Principe, quod iusta causa facit, nec admittitur probatio in contrarium, vt not. Cyn. in l. rescripta. C. de precii. imper. offer. Limita tamen hoc non procedere, nisi respectu suorum subditorum, vt not. Innoc. in c. Inquisitioni. de sent. excommunicationis. Limita etiam quando timetur scandalum futurum, seu turbatio Christianitatis, seu peccatum fieret, quia tunc cius mandatis non est obediendum, nec præsumitur mandare ex legitima causa, vt not. Inno. in d. c. Inquisitioni. de sent. excom.

Pro Principe præsumitur nisi scandalum immincat.

Præsumitur ex præteritis circa futura. tex. est in c. mandata & c. scribā. de præsump. & ibi Abb.

Pro literato.

Præsumendum est magis pro viro literato, vt non inclinetur ad passionem, vt ignarus. Abb. in c. cum in iuuentute. de præsump. & pro illis qui iudicio principis, seu populi dignitatem sunt adepti. Abb. vbi supra.

Præsumitur bonus quilibet bonitate intrinseca, non autem bonitate extrinseca. Abb. in c. dudum. de præsump.

Præsumptiones variæ ad sententiam ferendam coniungi possunt. Ab. in c. à nobis. qui matri. accus. poss.

P R I N C E P S.

Princeps non arctatur ad obseruantiam solemnitatis iudiciali, quia quicquid facit Princeps, facit vt Deus, in aucten. de hæred. & falc. ergo sola facti veritate attendenda debet iudicare, cum Deus sit ipsa veritas, vt not. in cap. cum omnia. de testi. quæ non fallit nec fallitur. Georg. Nata. in repet. Clem. sape. de verb. sign. & ideo debet habere mandum callatum, & vnum, ac vnam linguam, & non plures. quia scriptum est, Quæ procedunt de labijs meis non faciam irrita. & propter hoc trahens ad se aliquam causam non potest dici Iudex incompetens, quinimo potest commutare vnam poenam in aliam, & corporalem in pecuniariam. Et

Mundum callatum, & vnam linguam habet Princeps.

Abolutus dā nari non potest.

Delegatus Principis.

Contra ius si facit.

Papæ in quibus subdantur Principes.

Quo ad Iudæos.

nota, quod licet Princeps habeat potestatem in criminalibus mutandi, vel etiam tollendi poenam, non tamen quo ad damnandum iam absolutum. Perquire leges quæ verba faciunt de remedio Principis, & comperies eas ita loqui. Nam l. relegati in fi. ff. de poenis, quam allegat Afflicus, ita loquitur, pariter & §. fin. & l. diui. ff. de quaest. & sic etiam loquitur, l. moris. §. Istæ feræ. & l. aut damnum. §. fi. ff. de poen. & l. 1. §. deinde adiecit, verf. de qua. ff. de postula,

Principis delegatus fungitur vice Principis, c. sane. 2. de off. deleg. sic que potest omnia quæ potest Princeps in re commissa, ideo etiam præfertur ordinario etiam maiori, vt in d. c. sane. Et honoratur tanquam Princeps in re commissa, non tamen quoad Principem, sed quo ad alios, vt declarat Decius in d. c. sane.

Princeps si facit contra ius, præsumitur facere ex causa. Doct. in l. fi. c. si contra ius. Et in c. Inquisitione. de sent. excommunicationis Abb. in c. suscepti. de cau. possess. & proprie.

Principi mandanti fieri aliquid contra suum subditum est parendum, etiam mandanti quod quis suspendatur, quia præsumitur moueri ex causa debita. Abb. in c. cum olim. de sent. & re iudi.

Principes Christiani omnes subduntur Papæ, ideo in concernentibus salutem animæ, vel decorem Christianæ religionis tenentur omnes constitutiones Papæ seruare. Abb. in c. consuluit. de appell.

Principes, & potestates tenentur sub præcepto compellere Iudæos ad restitutionem vsurarum. c. Post miserabilem. de vsuris.

Principes seu Reges vel etiam Imperator non possunt alicui immunitatem concedere, vt a iurisdictione Inquisitorum sint exempti. c. excommunicamus. 1. §. credentes. c. sicut. c. Ad abolendam. §. fi. vbi lo. de Ana. & alij & habetur in sessione 19. Concilij Constantien.

P R I N C I P I V M.

Principium dicitur, quod est antemedium, ita quod si quis teneatur aliquid facere in principio sui temporis, sufficit, quod illud faciat ante medium. Abb. in c. quoniam. de ferijs.

Principiū illi eitū, & finis.

Fugiens in ecclesiam.

Principium si illicitum est, & finis illicitus, vel è contra attendimus id, quod est licitum, siue sit principium, siue sit finis. Bart. in l. Quod ait lex. §. quod ait lex. ff. de adult. & ideo etiam videtur, quod si satellites prosequuntur quem extra Ecclesiam vsque ad Ecclesiam ipsam, quod non possit capi ille, quia attendimus finem, vel principium, quando finis, vel principium magis fauet defensionem, & reo, & ita tene in hoc articulo quicquid sit in alia materia, quia quando principium est in vno territorio, & finis in alio, semper attendendum est ad finem. l. quis sit fugitiuus. §. Cecilius. ff. de ædil. edic. & Alex. in conf. 57. 3. vol. Iason in l. plerique. de in ius voc.

PRI-

P R I V A T A.

Priuata crimina sicut furti, iniuriarum, abigeatus, & similia sunt ea de quibus in li. 47. Digest. à ti. de priuatis delictis, in quo incipit liber quadrages. vsque ad tit. de publ. iudi. & possunt dici priuata ea, quæ non enumerantur inter publica, iuxta l. 1. ff. de publ. iudi. Et nota, quod tripliciter crimen potest dici publicum, videlicet largissime, large, & stricte. Ang. in fti. de publ. iudi. sed an quando ciuilitur agitur pro crimine publico, competat actio, videtur non competere. In fti. de publ. iudi. in prin. vbi textus expresse videtur factus ad hoc, sed intellige quod criminaliter agitur, sed si ciuilitur ad ius suum, non video quare non competat actio, quæ est ius persequendi ius suum. In fti. de actio. vide Bosium in pra. tit. quo pced. p actio. in delictis.

Publicū tripli citer.

Priuatus bonus, & deinde restitutus, an teneatur creditoribus, si ipsi non contradixerunt cridis, vide Bosium in pra. tit. de proclamare quod sit locis publicis. nu. 15. & 16.

P R I V A T I O.

Priuatio nunquam inducitur nisi specialiter exprimat. Bal. in l. Chirographis. C. si cer. pet. et vbi maior versaretur ratio, idem Bal. in auth. ex testamento, C. de secun. nup. §. cū igitur. in auth. de non eligen. secun. nub. Priuationis pena vbi iure expressa non apparet, semper fieri debet interpretatio, vt in ipsa priuationis pena imponenda requiratur sententia, & non fiat ipso iure. vt tradit gl. in c. Quicumque in verb. in nodetur. de her. li. 6. gl. in c. In penis. & de reg. iuris. eo lib. & in c. cupientes. §. si vero, in ver. preuentus. de ele. eo. li. sed formalius Bal. in auth. Qui semel. C. quo. & quod ind. vbi dicit, quod lex in dubio non dicitur damnare quem ipso iure, sed per sententiam iudicis l. 1. §. calumniatores. ff. ad turpil. subijcens & fortius, quod vbi lex disponit quem priuari causa cognita priuationis, etiā si lex diceret priuari ipso iure, tamen semper requiritur causæ cognitio. c. 1. de feu do sine culpa non amit. cum si. & sequitur in terminis proprijs Alex. cōf. 124. incipien. omisis in perfluis. col. 2. vol. 1. Iason in l. 3. §. pen. ff. quod quis que iuris in alium statue. & in confiscatione quod non fiat ipso iure, sed per sententiam traditur textualiter. in l. Aufertur. §. reatu. ff. de iure fisci. cum suis concor. prout dicunt Doct. in l. post contractum. ff. de dona.

Ante priuationē semper requiritur causæ cognitio.

P R I V I L E G I V M.

Priuilegium quid, quid rescriptum, & quid beneficium. vide Ab. in rubr. de rescript. & Alex. in l. quia tale. ff. solu. matri. Et an priuilegium extinguatur cum persona, vel transeat in hæredes, & singulares successores,

T 3 vide

vide Bar.in d.l. quia tale, & ibi Alex. Et quia clara est conclusio, quod quā do priuilegium conceditur contemplatione personę, ita p̄ persona fit cau sa immediata priuilegij, q̄ tunc extinguitur extincta persona, vt in d.lo- eis. Zasius. singul. 2. & 4.

Priuilegia eadem habet Princeps, Augusta, & Fiscus. l. fisci cum in pri uati. §. ff. de iure fisci. Salic. in l. fi. C. de priuilegijs fisci, gl. in rubr. C. de iure fisci. Et ideo in priuilegijs fisci etiam recurras ad priuilegia Principis de quibus per Iacobinum de Sancto Georgio in sua inuestitura, in ver- ba principis Pedemōtium. Et nota quod priuilegia fisco damnosa restringū tur ad minus. fisci p̄iudicium, vt est textus ultra eum. & ibi Iason in l. Nec damnosa. C. de precibus imper. offeren.

Priuilegia fi- sco danosa.

Personale pri uilegiū quō- perditur.

Priuilegium contra solitum morem priuilegiorum est de falsitate su- spectus. Abb. in c. causam. de testi. Priuilegium concessum personę, vel collegio perditur vna contrauen- tione spontanea, etiam si sit concessum rebus Ecclesię requiritur tēpus an- norum quadraginta. Intellige primū quando concernēbat tantum fauorē personę, secus si utile sit Ecclesię. Abb. in cap. per illorum. de p̄aben.

Priuilegium perditum.

Priuilegium perditum de cuius veritate, & tenore ac perditione con- stat per testes, potest innouari c. cum olim. de priuileg. ibi vide. Priuilegiatus nullus torquetur excepto in lasa m̄ifestatis crimine. vt l. nullus, C. ad l. fal. maicsta. & crimine h̄eresis, quia in similibus delictis non qualitas, nec priuilegium personę attenditur, vt per Brun. in tract. de indici. 2. par. & Ang. in gl. fama publica. & Marf. in pract. in §. ex p̄- dicta, & in l. i. ff. de quæstio. vide Caret. de h̄ere. nu. 117.

P R O B A T I O.

Probatio qd.

Probatio licet laudationem imo plusquam laudationem proprię signi- ficet. Cic. ad Marium lib. 7. Istam rationem otij tui & laudo vehemen- ter, & probor. demōstrationem tamen quandam significare inuenimus. Plaut. in Rud. Non probare pernegando mihi potes. & Lucre. lib. 2. Huic satis illud erat planum facere atque probare. Probatio igitur erit ad p̄- positum nostrum, rem aliquam per demōstrationem ostendere.

presumpta.

Sed nota quod probari oportet de substātia magis, quā de qualitate delicti. gl. in l. si arbiter. ff. de proba. Bal. in conf. 465. in 4. vol. Probatio p̄sumpta, non autem vera dicitur quę ex teste integro, fa- ma publica, & pluribus adminiculis resultat. Bal. in c. i. §. cum autem, in vlt. col. in penult. quæstionē. de contro. Inuest. & in rubr. C. de proba. & Iason. in l. adomendi. ff. de iure iur. Et hęc probatio admittitur in occultis criminibus, quia in terminis in quibus loquuntur, videlicet in teste inte- gro, cum alijs adminiculis in quolibet crimine sequitur plena probatio. vide Borsium in pract. tit. de conuictis.

Pro-

Probatio per p̄sumptiones, & coniecturas admittitur in probandis simulatis actibus, & fraudulentis. Bar. in l. post contractum. ff. de dona. Et Ias. in l. cum ea. col. 2. Item in crimine falsi in specie, vbi ciuilitur agi- tur. Et in quolibet alio crimine difficili ad probandum sufficit talis pro- batio. Bar. in l. si quis ex argentarijs. §. an h̄ered. ff. aden. ibi Ias. vide Bos- sium in pract. tit. de part. suppo.

Probatio in criminalibus debet esse luce meridiana clarior. l. sciat cun- cti. C. de proba. quę dum loquitur de conuictione testium, addit, idoneo- rum. dum vero de conuictione instrumentorum, addit, apertissimorum. & dum loquitur de conuictione indiciorum, addit, indubitatorū, ac etiam luce meridiana clariorem. Quę lex est canonizata, 2. q. vlt. c. sciant cun- cti. Facit l. qui sententiam. C. de p̄enis, & c. Epiphanium. 5. q. 6.

Luce meridia- na clarior p- batio.

Probationes in causis criminalibus luce meridiana clariores esse debēt l. fi. C. de proba. l. ad doctos. C. de appell. c. sciant cuncti, 2. q. 8. c. Epipha- nium. 5. q. vlt. Hinc est q̄ ex p̄sumptionibus, ac etiam indubitatis indi- cijs non poterit Iudex ponere penam corporalem, sed benē pecuniariam, pro delicto. Gand. in trac. de malef. rubr. de p̄sump. indubitatis. q. 1. in fi. dicens, q̄ Bononię tempore suo vidit hoc per omnes Doctores practi- cari, Alex. in consi. 115. in causa inquisitionis, in fin. vol. 3. Inno. in c. quia verisimile, de p̄sump. in fi. q̄ ex p̄sumptionibus etiam violentis, & in- dubitatis non est ponenda pena ordinaria delicti, sed minor. & alleg. c. afferte, de p̄sump. vbi Salomon ex p̄sumptione violentissima adudi- cauit mulieri filium suum, non tamen voluit aliam ad mortem condem- nare, ad quam iuste erat condemnanda si legitimē esset probatum contra eam, q̄ filium alterius surripuisset. l. fi. C. ad l. Flau. de plag. l. 1. & pen. ff. eo. tit. Bal. in l. si fugi. nu. 5. in fin. C. de ser. fugit. & in l. fin. C. de proba. sic maximē in crimine h̄eresis probationes debent esse luce meridiana clario- res. Squil. de fide cath. c. 26. & melius c. 31. & multi alij Doctores, vide Io. Roias in sing. 165.

In causa etiam ciuili excedente decem libras auri, Anchar. in consi. 65. in causa etiam ciuili ardua secundum Doct. in d.l. sciant cuncti, & Ias. in l. 1. col. pen. C. de sum. tri. & si. cat. ac etiam procedit vbi agitur ad commis- sionem p̄enę applicandę parti. Alex. in consi. 33. 2. vol. de quo vide Io. de Imol. in consi. 187.

Item proceditur per accusationem, siue per inquisitionem, Anan. in consi. 39. colum. 1. in fi. & ex his proceditur etiam sine dubio non solum si agatur de magna causa criminali, sed etiam de minima. Et aduerte ad id, quod Doctores dicunt per d.l. sciant cuncti, quod probationes debent esse luce meridiana clariores, quia non tantum rationem habent ad con- ditionem personarum quod debeant esse idoneę, sicut dicit dicta lex, & consequenter omni exceptione maiores, secundum Doctores, verum etiam ad dicta, & ideo requiritur, vt facto se dicant inter se, vt dicit

Clariora me- ridiana luce quomodo in- telligatur.

Albericus in eadem l. colum. 1. & non per coniecturas, quæ tamen sufficiunt, vbi civiliter agitur, iuxta dicta Barto. in l. prætor ait. §. prætor ait, & ibi Iason. ff. de æden. & per Marfil. in titu. de quæstio. char. 45. & in l. si quando. cap. vnde, vide Salic. in cap. 50. col. pen. sed in criminalibus subtilior debet fieri indagatio veritatis, & maiori cum subtilitate testes sunt interrogandi, vide ibi omnino, & Bolsium in præct. tit. de conuictis, nume. 11. 12. 13. & 14.

Semiplena probationes plures quid faciant.

Singularium testium nobilitas, vel notabilitas quid faciat.

Probationis gradus.

Probationes imperfectæ vtrum ad faciendam plenam probationem possint coniungi, vide Abb. in c. cum causam, de probatio. Dic tamen licet plures semiplenæ probationes non coniungantur ad faciendam vnam plenam probationem, coniunguntur tamen ad faciendum iudicium, arg. in l. si C. de probatio. & ita refert & sequitur Caecialup. in d. admonedi. de probatio. char. 25 in vers. applicatur. & tanto magis veritas presumitur, quanto testes erunt digniores, & notabiliore, quia licet testes singulares non probent, si tamen sunt ita notabiles, quæ adducant iudicem ad indubitam fidem, iudex non debet curare de illa singularitate, & est dictum Pauli de Castro in l. Lucius ff. de infam. in re collectis Floren. & in d. admonedi, aduerte tamen quæ probationes diuersi generis non debent, nec possunt iungi ad condemnandum, vt optimè notat Alex. in consi. 15. in 5. col. in 1. vol. incip. Quando plures, & in consi. 24. in 14. colum. in 2. vol. incip. An si quis.

Et nota ex Lucerna Inquisitorum, quod probatio habet suos gradus, quia aliquando iudex incipit suspicari, hoc est leui argumento inclinare in vnam partem, aliquando incipit opinari, hoc est inclinare animu suum in vnam partem ratione forti, non tamen sic, quin credat partem contradictoriam fore possibilem: aliquando credit ratione forti in tantu quod in nullo dubitat de contrario, & ista est plena probatio, & naturalis. Probantur ista. ff. de quæstio. l. 1. quæ probatio plena facit iudici plenam fidem, vt notatur. C. de æden. l. procur. ff. de condi. ob tur. cau. l. 1. facit quod notatur. ff. de proba. l. quinquaginta. hæc Io. de Lign. in repet. super clem. sæpe, de verb. signifi.

PROCEEDERE.

De maleficio principali constare debet priusquam procedatur contra auxiliato rem.

Proceedere non potest iudex contra aliquem eo quod præstiterit opem, vel auxilium ad aliquod maleficio, nisi prius constet de maleficio principali. similiter non potest procedi quod quis mandauerit maleficio fieri, nisi prius de mandatario constet. & est textus vulgaris quem nescire esset maximum dedecus. in l. si is qui rem. la 2. §. si tu Titium, ff. de furtis. & ita Barto. ibi. Potest tamen simul procedi contra principalem, & accessorium, nam simul omnes accusantur, & accusari possunt, vt per Felinum in cap. 2. de accusa. & habitis iudicijs de ytroque formatur con-

tra

tra ambos inquisitio, & sic etiam auxiliatorem. Vnde non dico quod prius debeat constare de principali antequam possit procedi contra auxiliatorem, sed dico quod ad hoc, vt procedatur contra auxiliatorem, requiritur vt constet de principali. Facit reg. accessorium, de reg. iur. li. 6.

Sed quid si de principali constaret, quia tanquam contumax esset bannitus iuxta dispositionem statutorum, an sufficeret ad hoc vt posset procedi contra auxiliatorem, credimus satis non esset per regulam l. eius qui delatorem. & per id quod notat Barto. ff. de iure fisci. & per ea, quæ ponit Bal. in l. 1. C. de æden. & Bar. in l. cum filius. ff. de verb. oblig.

Pone etiam quod de principali non solum non constat, imo sit absolutus, an propter hoc mandans sit absoluendus? & similiter testis falsus esset absolutus? an pari modo instruens sit absoluendus? Et dic non esse absoluendum, quicquid innuere videantur prædicta. ita Bal. in l. transige re. col. si. in fi. C. de transac. quod est contra vulgares.

Superest modo quærere an constare debeat de delicto ante capturam, & dicendum est debere omnino per ea quæ dicta sunt, & ad hoc optimè Gand. in tit. de præsump. colum. 3. vbi dicit, quod non confitito de delicto, quicquid superædificatur nullum est, quod etiam expressè vult Br. in trac. suo, colum. an tepenult. in versic. sed idem. Salic. iuncto versic. quod ego intelligo. pro qua opinione videtur tex. secundum expositionem Io. And. in c. si clericos, de sent. excom. li. 6. Et quia diximus quod ante inquisitionem debet constare de delicto, dic idem ante accusationem. Vide infra in materia torturæ.

In crimine autem hæresis proceditur ex modica, & leui præsumptione contra aliquem vti hæreticum, vt in c. accusatus, de hære. lib. 6. & ibi not. per modernos. Abb. in c. literas, de præsump. dicit quod leue argumentu, iux. l. 2. C. de hære. sufficit ad inquirendum de hæresi. Et procedi potest non solum per accusationem, verum etiam per denunciationem, & inquisitionem, c. licet Heli, iuncto c. seq. & c. qualiter, & quando, il. 2. de accusa. Est verum quod non requiritur, vt præcedant inquisitionem omnino clamor, & infamia, de quibus in d. c. sed leuis & modica præsumptio sufficit, de qua vide quæ diximus supra in ver. Inquisitio.

Proceedere simpliciter, & de plano, & absq; aduocatorum, ac iudicioru strepitu qualiter intelligatur, habetur in clem. sæpe, & ibi Zabara. & Io. de Imol. vide etiam ad hoc gl. in d. cle. in ver. & figura. & glo. in c. si. ver. figura, de hære. li. 6. vide etiam, & bene pondera gl. in ver. defensiones. d. cle. sæpe. ibi. vnde nota, vsq; in fi.

Proceedere summarie est procedere remotis solenitatibus iuris, sed receptis plenis probationibus, quando agitur de magno præiudicio. Bar. in l. iudices. in appo. C. de iudi. & Bertach. in suo reper. in dictione, summarie 5. & si causa principalis est summaria, omnes articuli eius sunt summarij. Bar. super extranag. ad reprimendum, in ver. summarie.

Procedi

Contumax bannitus.

Nota.

Abolutus.

Mandans, instruens, & testis falsus qui absoluatur.

In crimine hæresis ex leui suspicione proceditur.

Simpliciter, & de plano.

Summarie.

Infamia præcedens, vel scandalum, & tumultum populi.

Procedi potest in crimine hæresis contra aliquem, quando subest infamia, vel suspicio contra illum, & eodem modo procedi potest propter scandalum, & tumultum populi. de purg. can. c. inter & 2. q. 5. c. omnibus, secundum Io. de Imol. Hæc Gemina in c. vt offi. de hære. lib. 6.

PROCESSVS.

Anciani.

Denunciator pro accusatore.

Contra principale & auxiliatore procedi potest simul.

Processus nullus.

Processus in criminalibus fit sicut & in civilibus, & super denunciatione sicut super accusatione, vel inquisitione: aliquando propter denunciationem via inquisitionis, vel ex iudicio solum, quod oritur ex dicto denunciatoris, vel ex alio. Primo casu loquitur hæc materia, quia sic intelligitur. dicitur etiam quod proceditur via denunciationis sicut per alios modos. Secundo casu, non tamen etiam largo modo, dicitur procedere via denunciationis, & iste secundus modus est ille, qui quotidie est in vsu, quia ad denunciationem consulum villarum, & eorum quos Antianos appellamus in ciuitatibus deputatorum ad denunciandum maleficia proceditur via inquisitionis. Hos terminos declarat Bart. in l. diuus. versu vltimus quæro. ff. de custo. reo. Et sunt ex mente omnium scribentium, maxime Salic. in l. ea quidem. C. de accus. in 1. 8. q. & Ang. de malef. & sequitur etiam effectus iuris ex terminis, quod primo casu quando proceditur super denunciatione, denunciator habetur pro accusatore, seu loco accusatoris, & ideo non potest esse testis. 1. 4. q. 3. c. licet Heli. de sumo. & ita Bar. in d. l. diuus versu item quæro vtrum. Et ideo interdum sufficit ad inquirendum: interdum etiam plus operatur. Vide Bossium in practit. de denunciatione.

Processus factus contra principalem non nocet accessorio: aduertetamen quia aut loquimur in sententia, aut in confessione, vel testibus, vel alijs actis, de quibus vide Bar. in l. denunciaffe. §. si ff. de adult. in l. Lucius. ff. de infam. & in l. admonendi. col. 8. versu & quid si dicta testium ff. de iurciur. & alibi maxime per Alex. in l. sape ff. de re iud. Quæ tamen difficultas oritur in processu facto quo ad vnum duntaxat, secus si quo ad vtrumque, videlicet principalem, & auxiliatorem. ita Doc. vbi supra, maxime per Bal. in l. 1. §. si. versu 3. ff. de æden. Nec mirum videatur quod processus possit fieri quo ad mandantem, & mandatarium simul, quia de hoc habemus tex. in l. minoribus. C. de his quibus vt indig. & per Ang. in gl. Andream auxiliatorem. vbi dicit quod non solum contra principalem, & auxiliatorem potest simul procedi, sed etiam contra mille principales, nec quia vnus sit contumax, debet superfederi quo ad alios, & allegat tex. & ibi Bar. expresse in l. non idcirco. ff. de iudic.

Processus factus vigore literarum male intellectarum non sufficitur ex errore male intelligentium, sed si reperitur processus contrarius, debet pronunciar nullus. Abb. in c. causam que, de rescrip. & ibi vide. Quod si Index

Iudex processit contra ius male intelligendo legem, vel canonem, ipse processus est nullus. Item corrumpit processus, si aliquid attentatur non solum contra formam mandati, sed etiam extra formam. not in c. si cui. de elect. lib. 6. Abb. in cap. prudentiam. de offi. deleg. & in cap. super quæstionum. §. verum; eo. tit. Item processus factus per Iudicem delegatum non seruata forma rescripti, est ipso iure nullus, vt in c. cum delicta. de rescrip. Et si plura continentur in rescripto, videtur data forma, & secundum formam narrationis dictorum debet Iudex procedere, ex quo primo loco narrati videntur studiosius præmissa. Abb. in d. c. cum delicta.

Processus error, vel libelli accusatorij ineptitudo non attenditur quando reus delictum confitetur. Angel. in l. ea quidem col. 6. C. de accusa. & idem in l. inter stipulantem. §. si fitchum. ff. de verbo obligatio. Bald. in l. edita. col. antepenul. C. de eden.

Processus publicari debet reo accusato, seu inq. iusto, vel denuncia- to, etiam de crimine laesa maiest. vt suas possit facere defensiones. Math. de Afflict. in cap. 1. §. Et bona committentium. colum. 1. num. 9. tit. Quæ sint regalia, in vltibus feudl. Faciunt quæ dicit Præpositus in c. nominationis. §. sententia. versu publico autem. vbi dixit, quod publicatio processus fit, ne ius partis laedatur. 2. q. 6. facit etiam pro dicta conclusio- ne textus iuncta glo. in c. fin. de hære. lib. 6. vbi habetur, quod etiam in tali crimine debent testes publicari, nisi adsit quo offendantur. Ad idem est textus in c. frequenter, & in c. quoniam. §. sunt & alij, vt lit. non contest. & de hac materia publicationis testium in causa criminali, vide per Angel. in tract. de malef. in ver. qui Iudex dictum processum publi- cant. & ibi Augu. de Arimi. in sua additio. Venetis tamen in criminali- bus neque reus datur copia iudiciorum, neque eis publicantur attesta- tiones, nec nomina testium, sed possunt rei tantummodo dum exami- nantur excludere quos volunt à testimonio, causas adducendo. formato autem toto processu ad offensam, & defensam, postea publicantur, sed tunc testibus opponere non potest. qui modus procedendi, licet forte vi- deatur durus, tamen esset seruandus. l. prospexit. ff. qui & a quibus. Et forte in crimine hæresis expediret modum hunc in procedendo vbiq; ser- uare, quia dum publicantur processus, & veniunt ad manus procurato- rum, & aduocatorum, causa cum magna difficultate finiri possunt, & multa sequuntur inconuenientia.

Quod si quis quærat, an reo de hæresi conuicto sint dandæ defen- siones, potest dici cum distinctione. Quod si crimen est defensibile, vt quia dixit hæreses disputando, vel iocose, vel alia ratione non totaliter damnabili expresse, tunc dandæ sunt defensiones. Si autem crimen non est defensibile, vt quia publice hæreses prædicauit, tunc non sunt dan- dæ. per cap. vt officium. de hære. lib. 6. vbi in hoc crimine tollitur appel- latio. Cater. in tract. de hære. num. 131. Habet tamen consuetudo, vt

Confessio rei quid faciat.

publicatio processus pro defensionibus.

publicatio testium.

Venetorum consuetudo.

Modus bonus procedendi.

Hæresis defen- sibilis.

culibet.

Defensiones de iure natura. cuilibet dentur defensiones, quia sunt de iure natura, vt diximus supra in ver. defensiones. sed dantur in forma simplici tacitis nominibus testium, & expedito processu ad offensam, & defensionem. vt Romae fieri vidimus ab officio sanctae Inquisitionis, quia talis publicatio videtur esse de essentia, & substantia iudicij, vt per glo. in l. prolatum. C. de sentent. quod habet locum etiam si procedatur summarie, & sine figura iudicij, vt in cap. fin. a contrario sensu. de hære. lib. 6. & ponit Bar. in extrauag. ad reprimendum, in ver. sine figura iudicij, sed hoc intellige uerum simpliciter, si is contra quem agitur, petit sibi publicari. si enim petitur, & non publicatur, tunc processus nullus est. si autem non petit, & non publicatur, tunc processus non vitatur, vt in c. qualiter, & quando. de accusa. & c. Inquisitionis, eo. tit. vide D. Amodæum, in tract. findi. ibi. an autem publicatio.

Negatio copiaz processus nullum facit processum.

Sumarie, & de plano procedere. quid sit. Processus Inquisitoris hæreticæ prauitatis ita debet esse bene informatus, ac si ordinarie procederet, quo ad essentialia videlicet, & substantia- lia iudiciorum, non obstante quod summarie, & de plano ei concedatur posse procedere. quod intelligitur ommissis scilicet solemnitatibus iuris positiui. Tabie. in ver. Inquisitor. §. 38.

Processus nullus respectu Iudicis.

Processus Inquisitoris non potest confundi, neq; impediri per proces- sum Ordinarij, imo Inquisitor potest libere procedere, vt in priuilegio Clementis Quarti, & Urbani Quarti, incipien. licet ex omnibus.

Processus formatus per Iudicem, cui constat citationem non perue- nisse ad notitiam citati, vel citatum fuisse legitime impeditum quo mi- nus venire potuerit, est ipso iure nullus, quia non potest dici contumax. l. contumacia. §. contumacis. ff. de re iudi. l. de vnoquoque. §. 1. eo. tit. Bar. in cons. 228. incipien. Catherina accusauit. ver. quinto quod. & fundat se in tex. extrauag. ad reprimendum.

Ignorantia probabilis.

Processus contumaciæ factus ab eo qui ignorabat defectum suæ iuris- dictionis, dum tamen ignorantia sit probabilis, valet, vt in l. 2. ff. si quis in ius vocatus non ierit. & in l. si quis ex alie. ff. de iudi Super principali non valebit, si constat non habere iurisdictionem, nisi prius pronuncia- uerit se iudicem. Si tamen Iudex sciebat se non habere iurisdictionem, non valet processus contumaciæ punitiuus, neque super principali. Abb. in c. si duobus, & in c. cum ordine de rescrip.

PROCVRATOR.

Procurator, siue excusationem proponens in causa criminali, an sit ad- mittendus, est materia quam late ponit Bar. in l. penul. §. ad crimen. ff. de publ. iudi. & latissime Marian. in c. veniens. de accus. Ad cuius mate- riæ cognitionem notandæ sunt sequentes conclusiones cum suis addi- tionibus. quarum prima erit. Quamuis textus in d. §. ad crimen. loquatur in

in crimine publico, prohibendo ne procurator interueniat tam ex parte accusatoris, quam ex parte rei, tamen secundum communem opinionem interuenire debet. Idem fit in crimine priuato, vt glo. in d. §. ad crimen. Ita attestatur Marianus in d. c. char. 2. & ibi refert Angel. & Antonius de Butr. dicentes in iudicando, & consulendo non esse recedendum ab hac opinione, considerata tamen qualitate pœnæ, quia si est corporalis non admittitur, si autem est pecuniaria admittitur, nec fit distinctio, an pœna pecuniaria imponatur iure communi, an secundum statutum alterato ip- so iure communi, secundum quod imponeretur pœna corporalis, quia non attenditur origo delicti, sed pœna ipsa. Hæc Marianus ibi char. 3. col. 2. & 3. vbi dicit hanc esse communem opinionem. & hoc vltimum est planum ex parte rei, sed ex parte accusatoris distinguit in hoc casu, quan- do statutum mutauit pœnam corporis afflictiuam in pecuniariam, vt per eum, char. 3. col. fin. vers. sed concludendo.

Pœna corpo- ralis, vel pecu- niaria.

Secunda conclusio est, quod etiam in casibus, in quibus admittitur procurator, Iudex tamen possit illum non admittere, vocando personam principalem tanquam legaliore, nisi probaretur dominum impeditum, vel non probaretur quod esset legalior. Ita in l. fi. C. de procur. vide Bos- sum in pract. tit. an in criminalibus iudicijs, num. 1. & 2. & 4. & secun- dum Abb. in cap. veniens de accusa. num. 1. procurator non admittitur in criminalibus nisi ad allegandum absentiam inquisiti, vel alias exceptio- nes ipsum crimen non tangentes, nisi reus sit in vinculis, vel sit conclu- sum in causa, ibi nu. 20.

In criminali- bus quando procurator admittatur.

Procurator in crimine hæresis non habet interuenire neque ad agen- dum, neq; ad defendendum, vt dicit glo. in prin. c. veniens, ibi, nota sin- gulariter, & ibi Abb. de accusa. li. 6. si tamen Inquisitor ex gratia vult ad- mittere, potest. sed aduertat ne admittat garrulum, & cauillosum qui im- pedire querat processum, sed admittat probum, & iustitiæ amatorem, qui pecunia, vel odio, aut amore non corrumpatur.

Garrula non admittatur.

PRODUCTIO.

Producens testem corruptum eadem pœna qua falsus testis punitur. quibus autem pœnis falsus testis possit puniri, vltra dicta à Marfilio in reperto. §. præterea. l. 1. ff. de sicar. vide etiam Felin. & Aret. in c. sicut de testi. in 3. nota. **Teste corru- ptum produ- cens.**

Producens instrumentum falsum, videlicet scienter, præsumitur illud fecisse, vel fieri fecisse l. maiorem, & ibi Bald. Alex. in consi. 77. 1. vol. Ana. in c. ad falsariorum c. 5. de crim. falsi, nisi ostendat à quo habuit, vel quis fieri fecerit, vt in d. iuribus, & locis. & an si dicatur, nolo uti, fi- scus ipse possit uti, videtur posse, & quod hoc decidat Bar. in questione quæ incipit. Iudex maleficiorum. col. 3. & fin. & facit, quod licet accusator renun-

Instrumentū falsum pro- ducens.

renunciet testibus, nō valet, quia videtur colludere cum accusato, & quia non debet præiudicare fisco. Aret. in c. cum venissent. de testi. col. 4. vers. 3. & Felin. ibidem in 3. col. Placentiæ vtens falso instrumento scienter, pœna quadrupli puniri debet in ciuilibus, in criminalibus autem pœna à iure statuta. vide Bofsum in pract. tit. de falsis. per totum.

PROFESSIO.

Professus in religione approbatus postmodum publice & notorie matrimonio contrahens, tanquam hæreticus per Inquisitorem potest puniri, quia videtur q̄ sibi liceat contra iura uxorem ducere. Butt. in l. 4. C. de sum. tri. & fi. ca. Panor. in c. cum quidē. de iure iur. & in conf. 64. egit contra. c. 1. de voto. lib. 6. & contra clem. ecs qui. de consangu. & affi. & Sali. in l. nemo. C. de sum. tri. & fi. ca. vide Carer. de hære. nu. 38.

Professio dæmonibus fit dupliciter, tacite videlicet & expresse. Tacita enim professio est promissio quædam, quam quis facit alicui professo ipsius diaboli de obseruanda sibi imponenda, sub promissione grandium rerum à se fiendarum, dummodo fidem catholicam abijciat, & omnia eclesiastica sacramenta pessundet, promittitque cultum & obedientiam dæmoni, & innumera obsecra, & talis professio dicitur tacita quia non fit proprie cum dæmone, sed cum eius ministro, & in qua nulla interueniunt solemnitates extrinsecæ, quam tamen submissionem ipse dæmon postea ratam habet, & reddit se facilem in obsequendo voluntati eorum, quo facto omnia sortilegia, veneficia, & fascinationes fabricare inciipiunt. de quibus. 26. q. 2. c. qui sine Salvatore. & c. 2. de sortilegijs.

Professio solemnitas facta dæmoni.

Altera professio dicitur expressa, & ista est duplex. vna quæ dicitur solemnitas siue publica, altera quæ dicitur priuata. Solemnitas enim & publica, est illa quæ fit cum dæmone dum publice residet in folio maiestatis more principis, quando fiunt vniuersales congregationes omnium strigarum, & maleficorum cuiuscunque generis professorum certis nocturnis horis, locis, & temporibus dæmonis arbitrio constitutis, vbi omnibus illis astantibus fit dicta professio.

Priuata vero est illa, quæ fit cum ipso dæmone pacto expresse eum iuramento, citra tamen solemnitates & hominum multitudinem, contra quos dicitur Esai. 28. dixistis, percussimus foedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum.

PROMISSIO.

Promissio qualibet etiam iurata sic intelligitur, videlicet nisi superueniente iusta causa contrahendi. l. fin. & ibi Iason ff. qui satisd. cogit. Iason in l. q̄ seruus, de cond. obtur. caus. & vbi esset iniuste detentus, potuisset

potuisset impune fugere, vt per Alex. in l. si eximendi. §. Item si quis. ff. ne quis eum qui. nam etiam iniuste confinati possunt rumpere confinia, secundum Bal. in l. 1. C. de monop. Item potest licite resisti iudici de facto procedenti. l. prohibitum. & ibi Bar. C. de iur. fisci. lib. 10.

Promissio facta à Iudice de impunitate reo si confiteatur crimen, non tenet, quia etiam non potest promittere, licet sit publica persona, l. ius publicum. ff. de pactis. vbi Iason in specie ampliat etiam in publica persona, pertinet namque talis impunitatis promissio ad solum Principem, imo ad supremum. l. relegati. ff. de pœnis. vide supra in ver. Princeps.

Princeps solus impunitatem promittere potest.

PROROGATIO.

Prorogata iurisdictione non dicitur per hoc, quod formata inquisitione reus inquisitus examinatus, sine alia contradictione confessus fuerit. Angel. in conf. 17. quia compulsus illud videtur facere, vt per Innoc. in cap. ad petitionem. de accusa. & Cepol. in conf. 59. eodem modo si datur bantium in contumaciam contra aliquem per non suum Iudicem, non prorogatur iurisdictione, secundum Bald. in l. qui ex consensu. C. de episc. aud. vers. deinde nota. & Alex. in l. ex quacunque. colum. 4. ff. si quis in ius voc. non ier. & si in causa criminali, quis prorogat iurisdictionem sui iudicis, tamen iudex competens potest per inquisitionem procedere. Aret. in c. quod clericis. colum. 2. de foro compet. Vide Bofsum in pract. de foro compet. nu. 80. 81. & 82.

PUBLICATIO.

Publicatio testium, & accusatorum, maxime in negotio fidei, nullo modo fienda est, vbi ex hoc eis imminet periculum, vt in c. si da hære. lib. 6. non tamen (vt iam supra dictum est) neganda est copia iudiciorum, vt tradit Bal. in conf. 95. prius voluit nec etiam defensori dato quod possit procedi simpliciter & de plano. & cet. vt habes per Bart. super extrauag. ad reprimendum.

Testium.

Publicatio autem processus, ad hoc vt sententia sequatur, est necessaria, licet sine illa non sit ipso iure nulla, & est communis opinio, vt per Felinum in c. licet causam, & latius in c. 1. & ff. de re iudi. & Aretin. in c. causam quæ de test.

Processus.

Publicatio de iure communi hoc etiam nostro tempore fit, sicut olim fiebat cessantibus personis, de quibus in authen. bona damnatorum. cap. de bonis damnatorum, & fere semper secundum statuta, & ordines locorum ad quæ recurrendum est, vt dicit Bart. in l. ff. de bon. damn. imo secundum consuetudinem bona damnatorum publicantur.

Bonorum.

Bona hæreticorum.

Bona damna in alio territorio.

Futura bona confiscanda non veniunt.

tur, vt per Oldr. in confi. 17. colum. 2. vide Bofium in pract. tit. de ban- nit. publica.

Publicatio bonorum in crimine læsæ maiestatis non fit, nec fieri de- bet ipso iure, nisi lata sententiã ante mortem, vel postea damnata memo- ria defuncti, in casibus à iure permisis, vt supra diximus in ver. hæretico- rum bona. Et nota quod quando publicatio ex natura sententiæ non sequitur in bonis alterius territorij, tamẽ in effectu fieri potest, vbi in alio territorio cõdemnatur forsitur forum, puta ratione domicilij, quia pote- rit fieri nouus processus ibi, & noua condemnatio. An autem in bono- rum confiscatione veniant bona præsentia, & futura, dic non venire futu- ra, vt per Bar. in l. 1. in fin. ff. de bon. damn. glo in l. Nam ad ea. ff. de condi. & demonstr. Nellus in prima parte secundi temp. q. 18. & vide Iason in l. si ita stipulat. §. cum stipulamur. col. 3. ff. de ver. oblig.

Publicatio comprehendi bona que reus habebat tempore commissi cri- minis, non autem postea acquisita, vel ei relicta, quia verum est quod tem- pore delicti fit ipso iure confiscatio, adeo quod licet requiratur sententia, tamen declaratio dicitur quod ad bona. cap. cum secundum, de hære. lib. 6. Et ideo non dicitur aliquid nouiter inducere, sed indu- ctum ostendere. l. adeo. ff. de acquiren. rer. domin. §. cum quis. Quare semper talis declaratio retrahitur, secundum Ioan. And. & commu- niter Doctores. in d. cap. cum secundum, & plene Bartol. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. in illa questione, qualiter lex retrahatur. Et propterea non videtur dubium attendendam non esse sententiam iu- dicis, quæ non potest dici sententia faciens confiscationem, sed de- clarans iam factum. & consequenter bona acquisita inter confiscatio- nem iuris, & sententiam non venire. & ita læsæ præsupponit Curt. in confi. 60. alias confi. 59. incipi. Dux Philipus. Ibi. Benedictus com- missio delicto ante bannum decessit, sed tamen ante pater eius decesse- rat, postea post mortem ipsius, Benedictus fuit damnatus. Et posito quod valuerit illa sententia post mortem lata, quæro; an illa bona pa- tris acquisita post delictum ante sententiam transierint in confiscationem. Et concludit non transiisse, habens pro claro, quod con- fiscatio fuerit facta tempore delicti, sicut disponit decretum, ideo sequitur illam regulam communem quam diximus, quod bona postea acquisita non veniunt in confiscatione. Vide Bofium in pract. tit. de bon. publica.

Bona post de- lictum acqui- sita.

PUBLICUM.
Publicum crimen tripliciter potest dici, largissime, large, & striete. An- gel. instit. de pub. indi. in princ. col. penult.

PVNI-

P V N I T I O.

Punitus per iudicem ecclesiasticum etiam per Iudicem sæcularem po- test puniri. Abb. in c. de causis. de off. deleg. quia non est mirum quod ex vno facto quis incidat in plures leges, & plura delicta. l. nunquam plu- ra. ff. de priua. delictis. Et melius per Bart. in l. si adulterium cum incestu. col. 2. ff. de adult. & in l. 1. §. vnde queritur. ff. de public. sicut pro sacrile- gio quis punitur per iudicem ecclesiasticum, & iudicem sæcularem. Abb. in c. cum sit generale. de for. compet.

In vtroque foro puniri potest delia- quens.

Punitus de aliquo delicto minori pœna quàm de iure deberet à Iudice ecclesiastico potest puniri per iudicem sæcularem maiori pœna, que videli- cet de iure statuta est, si tamen crimen est mixti fori. vt in c. felicis. §. per hæc quoq; de pœnis. li. 6. vbi capiens Cardinalem punitur tam in foro ec- clesiastico quàm in sæculari, de hoc vide Bal. in l. Nullum. C. de testi.

Ex falsitate neminem læ- dens non pu- nitur.

Punitus secundum statuta loci de delicto minori, pœna an possit pu- niri si capiatur in loco domicilij, secundum statuta ibi imponentia maio- rem pœnam in eo, in quo nõ est punitus, vide Alberic. in l. sepulchri. ff. de sepulchr. viol. & Bofium pract. tit. de nullit. banni.

*

Puniri quis non debet, nec potest de falso, dato quod quis etiam cõ- mississet dolose, si ex falsitate nemo læditur. gl. in l. damus. C. de fals. quã ibi sequitur Bal. Adde quod è conuerso, scilicet si aliquis patitur damnum corporis, aut bannum. Vide textum bonum in l. 1. ff. ad l. Cornel. de ficar.

Iocose etiam prolata ver- ba contra fi- dem puniri debent.

Puniri debet qui contra fidem aliquid dicit, etiam si iocose se dixisse asserat. Lopus, & Cardin. in Clem. vnica. §. sane. de vsuris. dicunt quod ex- traordinarie punitur arbitrio iudicis ei imposita aliqua leui pœnitentia, augebitur tamen pœna ex qualitate personæ, loci, & audientium. Arelat. contra hæreses. q. 2. nu. 7.

Puniri si quis iussus sit secundum formam statutorum, & consuetudi- nis, si non constat de consuetudine, extraordinaria pœna punitur, adhuc Bar. in l. 2. §. omnium. nu. 155.

Punitur quis regulariter, licet delictum non perfecit, ex quo perue- nit ad actum propinquum, & per eum non stetit quin delictum perfece- rit. Abb. c. si qua. de Diuortijs.

Delictum im- perfectum et punitur.

Punitio in foro animæ non impedit punitorem in foro iudiciali, nec è contra. Sed vtroque modo potest puniri peccatum. Abb. in c. vt mensu- ra. de emptio. & vendi. Qui punitur in foro contentioso, si eum hic pœni- tet, & recipit pœnam patienter, & pœna est cõdigna, non punitur amplius à Deo, nec à Iudice ecclesiastico. Abb. in c. super eo. de rapt.

Forũ animæ forũ non im- pedit iudicia- le.

Quando non potest puniri malus nisi et bonus puniatur, potius debet to- lerari malus, quàm puniri bonus. Abb. in c. sacri. de sepultur. punitur tñ quãdoque innocens propter nocentẽ. Ab. in c. delictus filius. 2. de simo.

Malus pro sa- lute boni quã tolerari de- beat.

V PVPI-

P V P I L L V S.

Pupillus delinquens mitius punitur, etiam si sit doli capax, vide Ias. in l. more. in tertio notabili. ff. de acquiren. hered. Et l. pupillu. ff. de reg. iur. vbi etiam vide Decium, & in l. fere in omnibus. ff. eo. tit. de reg. iur. & ibi habes quid in minoribus viginti quinque annorum, an etiam poena imigeretur, & quid in senio confectis.

P V R G A T I O.

Purgationes vulgares omnino prohibitae sunt, quia per eas videtur Deus tentari. Abb. in c. 1. de purga. vulg. Ioannes de Turre Crem. super c. deficientibus. 2. q. 4.

Purgatio autem canonica cum sit subsidiaria iuris, scilicet cum crimine aliter probari non potest, nunquam indici debet infamato accusatore apparente, verum infamia perseverante cum scandalo, & accusatore deficiente, purgabit se infamatus. Abb. in c. 2. de purga. cano. infamatus (dico) super actu successivo, facta prius admonitione, vt in textu c. si quis, de purga. ca. sed super actu momentaneo nulla praecedente admonitione, non purgabit se Iudex igitur talibus potest indicere purgationem, in qua si defecerint, illos tanquam de crimine conuictos potest punire. Ab. in c. accedens. de accusa. & nota quod quando delictum est enorme, vel scandalosum in populo, tunc a principio potest infamatus suspendi, donec se purgauerit, & si praestiterit purgationem, tollitur suspensio, & absoluetur, vt in c. ex tuarum. de purg. cano. si autem defecerit punietur secundum modum descriptum in d. c. Accedens, eo. tit.

Ad purgationem quos ipsius habet suspectos potest compellere ad purgationem praestandam, vt in c. Ex parte in fi. de offi. ordi. dum tamen super hoc publica laboret infamia, scilicet quod per obreptionem obtinuerit absolutionem, c. Nos inter alios. de purg. cano. & sint infamati apud bonos & graues viros. c. cum in iuuentute. de purg. cano. & non sit orta ab inimicis. 1. q. 3. c. In cunctis, & ita nota in d. c. Ex parte, sed puto hanc diffamationem non esse necessariam cum d. cap. Ex parte: prouisionem contineat specialem & nihil de tali diffamatione dicatur, sed tantum de suspicionem Episcopi.

Nota tamen non abiiciendam distinctionem quae est talis. Aut his negligit se purgare, seu venire ad purgationem, & tunc non habetur pro conuicto, sed potest suspendi, vel excommunicari, donec se purgauerit, & sic potest intelligi cap. excommunicamus. § qui autem. de here. & cap. 1. de purg. cano. idem vbi offert iuramentum suum de praesenti, sed non potest habere compurgatores, sperat tamen de breui habere illos, & tunc ratio-

ratione infamiae potest suspendi donec se purgauerit. & hoc modo potest intelligi secundum Innoc. c. 2. de purg. ca. Aut purgandus recepta purgatione in ea deficit, vt quia compurgatores non deposuerunt pro eo, & tunc iste debet puniri vt conuictus. Vnde si delictum super quo erat infamatus, & modus procedendi ante purgationem inditam exigebat priuationem seu depositionem, iste deponetur. Si vero aliam poenam exigebat, illa imponetur dumtaxat. Et ita intellige c. cum P. & c. accedens. Idem dicendum vbi terminus peremptorius praefixus fuit ad se purgandum. Tunc enim si infra illum terminum non comparet, & se purget, habetur pro conuicto, secundum Inno.

Deficiens in purgatione.

Nota ex D. Ioanne de Tur. Cre. super 2. q. 4. in sumario, quod reus deficiente accusatore, aut laborat sinistra fama, aut non. Si non, non cogitur ad purgationem, vt iam dictum est supra. Et 6. q. 5. c. quod autem. Si autem laborat sinistra fama, distinguendum est. Aut enim illa mala fama oritur ex inimicorum confictione, aut ex maledicorum obreptione, aut ex probabili, & verisimili praesumptione. Si in primo casu, si mala fama vagatur tantum apud inimicos, & maledicos, ac viles, non est exigenda purgatio. 2. q. 4. c. auditum. & c. cum in iuuentute, de purg. cano. Et 1. q. 3. c. In cunctis. Aut mala fama vagatur apud graues, & maiores de populo, praesertim apud iudicem suum ordinarium, vnde cumque orta sit mala fama cogendus est ad purgationem, vt in c. si quis presbyter. de purg. cano. & ibi per plura c. In secundo vero casu quando scilicet mala fama orta est a maledicis, idem est obseruandum, quoniam si vagatur mala fama apud graues, & maiores de populo, indicenda est purgatio. In tertio vero casu non est dubium, quoniam cogitur talis infamatus ad purgationem, vt per c. iam allegatum patet.

Mala fama apud inimicos tanquam.

Nota quod deficiens in purgatione punitur vt conuictus secundum modum agendi quo processit, & dicit Abb. alibi non ita bene probari, & quotidie ad hoc allegatur textus iste, sed contra dicit Card. Zabari. Nam purgatio indicitur ex officio Iudicis, ergo deficiens in purgatione debet puniri tanquam conuictus per Inquisitionem, quasi velit dicere, quod licet praecesserit accusatio, & per infamiam remanentem sit indicta purgatio, deficiens in ea non debet puniri tanquam conuictus per accusationem, sed tanquam conuictus per Inquisitionem, & pro hoc est quod notatur in c. Inter in fi. de purg. ca. Item quia ratio quare deficiens in purgatione punitur vt conuictus est, quia probabilis praesumptio quae infurrexit contra reum ratione infamiae transit in violentam si postea deficiat in purgatione, & ita dicit glo. in cap. Insinuatum. de simo. haec Abb. in c. accedens. de accus.

Et nota, quod reo petente quod vult probare bonam famam suam, iudex debet attendere vtrum communis vox vicinorum exterior concordet cum fama vel infamia, & qualitatem testium, quibus & alijs

circumstantijs pensatis, super hoc arbitrabitur. Hostien. in cap. in no-
stra. de testa.

Qualiter fiat
purgatio.

Qualiter autem fiat talis purgatio secundum Hostien. talis seruandus
ordo. Nam si infamatus coram iudice suo iurabit se immunem esse ab
eo crimine quo laborat infamia. vnde si infamatus sit quis, p̄ Ecclesiam
Sancti Petri simoniace dederit alicui, iurabit super Sancta Dei Evangelia
quod pro dicta Ecclesia Sancti Petri p̄fato N. collata, nec aliquis pro il-
lo se sciente preium recepit. c. quoties. de purg. cano. Nec illud omitti de-
bet (inquit Hostien. in summa) quod si quis in dignitate certa, vel ordine
constitutus sit de simonia, vel de alio vitio infamatus, non cogitur iura-
re quod nunquam commiserit hæc crimina, vel alia ante suam promo-
tionem. sic enim posset cogi quod à tempore suæ natiuitatis non pec-
casset mortaliter, quod esset iniquum, vt probatur 24. dist. cap. frater
nitatis. & cap. accepimus. de purg. cano. sed sufficit quod iuret quod à

Notabile.

tempore promotionis suæ illa non commiserit, vt cap. discretionem. de
eo qui cogn. conf. vxor. suæ, & cap. quemadmodum. de iureiur. Compur-
gatores vero iurabunt quod credunt infamatum verum iurasse, vt in d.
cap. quoties. in fi. Non ergo iurabunt, quod immunis sit simpliciter, quia
hoc esset periculosum, sed iurabunt quantum ad propriam conscientiam
sicut dictum est.

Iuramentum
compurgato-
rum.

Vbi fieri de-
beat purga-
tio.

Vbi autem fieri debeat talis purgatio, dicimus quod si apud populum
sit infamatus, in publico purgabitur, vt cap. p̄sbyter. 2. q. 4. si vero apud
paucos sit infamatus, tunc coram illis paucis & iudice debet fieri purga-
tio. 1. q. 5. cap. 1. si vero fuerit diffamatus inter laicos, coram ipsis se pur-
gabit, si vero inter clericos tantum sit diffamatus, tunc coram ipsis tantum
se purgabit. Nam vt dicit Augustinus, vbi nascitur malum, ibi moriatur
2. q. 1. c. si peccauerit.

Compurgato-
rū numerus.

Quot autem esse debeant compurgatores, dicimus quod Episcopus
purgat se manu duodena sui ordinis, id est cum duodecim Episcopis, sacer-
dos sexta manu, id est cum sex sacerdotibus, diaconus terna manu, id est
cum tribus diaconibus purgandus est. 2. q. 4. cap. omnibus. Et cap. si
legitimi, & cap. p̄sbyter. Vnde versus, Pontificem paruum purgat ma-
nus duodena, Maior maiori, minor est adhibenda minori. De subdiaconi-
bus autem & alijs inferioribus (vt dicit Hugo.) non est expressum in iu-
re, sed credimus quod quilibet eorum simpla manu possit purgari, & hoc
exemplo illius, quod in causa criminali subdiaconus, & quilibet inferior
potest iudicari ab vno solo Episcopo, quod non obtinet in superioribus.
1. q. 5. quæst. 7. cap. felix. Circa tamen hunc assignatum compurgatorum

Compurgato-
rū numerus
arbitrarius.

numerus, licet id, quod dictum est sit regulare, nihilominus hodie talis
numerus, est arbitrarius iudici, videlicet quota manu se parget. quando-
que enim maior quandoque minor taxandus est numerus, secundum
quod infamia, vel crimen sunt magis, vel minus grauia, cap. p̄sbyter.

vt

vt supra. & in c. omnibus 2. q. 4. vnde Inno. indicit cuidam decano pur-
gationem cum quatuordecim suis ordinis. & in c. inter sollicitudines. de
purg. cano. & cuidam Episcopo indixit purgationem cum duobus Abba-
tibus tantum. c. cum in iuuentute. de purg. cano. & c. cum P. de accusa.

Quando autem non possunt haberi tot compurgatores, Hosti. dicit,
quod si non possent haberi, quia de reo testes non confidunt, seu non est
fides in alijs de eo, quod tunc habetur pro conuicto, & deficiente in pur-
gatione. Aut non reperit quia pauper est, vel extraneus, hoc casu est sibi
subueniendum arbitrio Iudicis, considerata qualitate personæ, criminis,
& infamiæ, & ita communiter transeunt Doctores. Sed tu dic (ait Ab.)
quod vbi ex istis causis non possunt haberi compurgatores clerici, de-
bent adhiberi laici, etiam scemina si viri non possunt haberi. & si etiam
laici ex hac causa deficerent, credendum est soli iuramento ipsius, vt est
gl. in c. cum P. de accusatione. & in c. in decima. 1. 8. q. 2. & c. in iuuentute.
de purg. cano.

Pauper, vel
extraneus
purgandus.

Soli iuramen-
to quādo stā-
dum sit.

Quales autem debeant esse compurgatores, Host. in summa declarat,
dicens, quod requiritur quod sint eiusdem ordinis siue dignitatis, si inue-
niri possunt. c. inter sollicitudines de purg. cano. Notandum tamen, quod
quando hi qui eiusdem ordinis sunt, inimici sunt ipsius infamati, vel sal-
tem esse p̄sumuntur, compurgatores ordinis inferioris admittuntur,
vt in c. si legitimi. 2. q. 4. & c. cum in iuuentute, de purg. cano. Idem vide-
tur, si tot Episcopi non inueniuntur, vt in c. quotiens. quinimo ex eadem
causa, deficientibus clericis (vt iam dictum est) laici admittuntur, vt in c.
omnibus. 2. q. 4. vel etiam scemina deuota, & honesta, & in c. in decima.
1. 8. q. 3. Præterea tales requiruntur compurgatores, qui vitam, & conuer-
sationem infamati & p̄sentem, & p̄teritam cognoscant, vt in c. inter
sollicitudines, vt supra.

Inferioris or-
dinis cōpur-
gatores.

Qua pena autem veniat puniendus, qui in purgatione defecerit, dicit
Host. vbi supra. Trado tibi regulam, quod sicut puniretur de crimine de
quo imputabatur, si conuinceretur considerato modo agendi, sic punie-
tur si in purgatione deficiat. Vnde si accusetur quis de crimine quod de-
positionem inducit, & indicatur ei purgatio, in qua p̄standa accusatus
deficiat, debet suspendi, vel deponi, c. de hoc. de simo. & c. insinuatum. &
c. cum P. de accusa. Si vero purgationem rite perfecerit, Iudex sine mora,
& difficultate debet suspensionem, si facta fuerit, & relaxare, & eum ab in-
famia criminis absolueret, vt c. ex tuarum. de purg. cano.

In purgatio-
ne deficiens.

Nota ex Abb. in c. insinuatum. de simo. dicentem sic. Nota istam glo.
quam soleo quotidie allegare ad reddendum rationem quare deficiens
in purgatione punitur vt conuictus, non enim punitur ex p̄sumptione
probabilitatum, quia illa non sufficit ad condemnandum quem de crimi-
ne, vt in c. literas. de p̄sumpt. sed p̄sumptio probabilis iuncta infamia
transit in violentam, cum reus deficit in se purgando, & violenta
punitur.

Probabilis iū-
cta infamia
violentam fa-
cit p̄sum-
tionem.

fufficiat ad condemnationem, vt in c. afferte. de præsumpt. & in l. indicia. C. de rei vendi. simile not. gl. in c. cōtumacia. de hære. li. 6. vbi præsumptio orta contra suspectū de hæresi, si est vehemens transit in violentam, si stat in excommunicatione per annū, & i. c. rursus, & in c. quicūque. ii. q. 3.

Purgandus, qui alias ab iuravit.

Nota etiam ex eodem Ab. in c. inter sollicitudines. de purg. cano. quod deficiens in purgatione non traditur brachio seculari, si vult redire ad fidem, secundum Doctores, quia si vere conuictus, vel confessus potest redire ad fidem, & non debet tradi curiæ seculari, fortius dicendum est idē de conuicto interpretatiue. Concluditur igitur secundum Doctores, maxime secundum Host. quod ad quantumcunque pœna agatur deficiens purgatione debet conueniri vt conuictus, & ex hoc inferitur quod si iste talis alias incidisset in hæresim, & nūc ex deficiētia in purgatione haberetur pro conuicto, & non pro relapso, deberet tradi curiæ seculari, vt in c. accusatus. de hære. lib. 6. quod est bene notandum (ait Lucerna Inquisitorum) Abb. alleg. in gl. fi. d. c. inter. de purg. cano.

Nota etiam ex dicta Lucerna, quod pendente causā super criminibus coram delegato Papæ, purgatio recepta super ipsis criminibus ab ordinatione non tenet, vt in c. cum dilectus. eo. tit. in fi. Abb. ibidem.

Nota etiam quod indici purgatio canonica infamato, seu suspecto de aliquo crimine potest, absque eo quod terminus statuatur accusare volentibus, vel quod præmittatur inquisitio super veritate criminis. Abb. in c. cum dilectus, de purg. ca.

Purgatio iurata.

Nota in super, quod ille qui se legitime purgauit, præstita purgatione sibi indicta debet absolui, & denunciari viri boni testimonij, nec potest amplius procedi contra illum vigore precedentium indiciorum, & sic tollitur infamia, seu effectus infamiæ facti. Si autē infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tunc oportebit quod ista purgentur ad hoc. c. fi. de collu. dete. & quod not. in l. 1. & l. repeti. ff. de quæst. hæc Abb. in c. ex tuarū. ibi. secundo nota, & c. inter. eo. tit. & ibi. Nota effectum purgationis præstitæ. Vide ad hoc. gl. in c. habet hoc proprium. 2. q. 4. & gl. in c. Memam. in eadem q. & quod dicit Archid. super. d. c. habet proprium.

Q V A D R A G E N A L I S .

QUADRAGENALIS prescriptio in causa fidei infra scripto modo considerari debet. Nam ille de cuius bonis quæritur, vel reputabatur catholicus tempore mortis suæ, vel non. Si reputabatur catholicus, eius successores vniuersales, & singulares iuris. & rei præscribunt vniuersa bona defuncti spatio quadraginta annorū, si tamē sint catholici, & iustum titulū habeant, scilicet vel per legitimam successione vel

vel per iustam emptionem. Adde & tertiu, quod bonam fidem habeant, & quod per totum tempus quadraginta annorum diutinam, & non interruptam possessionem habuerint.

In secundo vero casu quando defunctus de cuius bonis agitur, modo hæreticus decessisset, & non reputabatur catholicus tempore mortis sue, dicitur quod si cætera præmissa concurrant, quadragenalis tamen prescriptio non habebit locum, quia illa prescriptio demum permittitur, vbi defunctus tempore mortis suæ catholicus reputabatur. ergo vbi non reputabatur catholicus, inhibetur iuxta illud, Quod de vno permittitur, de cæteris prohibetur, vt ff. de iudi. l. cum prætor. & c. nonne, de præsump. vnde si quadragenalis non vindicat sibi locum, neq; centenaria locum habebit, quia à tempore commissi criminis bona fuerunt delata in fiscum. Melius tamen, ac verius videtur dicere, quod licet bona talis hæretici fuerint delata in fiscum à die commissi criminis, quia tamen publicata non fuit sententia super huiusmodi confiscatione, centenaria non habebit locum, vt C. de sacrosan. eccle. in authen. quas actiones, & cap. 2. de prescriptio. lib. 6.

Q V Æ S T I O .

Quæstio est inquisitio veritatis per torturam, & cordis dolorem. Nam nuda, & leuis terrore absq; cordis dolore non dicitur quæstio in criminalibus, vt l. item apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniur. & l. 1. §. quæstionum. ff. ad Sylla. Azo in summa. de quæstio. & Oldra. in quodam suo trac. de ea. & dicitur quæstio à quærendo, quia per eam quæritur veritas de quo disputatur. Et nota, quod appellatione quæstionis continetur carceratio facta de aliquo, vt non comedat donec dicat negotium de quo quæritur. Franc. Bru. de indi. ad tort. q. 2. 2. par. nu. 1. Item qualitercunq; per vim, & tormenta quis compellitur ad aliquid dicendum, videtur quæstio. l. item apud §. quæstionis. ff. de iniur. l. 1. §. quæstionem. ff. ad Sylla. Item negatio cibi dicitur quæstio. l. necare. ff. de lib. agno. Item chorda. l. decuriones. C. de quæstio. & l. nullas. ff. ad leg. Iul. maieft. Item qualibet vis illata personæ, vt l. fi. C. de aboli.

Carcer quando dicatur quæstio.

An autem simplex carceratio, vel detentio contineatur appellatione quæstionis, vel tormentorum, videtur q non: quoniam carceratio, & detentio fit etiam nullis præcedentibus indicijs, & ad solam custodiam: quæstio vero, siue tormenta non sunt nisi præcedentibus indicijs, vt l. 1. §. diuis. ff. de quæst. propter quod dicit Angel. in d. l. item apud §. quæstio. q. si statutum prohibet aliquem torqueri sine scientia primū, quod nihilominus poterit incarcerari absq; ipsorum conscientia, dummodo carceratio non sit cum denegatione cibi, & idem tenuit in l. nemo. C. de exact. tri. idem secundum quosdam si carceratio esset periculosa ratione

loci, vel ratione infirmitatis, vel inferret infamiam ratione qualitatis personæ detentæ, quia tunc posset dici inesse torturam in detento. Vide infra in ver. tortura, per totum.

Q U E R E L A.

Querela nomen est generale, comprehendens omnes genus querelam di. Bal. in consi. 335. 3. vol. col. 1. consi. 229. ad fin. & consi. 252. col. 1. & est magis latum verbum querelare, quam appellare. Aret. in consi. 75. colum. 8. & comprehendit etiam accusationem. Cæpol. in consi. 65. colum. 2. Et scias quod sicut non omnis potest accusare, iuxta not. per Cand. fol. 1. col. 2. & sequen. & per Aretin. in glo. nec non ad querelam, colum. 6. & sequen. ita non omnis potest sic querelare, aut querelari, quia si recesserint aliqua vsu requisita in accusatione, ut inscriptio ad pœnam talionis, & protestatio fideiusionis, cætera tamen remanserunt, per regulam l. præcipimus, in fi. C. de appel. Vfus tamen non admittit tales querelas pro accusationibus, quia hoc modo non esset necessaria alia inquisitio, quæ tamen formatur super talibus querelis, & ita querela habetur pro querela, & non pro accusatione. Bos. in pract. titu. de accusatio. num. 6.

Querelare, siue accusare non omnis potest, etiam vbi aliàs persona est apta, sed in criminalibus publicis tantum, & in priuatis vbi venit pœna applicanda filco, aliàs tantum auditur is cuius interest, vt per Bar. in rub. ff. de pigno. actio. & per Aretin. in glo. nec non ad querelâ. Verum est ad uertendum, quod etiam in priuatis vbi potest ex dispositione iuris, vel statutorum procedi ex officio, semper omnis admittitur, etiam quod sua non interfit, secundum Card. in cap. exceptionem, in 6. quæstio. extra de exceptio lib. 6. Et nota quod querelans non punitur de falso, sicut denuncians, quia querelans tantum asserit, & nihil probat, denuncians autem etiam probat, & saltem facit indicium ad inquirendum. Bosius vbi supra, num. 16.

Quæ querela re, vel accusare possit.

Aliud querelare, aliud denunciare.

R

R A P T O R.

& ibi Alexand.

RAPTORES virginum, & maxime monialium quæ pœna plecti debeant, vide Instit. de publi. iudi. & l. raptores virginum. C. de episcopis, & clericis. & l. vnicam. C. de raptu virginum. & punitur etiam solus conatus. Et nota, quod raptus requirit amotionem violentam de loco ad locum. Bald. in l. sed eximendi.

RATI-

R A T I F I C A T I O.

Ratificatio confessionis quomodo & quando requiratur in reo, vide supra in ver. confessio, & ver. processus.

Vnum tamen notabis, quod ratificatio confessatorum in tormentis non requiritur, vbi ultra confessionem adest confessio extrajudicialis præcedens istam confessionem, secundum Io. de Imo. in c. at si clerici, de iudi. & Fel. in c. olim, de rescrip. & Iaf. in l. magistratibus. ff. de iuris coniudi. & Marfil. in præc. cri. §. quoniam, nu. 38.

Confessio extrajudicialis quid faciat.

Nota insuper quod ratificare spontaneam confessionem licet non sit necessarium, sentiunt tamen Doctores, quod sponte confessus debet moneri suas facere defensiones, primo quia potest cognoscere de inualiditate confessionis: secundo quia potest reuocare confessionem, vel eam declarare: tertio quia conceditur posse probari falsitas confessionis. Bald. in l. si quis. C. de episc. & cler. Cason. in trac. de tormen. c. 19. nu. 11.

R A T I O L E G I S.

Ratio legis est anima legis, l. quod dictum. ff. de pac. & strictioris est obseruantia, quam ipsa lex, secundum Bal. in l. quicumque. C. de fer. fugi. & in l. nõ dubium. C. de legi. & per eundem in l. si quis seruo. C. de fur. vbi dicit quod ratio est sicut anima, & verba sunt sicut superficies. & in d. l. non dubium, dicit quod est spiritus viuificans legem, omne dictum, & factum faciens ratum & firmum. & habetur per Abb. in consi. 1. vol. 1.

Legis anima ratio est.

Ratio enim determinata legis restringit dictum legis, vt illa dumtaxat lex ipsa comprehendat ad quæ ratio illa naturaliter adaptari potest, & nõ ultra. l. cum pater. §. dulcissimis, & l. hæc actio. & ibi Bar. ff. de calumnia. & l. qui animo. ff. de acqui. poss. & not. glo. in cle. 1. de elect. & per Gemin. in c. vbi periculum, eo. tit. li. 6.

R E C E P T A T I O.

Receptatio, siue conuersatio hæreticorum, & cum hæreticis non consideratur nisi cum scientia, nam ad hoc quod receptator banniti puniatur de receptatione, debet probari scientia, glo. in l. prima. & ibi not. Bar. ff. de recept. Bald. in l. à nobis. de except. vide insuper textum, & ibi not. per glo. in cap. accusatus. §. ille quoque. de hære. lib. 6. qui loquitur de illo, qui prius abiurauerat, & sic in fortioribus terminis, quando aliquid dicitur esse factum, quod ignorantia excusari non potest, scientia debet probari. Bar. in l. omnes. C. de agricol. & cens. lib. 2. Ang. in l. pri. de Nili aggeribus non rump. dicentes quod accusans auxiliatorem banniti debet

Sciëntia requiritur in delicto.

debet probare scientiam, propter glo. in l. ex malef. §. longe minus. ff. de actio. & oblig. & præter id quod cum non probatur scientia, satis constare de ignorantia dici possit, pro qua præsumitur, c. præsumitur, de regul. iur. li. 6. l. verius. ff. de proba.

Receptatores latronum, vel aliorum insignium reorum capitali supplicio damnantur. l. fi. C. ad leg. Iul. maie. de vi pub. & l. r. & in fin. C. de his, qui latro occult.

Receptator quis dicatur proprie, & maxime hæreticorum, cū dubium sit, notandum est, quod recipientes hæreticos in domibus suis sunt in duplici differentia. Quidam namq; sunt qui non tantum semel, & iterum, sed pluries, ac frequenter hæreticos recipiunt, & isti proprie secundum vim nominis, & vocabuli dicuntur receptatores: à receptādo, quod est verbum frequentatiuum, & inde receptaculum dicitur domus, vel hospitium in quo hæretici frequenter, vel pluries conueniunt ad docendum, vel ad morandum, & tales receptatores quandoq; sunt sine culpa, vtpote si ignoranter hoc faciant, vt quia eorum errores nesciunt, nec aliquid vnquam sinistrum de eis audierunt, nec suspicati sunt.

Receptatores sine culpa.

Alij autem sunt in culpa, vtpote quando illorum errores sciunt, & qd Ecclesia eos persequitur non ignorant, & nihilominus eos latenter, & frequenter receptant, ne in manus Ecclesiæ perueniant: tales enim proprie sunt, & dicuntur receptatores hæreticorum, & de talibus loquuntur iura, & tales si credant hæreticorum erroribus, secundum c. excommunicamus, sunt hæretici, & debent, & si non fateantur hæreticos se esse, tantquam vehementer suspecti abiurare, vel eis est purgatio canonica iniungenda, maxime si sunt infamati, d. c. excommunicamus, r. de hære. & c. accusatus, eo. lib. 6.

Quidam autem non pluries, & frequenter, sed tantum semel, vel bis hæreticos receperunt, & hi secundum aliquos receptores, quia illos tantum receperunt, sed non receptatores, quia non receptarunt, dici possent: contrarium tamen cum nonnullis tenet Guido Falcodij in suis consultationibus ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, q. 9. & de hoc non est magna vis facienda, nam non de verbis, sed de factis curandum est. Ideo dicendum est, qd isti siue dicantur receptores, siue receptatores, quandoq; sunt in culpa, & quicq; non, vt iam de proprie receptatoribus dictum est.

Et notandum est, quod quis non dicitur receptare nisi scienter. l. r. & ibi notata. ff. de recepta. & l. r. & 2. ff. de offi. præsid. & l. congruit. C. de his qui latro. & ideo tota vis in hac materia consistit in ostendenda scientia, cum receptare in se non sit malum. Propter hoc secundum Bal in i. doli. C. de dolo. dolus, & scientia debet ostendi, quibus non ostensis sequendum est ius commune: quando autem de scientia constat per famam, est licita causa minuendi pœnam, vt per Bar. in l. 1. §. 1. ff. de recept. vide Boss in prætit. de rapina. nu. 21. & Zanch. c. 6. cum addi.

Sed

Sed quid de hospite, aut caupone, qui non videtur teneri ad explorandum conditionem aduenientium seu declinantium ad suum hospitium? ff. de fur. adu. nau. l. r. quicquid dicat Bar. ibi à Nello adductus, dicitur ipsum teneri, si hæreticus publice damnatus est, aut publice citatus ab officio Inquisitionis. quia cum hoc sit crimen publicum quod omnes tangit, & in omnium iniuriam committitur, vt l. Manichæos. C. de hære. omnes cauere debent, secus autem si ignoratur quod sit hæreticus damnatus, aut citatus, & requisitus ab Inquisitore. Vide Gand. in tit. de furib. & latro. nu. 14.

Consanguineus etiam cessante dolo, id est si non participat in crimine cum recepto, excusatur, quia ignorantia meretur excusationem. ff. si is qui testa. liber esse iussus fuerit l. penult. in fi. vide Bonif. Vital. de recept. fur. num. 4. 5. 6. 7. Et clarius in proprijs terminis loquitur Paul. Ghirl. eod. tract. q. 6. num. 2. & 3. exponens dictum glo. in §. credentes, in c. excommunicamus. & in c. accusatus. §. si vero. eo. lib. 6. Excusantur etiam consanguinei in casu necessitatis famis, per glo. in c. accusatus. §. ille quoque. in ver. non possit. & Pañor. in c. si quis episcopus. de accusa. dicentem potius subueniendum esse patri, & fratri carnali hæretico in casu necessitatis, quam extraneo catholico. D. Tho. 2. 2. quest. 31. ar. 3. vide Nellum in trac. de bannitis, quæsto 21. & 22. Considera tamen limitationem Bar. in l. 2. de recept. ab illo adductam, qua declarat consanguineum receptantem non excusari, si receptus ex forma statuti potest occidi, quia tunc est hostis ciuitatis, & sicut illum perdit ciuitas, ita illum perdunt agnati, & cognati. l. postliminium. §. filius. ff. de captiuis. & à simili considera, an id currat etiam in hæretico, qui est hostis totius Ecclesiæ.

RECUSATIO.

Recusari potest quilibet Iudex delegatus, vt notat Archid. in c. cum plures. de offi. deleg. lib. 6. & etiam ordinarius, vt in c. licet. de for. eop. & c. legitima. de appell. lib. 6. & infra tres dies arbitri sunt eligendi, vt in l. fin. C. de iud. & per hoc patet quod citari debet aduersarius ad hanc electionem fiendam, ar. l. de vnoquoque. ff. de re iudi. Tempus autem infra quod dicti arbitri debent terminare causam, non est in iure determinatum, sed Iudex recusatus potest, & debet ipsum tempus præfigere ipsis arbitris, infra quod tempus si non terminetur, iudex ipse cognoscet de principali causa, non obstante recusatone præposita, vt in d. c. legitima. de appell. Et nota quod talis recusatio est præponenda in exordio litis, & habetur in c. cum speciali. de appell. & ibi vide textum cum glo. vbi declaratur qui sit seruandus ordo in huiusmodi iudicis recusatone. Que autem sint causæ legitimæ recusatone, habetur per Spec. in primo tit. §. super alleganda. est videre, & per notata in c. legitima. de appell. lib. 6. vnde si iudex non admisit.

Arbitri recusationi.

Causæ recusatone sunt alleganda.

admisit exceptiones, & suspiciones, est legitima causa ab ipso alleganda, vt in c. postremo. de appel. & ita tenet Spec. in tit. de appel. §. 1. col. 5. vers. sed quam. Item vbi recusat Vicarius, causa recusationis est probanda coram Episcopo. c. si contra vnum. de offi. deleg. lib. 6. sed alleganda coram ipso recusato, vt in d. c. cum speciali. de appel. Recusare autem Inquisitorem quando possit reus, vide supra in ver. Appellare.

R E D E V N T E S.

Redeuntes, siue transeuntes ad ritum Iudæorum seu gentilium, vide supra in ver. Iudæi, & in ver. Inuocantes.

Redeuntes sponte ad fidem sunt, qui veniunt intra tempus gratiæ, scilicet antequam personaliter fuerint requisiti, & probationes contra eos nondum receptæ fuerint. si enim postea compareant inquisiti. dicuntur venire post tempus gratiæ, audiuntur in suis defensionibus, sed volentes errorem suum reuocare, & veniam obtinere, non admittuntur ad gratiam. Archid. in cap. vt commissi. de hære. lib. 6. Paul. Ghirl. de hære. q. 5. nu. 20.

R E G V L A R E S.

Regulares prælati contra subditos suos aliter in causa fidei procedere non possunt, quam per explicatam ac traditam formam, vt expresse habetur ex cap. vt officium. in princ. in ver. iuxta canonicas sanctiones. & in §. si vero. in ver. iuxta formam Ecclesiæ, de hære. lib. 6. & ex multis alijs iuribus, quæ bene inspicienti aperte patent. Qui itaque ex aliquo indulto facultatem habent regulares sibi subditos in hæresi deprehensos absoluere aut punire, seu contra illos inquirere, cum notario, & testibus depositiones recipiant, inquisitionem forment, ad abiurationem redeuntes recipiant, sententiam pronuncient, ac denique iuridice vniuersa faciant. & à d. §. verum. nullo modo recedant. quod si notarium commode habere non possunt, adhibeant duos viros idoneos loco notarij, qui se subscribant, vt in eodem §. verum. in fin. & de probatio. cap. quoniam.

Regula de apicibus iuris seranda.

Nec valet, si dicant ex suo regulari instituto ad seruandum apices iuris minime teneri, quia hæc non ad apices, sed ad iuris substantiam, & essentiam pertinent. Non enim ita vaste regula illa de apicibus dilanianda est, & quibusuis excessibus, & criminibus applicanda, vt plerique cum conscientia onere seruandum esse putant, sed in leuioribus tantum omitti possunt apices, secus autem cum de grauioribus agitur. Archi. Flo. 3. parte. tit. 9. c. 7. §. 8. vers. Item notandum quod in priuilegijs religionum dicitur &c.

Nam

Nam ibi declarat per verba illa priuilegij, postpositis rimulis, & apicibus iuris, & per alias similia, quod non eximuntur à iure communi, ad quod omnes catholici tenentur de consti. cap. 1. & adducit exemplum de forma electionis, additque, quod qui iniuste clericum detinet, excommunicatus est. de sent. excommunication. c. nuper. Videant igitur prælati regulares, & conscientia suæ consulant.

Nec etiam valet si dicant prædictum procedendi modum in hoc crimine Inquisitores tantum arctare, seq; ordinarios esse, qui specialibus his constitutionibus, & ordinationibus minime subiiciuntur, quia per c. per hoc eo. li. 6. §. si. nō modo Inquisitores, sed etiam Episcopi, qui ordinarij sunt ad seruandum antedictam procedendi formam obligantur. verba namque textus ita dicunt. Siue autē ordinaria, siue delegata Episcopi potestate procedant, illum in procedendo modum obseruent, quē Inquisitores possunt, & debent per iura communia, vel per speciales concessiones, seu ordinationes sedis Apostolicæ obseruare. Vide dictum D. Archiepiscopum. 3. par. tit. 18. c. 2. §. 1. Siluestr. in ver. hæresis. 2. §. 8. ibi. quintum.

R E L A P S I.

Relapsi proprie dicuntur, qui prius fuerunt lapsi, vnde relapsi quasi iterum lapsi. Labitur enim quis dupliciter, nam aliqui labuntur in hæresim, aliqui in fauoriam hæresis. Labuntur autem in hæresim qui in illa deprehenduntur, vt in c. ad abolendam, de hære. siue deprehendantur facti euidentia, siue confessione propria, sine testium productione legitima, iuxta glo. in alleg. c. ver. deprehensus, & c. super quibusdam. de ver. sig. labuntur etiam in fauoriam, qui hæreticos receptant, defensat, sententiam iudicium, vel processum fidei directe, vel indirecte impediunt, iuxta c. vt Inquisitionis. de hære. lib. 6.

Fautores qui.

Relapsi igitur sunt in duplici differentia, quidam enim sunt relapsi in hæresim, & sunt in quatuor gradus distincti, qui proprie dicuntur relapsi.

Primus quorum erit, cum quis incidit in illam hæresim, quam antea abiurauit, & deprehensus in eadem, vt in c. ad abolendam, de hære. §. deprehensus præsentis, & §. illos quoque. vtpote deprehensus quis est in hanc hæresim incidisse, quod Christus videlicet nō est natus de virgine, abiurauitque illam. & post in eandem abiuratam deprehensus est incidisse, relapsus est, & talis animaduersione debita est puniendus, iuxta cap. ad abolendam, de hære. lib. 6.

Deprehensus

Secundus casus est quando non est deprehensus, sed est vehementer suspectus de aliqua hæresi, & abiurat eandem tanquam vehementer suspectus, si post talem abiurationem deprehensus est in eandem abiuratam hæresim incidisse, relapsus debet cenferi quadam iuris fictione, & tanquam relapsus

Vehementer suspectus

relapsus est habendus. c. accusatus. de hære. li. 6. vtpote, suspectus habitus est vehementer quis, sed non deprehensus. quod non credit Christum esse natum de virgine, & abiuravit illam hæresim vt vehementer suspectus, postmodum deprehenditur, quod incidit in ipsam abiuratam hæresim, relapsus dicitur, & est talis puniendus, secundum c. accusatus. de hære. li. 6. secus autem si tanquam leuiter suspectus abiuravit.

In quancum-
que.

Tertius casus est. Quando quis deprehensus, vel vehementer suspectus est, quod incidit in aliquam hæresim, & post abiurat non solum illam, sed etiam omnem hæresim generaliter, & simpliciter, postea deprehenditur in illam in qua incidit, seu suspectus fuerat, vel in aliam quamcunque incidisse, relapsus est vt in c. accusatus. §. cum vero. lib. 6. vtpote quis est deprehensus, seu vehementer suspectus de hac hæresi videlicet, quod Christus non surrexit, & abiuravit non tantum illam hæresim, sed omnem hæresim, talis si post talem abiurationem deprehendatur in hac hæresi, videlicet quod Christus ad coelos non ascendit, incidisse, relapsus est, vt in c. alleg. patet.

Fautores post
secundam fau-
toriam.

Quartus casus est. Cum quis hæresim abiuravit, de cuius lapsu ante abiurationem constabat, vtpote, quod fuit deprehensus vel post constitit, vt quia abiurauerat vt suspectus vehementer, & post constitit quod post abiurationem hæreticos deduxit, visitauit, seu associauit, vel fauorem dedit, qui non possit rationabiliter excusari, debet iudicari relapsus, vt in d. c. accusatus. Et omnes tales relapsi, siue pœniteant, siue non, sine vlla pœnitentia audientia tradendi sunt brachio seculari debita animaduersione puniendi. Sed verum est, quod si non pœniteant, sunt tradendi tanquam hæretici pertinaces. Si autem pœniteant, non sunt eis deneganda sacramenta penitentiae, & eucharistiae, vt in c. super. eo. de hære. lib. 6.

Post purga-
tionem delin-
quens.

Quidam autem sunt relapsi in fauoriam, vt quia fauoriam abiurauerunt, & post in ipsam abiuratam fauoriam relabuntur, secundum concilium Teraconanense relapsi sunt. Si autem ita sit, & an intelligatur si relabuntur in aliam fauoriam, vel in eandem, & an sint isti vel illi, & non isti, sed illi curiae seculari vltimo supplicio feriendi, & tradendi, clare non loquuntur iura. Eodem modo si quis diffamatus de aliqua hæresi canonice se purgauerit, & postmodum incidit in eandem, vel aliam infamiam, an sit realiter, vel iuris fictione, vel alias relapsus, & pœna relapsi debita puniendus, iura clare non loquuntur, licet in c. ad abolendam. §. illos quoq; & c. excommunicamus. §. adijcimus. extra. de hæreticis videatur dicere quod qui post purgationem reincidit, quod sine vlla audientia seculari iudicio sit tradendus, quia ibi loquitur indistincte. In tali casu quicquid diximus supra in ver. purg. cano. hic & in 2. casu optimum esset Papam consulere.

Nota etiam pro maiori declaratione tam primi quam secundi modi propter doctorum varias opiniones, quod relapsus (vt iam diximus) proprie

prie dicitur, qui per manifestam, & plenam probationem primo de hæresi fuit conuictus, deinde hæresi abiurata reincidit in errorem illum primum, vel in quemcunque alium, secundum Io. And. qui alleg. c. ego Berengarius. de consecra. di. 2. quia necesse est in relapso constare debere de vno lapsu priori, vel posteriori, & pro hac opinione Io. And. (ait Gemin.) facit c. ad abolendam, ponens relapsi pœnam, loquitur de his qui relabuntur in abiuratam hæresim. Si ergo vnicum articulum abiuravit, & postea committit in alium, non dicitur relapsus in hæresim nisi in genere, ergo non habet pœnam relapsorum quæ imponitur tantum relapsi in abiuratam hæresim, cum iura pœnalia non sint extendenda, c. statutum. de elect. sed contrarium facit sequens glo. (ait Gemin.) quia ille, qui abiurat hæresim in vna specie, videtur abiurare etiam in alia specie, cum habeant inter se connexitatem. Igitur relapsus postea in altera, etiam relapsus dicitur in abiurata, & per consequens puniendus vt relapsus, & ista pars videtur verior. Vide Gemin. in c. accusatus. de hære. li. 6. verior dico, & ide o tenenda, quia & validioribus rationibus innititur, & quia non refert quo genere erroris quis in hæresim labatur. Nam semper tendit ad vnam sceleris nequitiam, & ad vnum finem, scilicet deuiandi à fide catholica, vt c. de hære. l. Arriani. Et dicitur quod hæretici diuersorum errorum habent facies diuersas, sed caudas adinuicem colligatas, vt c. penul. de hære. Et exinde relapsus dicitur quasi secundo lapsus. Nam monosyllaba reiterationem inducit. ff. de ver. sig.

Ad vnam sce-
leris nequi-
tiam.

Nota etiam, quod licet quis non confiteatur certam hæresim credidisse, vel tenuisse, dummodo confiteatur se tanquam vehementer suspectum abiurasse omnem hæresim, & postmodum in eandem suspicionem reincidisse, relapsus non dicitur, sed violenter suspectus, secundum Gemin. quia vehementis suspicio transit in violentam, scilicet superucniens vehementi, & alleg. glo. in c. literas. de præsump.

Violenter su-
spectus.

Relapsi brachio seculari tradendis mortem nunciare per seipsum non debet Inquisitor, nec Episcopus, sed per honestas personas ipsis reis vtique gratas, & deuotas, quas sepius ad eos mittere debet. vide directorium Inquisitionis, & supra in ver. Hæresiarcha, nu. 17.

Mortem re-
lapis nuncia-
re qui debeât.

RELAXARE.

Relaxare pœnam reo totaliter, vel particulariter, an liceat iudici, nota vt infra. Et pro maiori declaratione huius difficultatis, ex doctorum dictis distinctiones nonnullas præmittere oportet.

Quarum prima erit. Quod differentia est inter relaxare, mutare, & alterare pœnam.

Nam relaxare pœnam reo videtur esse illum totaliter à pœna absolueré, siue ei totaliter pœnam remittere. Mutare vero est pœnam debi-
tam

Alterare pœ-
nā quid sit.

tam in aliam commutare, vt pœnam mortis in pœnam exilij, aut pœnam flagellorum in pœnam pecuniariam. Alterare autem pœnam est pœnam augere, vel diminuere, mitigare, & attenuare.

Secunda distinctio erit, quod pœna aut est in lege determinata, aut non, sed iudicis arbitrio relicta.

Tertia distinctio est, quod pœna in lege statuta, aut statuitur vt inferenda, aut iam iure incurſa.

Quarta est, q̄ alterare pœnam contingit dupliciter, aut post, aut ante latam sententiam.

Quinta erit, quod alterare pœnam contingit dupliciter, videlicet aut cum causæ cognitione, aut sine causæ cognitione.

Sexta erit, quod reus aut puniendus est ad instantiam iniuriati accusatoris, aut non.

Septima erit, q̄ iudex aut est ordinarius, aut delegatus.

Octaua erit. Si iudex ordinarius est, aut est habens potestatem dispensandi in crimine de quo reus accusatus est, aut non.

Relaxare pœ-
nā in lege sta-
tutam.

His præmissis sit hæc prima conclusio. Iudex ordinarius, & multo minus delegatus non potest reo accusato, & conuicto licite relaxare pœnam in lege statutam super crimine de quo reus est condemnatus, reo petente recompensationem illatæ sibi iniuriæ. Hæc conclusio quam credimus esse Diui Thomæ sec. sec. q. 68. ar. 3. patet primo auctoritate diuina legis. Dicitur enim Deut. 13. de illo qui persuadet seruire dijs alienis, Non parcat oculus tuus vt miserearis, & occutes eum, sed statim interficies eum. Et de homicida dicitur Deut. 19. nec miserearis eius.

Secundo patet ex c. si quem 2. q. 3. vbi dicitur. Facti quidem inquisitio in arbitrio iudicantis est, pœnæ vero prosecutio non eius voluntati mandatur, sed legis auctoritati reseruat, non arbitrio iudicis committitur. ff. ad turpil. l. 1. Et propterea dicitur in authen. de iudicibus. §. oportet. quod iudex non debeat esse mitior lege.

Duo à iudi-
ce considerā-
da.

Ratione vero probatur præfata conclusio per Diuum Thomam vbi supra, ex duobus, quæ sunt circa Iudicem consideranda, quorum vnum est, quod ipse habet iudicare inter accusatorem, & reum, & aliud est, quod ipse non fert iudicij sententiam quasi ex propria, sed quasi ex publica potestate. Duplici ergo ratione impeditur iudex ne reum à pœna absoluat. Prima quidem ex parte accusatoris, ad cuius ius quandoq; pertinet vt reus puniatur, puta propter aliquam iniuriam in ipsum commissam, cuius relaxatio non est in arbitrio alicuius iudicis, quia quilibet iudex tenetur ius suum reddere vnicuique.

Alio modo impeditur ex parte reipublicæ, cuius potestate fungitur, ad cuius bonum pertinet quod malefactores puniantur. sed tamen quantum ad hoc differt inter inferiores Iudices, & supremum Iudicem, scilicet Principem cui est publica potestas plenarie commissa.

Iudex

Iudex enim inferior non habet potestatem absoluendi reum à pœna contra leges superiorum sibi impositas. Vnde super illud Io. 19. Nō haberes in me potestatem vllam, dicit diuus Augustinus, Talem Deus dederat Pilato potestatem, vt esset sub Cæsaris potestate, ne ei omnino liberum esset accusatum absoluere.

Princeps qui habet plenariam potestatem in republica si ille qui passus est iniuriam velit eam remittere, poterit licite reum absoluere, si hoc publicæ vtilitati viderit non esse nocuum.

Principis aū-
toritas.

Secunda conclusio est. Si iniuriam passus consentit vt reo pœna relaxetur, Iudex habens plenam auctoritatem potest licite reo relaxare pœnam in lege statutam, dum tamen hoc non sit nocuum, aut scandalosum reipublicæ. patet hæc conclusio ex iam dictis.

Tertia conclusio est. Quando pro vno eodem que facto diuersæ pœnæ de iure imponuntur, tunc vtraque pro vno, & eodem tempore non est imponenda. Hoc patet per c. At si cleri. de iudi. maxime vbi vtraque per se sufficeret, vt ibi notatur, sed tunc minor est imponenda, quia pœnæ potius sunt molliendæ quàm exasperandæ. ff. de pœni. l. interpretatione, & de pœni. di. 1. c. pœnæ. vel locus erit gratificationi, c. cū autem, de iur. patro. vel illa imponatur quæ magis timetur, c. quoniā frequenter, vt lit. nō cōt. q. a hoc solū bene agitur, vt vita hominū corrigatur, c. pdest seueritas. 23. q. 5.

Pœnæ diuer-
sæ diuersa tē-
pora requi-
runt.

Quarta conclusio est. Si pœna ipso iure contrahatur, non potest Iudex eam relaxare, aut commutare, vel alterare, quia talis pœna, cum iam quodammodo inhæret vsibus ipsius rei, non pendet ex iudicis arbitrio, tum quia, vt Io. And. in c. 1. de sigit. ait, quando pœna imponitur ipso iure, non requiritur alia sententia condemnatoria, seu declaratoria delicti.

Quinta conclusio est. Pœnam in lege statutam non potest commutare, vel alterare augendo, vel minuendo Iudex delegatus, quia talis non potest dispensare, sed iure communi procedere, cum fines mandati exacta diligentia sint seruandi. c. cum dilecta. de rescript. Hæc conclusio colligitur ex c. de causis. de off. deleg.

Sexta conclusio est. Pœnam in lege statutam pro aliquo crimine Iudex etiam ordinarius non habens potestatem dispensandi super illo crimine, non potest commutare, minuere, vel augere, vt in c. licet. de pœnis.

Habens pote-
statē dispen-
sandi sup cri-
mine.

Septima conclusio est. Iudex ordinarius habens potestatem dispensandi super crimine illo, non potest pœnam in lege statutam mutare vel alterare diminuendo, vel augendo sine causa legitima, & sine causæ cognitione, vt ex c. si quam, 2. q. 3. vnde dicit Host. in sum. li. 5. titu. de accus. §. quis sit effectus accusationis. Effectus accusationis est, vt reo conuicto imponatur pœna ordinaria, & certa, si in iure statuta est. nam Iudex qui meliorem aut duriolem pœnam imposuerit, quam scriptam reperit, graui infamia notatur, vt C. ad l. Iul. de vi pub. vel pri. l. seruus qui. in fin. C. ne Sanctum baptisma itere. l. 3. & c. de causis. de off. deleg. & c. vlt. de transact.

Accusationis
effectus.

X Octa-

Post latā sen-
tentia pœnā
commutare
non potest.

Octava conclusio est. Penam in lege statutam Iudex non potest commutare post latam sententiam, vt ex alleg. cap. si quem. 2. q. 3. Sed contra hanc conclusionem aliqui arguunt. & primo d. c. veniam. 3. q. 9. vbi Papa post sententiam cuidam pœnam temperauit. & idem de Præfide prouinciae qui etiam post sententiam potest multam impositam temperare, vt. ff. de offi. Præfid. l. illicitas. §. qui vniuersas. Sed respondetur quod speciale est in Papa, & præcipue in his, qui vocati sunt in plenitudinem potestatis, quod possint in criminalibus etiam post sententiam pœnam adiudicatam temperare. similiter & Præfides prouinciae, qui etiam habebat maximam potestatem & ideo ex hoc non sequitur quod regulariter omnes Iudices hoc possint facere.

Nonā conclusio est. Penam in lege statutam potest Iudex qui habet potestatem dispensandi super illo crimine, de quo dicta pœna fuit statutata, commutare, augere, vel minuire cum causae cognitione, & ante sententiam, vel ipsa sententiae prolatione, vt in c. In archiepiscopatu, de rapto. & c. eo. l. & si feuerior. In hac causae cognitione habetur consideratio locorum, & temporum, personarum, & causae, multitudinis, & ætatis, ac etiam scandali. namque ex his omnibus rigor iuris mitigatur, vt colligitur ex c. super eo. de sent. excom. & c. vlt. de transa. Item causa cognita, & ex prædictis causis, & iuribus poterit pœnam augere, & etiam quia multis crassantibus vindicta opus est. ff. de pœnis l. aut facta. in vlt. §. & l. capita liū. in vlt. §. & in d. §. & in d. l. & si feuerior, & p. Inno. in c. i. de cōstitutio.

Vigor iuris
ex quibus mi-
tigatur.

In extraordi-
nariis quid
possit Iudex.

Decima conclusio est. In pœnis extraordinariis iudex potest exasperare, & mitigare pœnas, vt. ff. de pœnis. §. hodie, & de pœnit. di. i. c. mensuram. In quibus extraordinariis tunc dicitur pœna diminui, vel augeri, cum Iudex non feruat id, quod in talibus feruari consuevit, vt. ff. de damni. infe. l. si finita. §. i. & ff. de flumi. l. i. cum similibus.

Vndecima conclusio est. Indulgentia seu remissio pœnæ non est facienda per Iudicem homini incorrigibili, 2. q. 4.

Incorrigibili
remissio non
est facienda.

In humanio-
rem declara-
re debet Iu-
dex.

Duodecima conclusio est. Quando pœna non est determinata à iure siue in lege statutata, tunc imponitur arbitrio Iudicis, qui habet æquitatem seruata, semper in humaniorem partem declinare. c. ex parte. de transa. & ff. de effra. l. i. & ff. de pœnis. l. hodie. Et c. de causis. de off. deleg. & c. vlt. de transa. Cum his concordant Inn. Host. in summa. Archi. in c. si ergo. 1. q. 1. & Henricus Boich. super c. in archiepiscopatu. de rapto.

Iudex inordi-
nate remissus
cui nocet.

Et nota, quod si Iudex inordinate remittere pœnā cōitati, & reipublice, cui expedit vt maleficia puniatur, nocumentum inferret, cuius interest taliter punire delinquentes, vt peccata vitentur, vt Deuter. c. 13. vbi post pœnam seductoris subditur, Vt omnis Israel audiens timeat, & nequaquam ultra faciat quispiam huius rei simile. Nocet etiam personæ cui illata est iniuria, quæ recompensationem accipit per quandam restitutionem honoris in pœna iniuriantis. Hæc Io. de Tur. Crem. super c. si quem. 2. q. 3.

Rela-

Relaxare reum de hæresi suspectum, vel vbi pœna corporalis vel banni veniret imponenda, etiam sub fideiussione non licet, nisi constita de eius innocentia, vel saltem delicto non probato, quia licet fideiussores expresse se obligassent ad pœnam corporalem siue banni, propter talem obligationem non possent puniri, quia nemo est dominus membrorum suorum l. liber homo, & ibi Bartol. ff. ad l. Aquil.

Sunt etiam casus in quibus licet non inferatur pœna corporalis, reus tamen non relaxatur. Primo quando reus fugit de carcere, aliis perdit privilegium secundum Ang. in ver. fama publica. sed æquitas est in contrarium dummodo fideiubeat. Secundo quoniam reus à principio recusasset fideiubere. Tertio si confitetur sponte delictum. Quarto si repertus est in flagranti crimine, siue cum armis. Vide Hippol. in §. Attingam. sed hodie prædicta sunt ad libitum indicantium, ait Franc. Cason. c. 9. nu. 11.

Relaxatus cum fideiussoribus non idoneis poterit iterum capi, & cogetur idonee fideiubere. Bal. in l. i. ff. si quis in ius voc. nec propter capturam rei principalis liberantur fideiussores. Bar. in l. si hæres à debitore. ff. de fideiuss. & ratio est, quod licet sit deuentum ad capturam, non tamen est satisfactum, respiciunt enim ad ipsam satisfactionem tanquam ad causam finalem, quam obrem fideiussores capi poterunt. Franc. Cason. vbi supra. nu. 12.

Fideiussor
quare non li-
beratur ad ca-
pturam rei.

RELATIO.

Relatio. Vide in ver. Citatio.

RELIGIO.

Religiosorum appellatione qui veniant, vide Abb. in c. Ecclesia Sancte Mariæ, de consti. quot modis dicatur religiosus gl. & Abb. in c. multa. de vot. & voti redem.

Religioso in iudicio sine iuramento non creditur. in c. nuper. de testi. Abb. in c. cum dilecti. de dol. & contu. vide ibi.

Religiosus si matrimoniū palam contrahat, presumitur in fide errare, & contra illū Inquisitor potest procedere tanquam contra male de sacramentis Ecclesiæ sentientem: secus aut si occulte, quia non presumitur in fide errare, sed libidinis impulsu id fecisse. Ab. in c. de homine. de celeb. missarū.

Palam matri-
monium con-
trahens.

Religiosus in hæresim incidens grauius punitur quam laicus. in c. accusatus. d. chære. lib. 6.

In hæresim
incidens.

Religiosus quicquid acquirit, & vnde cumque acquirat, monasterio acquirit, vt in l. Deo nobis. C. de Episc. & cler. Abb. in c. quanto. de off. ordi.

Religiosis in omni probatione faciendā, & quocumque alio negotio magis creditur quam laicis. tex. & ibi Abb. in c. In nostra. de procur. Bald. in d. c. in fine.

R E M E D I A.

Remedia ad maleficia tollenda etiam si fiant arte malefica de iure ciuili nulla poena puniuntur, vt est tex. in l. Eorum. §. fin. C. de malef. Puniantur tamen de iure canonico, vt. 26. q. vlt. c. Adraoneant.

Remedia autem aduersus maleficia taciturnitatis quæ fiunt in tortura nonnulli dixerunt esse infra scripta verba, videlicet, Dominus labia mea aperiat, & os meum annuntiabit veritatem. Eructauit cor meum verbum bonum, dicam cuncta opera mea regi. Confundatur nequitia peccatoris, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Contere brachium iniqui rei, & lingua maligna subuertetur. Ex quibus verbis, precibus, & exorcismis dicunt maleficia ipsa resolui, & reum mirabiliter cruciari. Vide Parid. de Put. in tract. siudic. in tortura, Paul. Gril. de quæstio. 4. nu. 16.

R E P E T I T I O.

Repetitio testium potest, & debet fieri maxime in criminalibus, in quibus maius est periculum, & poena in supplicio consistit supra relegationem apud iudices etiam parte absente, & non vocata, vt in authen. de test. §. Et quoniam, iuncta glo. in ver. obsecrationibus. Nec alteri iudici potest delegari repetitio, nisi ex iusta causa, vt puta, si testes sint alterius territorij, vel nisi iudex esset impeditus iusto impedimento infirmitatis, vel absentia, vel alia iustissima causa, quia tunc posset demandari alteri iudici talis testium examinatio seu repetitio, & valeret, secundum Ang. de malef. in ver. qui iudex, nu. 23. sed tutius est si possent repeti à proprio iudice, qui eos tormentis potest afficere si opus fuerit, vt §. Et quoniam. in fin. in authen. de test. & in d. authen. apud eloquentissimum. C. de fi. instr. maxime intellige hoc quando confrontationibus testium opus est. Et aduerte, quòd vbi testis fuit examinatus, & in repetitione detrahit à sua prima depositione, vel varie loquitur. Primo dicto testis credendum est, & non secundo in contrarium prolato, vt cap. per tuas. de proba. & l. generaliter. C. de non numerata pecunia, & glo. in d. cap. per tuas. in ver. infirmare.

Et nota, quòd post iuramentum præstitum Iudex habens præ manibus informationes repetit depositionem cuiuslibet testis in eius præsentia sepe ratim ab alijs, & in secreto, ne vnus depositio per aliam fabricetur, vt c. Nos. §. Item damus 2. q. 7. & Daniel. 13. & Spec. in tit. de test. §. nunc tractandum. in prin. sed prius testem interroget, si ea quæ dixit in primo examine sint vera, & p. veritate dicta, & si responderit quæ sic replicabit quæ illa replicet, qui si dixerit se nō recordari, sed velle legi suam depositionem, fiet vt supra dictum est.

Repe-

Repetitio autem torturæ sine vrgentioribus indicijs nunquam fieri debet. Nam cum indicia sunt vrgentia, Iudex reum negantem torquebit semel, sed cum sunt multum vrgentia, tunc fit repetitio torturæ, quæ quidem repetitio non debet excedere tres vices, ne in infinitum procedatur. Tortura reite-
Tortura reite-
randa quādo
non sit.

R E P L I C A T I O.

Replicatio paris criminis repellit excipientem, in c. cum ecclesiasticæ. de except. quando videlicet actor, & reus sunt in pari causa, magis tamen est fauendum reo excipienti, quam actori replicanti. Abb. in c. dilecti filij, de except. ibi vide.

R E S I D E N T I A.

Residere tenetur qui habet beneficium etiā simplex de iure cōi, nec sufficit deseruire per aliū, tex. in c. penult. de cler. non resi. nisi legitima causa excuset, vt in c. peruenit de appell. In duodecim tamen casibus excusatur, quos enumerat Abb. in c. extirpanda. §. qui vero. de præben. Residere intelliguntur in beneficio hi, qui alijs residentes per infirmitatem impediuntur residere: secus de his qui alijs non erant residentes. in cad. audientiam. de cler. non resi. ibi Io. And. & Abb.

Infirmitas excusat.

R E S P O N D E R E.]

Respondere iudici absque rationabili causa reuocans contumax est, & habetur pro confesso, vel negante, prout suum incommodum respicit, vt de confess. c. 2. lib. 6. & l. certum. ff. de reo. confess. & §. quæ obserua. ff. de iuram. calum. Et Bar. in §. qui tacuit. ff. de interrog. actio. responde re namq; iudici interroganti reus tenetur affirmatiue vel negatiue, in criminalibus maxime. Rectam. n. responsionem requirit Iudicis religio. Io. sue. 7. ibi, atque indica quid feceris. l. i. ff. de vulga. & pupil. immo reus dubiose respondens facit iudicium contra se, quia videtur vere deliquisse, & obscure re-
Dubiose, vel
obscure re-
spondens fa-
cit iudicium
contra se.

det. Bart. in l. de atate. §. qui tacuit. ff. de interroga. actio. Fran. Cason. de tortura cap. 20.

X 3 RE-

R E S T I T U T I O .

Restitutio in integrum quid importet, & qui restitui debeant, vel possint, vide de resti. in integ. & ibi doctores.

Per Imperatorē restituti. Restitui fame, & honoribus per Imperatorem citra aliam dispensationem promoueri possunt ad sacros ordines, Abb. in c. cuncti. de sent. & re iudi. dummodo pœnitentiam perfererint. ibi.

Restitutio tantum restituit, quantum id abstulit aduersus quod restitutio petitur. ita Bar. in l. si. C. de sentent. pass. & ideo non dicitur quis restitutus, nisi consecutus fuerit plenam restitutionem, vt late Decius in reg. in condemnatione, §. cum verbum restituas. ff. de reg. iur. non tamen in præiudicium tertij. trahitur, c. quamuis. de rescript. lib. 6. gl. in l. Gallus. §. quid si tantum. ff. de lib. & posth. & ideo non trahitur ad iam alienata per fiscum, secundum Bar. & communiter doctores in d. §. quid si tantum, & Felin. in c. inter quatuor. de maior. & obed. nisi fieret via iustitiæ, & in pluribus alijs casibus, de quibus ibi per Alex. Iason. & modernos.

Fructus per fiscū percepti. Restitutio etiam non trahitur ad fructus perceptos per fiscum de rebus adhuc non alienatis, & minus de alienatis. diffusius si vis vide Bossum in pract. in tit. de remedijs ex sola gratia Principis.

Restitutio sui natura omnia in pristinum statum reponit, quapropter fideicommissum extinctum per confiscationem suscitari per restitutionem expresse decidit Lud. Ro. in cōf. 247. incipien. Primo dicitur, ex quo concludit Salic. in l. castitati. C. ad l. Iul. maie. de adult. q. trahitur etiam ad personam quæ in consequentiam principalis punitur.

Alienata bona quomodo recuperantur. Restitutus in pristinum ad quem recursum habebit pro recuperatione bonorum suorum alienatorum? Responde distinguendo, aut fiscus bona prædicta alienauit titulo lucratiuo, scilicet donationis, aut legati, aut titulo oneroso, scilicet vditionis, locationis, emphiteusis, & similibus. Primo casu aut bona illa fuerant acquisita ex scenore, vel alio iniusto titulo, & non datur repetitio dicto restituto & minus reconciliato ad fidem per not. per Car. in Cle. 1. de vsur. & Dyn. in reg. peccatū. de reg. iur. li. 6.

Aut fuerunt iusto titulo acquisita, & proculdubio poterit illa vindicare. l. 2. C. de sen. pas. & rest. ratio est, quia iste tractat de damno euitando, illi vero possessores de lucro captando, merito iste præferendus erit illis. l. si. C. de codi. & in Auct. de imponen. lucra. de script. in prin.

Secundo vero casu quando ex titulo oneroso illa vindicare non poterit, quia isto casu vterque tractat de damno euitando, & sunt pares in causa, & regula est, quod in pari causa potior conditio possidentis. cap. in pari. de reg. iur. li. 6. Alia ratio viget, & melior, quia cum isti possessores emerint à fisco qui erat dominus dictorum bonorum. l. quisquis. & l. fin. C. ad l. Iul. maie. & l. Arrian. C. de hære. c. Ad abolendam. in fi. & c. vergentis. de hære.

hære. & c. cum secundum, eo. li. 6. merito fuit in eisdem emptoribus translatum dominium ipsorum bonorum, adeo q. ecclesiasticus, aut superior restituendo bona isti restituito non potest restituere, nisi illa tantum, quæ sunt apud fiscum, quorum adhuc est dominus: alia vero quæ fuerunt alienata non potest amplius restituere absq. consensu dominorum, & possessorum. l. id quod nostrum est. ff. de reg. iur. fiscus enim succedit in bonis ipsius rei tanquam hæres, vt l. tutor. C. ad l. Iul. de vi pub. & ideo potuit in emptores verum transferre dominium. l. sed & si lege. §. item si rem. ff. de peti. hære. & Bar. in l. 2. quæ supra. & propterea rei vindicatio non datur isti restituito, quia illa non datur contra dominium eorum, qui possident.

Quomodo autem subueniatur huic misero ac calamitoso, dic q. datur sibi conditio ex lege contra fiscum ad recuperandum illas, quas ex bonorum dictorum alienatione acceperat pecunias, si extant. si vero non extant, nulla datur repetitio, nisi fiscus ex dictis pecunijs factus fuisset locupletior. Bar. in l. 2. supra. Paul. Ghirl. de hære. q. 6. nu. 4. 5. & 6.

R E T R A C T A T I O .

Retractans primam confessionem, bonam rationem ad arbitrium iudicis non allegans, quod videlicet propter metum expensarum, vel propter metum maioris pœnæ id dixerit, non videtur vere, sed fecte conuersus, vt de pœn. dist. 3. c. pœnitentia, cum cap. seq. & præsumitur quod materia primi erroris fuerit per eum recondita, & callide palliata, vt de pœn. dist. 2. c. si quis semel. & facit quod not Arch. in simil. extra eo. c. vt commissi. super ver. in carcerem: impœnitens enim videtur persistendo in tali retractatione, videlicet ex quo suum crimen primæum confiteri recusat, vt de pœn. dist. 1. c. quis aliquando. §. contra, & sibi videtur complacuisse in errore primæuo, quæ ista remissio debuit expiare, 34. q. 1. cum per bellicam. Nam exitus acti probat, 22. q. 2. quod autem ait. C. de iud. l. rem non nouam. §. patroni, & sequentia declarant præcedentia, vt C. de adult. l. si qui adulterij. 24. q. 1. c. 1. circa fin. Imo videtur talis in negatiua persistens defecisse in pœnitentia, & purgatione sibi iniuncta, maxime si id egit post abiurationem, & iniunctam sibi pœnitentiam, & ideo est tanquam hæreticus puniendus, vt de præsump. c. literas, de pur. cano. c. inter sollicitudines, cum ei tantum sit venia indulgenda, qui redijt ex puro corde, vt de hære. c. vt officium. §. si vero. li. 6. & peccati venia non concedatur nisi correcto, vt de reg. iur. li. 6. c. peccati venia. Et primæua confessio non debuit sibi profuisse, cum eam modo contemnat, & detestetur, arg. de vsur. c. quia frustra. C. de apost. l. hi qui sanctum. Vnde si in sua prima confessione abiurasset, posset modo censeri fecte relapsus, et si in sua negatione persisteret, posset tanquam pertinax hæreticus condemnari.

nari. Hæc Zanchi. Arimin. c. 23. de hære. Adde quod & si confessio quandoq; reuocari possit, vt per iura adducta ab Angel. de malef. in glo. comparent D. Inquisit. vers. 1. Hipp. Marfi. in prac. in §. postquam, num. 15. & nu. 47. & in §. quæritur, num. 32. & in sing. 201. ibi potes tamen limitare omnia prædicta. Rom. sing. 304. incip. Tu habes materiam. Bofs. in tit. de confess. nu. 73. & in tit. de tortura, nu. 49.

R E V O C A T I O.

Reuocatio hæresis, seu penitentia est duplex, altera quæ fit ad salutem animæ dumtaxat in foro conscientia: altera vero quæ fit ad vtriusque salutem, scilicet animæ & corporis. prima indistincte fieri potest quando-cunq; & à quocunq; & in quouis crimine, & quolibet loco vsq; ad vitæ extremum & exitum, vt habetur in c. firmissime, de hære. dummodo facta sit puro corde, & spontanea voluntate, de pen. dist. 3. c. perfecta, & c. 1. & 2. qui cleri. vel vouen. & c. super. eo. de hære. li. 6. vbi nota. tex. qd. hæretico etiam relapso qui absq; spe veniæ debet tradi curiæ seculari, si emiserit manifesta penitentia signa non denegabuntur ecclesiastica sacramenta, vt puta confessio, penitentia, & eucharistia, quibus humiliter ab eo petitis non erunt deneganda.

Secunda vero reuocatio, seu penitentia, quæ fit gratia vtriusque, scilicet tam animæ, quàm corporis, non est tam generalis sicut prima, sed specialis, & restringitur vt congruo tempore, & loco fiat, & hæc nunquam competit relapso, cap. ad abolendam, de hære. & cap. accusatus, eo. titu. lib. 6.

In mortis articulo reuocans. Reuocatio confessionis prioris iudicialis in mortis articulo præsumitur vera, quia præsumitur facta zelo veritatis, cum nemo præsumatur immemor salutis propriæ in tali casu, vt de iure præsumitur. l. fin. C. ad l. Iul. repetun. vide Marfil. in confi. 109. num. 32. & sequen. Blanc. in prac. crim. in §. his sic præmissis. in fin. ad qd. facit Bal. in l. pri. in fin. vbi & Iaf. num. 10. Nec obstare potest quod obijci potest ex doctrina Bofs. in titu. de iudicijs, & confide. ante torturam, num. 85. dicentis, quod reuocatio à teste facta in mortis articulo extraiudicialiter non habetur in consideratione, quia Bofs. loquitur quando talis exculpatio, seu reuocatio fit post sententiam. & ita loquitur, & distinguit Felin. per illum alleg. in c. cum in tua, de testibus num. 6. vbi dicit, Si testis dicat vnum in iudicio, & aliud extra, secundum non enervat primum, etiam si secundum dicatur in mortis articulo, & ista conclusio procedit, si & quando sententia est lata. Si autem est ferenda (hæc sunt verba Felin.) tunc in tantum detraheretur dicto suo, quod non est ferenda, multum enim operatur confessio facta in lecto ægritudinis. glo. Bald. in l. 1. C. de fals. vide Zasium in consil. primo.

REVS

R E V S.

Reo seipsum offerenti ad Iudicem & confitenti delictum non probatum parcendum est, in principali pœna videlicet, pro hoc facit l. 1. C. de his qui se deferunt, lib. 10. vbi si quis accommodauit tacitam fidem de restituendo incapaci, & seipsum prodat lucratur tertiam partem de bonis defuncti, vbi notat Lucas de Penna in colum. 1. quod parcitur sponte confitenti. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. cum alijs ab ipso allegatis, quod intelligit nulla examinatione præcedente, pro quo facit, quia si filius commisit delictum, vel crimen læsæ maiestatis, & pater capiat illum, & offerat Iudici, filius non debet pati illam pœnam, quàm patere-tur si fuisset accusatus, & ab alio captus, ac Iudici exhibitus, sed aliam mitiorem. textus est in l. milites agrum. §. desertorem, iuxta l. non omnes. §. desertorem, d. l. milites agrum. Est ne videatur (inquit) pater ad supplicium filium tendere. Quæ ratio multo magis militat in seipso, qui sponte nullis probationibus, seu iudicijs præcedentibus seipsum Iudici exhibet & prodit. Nam si per oblationem patris de filio, filius ipse non punitur pœna naturali delicti, multo minus puniendus est quis per oblationem propriam de seipso factam. Charitas enim ordinata à seipso incipit. l. præses. C. de serui. & aqua. Et dicit Salicetus in dicta l. propter, quod mater admittitur ad accusandum filium in criminibus exceptis, quia non videtur facere contra officium pietatis, immo in crimine hæresis ad id tenetur pater, & mater.

Reus Iudici cum iuramento respondens non punitur de falso, secundum Alexandrum in l. prima. ff. de bon. eorum, qui sibi mor. confci. Pro qua opinione vide glo. in cap. ne quis arbitretur, 22. quæstio. 2. & Iaf. in l. 2. c. si contra ius, vel vtilit. publ. qui dicit, quod tacens veritatem punitur vt falsarius, post Doctores. Tenendum tamen est cum Alexan. etiam quod sit mendax periurus quo ad forum fori, secus in foro poli, quia non euitat periurium quo ad Deum, vt late per Abb. in cap. pri. de test. cogen. & ibidem per Felin. columna secunda, ver. & in quantum. Secus autem in teste qui vtroque puniri debet, vt infra in ver. Testis.

Reus tam in tortura, quàm extra torturam potest interrogari de socijs criminis in delictis, quæ committuntur principaliter propter commodum committentium, vt in falsa moneta, furtis, & latrocinijs. Secus autem in alijs quæ principaliter committuntur in odium alterius, vt in homicidijs. Bald. in l. repeti. §. 1. ff. de quæstioni. Et secundum Bartol. hoc vltimum fallit in casu l. prius. ff. ad Syll. quod nihil aliud est dicere, nisi quod manda-

Mendaciū rei quomodo excusetur.

De socijs quō possit interrogari.

mandatarius qui est conuictus de homicidio, potest etiam in tortura interrogari de mandante.

Fugies ex carceribus ad superiorem.

Reus ex carceribus fugiens, & ad superiorem pergens, videtur appellare, & accessus ille loco appellationis habetur, secundum Host. in c. vt de bitus, de appel. de quo Bal. dixit esse tex. in l. sed si per Praetorem. §. fin. ff. ex quibus caus. maio. & aliquid per Bar. in l. i. §. si quis ipsi Praetori. ff. de noui oper. nunc.

Respondere reuens.

Reus accusatus, seu inquisitus quando recusat respondere accusationi, siue inquisitioni, tortura indiget etiam sine indicijs, non ad eliciendam confessionem, quia non formato processu nihil agi oportet, sed ad eruendam responsionem affirmatiuam, siue negatiuam, vt possit procedi, Bald. in l. si accusare. C. qui accus. non poss.

Sed aliquando contingit, quod postquam acceptum est constitutum a reis de plano, si ducuntur ad tormenta, & interrogantur quid sciant de talibus respondent, dixisse, Interrogati quid dixerint, respondent, esse scriptum, & aliud responsum nolunt dare. Hoc casu quamuis indicia sint denia, poterunt tamen torqueri donec respondeant Iudici, quia tenentur respondere, & replicare.

S

SACERDOS.

Confessarius in iudicio.

SACERDOS adductus in testem potest libere iurare se nescire quid, licet id in confessione sciat: secus si id sciat in poenitentia extra confessionem, etiam si iurasset rem nemini dicere, in c. si sacerdos, de offi. ord.

Sacerdotis appellatione in materia odiosa venit tantum presbyter: in fauorabilibus autem veniunt omnes in sacris constituti. pro quo facit c. in summa, dist. 32. Abb. in cap. si quisquam, de cohabi. cler. & mulie.

Sacerdotes, & clerici qui citatos ab Inquisitoribus haereticos, vel credentes, fautores, auxiliares, receptatores, &c. instruunt de celanda, vel neganda veritate, tanquam fautores eorum debent puniri, cap. accusatus, de haere. lib. 6.

Celebrans superstitione.

Sacerdotes qui in liuorem, & odium inimicorum suorum super spoliato altari in lugubri veste celebrant, vel pro viuis vt citius moriantur, missas defunctorum celebrant, vel celebrant missam, vel missas super hostiam, vel hostias non consecratis, & cum ipsis hostijs non consecratis se communicantes, vel tales hostias sacrilegijs, seu incantationibus immiscant, vel Sanctorum reliquias, & (quod peius est) sacramenta Ecclesiae, vt oleum sanctum, sacrum chrisma, sacramentum baptismatis praefatis sortilegijs immi-

immiscant, breuiter dicat quod huiusmodi non sapiunt haereticum, & id patet ex diuersitate poenarum indictarum pro huiusmodi maleficijs, quae sunt diuersae a poenis haereticorum. de quibus in c. Ad abolendam, & c. vergentis. de haere. quod est verum quando per ipsa sortilegia non imploratur auxilium daemone, nisi ad ea quae de sui natura facere potest. Vide supra in ver. Diuinationes.

SACRAMENTA.

Sacramenta quae, & quando laicus possit administrare, quae & quibus possint denegari, vide Abb. in c. quanto. de consuet. vbi septem ita distinguit, scilicet in quinque necessaria, & duo voluntaria, vt etiam not. glo. in c. veniens. de transa. quorum duo per laicum conferri possunt, baptismus videlicet, & poenitentia: cetera autem minime. c. quanto, vt supra. & c. Pastoralis. de offi. deleg.

Sacramenta Ecclesiae quamuis non sint recipienda ab haereticis, vt pote ab Ecclesia praecisis, nec collata a talibus virtutis effectum imprimant, vt est tex. not. in §. verum. 32. dist. hoc verum regulariter in omnibus sacramentis, excepto sacramento baptismi, quod si fuerit collatum ab haeretico, imprimat effectum, dum tamen fiat in forma Ecclesiae. iste est tex. in d. §. verum. ver. haec de malis.

Ratio diuersitatis inter sacramentum baptismi, & cetera sacramenta traditur ibi in fine tex. quia homo saluari potest sine alijs sacramentis, non tamen sine baptismatis sacramento quod ex eo patet, nam sacramentum baptismi ceteris sacramentis prius est, & omnium sacramentorum ianua. c. si quis confugit. 1. q. 1. cum reliquis iuribus allegatis per glo. in d. §. verum.

Sine quibus sacramentis saluari possit homo.

Sacramenta Ecclesiae quae non sint deneganda haeretico redeunti, vide supra in ver. Redeuntes.

Sacramenta si ignoranter ab haeretico fuerint recepta, non solum conferunt essentialia sacramenti, sed etiam gratiam. Nam Iudas fuit haereticus 1. q. 1. c. eos. Sed si scienter fuerint recepta, non confertur gratia. vbi supra. c. etiam. Inno. in c. 1. de schismat. & in c. fraternitatis. de haere. & ibi Abb.

Iudas haereticus fuit.

Sacramentum baptismatis in forma Ecclesiae collatum, prodest tam paruulis, quam adultis. Abbas in capit. primo de summa trin. & si. cathol.

In sacramentis debet attendi generalis consuetudo Ecclesiae, licet in iure specificae non caueatur: credendum tamen est, quod illa obseruantia emanauerit a Christo, vel Apostolis, vel sanctis patribus. Abb. in c. perniciosus. de celebr. miss.

Ecclesiae conseruanda.

SACRI-

S A C R I L E G I V M.

Sacrilegium est sacra rei violatio, vt dicit Bald. in l. 3. C. de furtis. & Azo in summa. eo. tit. & S. Thom. 2. 2. q. 99. ar. 3. summa confessorum eo. tit. q. 1. & dicitur sacrilegium quasi sacri lædium, quia per illud res aut persona sacra læditur. Quot autem requiratur ad hoc vt sit sacrilegium, vide Bald. vbi supra, & Salice. ibidem. & nota quod sacrilegium est crimen mixtum vtriusque fori, c. cum sit generale, & ibi glof. Abb. & alij de foro compet. l. si quis in hoc genus. C. de episc. & cle. & ff. ad l. Iul. pecul. l. Diuus. & l. sacrilegij. & ff. de pen. l. aut facta. §. locus. & c. quod proposuisti. de for. compet. l. 7. q. 4. c. sacrilegium. c. si quis clericus. & c. si quis contumax. §. 1. & c. si quis suadente diabolo. & propterea dicitur quod tam iudex ecclesiasticus, quam secularis poterit procedere contra laicum pro isto crimine, & habebit locum præuentio inter eos, vt dicit Abb. in d. c. cum sit generale, & Archid. in c. felicis. de pen. lib. 6. & Car. in de. 1. eo. tit. secus autem contra clericum quod pertinet ad Episcopum, vel contra etiam laicum negantem huiusmodi sacrilegia esse peccata, quia talia ad Inquisitorem vel Episcopum sunt pertinentia. Vide supra in ver. fornicatio. & infra in ver. Vsuræ.

Quomodo.

Sacrilegium committitur de iure ciuili quando res est sacra, & auferitur è loco sacro, sed de iure canonico sufficit vel rem esse sacram, vel auferri è loco sacro: glo. in lege si nondum. C. de fur. & ibi Bald. & communiter Doctores. Vide Abb. in c. cæterum. de iudi. & c. cum sit generale. de for. compet.

Sacrilegium committitur in rebus Ecclesiæ non solum quando vsurpantur, & occupantur, sed etiam quando Ecclesia in eius bonis, vel possessione illorum bonorum molestat, & turbatur, & ratione horum competit iurisdictio Ecclesiæ contra laicos, & possunt cogi in foro ecclesiastico. Abba. in cap. conquestus. de for. compet. & ibi vide an. tales sint excommunicati.

S C A N D A L V M.

Veritas iuris positiui quæ doque relinquitur.

Scandalum vt euitetur, relinquitur veritas iuris positiui. Abb. in c. qua liter, & quando. de accusa. pro scandalo tamen euitando nullus debet incidere in peccatum mortale, pro eo tamen euitando debet seueritas iuris remitti, non autem ea quæ committi, vel non omitti possunt sine mortali. Abb. in c. cum ex iniuncto de noui oper. nuntiatio. & c. Qui multotiens. de reg. iur.

SCIEN-

S C I E N T I A.

Scientia, vel ignorantia quando præsumatur in facto proprio. vide Abba. in c. excommunicato. de rescrip.

Scientia artis, & scientia facti. harum prima, quæ est rem per causam cognoscere, requiritur in doctore. secunda, quæ est per sensum requiritur in Doctore. teste, scilicet quia vidit, vel audiuit & c. Abb. in c. vestra. de cohab. cler. & Testis. mulier. Et nota quod ex sola scientia quis tenetur quando non reuelauit delictum committendum aduersus eum cui iste sciens erat subiectus, vt in l. 2. & quod not. ibi glo. ff. ad l. Pompo. de parrici. vt filius scilicet si sciret delictum committendum aduersus patrem, & nõ reuelauit, teneretur ex sola scientia, licet non sit aliter particeps in delicto, vt in d. l. Idem in subdito non reuelante coniurationem contra Principem factam, vt in l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. Abb. in c. 1. de rest. spol.

Scire aliquid in iudicio quis dicitur, cum illud probare potest. 2. q. 7. Ple. riq; & §. sequenti. & c. si quis Episcopus. l. sciant. quia secundum Arist. scire est remper causam cognoscere.

S C H I S M A.

Schisma ab hæresi diuiditur, quia schisma dicit diuisionem, hæresis autem dicit errorem, vnde à schismate dicitur schismaticus, sicut ab hæresi hæreticus. Schismatici proprie qui ab Ecclesia catholica diuiduntur, de his loquendo qui fidem Christi perceperunt, duobus modis diuini possunt.

Quidam namq; sunt diuisi ab Ecclesia quo ad obedientiam solum, nullum habentes de credendis errorem in mente, nec defendo errore pertinaciam in voluntate, nec aliter apparet, p male sapiant de articulis fidei, & Ecclesiæ sacramentis, seu ecclesiastica potestate, licet moti malitia, vel superbia, siue auaritia deuiant ab obedientia Ecclesiæ. Attamen licet tales non sint hæretici, sunt tamen ad hæresim multum dispositi, nam eo p se diuidunt ab Ecclesia, & nolunt ei obedire in agendis, leuiter prorumpunt, quod non obediunt in credendis.

Quidam vero sunt diuisi ab Ecclesia non solum quo ad obediendum, verum etiam quo ad credendum, quia nolunt credere determinationibus Ecclesiæ, vtpote quod Spiritus sanctus procedat à patre, & filio; prout Ecclesia declarauit, extra de sum. tri. & fi. catho. c. vnico. lib. 6. & tales sunt hæretici, quia habent ea quæ sunt fidei tenere, & credere, errorem tamen pertinaciter tenent in mente, & voluntate, & cum post deprehensionem erroris nolunt abiurare, fit de eis, sicut supra diximus de alijs hæreticis.

Nota

Nota etiam aliam distinctionem schismatis secundum Abb. videlicet. Aut talis credit Ecclesiam esse aliam tantum quando aliqui gerunt se Pontifices, & tunc est sine hæresi, vt dicit glo. in §. 1. 24. q. 1. Aut credit Ecclesiam posse penes duos in solidum, & tunc schisma est cum hæresi, quia venit contra articulum illum, & vnam sanctam catholicam Ecclesiam. glo. in c. non autem. 7. q. 1.

Schismatici, & hæretici non debent recipi ad vnitatem Ecclesie, nisi prius abiurato crimine. Abb. in c. quia diligentia, de electi. & ibi vide poenas schismaticorum.

A schimatico ordinatus est ab officio repellendus, nisi probet secum fuisse dispensatum. Abb. in c. fraternitati. de schismaticis.

Schismatici poena.

Schismaticus qui reuertitur ad vnitatem Ecclesie non potest eligi, nec promoueri in episcopum, nisi dispensatiue. Adhærens autem ei quem credit esse Papam non est hæreticus, sed nec Antipapa ipse si credit se esse Papam, vnde non potest condemnari per Concilium, nisi schisma inueteratum sit, nec dat operam, vt schisma tollatur de Ecclesia, quia tunc suspectus esset de hæresi, & tunc contra illum procedere posset Concilium. Vel melius dicitur, quod indubitatus Papa non potest accusari de hæresi, sed cum apud Christianos dubitatur quis sit verus Papa, potestas decernendi pertinet ad Concilium. Abb. in c. quia diligentia. de electi.

SCRIPTURA.

Scriptura quæ publica, quæ authentica, & quæ sit priuata, vide Abb. in c. 1. de fide instrum.

Authentica.

Scriptura authentica dicitur, quæ per se fidem facit, siue ex appositione sigilli authentici, siue alio modo, ita quod ad sui validitatem non requiritur aliud adminiculum. Dicitur authentica quasi ex se auctoritatem habens, vt scriptura priuata, confessionata, vel per testes roborata. Item confecta per officialem super pertinentibus ad officium suum, & similia. Abba. de fide instrum. §. scriptura.

Priuata.

Scriptura priuata vnius boni viri facit semiplenam probationem, l. nuda. ff. de dona. Bal. in consi. 275. Abb. in c. si scripturam. de si. instr. scriptum tamen propria manu in iudicio communiter debile argumentum facit, quia variari potest. Zasius sing. li. 2. c. 25.

Quæ fidem faciant.

Scripturæ librorum antiquorum reseruarorum sub custodia publica, & fideli, faciunt fidem: secus de alijs, quæ licet adminiculentur, non tamen plenam faciunt fidem. Abba. in cap. ad nostram. de proba. Ex his infertur quod libri historiales quibus à maioribus nostris fides communiter adhibita est, nobis quoque faciunt fidem. Bald. in l. 1. videbo. & gl. in c. inter dilectos. de fide instrum. Hinc est quod dicta Aristotelis, Hippocratis, Auicennæ, & similibus fidem faciunt in eorum professione, quia commu-

commu-

communiter in omnibus studijs recepta sunt. ad hoc l. septimo mense. ff. de sta. ho. & l. si pater. ff. de solut. Creditur etiam sculptis in aliquo loco communi, id est non in alicuius præiudicium, in alijs adminiculariter, secundum qualitatem loci vbi reperiuntur, & secundum quantitatem præiudicij, vt l. monumentorum. C. de reliquijs.

Scripturæ etiam quæ fiebant in albo prætoris fidei faciebant. Locus ante hostium Prætoris erat dealbatus, in quo olim describebatur prætoris edicta, in Clemen. 1. de iudi. in ver. Albo.

In albo prætoris.

Scripta doctorum ab Ecclesia damnatorum sunt damnata ex eo solum quod exierunt à malis, & damnatis auctoribus, etiam si bonam contineant doctrinam. c. fraternitatis. de here. & ibi per glo. quæ adducit. 3. q. 4. c. nullus, & di. 16. c. canones. & c. excommunicamus. §. credentes. de hære. Et arg. ad hoc. 96. di. c. bene quidem. Si tamen ab ecclesia approbarentur, valeret, vt de nonnullis operibus Origenis factum est. 16. q. 3. c. & si diximus. Et nouiter per regulas indicis librorum post Concilium Tridentinum emanari patet, quarum vna, quæ secunda est in ordine, sic habet.

Auctorum ab ecclesia damnatorum.

Hæresiarcharum libri tam eorum qui post prædictum annum hæreses inuenerunt, vel suscitauerunt, quam qui hæreticorum capita aut duces sunt vel fuerunt, quales sunt Lutherus, Zuinglius, Calvinus, Balthasar Picomontanus, Suuenscheldius, & his similes cuiuscunque nominis, tituli, aut argumenti existant, omnino prohibentur. Aliorum autem hæreticorum libri, qui de religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur. Qui vero de religione non tractant, à theologis catholicis iussu Episcoporum, & Inquisitorum examinati, & approbati, permittuntur. Libri etiam catholice cõscripti tã ab illis qui postea in hæresim lapsi sunt, quam ab illis qui post lapsum ad Ecclesiam rediere, approbata facultate theologica alicuius vniuersitatis catholice, vel ab Inquisitoribus generalibus permitti poterunt. Vide cæteras regulas eum suo Indice.

Hæresiarcharum libri.

Scriptura requiritur in redeunte ab hæresi. c. saluberrimum. 1. q. 7. & not. glo. c. 1. de censi. in 6. licet regulariter ad probationem actus non requiratur scriptura, vt in illa glo. quæ enumerat alios casus speciales. Fran. Pon. de lamijs. nu. 89.

Scripturam sanctam male & erronee intelligens vel interpretans, videlicet aliter quam sensus Spiritus sancti flagitat, hæreticus est. 24. q. 3. Hæresis. Et nota quod ille dicitur aliter exponere sanctam scripturam quam Spiritus sanctus flagitat, qui ad hoc sanctam scripturam retorquet quod contrariatur ei quod per Spiritum sanctum est reuelatum. Ex quo sequitur quod si quis daret aliquem intellectum sacre scripturæ, qui non esset contra veritatem per Spiritum sanctum reuelatam, sed præter, illam, non sed corruptionem fidei, ad ædificationem fidelium, non esset hæreticus indicandus.

SECULARIS POTESTAS.

De crimine
hæresis nō se
intromittet. **In clericum**
qualem pote
statē habeat
secularis po-
testas.

Secularis potestas, etiam si sit Princeps, nullo modo potest se de crimine hæresis intrinsece intromittere, ratione tamen sedandæ, vel vitandæ perturbationis, & seditionis, quam huiusmodi personæ pestiferæ quandoque suscitant, possent se intromittere. Facit Bar. in l. Diuus. ff. de Sicar. quando quis committit vnum delictum, & incidit in aliud, quod de vtroque puniatur. Sicut & si Princeps secularis non possit se intromittere in electione prelati ecclesiastici, vel ad aliquod beneficium, tamen potest eicere talem electum vti suspectum è dominio suo. Abb. in c. cum terra. de electi. Bossius in pract. tit. de hære. nu. 13. & 14.

SEMIPLENA PROBATIO.

Semiplena probatio quæ sit, vide supra in verbo Probatio. Semiplenæ probationes duæ, vnam plenam quandoque faciunt probationem. Videm practicam Papien. in for. respon. reorum. nu. 2. Semiplene probatum, vlt minusquam semiplene, vel magis, dicitur habito respectu ad extremum gradum probationis, ipsam fidem scilicet, & credulitatem. Abb. in c. vlt. de iureiur.

SENES

Senes seu decrepiti non torquentur. l. 3. §. ignoscitur. ff. ad syll. quæ autem dicatur senilis ætas & decrepitas, Doctores se remittunt ad supradictam l. ex qua nihil quasi elicitur de prædicta ætate, immo aliqui interpretando eam tenent contrarium. sed dicitur quod sicut impuberes propter minorem ætatem torqueri non possunt, æque & senes propter imbecillitatem torqueri non debent. Gand. in tract. malef. tit. de quæstio. & torm. Bar. in d. l. 3. §. ignoscitur. vide Ghrl. de quæstio. & tort. nu. 52. Senes non coguntur testificari de iure civili. l. 1. ff. de testi. sed de iure canonico secus est, vt in c. si qui testium. de testi. & ibi per Capra. & dicuntur senes quo ad hoc, qui sunt annorum 70. glo. in d. l. inuiti, Guid. de Suza. de indicijs.

Quis.

Septuagesimus annus terminus.

Senex dicitur à quinquagesimo vsque ad septuagesimum annum, post decrepitas, & hi non possunt cogi ad ferendum testimonium de iure civili, secus de iure canonico, vbi agitur de peccato, si tamen volunt sponte, possunt. Abb. in c. si qui testium. de testi. relinquatur tamen arbitrio Iudicis qui senex dicatur, cum alius alio melius sit complexionatus. Innocen. Ioan. And. in c. fin. vt lite contestata nil innouet. Sed si senex attingat septuagesimum annum, qui est aliarum ætatum terminus, quan-

quantumcunque sit bene complexionatus, ab inde timetur de eius morte, & propter hoc in tortura non relinquatur arbitrio iudicis. Abb. in c. fi. §. 1. vt lit. contest. nil. inno.

Senes decrepiti, & milites torqueri non possunt, neque ferula, vt pueri percuti, nec terreri debent. Vide Bossium in pract. de tortura. num. 20. **Senes torque- ri nō possūt.**

SENTENTIA.

Sententia est diffinitio iudicialis controuersie finem imponens, & con- tinens absolutionem, vel condemnationem. Abb. in rubr. de re iudi. & Spec. in tit. de sent. & hæc diffinitio conuenit soli sententiæ diffinitiuæ, quia illa sola est quæ finem imponit controuersijs.

Interlocutoria autem sententia alio modo describitur, & est quæ fertur inter principium, & finem causæ, super aliquo incidenti, vel emergenti, vt not. gl. in Clem. 1. in ver. diffinitiuæ. & Spec. in tit. de sent. prol. §. 2. & declarat Alex. in rubr. ff. de re iudi. vbi dicit, quod onanis vox Iudicis faciens ad causam dicitur interlocutoria. & idem Bal. in l. arbitrio. ff. qui sat. coga. In hoc ergo differt sententia diffinitiuæ ab interlocutoria, quia per diffinitiuam diffinitur negotium principale, scilicet illud quod principaliter in iudicio deductum est, vel fuit, condemnando, vel absoluendo, aliàs non diceretur sententia. l. Præses. C. de sent. & l. 1. ff. de re iudi. & Spec. in tit. de sent. §. 2. sed interlocutoria non tangit negotium principale, sed diffinit aliquam exceptionem in iudicio emergentem, & per eam non imponitur finis controuersie principali. Ita declarat Angel. in cons. 114. & 115. & Alex. in rubr. ff. de re iudi.

Secundo differt, quia condemnatus per sententiam diffinitiuam in aliquo crimine, efficitur infamis. l. 1. §. qui in iudicio. ff. de his qui not. infam. & l. infamem. ff. de publ. iudi.

Tertio differt, quia in dubio appellatione sententiæ in statuto, vel in alia materia intelligitur de diffinitiuæ, non de interlocutoria, vbi aliud non apparet. ita declarat Alex. in rubr. ff. de re iudi. & l. quod iussit. eo. ti. & Felin. ibidem. & limita nisi essemus in materia indifferenti, quia tunc venit etiam interlocutoria, secundum Alex. in cons. 50. 2. vol.

Quarto differt, quia à diffinitiuæ potest appellari, & sola appellatione suspendi executionem absque inhibitione superioris, sed ab interlocutoria de iure civili non appellatur, vt in l. 2. ff. de appell. recip. & si appellatur, nō suspenditur executio ante inhibitionem. C. nō solum. de appell. li. 6.

Quinto differt, quia diffinitiuæ postquam est lata per iudicem non potest ultra amplius reuocari per illum, quia functus est officio suo. l. Iudex ipsam Iudicem postquam. ff. de re iudi. sed interlocutoria potest reuocari quandoque per Iudicem ante diffinitiuam, & quo ad eum nunquam transit in rem iudicatam. l. quod iussit, & ibi Bar. Alexan. & Docto. ff. de re iudi. cap. cum

Y ccf-

cessante. de appell. lib. 6. taliter quod Iudex qui tulit vnam iniustam interlocutoriam, puta non admittendo quod admittere debebat, vel e contrario. Potest etiam in calculo ferendae sententiae diffinitiuam habere de illa rationem circa ipsius reuocationem, emendando quod male fecerat, vt dicit Decius in consi. 88. Et Card. in Cle. saepe §. & quia de ver. sig. de hoc vide Rubert. Marantam. in Spec. aduoca. de sent.

Diffinitiuam iustificari pot.

Sexto differt, quia diffinitiuam potest in causa appellationis iustificari ex eisdem, & ex nouis actis, sed interlocutoria secus, quia non potest ex nouis sed tantum ex primis actis reuideri. tex. ibi. Car. in Clem. c. appellanti. de appel. & Bart. in l. 3. ff. de appell. recip. de diffinitiuam probatur, in l. per hunc. C. de tempo. appellat.

Parte citata

Septimo differt, quia diffinitiuam non potest ferri nisi parte citata, alias non valet, vt not. Card. in Clem. 2. §. denique. de re iudi. & Inno. in c. dudum. de elect. sed interlocutoria potest ferri, & valet etiam sine citatione partis, vt est gl. in l. ne quicquam. §. vbi decretum. ff. de off. Procon. & gl. in l. diem proferre. ff. de arb. & gl. in l. recusare. ff. ad Trebell. quod sane intelligas quando interlocutoria esset leuioris praerudicij, secus si esset magni praerudicij, quia tunc non valet sine citatione partis sicut diffinitiuam. ita tenet Bar. Inno. & Docto. in l. si opus. ff. de oper. no. nunci.

Diffinitiuam in scriptis debet esse.

Octauo differt, quia diffinitiuam non valet nisi feratur in scriptis, & de scripti recitatione. l. si. C. de sent. ex breui. & ibi Bar. & Doct. & Spe. in tit. de sent. §. iuxta. secus est interlocutoria, quia potest ferri sine scriptis, debet tamen in scriptis postea redigi, vt appareat ex actis. ita tenet glo. in l. 2. ff. de appell. recipi. & Bar. in l. ne quicquam. ff. de off. proconf.

Nono differt, quia ab interlocutoria semper debet appellari in scriptis & cum expressione causarum grauaminis, alias non valet appellatio. c. cordi. de appell. li. 6. & per Bar. in l. 4. ff. de appell. recip. secus a diffinitiuam, quia si appellaretur statim quo fertur, posset appellari viva voce, & sine expressione grauaminis, sed si appellatur postea infra decem dies, debet appellari in scriptis. textus est, & ibi Bar. & Inn. in l. 1. §. libelli. ff. de appell.

Decimo differt, quia condemnatio poenalis facta per diffinitiuam durat perpetuo, secus si per interlocutoriam, quia non durat nisi durante officio iudicis interlocuentis, Feli. in c. ex literis. de const. per l. si. ff. de poenis.

Ordo iudicialis.

Vndecimo differt, quia in diffinitiuam requiritur ordo iudicialis, qui traditur in l. prolatum, C. de sententia. & l. 1. & 2. de sent. ex breui. recit. sed in interlocutoria talis ordo non requiritur. ita colligitur ex dictis Angel. in consi. 114. & 115.

Non potest corrigi.

Duodecimo differt, quia Iudex postquam pronunciauit non potest sententiam diffinitiuam circa principale negotium corrigere, nec aliquid illi addere, vel diminuere, secus in interlocutoria. Alex. in consi. 119. in 3. vol. vide eundem Alex. & Docto. in l. Paulus Lapri. ff. de re iudi.

Tertio-

Tertiodecimo differt, quia diffinitiuam producit actionem in factum. l. miles §. iudicari, & ibi Alex. & Doct. ff. de re iudi. sed interlocutoria non habens vim diffinitiuam, nullam producit actionem, secundum Alex. l. 1. §. si. ff. si quis ius dicenti.

Ex quibus autem cognosci possit quando interlocutoria habet vim diffinitiuam, & quando non, dic quod ex multis cognoscitur, quae declarantur in infrascriptas conclusiones.

Prima quarum est, quod omnis interlocutoria quae non sperat aliam sententiam post se, dicitur habere vim diffinitiuam, quia videtur facere effectum quem facit diffinitiuam, cum ponat finem illi instantiae. Decius in c. cessante de appell. & ibi Ant. de Butri. Inno. & Ab. & Bar. in l. quod iussit. ff. de re iudi.

Secunda conclusio est. Omnis interlocutoria quae diffinit vnum articulum substantialem causae principalis, dicitur habere vim diffinitiuam. gl. in Clem. si. in gl. prima in si. de appell. & in Clem. 1. de caus. possess. & pro pr. & Bal. in l. 1. C. quando prouo. non est necesse. & Alex. in l. 5. col. 2. ff. de verb. oblig. pro hoc textus in l. infra vtile. ff. de minore, vt quando minor petit restitui in integrum, & Iudex pronunciat super aetate, scilicet eum non esse minorem, nam tacite excluditur a restitutione petita, & sic dicitur articulus substantialis causae. Hac Alexan. in rubr. ff. de re iudi.

Tertia conclusio est. Omnis interlocutoria per quam finitur officium iudicis, dicitur habere vim diffinitiuam, secundum Bar. in l. quod iussit. ff. de re iudi.

Quarta conclusio est. Omnis interlocutoria continens aliquid dari vel fieri habet vim diffinitiuam, secundum Bar. in l. Ne quicquam §. vbi decretum. ff. de off. proconf. Et ad praedictis, quod etiam reperitur diffinitiuam habens vim interlocutoriam. Exemplum ponit Bal. in l. cum & minor. col. 2. C. si aduers. rem iudi. vt quando Iudex pronunciat male appellatum. An autem indistincte non possint reuocari interlocutoriae habentes vim diffinitiuam, dic quod illae quae non sperant aliam sententiam post se, non possunt reuocari, aliae autem quae dantur in medio processu quae sperant diffinitiuam post se, possunt reuocari. Ita declarat Alex. in l. q. iussit. col. 5. ff. de re iudi.

Quid autem de sententia prolata contra haereticum poenitentem reuersum, & Ecclesiae reconciliatum, suas quae haereses abiuratum, cum ex scriptis praedictis clarum sit Iudicem adhuc habere quid faciat circa reum, vt puta si poenitentiam sibi iniunctam non perfecerit, si in abiuratas haereses incidit, & caetera, quae videre poteris supra in ver. haereticus, & per hoc non functum officio suo, sequitur talem sententiam non esse diffinitiuam, iuxta dictum Archi. in c. vt commissi. de haer. li. 6. Ait namque D. Archi. Attende quod absoluti, & postmodum detrusi in carcerem, vel alijs poenitentibus etiam leuioribus onerati nullam diffinitiuam sententiam

Interlocutoria quando habet vim diffinitiuam.

Interlocutoria diffinitiuam.

Interlocutoria finiens.

Interlocutoria continens.

Interlocutoria irreuocabilis.

Reconciliatorum sententia qualis sit

Notas

recepterunt; Nam non sunt absoluti à crimine, quod crimen utique probatum est, sed à sententia excommunicationis quam incurrerunt ipso facto. Et si tales sponte carcerem exierint sine legitima excusatione, possunt tanquam hæretici impœnitentes condemnari. Præsumitur enim ficta eorum conuersio, & simulata confessio, ac materia veteris erroris recondita. Hæc Archid.

Ab exco-
municatio-
ne absolui
tur non à cri-
mine.

Et nota, quod sententia si datur ab Inquisitore in causa hæretici pœnitentis ad misericordiam acceptati, in ipsa sententia non dicat illum esse hæreticum, sed fuisse, quia illum non acceptat, nec punit ut hæreticum absolute, sed ut pœnitentem. Arch. in c. vt commissi. de hære. lib. 6. vbi Io. And. & Gemin. Item Rota in decis. 5. de hære. in fi. Gemin. tamen & Io. And. putant non debere dici, quod fuerit hæreticus, sed Rota oppositum tenet vbi supra, & similiter directorium Inquisitionis in formula sententiæ, & ita obseruatur eommunitè à sancta Romana Inquisitione, & ab omnibus Inquisitoribus.

Sententia nõ
est contra re-
deutes, sed
pro eis.

Sed nota obseruationem super ver. contra eos. Clem. 1. Sententia enim tunc est contra eos, quando hæreticos pertinaces, aut relapsos, seu aliter impœnitentes illos esse declarat, ac ita declaratos brachio sæculari relinquit. At cum ab hæresi redeutes hæretica prauitate abiurata absoluantur, non pronunciat sententia contra eos, sed pro eis, quia reconciliantur Ecclesiæ, & absoluantur ab excommunicatione. Facit ad hoc etiã quia redeutes non dicuntur hæretici, nec in sententia pronunciantur hæretici. Id insinuare glo. videtur ibidem in ver. contra eos. vbi decernit alterum sine altero absoluere posse, quia absolutoria hic non prohibetur, ideo ius antiquum remanet. Facit ad hoc cap. statutum, de elect. lib. 6. & quod notatur 12. di. cap. præceptis. & 3. q. 6. accusatus. Eiusdem sententiæ fuit directorium 3. par. q. 48. vbi quærit, an alter possit sine altero ad sententiam diffinitiuam procedere quando ferenda est pro delato, & non contra. & respondet affirmatiue per ea quæ supradiximus, & allegat Io. And. & Paulum in d. Clem. 1. Idem affirmat Ant. de Pendalijs in solemni conf. speciali. incip. quamuis vbi agitur. vers. dubitatur. modo. Quod consilium videt in opusculo Zanchini de Arimino in fine. Ibi enim multa ex vtroque iure allegat, probando quod abiuratio potest coram solo Inquisitore fieri, & quod ipse solus potest abiuratum absolue- re, & pœnitentiam ei imponere. Huic consilio subscripserunt illustres Iurisconsulti. Bart. de Prato Parmen. Carolus Ruinus Regien. Bernardus Pinus Bononien. Ludouicus Gõzadinus Bonon. Franciscus de Gastaldis Genuen. & Annibal. de Gazanemicis Bonon. Quod proprijs etiã sigillis munierunt, & ita tenendum esse putat, quousque aliter per sedem Apostolicam declaratum fuerit.

Non fertur
proprie, sed
pronunciat à
iure iam lata.

Sententia in crimine hæresis non proprie fertur, quia iam per cano- nes ipso iure lata est, & promulgata. c. excommunicamus. primo de hære. sed

sed potius denunciatur, seu declaratur, 24. q. 1. c. 1. Et ita debet ferri sententia declaratoria super dicto crimine. Si tamen etiam super illo pronuncia- retur, non propter hoc vitaretur sententia, vt ex notatis in c. vt Inquisitio nis. de hære. vbi dicitur, quod sententia requiritur, per quam negotium terminetur. 22. di. §. 1. vers. Quum ergo ad fidem. ff. de re iudi. §. iudica- tum, seu condemnatum. Et c. fi. co. tit. lib. 6. Gemin. in c. vt commissi. & c. vt Inquisitionis, & c. fi. co. tit. lib. 6.

In sententia qua hæreticus pœnitens ad misericordiam acceptatur de- bet fieri absolutio ab excommunicatione conditionaliter, & non absolu- te, vt per Gemin. in c. vt commissi. de hære. li. 6. Et licet oppositum videatur tenere Siluestrina, vsus tamen est in contrarium. Vide in formulis di- rectorij antiqui.

Sententia antequam proferatur, debent recitari defensiones, cum de- fensio sit de iure naturali, vt supra in verbo, Defensio. satis dictum est. Sententia lata contra contumacem est iuris præsumptio, quod potius sit lata in odium contumaciæ, quam ex iustitia causæ, vt in l. præses. C. de pigno. Fallit tamen, si exactis probetur lata ex plenissima probatione.

In odiũ con-
tumaciæ.

Sententia proferri debet Iudice sedente, alias est nulla c. fin. de re iudi. lib. 6. Et licet debeat legi, aut proferri per ipsum Iudicem, vt in d. c. fin. de re iudi. fallit tamen hoc in Inquisitore hæretica prauitatis, vt dicit Ge- min in d. c. fi. de re iud. & in c. vt commissi. de hære. lib. 6. Et hoc quia In- quisitor sicut & Episcopus potest vices suas committere. Vide in ver. In- quisitor. Et sic per alios suas potest sententias recitare.

Sedente Iudi-
ce.

Ad sententiam audiendam necesse est vt citetur is, contra quem feren- da est sententia. c. sæpe. de ver. sig. in Clem. Et ad hoc facit gl. in ver. respõ- deat. c. cum contumacia. de hære. lib. 6. Neque valet citatio, si dicatur, ad audiendam voluntatem siue intentionem iudicis, sed oportet quod speci- ficetur, ad audiendam sententiam, vt dicit gl. in ver. ad id. in d. c. sæpe. Nõ tamen requiritur citatio peremptoria, si de hæresi constat: si autem ex cõ- tumacia procedatur, duæ ad minus requiruntur citationes. Carer. in trac. de hæret. nu. 128. Et obserua ne feras sententiã contra reum in carceri- bus existentem, sed facias eum citari, & duci ante tribunal tuum, aliter sententia dicretur lata contra absentem, cum talis detentus in carceri- bus dicatur absens. Angel. in lib. malef. claus. qui Iudex commisit præco- ni. in fi. primæ addit.

Citatio rei ne-
cessaria ad sc-
tentiam au-
diendam.

Sententia nunquam transit in rem iudicatam, vbi euidenter apparet de iniquitate sententiæ, & semper potest retractari, secundum Innoc. & alios in h. frater noster. de frig. & malef. Et per Alex. in consi. 408. incip. stantibus his. ubi multa ad hoc.

In rem iudi-
cata non tran-
sit iniquitas.

Sententia debet ferri de die, & non de nocte, aliter pars posset excipere & appellare. Si tamen pars præsens non excipit, nec appellat, sententia sic lata tenet, vt per Ab. in c. consuluit. de off. deleg. super gl. in ver. tenebras.

De die, & nõ
de nocte.

Felin. autem dicit, quod sententia lata in nocte non tenet, nec opus est appellare, & adducit tex. & gl. magnam, in fi. in §. 2. In sit de ver. signi. Bal. sit tamen, vt dicit idem Felin. vbi Iudex multitudinis legendorum fuisse occupatus, quia tunc ferre posset melius tamen faceret si differret vsque ad diem sequentem, prout tex. e. consilium. de pro. supra. Per quod signum autem a nocte separatur dies, dicitur quod diffunditur est consuetudini, vt puta pulsationi campanae, vel quod fit distinctio post ortum solis, & post eius occasum, vt per Felin. in d. e. consilium. Confirmat Zabara. in c. si p. fodiens. de homicidio.

Sententia Inquisitoris executio cito faciendae.

Federici leges contra hereticos.

De crimine heresis non cognoscit iudex secularis.

Compellere iudicem secularem potest Inquisitor.

Sententia data per Inquisitorem contra hereticum relapsum, vel inpenitentem debet statim per Iudicem secularem executioni demandari, & si contra fecerit, ipso facto est excommunicatus, quam excommunicationem si per annum sustinuerit, vt hereticus condemnatur c. vt inquisitionis de here. lib. 6. & ad hoc facit c. ad abolendam. & c. excommunicamus. & per gl. qua ibi dicit, quod talis sententia sine dilatione debet executioni demandari, vt patet. 2. q. 1. c. sicut. & per Gemin. in d. c. vt inquisitionis. Nec differtur etiam si appellatur, quia in tali casu rejicitur appellatio, vt per Gemin. in d. c. vt inquisitionis. Mandatur hoc per leges Federici Imperatoris approbatas per Bonifacium Octauum in d. c. vt inquisitionis, & sunt registratae in capitularibus Comi.

Et nota, quod licet Bart. in l. diuini. ff. de custo. reo. dicat quod Iudex secularis non teneatur facere executionem contra reum hereticum, nisi Inquisitor sibi exhibeat processum, & videatur an iuste, vel iniuste processum sit, & idem in l. Magistratibus. ff. de iurisd. omn. iud. allega. d. l. diuini. & vide Angel. in l. Malef. clar. nec non in 2. col. §. quare an denunciat. Abb. in c. 1. de off. ordi. tamen tenet contra ipsum Bart. & dicit contra illum esse textum expressum in d. c. vt inquisitionis. de here. lib. 6. §. prohibemus. vbi dicitur, quod de crimine heresis cum sit meret ecclesiasticum, quoquo modo Iudex secularis non cognoscit. Ad hoc etiam Bal. & Paul. de Castro. in ca. l. Magistratibus. & ibi Alex. & Iason contra Bart. & Abb. in c. ea qua. de sta. mona. in fi. & Barba. in c. 1. de off. ordi. Bal. in antem. clericus C. de Episc. ad hoc est Felin. in c. ad abolendam. in fine. col. tit. confirmat Gemin. in d. c. vt inquisitionis. dicens. Notandum quod Iudex secularis exequitur sententiam latam per Iudicem ecclesiasticum, quod quae eo quod cognoscit de iuribus sententiae.

Et nota, quod Inquisitor potest compellere Iudicem secularem ad exequendum sententiam per Inquisitorem ipsam latam, vt patet per ea quae notantur in glo. in ver. praedictari. de cap. 2. de off. ordi. & in glo. in ver. contra eum. cap. 2. de Maledicis. Ad hoc etiam est privilegium Innoc. Quarti. quod Incipit. Quum frent accepimus. vbi dicitur quod Inquisitores possunt compellere per censuram ecclesiasticam Potestates ad obseruandam, & faciendam quae ipsi Inquisitores duxerint obseruanda, & faciendam pro exter-

exterminatione haereticorum, & ad procedendum contra hereticos damnatos, etiam si testium non exprimentur. Ad hoc facit glo. in c. auctoritatem. 1. 5. q. 6. & glo. in c. sicut sine iudicio. 2. q. 1. facit dictum Archid. super d. gl. d. c. sicut sine. confir. Abb. in c. pastoralis, vbi habetur in d. §. q. ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, & q. delegatus possit mandare ordinario loci, vt exequatur sententiam suam, & quod is cui mandatur nuda executio sententiae, non potest assumere cognitionem super iuribus ipsius sententiae. vide Abb. in loco alleg. Felin. etiam in c. ad abolendam, in fi. de here. dicit quod si Inquisitor puniret hereticum per eum condemnatum poena mortis, quod non credit eum irregularem, quia etiam id iure officij non prohibetur alijs posse madare, si per se hoc non posset. per tex. in c. 3. ne cler. vel mona. li. 6. Nota tamen quod ipse Felin. in c. vergentis, de here. videtur ad illud c. 3. ne cler. vel mona. respondere, & bene, iudicio nostro, dicit.

A sententia diffinitiva super haeresi non potest appellari, c. vt inquisitionis, de here. lib. 6. vnde executioni demandari potest infra dies decem, secundum Petr. de Anob. ibi, & alios, secus autem est in interlocutoria, quia si in processu inquisitus sentit se grauari, potest appellare. Scilla. in trac. de si. cath. c. 4. Carer. in trac. de here. nu. 120. qui ait etiam in diffinitiva recursum ad superiorem esse amotum, nedum appellationem.

Sententia priuans hereticum requiritur ad hoc, vt executio fieri possit contra personam ipsius, & bona, & sufficit declaratio. vide Bos. in prac. tit. de here. nu. 28.

Sententia declaratoria potest ferri contra hereticum etiam post mortem, declarando tali tempore commissum delictum, ex qua sequitur confiscatio bonorum a die commissi criminis, c. cum secundum, de here. lib. 6. cum ibi not. & ratio est, quia potest fieri post mortem, quia & post, & ante mortem potest tractari de crimine tali. Aug. in l. pen. C. ad l. Jul. mag. glo. in sum. 2. q. 2. & glo. in c. seq. dist. 38. & ibi Dec. c. si quis Episcopus, de here. c. accusatus, lib. 6.

Sententia in criminalibus nulla est, nisi aduocatus fisci sit praesens. l. si. C. de aduoc. fisci. §. diuus, & l. fiscus alicui. ff. de iure fisci, & per Io. de Plat. in l. vnica. C. de sent. aduer. fise. lat. & in spacio quod tam fiscus, quam offensus sit citandus, dicit Bal. per illam textum in l. si de bon. vacan. fi. 10. & ibi Angel.

Sententia quocumque tempore per fiscum detegatur fuisse obtenta, ex falso, vel simulatis contractibus, nulla habetur, ratio dictae sententiae, quia quando dolus interuenit, etsi cesset regulare remedium restitutionis in integrum fisco, iuxta vnica. C. de sent. aduer. fise. lat. & l. Imperatores ff. de re iud. tamen non cessat hoc casu etiam perpetuo remedium rescindendi eam, per glo. in d. l. Imperatores. vbi la. & glo. & Dec. in d. l. vnica. in ver. fraus. Vide Bos. in prac. tit. de fisco.

Testium nomina non exprimentur.

Delegatus mandat ordinario. Inquisitor non irregularis.

A diffinitiva super haeresi non potest appellari.

Declaratoria etiam post mortem.

Praesentia fisci necessaria.

Falsitas detecta quid operetur.

Clausula quā do pōi addi. In sententia quando Iudex possit apponere clausulam resoluente[m], vel corrigentem cōdemnationem, vel absolutionem iam factas, vide Alex. post Bar. in l. Iudex posteaquam ff. de re iud. Abb. in consi. 72. & Carth. in consi. 23. in fi. & an possit in sententia sibi referuare facultatem mutandi, vide Anch. in consi. 209. in fi.

Contra mortuum lata. Sententia condemnans clericum in pœna capitis, intelligitur de naturali, sed primo intelligitur quod debeat degradari, & successiue morti tradi. Vide supra in ver. Degradatio.

Sententia lata contra mortuum est ipso iure nulla. l. pen. ff. quæ senten. sine appel. rescin. C. epol. in consi. 17. col. 3. consi. 23. col. 2. Et ideo etiam si velis condemnare memoriam defuncti casibus in quibus potest fieri, condempnes ipsam memoriam, non ipsum defunctum. & ad hoc est consi. C. epol. 17. iam alleg. Hinc est, quod eum seruus habeatur pro mortuo. l. quid attinet. ff. de reg. iur. sententia contra eum lata est nulla. l. seruus. C. de iud. & ibi Iaf.

Præsumptio præsumptionem alidit. Sententia lata prætextu alicuius præsumptionis retrahatur ex alia præsumptione fortiori similis speciei superueniente. casus singularis, secundum Bal. in l. qui adulteri. C. de adult. & ita tenet Petr. de Anch. in reg. semel malus. de re iud. lib. 6. & voluit illud Lud. Ro. in l. monendi de iure iur. Marfi. in præ. cri. §. opportune, nu. 21. 22. & 23.

Quæ nunquā in rem iudicatā nō transit. Sententia lata ex præsumptionibus nunquam transit in rem iudicatā, l. ff. qui adulteri. C. de adult. qui textus, secundum Bar. & alios ibi est singularis. ita dicit Iaf. in repet. l. admonendi. ff. de iure iur. col. 23.

Canonis, vel legis. Sententia canonis, vel legis non habet iudicis officium executivum, nisi sequatur sententia hominis eum cause cognitione. Petr. de Anchar. in consi. 90. incipien. Plura contra processum, col. 2. & alleg. cum secundum, de hære. li. 6. & clem. præsentis, de eēsi & not per Io. And. in c. si qui, de præsumpt. lib. 6. Et obserua, quod sententia iudicis requirit etiam in notarijs, vt late per Marsil. in repet. C. de proba. in col. 46. versic. attende tamen in rubrica.

Secreta reuelans falsi tenetur. Sententia quam laturus est Iudex manifestari non debet antequam feratur, vel pronuncietur, alias falsi tenetur Iudex, vt per Gemin. in trac. de malefi. tit. de falsis, nu. 15. & facit. ff. eo. tit. in prin. & ff. de offic. præsid. obseruandum. Et idem dicendum de quolibet reuelante priuata consilia. suæ potestatis, vel eius Præsidis, cuius officio subsequitur. Et idem de tabellione, qui ante aperturam testium manifestat ipsorum testium dicta parti. ff. eo. tit. l. 1. §. his qui instrum.

Probat quæ tunc et in iudicio. Sententia si fertur præsentem parte, & in ea recitantur acta, & non appellatur, tunc probatur acta ipsa, & sententia. Abb. in c. quoniam contra, de prob. n. 27. & per Ang. in l. qui ad ciuilia. in fi. C. de appell. vbi ait, quod sententia lata in præsentem non contradicentem, omnia enuuciata verè præsumuntur, licet tunc præsentem non potuerint interuenire.

Sententia

Sententia lata per relationem ad aliam scripturam non valet, nisi talis scriptura sit in actis. Oportet ergo, quod sententia sit certa ex se, vel quod possit certificari ex aliqua parte actorum, & hoc vult singulariter. l. quam allegat glo. fin. in c. illa præpositorum, de accusa. & idem vult Innoc. in c. 2. de libel. obla. & idem tenet Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de sent. prola. §. qualiter, versic. quid si Iudex. Ex quo inferitur, quod si sententia secundum consilium sapientis, talis non valet sententia, maxime quando consilium non est in actis. & de hoc in l. 2. C. si aduersus li. per gl. & Doc. Abb. in c. illa præpositorum, de accusa.

Per relationem ad aliam scripturam non valet.

Sententia quælibet in fine continere debet clausulam, videlicet, lata, lecta, & sententia promulgata fuit supradicta sententia per supradictum D. Iudicem, &c. Et de eius mandato per me Notarium lecta fuit die, &c. Quando scilicet per Notarium recitatur.

Lata, & lecta.

S E R V V S.

Seruus stricto modo dicitur carens libertate, sed largo modo etiam dicitur seruiens pro mercede. Abb. in rub. de Iudicis. An autem seruus stare possit in iudicio, vide Abb. in c. tanta, de simo.

Serui possunt torqueri tam in ciuili, quam in criminali causa. Et an quando contra dominum, an contra extraneum, per Abb. in c. cum in contemplatione, de reg. iur. & Salic. in l. fi. col. 2. & l. interrogari. C. de quæst. Imo ad veritatem eruendam possunt inquiri, ac torqueri, & capite puniri, vbi potuerint prestare aliquod auxilium domino, & non fecerunt, quia voluit lex salutem domini ponere sub custodia seruorum suorum, vt in l. in pr. ff. ad senatus consult. Sylla.

Torqueri quædo possit.

Seruus namq; non potest torqueri contra dominum, nisi in subsidium res sit super facto communi domini, & ipsius serui. l. quicumq; C. de ser. fugi. Et nisi in criminis exceptis, vt l. se. maie. & similibus. Abb. in c. cum in contemplatione, de reg. iur. Imo quandoq; in omni causa, & omni crimine arbitrio Iudicis potest torqueri. l. ad dictum. ff. de quæstio. & ibi Doctor. & per Bartol. in l. diuus. eo. titu. & per Gand. in opere malefi. titu. de quæstio. & tortu.

Seruus ad omnia sacramenta Ecclesie admittitur, etiam contradicente domino, ideo Paganus potest inuito domino baptizari, nec tamen propter hoc deponit seruitutem. Abb. in c. dignum, de coniug. seruo.

S I M O N I A.

Simonia est hæresis propter immanitatem criminis, nō autem proprie, vnde Papa de hæresi accusari potest, non autem de simonia, Abb. in c. quotiens, de simonia, licet simonia grauius peccatum dicatur, quam hæresis.

Quomodo fit hæresis.

refis, id est cum quis credit gratiam Spiritus sancti vendi posse. Abb. in c. licet Heli. de sumo. Imo est maximum omnium peccatorum. gl. vbi supra, & Abb. in c. per tuas, eo.

SOCIUS CRIMINIS.

Socius criminis secundum Bal. in l. vnica. C. de rapt. virg. est ille, qui principaliter vadit ad malefium propter se, & propter interesse suo: qui autem vadit propter alium, & pro alterius interesse, dicitur sequax, & non socius, vt in de. i. de pœnis. vbi est glo. not. quæ declarat quis sit socius, & quis sequax: sed vnus pro alio in crimine hæresis sumitur. Et nota qd ex quo aliquis associat aliquem ad actum, aliquem videtur illi dare auxilium, absq; eo qd aliquid faciat in illius fauorem. Bal. vbi supra.

Et nota qd socius criminis de socio non potest interrogari in delictis, quæ principaliter committuntur in iniuriam, & odium alterius, vt est homicidium: socius autem in delictis, quæ principaliter committuntur in commodum delinquentis, vt in furto, falsa moneta, & similibus. Bar. in l. repeti. & ceteri. ff. de quaestio. & consequenter assertio socij criminis in terrogati, qui interrogari non poterat, sufficiens ad torturam indicium non facit, vt ibi Bar. qui supra.

Interrogatus qui interrogari non poterat non facit indicium.

Socius criminis facit qualem qualem præsumptionem, per gl. in c. cum pr. & ff. canonici, de sent. & re iud. & ibi Fel. col. 3. vers. demum inquitum, & idem in c. cum dilecti, de accusa. que tamen præsumptio tollitur, si fieret oppositio contra personas talium testium ante examen, vt per Arct. in l. repeti. §. 1. in glo. is, qui dicit, quod socius criminis sufficit ad inquirendum etiam in casibus non exceptis. & Bon. in tract. suo, char. 3. col. 3. & Angel. in tract. suo, char. pri. col. 3. & ita communiter timentur, quicquid dicat Fulg. in conf. 173. col. 1. Et etiam locum haberet, si procederet in sola facti veritate attendita, quia tunc quilibet posset interrogari, vt per Got. in conf. 241. col. 3. vol. 1.

Non facit ad torturam.

Socius criminis sine alia præsumptione non facit indicium ad torturam. Salic. in l. fi. C. de accus. col. vlt. quod dicitur quod cotidie praticatur, & Doctor sequuntur illud, vt patet per Marfil. in l. 1. §. diuis. eo. cum socius non sit omni exceptione maior, vt patet, in eptum esset dicere, quod socius faceret tale indicium, etiam in casibus exceptis, & quod testes inhabiles ex eorum natura, qui tamen aliqua ratione speciali admittuntur in testes, non sint omni exceptione maiores, & consequenter per se non sufficientes ad tormenta. Habes solenne, & vulgatum. consilium Alexan. conf. 2. vol. 1. & est glo. in l. etiam matris. ff. de proba. quam ad hoc allegat Butrig. in conf. 24. col. pen. in fi. & Bal. in l. parentes. col. 2. C. de testi. sed iuncta alia suspitione, puta infamia, sufficeret. Salic. in l. fi. C. de quaest. vide Bos. in prac. tit. de indicijs, & confid. ante tortu.

Socius

Socius criminis etiam in articulo mortis non facit indicium ad torturam, sed tantum quale quale. Salic. in l. fin. col. penult. qui etiam repro- bata opinione glo. illam dicit esse falsam. vide Bar. in l. maritus. ff. de que- stio. & Bald. in l. seruos. C. de testi. qui omnes volunt quod solum faciat quale quale indicium, & sic nolunt quod adsit aliquod speciale, vt per Fel. in c. 1. & ff. de re iudi. & per Bar. in d. l. maritus.

In mortis articulo.

In criminibus autem exceptis quandoq; faciunt plenam probationem socij criminis, vt per Abb. in c. quoniam. de testi. Petrus de Anchar. c. In fidei ratore. de hære. Alex. in conf. 132. 1. vol. 1. Socij tamen de crimine contra tertium dicentes, facerent indicium ad torturam, qui in civili facerent fidem. Et hanc consequentiam facit Bar. in l. in actionibus. ff. de in litem iurando.

Socii criminis quando plenam probationem faciunt.

Socij criminis admittuntur in crimine læsæ maiestatis, vt per Bar. in l. quoniam liberi. C. de testi. Et Mart. Lauden. in tit. de crimin. læsæ ma- iest. in tract. de Princip. & aliter inhabiles, præter inimicos capitales. c. per tuas. de sumo. Bart. in l. in quaestionibus. ff. ad l. Iul. maiest. Et Fel. in d. c. per tuas. in quinto not.

SOLITVS.

Solitus dicitur quis quando bis vel ter secundum alios reperitur deliquisse. vide Inno. in c. 1. de fideiuss. & hoc modo.

Solitus delinquere, & si non indicium perfectum, imperfectum tamen & præsumptionem facit ad torturam. Bar. & Salic. in l. fin. C. de questio. quia malus semel malus semper præsumitur. de reg. iur. lib. 6. & sic ex ma- la qualitate personæ oritur præsumptio, quæ quomodo cunque admini- culata facit indicium sufficiens ad torturam. Bal. in l. ea quidem. C. de accusa. & per Iason. in l. 1. eo.

SORTILEGIA.

Sortilegia quando ad Inquisitorem pertineant, vide Bar. in conf. 55. pri. vol. Io. And. in c. accusatus. de hære. lib. 6. & ibi Archid. Abb. in c. in tabulis. de fortibus. Vide supra in ver. Diuinatores.

Spoliatus licet ante omnia sit restituendus. l. 2. C. vn de vi. l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi publi. In crimine tamen hæresis est specia- le quod heretico petenti restitutionem denegatur. glo. sing. & ibi Prepos. in c. Quo iure. in ver. Nam iure. 8. dist.

SPONTE VENIENS.

Sponte veniens. vide in ver. Absolutus.

SPOR

S P O R T U L A E.

Sportulae possunt peti à iudice ecclesiastico delegato, quando nō habet sufficiens beneficium, Ab. in c. cum ab homine. de vita. & hone. cleri.

S T A T U T U M.

Statuta ecclesiastica, & secularia contra hæreticos edita habent Inquisitores auctoritatem interpretandi ex Constitutionibus quibusdam. In. Quart. vbi sic habetur. Vt commissum vobis negotium ab apostolica sede tam salubre, & vtile ministerium exequi liberius, & exercere possitis efficacius, in hac parte interpretandi statuta ecclesiastica, & secularia contra hæreticos edita &c. vobis auctoritate presentium concedimus facultatem. Item per Alex. III. in cuius literis hæc habentur. Vt commissum vobis officium contra prauitatem hæreticam efficacius, & liberalius exequi valeatis, interpretandi vel declarandi, vna cum diocesanis locorum, in quibus est idem officium vobis commissum, vel ipsorum Vicarijs, cum diocesanis abesse contigerit, statuta contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum edita, quotiens in eis apparebit aliquid ambiguum, vel obscurum &c. vobis auctoritate presentium concedimus facultatem. Vide in directorio 3. parte q. 85. & 86. & Tab. in ver. Inquisitor. §. 39.

Statuto laicorum sibi fauorabili vti possunt clerici. Abb. in c. constitutus. de resti. in integrum.

Statutum tollens appellationem à sententia, intelligitur à diffinitiuam tantum, quia appellatione sententiæ venit diffinitiuam. si vero appellationem simpliciter, tunc intelligitur ab omni sententia. Abb. in c. pastoralis. de sent. & re iudi.

Statuta per quæ impediuntur, vel tardantur negotia Inquisitionis, sunt nulla, & per Dominos temporales sunt reuocanda. cap. statutum, de hære. lib. 6.

S T R I G A.

Striga, Vide supra in ver. Lamia.

S T Y L U S.

Curia stylus.

Stylus curiæ si non est seruatus in literis, literæ ipsæ sunt subreptitiæ. Abb. in c. sacrosancta. de elect. quia stylus curiæ facit ius, & potest allegari in decisionibus causarum, si ius non reperitur in contrarium. Ab. in c. ex literis. de constit.

SVB-

S V B D I T I.

Subditi nullo tempore præscribunt obedientiam, & propter criminatam obedientiam non est deneganda prælati. Abb. in c. cum liceat. de præscri. Subditus principi propter delictum vt l. 1. c. vbi de cri. agi. oper. non est totaliter subditus. Oldr. confi. 42.

Subditus Principis si conturbauerit Principem, non incidit in crimen læsæ maiest. sed aliter debet puniri. vide Andr. de Iser. in cap. 1. §. 1. qui. mo. feu. amit.

Subditi etiam regulares non tenentur obedire eorum prælati, nisi in his quæ ad Deum pertinent. Si ergo præceptum esset contra Deum, vel eederet limites officij sui, non tenerentur subditi obedire. Inno. in c. ad aures. de tempo. ordinã. Abb. in c. cum in ecclesijs. de maiori. & obediens. tur. quis.

S V P P L I C I U M.

Supplicium vltimum pati dicitur clericus, qui ab officio, vel dignitate ecclesiastica est depositus. Ioan. de Tur. Crem. super cap. In synodo. dist. 63.

Supplicium vltimum quandoque infligitur propter factas probationes contra regulam. l. sciant cuncti. C. de proba. & 2. q. 8. quisquis, & c. sciãt. in criminibus videlicet atrocioribus. Ita colligitur ex tex. & glo. in c. accusatus. de hære. lib. 6. Idem sentit. Abb. in c. excommunicamus. el. 1. glo. in ver. condemnentur. extra. co. tit.

S V S P E N S V S.

Suspendus ab officio non potest agere nomine proprio tanquam beneficiatus pro iuribus ipsius beneficij, nec habere redditus beneficij, si habet aliunde vnde viuat. si autem non habet, modicam sustentationem accipiat. Abb. in c. Apostolica. de except.

Suspendus, vel excommunicatus perdurans per annum, debet spoliari per sententiam omnibus beneficijs, vt in c. rursus. & in c. quicumq; 1. r. q. 3. Inno. in c. cum bonæ. de ætate, & qualita. ord. & Abb. in r. de re iudi. Perdurans p. annum in excoicatione.

Suspendus celebrans fit irregularis, vt in c. quorundam. de solu. Abb. in c. latores. de cler. exco. mini.

Suspendus ab officio celebrando fit irregularis, vt 1. q. 3. si quis damnatus, & c. si Episcopus in consilio, & si illi, canones loquantur de excom. municato scienter, & in contemptum clauium celebrante, hodie tamen eadem irregularitas est in suspãione à diuinis. vt. de re iudi. c. cum æterni, & de sent. exco. cum medicinalis. li. 6. in quo casu solus Papa dispensat.

Suspen-

Suspensus autem à beneficio tantum celebrando non fit irregularis, quia hoc nullo iure cauetur secundum Inno. & de elect. cum in cunctis §. clerici. & c. statuimus. de concess. præben. quia diuersitatem minori quoque excommunicatione propter participationem excommunicati in locutione vel similibus ligatus, licet celebrando grauiter peccet, non tamen efficitur irregularis, quia nullo iure cauetur, secundum Innoc. similiter nec suspensus propter notoriam fornicationem fit irregularis. Spec. tit. 2. §. iuxta propositionis. nec suspensus à canone non propter crimen, sed propter aliquem defectum, vtpote illegitime nati, & corpore vitia- ti non incurrunt nouam irregularitatem, si ante obtentam dispensationem celebrent, & de similibus, de quibus vide Hiero. Flo. de irregu- laritate per totum.

S V S P I C I O.

Quid.

Suspicio est aliqualis applicatio animi ad aliquid cum vehementi titu- batione, vt. ff. de testa l. de statu. Nec suspicio vna sufficit ad inducen- dam præsumptionem, sed plures requiruntur. glo. in l. 2. §. atas. ff. de ex- cusa. tuto. Bal. in authen. si quis. C. de adulte.

Quotuplex.

Suspicio est triplex, scilicet leuis, vehemens, & violenta. Prima est mo- dica, secunda magna, tertia maxima. De prima habetur in c. accusatus. de hære. li. 6. ibi si autem leuis, & c. Et dicitur leuis siue modica, quia le- uis, vel modica defensione tollitur, vel quia leuibus, & modicis ex con- iecturis oritur, sicut si aliqui reperiantur occulta conuenticula facere, vel vita, & moribus à communi conuersatione fidelium deuiare, vel ali- quid tale facere, quod hæretici frequenter facere comprobantur. de hac etiam leui suspicione habetur in c. de hære. lib. 2. in fin. Et per Host. in summa. tit. de præsump. §. fin.

Fortia indi-
tia qui sint.

De secunda similiter in d. c. accusatus, ibi, accusatus de hæresi & c. Et dicitur vehemens suspicio, tum quia non nisi magnis, & fortibus, ac vehé- mentibus defensionibus tollitur, tum quia non nisi magnis, fortibus, ac ve- hementibus oritur coniecturis, argumentis, & iudicijs, vtpote si aliqui con- ueriantur qui eos quos sciunt hæreticos fore, occultent, associant, & de- fenset, vel eis aliquo modo fauorem impendant, munera mittant, vel ab eis recipiant, vel eos visitent, vel talia, & similia exercent cum hæreticis, quæ ratione aliqua bona excusari non possint, quod eas res non faciant in fauorem hæreticæ prauitatis. Et de his habetur in d. c. accusatus. §. ibi- le quoq; & per notata in d. c. per Archid.

Violenta qua-
re dicatur.

De tertia habetur in c. cum contumacia de hære. lib. 6. & ibi per Gemi. Philip. Franc. & Arch. & de hoc canon est in c. quorundam. di. 34. Et di- citur violenta, tum quia violentat, cogit, & arctat iudicem ad credendum, nec defensione repellitur qualicumque, tum quia ex violentis, & conuin- centibus

centibus oritur coniecturis, vtpote si qui inueniantur, qui hæreticos adorauerint, seu suo more eis reuerentiam exhibuerint, consolationem, vel communionem ab eis receperint, & similia quæ ad ritum eorum per- tinent perpetraverint, tales enim sunt de hæreticorum credentia conui- cti, per c. filij. & c. accusatus. de hære. lib. 6.

Suspicionum pluralitas in difficilibus quæ sui natura probationem per- fectam non recipiunt, sufficit, & locum plenæ & legitimæ probationis importat, & supplet: nam quæ non profunt singula, iuncta iuuant, l. 2. de excusat. tut. & in incertis, obscuris, & difficilibus, quæ sui natura difficile probantur, sufficit probatio per coniecturas, quæ eo casu est dilucida, & legitima probatio. Bald. consi. 37. 1. parte. Et idem consi. 251. 2. par- te. Et dicit Felin. in rubr. de probat. vere constare eam hoc genere per coniecturas constantes; & dicit Bal. in l. excipiuntur. Ad Sylla. textum esse meliorem de corpore iuris in c. excommunicamus in fin. de hære. Ad prædicta faciunt, quæ habentur per Paul. de Castr. consi. 82. 2. col. post medium. & dicit Lud. Rom. consi. 7. & 54. ex pluralitate præsumptionum aliquem condemnari posse. glo. Bart. & Doctor. in vulg. l. admonendi de iure iur. glo. l. cum ex eo. de euct. Doctor. in l. instrumenta. C. de proba. Bal. c. cum causam. eo. cit. cum similibus quæ passim per doct. tractantur. Hæc Zasius consi. 15. pri. part.

Suspectus leuiter de hæresi non est tanquam hæreticus habendus, sed potest iniungi purgatio canonica de leui, si tamé laborat infamia, vel abiuratio de leui, vt in c. excommunicamus de hære. ibi. qui autem inuenti fuerint & c. & in c. accusatus. de hære. lib. 6. Et talis facta abiuratione, vel purgatione tali de leui, si post incidat in hæresim non dicitur relapsus, sed tantum grauius est puniendus, vt in d. c. accusatus. dicitur.

Suspectus similiter vehementer non est vt hæreticus habendus, nec po- test vt hæreticus condemnari, quia nullus etiam pro vehementi debet de futuro crimine condemnari, vt in cap. literas, de præsump. sed potest sibi iniungi quod purget se purgatione canonica si laborat infamia, tanquam vehementer suspectus, vel quod abiuret de vehementi omnem hæresim generaliter, & in speciali illam hæresim, de qua est, vel fuit suspectus vehementer, vt in d. c. accusatus, & in c. inter sollicitudines. de purg. cano. & talis facta purgatione, si postea relabatur in hæresim purgatam, habebi- tur tanquam relapsus, vt in c. ad abolendam. de hære. & c. accusatus. eo. li. 6. non autem si in aliam relabatur non purgatam. Vide supra quæ dixi- mus in ver. Purgatio.

Si autem relabatur in aliquam hæresim post talem generalem abiu- rationem, censetur relapsus, vt in d. cap. accusatus. si autem relabatur in abiuratam, vel aliam suspensionem vehementem, vt quia hæretico misit munera, vel libros legit scienter prohibitos, non dicas propter id eum relapsim, sicut alias tenuit directorium antiquum in qu. 55. storium. de

Contra dire-

de suspectis, ibi. quidam sunt vehementer suspecti, quia hoc nullibi habetur, nec ex textibus, nec ex doctoribus. Et considera verba capituli, accusatus. quæ ipse citat, quia ex eis non habetur tale quid, imo habetur quod ad hoc quod quis dicatur relapsus, oportet quod semel saltè sit vere lapsus in aliquam hæresim vel ante, vel post abiurationem. In tali igitur casu dicatur eum violenter suspectum, & pro tali puniendum.

Renuens abiurare.

Per annu in excommunicatione perseverans.

Conuicti, sed non confessi.

Casus in quo vehementer suspectus iacit.

Excommunicatus.

Si autem talis vehementer suspectus purgationem, vel abiurationem acceptare contempserit, non propter id tanquam impœnitens tradi debet brachio seculari, quia c. ad abolendam. de hære. quod videtur id inuenire, loquitur de manifeste deprehensis, vel conuictis, non autem de suspectis. Ad mitiorem igitur tendendo excommunicabitur talis, secundum cap. excommunicamus. de hære. in qua excommunicatione si per annum steterit, tanquam hæreticus condemnabitur, per alleg. cap. excommunicamus.

Suspectus violenter est vt hæreticus habendus, & sicut de deprehenso in hæresim, per omnia de eo est iudicandum, per c. excommunicamus. de hære. §. qui vero. & per c. cum contumacia. eo. tit. lib. 6. Nam tales aut fatentur crimen, aut non. Si fatentur, & volunt redire, & hæresim abiurare, recipiuntur ad pœnitentiam.

Si autem nolunt abiurare, traduntur brachio seculari. Et similiter fit si nolunt confiteri, & sunt conuicti, violenta enim suspicio sufficit ad condemnationem, & contra eam non admittitur probatio, vt in c. literas. de præsumpt. ponens tamen in abiuratione quod abiurat tanquam violenter suspectus, & non vt in hæresim proprie, & vere deprehensus.

Casus autem in quos incidunt de hæresi vehementer suspecti, sunt plures, quorum primus est. Quicumque citatur ab Inquiretore ad respondendum de fide, & subterfugit, aut contumaciter se absentat, & infra terminum competentem ad comparandum sibi assignatum nõ comparat. Textus est in c. cum contumacia, de hære. li. 6.

Secundus est. Quicumque impedit Inquisitionis officium directe, vel indirecte, ac etiam quouis modo, & hoc scienter. Nam talis secundum iura est excommunicatus, quam excommunicationem si per annum sustinet animo pertinaci, ex tunc violenter suspectus efficitur, & velut hæreticus est condemnandus. c. vt Inquisitionis. de hære. li. 6. §. si. violenta autem suspitio nõ insurgit ex leui, sed ex vehementi suspitione præsupposita. Omnes igitur tales antequam transcat annus vehementer de hæresi sunt suspecti. Rursus in priuilegio Urbani Quarti in directorio Inquiretoribus Aragoniæ, quod incipit Præ cunctis, sic dicitur.

Cæterum si forte (quod non credimus) aliqui cuiuscunque conditionis huic negotio vobis commissio se opponere, seu præsumpserint aliquatenus impedire, non possit procedi libere in eodem, imo nisi requisiti illud fouerint, & iuxta officium, & posse suu singuli iuuerint studiose, contra

contra eos tanquam hæreticorum fautores, & defensores, secundum sanctiones catholicas freti, apostolica auctoritate intrepide procedatis.

Tertius est Præstantes scienter consilium, auxilium, vel fauorem impendentibus officium Inquisitionis ante factum, patet per c. vt Inquisitionis. de hære. lib. 6. §. si.

Quartus est. Quicumque instruit citatos per Inquiretorem, vt taceant veritatem, vel afferant falsitatem, sunt vehementer suspecti, vt in c. accusatus. §. si. de hære. li. 6. Nam quicumque aliquid agit in fauorem hæreticæ prauitatis, vehementer est de hæresi suspectus.

Quintus casus est, quod omnes hæreticorum fautores, defensores, vel receptatores sunt de hæresi vehementer suspecti. Nam omnes tales excommunicati sunt, vt in c. excommunicamus. §. credentes. de hære. quam excommunicationem si per annum sustinuerint, violenter suspecti redduntur, vt in c. cum contumacia. eo. tit. lib. 6. Violenta autem suspicio ex vehementi oritur, & eam supponit sicut superlatiuum comparatiuum, vt dicit Io. And. in d. c. cum contumacia.

Sextus modus est, quod quicumque propter hæreticam familiaritatem de hæresi est infamatus, de hæresi est vehementer suspectus, vt in c. inter sollicitudines. de purg. cano. vbi ratione infamiæ cuiusdam decano indicta est purgatio canonica, & ratione familiaritatis hæreticorum abiuratio publica, & rone scandali fuit priuatus beneficio; quousq; scandalu sopiretur.

Septimus modus est, quod quicumque eos quos scit esse hæreticos scienter receptat, deducit, visitat, siue associat, ac dona siue munera eis dat siue mittit, siue aliter fauorem impendit, qui excusari non potest quin sit magis in fauorem culpæ, quam persone, vehementer de hæresi est suspectus. Arg. est in c. accusatus. de hære. lib. 6.

Octauus modus est, quod quicumque in causa fidei pro hæretico falsum iudicialiter assererat, vel mendacium dicit, est de hæresi vehementer suspectus. Casus expressus est in c. literas. de præsumpt. vbi quidam Gulielmus confessus fuerat quod eius frater vitio hæresis laborabat, & postea id negauit, & fratrem suu purgauit, & propter id habitus est vehementer de hæresi suspectus. Nam præsumptio erat contra eum, quod secunda vice dixerit mendacium, vt fratri suo opem ferret.

Nonus modus est, quod quicumque semel aliquid dicit, vel facit contra fidem, est leuiter suspectus, qui autem bis vel ter, sit de hæresi vehementer suspectus. Et hic casus secundum directorium antiquum licet nõ habeatur in iure communi, habetur tamen in consultationibus Archiepiscopi Terraconen, & eius suffraganeorum. Et per hoc potest responderi ad id, quod a multis dubitatur, an qui post abiurationem de leui cadit iterum in aliam leuem suspitionem, sit vehementer suspectus, vel non. Dicendum enim est quod sic, secundum hunc casum. Et habetur expressè in Malleo maleficarum, in tractat. de leuiter suspecto.

Fauens hæresi est vehementer suspectus.

Violenta ex vehementi.

Infamatus.

Receptor.

Falsarius.

Dicens, vel faciens contra fidem.

Leuis suspicio transit in vehementem.

Eripiens reu
de manibus
Inquisitoris.

Decimus modus est, quod eripiens aliquem de manibus Inquisitoris confessum, vel conuictum, vel iam condemnatum de hæresi, est vehementer suspectus, & forte est de hæresi violenter suspectus, quia vt hæreticus puniri potest. Argumentum ad hoc, quia eripiens de manu curiæ confessum, vel conuictum, vel condemnatum de aliquo delicto, incidit in crimē læsæ maiest. l. cuiusque. ff. ad legem Iul. maiest. & ibi Bar. & alij. Idem voluit Lucas de Penna. in l. quotiens. C. de exact. tribut. li. 10. Idem per Bal. in liad dictos. C. de Epif. audien.

Parentela, vel
confederatio
nem faciens.

Vndecimus modus est, quod quicumque scienter parentelam, vel confœderationem facit cum hæretico, est vehementer suspectus. Argumentum quia faciens parentelam, vel confœderationem cum inimico domini sui, hostis iudicatur illius, & vt rebellis feudo quod habet debet priuari. Bal. in l. liberi. circa fi. C. de inoffi. test. Idem tenuit Martinus de Laude. in tract. de confœder. princip. q. 26. & rationem assignat, quia videlicet tales sunt eiusdem intentionis, & voluntatis. Vide Hier. Gigan. de crimi. læsæ maiest. rub. de pluribus quæstionibus. q. 17.

Scribens, vel
recitans in dâ
num officij.

Duodecimus modus est, quod quicumque scribit, vel falsum recitat in damnum officij sancte Inquisitionis, est de hæresi vehementer suspectus. Argumentum à simili. per tex. in l. 2. ff. ad l. Iul. maiesta. ibi, quive sciens falsum conscripserit, vel recitauerit. Enumeratur enim hoc in primo capite criminis læsæ maiestatis, vt ibi in tex. Et intellige semper hoc, si scienter id faciat. Et vide rubr. ff. de crim. læsæ maiest.

Fugiens ad hæ
reticos.

Tertiusdecimus modus est, quicumque ad hæreticos fugit, est de hæresi vehementer suspectus. Argumentum est in l. 2. ff. ad l. Iul. maiest. ibi. aut qui exercitum deseruerit. Vnde priuatus etiam quilibet ad hostes confugiens crimen læsæ maiestatis incurrit, vt in l. alleg. Ideo probe factum ab Africa no legimus, qui deuicta Carthagine, quum omnes qui de exercitu Romano ad Pœnos transuerant in suam rede gisset potestatein, eos qui Romani erant, tanquam patriæ fugitiuos crucibus affixit: Latinos vero transfugas tanquam perfidos socios securi percussit. Val. Max. lib. 6. in rubr. de discipl. milit.

Mutuans pec
cunias hære
tico.

Quartusdecimus modus est, quod mutuans pecunias hæretico, est de hæresi vehementer suspectus, si ipsi quoquo modo consilium, auxilium, vel fauorem scienter præstat. textus est in simili in l. cuiusque dolo. vbi Bar. not. ff. ad l. Iul. maiest. Et hanc opinionem tenuit etiam Martinus de Laude in tract. de crimine læsæ maiest. q. 4. & Matth. de Afflict. in c. 1. §. & bona committentium. nu. 66. tit. quæ sint regaliæ, in vsu feudi.

Concitant
ad rebellionē

Quicumque aliquos concitant, seu sollicitant, vt rebellent contra Inquisitionem, vel aliquid faciant in damnum, seu iniuriam eius, vel officij Inquisitionis, sunt de hæresi vehementer suspecti, argumentum & tex. in l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. Ibi. quive milites. Ad idem est tex. in l. 2. & 3. ff. eo. tit. Ita etiam concludit Cardi. in Cle. Pastoralis. de re iudi. in 9. not. Et per Matt. de

de Afflict. in c. 1. §. Quæ sint regaliæ. in §. Et bona committentium. col. 6. n. 69.

Qui literas, vel nuntios mittunt ad hæreticos, vt eis aliquo modo faueant, sunt vehementer de hæresi suspecti, & forte etiam violenter. Nam secundum leges, qui literas, uel nuntios mittunt inimicis Principis (vt supra diximus) incidunt in crimen læsæ maiestatis, si dolo scid agant, vt est tex. in l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. & ibi not. Bar. Cepol. in consi. 17. incip. visa commissione, col. 8. nu. 30. Mart. de Laude in suo tract. de crim. læ. maie. q. 2. Bos. in suo trac. de seditione. in 6. præsupposito. col. 4. n. 15. Ad idem est Ange. in d. l. 1. in fi. ad l. Iul. maie. vbi d. cit. quod ciues auderere debeant ne rebellibus ciuitatis literas mittant, neque eis aliquod signum præbeat per qd contra ciuitatem iuuare possint, aliàs incidunt in crimen læsæ maiest. & idem dicendum de his qui literas portant, vel eunt dolose, & sciēter, vt per Bald. in d. l. 1. ff. ad l. Iul. maiesta. si autem non dolose, sed ignoranter id agatur, arbitramur quod saltem sunt leuiter suspecti, quia hostibus inconsulto Principeliteras, vel nuntios quis mittere non debet, etiā pro priuatis negotijs, & bona fide, quia non solum à malo, sed etiam ab omni specie mali cauendum est. Vide Hier. Gigan. in tract. de crim. læsæ maiest. tit. qualiter, & à quibus. q. 2.

Nuncios mit
tens ad hære
ticos.

Iurans ad hæreticos ire, seu hæreses sequi, vel offendere officium Inquisitionis, etiam si non sequatur effectus, suspectus est de hæresi. Argumentum, quia in crimine læsæ maie. punitur affectus etiam non sequuto effectu. l. quisquis ibi. Eadem enim seueritate. C. ad l. Iul. maiest.

Iurans hære
ses.

Plura tamen considerare debet prudens Inquisitor in tali casu, & magis & minus argere, vel minuere suspicionem. Consideranda enim sunt qualitas personæ iurantis, seu loquentis, locus, & tempus huiusmodi prolatorum verborum. Personæ dico qualitatem considerandam, quia si talia verba dicta essent ab aliquo qui esset leuioris capitis, vel ab ebrio, seu infano, utique non magni esset momenti. tex. in l. 1. C. si quis Imperatori maledix. & ibi glo. in ver. temulentia. Et probantur prædicta per tex. in l. famosa. ff. ad l. Iul. maiest. Similiter consideratur locus, & tempus, quia multa in vno tempore, & vno loco dicta possunt excusari, quæ in alio loco, & tempore prolata non erunt excusabilia. Et vide in d. l. famosa. ff. ad l. Iul. maiest.

Consideranda
circa iuramē
tum

Præter hos, nota ex Zanchi. c. 33. nonnullos casus in quibus quis reditur suspectus de hæresi, & sunt plures. Et primo cum aliquis publicus vsurarius, vel fornicator publicus, seu blasphemator dicit illud non esse peccatum. Secundo quando enitat consortim fidelium. Tertio quando non assumit penitentiam sibi impositam. Quarto quando nunquam audit diuina officia. Quinto quando nunquam Ecclesiæ sacramenta recipit. Adde Fely. in rubr. de hæret. dicentem, qd sacram. communionem singulo anno nō recipiens nō est hæreticus, & adducit tex. not. in auth. de priu. dot. hæret. mulie. non præstan. circa medium, vbi habentur hæc verba. Igi

Usurarius.
Vitans fide
liū cōsortia.
Penitentiam
renuens.

Fugiens diui
na.

Communionē
singulo anno
non recipiens.

Clericus publice contra-
bens.

tur sacram communionem in catholica Ecclesia non percipientes à Deo amabilibus sacerdotibus, hæreticos iuste vocamus. Nam licet nomen Christianorum sibi met imposuerint, verumtamen à Christianorum se si de, & communionem separant, Dei iudicio semetipsos subdi cognoscentes. Hæc Imper. Iustinia. eundem tex. allegat ipse Fely. in cap. Ad abolendam. nu. 2. Sexto quando quis professus, vel in facris constitutus publice contrahit matrimonium. adde per Carer. adductum. nu. 3. 8. qui declarat hæc ad hæresim pertinere, si publice, & notorie fiant, & non clandestine, quia tunc est contra. c. 1. de voto. in 6. & contra Clem. eos qui. de consangu. & affin. cui sententiæ adhærent Iac. Butr. Saly. in l. nemo. C. de sum. tri. Panor. in c. de homine. de celebr. miss. in gl. in vers. verbis. & in c. cum quidam. de iureiuran. & Matth. in consti. inconstitilem. not. 6. quæstio. 7. & Bal. in d. l. nemo. circa fin.

Duas uxores ducens.

Idem quoque dicitur de eo qui duas uxores duxit, vt per Gemin. in c. accusatus. §. sane. de hære. lib. 6. Fely. in d. c. Ad abolendam. nu. 1. qui etiam adducit Lapum in eodem c. accusa. vide etiam Cond. in tract. de hæret. quæst. 9. nu. 4. & 5. & de professo ducente uxorem. vide etiam Panor. in consti. 68. incipien. videtur primo dictus Magister. nu. 4. vbi dicit ex Butrij sententiæ quod si clam contraxit præsumitur de dolo, & ideo Inquisitor debet cognoscere. Siue igitur publice, siue occulte quis ea faciat, per quæ de eius fide suspicio, vel præsumptio oriatur, vigilantes Inquisitores diligenter inquirere possunt habita ratione loci, temporis, personarum, & suspitionis qualitate bene considerata.

Violenter suspectus quis dicitur.

Violenter suspectus de hæresi est ille, qui citatus ad respondendum de fide non vult comparere, & excommunicatus propter hoc perdat in excommunicatione per annum continuum. c. cum contumacia. de hære. li. 6. & similiter quicumque post abiurationem de vehementi iterum cadit in aliam vehementem suspensionem, facit quod dicit Philipp. Franch. in gl. 2. in fi. d. c. cum contumacia. ibi nota mirabilem doctrinam cognoscendi suspensionem violentam. Nam præsumptio violenta inducitur, quando post præsumptionem vehementem superuenit alia præsumptio primam confirmans, quia tunc talis præsumptio vehemens transit in violentam. Idem per Gemin. in d. c. cum contumacia. ibi. Nota optimum tex. ad cognoscendum & c. Et per gl. in c. excommunicamus. eo. tit. §. qui autem.

Fuga ex carcere sibi assignato pro penitentia, facit violentam suspensionem. Zanchinus. cap. 10.

Suspectus violenter de hæresi, punitur quidem vt hæreticus. c. cum contumacia. de hære. li. 6. Est tamen hæreticus præsumptiue tantum, & non vere, secundum Gemin. in d. c. cum contumacia, licet Archid. oppositum sentiat. Et poni debet in sententiâ si est penitens, quod abiuret tanquam violenter suspectus: si autem sit impenitens, tradatur brachio sæculari, secundum c. Ad abolendam. de hære.

Suspe-

Suspectus de hæresi, vel cõuictis penitentibus imponitur pœna pro motu Inquisitoris consideratis considerandis, si in iure non inueniantur de terminatæ pœnæ. Nam talium penitentia communitè non sunt à iure de terminatæ, sed Iudicis arbitrio pro maiori parte relinquuntur. c. Ad abolendam. de hære. c. excommunicamus, eo. tit. & in c. inter sollicitudines. de purg. cano. consueta tamen pœna imponatur, quæ alterari non debet sine vrgenti causa, & ratione.

Suspecti de hæresi siue leuiter siue vehementer, non debent perpetuo immurari, seu perpetuo carceri deputari, sed ad certum tempus in carcerari secundum eorum demerita, & secundum quod Inquisitori videbitur, cum eis postmodum dispensari potest, iuxta capit. vt commissi. de hæret. lib. 6.

Violenter suspectus, & impenitens.

Immurari non debent suspecti tantum de hæresi.

TACENS.

TACENS in his, quibus tenetur contradicere, habetur pro consentiente. Abb. in c. consuluit. de appellationib. Et idem in consti. 89. & in cap. pen. de procur. & c. cum dilectus, de consuet.

Tacens, vel obscure respondens à Iudice iussus, habetur pro confesso. Practica Papien. in for. poss. acti. in additionibus

Tacens in onerosis, & maxime in obligantibus personam regulariter habetur pro contradicente, vt not. gl. nisi ultra taciturnitatem fecerit aliquid actum qui videatur venire ad probationem actus. not. in l. Qui patitur. ff. mand. vel quando interrogatur à Iudice cui tenetur respondere, l. 2. §. quod obseruari. C. de iuram. calumn. Secus in re concupiscibili siue commoda, quia tunc tacens habetur pro consentiente, vt in l. Qui petitur. ff. mand. & hæc est theoria Inno. in c. Genesi, de electi.

Nota tamen quod taciturnitas tertij quandoque facit indicium ad torturam, vt puta, marito interfecto in domo, vxor si taceat per aliquot dies facit indicium contra se, scilicet, quod sit conscia delicti. Bal. in l. Excipiuntur. C. ad Sylla. siue sit honesta persona, siue non. Arg. à simili contra illud qui pluries interfuit colloquijs vel collationibus hæreticorum & tacuit, talis namque taciturnitas reddit ipsum grauiter suspectum, nisi ætas, senectus imbecillitas, vel intellectus hebetudo illum excuset.

Taciturnitas partis præsentis in iudicialibus habetur pro consensu, & sibi præiudicat. in c. 2. de accusat. lib. 6. & l. Cum ostendimus. §. si. ff. de fideius. tuto.

Pro contradicente quando habeatur.

Taciturnitas diuturna.

In iudicialibus.

T E M P V S.

Tempus nonnumquam consideratur ad ipsum delictum grauandum, l. aut facta. §. tempus de pen. & gl. in l. si vt allegas. C. de sicar. & Bal. in consi. 428. Quaedam mulier. circa fi. 5. vol. dicit qd sicut per motionem, & vestigia pedum significatur qualitas luporum, & vulpium, sic & præambulare de nocte, & ad loca suspecta, & per personas suspectas facit suspicionem ad torturam. Decius in c. consuluit. de offi. defeg. num. 8. dicit, qd quando aliquid est tempore noctis dedita opera, tunc præsumptio infurget contra facientem tali tempore. allegat gl. in c. 1. vt Ecclie. benefi. & Ab. in c. 1. de Claudef. despon. Bald. in 17. q. 5. in princ. ait. quod si delictum committatur de nocte, & inuentus fuerit reus illo tempore, præsumptio est contra ipsum, quia tenebræ factæ sunt ad male agendum. l. 1. §. tria luminaria. & Iuriconsulti consentiunt per tempus oriri indicium ante delictum, in delicto, & post delictum, in quibus potest considerari quid occultus, & quid serius futurum sit. Et communiter in tempore perspicendo eius longinquitas consideranda est. Nam sepe oportet commetiri cum tempore negotium, quia per talia accidentia oritur indicium deliberationis.

Negotiū cū tempore metitur.

T E R M I N V S I V R I S.

Terminus iuris est communiter triginta dierum continuorum, non habito respectu an sint feriati, siue non, & ipse terminus incipit currere à die latæ sententiæ siue præcepti, siue à die habitæ notitiæ quo ad absentes, in quo caute aduertendum. ita notatur in c. ab eo. de appellat. li. 6.

Nota etiam quod terminus comparitionis est vltimus dies hora vespere rarum, qua transacta, comparitio erit nulla. Philipp. de Perusio. in c. perfonas. de appell.

Comparitionis terminus.

T E R R I T I O.

Territio nuda & leuis absque dolore cordis non dicitur questio in materia iudiciali, vt l. Item apud Labeonem. §. quæstionis. ff. de iniur. & l. 1. §. quæstionum. ff. ad Silla. Ita diffiniunt. Azo. in summa. de quæstio. & Oldr. in quodam suo tract. quem fecit. de quæstionibus. requiritur enim ad hoc vt quæstionem faciat saltem ductio ad funem, secundū Ang. in d. §. quæstionis. ff. de iniur. vide Bru. de indicijs, & tortu. q. 2. par. 2. n. 1. & 4.

T E S T I S.

De testium materia tractaturi, quo facilius ea quæ sumus scripturi, à ceteris intelligantur, articulatum procedendum arbitramur.

Primo

Primo videndum est de testium quidditate.

Secundo de testium qualitate.

Tertio de testium quantitate, & numero.

Quarto de testium citatione, & coactione.

Quinto de testium approbatione, & reprobatione.

Sexto de testium examinatione.

Septimo de testium variatione, & vacillatione.

Octauo de testium publicatione, & prolatione.

Primo igitur dicimus illos esse testes, quos quisq; ante iudicium sibi placitos alligat, nec cui sit postea liberum, aut dissimulare, aut subtrahere se, vnde & alligati appellantur, à quibus (ait Isidorus in lib. Etymo.) quaritur veritas in iudicio. Et testes dicti sunt, quod testamento adhiberi solent, sicut signatores, qui testamentum signant. Et secundum Grammaticos, testis ab eo dictus est, quod statum causæ tueatur, vel quod ante stat. Ita quod de natura testis est, quod sit in iudicio, vel in causa vocatus ad roborandum iudicium, vel causam. Causam dicimus propter testes, qui apponuntur scripturis publicis, & quod clare intelligat, quæ fiunt, atque ibi dicuntur ad causam, & negotium pertinentia. Et sic patet quid sit testis.

Testes vnde dicti.

Secundo dicimus quo ad testium qualitatem, quod quilibet in dubio testis esse potest, nisi prohibitus reperiat. l. 1. ff. de test. Spec. eo. titu.

Testium qualitas.

§. nunc tractandum. Propter hoc non tantum masculi, sed & feminae in testes possunt produci, & de hoc diffusius vide Bal. in consi. 39. 2. volum.

Feminae et in testimoniū possunt adduci.

secundum tamen diuersitatem testium eorum non quantitas, sed qualitas est consideranda, videlicet qui sint honestiores, ditiores, &c. Testimonium tamen viri præfertur testimonio feminae. c. forus. de ver. sign. & ibi Abb. diffuse, quomodo, & quando mulier possit esse testis, vide in margine.

Nota etiam, quod qui melioris sunt famæ, & qui iuri communi consona, vel aptiora negotio de quo agitur deponunt. Nam, vt dicit Host.

Ceterum ribaldi quid possint.

possent centum ribaldi, & viles ex vna parte, ex alia parte duo talis, & tanta honestatis esse, quod eis potius staretur, quam multitudini. Dignioribus enim testibus magis creditur etiam paucioribus, vt l. 3. ff. de testib. & ibi Bar. & Alex. quod verum est si dignitas est valde magna, aliàs multitudine præualet. Domi. in c. in nostra. de testi. & Bal. in l. testium. C. de testi.

Dignioribus magis creditur.

nisi pro accusato, quia præualet testibus accusatoris etiam dignioribus, similiter & senioribus magis creditur, quam iunioribus, glo. Barto. & Docto. in l. nunquid. ff. si cer. pet. vbi Alex. dicit verum nisi iuniores sint digniores, per §. ordinationem, in authen. de mona. Alex. in l. ob crimen. ff. de testib. Hoc tamen arbitrio Iudicis relinquitur. l. 3. §. ideoq; diuus. & ibi Bar. ff. de magi. conue. & nobilitatem debet Iudex ex officio considerare. Bald. in l. Gracchus. C. de iudi. quia testes debent esse quibus lux veritatis assistat, & fides sincera. Spec. de offi. omni. iud. §. postremo. & quod

Z 4

nulla

Maiores
omni
exceptione
quis sit.
In exceptis
criminibus.

nulla sit verisimilitudo, quod debeant deierare. Abb. in c. in literis, de testib. omni namq; exceptione maior, idest qui nulla legitima exceptione repelli possit, debet esse testis. Abb. in c. i. de confang. & affi. Barb. in cōf. 32. In criminibus tamen exceptis, & in defectum probationum, idest quando veritas aliter haberi non potest, admittuntur testes, qui ex vilitate, & inhabilitate personæ repelluntur. Job crimen. §. si ea. ff. de testi. & specialiter contra hæreticos testes possunt esse credentes, fautores, & defensores, ac eius criminis participes, & etiam excommunicati, vt in c. fidei fauorem, de hære. lib. 6.

* Testis criminofus contra hæreticum ad testimonium admittitur, c. fi. vbi Abb. nu. 4. de testi. c. in fidei fauorem, eo. tit. lib. 6.

Sed nota septem intellectus in eodem c. in fidei fauorem.

Primus quorum est, qd licet regulariter duo testes integri, & omni exceptione maiores ad probandum crimen hæresis, vel aliquod crimen sufficiant. c. in omni negotio. c. licet vniuersis, de testib. c. cum esses. de testi. vt notant Doctores. Duo tamen testes ex his testibus excommunicatis, vel periuris, vel socijs criminis, non sufficiunt ad probandum hoc crimen hæresis. Aretin. in c. fi. de testi. & Boss. in prac. cri. tit. de hære. nu. 4.

Secundus intellectus est, quod licet verum sit, qd in alijs causis criminalibus citra hoc crimen hæresis, numerus testium eorum defectum non suppleat, etiam si sint quatuor, vel quinq; vel plures, vt Bal. in c. testimonium, nu. 5. de testi. & alij Doctores in diuersis locis. Aliter tamen in crimine hæresis in quo in fidei fauorem hoc est speciale, vt numerus testium suppleat eorum defectus, qui sane intellectus recte ex tenore literæ in d. c. in fidei fauorem, colligitur ibi. ex numero testium, & personarum qualitate. Boss. in prac. cri. tit. de hære. nu. 4. sed in crimine hæresis. quamquam causa sit criminalis, & ardua, numerus testium, defectum eorum, & qualitatem supplet. cap. in fidei fauorem, ibi. ex numero testium, de hære. lib. 6. Franc. Squillac. de fi. cath. c. 4.

Tertius erit, qd licet in crimine hæresis, & in alijs criminibus exceptis, socius criminis in testem admittatur, qd id locum non habeat in socio criminis, alijs infamato ex alijs delictis. Ang. in l. in iudicio. ff. de accusatio. Soci. consi. 118. incip. Vifa narratione, vol. 1.

Quartus intellectus sit, qd tex. in d. c. in fidei fauorem procedat, & intelligatur quando in crimine hæresis, & alijs personæ inhabiles in testes admittuntur: secus autem quando per viam accusationis, qui sane intellectus ex tenore d. cap. satis colligitur. ibi. in negotio inquisitionis hæreticæ prauitatis, quem intellectum tenuit glo. ibi. & Io. And. Domini. Franc. & Philip. Nam ille tex. est exorbitans, & ius commune corrigens, & in exorbitantibus non permittitur de iure extensio. l. cum quidam. ff. de lib. & posthu. c. tua. §. si. de decimis: sunt tamen tenentes in contrarium, qd vide licet siue per viam inquisitionis, siue per viam accusationis procedatur, quod

quod huiusmodi testes admittantur. Arch. in d. c. in fidei fauorem, Gundisal. de hære. q. 13. quia in vtroq; casu eadem ratio est fauoris fidei, quæ est ratio finalis, d. cap. qui tamen testes huiusmodi plenam non faciunt probationem, sine alijs adminiculis, etiam in hoc crimine, sed ad penam extraordinariam, vel torturam, vt iam dictum est. Abb. in c. i. num. 7. de confessis, vt in c. per tuas, nu. 4. de simo.

Quintus intellectus est, qd dato, qd ad probandam defensionem alicuius admittantur testes inhabiles, domestici, & familiares, alijq; minus idonei, vt Iaf. in l. vt vim. col. 2. nu. 5. ff. de iust. & iur. & in l. non hoc. nu. 5. in fi. C. vnde legi. & in l. non solum. §. sciendum. ff. de noui ope. nunc. & multi alij Doctores. Ad defensiones tamen hereticorum tales testes inhabiles non admittuntur, & id annuere videtur tex. in eo. c. in fidei fauorem, de qua conclusione est casus expressus in cap. filij, vel hæredes, in fin. de hære. lib. 6. ibi. Non tamen per vxores, filios, familiares, &c. sed per testes fide dignos.

Sextus intellectus est, quod prædicti testes periuri, vel alijs minus idonei, in crimine hæresis admittantur, non ad plenam probationem faciendam, vel penam delicti ordinariam imponendam, sed ad præsumptionem, vel aliquam probationem faciendam, vel etiam ad torturam, vel penam extraordinariam imponendam, quod satis colligitur ex tenore, tex. in d. c. in fidei fauorem, ibi. ex numero testium, & personarum qualitate, & alijs circumstantijs, & verbis, tex. in d. §. licet vero. ibi. si ex manifestis indicijs apparuerit tales. Abb. in c. per tuas, nu. 4. de simo. & in c. i. num. 7. de confessis. Felin. in c. testimonium, nu. 22. de testi. nisi cum prædictis testibus alijs minus idoneis sint aliqua verisimiles coniecturæ, & alijs circumstantiæ, vel adminicula, quo casu pena ordinaria delicti hæretico est iniungenda, quod aliter est in alijs criminibus, iux gl. singul. in l. si filiū. C. de lib. caus. & sit cautus Iudex circa præsumptiones, & coniecturas. Nam sæpe coniecturæ sunt falaces, vt dicit Bal. in l. præcibus. C. de impub. & alijs substi. Nam præsumptio est alicuius facti dubia probatio, vt declarat Abb. & Doctor. in rubr. de præsumptio. & indicium est coniectura quædam ex probabilibus, & non necessarijs adminiculis orta. Bald. in l. ea quidem. C. de accusatio. Merito igitur deciditur in dicto cap. in fidei fauorem, ibi. ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium, aut personarum qualitate, & alijs circumstantijs delictum hæresis probetur, ideo probationis materia in arbitrio Iudicis principaliter, consistit, & eius iudicio relinquatur. l. 3. ibi. Tu magis scire potes. ff. de testib. quia difficilimū est arbitratorem in materia probationis certam posse constituere regulā.

Septimus intellectus, & non reiiciendus est, quod in alijs delictis duæ semiplenæ probationes diuersi generis, & ad eundem finem tendentes, non coniunguntur ad plenam probationem, Bald. in l. prima. §. idem Cornelio. ff. de quæstionibus. Hyppo. in eodem §. idem

§.idem Cornelio.numero 4. & l.de minore. §.plurimum, circa fin. Ali- ter in crimine hæresis, vt apparet ex tenore text. in dicto capitu. in fi- dei fauorem.

Testium qualitas debet deponi in eius depositione, quia eius fides approbatur ex illius dignitate, vt in authen. de test. §. sancimus. Nam magis nobili quàm plebeo, magis honesto quàm inhonesto, magis diuiti quàm pauperi creditur. vt l. testium. §. quæ argumenta. ff. de test. & cap. eo. l. omnes. Ideo testium fides, dignitas, mores, & grauitas sunt examinanda, vt l. in testibus. ff. eo. quia testibus dignioribus etiam pau- cioribus creditur magis quàm pluribus numero, siue ab eadem parte, siue à diuersis producantur, vt Barto. in l. ob carmen. §. si testes. ff. de testi. Et nota etiam, quòd in teste requiritur ætas debita, vt videlicet sit maior viginti annorum, vt l. testium. in fi. ff. de testib. Proximus tamen puber- tati, & doli capax, licet non sit testis perfectus, facit tamen indicium. vt ff. de li. caus. l. fin.

Dignioribus maior fides est adhibenda.

Integer qualis esse debet.

Et nota quòd testis integer, immunis debet esse à quatuor, videli- cet à crimine, infamia, macula, & suspicione. Et primo à crimi- ne, & infamia. Abb. in cap. testimonium, de testib. vbi etiam glo. dicit. Nota quòd testis, qui in crimine detinetur, siue in ciuili, siue in cri- minali repellitur, quia non est credendum contra alios eis qui crimini- bus implicantur, 3. quæstio. 11. neganda. & cap. postulat, & quan- diu in culpa fuerit testimonium ferre non potest, 32. quæstio. 5. præ- ceptum. Criminosus tamen criminosum accusare potest, vt in prædi- ctis iuribus, quia de quo minus videtur, &c. 3. quæstio. 7. cap. infames. §. porro. & 1. quæstio. 1. cap. multi. Emendatus autem admitti debet, quia incipit esse, quòd non fuit, ait glo. vbi supra. de infamia, vide su- pra in ver. Infamia.

Emendatus testis esse potest.

A suspicione etiam debet esse immunis, maxime inimicitæ. vide su- pra in ver. Inimicus.

Corpore vitia- tus repellitur.

Producētis persona est con- sideranda.

Monachus non potest esse testis sine Ab- bat. licentia.

Et à macula animæ, & corporis, quando maxime quis vult testifi- cari contra clericum in causa criminali. Repellitur etiam corpore vitiatu eo casu, quo repelluntur ab ordine, secundum Abba. vide text. cum glo. 2. quæstio. 7. ipsi apostoli. & cap. fin. de testib. Consid- erabitur etiam persona producentis, nam ex qualitate producentis præ- sumitur qualitas testium. In his tamen non potest dari certa regula, sed ex varietate, & qualitate factorum informabitur animus Iudicis. l. 3. ff. de testib. Sic etiam pro qualitate paupertatis, & famæ, pau- per testis an sit acceptandus relinquitur arbitrio Iudicis. Abb. in tract. de testib. vbi etiam dicitur, quòd monachus sine licentia Abbatis non potest esse testis. Et nota, quòd testes debent cognoscere eos à qui- bus, & contra quos inducuntur. Specul. de testib. nisi quando de- ponunt super homicidio ad conuincendum negligentiam iudici, qui denun-

denunciauit homicidium. Abb. in c. cum causam. de testi. Quantæ autem auctoritatis sit ipse iudicis per vicinias constitutus, qui & synodalis dicitur, & denunciator, vide Abb. in c. præterea de testi. cogen.

Sindici aucto- ritas.

Et nota quòd si testis qui examinari non debuit propter reuerentiam eius contra quem examinatur, vt domesticus & familiaris contra domi- num, si examinatur non facit indicium, vt l. 1. §. Diuus Antonius. & §. An- toninus. & l. Diuus. §. ex quibus. & l. maritus. ff. de quæstio. vide Guid. de Suza. de indicijs & tor. nu. 11.

Testis nõ fa- ciens indicium.

Similiter qui non debuit examinari propter ætatem non facit plenum, sed quælequale indicium. vt l. 1. §. Impuberes ad sylia. Testis enim minor annis 14. non debet examinari in causa criminali. l. 3. §. lege Iul. ibi. qui- ve impubes erit. C. de testi. Et hoc quælequale indicium operatur hoc, quòd iudex potest inquirere cum sit leuis probatio. Nam quædam va- lent ad inquirendum, quæ non valent ad decidendum. l. fin. C. de accus. l. qui vltimo. C. de pœnis. Et quod not. Bar. in d. l. maritus. & Bal. in l. fer- uus. C. de testi. est eadem sententia dicens, quod minor 25. annis in causa cri- minali bene facit indicium ad inquirendum, sed non ad decidendum per glo. in d. l. fin. Idem dicimus de eo qui repellitur propter infamiam quod fa- cit quælequale indicium. l. qui vltimo. ff. de pœn.

Nota etiam quòd pro dominis suis testificari possunt famuli nobi- lium, quia præsumuntur nobiles habere famulos honestos, secus autem de famulis cerdonum, & plebeiorum. Inno. in cap. Insinuatione. de offi. deleg. Barba. consil. 3.

Famuli nobi- lium.

Tertio dicendum est de numero testium, sed quia scriptum est Deut. 17. quod in duorum vel trium testium ore peribit qui interficiendus est, & nemo occidatur vno tantum contra se dicente testimonium, Primo videbimus de efficacia duorum, & si quandoq;, & quare plures duobus requiruntur. Secundo de validitate, & robore vnus testis. Tertio de sin- gularitate ipsorum testium.

Numerus.

Et primo aduertendum est differentiam non modicam esse inter testes quos legitimos seu contestes vocamus, & testes separatos, seu singulares. Nam contestes dicuntur testes qui eodem modo, in eodem loco, sub eo- dem tempore, eodem sensu corporeo, vtputa visu, vel auditu percepe- runt eundem actum, vel aliquo interuallo, si actus est continuus, vt sunt videntes per fixuram aliquam vnus post alium, actum spoliationis, forni- cationis, vel ludi. Singulares autem testes dicuntur qui deponunt super diuersis factis, ita quod quilibet est singularis ex dicto suo, quod intellige re- spectu obiecti. Nam respectu percipiendi semper testes sunt singulares, quia sensus meus per quem ego percipio non est tuus, sed meus, nec con- tra tuus est meus. Sed dicuntur contestes, & non singulares, quando obiectum super quo deponunt fuit repræsentatum sensibus testium eo- dem tempore. Nam tunc videntur deponere de eodem facto, quia diuer- sitas

Testium diffe- rentia.

Contestes qui dicantur.

Singulares te- stes qui dicantur.

Plures duo-
bus quoadq;
testes requi-
runtur.

Ius diuinum
limitare quis
possit, & in-
terpretari.

Duo nō suffi-
ciunt ad pro-
bandū aliqū
esse bonæ, vel
malæ famæ.

Quando sunt
pares.

litas temporum potest inducere diuersitatem rerum, & actorum, & testes habent necessario concludere, vt in c. in præsentia. de proba. & Abb. in c. bonæ memoriæ. de electio. His præmissis nota quod mens, & sensus illius iam allegatæ auctoritatis, videlicet in ore duorum, vel trium testium &c. non fuit, neque est quod plures duobus, vel tribus testes non possint adhiberi, sed non pauciores, sed solum innuere voluit quod omnis causa possit instrui per duos, vel tres testes, ita quod necessario non exigantur plures, non tamen negat quin plures possint adhiberi. Et si diceres quomodo in aliquibus casibus requiruntur ultra duos, vt not. gl. in c. licet. de ver. sig. dic. quod id fuit inductum ex dispensatione Principis, qui potuit ex causa ius diuinum limitare, & interpretari, iuxta not. per Inno. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. Et per legistas, & maxime Bart. in l. fin. C. si contra ius, vel vti. pu. imo princeps ex causa etiam priuilegium conferendo in certis causis, vel certa qualitate personarum inspecta, potest statuere vt vni tantum credatur, & sic recedere ab illa iuris diuini regula, In ore duorum, vel trium &c. Abba. in cap. super nobis. de testi. Et in c. sicut de consuetudine. de proba. allegando textum imperatoris dicentis, quod in causis vertentibus in ciuili prætorio crederetur solius Episcopi testimonio. Testes ergo duo requiruntur regulariter, & sufficiunt in omni negotio. l. vbi numerus. ff. de testi. & c. in omni. de testi. & in c. nouit. de iudi. Et etiã cōtra hæreticos in causa fidei duo requiruntur. Cardi. in Cle. 2. §. eo. sed ad iudicium faciendum, vt infra dicitur.

Nota tamē interim, quod testes duo non sufficiunt ad probandum quem esse bonæ, vel malæ famæ, & vitæ, vt dicit Angel. in authen. quomodo oportet Episcopos. §. quam. duo tamen affirmantes vincunt duos negantes. Insti. de vti. stip. §. item verborum. sicut duobus affirmantibus de metu magis creditur, quàm mille liberam voluntatem affirmantibus. Inno. in c. super hoc. de renunciat. quia deponentes super metu, deponunt super actu perceptibili sensu corporeo, alij autem de actu intrinseco. Abba. in cap. perlatum. de his quæ vi. met. Duo testes quod Titius occidit Caium, & duo quod Seius occidit Caium, probant contra Titium, & Seium, nisi deponant de diuersis temporibus. Bar. in l. 2. ff. de bonorum possess. Bald. in consi. 158.

Testes si sunt pares, illi cum quibus concurrat informatio facta per iudicem prævalent etiam per vnum alium testem nō legitime receptum. glo. & Bar. in c. 1. §. si duo. de pa. tenen. & Alex. in cons. 99. tertiæ partis.

* Testes singulares in crimine hæresis plene probare affirmat Butr. in l. Arriani, & glo. ibi. c. de hære. Salic. in l. quicumque. C. eodem. tit. de hære. Bal. in c. cum omnes. de constit. Alex. cons. 72. incip. Inspecto diligenter. num. 4. vol. 1. & multi alij Doctores dicentes, quod ad probandum aliquem esse hereticum in genere sufficit per testes singulares diuersas illius hæreses probare, vt si vnus dicat aliquem negasse diuinitatem Christi, al-

ter

ter eundem negasse realitatem Christi in sacramento Eucharistiæ, quæ opinio quandoq; practicatur, licet forte tutius esset, quod fieret constitutum; sed Ant. de Butr. in cap. cum oporteat. de accusa. est contrariæ opinionis, quia sunt testes singulares, Alex. cons. 19. in his quæ themate. nu. 21. vol. 4. consi. 100. super primo. nu. 6. vol. 1. Squilacan. de si. catho. c. 34. & 35. & hæc opinio rationabilior videtur, quia non est numerus testium, sed singuli singula dicunt, immo dictum vnius debilitat dictum alterius, ideo tamen vel minus probant mille testes singulares, quàm vnus testis, vt dicit Bal. in l. iururandi. nu. 4. C. de testi. & c. tam literis, eodem tit. & in l. de quibus. versi. sed nunquid. ff. de legi. Ideo in supplementum probationis habenti plures testes singulares non defertur iuramentum. Iaf. in rep. l. admonendi. nu. 256. ff. de iureiur.

Testium singularitas alia est obstatiua, & ista omnino infringit testimonium, alia est adminiculatiua, & ista testimonium coadiuuat, vt dicit Bal. in c. licet causam. nu. 11. de prolon. Et nota quod singularitas testium aliquando est cū cōtrarietate, interdū cum diuersitate, interdum cum connexitate: quando cum contrarietate est, nihil probat: quando cum diuersitate, idest cum est circa diuersa tunc tantum mille quantum vnus probant: quando autem singularitas inuenitur in rebus connexis, vel in eis quæ ad vnum finem tendunt, tunc vnius alterius dictum coadiuuat vt quando vnus dicit se vidisse T. numerasse H. decem aureos, & alter dicit se audiuisse ab ipso H. decem aureos se recepisse à prædicto T. ita Bal. vbi supra.

De testium autem validitate dicturi, primo de solius, & nudi testis sufficientia, secundo de eiusdem fama, & cæteris adminiculis ornati efficacia subiungemus.

De primo igitur notandum est, quod testis vnus facit iudicium non delatiuum iuramenti, sed purgatiuum per tormenta, vt ff. de quæstio. l. maritus, &c. ad l. Iul. maieft. l. si quis, dummodo talis testis sit omni exceptione maior. Et dicimus delatiuum iuramenti, quia secundum Inno. & Bal. in l. si quis per triginta. C. de feud. dif. testis vnius probatio iuramentum non trahit post se, semiplenam enim facit probationem, sicut duo faciunt plenam. Nec obstat, quod vox vnius vox nullius, quia illud procedit quoad plenam probationem, non quoad semiplenam, quod probatur in c. ex insinuatione, de procur. & in c. si. de succes. ab intest. facit l. 3. §. causa. ff. ad carbo. & hoc communiter tenent doctores, tam legistæ, quàm canonistæ, nisi testis patiat exceptionem, vt dictum est, & deponat super facto, & non super iudicio, quia tunc solum probaret iudicium, vt glo. & Bar. in l. si. C. de iudi. si enim esset patiens exceptionem, vt quia consanguineus, vel amicus, vel etiam quia causa plures testes duobus requirit, tunc licet testis faceret præsumptionem, non tamen semiplenam probationem. Abb. in c. vlt. de iureiur. in margine.

Nota

Purgatiuum
iudicii facit
testis vnus.

Vnus quādo
probare dica-
tur.

Nota etiam quod testis vnus dicitur semiplene probare, quando de-
positio concernit præiudicium alicuius, sed plene probat quando nullius
præiudicium concernit. Innoc. in cap. 1. de sepul. Similiter testis vnus
sufficit in certis casibus, videlicet, si concurrunt alia adminicula, vt l.
admonendi. & l. in bona fide, de iureiur. Item vni medico si plures de-
sint creditur in arte sua.

Testimonio vnus iuxta glo. & Hug. iudex quandoq; credit tanquam
homo scilicet ad præsumptionem, sed nūquam tanquam iudex, scilicet ad
condemnationem, vel ferendam sententiam, vbi res agitur in forma iudi-
cij. 34. q. 2. Admonere. Et de test. c. licet. in fin. & c. veniens.

Vni tantum
quando cre-
datur.

Item in causis paruis si testis est honesta persona. Butri. in c. veniens
pri. de testi. Iason in l. admonendi. de iureiur. Item quando testator man-
dat stari dicto vnus. Bald. in l. Theopompus. ff. de offic. præla. Item in
nuncio publico. Item notario asserenti manu sua scriptum instrumen-
tum de quo dubitatur. Item testi vnico reuelanti insidias, vel conspira-
tionem, vel crimen læsæ maiestatis. c. si quis. dist. 79. Spec. de testi. §. restat
Card. in Clem. 1. §. fin. vlt. q. de vsur. vbi dicit idem de hæresi. & simonia.
Item de consensu partium, vel publico officiali. Alex. in l. 1. §. fin. de ver.
fig. & Abb. in c. proposuisti. de proba. Item soli sacerdoti de peracta pœ-
nitentia, & similia. de quibus vide glo. in c. nuper. de testi. & Host. in cili-
cet. de testi. Et Spec. §. restat. eo. tit.

Testi soli non creditur de facto proprio, secus de alieno. Paul. de Ca-
stro in consi. 368. & in l. seruos. C. de testi. & Alex. in l. 2. §. si absens. ff. si
ex nox. cau. aga.

Ad impediē-
dū matrimo-
nium.

Nota etiam, qd testis vnus facit quandoque plenam probationem ad
matrimonium impediendum, vt c. præterea. de spons. & c. nuper. de testi.
& vbiunque agitur ad peccatum impediendum. nec cum diminuitur
ius alterius, sufficit vnus dictum. glo. in c. nuper. de testi. Abb. in c. super
eo. de testi. & c. at si. de iudi. & licet non frangat vim instrumenti, quia vox
vnus vox nullius. C. de testi. l. iusiurandum consi. attamen secundum Bal.
in consi. 166. 2. partis facit indicium ad torturam, ita quod vterq; debet
torqueri, sed tabellioni perseveranti magis creditur quam testi, propter
publicam auctoritatem.

Testis sipa-
tus.

De teste autem fama, & alijs adminiculis stipato dicimus, quod testis
vnus, etiam cum fama sufficienter crimen non verificat. gl. in c. vnus.
de testi. & Præpositus in c. presbyter. 3. q. 4. secus autem si aliquibus indi-
cijs sit munitus, quia tunc probat. Bar. in l. 1. §. Idem Cornelio. videas hic
casum. ff. de quæsti. licet indicia non plene probent. glo. in ver. deficit. l.
comprobatio. ff. de proba. Probat etiam testis vnus cum confessione
absente parte, secundum Bar. l. admonendi. de iustit. & iure.

Testes primo loco examinati parte non citata, nihil concludunt. c. 2. de
testib. si postea repeti referunt se ad primas depositiones absque quod
nec

nec verbum exprimant de his quæ primo loco dixerunt, eis nulla est fides
adhibenda. Bald. & Salic. in l. iusiurandi. & in l. fin. C. de testi. quæ quidem
procedunt præsertim in criminalibus, in quibus testes debent in spe-
cie deponere, non autem se referre ad alias depositiones. Corne. cons. 56.
col. ff. lib. 1. Soci. consi. 40. l. 3.

Nota etiam quod testis vnus de infamia præualet communi opinio-
ni contrariæ ad Inquisitionem faciendam, argumentum. 2. q. 5. c. manda-
sti. & argu. ad hoc, quia si soli Episcopo esset suspectus, potest indici pur-
gatio. 2. q. 5. c. Omnibus. Ergo ab vno potest procedere infamatio, etiam
si semel tantum suspectus est. in c. qualiter, & quando. de accusa. Bal. in l.
Calsius. ff. de senat.

Nota etiam quod testis vnus si contradicit pluribus, aut testes sunt
consubstantiales, & necessarij ad eundem actum, & tunc vnus contradi-
ctio nocet. vt l. 1. ff. quemadmodum testamentum aperi. Aut eorum con-
sonantia non est necessaria, nec numerus, nec vox vnus vox nullius. Bal.
in c. in nostra. de testi. Si autem plures pluribus contradicunt, & tunc re-
fert aut sunt producti ex eadem parte, & tunc aut possunt ad concordiam
reduci, & reducuntur, aut non, & tunc statur melioribus. Nam qui pro-
ducit testes non intendit dicta eorum confiteri, quia ignorat ea, & ideo
potest quorundam attestations approbare, & aliorum reprobrare, sed il-
le qui producit instrumenta intelligitur ea confiteri contraria, & sic valet
confessio. Bal. in c. in nostra. de testibus.

Testis vnus non facit indicium ad torturam. Bal. in l. 2. C. quo. op. refe-
rens Io. And. ita tenentem. Idem tenet Abb. in c. tertio loco. in 5. col. de
proba. Et in c. Cum in cōtemplatione. de reg. iur. pro quo adducitur quia
quando sunt indicia pro reo, tunc indicia contra eū debent esse multum
urgentia, vt superent illa quæ faciunt pro. & ita habetur in l. 1. §. 1. ff. de
quæstio. Angel. de male. in ver. fama. in ver. & prædicta procedunt. Testis
tamen de visu facit indicium ad torturam, quando scilicet est fide dignus,
& omni exceptione maior. Bal. in l. 2. C. quo. app. & Bar. in l. fin. ff. de quæ-
stio. & ita communiter tenent doctores. vide Hippo. in sua pract. in §. dili-
genter. & intellige quod vnus testis de visu facit indicium, quando alię cir-
cūstantiæ non resistunt, sec. Bal. in l. 2. C. quo. appe. Et nota quod licet te-
stis singularis non probet, facit tamen aliqualem præsumptionem, & ideo
si sint plures testes singulares de singulis iudicijs deponentes, facient plu-
res præsumptiones, ex quibus vnum poterit resultare indicium ad tortu-
ram. ar. in l. instrumenta domestica. C. de proba. & l. 2. §. etas. ff. de excusat.
tu. vide Brun. de iudicijs & tort. q. 2. 1. part. nu. 5.

An autem plures testes singulares super diuersis iudicijs deponentes
coniungantur ad faciendum probationem, vt oriatur indicium ad tor-
turam, Bald. in l. si quis ex argentarijs. §. 1. C. de eden. dicit quod si spe-
cies probationum sunt in sua specie imperfecte, verbi gratia, vnus testis
probet

Testis vnus
de infamia
opinionis præ-
ualet commu-
ni.

Singularis te-
stis quid fa-
ciat.

probet de veritate, vnus de fama, vnus de indicio, hæc probatio non valeat, quia non est in sua specie perfecta. Nam vnus testis de fama nõ probat famam, vnus testis de indicio non probat indicium, imo requiruntur salté duo testes. l. si. C. fami. ercif. & ibi no. & per Inno. in c. sicut, de simo. & dicit Alex. in consi. 181. in causa Angelorum. col. 2. vers. rursus. volu. 2. quod vbiq; contingat fieri probatio indicij per vnum testem, & similiter si fiet probatio de alio indicio per vnum alium testem, vbi requirebantur duo, tunc tales testes singulares non iunguntur ad faciendum vnum indicium perfectum, quia vnumquodq; de per se est imperfectum, vt per Bal. in d. l. si quis ex argentarijs, sed si species probationum sunt in sua specie perfecte, testium singularium pluralitas licet non faciat perfectam probationem ad conuincendum, facit tamen ad inuestigandum, & torturam, quia vt ait Brun. in tract. de indicijs. vnus testis facit aliqualem præsumptionem, & ideo si plures sint testes singulares, de singulis indicijs deponentes, dicuntur plures præsumptiones, quæ faciunt vnum indicium ad torturam, argum. l. instrumenta domestica. C. de proba. & d. l. 2. §. ætas. Pone, quod vnus testis dicit se vidisse Seium vulneratum, & in terrâ prostratum, & interrogatus quis eum vulnerauit, respondit, Titius. Hic est vnus testis super indicio deponens: alius dicit se vidisse Titium sanguine aspersum, & euntem ense euaginato: alius dicit se vidisse hunc Titium exeuntem directo tramite versus nemora, ac se latitantem. Certe hi singuli testes de singulis indicijs deponunt, & tamen nemo sanæ mentis negabit quin hæc præsumptiones faciant sufficiens indicium ad torturam, arg. d. l. & illius regulæ. Et quæ non profunt singula, iuncta iuant, subdens idem Brun. quod Io. de Monte sperel. in l. admonendi, de iureiur. dicit quod licet plures semiplenæ non coniungantur ad faciendam vnam plenam, tamen coniunguntur ad faciendum indicium. argum. l. si. C. de proba. & multo verius quando singuli testes essent multum notabiles, & magnæ autoritatis, quoniam licet testes singulares non probent, si tamen sint ita notabiles, quod adducant Iudicem ad indubitam fidem, Iudex non debet curare de illa singularitate, per dictum Pau. de Castr. in l. Lucius. in recollectis. Florentinis. & breuiter de hoc verum esse maxime quando dictum vnus coadiuuat dictum alicuius testis. Bal. in c. licet causam, de proba. dicens qd singularitas testium coniungitur quando dictum vnus coadiuuat dictum alterius, maxime quando delictum est occultè perpetratum, per ea quæ voluit Ant. de Butr. in a. veniens, de fid. test.

Singularitas
fortificata.

Testes singulares non probant in crimine hæresis, vbi agitur ad condemnationem penarum, secus si ad iniungendam pœnitentiam. Squil. in trac. de sum. tri. & fid. cath. q. 34. & vbi agitur in crimine hæresis de imponenda pœna vltimi supplicij requiruntur testes, vt in alijs criminibus. Paul. Gril. in suo tract. de hære. q. fin. & testes singulares in crimine hæresis

hæresis non probant. Hippol. post Archid. Innoe. Ant. & alios, quos allegat in consi. 109. nu. 7.

Singulares autem testes dicuntur qui deponunt (vt supra dictum est) super diuersis factis, ita quod quilibet est singularis ex dicto suo, intelligi mus respectu obiecti quod id est discrepantes, & non consonantes in idem rei factum, vel finem, vel circumstantijs variantes, vt dicit Bald. in c. ingeniosi. de elect. vbi allegat. l. qui sententiam. C. de penis. quia testium singularitas attenditur ex fine. Non enim possunt dici singulares testes, cum tendunt ad vnum rei finem, vt glo. in c. dudum. de con. coniug. Et nota quod omnis testis est singularis, & deponit de eo quod solus scit, & alius non scit, vel si scit non deponit de eodem. Secundo aduerte, quod idem dicitur duobus modis, scilicet idem genere, vt in genere hæresis si vnus dicit aliquem hæreticum, quia audiuit illum negantem incarnationem, alius resurrectionem Christi, dicit Butrius quod probatur hæresis in genere, quia consonant in vnum finem. Et pro hoc facit id, quod dicit Abb. in c. cum Ioannes. de fi. instru. Ex hoc (ait) nota, quod vbi ad probandum vnum totum, vel quid certum inducuntur testes, non est necesse quod testes deponant super toto, sed satis est, quod ex dictis omnium testium, & partium confessione eliciatur id, quod erat necessario probandum.

Singulares
qui sint.

Idē duobus
modis.

Alij autem contrarium dicunt, quia genus non probatur nisi quia representatur in specie, idem autem specie non probatur nisi per testes comprehendentes notitiam rei eodem sensu, eodem loco, & eodem tempore, sine aliqua differentia, vt C. de testi. l. testium.

Testes duo singulares faciunt duo indicia, dummodo vnus non infringat alium. l. maritus. ff. de quæst. Bal. in consi. 281. secundæ partis.

Testes plures duobus quandoque requiruntur, maxime in ciuilibus in certis causis, nec iura id requirementia sunt irrationabilia, quia approbata sunt per ius canonicum. Abb. in c. cum esses. & c. licet de test. multitudo tamen testium potest à Iudice augeri, & minui, secundum causæ qualitatem, vt dicit Abb. in c. cum causam. de testi. quæ autem sint causæ requirentes plures testes duobus, vide Host. in summ. de testibus. §. quotus.

Nota tamen sub breuitate, quod in depositione Cardinalium, & Episcoporum requiruntur testes, septuagintaduopresbyterorum, quadragintaquatuor diaconorum, sexdecim subdiaconorum, & inferiorum sex, quando videlicet sunt minus idonei testes, secundum Gratianum. Aduerte tamen optimam declarationem Abbatis in cap. cum resses. de testam. & vltimis volum. & est, quod non debet ita de facili fallitas præsumi, vbi ad minus sunt quatuor testes, cum Papa qui superiorem non habet, possit conuinci duobus testibus, vt not. glos. in cap. Pre. ful. 2. quæst. 4. Nec obstat si diceretur, quod etiam de iure canonico est dare casum, vbi requiruntur septuaginta duo testes, vt cum agitur contra

In Cardina-
lium deposi-
tione quot te-
stes requirun-
tur.

Testes minus idonei.

Præscriptio quare sit inuenta.

Ius diuinum. Ius civile.

Ius canonicum.

Septē testes in testamētis quare.

In testamento, vel codicillo.

A parte, vel à Iudice, testis citari debet.

Episcopum Cardinalem, vt habetur in præallegato capit. præsul. quia dicimus quod ille textus intelligitur quando testes non sunt idonei, nec omni exceptione maiores: secus autem quando essent laudabilis vitæ, quia tunc sufficerent duo testes, vt dicit Gratianus in c. si. 2. q. 4. & pro prædictis facit qd in simili habemus in præscriptione. Nam ius civile adiuuenit præscriptionem, tam cum bona quam cum mala fide, vt 16. q. 3. §. potest. vt finis imponeretur litibus, & vt negligentia puniretur. Ius autem canonicum superueniens approbavit præscriptionem quatenus erit sine peccato, & reprobat rigorem iuris civilis, quia reprobat præscriptionem cum mala fide. vt in c. si. de præscrip. sic facit hic Papaziam reprobat rigorem iuris civilis quatenus exigebat septem testes, & approbat eam motiuam iuris civilis, & ob hanc eam motiuam obseruandum statuit, qd in testamentis vltra duos testes interesset presbyter parochialis. & pro hoc facit in simili. Nam regula iuris diuini licet habeat, non occides &c. ius tñ civile certo casu determinato potestatem vxorem in adulterio deprehensam occidendi hēt, & sic illa regula iuris diuini restringebatur: ius vero canonicum superueniens illū rigorem iuris civilis abstulit, vt in c. inter hæc. & c. admonere. 33. q. 2. sed volens puidere maritis, statuit quod vxores peccantes ligandi, & eas moderatè corrigendi mariti haberent potestatem. vt 7. q. 1. c. sicut. Et 33. q. 2. placuit. Ita in proposito Papa improbat rigorem iuris civilis quatenus in testamētis exigebat septē testes, & puidit falsitati, statuendo qd adhiberetur presentia presbyteri parochialis cū duobus testibus. In testamento aut inter filios duo testes, vel etiā duæ feminae suffiunt. in l. hac cōsult. ff. de test. Aduerte tñ qd in testamento nuncupatiuo requiruntur septē qui sint habiles, vel octo, quorum duo possunt esse inhabiles, vel et testamento in scriptis, si testator nesciuit scribere. vt in l. hac cōsult. ff. de test. vide diffusius Host. in summa, vbi inuenies quod in codicillis requiruntur quinque testes, & totidē in donatione causa mortis.

Quarto agendum est de testium citatione, & coactione. circa quorū considerationem notandum est, quod cum testis non possit proprio motu in iudicio, & maxime in criminalibus testificari, sed oporteat qd siue à parte, siue à Iudice vocetur, vt Bal. in c. cū contra. de test. Taliter quod testis spontaneus seu voluntarius dicitur qui examinatus non à parte productus, nec à Iudice citatus, vel à parte citatus, sed non citatus venit, vel citatus à Iudice poterat ex aliqua causa recusare vt cogere ad testificandum. Nam in prædictis omnibus casibus dicitur spontanea attestatio, secundum Bar. in l. Post legatum. §. his vero. supra. de his quibus vt indign. Et Ioan. de Imo. in c. 1. de iudi. Et aliqua ponit Ioan. de Ana. in c. Minimus. de accus. Ideo volens testes producere (ait Specu. §. qualiter, de test.) facias eos per iudicem vocari, quia si se ingerat, quodammodo sunt suspecti. ff. de procur. l. quæ omnia. C. de test. nisi testis reperiatur tunc in iudicio, quia tunc citatio non est necessaria. Ioan. And. in c. fin. de elect. lib. 6.

lib. 6. Bar. in l. furioso. de rei iudi. & rub. ff. de in ius vocan. vel secundum Prepositum in c. si debitum. 3. q. 9. ex transitu audiat illud super quo deponunt, vel si venit ad locū ob aliam causam. Et nota, qd quando testium nomina non possunt haberi, per edictum etiam sub excommunicationis pœna possunt citari. Abb. in c. ad nostram, de iure iur. & citatus nolens comparere potest excommunicari, suspendi, & etiam deponi. Abb. in c. cum super. de test. cog. imo cogetur per multæ indictionē. ff. si quis ius dicen. non obtē. l. vnica. Priuilegiati à testimonio reddendo non possunt cogi ad illud reddendum, quando aliter testes haberi possunt, sed cum aliter haberi non possunt, cogi possunt. Abb. in c. causam, de test. cog. & qui se excusare possunt à non ferendo testimonio, non coguntur, vt sunt valedudinarij, senes, & alij, de quibus Specu. de test. §. de testium compulsione, loquitur.

Cogi quādo possunt testes etiam exēpti.

In criminalibus autem secundum canones non sunt testes cogendi, sed admonendi, c. ex parte, de test. nisi in defectum probationum. Abb. in c. veniens, de testi. cog. Sed nota, quod dicit Bald. in c. cum contra. de test. quod si sibi magnum imminet periculum ne delicta remaneant impunita, debent cogi testes. Et nota, qd in causa criminali testes debent remitti ad Iudicem causæ, etiam si sint extra prouinciam, & sic debet limitari. l. si quando. C. de test. quæ dicit, quod extra prouinciam vocandi non sunt. Abb. in c. constitutus, de fideius. & in c. cum causam, de testi.

Notabile.

In civilibus autem regulariter si se odio, gratia, timore, vel fauore subtraxerint, vt in c. 1. de test. cog. & quandoq; etiam in criminalibus. Et iurare non debent testes in diebus festiuis, licet ad apponendum cogi possint, c. omnes dies, de ferijs. & ibi Abb.

Testis qui cogi non potest ad deponendum, si coacte deposuerit non facit iudicium aliquod etiam ad procedendum. l. 1. §. si seruus. il. 1. & ibi Bar. & Bal. & Salic. in l. seruos. C. de testi. qui autem sint illi, qui compelli non possunt ad dicendum testimonium, enūmerantur in l. lege Iulia, & quatuor sequentibus legibus. C. de testi.

Coadus.

Si autem isti qui non possunt cogi, voluntarie deposuerint, nō faciunt iudicium, vt in d. l. à contrario sensu, & ad hoc, qd isti tales dicantur deposuisse, debet istud notari penes acta, alias præsumerentur deponere inuiti, prout voluit Bar. in authen. presbyteros, in q. C. de Episc. & cler. dicens, quod cum tales testes producantur volentes, scribi faciat in actis, quod volentes testificantur, & deponunt, alias præsupponerentur inuiti, vide Ant. Blan. de iudicijs, nu. 36.

Voluntarius.

Intellige prædicta, quod isti inuiti nō possunt compelli, nisi in casu quo veritas aliter haberi non potest, prout voluit Host. & omnes Doc. in c. 1. de test. cog. & hoc ne veritas occultetur: quando autem veritas aliter haberi non potest intelligitur, quando ex natura negotij, vel facti verisimiliter haberi non potest. ita intelligit Ant. Butr. in c. tertio loco, de proba.

Aduerte etiam, quod ille, qui vult compellere testem ad deponendum sub prætextu, quod veritas aliter haberi non possit, debet illud probare, ita dicunt Butri. Innocen. & Felin. in cap. super eo. de test. cog. ea ratione, quia ipsi testes fundant executionem suam in iure communi, ideo volens in certo casu testes compellere, debet exceptionem, & casum compulsionis probare, not. gloss. in clemen. Felin. de rescriptio. in ver. creatum.

Coactus non
presumitur
inimicus.

Testis coactus non presumitur inimicus, prout dicunt doctor. in c. meminimus, & in cap. cum te, de accusa. quia vt dicit Hostien. in d. c. meminimus, bonum obedientie ab omni suspitione excusat ipsum testem. c. quid culpatur, 2. q. 1. & c. ad aures, de temp. ordin. & ex ista ratione omnes secuti sunt hanc sententiam. Et intellige, qd ille qui coactus deposuit non presumitur inimicus ex parte, sed ille contra quem deposuit si grauat per tale dictum inimicitiam contrahat cum teste, adeo qd ille contra quem testes deponit non possit esse testis contra eum, nec ipsum accusare ex præsumpta inimicitia.

Aduerte ad vnum, quod dicit Bart. in l. post legatum. §. his vero, supra de his quibus vt indig. quod licet quis cogatur dicere testimonium, non tamen cogitur sic dicere, vt eius dicto stetur, maxime si grauaerit defunctum.

An autem testes possint compelli quando Iudex procedit, vel visitando, vel confirmando, vel in capite, vel in membris inquirendo, vel contra certam personam super crimine de quo laborat infamia, Spec. de Inquisi. §. nunc tractemus, in fi. videtur velle, quod non cogatur. Cuius contrarium verius videtur, quando. s. inquiritur tam in capite, quam in membris, vel contra singularem personam fama deferente, per Decret. qualiter, & quando, il. 1. de accusa. Item quia expedire videtur reip. peccata nocentium esse nota. Et nota, qd in crimine hæresis indistincte testes compelli possunt ad testificandum. Abb. in c. dilectorum, de test. cogen. licet in alijs criminibus sint opiniones, in quo quidem crimine hæresis statur ultimo dicto testis, maxime si est in fauorem fidei. vide Franc. Ponz. in trac. de lamijs, nu. 84.

Quando testificari cogatur testis.

Testis qui testificatus est in vna causa, non compellitur testificari coram alio Iudice, nisi probationes deficient, & hoc ne incurrat in plures inimicitias. Abb. in cap. cæterum, de test. cogen. Nota etiam, quod si quis iuramento se astringat ad non dicendum testimonium, quod potest cogi non obstante tali iuramento, quia celare veritatem est peccatum, vt in c. quisquis, 1. q. 3. & c. 1. de cri. fals. imo auctoritate propria talis potest venire, vt in c. nostris, de iureiur. vide Spec. de testi. compulsionem. Et nota quod testes eo ipso, quod sunt nominati, coguntur testificari, licet per alios veritas possit haberi, quia eo ipso, quod se subtrahunt, præsumuntur quod odio, vel amore se subtrahant, nisi causa sit criminalis, quia tunc

Testes se subtrahens.

non

non sunt cogendi, nisi appareat quod simus in casu, in quo possint in criminali compelli. c. peruenit. 2. de testi. cog. nisi sint priuilegiati, qui tunc non compelluntur, nisi quando veritas aliter haberi non potest, vt glo. in c. statutum. 2. q. 6. Et Ioan. Andr. in c. 1. de testi. cogen. Et Præpositus in d. cap. statutum.

Quinto dicendum est de testimonio approbatione, seu reprobatione. Circa quod sciendum est, quod omnes qui non reprobantur, vel videntur reprobari, videntur approbati.

Et primo reprobantur qui sine iuramento deponunt, non solum quando nullo modo iurarunt, sed etiam quando iurant super certo articulo, & deponunt extra illum, & illis septem modis quos ponit Abb. in c. testimonium. de test. in causa criminali, & tribus in causa civili.

Qui reproba-
ri debent tes-
tes.

Primus illorum septem est, si quis perseverat in crimine. hinc infertur quod clericus concubiniarius non potest esse testis etiam in civili, cum ille concubinatus sit graue crimen, c. nullus. dist. 3. 2. & c. præterea. & c. accepimus. de æta. & qualit. ordi.

In crimine
perseuerans.

Secundus casus est, si est infamis infamia iuris.

Et nota, quod testes infames, & inhabiles admittuntur in causa hæresis, vt in c. in fidei fauorem. cum triplici declaratione.

Infamis.

Prima est, vt admittantur ad indicia tantum, non autem ad condemnationem, vt patet ex notatis per Jason. in l. prima. in secunda lectura, nu. 51. & 53. C. de sum. Tri. & fi. ca.

Secunda est, si ex verisimilibus coniecturis, & ex testimonio qualitate, & alijs circumstantijs de falso non sint suspecti.

Tertia est, vt admittantur non obstante eorum infamia, & inhabilitate, remotis exceptionibus, quæ competebant contra eorum personas. sed contra eorum dicta potest opponi omnes exceptio, quæ de iure competit contra alios testes, & propterea si sunt, vt puta contrarij sibi ipsis, & alijs conteltibus, nõ probant, l. eos. vbi Bar. & alij. ff. ad l. Cornel. de falsis, cum alijs vulgaribus. Alias sequeretur absurdissimus intellectus, vt magis crederetur testi inhabili, & infami, quam testi integræ vitæ, cui contrarie tatis, & vacillationis obstaret exceptio, & retento hoc absurdo in intellectu non obstaret testi infami. & consequenter melioris conditionis essent infames, quam viri probi, contra argumenta. l. Non solum. ff. de noxa. action.

Tertius casus est, si est periurus, an autem procedat in transgressione cuiuslibet iuramenti, maxime temerarij, dicitur infra.

Periurus.

Quartus casus est, si alias instituta accusatione contra eum fuit de crimine conuictus, licet nunc sit emendatus, nõ enim prodest ad hoc quod admittatur in causa criminali, criminaliter mota.

De crimine
conuictus.

Quintus casus est, si fuit alias de crimine confessus in iudicio, nec fuit emendatus.

Non emenda-
tus.

Sextus casus est, si potest modo per exceptionem conuinci, intellige, quod alias commisit crimen. Nam si posset conuinci, quod hodie perfeuerat, idem esset in ciuili, supra in principio. debet ergo sic intelligi, vt ponat speciale cum criminaliter agitur, & idem Innoc. & Io. And. sicut secundum eos repelleretur confirmatus consecrationem petens, de quo in c. dudum 2. de elect. & c. super his de accusat.

Alias repulsus.

Septimus casus est, si sit grauata eius opinio pro eo, quod tali modo, scilicet per viam exceptionis, fuit quandoque repulsus.

Casus vero in quibus testes in ciuili repelluntur, vel cum de crimine ciuilitate agitur, sunt hi.

In ciuilibus.

Primus si perseuerat in crimine. Secundus si est infamis. Tertius si est periurus. Adde tu, quod testis repellitur si fuit conuictus de crimine contra illum excepto, licet de illo crimine non puniatur. c. 1. de excep. Et nota etiam, quod per confessionem delicti factam in vno iudicio etiam criminali, testis repellitur in alio iudicio in testificando. Imo confessio, & acta facta coram arbitro faciunt fidem coram Iudice. Secus de factis coram arbitratore. Ab. in c. presentata. de iudi. Et nota quod testis in vno falsus, in omnibus repellitur. Innoc. in c. fraternitatis, de hære. glo. in c. si ad sacras. distin. 9. Spec. de test. Et aduerte quod testis deponens super negatiua presumitur falsus, & periurus, maxime si negatiua sit improbabilis. Abb. in c. cum Ecclesia. de cau. posses. & prop. similiter testis suppressens

Veritatem suppressens.

veritatem, accusatur de falso, sicut si falsum dixisset. capit. 1. de crimin. fals. Præposi. in cap. præbyter. 1. quæstio. 6. Suspectus autem habetur testis etiam si deponat bonam causam dicti sui, & Iudici videatur, quod dicat falsum, & hoc debet poni in actis. vt Bart. in l. Lucius. ff. de his qui not. infam.

Cohabitans.

Suspectum etiam reddit cohabitatio. Bal. in l. parentes. C. de test. Barba. in cons. 3. 3. partis propter hoc qui sunt de familia, seu domestici, id est quibus potest dominus imperare, repelluntur a testificatione producentis. Abb. in c. in literis. de test.

Non reddens rationem dicti sui.

Suspectus est etiam testis non reddens rationem, seu causam dicti sui interrogatus, vel non, & hic quando repellatur, vide Abb. in c. venerabili. de test. Et nota quod iudex de causa interrogationem omittens, tenetur ad interesse. Abb. vbi supra.

Nimium deponens.

Nota etiam quod testis deponens ultra id de quo interrogatur, non valet eius testimonium, quia suspectum se reddit. Innoc. in c. inquisitionis. de accusa.

Habilis inhabilis factus.

Testis habilis tempore iuramenti, sed effectus inhabilis tempore depositionis, non admittitur si crimen est notorium, secus si occultum. c. talia. 8. q. 3. Spec. de test. §. opponitur. Præpositus. in c. constitutus. 7. q. 8.

Testes quando aliqui deponunt de tempore, aliqui dicunt se non recordari, arbitrio Iudicis relinquitur, maxime si omnes eadem dicunt. Io. And.

And. in c. ex tenore. de test. nisi tempus sit de substantia articuli deducti in iudicio. Præposi. in c. nihilominus. 3. q. 9. secus de loco, qui semper est necessarius. Idem Præposi. in c. ne his. 3. q. 9.

Testi qui post depositionem dicit se corruptum fuisse, non creditur, quia allegat turpitudinem suam, & merito non est ei credendum, vt in c. 1. de confessis. Abb. in c. sicut nobis. de test. imo puniri debet, quia crimen est contingens causam de qua agitur in iudicio. Similiter repellitur testis scriptum testimonium suum iudici tradens, quia Iudex debet considerare vobum substantiam, & trepidationem, cetera que accidentia. ff. de quæstionibus. l. de minoribus. §. 2. & c. relatum. 5. q. 2.

Se corruptum afferens.

Testis qui semel est inductus super eodem, si secundo inducitur, & dicit se non recordari qualiter primo deposuerit, sed non deponit, vt alias deposuit, valet testimonium. Si vero variat, non statur primis nec secundis attestationibus. ff. de test. l. qui falsa. Similiter producens testes siue principalis siue, secundarius, non potest illos reprobare, ex quo semel illos approbavit. c. si quis testibus. 4. q. 3. Abb. in c. de testibus. de test.

Aliter respondens quam dixerat.

Testimonium de auditu alieno non probat nisi in parentela, & antiquitatibus. Præposi. in c. ne his. 3. q. 9. centum annos videlicet excedentibus. Abb. in c. licet ex quodam. de test. similiter ad improbandam consuetudinem, secus de auditu proprio cum fama iuncto. Abb. in cap. literis. de testi.

De auditu alieno.

Qui autem audit aliquem loquentem tenui pariete vel cortina distan- te non probat, & ratio est quia testis debet deponere de eo quod gestum est vel dictum in presentia sua, vt in c. testes. 3. q. 9. vide Rom. in §. Item Labeo. ff. de aqua plu. arcen. Io. And. in sum. de test. ver. quando recipien- di. Abb. in eo. c. ex literis.

Post cortinam.

Testis qui extrasitu audiunt illud super quo deponunt, vel si veniunt ad locum ob aliam causam, & aliter non rogantur, non dicuntur rogati. Præposi. in c. si debitum. 3. q. 9.

Transiens.

Testis vnus vni si contradicat, vtriusque dictum annullatur, secundum Vincentium, nisi alter dignior ac melior esset, ita quod prouocat Iudicem ad iurandum deferendum. C. de reb. cred. l. in bonæ fidei. Et hoc nota pro intellectu. cap. fin. de iure iur. Similiter si plures pluribus, ita quod sint æquales, arbitrio Iudicis relinquantur, qui considerabit testiū qualitates, & ad benigniorem partem inclinabit. Abb. in c. in nostra. de testib. Et idem Abb. in cap. licet. de proba. alleg. l. 3. ff. de test. dicit quod data paritate testiū dicentium contrarium, plus creditur illis quorum dicta consonant iuri. Et nota quod testibus affirmantibus magis creditur, quam negantibus. l. diem. §. si plures. & ibi Bart. & Doct. ff. de arb. Bal. in l. 1. q. 5. C. de test. vbi dicit rationem esse, quia causa affirmatiua credibilior est. Specu. de proba. §. 1. imo etiam vni affirmanti magis creditur, quam duobus negantibus. Bart. in l. 1. ver. vltimus. ff. de ven. in spi. nisi ne-

Vnus vni.

Affirmatiua magis creditur quam negatiua.

gantes afferant negatiuam per sensum, vt quod Titius non est viuus, quia viderunt eum mortuum, tunc statur maiori, & digniori numero vt supra. Et nota ex Zasio singul. l. 2. c. 6. quod testes producti super factum tale, quod solo sensu sine aliquo discursu rationis percipi poterat, si si de digni sunt, faciunt fidem. si autem tale factum non solo sensu, sed & aliqua intellectus discursione percipi necesse est, non creditur sine causa scientia, etiam si interfuisse non dubitetur.

Non admittendus quando admittatur.

Clerici contra laicos, neque laici contra clericos in testes non admittuntur quando de crimine criminaliter agitur, nisi in exceptis criminibus, in quibus laici contra clericos in defectum testium admittuntur. Clerici tamen quando agitur de pena sanguinis contra laicos, non admittuntur. Abb. in c. de cetero. de test.

Testes namque aliam non admittendi quandoque admittuntur propter difficultatem probandi. Abba. in c. super eod. de his quæ vi. met. ca. fi. & etiam propter qualitatem personæ, vt in c. si testes. 4. q. 3. & in istis admittuntur vt testes inhabiles, si aliqua qualitate iuuarentur personæ testium, per quam tollerentur præsumptiones. Puta licet si frater qui deponit pro fratre, est tamé vir magnæ auctoritatis, puta religiosus bonæ vitæ. Inol. in c. insinuare. Et in c. cum R. canonicus. de off. deleg. Et in c. de præfentiū. 16. q. 1. Ab. in c. ad audientia. de præscrip. Præpos. in c. quod vero. 3. q. 5. Bal. in c. 2. de iud. imo testis aliam indignus ratione dignitatis agentium admittitur, sicut infidelis contra infidelem pro fidei. c. si hæreticus. 2. q. 7. ibi Præpos.

Reus post peractam poenitentiam.

Et nota etiam, quod testis aliam criminofus. post peractam poenitentiam dicitur innocens. Ab. in c. de excep. licet super illo remaneat nescio quid suspicionis, quia nunquam præsumitur esse qui vel talis qualis prius fuit.

Testes super peritia artis producti possunt tanquam criminofus repelli, quia non solum peritia, sed etiam honestas requiritur in teste. Abb. in c. causam. de proba.

Testis productionem tria possunt impedire, videlicet sufficiens numerus testium, testium renunciatio, & attestationum publicatio. C. de testibus, de test. Abb. ibi.

Testes reprobatorios reprobatoriorum reprobare non licet. c. licet dilectus. de test. Abb. ibi. scilicet tam personas testium, quam contra vel circa dicta eorum.

Testimonium credulitatis admittitur quando non potest haberi certa, & determinata notitia. in c. ex parte. de scrut. in ord. fac. Abb. ibi quando scilicet talis credulitas est propinqua sensui. vt in c. quotiens. de test.

Testis, & denunciator, non autem testis, & accusator quis potest esse, gl. in rubr. 4. q. 4. Abb. in c. præterea. de test.

Sexto dicendum est de testium examinatione, quod in tres partes diuidimus, videlicet quomodo, quando, & quotiens.

Et

Et primo notandum est, quod testis examinandus ante omnia iurare debet de dicenda veritate, quia testis non iurati testimonium non valet. I. iurandum. C. de test. Et non solum quando nullo modo iurauit, sed etiam quando iurauit super certo articulo, & deposuit extra illum. Abb. in c. de testibus. de test. Imo testis nolens iurare repellitur quantuncunq; religiosus, vt dicit Host. in summa. qui test. requir. in accu. mat. quod quidem verum est, sed clericus productus coram iudice laico debet iurare coram iudice clerico. Abb. in c. si qui testium. de test.

Iurare debet. Clericus quomodo iurare debet.

Testis iuratus potest examinari quolibet tempore etiam feriato in honorem Dei. Spe. in tit. de fer. §. 2. ver. quid si tunc testis. & Bart. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infect. & Bald. in l. quando. C. de testi. & est in glo. clem. de offi. deleg.

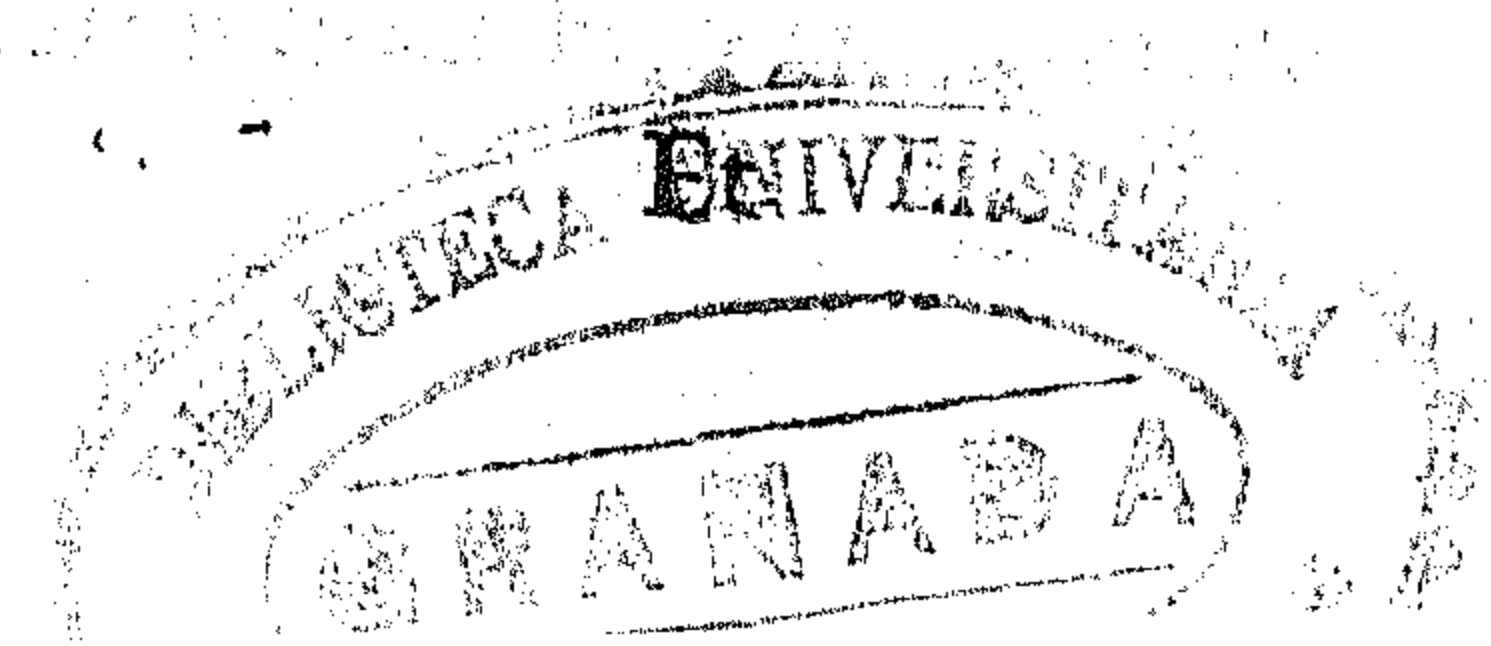
Testis enim sine iuramento examinatus non facit iudicium. Abb. in c. cum olim. in 3. not. glo. in c. sicut de sent. excommu. etiam quod esset religiosus, & cardinalis, sed facit præsumptionem. Et nota, ait Abb. pro istis magnis viris, qui propter decorem dignitatis nolunt deponere in forma testimonij cum iuramento, vt recipiatur assertio saltem ad præsumptionem. vide Anto. Blanc. de iudicij. nu. 127.

Aduerte tamen quod licet iuramentum sit de validitate testimonij ex dispositione iuris, non est tamen de substantia falsi testimonij, quia testis deponens falsum, licet non iuratus, punitur de falso, ac si iurasset. Bar. in l. si quis. ff. de fals. Et si quis similiter ex obliuione non iurauerit, deposuit tamen falsum, punitur ac si testimonium valeret, ex quod deposuit in forma testimonij, vt plene probat, & concludit Ioan. Andr. in reg. non est sine culpa. de reg. iur. li. 6. in mer. & Bar. post Rich. in l. si quis legitimum. ff. de fals. Abba. in c. de testibus. de test. Sed nota ipsius Abba. aliam declarationem in c. tuis quæstionibus. de test. quod iuramentum non est de formali validitate testimonij, cum possit remitti à partibus.

De validitate non tamé de substantia.

Possit tamen dici contrarium per c. de testibus. de test. vbi dicitur quod non valet testimonium sine iuramento. vnde dic, quod est solemnitas formalis, & consubstantialis, sed concernit fauorem partium principaliter, ideo potest à partibus remitti principaliter. Secus si concernat principaliter fauorem publicum. arg. l. nemo potest. ff. de legi. & c. vno. de lit. contest. Vnde autem confurgat potestas hæc partibus, vt possint remittere hanc solemnitatem iudicalem, respondetur, quod ex eo quia quilibet potest renunciare iuri in fauorem suum introducto. cap. Ad apostolicam de regular. Nam principaliter est introductum hoc in fauorem partium (vt iam diximus.) Nam partes possunt conuenire vt staretur verbo alterius dumtaxat. Et quia necessitas talis iuramenti cessat, ex quo partes quarum fauore principaliter agitur, remittunt. facit. ca. significasti. de elect. & per hoc puto consensum Iudicis non necessarium, vbi causa mere est priuata.

Solemnitas formalis est iuramentum.

Iurare secundo quando tenetur. Et nota quod testis productus iterum super eadem causa, iterum debet iurare, c. fraternitatis. de test. etiam si iurasset de non testificando contra aliquem, vel de non reuelando secretum, si producitur in testem debet iurare, reuelare, & testificari. Abb. in c. intimaui. de testi.

Super quo. Quomodo autem, aut super quo sit iurandum, vide quæ supra diximus in ver. Iuramentum, & Hostiensium in summa. tit. de test.

Separatim, & coram iudice. Si autem quærat quomodo post acceptum iuramentum debeant examinari testes, dic quod sigilatim, & de per se, & non plures simul examinandi sunt. Abb. in c. cum causam. Et cap. venerabilis. de test. Et coram Iudice coram quo causa agitur si causa est criminalis, secus si civilis. Abb. ubi supra. & testis debet deponere viva voce, & non per scripturam, vt in l. secunda & tertia ff. de test. contra Bar. in l. Theopompus. ff. de do. præleg. Sed Abb. dicit opinionem Bar. sibi non placere, quia textus in cap. a nobis. de his qui matri. accus. pos. est in contrarium. vbi dicit qd tales con-
Viva voce, & non per scripturam. scriptiones non sufficiunt ad sententiam. Et allegat etiam textum in c. testes. 3. quæst. 9. vbi dicitur, quod testis in præsentia debet deponere. Et ad l. Theopompus. super qua se fundat Bar. dicit quod ibi ille proprie non erat testis. Sed loquitur in eo cuius fidem testator elegerat.

Iudicis arbitrium. Attamen si iudici videbitur, eius scripturam ab ipso delatam super depositione admittere poterit in cap. de testibus, de test. & ibi Innocen. Bal. in l. in bonæ fidei. C. de re. cred. vide prædictum in cap. testes. 3. q. 9. textus tamen est clarus in cap. relatum. 5. quæst. 2. vbi dicitur. Relatum est ad sedem Apostolicam vos accusationem fratrum per scripta suscipere absque legitimo accusatore, quod deinceps in orbe terrarum fieri prohibemus, & quod imperfectum est absque vlla retardatione corrigere curamus.

Quando sit iurandum. Quando autem sit iurandum, dic quod licet & ante, & post depositionem, & responsionem testis possit iurare, melius tamen est, vt ante iuret, Abb. in c. de testibus. de test.

Suam turpitudinem tegere quilibet tenetur. Accepto igitur iuramento testis tenetur respondere de omnibus quæ suam turpitudinem non detegunt, secus de paupertate. Ioan. Andr. post Guil. de Suzaria in addi. ad Spec. Abb. in cap. cum causam. de testi. Et nota quod deponentes de voluntate coacta præponuntur testibus. deponentibus de voluntate libera, etiam si coacti numero sint pauciores. Innoc. in cap. super hoc. de renun. Barba. in consi. 54. secundæ partis. Et testium verba debent intelligi secundum communem modum intelligendi, & vsus interpretari. Innoc. in cap. cum clamor. de test. Decius. in c. translato. de consti. si autem testis iussus à Iudice dicere taceat, vel obscure siue contumaciter respondeat, vt supradictum est, pro confessio habeatur. Pract. Papien. in lib. de po. act. ver. responderi. in addi. vide ibi allegationes. Si autem obscure respondeat, poterit iterum examinari. cap. cum clamor. de test. Et nota quod testium obscuritas in dictis suis non

Obscuritas.

rel euatur

releuatur per confessionem, vel articulum à parte formatum, sed per confessionem aduersæ partis bene releuatur. Et hoc nota quod vbi ad probandum vnum totum, vel quid certum inducuntur testes, non est necesse quod testes deponant super toto, sed satis est quod ex dictis omnium testium, & partium confessione eliciatur id, quod erat necessario probandum. Abb. in c. cum Ioannes. de fid. instr. Et si errauerit testis in dicto suo, sed incontinenti antequam loquatur partibus, vel antequam exeat conspectum Iudicis, secundum Abb. in c. ceterum. de test. cog. correxerit ipsum dictum, non tenetur dicere de errore suo. si autem testis non recordatur de die, mense, & anno, propter hoc testimonium non vitatur. Abb. in cap. cum causam. de test. nisi interrogatus de tempore varie respondeat, vel nisi inducatur ad probandum tempus, & dicat se non recordari. Abb. in cap. cum Ioan. vt supra. nisi (vt iam diximus) tempus esset de substantia causæ de qua agitur in iudicio. Inno. in c. qualiter, & quando. de accusa.

Errorem suum corrigere quatenus tenetur.

Tempus non vitiat

Discordia de loco, & tempore. Testium autem discordia de loco, & tempore in actu iterabili potest reduci ad concordiam, secus autem de non iterabili. Abb. in c. cum causam. de test. Et nota quod testium concordia non est fienda, nisi cum sunt in pari numero. Inno. in c. cum contingat. de offi. deleg. Bar. & Bal. in l. 2. §. 1. ff. si certum pet. testes namque cum sunt pares, ad concordiam, si possibile est, sunt reducendi. Si autem hoc impossibile fuerit, recurat Iudex primo ad auctoritatem, secundo ad verisimiliora dictorum, tertio ad multitudinem. Si autem non æquales fuerint, tunc pro reo ferenda est sententia, nisi in exceptis criminibus, & casibus. Et si neuter est reus, diuidat iudex, vel gratificet cui voluerit, si res est indiuisibilis, vel diuisibilis, aut forte diuidat. Abb. ubi supra.

Dicti sui rationem reddere tenetur. Testis etiam debet reddere rationem dicti sui per illum sensum, per quem recepit illud super quo testificatur. Innoc. in cap. cum causam. de test. quia non potest testificari nisi de gestis in eius præsentia, & si de utroque sensu percipit, sufficit per alterum illorum deponere. cap. Ad nostram. de consuetud. vel sufficit deponere de præsentia sua, absque quod dicat de aliquo sensu corporeo. vt in c. vt circa libr. de elect. lib. 6. Bar. in l. 7. ff. de auct. tut. & in c. peruenit. 2. de test. cog. & ibi Inno.

Testis quando efficitur de foro iudicis. Ideo Iudex circa dictum testis debet diligenter attendere modum & causam correctionis. vt cap. cum dilecti. de accusa. Et cap. Præterea de test. cogen. Nam nisi iudex cognoscet testem probabiliter se posse corrigere, testis incidit in suspensionem & vacillationem. vt l. in testibus. ff. de testi. Et tunc testis efficitur de foro iudicis coram quo testificatur, quia vbi inuenitur periurus testis in officio testificationis, non habet aliquod priuilegium nec immunitatem, propter quam possit euadere penam pro motu Iudicis imponendam, vt l. Nullum. C. de testi. aut quin torqueatur. vt auct. apud eloquentissimum. C. de fid. instr. Nam in libero etiam

etiam homine in testimonio vacillante quæstionem haberi oportet, vt l. ex libero. ff. de quæst. vel cum facto interfuisse dicitur, qui alias interfuisse diffitetur. vt l. vnus. ff. eo.

Notarius autem debet omnia conscribere. vt cap. Quoniam contra falsam. de proba. Etiam debet scribere qualitatem vacillationis, vt quia testis trepidauit, vel mutauit colorem in facie. Omnia ista sunt signa quasi falsi testimonij. vt Innoc. in d. cap. quoniam contra. de proba. Et Bald. in l. presbyteri. C. de Episc. & cler. & aliter hoc relinquatur arbitrio iudicis inquirendum. vt. ff. de quæst. l. de minor. §. tormenta. Plura autem indicia non requiruntur ad hoc vt testis torqueatur, dummodo subsit iusta causa, scilicet quod sit vilis persona. Bald. in l. milites. C. de quæst. l. interroganti. eodem.

Nota quod testis secundo inductus super eodem ad alium effectum potest dicere. Ego dico illa eadem quæ dixi in prima depositione, & hoc cautum est, sed contrarium tenet Bart. in l. eos. ff. de fals. vbi dicit quod iudice acquiescente valebit tale testimonium, sed iudex potest non admittere, vt audiat testium, & videat qua constantia, seu trepidatione loquatur, & tunc consulit testi vt faciat sibi exhibere primam depositionem, vt habeat, vel si non potest habere, protestetur in fine depositionis quod tunc melius recordabatur, & sic per hanc relationem evitabit vitium contradictionis. Inno. in c. cum venerabilis. de excep. Abb. in c. cum in tua. de test.

Cautela ad
contradictio
nē vitandā.

Testis etiam qui deponit in vna causa super vno articulo, in alia causa dicat, secundum Bar. dico id, quod alias dixi. Facit textus. c. cum in tua. de test. Bar. in l. eos. ff. de fals. & hoc est ad arbitriū iudicis tale testimonium admittere, sicut testator testamentum quod ante fecit inualidum, potest confirmare sine alia expressione verborum conceptorum in primo testamento. l. 1. §. cum exhibuisset. C. de publ. iudicij.

Et nota, quod testis bis examinatus dummodo fuerit citatus prout de iure requiritur, non potest dici inimicus, cum nec timor subornationis oriatur in eo casu, vt dicit Butr. Car. & Abba. in c. qualiter & quando. de accusa.

Bis examina
tus testis.

Testis examinatus post terminum assignatum per iudicem facit aliquod indicium. Bar. in l. 2. de appel. recipi. col. fin. ver. Tertio quæro. quia instrumenta non solemniter facta faciunt indicium. l. sicut iniquum. C. de fid. instrum. Bal. in d. l. 2. col. pen. ver. vltimus. l. 3. dicit quod testis receptus post terminum peremptorie assignatum non facit indicium. ar. l. Qui Romæ. §. Augerius. de verb. oblig. l. mancipiorum. de opti. lega. quod notat Innoc. in c. cum in tua. qui matri. accusa poss. Nisi iusta causa mouisset iudicem, quia ex qua causa potest dare nouam dilationem, ex ea potest sine dilatione testes recipere.

Et nota secundum Zasium singul. lib. 1. cap. 6. quod testibus productis super

super factum tale, quod non solo sensu, sed etiam aliqua intellectus discernitione percipi necesse est, non creditur sine causa scientiæ, etiam si interfuisse non dubitetur. Similiter dicimus, quod testes non tantum in substantia, sed etiam in cortice verborum debent concordari. glo. in c. cū ecclesia sitrina. de cau. possess. & in c. dudum, de conuer. conig. maxime testificantes super verbis formalibus. Butr. in cap. nihil, de ver. signi. Barb. in consi. 3. 2. par.

Etiam in cor
tice verborū
debent con
cordare.

Testes propter nimiam dissimilitudinem dicuntur variare, & propter eundem sermonem dicuntur subornati, id tamen Iudicis relinquatur arbitrio, an eis scilicet credatur. Barto. in l. cordi. C. de sum. trinit. & fid. catho.

Similitudo &
dissimilitudo
nimia, quid
faciat.

Testimonium de credulitate admittitur, vbi admittitur testimonium de auditu, & valet vbi credulitas est proxima sensui per quem percipitur veritas, vt videns nudum cum nuda credit obscena. Abb. in cap. quoniam, de testib.

De credulita
te.

Testis de auditu proprio probat, scilicet facit indicium, secus de auditu alieno. Abb. in c. in literis, de test.

Nisi quando quis audiuit vocem alicuius, licet non viderit loquentem, vt quando paries est medius, vel cortina inter testem & loquentem auditum, vt glo. no. in l. 2. §. idem Labeo. l. 1. in ver. audierunt. ff. de aqua plu. arcen. Et Bal. in l. conuenticulam. C. de episc. & cler. Et sic quandoq; credulitatis testimonium recipitur, vt glo. in d. §. idem Labeo. & in authen. vt qui res min. oblig. habe. perhib. & §. si vero obsunt, & in authen. de san. episc. §. 1. col. 9.

Nota etiam quod quādo de periculo animæ agitur, etiam post conductionem causæ possunt testes recipi. Card. in c. ad petitionem, de appell. & allegat id quod habetur in c. cum Ioannes, de fid. instrum. quomodo autem valeant dicta testium in processu annullato, vide Bald. in consilio 286. tertiæ partis.

Vbi periculū
animæ.

Testis deponens de infamia alicuius, debet etiam non interrogatus dicere a quibus audiuit. Innoc. in c. cum oportuit, de accus. Barb. in consi. 29. pri. partis.

De infamia
deponens.

Testis, Iudex, Assessor, & Aduocatus quis, & quomodo possit esse, vide Præpositum in c. statuendum, 2. q. 6. videlicet non vt Iudex, vel Assessor, sed ad referendum, vide ibi.

Septimo videndum est de testium variatione, & vacillatione, de quibus cum Specu. dicimus, quod varius quis dicitur cum nulla causa assignata dicit contrarium eius, quod primo dixerat, cap. dilectus, de temp. ordi. Et cum quilibet conuictus de mendacio possit torqueri, vt l. vnus facinoris. §. testis. ff. de quæstio. varius potest torqueri. Faciunt quæ notantur in cap. super his, de pœnis, cap. illi qui. §. q. 6. Nam tales præsumuntur, quod veritatem, quam nouerant, velint celare, & quia non possunt com-
modè,

mode, vacillant, & variant ad interrogatoria Iudicis respondendo. Secus si veritatem negarent in vna confessione, & post ducti poenitentia in alia illam faterentur, tunc enim non reputantur varij, nec consequenter tales questionandi essent, cap. accusatus, de hære. lib. 6. Et not. in cap. literas, de præsumpt. vide Franciscum Brunum de tortura. & infra in ver. Tortura.

Varius quis dicatur.

Et nota, quod testium varietas attenditur in eadem instantia eodem momento. I. qui falsa, vel vana. ff. de test. & in substantialibus, glo. in e. dudum, de conuer. coniug. variatio autem in teste grosso, & imperito toleratur, maxime circa modum. Barb. in consi. 70. secundæ partis, & in consi. 29. primæ partis.

Testis vnum in iudicio, & aliud extra iudicium dicens incidit in falsum, & saltem potest torqueri. Bartol. in l. eos. ff. de fal. Sed tu dic contra, quia standum est secundo dicto in iudicio, videlicet facto cum iuramento, non autem primo sine iuramento. Bald. in l. fin. C. de test. secus quando concurrit cum primo aliqua præsumptio, quia tunc statur primo. Roma. in consi. 405. sed absurdum est primum dictum sine iuramento, prævalere secundo cum iuramento, ideo in hoc standum est. Franc. Cason. c. 10. nu. 2. l.

Varietas in eadem instantia.

Et nota etiam secundum Bar. in c. veniens, 2. de test. quod si testis vna dicat in primo, & aliud in secundo iudicio, standum est primo dicto. gl. tamen in d. c. veniens, dicit, quod simpliciter non valet dictum suum. Idem tenet Spec. de test. §. 1. ver. si quidem. Io. And. post Innoc. in d. c. veniens, dicit non valere secundum dictum. Bar. in d. l. eos. ff. de fal. ait, si testis variat in eadem causa, & inter easdem personas, statur secundo dicto, si cum tormentis: si autem sine tormentis, & in secundo dicit animo corrigendi, statur secundo dicto quando exprimit causam correctionis incontinenti, & hoc iudici videatur. alias si dicit diuersa, punitur tanquam varians, & vacillans. Barb. in consi. 29. pri. par.

In crimine hæresis tamen statur ultimo dicto, maxime si sit in fauorem fidei: in alijs autem criminibus statur primo. c. accusatus. §. licet. de hære. li. 6. per moder. in c. cum in tua, de test. Franc. Ponz. in trac. de lamijs, nu. 84. Arela. de hære. not. 12. nu. 1. & 2. car. 123.

Nimia obscuritas.

Testium fides etiam dicitur vacillare propter nimiam obscuritatem, & diuersitatem, in similitudine tamen Iudex habet arbitrari ex consuetudinibus, an testes videantur subornati propter vnum eundemque sermonem præmeditatum cum parte. Bald. in l. 1. C. de emen. Cod. Iust. Barba. in consi. 26. secundæ partis. Et nota, quod si Iudex reperit testes vacillare, seu trepidare, ita quod fides integra non sit eis adhibenda ipsius iudicio, secundum Innocen. debet scribi facere secundum suam sanam estimationem, quanta sit eis fides adhibenda, & nisi hoc apponatur, tale

Fides Iudicis arbitrio quo sit adhibenda.

periculū poterit accidere, quod quamuis Iudex, qui prius fuit in testium

rece-

receptione & nouit eos vacillare, bonam sententiam ferat contra ipsorum testium dicta, tamen Iudex superior qui per appellationem, vel alio modo cognoscit, ferat sententiam iniustam secundum dicta testium reuocando iustam sententiam, & hoc quia vacillationem testium ignorabat: in e. cum lo. de si. instrum. subiungit circa hoc Inno. quod hæc vacillationem seu variationem debet receptor testium facere describi, audiente ipso teste, vt sic sit illi contradicendi facultas.

Testis in tortura confessus si postmodum dicit se errasse, potest vsque ad sententiam errorem suum reuocare, quia non videtur fateri qui in facto errat. l. 2. ff. de confess.

Item talis error non potest vsque ad sententiam obesse. l. error. C. de iur. & fact. ignoran. Et facit. C. quorum appel. non recip. l. 2. Nam cōdemnato ex confessione in tormentis facta & perseverata, subuenitur etiam post sententiam, & errorem suum, siue innocentiam suam docere volenti & si ostenderit, absoluetur. ff. de quest. l. 1. §. si quis vltro. multo fortius debet audiri errorem suum ante sententiam probare volens. Vide infra in ver. Tortura.

Defensio etiā post sententiam.

Sed queritur, Nunquid tabellio debet scribere hanc vacillationem si ipsam non deprehendit, & quando, scilicet si immediate? Respondetur secundum Host. quod debet incontinenti scribere, & si non in ipsius testis presentia, saltem incontinenti post eius recessum. Notarius enim, & si non viderit vacillationem, vel mutationem vultus &c. ad verbum Iudicis tamen variationem affirmantis debet scribere. Primo, quia tabellio non habet auctoritatem in teste recipiendo, sed in scribendo tantum: Iudex autem habet auctoritatem examinandi etiam, & vinculandi ipsos testes. Secundo, quia Iudex superior est, vnde magis tabellio iudici, quam e contra credere debet. Tertio, quia tabellio circa scripturam intentus non potest ita percipere titubationem, vel variationem faciei sicut Iudex, licet enim ipse Iudex dicat semper, tamen potest, & debet oculos ad testem habere, illi ergo magis credendum, quia veritatem nouit. c. videtur. qui matri. accus. poss. & facit secundum Host. in summ. de test. §. quis possit esse testis. Potest tamen tabellio cum bona conscientia secundum Innoc. scribere, vt infra videlicet. Et Iudex mihi tabellioni dixit, vt scriberem, quod testis vacillabat sic, & sic. Sed efficacior esset scriptura si adderet, & sic mihi videtur, vel, & ego vidi seu audiui dictam varietatem &c. Et debet quantum possunt, cum veritate tamen, exprimere vacillationem, & hoc diligenter notandum in practica. Vide in c. præterea. de test. cog. & ibi Abb.

Vacillatione scribere debet tabellio.

Quid de verbis testium ambiguis, vel diuersis, An partes possint declarare verba ipsa testium per eos productorū? Distingue hic cum Paulo de Castro, quia aut verba testium sunt declaranda, & concordanda ad hoc, vt vitetur contrarietas, quatenus vitetur in eis crimen falsi, & tunc statur de declarationi producentis. Aut quo ad profectum producentis, vt in eo plenior

Verba testium quo sint declaranda.

nior

nior probatio eluceat, & tunc non creditur producenti, imo verba remanent ambigua, & relinquitur probatio dubia, per c. in presentia. de probat. Hæc Zasius de verb. obl. l. inter stip. §. sacram.

Vacillatio
quomodo pu
niatur.

Puniuntur autem testes varij, & vacillantes pœna extraordinaria, videlicet eadem qua punitur qui falsum deposuit. l. 1. ff. de sicar. Alexan. post Bart. ibi. Et l. presbyteri. C. de Episc. & cler. quando scilicet dolose agit. In causa autem homicidij punitur pœna talionis. Bald. in l. 2. C. de reb. cred. Per quem Iudicem punitur, dic quod per Iudicem coram quo testis deposuit, siue sit ordinarius etiam in civilibus. Bart. in l. penul. C. de proba. & glo. in l. si lis. & ibi Docto. C. de falsif. siue sit delegatus. Alex. in l. 2. ff. de iur. omn. iudi. Non tamen per arbitrum, vt plene probat Pract. Papien. in summ. ver. falsitatis. de iur. test. Spec. de recus. §. effectus. in tit. de test. §. i. ver. sed quid. Et nota quod testis falsum dicens in causa criminali punitur pœna talionis. tex. in l. 1. §. 1. ff. si cer. pet.

Non reddens
causam dicti
sui.

Testis non reddens causam dicti sui studiose, vel reddens causam non concludentem, punitur pœna falsi, sicut si deponeret tacita veritate. ex quo sequitur quod testis qui dicit, non recordor, punitur quando certum est quod recordatur, secus si esset probabilis causa obliuionis. Nellus de test.

Propriū cri
men causam
contingens
falsus.

Testis si confiteatur crimen proprium contingens causam, id est fatetur se inuolutum in crimen de quo agitur, secundum Inno. punitur pœna ordinaria. si autem crimen non contingit causam, secundum eundem Innoc. non imponitur pœna etiam extraordinaria, nisi aliter constet de eo quam per confessionem. Abb. in c. 1. de exceptio. vide ibi.

* Testis qui contra aliquem testimonium protulit, si postea in ar. mortis illud reuocat, priori testimonio standum erit. l. si quis graui §. si quis moriens. & ibi Bar. ff. ad Sillania. Bal. in auth. si dicatur. C. de testi. Abb. & Decius in c. per tuas. de proba. & multi alij, nisi secundum dictum fulciatur aliquibus coniecturis & indicijs verisimilibus, & exprimat causam probabilem suę reuocationis, vt in c. accusatus. §. licet. de hære. lib. 6. testis enim magis timere Deum licet credatur in arti. mortis. l. fin. C. ad l. Iul. repe. c. sancimus. r. q. 7. & c. in nostra. de procur. ibi, non est verisimile quod suę salutis obliuio, & notatur in glo. in c. Mulieri. de iureiur. & glo. in c. sicut nobis. de sent. excom. tamen, vt iam dictum est, nisi coniecturis & verisimilibus indicijs hoc secundum dictū fulciatur in iudicio nihil valebit.

Octauo de testium propalatione dicimus, quod Iudex testibus iam productis, & examinatis ad instantiam partium renunciantium testium productioni, si sibi videtur, debet in presentia partium ipsos testes cum eorum attestationibus publicare in iudicio publice per notarium, vel etiam ipse legendo, quo facto dicat Iudex. Hæc sunt tales attestationes, habeatis eas pro publicatis, vel eas publico. & hoc totum redigatur in actis. De forma vide Spec. in tit. de test. §. satis.

Si

Si autem pars fuerit absens per contumaciã, Iudex tamen publicabit, quia contumaces tunc habentur pro presentibus, vt c. in nomine, de test. & C. de iudi. l. properandum. §. cum autē, & c. veritatis. de dol. & cõtuma. bus.

Testes non publicati non probant, per regulam: Non dicitur quicquã probatum nisi publicato processu. l. solam. C. de test. Nam testes non publicati non inducunt aliquam probationem concludentem, quia dicta eorum possunt per oppositiones minui, aut tolli per aliam probationem etiam contrariam. licet consuetudo sit in contrarium, maxime in negotio fidei, vbi testium nomina rationabiliter supprimuntur, quicquid sit vel fiat in alijs tribunalibus.

Et nota, quod testium publicatio in hoc crimine etiam debet fieri sicut & in alijs causis, & tribunalibus, vt reus habeat facultatem se defendēdi. Si tamen propter potentiam personarum contra quas deponunt graue periculum imminere timeretur ex tali publicatione, tunc non esset fienda publice, sed secrete, coram videlicet diœcesano, vel eius Vicario, eo absente, vbi Inquisitor procedit. Quando vero procedit Episcopus coram Inquisitore, & utroque casu coram personis prouidis, & honestis, iurisque peritis, huiusmodi publicatio fiat. Et vt efficacius huiusmodi periculis occurratur, Episcopus, vel Inquisitor præfati poterunt super his secretum illis indicare, quibus hanc publicationem facient, & in eos, si arcana consilij seu processus patefecerint excommunicationis sententiam, quam ex secreti violatione ipso facto incurrunt, poterunt promulgare, pro quo est tex. in c. si. §. pen. de hære. lib. 6.

Publicatio te
stium quan
doque omit
tenda.

Secreti viola
tio.

Testium publicatio potest fieri per alium notarium de mandato Iudicis, si alius scilicet ordinarius notarius sit impeditus. Bal. in l. si. ver. quæro. C. de re iudi. Et nota quod testes non publicati etiam semiplene non probant. Bal. in l. solam. C. de test. In criminibus tamen exceptis, maxime in crimine hæresis, si propter potentiam personarum contra quos deponunt graue periculum imminere timeretur in publicatione nominum productorum, tunc non fiat publicatio huiusmodi, vt in c. fin. de hære. lib. 6. sed coram Episcopo, & Inquisitore, ac peritis super negotio deliberandū est. c. si. vbi supra. Potentia non tam generis, sed & malitię intelligenda est. vide supra in ver. Potentia. Et nota qd Abb. in c. præterea. de spon. & matri. dicit qd vbi agitur de peccato vitando absque magno incommodo alterius, creditur dicto vnus etiam absque publicatione nominis, si ex causa timet prodire in publicum. Et idem dicit Butrius ibidem.

Suppressis no
minibus.

Vbi de pecca
to agitur, di
cto vnus cre
ditur.

Nota etiam quod quando quis non audet alicui etiam in civilibus mouere quæstionem propter illius potentiam, quia timet, tamen memoriantur testes, potest petere à Iudice vt clandestine recipiantur testium dicta ad futuram rei memoriam, vt notat Host. in c. quoniam. vt lit. non cont. Abb. in c. In nomine Domini. de test.

Ad futuram
rei memoriã.

T I N I L A .

Tinila facere, est ritus secundum quem illi qui prius fuerunt Iudaei, & post Christiani, & iterum post redeunt ad Iudaismum, & recipiuntur, & est talis.

Reiudaizandi
forma.

Nam ille qui debet reiudaizare requiritur, seu interrogatur ab vno ex presentibus Iudaeis, cui ex officio incumbit, si vult facere tinila in hebreo quod in latino significat, si vult facere balneationem, seu lotionem in aqua corrente, vt Iudaeus reficiatur. Ille autem respondet, quod sic. Et tunc ille qui praest alijs Iudaeis, eidem in hebreo dicit, Cessura, quod est in latino, dictum, reuertaris a facta tua peccati. Et post haec ille exiit totaliter, ac in aqua calida descendit. Tunc Iudaei confricant illum ante, & retro cum arena, & maxime in fronte, & in pectore, ac in manibus, & locis in quibus baptismum seu sanctum Chrisma fuit positum. Postmodum ponunt eum in aqua corrente, & iubent illum facere immersionem cum capite in aqua tribus vicibus. Et post dictam immersionem subiungunt sequentem orationem. Benedictus dominus Deus rex celorum, qui praecipisti nobis sanctificari super aquam istam, seu balneum, quod tinila vocatur. Quo facto ille egreditur de aqua, & induitur noua camisia, & nouis brachijs, & omnes Iudaei praesentes osculantur eum, & imponitur sibi nomen quod prius in hebreo habuerat. Postmodum cogitur legem Moysi profiteri iterum, & abnegare baptismum, & fidem Christi. Finaliter datur ei charta, seu instrumentum testimoniale ad alios Iudaeos, vt sic possint illum recipere, & de illo confidere.

T Y R A N N V S .

Tyrannus quis dicatur, quid operetur tyrannorum timor, an gesta per tyrannum valeant, & an tyranni dominium possint prescribere. Abb. in conf. 61. Ioan. de Anan. in c. 1. de off. deleg. & in c. olim. de rest. spol.

T O R T V R A .

Tortura, siue quaestio est inquisitio veritatis per tormenta, & cordis dolorem. Nam nuda, & leuis territio absq; dolore cordis non dicitur proprie tortura, nec quaestio. vt litem apud Labeonem. §. quaestio. ff. de iniur. & l. 1. §. quaestio. ff. ad Syll. Ita diffiniunt. Azo in summa. de quaest. Et Odo. in quodam suo tract. de quaest. Et dicitur tortura a torqueo torques, & dicitur quaestio a quero quæris. Nam per torturam, seu tormenta inquiritur rei veritas de qua agitur, videlicet deficientibus probationibus. A tormentis enim non est incipiendum. l. 1. ff. de quaest. Et

Territio non
est tortura.

Tortura, &
quaestio vnde.

Et nota, quod circa hanc materiam quaedam principaliter sunt consideranda. Et primo cum proceditur per viam accusationis, & crimen est tale, quod si probaretur, veniret irroganda poena ultra relegationem, citatur accusatus, ac sibi datur copia libelli sumptibus sui accusatoris, & super eo lis contestatur, & datur terminus ad probandum, & sunt articuli, &c.

Accusationis
modus.

Cum autem proceditur per viam inquisitionis, volens Iudex cautius agere ne ad fugam reum instruat, prius clam parte non citata debet accipere informationes, & si per illas videt indicia extare, tunc personaliter reum capi faciat, & ex tunc, si fama publica laborat contra reum formabit capitula inquisitionis: fama enim succedit loco accusatoris, & sine ea regulariter non posset fieri inquisitio. quod dic, vt not. Dec. in conf. 189. Formatis deinde capitulis Iudex facit reum vocari, & citari ad recipiendum copiam capitulorum, quae capitula sunt loco articulorum in ciuilibus. Nam continere debent omnia crimina, quae inquirendo probare intendit Iudex ipsum sigillatim super vnoquoque capitulo, & eius responsionem faciat per Notarium actum annotari in calce vniuscuiusq; capituli. Et illa responsio habet vim litis contestationis. Deinde datur sibi copiam capitulorum, & responsionum suarum, ad hoc vt possit formare suas exceptiones, & facere suas defensiones, sibi terminum assignando ad probandum, & ad defendendum, qui terminus est communis etiam curiae inquirenti. Et infra illum terminum Iudex repetit testes parte citata, quia alias non faceret indicium, vt dicit Bartol. in l. fin. ff. de quaest. Et fabricato processu, siue per accusationem, siue per inquisitionem Iudex facit citari reum ad publicationem sicut fit in ciuilibus, & dat copiam processus reo si illum vult, sumptibus tamen ipsius rei, ad hoc vt possit consulere Aduocatum, & facere allegationes, & disputationes ad euacuanda indicia. Et si vult terminum ad repulsam reus, sibi conceditur. Et facta publicatione super repulsa, & admissis allegationibus rei, Iudex mature videt si ex probatis extant planae probationes, & condemnabit reum seruato iuris ordine ad poenam legitimam sine alia tortura. Nam mortaliter peccant Iudices aliunde habentes probationes, si torquant reum. Ioannes Andreas, & Ifern. Nam tortura (vt diximus) inuenta fuit ob defectum probationum ad veritatem inuestigandam.

Inquisitionis
via.

Fama loco
accusationis
succedit.

Responsio vim
litis contesta
tionis habes.

Repetitio te
stium necessa
ria.

Sine causa
torquere.

Et si in negotio fidei supradictus ordo ab Inquisitoribus ad plenum non seruetur, quia sine strepitu Aduocatorum, & de plano licet eis procedere, cap. statuta, de here. lib. 6. placuit tamen nobis ad pleniorum agendorum notitiam, illum qui in criminalibus apud seculares seruetur ordinem hic inferere. In foro namque inquisitionis haereticae prauitatis talis ordo seruetur, & est in vsu omnibus locis, vbi libere procedi potest. Quod ex fama, & prauijs indicijs citatur, vel si de rei fuga timeatur, ca-

Stylus officij.

pitur, & arceatur reus, deinde super indicij examinatur, eiusq; respon- siones coram Iudice, & duobus testibus ad hoc vocatis per Notarium officij in actis annotantur. Et tandem visis, & consideratis per Inquisi- torem eius responsonibus, vel confitetur errores suos, vel conuictus succumbit testibus, & probationibus contra eum productis, & sic condemnabitur secundum superius dicta in ver. hæreticus. vel indicia euacuabit, & liberabitur, non absolute, sed à præsentium instantia, vt infra patebit.

Rei comple- xio conside- randa.

Si verò indicia non sunt sufficientia ad condemnationem, sed ad tor- turam, tunc Iudex poterit reum tormentis supponere, & ipsum tor- quere sufficienter, & moderatè habita consideratione ad complexionem robustiorem, & debiliorem ipsius rei, ita quod in aliquo membro de- trimentum scilicet notabile non detur, vt dicit Andr. de Ifern. in tract. de tortura.

Iudicis cau- tela i torquendo reum.

Solent hic cauti Iudices non interponere decretum palam de tor- quendo reum, ne detur materia appellandi. Nam cum hæc sit executio irreiterabilis, ligantur manus Iudicis per solam appellationem ante inhibitionem. Sed ducto reo in pedetonduli cum incipit ligari solent interponere decretum de torquendo, & eo interposito immediate tor- quetur. Qui reus si confitetur in tortura, Iudex antequam condemnet debet illam confessionem ratificari facere extra tormenta, & post vigesi- mam horam à tortura, puta die sequenti, & coram Iudice extra carceres,

Ratificatio extra tormé- ta per diē na- turalem.

& loca tormentorum, secundum Bar. in c. qualiter, & quando, 2. de accu- & l. 2. C. de custo. reo. Et nota, quod quædam est tortura, quæ fit de scien- tia, seu conscientia legis, & ista non vitiat: quædam autem est quæ fit de facto, & sine conscientia legis, & ista vitiat, nisi sponte perseueret. hæc Bald. in d. l. 2. C. de custo. reo. Aut ergo præcedunt indicia, & confessio valet: aut non præcedunt indicia, & non valet confessio, nec tenetur perseuerare reus. Oportet enim secundum Bart. quod ille qui fuit con- fessus in tormentis reducat in loco publico iudicij, & ibi coram testi- bus, & Notario confiteatur, seu ratificet confessionem in tormentis fa- ctam. Sed nota ex Claudio Zaneto, in margine, Pract. Papien. quod con- fessio ratificata post tormenta, ne videatur facta metu tormentorum, de- bet ratificari per vnum diem naturalem post tormenta, aliàs diceretur fa- cta metu tormentorum, per ea, quæ voluerunt Barto. & doctores. in l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. & Ang. in l. 2. C. de custo. reo. & plenius Alexand. in consi. 93. 3. par.

Solemne ad- uocatorū di- sputatio.

De consuetudine autem obseruatur, quod prius fiat solemnis Aduoca- torum, & Doctorum disputatio coram Iudice, scilicet Inquisitore, vel eius Vicario, super hoc, an sit torquendus. vbi Aduocatus poterit admitti, vt pro reo alleget, vt l. si postulauerit. §. quæstio. ff. de adulteris. Et per glo. l. legis virtus. ff. de legi. sed ipsi quæstioni, & examini non est admittendus.

Ita

Ita tenet glo. in Aucten. de testi. §. quia vero. gl. super vcr. aduocatus. glo. videtur idem velle in l. 2. C. de iura. calum. Ita determinat Bar. in l. custo- dias. ff. de custodia. ff. de publi. iudi. & in l. legis virtus. Et propter gravita- tem iudicij est introductum, qd in causa fidei nec Inquisitor sine Episco- po, nec Episcopus sine Inquisitore ad ipsius rei torturam procedat, sed ambo simul, vt est tex. in Clem. 1. de hære. Et hoc si sui adinuicem copiam habere valeant infra spacium octo dierum postquam se requisierint, vt ibi. vbi secundum Zabar. nota quod hoc tempus octo dierum incipit cur- rere à tempore factæ notitiæ, & requisitionis, quod bene probatur per li- teram, ibi postquam se requisierint. facit c. Pia consideratione. de excep. lib. 6. & gl. in ver. computatio & de decim. Cle. 1. & quod ibi not. cum gl. Quod si Inquisitor non potest habere copiam Episcopi, vt quia est à re- motis, vel econuerso Episcopus non potest habere copiam Inquisitoris, quod eorum alter procedere sine altero libere potest. Idem Zabar. ibi in ver. postquam se requisierint, à contrario. quod nota. Confirmat Io. de Imol. in dicta Clem. 1. Ad hoc facit gl. optima. in ver. commode. c. fin de sepult. lib. 6. quæ dicit ratione incommoditatis id permittitur, quod aliàs non permetteretur.

Inquisitor, & Episcopus si- mul.

Spaciū octo dierum.

Incomodi- tas quid fa- ciat.

Episcopus ve- nire recusans

Si autem Episcopus, vel eius Vicarius ab Inquisitore requisitus venire noluerit infra octo dies, vel venire neglexerit, tunc Inquisitor solus pro- cedit ad torturam, & ad ea omnia de quibus. in d. Clem. 1. vt dicit idem Zabar. ibidem. Nam tunc consolidatur tota potestas in Inquisitore, vt Abb. in c. cum causa, de off. deleg. quod si Episcopus, vel eius Vicarius ve- nerit infra octo dies, sed cum Inquisitore conuenire non poterit in tor- quendo reum, quia vnus dicit reum esse torquendum, aliter non torquē- dum, dicit idem Card. Zabar. vbi supra, quod si discordant ratione proces- sum, quia sunt varij, quia Episcopus procedendo contra vnam personam fecit vnum processum varium ab illo, quem fecit Inquisitor contra ean- dem personam, tunc standum est notorio. in c. in præsentia. de test. Si au- tem discordant propter iuris imperitiam, tunc consulant peritos. Ar- gumentum. cap. quoniam. de vita, & honest. cleric. & cap. statutum. de re- scrip. §. Assessorem.

Sed pone quod Episcopus, vel eius Vicarius non vult consentire nisi videat processum, seu indicia super quibus ferenda est sententia torturæ, seu tortura, nunquid Inquisitor tenebitur communicare processum, & ip- sa indicia, vt ipse Episcopus, vel eius Vicarius possit deliberare super ip- sis? Dic quod cum Inquisitor non possit procedere ad torturam, neque ad sententiam, neque ad duriores carcerem penalem sine Episcopo, vel eius Vicario, vt patet in Clem. 1. de hære. ideo dignum, & iustum est, vt in his tribus casibus adinuicem processum communicent, & indicia. similiter. Irrationabile quidem videtur, quod vnus alteri consentiat ad torquendum, vel condemnandum, nisi prius videat, an debeat.

Apostolica sedes consulenda.

torqueri, vel condemnari. Quod si postea etiam Inquisitor, & Episcopus discordauerint, consulant sedem Apostolicam.

Et nota quod sufficit, quod Inquisitor semel Episcopum requirat, ut in glo. in ver. requisierint. in d. Clem. 1. de hære. & ibi Zabari. Et sufficit quod hæc requisitio fiat per nuncium, vel per Epistolam Facit di. 18. c. in Episcopus. Confir. Zabari. vbi supra. Nec est necesse in tali requisitione exprimere terminum. ut idem Zabari. ibi. Et secundum gl. in ver. requisierint. Ioan. de Imol. vbi supra.

Requirendi Episcopum modus.

Et nota quod si alter sine altero ad torturam procederet non expectato prius alterius consensu, vel dissensu, totum esset irritum, & inane, atque ipso iure nullum, ut dicit textus ipsius Clem. 1. & ibi Zabari. & poterit appellari, ut in gl. di. Clem. in ver. ipso iure.

Cibi subtrahitio tortura dicitur.

Nota etiam ex additionibus Domini Ludouici Bolognini. Et primo quod quando fit inquisitio ad eruendam veritatem per torturam, & corporis dolores, & proprie dicitur tormentum siue quæstio, licet etiam possit dicitur tormentum quasi torquens. men tem, à torqueo torques. ita reperitur dixisse Abb. in capit. cum in contemplatione. de reguli iur. plus dicimus, quod etiam denegatio cibi dicitur species torturæ, scilicet in carcere, ut in §. quæstionem. l. prima. ff. ad Syllan. & ibi gl. & ideo male faciunt Iudices denegantes alimenta carceratis, qui non possunt torqueri, secundum Bald. in l. prima. §. Diuus. ff. de quæstionibus. Et Angel. in tract. malefic. in ver. forma publica. Et ideo requiruntur corporis, &

Spoliatus, ut torturæ supponatur.

mentis dolores. Quod si Iudex fecit quem spoliari ut torturæ illum supponeret, si confiteretur crimen, non diceretur confessio extorta metu tormentorum, secundum Nicolaum de Neapoli, in l. nouissim. o. ff. q. falso tut. auct. Salic. tamen in hoc ultimo tenet contrarium, in l. secunda. C. de custo. reo. Idem tenet Boffius in Practi. tit. de tortur. & certe melius. Nam si denegatio cibi inducit speciem torturæ, idem in subiecto. torturæ, & iam spoliato ut torqueatur, inesse videtur. l. prima §. impuberis. ff. ad Syl. & est glo. quam commendat ibi Bald. in l. fin. C. ad Syl. & Bart. in l. ex libero. §. ex minore. ff. de quæstionibus. Ad idem facit, quia si filius torquetur prout torqueri debet ante patrem, vel coram patre, pater dicitur torqueri, vel quasi tortus. l. ad veteres. ff. de noxa lib. & tamen corpus eius non torquetur. Præterea ductus solum ad locum torturæ si confiteatur dicitur confessus in tormentis. l. secunda. C. de quo appell. in ver. si fortitudine tormentorum.

Pater in filio torquetur.

Et nota secundum Felinum in cap. afferte. de præsum. quod sicut confessio, seu litis renunciatio facta metu tormentorum non nocet. l. 1. C. de quæst. ita confessio metu torquendi filij. Vnde parentes aliquando magisterrentur in filiis, quam in seipsis. l. isti quidem. ff. quod metus causa. Et nota, quod licet tortus perseueret negando, & non confiteatur, si est probatum crimen per testes, debet condemnari, dummodo sit ple-

ne

ne probatum, si autem secus, sed tortus tantum ex indicij præuijs, tunc dic, quod non est licita repetitio in tortura, nisi quando non fuit vti debebat tortus. Quod duobus modis potest contingere, vel considerata magnitudine indiciorum super quibus fuit tortus, vel etiam quando erant equalia, si tamen Iudex videns quod reus non timebat torturam illum dimisisset animo eam repetendi seu potius prosequendi, & cum tali protestatione. Et nota singulare dictum Ludouici Rom. in singul. videlicet, quod officiales sunt homicidæ, & tenentur ad restitutionem omnium bonorum, qui sine indicij ponunt ad torturam homines, qui metu tormentorum confitentur delicta etiam per eos non perpetrata, ex qua confessione postmodum suspenduntur, quia talis confessio non valet. l. 1. C. de quæstio. ac etiam si indicia superuenerint, ut gl. in l. maritus. ff. eo. tit. & Fel. in c. at si Clerici. de indi. dicit sic, quod confessio rei facta in tormentis nullis præcedentibus indicij, vel non legitimis, nulli nocet etiam si milies sit repetita, & ratificata. tex. in l. pen. ff. de quæst. Et dicas etiam si indicia sequantur torturam, quod non sufficerent ad conualidandum confessionem ibidem factam, si autem iuste, & legitime torto, sed non confesso noua superuenerint indicia (noua dicimus, scilicet à primis differentia specie, & substantia, non tamen si eadem coadiuarentur testibus) iterum poterit torqueri. Boffius in pract. tit. de tortura.

Repetitio illicita.

Officiales homicidæ.

Confessio in tormentis non valida.

Noua indicia quæ sint.

Et nota etiam ex Nicolao Maranta quod quando plures sunt in criminati de aliquo delicto, tortura debet incipi à magis suspecto, sed si omnes sunt suspecti, tunc si est masculus, & foemina, debet incipi à foemina, quia censetur timidior, & citius dicet veritatem, secundum Bar. in l. 1. ff. de quæst. Et Gandi. in tract. malef. in tit. de quæst. Sed si omnes sunt masculi, debet incipi tortura à minori, vel à timidiori, vel à debiliore. tex. in l. vnus. ff. de quæst. Et gl. in c. parauili. 2. q. 5. Item si de eodem delicto essent criminati Pater, & Filius, incipi debet tortura à filio, quia pater magis cruciatur de tormentis filij, quam de proprio cruciatur. l. isti quidem. §. ff. quod metus cau.

A magis suspecto incipiendum.

A minori.

Et nota etiam, quod tortura quandoque datur principali, quandoque testibus. Primo casu quoniam datur principali ad veritatem eruendam, irrogatur solum in causis criminalibus irrogantibus penam vltra relegationem, & non in alijs criminibus, licet possit etiam irrogari in causis civilibus habentibus crimen annexum, & est tex. & ibi Abb. in c. grauis. depositi. So. cin. conf. 119. 2. vol. In causis autem civilibus non datur ad torturam, quia in illis succedit regula, actore non probante, &c. l. qui accusare. C. de eden. & c. fi. de iur. iuran.

Tortura non in omnibus causis criminalibus datur.

Testes tam in civilibus, quam in criminalibus possunt torqueri quando variant, seu vacillant, propter suspicionem falsi, ut in auct. de test. §. si vero ignoti. Et nota. Bal. in l. presbyter. C. de Episc. & cleri. & Bar. in l. prima. §. qui quæstionem. ff. de quæstionibus. & Alex. in consi. 6 §. 1. volum.

Testes variantes torqueri possunt.

Ad solam re-
sponſione ha-
bendam.

Et ſcias etiam quod non ſolum ad eruendam veritatem, ſed etiam ad ſolam habendam reſponſionem tam affirmatiuam, quam negatiuam poteſt irrogari tortura, & tunc indicia non requiruntur. vt quando accuſatus, vel inquiſitus non vult reſpondere Iudici ſuper accuſationem, vel de nunciationem poteſt torqueri ad hoc, vt reſpondeat. ita tenet Bal. in l. accuſationem. C. de accuſatio. Et ipſum ſequitur Paris de Put in tract. ſind. in ver. Tortura. in c. ſequitur.

Negās quod
in tortura di-
xerat.

Quando tortus conſeſſus dum tempore debito ducitur ad acta, vt rati- ficet id, quod in tortura conſeſſus eſt, negat, an per hoc debeat iterum torqueri donec ante tribunal dicat, & ratiſicet id, quod in tormentis di- xit. Bal. dicit quod poſt talem reuocationem remanet ſemiplena proba- tio, & allegat glo. in l. 2. C. de cuſto. reo. & ideo niſi reuocans probet con- trarium, compellitur perfeuerare in conſeſſione etiam per repetitionem tormentorum. Ad hoc facit, quod notat Innoc. in c. per Inquiſitionem de elect. ita notat Bal. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. ſed idem Bal. in d. l. 2. C. de cuſto. reo. dicit, quod quando quis in conſeſſione non perfeuerat ta- cite, vel expreſſe, ſed reuocat, & tunc ſi ſunt aliqua indicia facientia pro re- uocatione, admittitur reuocatio. vt l. 1. §. ſi quis vltro. ff. de quæſt. Si au- tem indicia faciunt contra eum, non admittitur reuocatio, quia vbicum- que poteſt quis cogi conſiteri, non admittitur reuocatio, ſed iſte poteſt cogi perfeuerare in conſeſſione. Vbi autem nulla indicia apparent pro- vel contra, videtur quod iſta reuocatio conſeſſionis ſponte facta non te- neat nec procedat, niſi error allegetur, & probetur, vel non ſtare per alle- gantem, ſed per Iudicem quominus probaretur. vt l. de ætate. §. ſi ff. de in- terro. à iur. Facit quod notatur. in l. Ictus ſuſtium, ff. de infami. Hæc Bal. in d. l. 2. & eſt notabilis diſtinctio. Ita debet intelligi quod ipſe notat. in l. ſi. C. de proba. ideo debent repeti tormenta, ſed mitius. Et nunquam ta- men vidi (ait Boſſius in pract.) torqueri vltra trinam vicem, niſi à carni- ficibus, id eſt malis iudicibus.

Reuocatio cō-
ſeſſionis quā
do admitti-
tur.

Secundo tor-
tus.

Sed pone. Reus poſitus ad torturam legitimis præcedentibus indi- cibus conſeſſus eſt delictum, poſtea ductus ad banchum iuris non vult illam conſeſſionem ratiſicare, & ſecundo tortus conſitetur idem, & ſecundo ductus ad banchum non vult conſeſſionem ratiſicare, ſed dicit id dixiſſe propter dolorem torturæ, an hoc caſu poſſit iſte iterum torqueri? Di- cas, quod non, niſi noua ſuperuenerint indicia, quod in caſu non fit, quia ſecunda indicia debent eſſe diuerſi generis à primis indi- cibus per que repetitur tortura. vide Marſilium in practi. crimi. §. quoniam. nume- ro quinto. Nota tamen ex Angel. de malefic. quod quando Iudex præ- cedentibus indi- cibus torquet aliquem, & vna die ipſe reus dicit vnum, alia die dicit aliud, variando, dic quod tunc Iudex parcere non debet ca- lamo, ſed faciat ſcribere omnes variationes, & quicquid reus di- cit. Nam ſæpe, & ſæpius alijs indi- cibus non ſuperuenerint, Iudex pote-

Calamo non
parcat Iudex.

poteſt reum in tortura repetere, ſecundum Bartol. in §. plurimum. l. de minor. ff. de quæſtioni. Vide etiam Bart. in l. finali. in ſi. ff. de quæſtioni. Ludo. Roma. in confi. 8. incipien. viſo facto. Alexand. in confi. 2. inci- pien. viſo proceſſu.

Nota tamen quod tormentis & quæſtionibus non ſemper eſt fides adhibenda: Nam plerique patientia, ſiue duritia tormentorum, ita tor- menta contemnunt, vt veritas ab eis exprimi nullo modo poſſit. Alij autem tanta ſunt impatientia, vt in quouis mentiri quam pati tormenta velint, & ita fit, vt etiam vario modo fateantur, & non tantum ſe, verum etiam alios criminantur. l. 1. ff. eod. propterea Iudices abhorre- re tormenta, aut non facile ad ea proſilire debent, nec in omni caſu, nec in omni perſona, nec in quibuſlibet indi- cibus, & licet non poſſit dari doctrina, po- teſt tamen dari aliqua via ad cognoscendum indicia ſufficientia ad tortu- ram. Bar. in l. finali. ff. eod. Vide ſupra in ver. indicia. Et nota quod errant ſæpius ac ſæpius Iudices putantes torturam eſſe arbitram, quia tale ar- bitrium non excedit ius commune, ſecundum Ange. in l. 1. ff. de teſta. mi- li. & omnes ſcribentes conſentiunt. Et vltius poteſt dici, quod iura lo- quentia de arbitrio, intelliguntur contra accuſatorem, non contra reum, videlicet Iudicem poſſe deſiſtere & ſuperfedere à tortura propter pericu- lum & fragilitatem torturæ: non autem excedere modum. de quo lex ex- poſuit. vt in l. 1. ibi. quando vel quatenus faciendum ſit videamus. ff. eod. & ita intelligitur lex quæſtionis modum. eiufdem ti. dicente Iuriſcon- ſulto ibi. Itaq; quæſtionem haberi oportet, vt ſeruus ſaluus ſit innocen- tiæ vel ſupplicio. Fran. Caſon. de tormen.

Arbitrium Iu-
dicis quē ſit.

Abſtinere etiam debet à nouis tormentis. Nam plerique angunt reos ſiti, vel fame, quidam immitunt aquam per nares, quidam ponunt texil- lum in pede. de his & de alijs vide Brun. de quæſtioni. niſi in atrocioribus, conſiderare enim debet Iudex tria circa torturam. Primo, qualitatem cau- ſæ, ſeu criminis. Secundo qualitatem tormentorum. Nam ſi ſufficiunt tormenta leuia, non ſunt inferenda grauia. Tertio qualitatem perſonæ, aliter enim torquentur robuſti, aliter imbecilles. Et quia de conſeſſione facta in tortura ſupra tetigimus, operæ precium duximus ipſius conſeſ- ſionis diſtinctionem ſubiungere.

Tria conſide-
randa circa tor-
turam.

Conſeſſio alia ſpontanea. Alia metu tormentorum. Alia in tormen- tis. Spontanea conſeſſio dicitur quando reus ſine tormentis, & minis alioque actu fatetur contenta in in- quiſitione, & tunc notarius ſcribet eum ſponte conſeſſum, & non aliter, ſed tutius erit notarium nullo ca- ſu ſcribere ſponte conſeſſum, ſed ſcribere quo loco, quo tempore, quo modo, qualiter, & quibus verbis reus fateatur, quia metus poteſt con- tingere ex diuerſis accidentibus ignotis, & hæc conſeſſio non eget ra- tificatione. Sed de deſenſionum terminis diſuſius vide Franc. Caſon. de tormen. c. 18.

Conſeſſio mul-
tiplex.

Con-

Confessio me-
tu tormento-
rum.

Confessio autem metu tormentorum diuersis modis sumitur. Primo quando fit in tormentis seu prope tormenta reo ligato, & Iudice minante torturam. Bal. l. 1. §. diuus. ff. de quæst. vel spoliato, licet non ligato secundum alios. Alij autem dixerunt confessionem metu tormentorum esse, si reus fateatur ad minas Iudicis licet extra tormenta. de quibus vide Bar. in l. nouissime. ff. quod fal. tut. Guid. de Suza. sub rub. de quæst. licet contrarium fere omnes teneant, quod sola ductio ad funem sit leuis terror. Sed ductio & ligatio indicat metum, quia debet esse timor cadens in constantem virum. l. interposita. C. de transac. sed in hoc consideranda est rei persona, conditio, & sexus. C. de sacrosan. Eccl. & in tali confessione notarius non debet scribere reum sponte confessum, & in hoc multi Iudices errant taliter scribere facientes, quia etiam si reus esset in carcere, in quo frigore & fame multum pateretur, & fateretur, talis confessio diceretur facta metu tormentorum, secundum Bar. in l. 1. §. diuus. ff. eod.

Confessio in tormentis clara est, quæ fidem faciet quando per certa signa verificabitur, & sic tollitur quæstio, an reus sit vere confessus, an mentis cruciatu tormentorum, & Iudicis humanioris interest id querere, ne innocentem damnet, vel reum absoluat. Vt igitur certior fiat Iudex an reus falsus sit metu tormentorum, petat à reo cur comiserit delictum, quod falsus est: nam per causas quandoque cognoscitur innocentia rei. Si enim causæ non sunt verisimiles, reus non debet damnari. Ias. in l. magistratus. ff. de iurisd. omn. iudi. l. 1. C. ad leg. Corne. de Sica. Secundo Iudex petet à reo aliquod certum signum secundum qualitatem delicti, maxime si socios & complices nominauit, examinentur nominati vt veritas eluceat. Vide Brun. tract. 6.

Negās quod
falsus est.

Sed pone. Reus non per tormenta, sed sponte crimen confitetur, postea ductus pœnitentia illud negat, & non vult in tali confessione perseverare, an in hoc casu possit cogi per torturam dictus reus? Ad hoc dicitur quod oportet distinguere, & sit. Aut reus est maior viginti quinque annorum, aut minor. si maior, aut facit confessionem in iudicio, vel extra iudicium. Si in iudicio, & sit verisimilis, probabilis, & possibilis, tunc non est opus alia ratificatione, sed ex ea potest condemnari, cum in confessum nullæ sint partes iudicis nisi in condemnando. l. proinde. ff. ad l. Aquil. l. si confessus. ff. de custo. reo. Si autem confessio sit facta extra iudicium, tunc non potest condemnari ex tali confessione, sed ex ea bene poterit torqueri vt perseveret, quia talis confessio extraiudicialis facit iudicium ad torturam. glo. in l. capite quinto. ff. de adult.

Minor falsus
etiam cū iu-
ramento.

Si autem reus sit minor, tunc etiam quod confessus fuerit delictum auctoritate curatoris, ex ea confessione non poterit condemnari, nisi eam ratificet. Vide Marfil. in practi. crimina. §. quoniam. numero. 18. 19. & 20.

An autem si reus confiteatur delictum in iudicio sine tortura, possit postea

postea suam confessionem reuocare prætextu erroris, vide Marfil. vbi supra. num. 25.

Si reus confessus est crimen extra iudicium primo, & postea legitimis præcedentibus indicijs confiteatur idem in tortura, talis confessio non requirit ratificationem, sed ex tali confessione sine alia ratificatione poterit condemnari. Ioan. de Imol. in c. at si clerici. de iudi. Felin. in c. olim. de rescrip. Et per Marfil. in practi. crimina. §. quoniam. nu. 38.

Si quis est conuictus de delicto per testes idoneos, & contra eum sunt plenæ probationes, tunc non debet poni ad torturam, sed si non confitetur potest sine alia confessione condemnari, textus in l. qui sententiam. C. de pœn. & ibi Docto. Et adeo hoc est verum, quod si in tali casu non deuenitur ad torturam, nec ad confessionem, nec ad ratificationem, quod Alber. de Rosa. in l. edictum. ff. de quæstioni. dixit not. quod si plene est probatum de delicto contra aliquem, si postea ipse sit tortus super ipso delicto, & non confiteatur, tunc tollitur illa probatio tanquam non sit vera, & hoc vult per glo. ibi. Idem affirmat Cepol. in cons. suo 32. incipien. Quidam rustici. Quia tortura non solum auget fidem torti, & facit, quod illi credatur quod alias credendum non esset. Bar. in l. Cunctos populos. sub num. 12. cap. de sum. trin. & fid. cath. Aymo. consi. 6. nu. 15. sed etiam elidit, & debilitat indicia, & probationes contrarias, in tantum quod ex illis quis condemnari non possit. Albericus. in l. edictum. ff. de quæst. Veronen. consi. 32. col. penul. Decius consi. 15. Hippo. consi. 64. col. 1.

Et nota, quod die qua quis est torquendus non datur ei ad comedendum, nec bibendum ante torturam, ne corpus ex cibo turbetur in ipsa tortura. Io. Milcus. in praxi. crimina. 127. nu. 5. 1. Crassus enim venter tenuem sensum gignit. l. quæ adulterium. iuncta glo. C. ad l. Iul. de adulte. & ita de consuetudine seruatur.

Sed pone. Quidam inculpatus de hæresi sponte ingerit se Inquisitori dicendo, Ego non commisi tale delictum, tamen me offero torturæ, ponatis me in tortura, An Inquisitor iuste possit istum volentem torqueri ponere ad torturam, si alias de iure hoc sibi non liceret, puta quia non præcedunt indicia? Respondetur, quod non potest, quia liber homo non est dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad l. Aquil. Secundo, quia potestas torquendi est meri imperij, vt l. defensans. C. de defens. ciuit. sed ea quæ sunt meri imperij non possunt pacto priuatorum concedi. C. de iurisd. omn. iudicium. l. priuatorum. Tertio, quia non potest quis committere alteri, quod ipsum percutiat. l. prima. §. vsque adeo. ff. de iniur. Et hoc tenuit Bar. in l. penul. ff. de cond. ob. cau. Et licet Bar. loquatur de committente se ad torturam priuato, tamen idem dicendum est si se committat Iudici, quoniam in tali casu habetur vt priuatus, cum ex iure non possit torquere. l. prohibitum. C. de iure fisci. §. cum si.

Iudex

Confessio in
tortura ratifi-
catione non
requirit.

Probatio quæ
do tollitur per
torturam.

Tortura debi-
litat indicia.

Etiam volen-
tem torquere
non potest
Iudex.

Iudex igitur si torqueret in tali casu, non excusaretur à pœna fisco applicanda, licet excusaretur ab actione iniuriarum, quia volenti non fit iniuria. in l. prima. §. adeo. & ibi Bart. ff. de iniur. Brun. de indic. & tortu. q. 7. in fi. in secunda parte.

Exhibens se contra aliquem ad torturam. Quid si aliquis inculpat aliquem de aliquo delicto, & quia non habet veras probationes, neq; indicia ad torturam sufficientia, dicit, domine Inquisitor ponatis me & ipsum ad torturam? Respondetur quod non, quia si volens (vt iam diximus) non potest sine indicijs torqueri, quanto minus qui non vult? vide Brunum vbi supra. Nota tamen quod licet reus non possit semper torqueri, potest tamen terreri, quia ad minus potest Iudex vultum terribilem ostendere, vt in auth. de manda. princ. §. talem vero. secundum Bal. in l. 2. C. quò. app. non recip.

Ex sola confessione vtrum quis condemnari possit. Quæritur generaliter, an confessus in criminalibus possit ex sola confessione condemnari, absq; alijs probationibus? Respondetur quod tres sunt casus. Nam quandoq; quis confitetur in tortura, seu formidine torture, & hoc constat, secundum Bal. in conf. quod incipit. tres sunt casus. Dicit quod quando quis confitetur in tortura, vel formidine tormentorū, & hoc constat, quando non præcesserunt indicia, tunc non creditur confessioni, etiam si post confessionem probentur indicia iuxta superius dicta, & tunc Iudex appellationis non debet confessionem sequi, quia illegitima, & contra iuris formam fuit extorta, vt notatur in l. Maritus. ff. de quæstioni. Indicia ergo debent præcedere per legitimos testes legitime recipiendos, & examinandos, testes, & nō singulares. c. si. hacl. fi. Quibus adde q; quomodocumq; tortura sit illegitima, est verum quod dicit Bal. in conf. 1. nō solum si sit illegitima eisdem personis quæ torqueri non poterant, vel quia non formata inquisitione, vel accusatione, & ad antelitem contestatam, & non seruatis alijs quæ fieri, & seruari debent, propter quæ non potest deueniri ad torturam. Nam ex tali confessione extorta per tormenta illegitima non poterit deueniri ad condemnationem, etiam si fuisset millies ratificata, vt supra dictum est.

Defensio etiam aduersus suam confessionem. Sed ponamus quod quis est minus legitime tortus &c. Si autem confessio fuit extorta per legitimam torturam, tunc ad hoc quod ex ipsa possit deueniri ad condemnationem, est opus vt in ea fuerit perseveratū, & sic quod fuerit ratificata legitimo modo, & facta ratificatione extra tormenta debet Iudex dare vnum breuem terminum reo ad producendum omnes suas defensiones aduersus suam confessionem, puta duorum, vel trinum dierum, qui terminus est de communi obseruantia, vt ex nulla parte reus remaneat indefensus, vt notat Salic. in l. 2. C. de custo. reo. Et habetur per l. quartā. §. si ad diem. ff. de re mil. Et l. si non defendatur. ff. de pœn. Si vero reus non confitetur in tormentis, tunc per torturam sunt purganda indicia, & debet à præsentium instantia, videlicet in crimine hæresis, sed in cæteris causis si facta publicatione viderit Iudex, quod

quod ex processu non sunt sufficientia indicia, tunc non expectata sententia debet statim liberare reum sub fideiussoribus.

Defensiones ante torturam. Si reus ad torturam petit copiam indiciorum contra eum receptorum cum termino ad se defendendum, & opponendum, Iudex id sibi denegare non debet. Nam danda est ei defensio antequam torqueatur, maxime quando tale quid assignatur, quo probato ad tormenta procedi non posset. Siquidem si talis defensio post tormenta differatur, nunquam posset postea recuperare detrimentum membrorum, vt l. 2. de appellatio. recipi.

Item si confessio defensio suæ innocentiae datur. C. de custo. reo. multo magis non confessio. Et quis de hoc dubitare potest, cum in iure habeatur quod quocumque tempore iudicij reo petente, defensio danda est? l. vnus. §. cognitio. ff. de quæstio. Et dicit Marfi. in prac. cri. quod id facere debet Iudex etiam reo non petente, si ipse reus non sit peritus. vide eundem Marfi. vbi supra. §. vlt. quæst. nu. 21. & 22. & Guid. de Suz. in trac. de indic. & tortu. nu. 62. & 64.

De gradibus torture.

Quinque gradus torture. Torturæ quinque sunt gradus. Primus quorum dicitur territio, videlicet expoliatio, & ligatio, ac si vere deberet torqueri, quando scilicet Iudex reum suspectum habet, sed defunt indicia sufficientia.

Secundus gradus est, cum reus ligatus leuatur modicum à terra, & per spacium vnus Pater noster detentus, mox deponitur iuxta qualitatem personæ, & facti. Ad hunc deueniendum est cum indicia apparent probata, vt Bal. in l. 2. C. quorum appel.

Tertius gradus est, cum reus suspensus detinetur in tortura per spacium vnus, vel duorum Miserere, citra tamen quassationem, scilicet cum reus est magis de crimine suspectus, & indicia sunt plene probata: delictum tamen de atrocibus non est, vt est furtum modici valoris, vel vulnus non letale, vt l. 2. C. quorum appel. & ibi Bar. ff. de publi. iud. l. 2. vel quando delictum esset grauius, & indicia essent magis aperta, persona tamen esset nobilis, vel honestæ familiæ, vel aliàs honestæ conditionis, & famæ, & non esset assuetus in similibus commisceri, cum tali mitius esset agendum. l. non omnes. §. pœna grauior. ff. de his, qui not. in fa. & l. testium. §. tu magis. ff. de testib.

Respectus familiaris, & conditionis. Quartus gradus dicitur, quando reus per quartam, tertiam, vel etiam per dimidium horæ suspensus tenetur secundum grauitatem criminis, suspicionem rei, & vires indiciorum. quandoq; in ipso detentionis spacio adhibetur vnus, duo, vel plures ictus cordæ ad maiores cruciatus inferendos, maxime cum indicia sunt prægnantia, reus multum suspectus, & membra habet robustiora, & hoc propter graue, & scandalosum crimen.

Quin-

Quintus gradus torturæ est, quando post aliqualem suspensionem, & ictus cordæ, si reus adhuc pertinax in negatiua perstiterit, pro grauiori cruciatu ad eius pedes pondera, vel compedes ligantur, & cum ipso pondere suspensus detinetur, vel ictibus (quod tamen raro, vel nunquam fieri debet) cruciatur. Hoc est grauiissimum tormentorum, quod pro raro crimine adhibetur reis, ut potè in certis tantum casibus, & criminibus atrocissimis, ut est hæresis, & crimine læsæ maiestatis, & peruersionis status, aut cum agitur de famoso assassino, ut l. et si except. C. de malef. & mathe. l. Manichæos. & l. Arriani. C. de hæret. Nec tunc etiam, nisi indicia essent adeo clara, & prægnantia, ut nihil deesset nisi ipsius rei confessio, ut l. miles. §. oportet. C. de quæstioni. & ibi Bal. Et quia acerbior, & periculiosior modus iste nobis videtur, nota minus periculofum modum, & ad veritatem eruendam, ac nostro officio satis accommodatum, quem nobis dum ibi Inquisitorem ageremus, aperuit D. Alex. Paneratius Placentie criminalium Iudex, dum contra testem falsum pro ipsius testimonij falsitate eruenda laboraremus.

Experimentū
in teste falso.

Nam post ictum vnum funis satis bonum reus à terra suspensus tribus digitis, vel quatuor per spatium vnius tertij, vel mediæ horæ, ita quod cū pedum extremitate aliquantulum terram tangere possit, interrogatur, & sic ex seipso tortus infra horæ spatium confitebitur. Id enim in dicto falso teste experti sumus.

Præter hos torturæ gradus, sunt multa à diuersis inuenta tormentorum genera.

Taxillus.
Musconus.

Nam quidam ponunt taxillum inter cauillas pedum. Quidam ponunt musconum supra rei vmbilicum cyatho opertum ne fugiat inde.

Caprina lin-
gua.

Quidam lingua caprina torquent reum hoc modo, videlicet primo lauant torquendi plantas aqua falsa, & eo super scamno, vel tabula ligato faciunt capram lingere eius plantas, cum id animal falsugine tractum, & allectum libenter faciat, vehementer asperitate linguæ suæ, citra tamen periculum mortis, reum torquet.

Clauiculi.

Quidam clauiculos ligneos inter digitos manuum ponentes, & cum funiculo stringentes reos torquent.

Aqua calce
infecta.

Quidam rigorosiores aquam calce infectam per nares immittunt obstructo ore ipsius torti. Et id torturæ genus est periculofissimum, ex eo quod tortus posset suffocari.

Salsamenta.
Vigiliæ.

Quidam reo dant carnes salitas, siue salsamenta sine potu. Quidam alijs potum dant ad facietatem, sed denegant somnum per horas quadraginta: faciunt enim reum bene ligari, & sic custodiri, de quo tormento dicit Marsilius in sua pract. crimin. quod est validissimum, & securissimum, & quod nunquam aliquem inuenit, qui ipsum sufferre potuerit.

Alij

Alij lauati iubent plantas torquendi, & postea eas vngunt larido porcino, & ligato ipso reo super tabula faciunt ut eius plantæ sic vinctæ prunis adhibitis torreantur, sed & hoc genus est periculofum. De modis autem, & instrumentis aliquibus torquendi, vide Bal. in l. i. C. de eman. ferro. vbi dicit per illum tex. in ver. laniauerit. Nota contra Iudices qui sciunt carnes alicui, ut confiteantur crimen, quod si tortus in tormentis moriatur, Iudex debet decapitari tanquam homicida. Et Angel. in l. nemo carcerem. C. de exact. trib. lib. 10. dicit. Nota text. contra Iudices, qui propter declarationem tormentorum nouas inueniunt species, quia isti appellantur irati, & peruersi, & dominus confundat eos.

Nota ex Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iur. quod sunt tres conditiones hominum, videlicet liberi, statu liberi, & serui. Liberorum qui sunt in dignitate constituti, ut milites, & hi regulariter non debent torqueri nisi tantum in certis casibus, & criminibus, ut in crimine læsæ maiestatis, prodicionis, & similibus, ut l. milites. C. de quæstioni. Et ex hoc dicunt quidam, quod clericus regulariter non est torquendus, quia est miles celestis curiæ ac militiæ, ut in c. i. de cler. ægrot. alij contra, per. c. si constitit. de accusa. & c. i. de depofi. Communis tamen conclusio doctorum, & glo. est quod clerici etiam presbyteri si fuerint suspecti possunt ex causa torqueri, non tamen debent esse ita seuera tortura in clericis sicut in laicis, unde non debent supponi aculeis, vel fideiculis, sed virgis seu corrigiatis. Pro hoc nota bonum tex. r. 4. q. 5. c. 1. Angel. in l. i. malef. claus. che hai tra- tola tua patria. vnde & glo. not. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. à simili arguitur. Per quos autem ministros clericus torqueri debeat. dic. quod clericus potest capi, & incarcerari per laicum de consensu seu commissione Episcopi, vel superioris sui, per. c. si clericus. de sent. excommunicationis lib. 6. sed non potest torqueri per laicum etiam de consensu Episcopi. c. vniuersitatis. de sen. excommunicationis. licet Bald. teneat quod possit. in c. de cernimus. de Iudi. Et hoc habet vsus, & consuetudo siue bona siue mala. Vide Abb. in c. vniuersitatis. de sent. excom. Melius tamen iudicarem facere sicut fecimus nos circa reos nostros clericos, torquere videlicet eos arcto carcere, inedia, & solitudine, quæ ministros non requirunt, maxime cum sibi definit ministri clerici. Vide Tabie. in ver. Inquisitor. nu. r. 4. vbi formam inuenies quæstionandi huiusmodi reos.

Magistratus, doctor, miles, & similes qui in alijs criminibus sunt exceptuati, possunt torqueri in crimine hæresis, ut not. in glo. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. Angel. in li. malef. claus. fama publica.

Minor quatuordecim annorum torqueri non debet, licet veritas ab eo ferula, vel corrigia haberi non possit. ut l. i. §. impuberes. ff. ad Sylla. ad idem. Abb. in c. cum in contemplatione.

Decrepitæ ætatis senes torqueri non debent. ut in l. 3. ff. ad Sylla. fallit tamen in crimine læsæ maiestatis. l. nullus. C. ad l. Iul. maiest. ergo & in crimine

Ignis.

Tortus si in
tormētis mo-
riatur.

Liberi, statu
liberi, serui.

Clerici minus
torqueri de-
bent.

Per quos tor-
quendi sint
clerici.

Tortura sine
ministri.

Exceptuati
torqueri pos-
sunt.

Minor.

Decrepitus.

Decrepita ætas quæ sit. ra. in 2. col. vbi alleg. idem tenere Ang. in lib. malef. clau. fama pub. ver. sex to quæro. Quæ autem sit ætas decrepita declaratur in glo. in ver. præfectus. C. sacrosancto. in prohemio. lib. 6. in principi. ipsius glo. vbi dicit quod quinta ætas durat vsque ad septuaginta annos, sexta ab inde.

Prægnas torqueri non debet.

Mulier prægnans torqueri non debet. vt in l. prægnantis. ff. de pœnis. Et Abb. in d. c. cum in contemplatione. in fi. vnde si habueris mulierem aliquam prægnantem, idest quæ se talem esse dicat, eam facias videri ab aliis quibus expertis personis, quæ si dixerint ita esse, facies vt id quod sciunt, & sentiunt dicant in præsentia testium, & notarij, & totum scribatur in actis. Et si dixerint eam non prægnantem, tunc in actis similiter totum ponatur, & subiungatur, Quia talia, & talia contra te habemus, ex quibus es torquenda, ideo licet allegaueris te prægnantem, & grauidam, tamen quia diligenter inspecta à personis expertis iudicata es non prægnans, ideo vt veritas habeatur eorū quæ contra te deposita sunt, interloquendo pronunciamus, & declaramus te questionibus, & tormentis subiiciendam, & ita potest secrete torqueri. Si autem prægnans inueniatur, reseruanda est sub tuta custodia vsque ad tempus quo possit torqueri, idest post partum, & ultra, prout videbitur expedire.

Testes quando torqueri debeant.

Testes autem in negotio fidei cum indifferenter omnes admittantur, vt supradictum est, ordinariè non torquentur nisi vacillent, vel de mendacio aut falsitate conuincantur. Nam præsumuntur velle occultate veritatem. Et sufficit quod testes ab vno, & in vno solo conuincantur dixisse mendacium, si sit dignus ille qui conuincit. Barto. in §. Index. ff. de quæstioni. l. vnus. De quo mendacio, vide Bossum in pract. tit. de testi. q. 3. & tit. de tortura testium. nu. 10. Idem de accusatore seu denunciatore putamus dicendum, qui nisi variet, vel de mendacio, vel falsitate conuincatur, non est torquendus.

* Torqueri non potest ob contumaciam damnatus si se præsentet volens ipsam contumaciam purgare, & hoc propter tria.

Primo quia iudiciū absentia tollitur per præsentationem rei. l. Diuus. ff. de ineg. test.

Secundo quod lege permittente fit, iure fieri videtur: Iudex enim non debet plus oneris imponere, quam lex. vt per Bald. in l. 2. C. si pendens. appell.

Tertio quia absentia potest contingere ex diuersis accidentibus, & de absente (lege concedente) non est male præsumendum. l. si tutor. C. de priuileg. tuto. Et intellige in reo se præsentante in termino legis, secus quando reus fuerit captus.

Torqueri non debet reus nisi publicato processu, quia non dicitur quicquam probatum nisi publicato processu. l. solam. C. de test. Nam testes non publicati non inducunt aliquam probationem concludentem, quia

quia dicta eorum possunt per oppositionem minui, aut tolli per aliam probationem etiam contrariam, quare Iudex tenetur dare exemplum indiciorum ante torturam.

Tortura repeti non debet ultra tres vices, i. ad tres dies separatos, ne in infinitum procedatur, & reus tortus ultra ternarium numerum dicitur tortus immoderate, & videbitur fateri vi tormentorum, vt l. repetitio. ff. de quæstio.

Tortus confessus de se potest interrogari de socijs in omnibus delictis, quæ verisimiliter non committuntur sine socijs, vide Belui. in titu. de quæstio. col. 2.

Conuictus de crimine postea tortus, & perseuerans in negatiua, non potest condemnari propter aliquas probationes, quamuis luce clariores, quia rei constantia eas debilitauit. Alberi. de Rosa. in l. edicto. ff. eod.

TRANSGREDIENS.

Transgrediens canonem credens Romanum Pontificem non habere potestatem condendi canones, de tali transgressione punitur vt hæreticus. distin. 19. cap. Nulli fas, vbi sic habetur. Nulli fas est vel velle, vel posse transgredi apostolicæ sedis præcepta, nec nostræ dispositionis misterium, quod vestram sequi oportet charitatem: sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus quisquis apostolicæ voluerit contrarie decretis, nec lo cum deinceps inter sacerdotes habeat &c. vbi glos. qui dicit Romanam Ecclesiam non posse condere canones, ille est hæreticus, & fundatur super cap. 1. dist. 22. vbi sic dicitur. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud verbum quo constructum est cœlum, & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundauit Ecclesiam. Illius certe priuilegio fungitur cuius auctoritate fulcitur, vnde non dubium est, quia quisquis cuiuslibet Ecclesiæ ius suum detrahit, iniustitiam facit, qui autem Romanæ Ecclesiæ priuilegium ab ipso summo omnium Ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic proculdubio in hæresim labitur, & cum ille vocetur iniustus, hic est dicens hæreticus.

Et nota lex Sancto Tho. 2. 2. q. 1. artic. 10. quod quando quis propter particularem causam aliquam, vt puta propter concupiscentiam, vel iram inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis, vel regulæ, non dicitur peccare ex contemptu, etiam si frequenter ex eadem vel alia simili cau salpeccatum reiteret. & est dictum Augu. de natura & gratia. Io. de Tut. Cre. super c. Quicumque. dist. 81.

Eccles. Romanæ detrahens est hæreticus.

TURPITUDO.

Faure: ani-
mæ audien-
dus.

Turpitudinem suam allegans non attenditur in iudicio. Ab, in c. cum super de concess. preben. nisi ubi vertitur periculum anime in c. lator & c. consanguinei. de re iudi. Et in fauorem ecclesiasticæ libertatis. Abb. in c. inter dilectos. de dona. & Ioan. de Anan. in c. significasti. de adul. & secundum Bart. in l. iusiurandum quod ex conventionē s; procurator. ff. de iureiur. distingue sic. Aut vertitur periculum anime s; turpitudō illa non allegetur; & tunc fauore anime quis est audiendus. ideo si contraxit matrimonium cum consanguinea sua per falsas probationes, habet potestatem audiri si allegat hanc turpitudinem, & vult probare contrarium. Ad hoc. c. tertio loco de præsumpt. & c. lator. & c. consanguinei. de re iudi. gl. in c. inter delictos. de dona. Et potest dici, quod audiatur potius ex officio iudicis, quàm proprio iure.

Ad commo-
dū Ecclesiæ.

Si autem sumus in alia materia quàm peccati, tunc si allegat quis turpitudinem suam ad commodum, & nomine Ecclesiæ, debet audiri, vt in d. c. si quis presbyterorum. tamen in veritate non potest dici, quod quis alleget turpitudinem propriam, sed potius nomine Ecclesiæ agitur de turpitudine prælatorum, vel singulorum. Aut agit quis proprio nomine, & tunc ad sui incommodum, & ad damnum potest turpitudinem propriam allegare, vt in c. 1. & c. 2. de confess.

Ad sui com-
modum.

Contra parti-
cipem crimi-
nis turpitudō
propria alle-
gari potest.

Aut allegat in damnum alterius, & tunc per viam agendi, fundando ius agendi super turpitudine propria, & tunc non debet audiri, quia ex improbitate sua nemo debet actionem consequi. Ita que fullo. ff. de furt. & c. inter dilectos. & est expressum in d. c. Ex tenore. co. Aut excipiendo, seu replicando, vel intentionem suam aliter iurando, & dic, quod contra participem turpitudinis auditur, si ipse certat de damno vitando, & aduersarius de lucro captando, vel saltem intendit evitare solum damnum contra participem, & debet audiri. l. de tutela. C. de in integ. restit. in. & quod ibi not. Vnde si per collusionem probauit me maiorem ad instantiam tutoris, vt ipsum ab soluerem à tutela, postea allegare hanc turpitudinem contra tutorem, qui fuit particeps huius turpitudinis. Si vero allegans non certat de damno vitando, imo potius vult inferre damnum alteri, & tunc regulariter non auditur etiam contra participem. Fallit in casu. l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. ubi auditur quis allegando, quod iurauerit contra participem, ad effectum, vt alij puniantur. Item fallit in casu aucten. sed non iure. C. de pe. iudi. qui male iudi. Et forte possunt reperiri consimiles casus excepti, sed regula est, vt audiatur. Ad hoc. c. 1. de confess. & 15. q. 3. c. nemini.

Aut allegat turpitudinem contra non participem, vt si turpitudō sua est detecta ab alio, potest eam allegare, vt l. decreto. ff. de susp. tut. ubi patet, quod.

quod si tutor fuerit pronunciatus suspectus per Iudicem, potest allegare ipse istam suspicionem, ad effectum vt non teneatur in futurum. Et facit c. mulier. de iureiur. ubi mulier admittitur contra confessionem suam, ex quo confessio illa fuit reprobata à Iudice.

Si vero turpitudō illa non fuit ab alio detecta, non auditur eam allegando, vt in l. transactione finita. & nota quod ibi notatur. C. de transac. & in casu cap. nostri. Nec obstat si dicatur, quod Canonici volebant hoc damnum vitare, ideo debebant admitti, quoniam ex quo ille erat receptus in Canonicum, non erat Ecclesiæ damnosum, vt haberet plures consiliarios.

Item Canonicus certabat hic de damno vitando, ne esset canonica sine præbenda. & vide notata in c. inter dilectos, supra alleg. Abb. in c. super quæstione, de concess. præb. & eccl. non vac.

VACILLATIO.

VACILLANS, seu varians quis sit, & quomodo, & qualiter puniatur, vide supra in ver. Testis.

Nota tamen, quod varietas, vel vacillatio, vel trepidatio deficientibus alijs externis indicijs, à deo Iudicem mouere possunt, vt ad torturam ex quolibet eorum deueniat, per doctrinam Bar. in l. de minore. §. plurimum. & Bal. in tract. de quæstio. c. 1. nu. 2. quam doctrinam sequitur Paris de Put. de iudic. in ver. viso de indicijs indubitatis, nu. 1. & per totum. Guid. de Suz. de indicijs, & tort. ver. que & qualia, nu. 33. Fran. Brun. in trac. de co. in quæst. 3. pri. par. nu. 30. Marsil. in §. diligenter, nu. 74. Et hoc tamen teste, quàm in reo intelligitur, vt Paris de Put. ubi supra.

VAGABUNDUS.

Vagabundus, id est qui per mundum vagatur certum non habens domicilium, secundum Alex. in consi. 166. vol. 2. potest ubiq; citari, & conuinci, c. fr. de for. compe. & ibi per Maria. cap. 1. colum. 3. hi solent à Principibus impetrare saluum conductum.

VEHEMENS SUSPICIO.

Vehementer suspectus in vehementem suspicionem reincidentens, non dicitur vere relapsus, nisi relabatur in illos casus, qui sunt notati in accusat. gl. in l. qui q; de hare. lib. 6. arg. in c. ad decimas, de decimis. ma.

Relapsus ex
vehementi sus-
picionē.

xime cum facile sit in vehementem suspicionem incidere. Ita decifum fuit Romæ per Pium Papam Quintum in congregatione, anno 1567. vide tamen Cald. in c. literas, de præfump. quem refert, & sequitur Squilla, in trac. de fid. cath. c. 19. vbi dicunt, qd in tantum conuersatio cum hæreticis arguit relapsum in abiurato, in quantum est sibi in abiuratione iniunctum in pœnitentiam.

Sed vehemens vehementi suspicioni superueniens transit in violentam. vide supra in ver. Suspicio.

VERBUM.

Verba vbi de necessitate requiruntur non sufficit simplex factum. Ab. in c. ecclesia vestra, de elect.

Verbum hæreticum dicens, & statim requisitus paratus corrigi, secundum Host. consideranda sunt maledicta ex personis hominum. C. de his qui impo. mal. l. 1. Nam ex leuitate, vel errore si hoc dicit, non quod id credit, contempnendum est tale dictum, & quia vere pœnitet, venia dignus erit.

Lubricū lin-
guæ.

Lubricum quidem linguæ ad pœnam facile trahendum non est. ff. ad l. Iul. maieft. l. famosi. Sed dicit Ant. de Butr. Ego hoc casu pœnam aliquam, & pœnitentiam leuem imponerem, vt iterato sit memor, quod non labatur lasciuie talia dicere propter exempla aliorum, sed si ex infania dixit, tunc est miseratione dignus: si autem ex animo verba hæretica dixit, & paratus est corrigi, licet non sit hæreticus, tamen puniendus est plusquam in primo casu. Nam hoc casu Princeps iniuriam sibi dictam puniret, & ex qualitate personæ, & dicti statueret pœnam, quia cum sit puniendus ex quo deliquit, nec sit expressa pœna, ergo arbitraria est imponenda, de offi. deleg. C. de causis. Constat enim hunc plus deliquisse ex animo loquens quam primum, qui ex animi leuitate, seu errore deliquit, ideo maiori pœna dignum. ff. de pœn. l. capitalium. §. solent. Et hanc opinionem sequitur Io. de Imo. post Matth. in clemen. 3. de hære. dicens, quod aliqui proferunt verba hæretica, quæ nullam habent excusationem, & proferunt ludendo, & iracunde, vel ex fatua simplicitate, & tunc talibus possunt Inquisitores pecuniarias imponere. Nam has pœnas solet imponere Ecclesia, 24. dist. c. quamquam, de Iudæ. Et talem pœnam non debet imburfare Inquisitor, sed dare pauperibus, vel ad aliud opus pium applicare, vel etiam officio suo, vel carceribus suis. Vide Squillac. in trac. suo de fid. cath. post Card. Zabar. in clemen. 1. de fid. cath. §. nos igitur. vide supra in ver. Fautores.

Si ex infania.

Si ex animo.

Pecuniariam
pœnam im-
ponere.

Verba contra
fidem prola-
ta etiam iocose.

Verba siquidem contra fidem etiam iocose prolata punienda sunt extraordinarie ex arbitrio Iudicis. Lapus, & Card. in clemen. vnica. §. sancta de vsu. & 17. di. cap. nec licet, 23. q. 1. Hæc est fides. ex qualitate tamen personæ, loci, & temporis augenda esset pœna: iocus enim per quem venitur

nitur ad crimina, non est permittendus. ff. ad l. Aquiliam. Et nota, quod eo casu quo huiusmodi verba non sapient hæresim manifestam, earum punitio non pertineret ad Inquisitorem, sed ad ordinarium. arg. in c. Accusatus. §. sancte, de hære. lib. 2.

VERISIMILE.

Verisimile est id, quod verum videtur & est vero simile, vt. ff. de adul. l. miles. §. mulier. Non verisimile autem dicitur illud, quod à vero est multum dissimile, vt ff. quod metus causa. l. non est verisimile. & Bal. in l. ea quidem. C. de accus. & est species falsitatis. Bal. in l. 1. C. de ser. fug. Car. in Cle. Ne Romani. de elect.

Verisimiliora sunt illa, quæ magis consonant iuri communi. Bald. in l. Non hoc. C. vn. legi.

Verisimile tripliciter dicitur, vno modo quando testis deponit ea, quæ consonant iuri communi, vt dicit Anch. in c. 1. de rescri. lib. 6. & Ro. in rubr. de arb. col. 10. vers. Item præferuntur verisimiliora.

Secundo quando consonat rationi, vt per Bal. in l. qui accusare. de ead. Et in l. testium. col. penul. C. de test.

Tertio quando melius factum narrat, vt per Bal. in l. testium, & voluit Curtius in tract. de test. quæst. 19. vnde Bal. in l. 1. C. qui. & aduer. quos. dicit, quod ad hoc vt ex semiplena probatione deferatur sacramentum, debet esse non solum semiplena, sed verisimilis. Nam si in contrarium est verisimile, semiplena probatio eliditur, & sacramentum non defertur. Idem Bal. in c. 1. de confes.

VERITAS.

Veritas catholica quæ, & quotuplex sit, vide supra in verb. Credibilia.

Veritatem aliter non posse haberi, intellige quando ex natura negotij, vel facti verisimiliter haberi non potest, sed quando potentia plures interuenire possent licet actu interuenerint nisi isti inhabiles, tunc procedat vt communiter, vt si probatio esset facienda per testes clericos, & in eo loco non reperiatur nisi vnus clericus, alij inhabiles, & qui aliàs regulariter repelluntur, in subsidium isti admitti debent. Ita intelligit Ant. de Butr. in cap. tertio loco. de prob. & in conf. 23. quæstio. hæc in dubio. & Iaf. in l. 1. C. de sum. tri. & in l. fin. C. de his quib. vt indig.

Et similiter quando veritas aliter haberi non poterit, probari poterit iuramento. Vide Guid. de Suza. de indicijs, & tort. num. 15.

VIA.

Via æquior semper amplectanda est. l. placuit. C. de iudi. & c. si. de tran fact. propter hoc ob delictum alterius, domus duobus communis non est destruenda. Abb. in c. literis. de resti. spol.

VICARIUS.

Vicarium seu Vicarios etiam plures Inquisitor potest sibi in qualibet diocesi instituire ætatis annorum quadraginta, secundum glo. in c. nolentes. de hære. in Clem. vel ad minus triginta, secundum privilegium Clementis Septimi eius nominis, incipiens, Cum sicut ex relatione & c. Religiosos, vel clericos seculares viros prouidos, & prudentes, scientia, & moribus pollètes, quibus potest delegare causas pro suo motu, cum sit delegatus principis. vt C. de iud. l. auia. & c. cum super. de off. deleg. Et ita videtur intelligere Io. And. in c. vt commissi. de hære. lib. 6. & Clem. de hære. c. ex eo. Sed alij dicunt aliter, videlicet quod potestas delegandi Inquisitoribus arctius sit restricta, videlicet quod possint subdelegare, & committere receptiones denunciationum, formationes inquisitionum, citationes personarum, & examinationes testium, & cetera preparatoria, seu media litis, non autem sententias, & hoc per quandam extrauagantem Clementis Quarti, quæ incipit, Licet ex omnibus. s. vt ergo commissi. Quæ fuit postea per Urbanum Quartum approbata. Et ita vt plurimum ab Inquisitoribus de consuetudine in multis partibus obseruatur, licet prima opinio sit valida, & de iure. Amouere autem huiusmodi Vicarios solus Inquisitor, vel summus Pontifex potest. Magistri enim ordinis, seu Priores provinciales ordinis Prædicatorum, vel Ministri generales seu Prouinciales ordinis Minorum licet possint instituire Inquisitores, non possunt tamen eos destituere, vel absoluere, nec eorum Vicarios, quorum institutio à præfatis Generalibus, vel Prouincialibus, sed à solis Inquisitoribus dependet. Et ultra, delegati est subdelegare, & illius solus in officio ad quod est delegatus. C. de iud. l. à Iudice. & c. cum super. de off. deleg. Inquisitor autem Domini Papæ est delegatus, vt patet per. c. Ne aliqui. de hære. li. 6. igitur solus Inquisitoris est sibi Vicarium subdelegare, & subdelegatum tenere atque à subdelegatione, cum ei videbitur, reuocare.

Vicarios amouere solus Inquisitor potest.

Si scriptura non appareat.

Nota quod licet non appareat per scripturam de auctoritate Vicarij Inquisitoris, dicitur non obstare, cum sufficiat, quod quis pro tali habitu, & reputatus fuerit ad validitatem actorum, maxime cum apparent multa acta tunc per ipsum Vicarium facta. l. Barbarius. cum ibi traditis per Doctores. ff. de off. præto. Et ita conclusum fuit Romæ coram Pio Papa Quinto, 1567. die 10. Iulij.

Vica-

Vicarius quis perpetuus, & quis temporalis, & qui locum teneat Episcopi, & qualem portionem recipit Vicarius de fructibus beneficij. Abb. in c. extirpandæ. de præb. Et in Cle. vnica. de off. Vicarij.

Vicarius tamen ad tempus non est censendus Vicarius, quia Vicarius est titulus perpetuus, & superioris auctoritate constituitur. s. qui vero. Cle. vnica. Abb. in c. G. perpetuus.

Vicarius Episcopi habet ordinariam, & non delegatam auctoritatem. gl. in c. perlectis, dist. 25, & in c. licet, de off. Vic. lib. 6. Inno. in c. suam, eq. in c. si quis contra. de for. comp. & ibi. Abb. & nota, quod non obstante tali auctoritate, Vicarius Episcopi, vel capituli Sede vacante non habet potestatem procedendi in crimine hæresis, quia requiritur speciale mandatum. Ioan. de Imol. in Clem. 1. de hære. & vide Card. Zabar. super d. Clem. s. duro, quæsto. 12. si tamen Episcopus dedit Vicarium generalem, & in mandatis expresserit aliquid de his, quæ requirunt speciale mandatum, & sequitur clausula generalis, videlicet, Et omnia alia, quæ nos possumus, etiam si mandatum speciale exigerent, tunc potestatem habet. vt in glo. fi. c. 2. de off. deleg. lib. 6.

Vicarius Episcopi habet ordinariam, & non delegatam auctoritatem.

Nota etiam quod delegatus Episcopi, vel capituli Sede vacante non potest super crimine hæresis vices suas committere alteri ab Inquisitore facti. l. à Iudice. C. de iudi. Et quod habetur in c. cum causa, de appel. sed bene potest consentire, quod Inquisitor procedat, vt optime dicit gl. in ver. consensum. in Clem. 1. de hære. quàm bene vide, & diligenter considera.

VICINUS.

Vicinus dicitur qui alta voce clamando audiri potest, idest eiusdem vici, secus de vicino large sumpto. not. in l. si tertius vicinus, ff. de aqua plu. Et hoc modo dicitur, quod ex vicinitate præsumitur notitia facti loci vicini, & tanto quis subtilius præsumitur scire factum alterius, quanto vicinior est. Ex quo infertur, quod si testis deponens de facto vicini, interrogetur de causa scientiæ, & respondet, quia sum vicinus, probat, quia concludit præsumptiue præsumptione iuris, de qua per Bar. in l. i. ff. si cer. pet. Abb. in c. quosdam. de præsump. Et nota, quod in vicinio præsumitur notum, quod est notum in remotis. Ab. in c. quanto. de præsump.

Facta vicini scire præsumitur.

Ultra duas dietas non distantes.

Vicinia largo modo dicuntur loca, quando non distant ultra duas dietas. Tradunt Doctores maxime moderni. in c. de constit. Et in c. quosdam. de præsump.

VIR, VEL VXOR.

Vir vel vxor in hæresim labens alter in fide perseverans potest propria auctoritate ab altero recedere, si tamen illa hæresim abiurare cogere retur ad eum redire, quod intelligi si sine iudicio Ecclesiæ recesserat,

Ecclesia quid possit in sacramento matrimonii.

secus si iudicio Ecclesie. Fit tamen ista separatio quo ad cohabitationem, non quo ad vinculum. C. de illa, de diuorij. & eo casu quo fidelis recederet, totam dotem aut donationem propter nuptias recuperaret. de dona. inter vir. & vxor. c. 1. Vide Gundif. de hære. c. 1. §. nu. 10.

Vir contrahens secundas nuptias viuente prima vxore, & econuerso, de iure ciuili fit infamis, & trasportatur. l. qui contra legem. C. de incest. nup. De iure autem canonico est excommunicandus; nec caret suspicione hæresis, cum videatur male sentire de sacramentis Ecclesie, maxime si publice secundas nuptias contraxit.

V O C A T V S.

De fide respōsurus.

Vocatus de fide responsurus, & contumaciter non comparens, excommunicatur. & si per annum excommunicationem sustinuerit, vt hæreticus habetur. c. cum contumacia. de hære. lib. 6.

V O L V N T A S.

Morte nõ finitur voluntas.

Voluntas, mens, & animus delinquentis attenditur in distinguendo maleficio, vnde si quis accipit rem alterius non intendens furari, an furtum committat, vide Abb. in c. cum voluntate. de senten. excommuni.

Voluntas non finitur morte, sed quisque præsumitur in ea voluntate in qua moritur. c. maiores. de Bapt. secus de beneplacito, quod expirat per mortem, vt not. in c. si gratiose. de rescript. lib. 6.

V N I O.

Vnio gentium facta ad finem illicitum quomodo puniatur, vide Alex. in confi. 3. 1. vol. Et quæ requirantur ad hoc, vt sit vnio, vide per eundem in confi. vlt. vol. 2.

Vnio personarum præsumitur facta contra remp. & non ratione priuati commodi, nisi apparet de causa quæ respiciat priuatum commodum, & inimicitiam. Bal. in conf. 262. vol. 2. & in conf. 445. vol. 5. & in cõf. 59. vol. 1.

V N I V E R S I T A S.

In vno solo conseruata vniuersitas.

Vniuersitas, vel collegium qualiter debeat ad actum congregari, & an consensus debeat in communi præstari. Abb. in cap. cum omnes. de consti. Et an sufficiat sonus campanæ. Abb. in c. in causis. de elect. Et hæc potest remanere, & conseruari in vno solo, si alij sunt mortui, vel priuati, qui solus tamen non potest eligere seipsum, quia notaretur ambitione. Abb. in c. Gratum, de postul. taliter quod ius vniuersitatis, non vniuersitas potest seruari in vno. Ioan. de Tur. Crem. in c. si forte. 66.

Vni-

Vniuersitatis duæ partes ad minus debent conuenire in actibus vniuersi. vt l. nulli: quod cuiusq; vni. Ex his duabus partibus debet ad minus pars maior consentire. Sic intelligitur. l. quod maior. ff. ad municip. Et hoc sentit glo. in l. aliud, & Innoc. in c. 2. de noui oper. nunc. si tamen plures quàm duæ conuenirent, requiritur maior pars conuenientium. Abb. in c. cum omnes. de consti. Et nota, quod licet duæ partes sufficiant ad validitatem actus, tamen si tertia pars fuit contempta, idest non vocata, potest contemptum prosequi, ac facere retractari actum, vt in cap. quod si- cut. de electio. Nam plus obest contemptus vnius, quam conditio multorum Abb. in c. nouit. de electio.

Tertia pars contempta.

V N V M.

Vnum factum pluribus legibus punitur, quia plura delicta continet. l. vnum plura nequaquam plura. ff. de priuatis delictis. & per Bar. in l. si adulterium cum incest. ff. de adult. & in l. 1. §. vnde quæritur. ff. de publ.

Vnius testis dictum absq; sui nominis publicatione valet, etiam si publice non effundat. Abb. in c. præterea. de spons. & matri. Vide ibi multa, & supra in ver. Testis.

V S V R A.

Vsuram asserens non esse peccatum tanquam hæreticus puniendus est, vt in cle. 1. de vsuris. §. sane, cum hoc sit contra doctrinam Ecclesie, vt eo. tit. c. 3. & c. cum tu. vt not. glo. & per Doctores. in alleg. cle. 1. de vsur. imo factis etiam asserens vsuras non esse peccatum secundum Lapum. Ab. & Io. de Imol. in d. Clem. 1. de vsur. dicitur suspectus de hæresi. Puta inhumaniter tractando eos quibus mutauit, vel simile quid agendo, quod tunc si grauata sit eius opinio, ita quod dici posset ex hoc diffamatus, tunc procedi poterit contra illum tanquam contra suspectum de hæresi. l. 1. q. 3. c. existimauit, & c. non solum. vbi habetur quod non solum verbis, sed etiam factis Deum negamus. Vide Sil. in tract. suo de fid. catho. c. 15.

Imperator quibus se submittat canonibus.

Vsuram non esse peccatum asserens.

De hæresi suspectus.

V T E N S.

Vtens falso instrumento nisi doceat vnde, & à quo habuerit, præsumptio est quod ipse illud fecerit, vt declarat Ioan. de Anan. in cap. qui de fur. de fur. vbi vide Salic. & Bald. in l. maiorem. C. de fals. vbi Bal. dicit,

Nota

Nota ex hoc tex. quod qui vtitur falso instrumento præsumitur illud fecisse fieri, nisi nominet quis fieri fecerit. de quo etiam per Abb. in c. inter dilectos. in quinto notando. de excels. præl. Et Bal. in l. iubemus. §. sane. C. de sacrosan. Eccl. Abb. in c. fin. de crim. fals. circa medium Alex. in l. si quis obrepserit. ff. de fals. Salic. in l. si falsas. circa fi. C. de fals.

Aduerte tamen, quod debet constare quod qui arguitur, vsus fuerit instrumento falso, & quod esset falsum tempore vsus, & productionis, ita loquitur d. l. maiorem. & doctores supra. Et ideo si produceretur instrumentum, vel chirographum quod reperiretur falsum, vel falsificatum, & non constaret quod esset ita falsificatum tempore productionis, non esset in lege, nec terminis dictorum, nec posset accusari de vsu abstinendo. l. si falsos. C. de falsis, nec de confectioe quod fecisset, vel fieri curasset, quia requiritur illa qualitas tempore vsus, vt dictum est. de hoc vide Bosium in pract. tit. de indicatijs, & confid. ante tor. nu. 57. & 58.

Tēpore vsus requirit qualitas illa.

V X O R.

Tori separatio.

Vxor hæretici nō tenetur cohabitare sibi, imo potest petere, vt iudicio Ecclesiæ ab eo separetur, & pro hac fornicatione spiritali fiet tori separatio, sicut fieret pro carnali, vt 28. q. 1. simili modo, & c. causa. Et si talis hæreticus redierit ad Ecclesiæ vnitatem, tunc si non erant separati iudicio Ecclesiæ, alter coniugum tenetur omnino redire ad alterum, si vero iam erant per sententiam separati, tunc erit in electione illius qui in fide remansit, an velit redire ad coniugem, vel religionem intrare, quia non posset in sæculo remanere, nec alium recipere viuente altero coniuge, cum ipse dicatur per pœnitentiam sanatus. vt 13. quæstio. 1. c. q. autem. Et ita debent intelligi verba. c. de illa. & c. quanta, de diuortijs.

Fernor fidei.

Clerico male de matrimo- nio sentiens.

Vxorem duxisse clericus si inuentus fuerit publice, suspectus erit de hæresi, quia videtur male sentire de voto, loquendo de clerico, qui est in sacris, vel religioso professo, secus autem si clandestine, quia præsumitur solo libidinis impulsu id fecisse. Abb. in c. de homine, de celebratione miss.

Vxores plures ducens in stupri pœnam incidit. l. eum qui duas. vbi gl. & Sali. C. de adult. Aret. & Caccialup. vbi supra. Alex. in consi. 165. vol. 7. videtur male sentire de sacramento matrimonij. Abb. vbi supra.

Vxor, & filij cōtra hæreticos, sed nō pro eis in testes admittuntur. Quod non pro, satis videtur in c. filij, de hære. lib. 6. quod autem contra satis patet, quia testimonium eorum magis efficax est ad probandum contra.

Vxori fideli non licet subuenire viro hæretico de sua dote. Iser. & Mathe. in const. Pœna carere. & in const. Patarenorum. Vide Carer. de hæret. num. 169.

QVAE-

QVAESTIONES NON NVLLAE

PRO OFFICIO

FACIENTES.

QVÆSTIO I.

N reus qui de crimine se emendauit, accusari debeat. Respondetur quod sic, iuxta dictum Inno. in c. de his. de accusa. Et idem tenet glo. ibi. Et ratio est, quia per pœnitentiam satisfecit Deo, sed per punitionem in iudicio impositam satisfcit reipublicæ, quam lesit reus committens delictum, vt cæteri timeant, ac quietius viuant, & facit. l. hi qui. C. de Aposta.

Emendatus de crimine.

QVÆSTIO II.

AN contra absentem reum procedi possit. Respondetur quod proceditur per viam accusationis, aut per viam denunciationis & inquisitionis. Si per viam accusationis, tunc aut non liquet, nec liquere potest de causa, & tunc est conclusio, qd siue lis sit contestata, siue non, proceditur ad sententiam diffinitiuam super crimine contra absentem, scilicet excommunicabitur. vt 4. q. 5. Quisquis, & 11. q. 3. c. Rursus. Et tunc aut venit infra annum, & tunc est conclusio, quod tunc absoluetur ab excommunicatione, aut audietur super crimine illo. Aut non venit infra annum, & tunc est conclusio, quod post annum super crimine illo non audietur, quia intelligitur iuris interpretatione crimen confessus. vt in c. alleg. Rursus. & cap. Quinque. & de præsump. c. Nullus, secundum Goff. & c. 1. vt lit. non contest. per Spec. §. sequitur videre, & Ioan. And. de hære. c. cum contumacia. in fin. lib. 6. Et per annum huiusmodi excommunicatio potest aggravari, vt procedatur contra eum ad suspensionem, vel perpetuam beneficij, & officij priuationem. vt in cap. Rursus. super. vt notat Imo. Hostien. de æta. & quali. ord. Cum bonæ. Aut liquet. seu liquere potest de accus. & tunc aut non est lis contestata, & tunc est conclusio, quod nunquam est procedendum contra absentem lite non contestata. moderni enim, vt dicit Archid. dicunt quod nunquam est procedendum contra absentem lite non contestata. c. 1. de iudi. lib. 6. vbi de hoc. & dicas quod capitula prædicta. Rursus. Quicumque. & Decernimus intelliguntur lite contestata, licet ex literis illorum non colligatur, secundum Bern. & Archid. Aut lis est contestata, & tunc est conclusio, quod possunt testes recipi contra eum, & si causa liqueat, sententia diffinitiuam pro-

Confessus per contumaciã.

proferri. Sic intellige prædictum. cap. decernimus. & 24. q. 3. de illic. & 11. q. 3. Rursus, & Quicunque. quæ capitula loquuntur, cum directe per viam accusationis de crimine agitur.

Si vero proceditur contra criminosum absentem per viam denunciationis vel inquisitionis. Si per viam denunciationis tunc est conclusio quod non requiritur litis contestatio, vt est casus secundum vnam lectionem. glo. in cap. veritatis. de dolo. & contu. Si deducitur per viam inquisitionis, & tunc si non possunt reperiri testes qui deponant super veritate criminis, sed est propter infamiam indicenda purgatio, & inquisitus est contumax in se purgando, tunc est conclusio quod absque litis contestatione, talis punitur de crimine, ac si esset conuictus, & hoc voluit glo. in cap. de accusationibus. 3. q. 8. & clarius. glo. 24. q. 4. de illicito. Aut reperiuntur testes qui probant veritatem criminis, & tunc distingue, aut fit inquisitio contra absentem ad instantiam partis, & parte instante, & tunc est conclusio, quod non valet processus lite non contestata, sed debet procedere contra eum, alias ad annotationem bonorum, vel alias, prout no. in cap. decernimus. Aut fit inquisitio contra eum ex puro & mero officio iudicis parte aliqua non instante, & tunc aut est absens, & tunc est conclusio, quod proceditur contra eum super principali lite non contestata. vt in cap. quoniam & qualiter, el. 2. §. debet. de accusat. Aut est præsens, & est conclusio, quod ordo iudiciarius est seruandus, alias processus non valeret. cap. cum dilectus. de purg. can. & hoc no. de mente Lau. de offi. ord. cap. 1. in clemen. Idem not. Bald. in d. cap. qualiter. & quando quo ad absentem. in 1. glo. ver. Si vero infamatus. & quo ad præsentem in §. debet. vt dicit Henricus Boych. Vel sic summam posset dici ad quæstionem prædictam secundum quosdam, quod aut agitur de proferendo sententiam diffinitiuam immediate ex delicto in iudicio deducto, aut ex alia causa orta ex iudicio accusationis, vt quia fuit excommunicatus propter contumaciam, & ipse perdurauit in illa per annum, sic illa contumacia transiit in specialis speciem delicti, & tunc est conclusio quod sine lite contestata, propter illam contumaciam damnari poterit, & ita potest alio modo intelligi. tex. d. cap. veritatis. & hunc intellectum posuit ibi glo. magna. in fin. Et ita potest intelligi. cap. Rursus. & cap. Quicunque alleg. in glo. Aut agitur de ferenda diffinitiuam super crimine in iudicio deducto, & tunc aut crimen est notorium, & tunc est conclusio, quod non requiritur. lit. contest. quod & potest intelligi. tex. 86. dist. tanta. vbi etiam de hoc. nam ibi notorie ille Episcopus venerat ad exarandum messem illius. Aut delictum non est notorium, & tunc si est tale delictum ex quo periclitaretur publica utilitas si non procederet, tunc est conclusio, quod lite non contest. potest procedi contra absentem. Sicut in crimine lapidationis propter quod utilitas Ecclesie destruitur. Et hoc est quod voluit. glo. in c. de accusationibus. 3. q. 8. esse speciale

speciale in crimine lapidationis. Idem tenet glo. 2. q. 8. c. 1. & ex ista ratione proceditur contra clericum non residentem, & absentem ad priuationem beneficii. ita dicit glo. ma. in d. c. veritatis. Et ista potuit esse causa quare proceditur lite non contestata, in crimine læsæ maiest. vt in extrauagan. Ad reprimendam. & idem & sequitur periculum animarum si non procederetur, & esset impossibile litem contestari. Idem potest dici de processu, qui fit contra hæreticum mortuum, ne ex eius opinione alij inducantur ad errores, & sic periclitaretur utilitas publica, immineret quæ periculum animarum, & tunc conclusio est, quod requiritur litis contestatio, vt dicitur in d. c. de accusationibus. & de iudi. c. 1. & hoc probat optime, cum, & ff. de re iudi. cum ibi not.

Quantum vero ad sententiam, an possit ferri contra absentem, dicendum est, vt supra, requiri contestationem litis, & si reus est absens ante litem contestatam, planum est, quod non potest, vt de lite contesta. per totum. Aut sumus in casibus in quibus non requiritur litis contestatio, vel reus est absens in alijs casibus post litem contest. & tunc si non liquet de causa, de iure ciuili non potest regulariter in criminibus capitalibus. vt dicit glo. in d. c. de accusationibus. fallit tamen in casu extrauag. Ad reprimendam. & alios quos ibi posuit Ber. In non capitalibus vero potest. De iure autem canonico, glo. tenet, quod possit. Sed posset dici, quod vbi esset imponenda pœna non afflictiva corporis, licet sit afflictiva honoris, quod posset sententia ferri contra absentem, vt in d. c. veritatis. Si autem pœna afflictiva corporis esset imponenda, sicut pœna degradationis actualis, vel carceris, tunc requireretur præsentia rei, & sic posset dici, quod idem esset de iure canonico, quod de iure ciuili, quia sententia est frustratoria, nec posset sententia executionem habere, cum in personam sit facienda executio.

Q V A E S T I O I I I .

AN contra hæreticum post mortem possit procedi, si in vita non sit processum.

Respondetur, quod generaliter omnia crimina sua cum pœna simul cum morte extinguuntur. l. 1. & 2. C. si reus, vel accusator mor. fuer. 24. q. 2. c. in summa. quod etiam procedit si reus post latam sententiam contra eum pendente appellatione mortuus fuerit. l. si. C. si reus, vel accusator mor. fue. l. 2. C. si pend. appel.

At in crimine læsæ maiestatis secus est propter immanitatem delicti, de tali enim ac tanto crimine etiam post mortem quis imputari potest, & procedi, siue pendente iudicio quis mortuus fuerit, siue iudicio nondum cepto. l. pen. & vlt. C. ad l. Iul. maiest. l. fin. ff. ad l. Iul. maiest. §. publica. & vide bonam glo. 24. q. 2. quæ enumerat omnes casus, in quibus procedi-

tur

tur post obitum alicuius. & ad idem glo. in c. accusatus, de hære. li. 6. iun-
cto tex in ver. post mortem.

Non defun-
ctus, sed ip-
sius memoria
damnatur.

Sed aduertendum est; qd in hoc casu non damnatur defunctus, sed
defuncti memoria. l. 2. in fin. C. de testamen. & manum. Lud. Rom. singu.
423. & singul. 1278. Inquisitio igitur, & processus formabitur non con-
tra ipsam mortuum, sed contra eius memoriam, quæ venit damnanda
cum confiscatione bonorum. Ita dixit Angel. Aret. §. interdum. Instit.
de hære. quæ ab intest. defer. vbi bona glo. in ver. memoria, dicit, quod
defunctus non est damnandus, cum iam sit mortuus, nec contra eum
formandus est processus, cum mortuus non possit citari. l. de quare. §.
1. ff. de iudi. Et vide Angel. in tractatu malef. in ver. *Che hai tradito la tua*
patria. ver. Et bene aduertas. & in ver. *Qui Iudex videns, & cognoscens,*
in ver. & prædicta proce. Citandi enim sunt filij eius, & agnati, vt veniant
ad contradicendum, si quid habent, quod opponant, ne Titij memoria
damnatur. Ita volunt Angel. Aret. in §. interdum. colum. 2. in gl. in ver.
damnato. Instit. de hære. quæ ab intest. defer. vbi dicit, quod non est mi-
rum, quod citari debeant, quia eorum interest. l. 1. 2. & 3. ff. de liberal.
causa. Et l. lege Cornelia. ff. de iniur. in princip. ac etiam sua interest pro-
pter bona, vt l. 1. & per totum. C. si reus, vel accusator mor. fuer. Idem di-
xit Bal. in consi. 63. vol. 4.

Q V A E S T I O IIII.

AN autem Aduocatus interuenire possit quando agitur de damnanda
defuncti memoria.

Dic quod proculdubio Aduocati pro hæreticis interuenire non de-
bent, vt in cap. fin. de hære lib. 6. Et in l. quisquis. §. denique iubemus. C.
ad l. Iul. maie. Et per Bar. in extrauag. ad reprimendum. in ver. sine strepi-
tu. Si tamen agatur ad damnandum defuncti memoriam eius qui de hæ-
resi est inculpatus, Aduocatus & defensor interuenire potest, vt not. Bal.
in l. reos. C. de accusa. in fin. Et late habetur per Præpo. in c. si quando.
2. q. 7. & ratio est, quia tunc non agitur de imponenda pœna ordinaria,
& etiam quia defunctus personaliter ad sui defensionem, comparere non
potest. Et nota, quod hæres tenetur defuncti innocentiam defendere.
Inquisitor autem tenetur contra defunctum probare, & nisi probet, hæ-
res dicitur ipsius defuncti probasse innocentiam. Vide Hieronymum.
Gigant. in tract. suo de crimi. læsæ maie. in rubr. qualiter procedatur.
questione 28. & 29. Quantum autem duret tempus inquirendi de
hæresi, siue in vita, siue post mortem iam diximus supra in ver. Cadaver,
& ver. Hæreticus.

Aduocatus
admittitur
agentibus.

QV AE-

Q V A E S T I O V.

AN pater filium, & filius patrē de heresi infectum denūciare teneatur.
Primo videtur quod non, quia pater à filio accusari non potest. l.
iniquum. C. qui accusare nō possunt. l. qui accusare. ff. de accusatio. Erube-
scit enim pater filios esse castigatores parentum suorum, §. sed quod est san.
in auth. de sup. l. cum oportet. C. de bon. quæ liberis. præsertim ne filij vi-
deantur sanguinem suum tradere, quem excusare tenentur. l. prima. ff. de
bonis eorum qui ante senten. mor. sibi confci. facit tex. in cap. 18. Leuit. vbi
dicitur. *Patris tui turpitudinem non discooperies.*

In oppositum dicendum putamus, quod tantæ immanitatis est crimen
hæresis, quod filius patrem, & pater filium denunciare tenetur. tex. est in
l. famosi. ff. ad l. Iul. maie. Et l. hi quos. ff. de accusa. l. vix certis. ff. de iud. l.
fi. C. ad l. Iul. maie. & facit pro hoc quod voluit And. de Iser. in c. 1. §. præ-
terea. titu. quæ fuit prima cau. benefi. amittend. in vsibus feudi. vbi dicit
quod filius tenetur indicare patrem contra imperium, vel rempubl. ma-
chinantem allegat Tullium lib. 3. de Off. vbi ait quod castrorum disciplina
est antiquior, quā liberorum charitas. l. postliminium. §. filius. ff. de capt.
& postlimi. reuers. ad idem dicas facere quod dicit idem Cicero. lib. 3. de
Offi. cuius verba sunt hæc: *Quid, si tyrannidem occupare, si patriam pro-
dere conabitur pater, sibi bit ne filius? imo obsecrabit patrem, ne id faciat.*
si nihil proficiet, accusabit, minabitur etiā. ad extremum, si ad perniciem
patriæ res. spectabit, patriæ salutem anteponet saluti patris. Facit ad hoc
glo. in c. 1. in ver. & Christiani. de conuer. infidel. quæ dicit, quod pro pa-
tria pater in filium, & filius in patrem insurgere tenetur. Nec propterea
filius accusans patrem in hoc crimine, dicitur ingratus, si cum veritate pro-
nunciet. Ita notauit Matth. de Afflictis. in c. 1. §. & bona committentium
col. 4. vers. & scias quod tanta, nu. 41. in tit. quæ sunt regalia. in vsibus feud.
di. De quo dicit esse glo. in consti. regni, quæ incipit. In consuetudine de he-
ret. in ver. flamarum. Et facit quod dixit Dominus in Euangelio. Matth. 15.
19. *Qui amat patrem, vel matrem, plusquam me, non est me dignus.*

Q V A E S T I O VI.

AN bona alienari prohibita veniant in confiscatione bonorum
Dicitur quod non. facit tex. & ibi Bar. in l. Imperatori. ff. de fidei
commis. liber. idem tex. in l. iura libertorum. ff. de iure patro. idem voluit
Io. And. in addi. ad Spec. in tit. de feud. & Alex. in consi. 23. opportune con-
sideratis. in 1. vol. & de hoc est casus in authen. bona damnatorum. C. de
bonorum prescriptione. Aduerte tamen quod hoc procedit quando alie-
natio est prohibita in alterius fauorem, quæ eius qui alienare prohibetur
ab

Filius patrem
in quibus ac-
cusare possit,
& debeat.

Pater in filij,
& filius in pa-
trem.

Bona prohi-
bita alienari
confiscari nō
possunt.

ab ipso testatore, vt notat Bar. in l. si quis in tantum. C. vnde vi. circa medium. Aug. Berous in quæstioni. suis familiaribus. q. 41. Maria. Socin. iunior. in confi. 158. abunde. col. 11. nu. 36. in 2. vol.

Sed quæritur an saltem usufructus huiusmodi bonorum alienari prohibitorum, usufructuario cuius bona publicata sunt naturali viuente, veniat in dicta confiscatione. Bal. & Salic. in l. i. C. de bon. quæ liber. dicunt, quod non, per textum in l. corruptionem in fin. ff. de usufruct. idem tenuit Alex. in conf. 88. opportune consideratis. in 3. vol. Contrarium tenuerunt Alex. in conf. 154. decreueram in hac. causa. ver. circa illud. n. 2. Paul. de Cast. in l. insulam. ff. solut. matri. pro quorum opinione adducimus ea, quæ voluit Matth. de Afflictis in titu. quæ sint regal. §. Et bona committentium. col. 1. nu. 5. vbi dicit, quod licet in generali confiscatione bonorum feudum non veniat, quod tamen fiscus feudum tenebit durante vita ipsius condemnati. Adducit ad hoc And. de Iser. in c. 1. §. præterea. in tit. quæ fuit prima causa benef. amittent. Et in §. denique. eo. tit. & pro hac opinione faciunt quæ dicuntur in sequentibus.

Fiscus in quibus fructus suos faciat.

Q V A E S T I O VII.

AN Ius patronatus veniat in generali confiscatione bonorum facta ob crimen hæresis.

In hac quæstione Doctores sunt varij. Nā Floria. in l. via. §. si fundus. ff. de serui. rustico. prædio. tenuit ius patronatus transire in fiscum facta generali confiscatione, ea ratione, quia ius patronatus transit cum vniuersitate bonorum. Idem tenuit Abb. & Io. Andr. in cap. nobis. de iure patro. Idem Abb. in c. laici. & c. 5. & alij multi.

Contrariam partem quam veriore forte putamus, tenuit glo. in c. satis peruersam. distin. l. 1. & glo. in cl. pastoralis. in ver. subiecte. de re iudi. Bar. in extrauag. ad reprimendam. in ver. rebellando. Card. Zab. in cl. si plures. de iure patro. Matth. Afflict. in c. vnico. §. ex eod. nu. 9. in tit. de legi. idem tenuit Archid. in c. filij. 16. q. 7. Imo. in l. insulam. ff. sol. matri. Et hæc opinionem sequitur Ang. in lib. malefi. in ver. & eius bona publicamus. in ver. & nota quod facta. nu. 5. idem habetur per Felin. in d. cap. quanto. col. 3. de iud. & per Cepol. in conf. 80. & per And. de Iser. in c. licet. in tit. si de feu. fuerit controuersia. At concordando has opiniones forte posset dici, quod plus prima opinio procedit donec viuus condemnatus, vt scilicet eo viuente fiscus habeat præsentare eueniente casu vacationis beneficij patronalis, sicut præsentare potuisset condemnatus ante condemnationem, facit ad hoc. tex. in l. lex vectigali fundo. ff. de pignori. Et l. peto. §. prædiu. ff. de leg. 2. Secunda autem opinio habet locum post mortem condemnati, nam eo mortuo ius patronatus non erit apud fiscum, sed transit in descendentes damnati.

Ius patronatus quomodo transit in fiscum.

Q V A E-

Q V A E S T I O VIII.

AN feudum veniat in generali confiscatione bonorum.

Dic quod Doctores sunt varij. Alex. in l. si finita. §. de vectigal. ff. de damno infecto. tenuit quod non, & ibi pro hac opinione multa accumulatur. Oppositum tenuit Albericus in tract. suo statut. in 3. parte. q. 16. pro qua opinione adducit in argumentum dictum Aucten. si vero dominus semper. C. de hære. & tex. in l. si quis presbyter. C. de Episc. & cler. & multa alia. Et forte pro concordia harum opinionum possumus dicere, quod non transit feudum in fiscum quo ad proprietatem, transit autem quo ad vsum fructum, viuente scilicet ipso condemnato.

Feudum quo modo transit in fiscum.

Q V A E S T I O IX.

AN confiscatis bonis omnibus pro crimine hæresis, in tali confiscatione veniant bona emphyteutica.

Responde, quod sic, si talis confiscatio fiat per Iudicem ecclesiasticum siue talis emphyteusis sit ecclesiastica, siue nō. Martinus de Laude in suo tract. de fisco. q. 3. & allegat Bal. in l. si. C. de rerum diui. Et q. 3. c. quia. Alber. in l. cum duobus. ff. pro socio. §. si & Oldr. in conf. 17. Et hoc vnum nota, quod eo casu quo emphyteusis ex generali bonorum confiscatione non transeat in fiscum, fiscus tunc durante vita condemnati fructum habebit talis dominij, soluendo tamen dum fructus percipit annum canonicum. l. fundos. ff. famil. erciscun. l. fructus. ff. solut. matrimo.

Bona emphyteutica quando confiscantur.

Q V A E S T I O X.

AN hæreditas delata condemnato de hæresi antequam condemnetur, nondum tamen adita, veniat in tali confiscatione.

Respondetur, quod non, & hanc quæstionem mouet Nellus in tract. bannitorū in prima parte secundi temporis. q. 30. qui dicit eam vidisse de facto sic terminari, & plures rationes adducit, quas videre poteris si tibi placuerit.

Hæreditas nō adita an confiscantur.

Q V A E S T I O XI.

AN si filius de hoc crimine condemnatur, pater fisco legitimam dare teneatur.

Responde, quod non, quia filius patre viuente nullam habet actionem ad petendum legitimam, vt habetur in l. post emancipationem. ff. de liber. legat. Et comprobatur, quia pater filium qui commisit crimen læsæ maiestatis humanæ, exhæredare potest, vt per Andr. de Iser. in c. 1. §. præterea vasallus. col. 3. ver. audiui iudicatum. in tit. quæ fuit prima cau. benef. amit.

Legitima nō datur fisco.

D d Q V A E-

QVÆSTIO XII.

AN bona fiscalia etiam fisci nomine vendens, teneatur de euictione, & coram quo iudicè.

Respondetur, quod tenetur de euictione per tex. in l. venditor. ff. de iudi. vbi venditor quantumcunque priuilegiatus tenetur defendere emptorem coram suo iudice, sicut clericus tenetur defendere eum coram iudice seculari, vbi emptor laicus conuenitur. vt Abb. & Doctores. in cap. fin. de emptio. & venditio. Soc. in consi. 91. volum. 3. Et est glo. in c. clericus nullus. 2. quæst. 1. Et est communis opinio secundum Florian. in l. fin. ff. de noxalib. Sed aduerte quod in fisco est aliter, quia potest trahere actorem ad suum iudicem, tex. singul. in l. 3. C. de iure fisci. l. c. 10. & ibi Bar. & clarius Pla. quem dicit vnicum tenet Paul. Castren. in d. l. venditor. Florian. in d. l. si. §. fin.

QVÆSTIO XIII.

AN in crimine hæresis, vel læsæ maiestatis existens, propter quod ipso iure à die commissi criminis confiscatur eius bona, vxor rei petit à fisco dotem, vel alia bona quæ dicit tradidisse ad matrimonium, & ad fundandam suam intentionem docet instrumentum dotis confessionatum renunciare exceptioni nõ numeratæ dotis, & non docet per testes, vel fidem tabellionis, vel aliter de numeratione, est dubium, An sufficiat hæc probatio ad obtinendum.

Dos confiscatione paties.

Ad hoc dicitur, quod est casus expressus qui determinat hanc quæstionem. in l. si quis post hac. C. de bonis proscip. vbi tex. probat, & dicit clare quod non sufficit instrumentum, sed quod vere confitetur de numeratione, vbi dum dicit tex. dos etiam non quæ aliquoties inaniter dotium instrumentorum tenore conscribitur, sed quam se corporaliter tradidisse docuerit, representetur quem. tex. ad hoc allegat Pal. Rui. in repe. cap. per vestras, fol. 18. quod est contra Paul. Castren. qui tenet in l. si marito. ff. soluto matri, quod creditur instrumento dotis confessionatæ in præiudicium fisci, si est lapsum tempus opponendi exceptionem non numeratæ dotis, vel est renunciatum prædictæ exceptioni. Sed in hoc est distinguendum, quod si instrumentum dotale est factum ante commissum delictum cum interuallo temporis probatur dos per instrumentum dotale confessionatum continens renunciationem exceptionis non numeratæ dotis. Sed si post commissum crimen, vel paruo interuallo, antequam committatur non sufficit instrumentum confessionatum, nisi probetur vera numeratio.

Hanc distinctionem fecerunt Salicet. & Angel. in d. l. si quis post hac. Andr.

And. de Ifern. §. primo. in authen. de sta. verb. diffidamus. Colligitur hæc distinctio ex notatis per Bar. in l. post contractum. ff. de donatio. Et per Decium consi. 235. vbi loquitur magistraliter in hac materia. Nec obstat quod dicit Paul. quod fiscus habetur loco creditoris, vt est glo. singul. in dicta l. si quis post hac, quam ibi Doctores. Ad cuius confirmationem & corroborationem facit, quia in delictis quasi cõtrahitur, vt in l. Imperator. ff. de iure fisci. & in l. fin. C. de fundis patrimo. lib. 2. Vnum non omitto, quod est satis singulare, & quotidianum ad propositum, quod etiam si non constat dotem fuisse verè numeratam aliter quam ex eius confessione, præsumitur verè fuisse numeratam, siue fiat confessio ante matrimonium, siue eo constante, quod præcessit promissio dotis, tex. in l. in contractibus. §. sed quoniam. C. de non numer. pecun. Ita intellexerunt ibi Salic. & Paul. Castren. & Ioan. Andr. in addi. ad Specu. titu. de dona. inter vir. & vxor. in rubrica. Roma. in consi. 445. Paul. de Castren. in consi. 383. 2. volum. Soci. in l. 1. num. 55. ff. soluto matri. Alex. in l. pen. §. si vir. ff. soluto matri. & est communis opinio, vt testatur Couaruias l. 1. Refu. cap. 7. num. 6.

QVÆSTIO XIII.

AN si fiscus cum priuato habet bona communia, totam rem, partem videlicet socij, & suam, possit alienare.

Respondetur, quod sic, & ita practicatur per l. 2. C. de communi rer. alien. & in l. 1. C. de venditione re. fiska. com. cum priua. lib. 10. & in l. 54. 77. §. par. 5. quod est intelligendum quando dicta bona non recipiunt commodam diuisionem, vt afferat pars respectu partis tantam vtilitatem, quantam affert totum respectu totius, vt notant Doctores in l. 4. §. Cato. ff. de verb. oblig. & declarat, & glo. Plain. l. 1. C. de vendi. rer. fiska. com. cum priua. Imo etiam & si recipiat commodam diuisionem, potest vendi res integra si fiscus vendens totam rem reciperet vtilitatem, quia plures venderetur vendendo totam rem. Et nota, quod semper socius volens emere fisci partem, præfertur omnibus, vt tex. in dicta l. 2. de communi rer. alien. & ibi Doctores, & Bald. in l. fin. C. de iure emphit. & Iason. ibi in 3. colum.

QVÆSTIO XV.

AN si aliquis hæreticus deficiat in sibi indita purgatione, & propter hoc puniatur tanquam conuictus, inuentusq; fuerit alienasse bona sua, & cum hereticorum bona à die commissi criminis confiscata censeantur, si censeatur probatum crimen eo tempore quo testes deposuerunt de hæresi, vel tempore quo in purgatione defecit.

Dd 2 Respon-

Respondetur, quòd videtur bona ipsa confiscata fuisse tantum tempore purgationis, vt tex. in c. cum contumacia, de hære. lib. 6. iuncta glo. vbi dicit, quòd post annum habetur pro conuicto ille, qui responsum est de fide, & sic attenditur tempus præsens, vt habeatur pro conuicto, & non tempus quo deposuerunt testes. ad idem facit tex. in cap. excommunicamus, il. 1. in princip. §. qui autem. ibi loquendo in defectu compurgationis, dicit quòd tunc venit condemnandus, dum deficit in compurgatione. Pondera bene dictionem Tunc, quæ denotat extremitatem temporis, vt in l. 4. ff. de conditio. & demonstratio. Nam in eo, quod dicit text. tanquam hæreticus, tunc est condemnandus, videtur quod tunc temporis sit probatum delictum, & non tempore quo deposuerunt testes. Præterea quando quis ficto modo condemnatur, non debet in præiudicium tertij probationes interpretatiue extendi, nec ficta probatio præiudicare debet tertio. Anchar. in c. cum contumacia, vt supra, per notata per Bart. in l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci. vbi dicit Anchar. quòd licet effectus veræ confessionis transeat in hæredem, non tamen effectus fictæ confessionis, & multo magis contra tertium, sed confessio est probatio, vt in toto titulo de confessis. ff. & C. & per Io. Andr. & Abb. & Fel. in rub. de proba. Ergo sequitur, quòd debet attendi tempus condemnationis, & non tempus quo testes deposuerunt. ad hoc facit confi. Cald. in confi. 5. de hæresi, quòd ad hoc allegat Philip. Franc. in c. cum contumacia, vbi dicit, quod non censetur hæreticus interim, quia nondum est probatum delictum. facit tex. cum glo. & ibi Doctores in c. inter sollicitudines, de purgatione canonica.

Sine probatione talis q̄ nō censetur.

Q V A E S T I O X V I.

AN contra euentem rem ab hæretico post delictum ab eo commissum, si immediate habuit, ab ipso sit procedendum via executiua, vel ordinaria.

Respondetur, quòd via ordinaria procedendum est, quia de iure communi nunquam proceditur via executiua, etiam si actor habeat reum per scripturam obligatum. tex. singul. in l. minor 25. annis, cui fidei commissum. ff. de mino. quem commendat Iason in l. fin. de edict. diu. Adria. & Suarez. in l. post rem. ff. de re iudi. & sic requiritur libellus, & processus iudiciarius de iure communi: & ad idem est tex. in l. 3. C. de executio. rei iudi. & in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudic. etsi quandoq; proceditur via executiua, est ratione clausulæ guarentigiæ, quæ ponitur in cōtractibus, videlicet, dedit potestatem iudicibus, &c. tenet Suard. in d. l. post rem. vbi tractat ad longum materiam super dictam clausulam guarentigiæ. Aliqui tamen sunt casus de iure communi, in quibus proceditur via executiua, quos numerat Ias. in d. l. fin. inter quos non reperitur hic

Via executiua primo nō est procedendum, sed ordinaria.

hic casus, & sic relinquatur dispositioni iuris communis, vt in l. commo. dissime. ff. de lib. & postu. & in l. si cum dotem. §. 1. ff. soluto matrimonio cum vulgaribus, & ponit Iason in d. l. fin. vnum casum quotidianum & singularem, quòd legatarius, vel fideicommissarius potest agere pro legato, vel fideicommissio via executiua per tex. in §. Illud verbo decreto, & ibi Angel. in authent. de hæredit. & falci. & dicit vnicum, quia alibi non reperitur, sed contrarium tenet Suard. in d. l. post rem, fol. 116. vbi respondet dicto §. Et non solum non inuenitur de iure communi, quòd contra euentem rem ab hæretico procedatur via executiua, imò in terminis reperio contrarium tenere Anchar. singulariter in c. fin. de præscrip. lib. 6.

Q V A E S T I O X V I I.

AN hæreticus occultus acquirat fisco, videlicet si aliquis instituit heredem hæreticum, vel ei donauit, aut legauit aliquid, antequam sit declaratus hæreticus, ignorans illum esse hæreticum, si hæreditas, donatio, vel legatum veniet ad fiscum, vel ad substitutum, vel coniunctum, aut ad venientes ab intestato, vt in l. vna. §. 1. & 2. C. de cadu. tollen.

Pro responsione, adducenda sunt fundamenta pro vtraque parte. & pro parte affirmatiua, scilicet quòd veniat ad fiscum. facit l. 4. titu. 3. 6. part. quæ videtur velle, quod ad hoc, vt dicatur hæreticus incapax acquisitionis, requiritur sententia declaratoria, & clarior in l. 4. titu. 26. part. 7. Ex quibus infertur quod ante sententiam declaratoriam non dicitur incapax ad acquirendum.

Sed pro contraria parte, videlicet, quòd hæreticus occultus est ipso iure incapax bonorum, & per consequens non acquirat fisco, facit tex. in l. si in metallum ff. de his quæ pro non script. Et in l. secunda. C. de hære. institut. vbi probatur quòd id, quod relinquatur damnato in metallum habetur pro nō scripto, & venit ad substitutum, vel ad venientes ab intestato.

Secundo pro hac parte facit determinatio Io. Fab. in §. legati. insti. de legat. vbi dicit, quòd non valet legatum factum hæretico, & loquitur indistincte, sit occultus, vel non.

Tertio facit tex. in cap. excommunicamus il. 1. de hæret. in §. credentes, vbi hæreticus est incapax acquisitionis bonorum actiue, & passiuæ, nulla facta distinctione, an sit ante declarationem, vel post. Et Ioan. de Anania. ibi. in 2. colum. nume. 7. dicit hæc verba, Quid faciendum de illa hæreditate, quæ defertur istis, qui capere non possunt, quia sunt intestabiles etiam passiuæ, vtrum vadat ad successorem, vel fiscum? vbi determinat, quòd vadit ad alium successorem, quia ista hæreditas videtur pro non scripta, quæ non vadit ad fiscum. allegat tex. in d. l. si in metallum. ff. de his, quæ pro non script. quia ad hoc quòd veniat fiscus, est necesse, quòd ille cui aufertur hæreditas, habeat nomen hære-

Fiscus ex hæreditate hæretici occultus quid speret.

Incapacium hæreditas ad quos spectet.

ditatis. l. Pampinianus. §. meminisse. ff. de inoffi. testa. alias cum nihil fundetur in persona non capax, ergo nihil est quod fiscus possit acquirere.

Quarto videtur de hoc casu expressus in l. si in metallum, de iure fisci. ff. qui expresse videtur decidere hanc quaestione. Nam dicitur quod relictum damnato in metallum ante sententiam, ad fiscum non venit, iuncta glos. ibi. quae dicit, quod in relictio post sententiam, erat minus dubium, & sic probatur, quod ante sententiam non acquirebat fisco, & per illam, l. cum glos. probatur clare; & videtur tenendum quod haereticus occultus non acquirit fisco, quia si hoc procedit in damnato in metallum, a fortiori in haeretico, cum grauius sit aeternam, quam temporalem laedere maiestatem. c. vergentis, quia eo ipso quod quis committit crimen laesa maiestatis amittit dominium ipso iure, vt tenet Cius in l. Imperator. ff. de iure fisci. ibi Bart. per l. penul. & si. C. ad legem Iul. maiestatis. & est l. 5. titu. 2. par. 7. & idem in haeretico, & a fortiori per text. in d. cap. vergentis. de haere. & in cap. cum secundum leges. de haere. lib. 6. Si ergo ipso iure amittit bona omnia a die commissi criminis, a fortiori efficitur inhabilis ad acquirendum alia bona, quia facilius aliquid retinetur quam de nouo acquiratur. l. patre furioso. de his qui sunt sui, vel alieni. ff. & l. pluribus. §. & si placeat. ff. de verb. oblig. nec obstant leges, quae in contrarium possent allegari, quia probant a contrario sensu, quod non habet locum quando reperitur contrarium in iure, vt in cap. a nobis. il. 1. de sent. excom. & quod reperiatur dispositum contrarium est text. in dict. l. In metallum. ff. de iure fisci. & in d. l. 5. titu. 2. par. 7. & in dict. l. fin. titu. 1. 7. 6. part.

Inhabilis ad acquirendum quando fiat haereticus:

Q V A E S T I O XVIII.

AN bona in peculium profectitium a parte postmodum in haeresi lapsa data filio, fisco sint applicanda.

Respondetur primo, quod non per tex. quem Bart. & Doctores ibi dicunt singularem. in l. 3. §. sed vtrum. ff. de minori. Bart. & communiter Doctores commendant eum in l. si finita; §. si de vectigalibus. ff. de damno infecto. & ibi dicit Io. de Imo. credere non esse alibi illum casum, & hanc conclusionem tenet Bal. in l. 1. qui bo. cedere. pos. dicens esse mirabile, quod si pater est ciuiler mortuus non succedit fiscus in peculio profectitio, sed remanet apud fiscum, vt in dicto §. sed vtrum. Iaf. §. Actio nes, instituta. de actio. num. 42. Salic. in d. l. si quis post. hac, de bonis damn. Et est communis conclusio.

Peculium profectitium quando confiscatur.

Sed hoc non obstante dicitur, quod in nostro casu praedictum peculium profectitium debet confiscari, quia secundum Ioan. de Imol. & Alexand. in d. §. si de vectigal. colu. 20. & 21. limitatur nisi pater esset damnatus

natu de crimine laesa maiestatis, tunc et confiscatur, vt in l. quisquis. C. ad l. Iul. maieft. iunctis his, quae ibi notantur. & si hoc est verum in crimine laesa maieft. multo magis in crimine haeresis, vt in c. vergentis. de haere. maxime quod si pater commisit tale delictum ex quo condemnato patre filius efficitur sui iuris, tunc definit esse peculium, vt in l. fin. C. de inoffi. & confiscantur tanquam bona paterna. Casus est singularis in l. 1. §. sed si alio. ver. sed si morte, quando actio de peculio est Annalis. ff. omnia haec tenet Suarez doctor non aspernandus in l. post rem. ff. de re iudi. adde text. in c. 2. §. filij. de haeret. lib. 6. vbi est text. quod per delictum haeresis a patre commissum filius liberatur a patria potestate, quem textum vnicum & singularem laudant ibi Io. And. Dominicus. Anch. & Philip. & sic ex vtroque capite in crimine haeresis confiscatur peculium profectitium, sed in aduertitio non est dubium nisi quod non confiscatur circa proprietatem cum sit filij. Sed est dubium si viuente patre confiscatur vsusfructus. Bart. in d. §. sed veram dicit quod dubitari potest, tamen quod vidit seruari quod confiscantur, Argumento text. in l. si postulauerit. ff. de adul. & in l. Staius. §. Cornelio felici. ff. de iure fisci. Salice. in l. si quis post hac de bonis damna. videtur residere in opinione, quod vsusfructus non confiscantur, sed quod remaneant filio. Bar. supra al. tenet contra per praedicta iura, imo quod viuente patre publicentur, quod bene notandum est, sed in nostro casu in crimine haeresis securior opinio est quod non publicentur vsusfructus, sed quod redeant ad filium, quia ratione patrie potestatis acquiratur vsusfructus, vt in l. cum oportet. C. de bonis quae libe. cum vulgaribus, & per crimen haeresis filius liberatur a patria potestate, vt in d. cap. 2. de haere. in 6. ergo filius cessante patria potestate, sicut cessat in nostro casu, habebit vsusfructum, & hoc est quotidianum. Sed vt nihil remaneat indecisum, circa omnia peculios est videndum, an propter delictum filij confiscantur bona castrensia ipsius filij, & ad hoc est tex. in l. si filius. C. de bonis damna. qui determinat, quod confiscatis bonis filij, non confiscantur bona castrensia, & hoc tenet Cynus, Bald. & Salic. in d. l. si filius, vbi dicunt non obstare, quod confiscatis bonis alicuius omnia bona eius confiscantur, sed peculium castrense est filij, ergo debet confiscari, quia respondent, quod verum est, quod bona pertinentia ad delinquentem debent confiscari, quando expectant ad eum iure communi, secus in iis, quae pertinent ad ipsum de iure speciali, vt est Castrense peculium, quod habet miles de iure speciali, & idem tenet Angel. in dicta l. si filius. Bart. Imo. & Paul. de Castr. in d. l. si finita. §. si de vectigalibus. de damno infecto: sed verior opinio est, quod confiscantur bona Castrensia in crimine haeresis, per ea, quae dicta sunt supra in peculio profectitio, maxime in hac quaestione.

Vsusfructus non confiscantur.

QVÆSTIO XIX.

AN hæreticus reconciliatus, cui bona sua non fuerunt restituta, sit exemptus ab obligatione creditorum, taliter quod si fiscus, qui successit in eius bonis potest soluere omnia eius debita, & non soluat, possint creditores habere recursum contra personam delinquentem, & eius bona acquisita post reconciliationem.

Respondetur per Paul. Castren. in l. si marito. ff. solut. matri. nume. 4. & sic quando bona alicuius transferuntur in tertium ex contractu, non est in voluntate debitoris liberare creditores à sua obligatione, per text. in l. 2. de hæredita. vel actione. vendi. & in l. pacto successorum. C. de pactis, quia si aliquis habet creditores, & vendidit hæreditatem suam, vel omnia bona sua, remanet obligatus ad soluenda debita sua: secus quando bona transeunt ex dispositione legali, quia lex bene potest liberare aliquem & transferre suam obligationem in alium, & hoc contingit quando transeunt per confiscationem. allegat text. ad hoc in l. si debitori. ff. de fideiuss. quæ nihil facit ad propositum. Poterat allegare tex. qui ad hoc est expressus in l. si debitori. C. de senten. passis. & ibi Angel. & Salic. qui sic intelligunt, & probat expresse text. ibi, dum dicit, eris tamen alieni ex precedenti tempore liberatur. Sed operæ precium est videre, si post reconciliationem reconciliatus venit ad pinguiorem fortunam, sic creditores quos ante reconciliationem habebat eum poterant conuenire. & Angel. singulariter & expresse tenet, quod non, in d. l. si debitori. C. de senten. passis. & est tex. & ibi gl. in l. tut. C. eodem. in quantum dicit text. quam locupletior sit, quod ego intelligo quando bona confiscata sufficientiunt ad soluenda debita delinquentis, quia imputent sibi creditores si non petierunt, & intenterunt suas actiones contra fiscum. Sed si non fuerunt sufficientia in eo quod defuerunt, soluet prædictus delinquens reconciliatus de bonis quæsitis post reconciliationem. tex. in l. 1. C. de fideiuss. & quia creditores propter eius delictum non debent amittere sua debita sine culpa sua, & delinquens non debet reportare commodum ex suo dolo, quia dolus alicui patrocinari non debet, ut sunt iura vulgaria.

Dolus alicui
patrocinari
non debet.

QVÆSTIO XX.

AN ex pecunia fiscali quis emens rem suo proprio nomine, acquiratur dominium fisco, vel ipso ementi.

Respondetur, quod prima facie videtur quod emptor sibi acquirat, per tex. in l. si ex ea. C. de rei vendica. & in l. 1. si quis alteri, vel sibi, & in l. patruus. C. comu. ytriusq; iudi. & est. l. parti. §. lex. 49. tit. 5. quæ iura dicunt, quod

quod si aliquis ex pecunia aliena emit aliquam rem suo proprio nomine, & est sibi tradita, quæritur sibi dominium. Sed prædictis iuribus non obstantibus determinatur contrarium per Franciscum Lucanum in tractatu suo de fisco, ibi, vndecimus casus, dicens quod in fisco res succedit loco pretij, sicut in Ecclesia, & in minore, & milite, & quod potest vindicare prædictam rem in subsidium, & non alias. allegat notata in l. si proponis. C. de rei vendica. & nullum aliud verbum dicit. Sed loquendo resolutiue & vere in hoc casu est distinguendum, & hanc distinctionem facit Bald. in d. l. si proponis, quam refert & sequitur alleg. Greg. Lupus in d. l. Parti. quod aut aliquis emit proprio nomine ex pecunia illius, cuius administrabat bona sua, ut est tutor, vel curator, vel prælatus Ecclesiæ, vel qui tenebat administrationem bonorum militis, & in hoc casu competit his rei vindicatio, quia dominium eis fuit acquisitum, & non ementi, & loquendo in milite est idem quod si emeret eius administrator, & est speciale in milite. Et licet in hoc fuerint opiniones contrariæ, quas citat dictus Greg. Lupus. in d. l. parti. indistincte determinat quod à quocunq; ematur quæritur dominium militi. Aut loquimur in minore, & Ecclesia, & fisco, & nunc tenuit Bar. in d. l. si proponis, quod non efficitur minoris, & ita de singulis, ex quo inferitur quod in hoc casu non competit sibi indicatio, nisi in subsidium, quando emptor non esset soluendo. Idem tenuit in l. filia. ff. de solutio. quia res empta succedit loco pretij, & quæritur dominium ipso iure, minori, fisco, & Ecclesiæ, sed Bald. & Salic. in d. l. proponis. de rei vendi. tenent contra, imo quod non competit sibi vindicatio in subsidium, sed hypothecaria, per l. 3. ff. de rebus comm. Ex quo inferitur quod fiscus, & sic de singulis supradictis non est dominus. ut in l. Nec pinus. ff. de reg. iur. Et sic concludendum, secundum Lupum ibi, quod extraneo emente ex pecunia priuilegiati, nec ad subsidium res empta erit minoris, vel fisci, vel Ecclesiæ, sed aget hypothecaria, ad habendam suam pecuniam.

QVÆSTIO XXI.

AN vendens rem alienam fisco applicatam, faciat talem venditionem iuridicam & legitimam.

Respondetur quod est casus notabilis in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscriptio. nouatus. in l. omnes. eod. tit. quæ dicunt & disponunt, quod valet talis venditio, sed fiscus tenetur reddere pretium domino rei, dum tamen ab ipso domino petatur infra quadriennium. Concordat l. partita, sed tit. 5. part. 5. sed post quadriennium non potest petere pretium. Sed prædicta iura habent plures limitationes, quas ponunt doctores. in l. omnes. eo. tit. Cursetus ponit nouem limitationes in repertorio, Abb. in verbo.

QVÆSTIO XIX.

AN hæreticus reconciliatus, cui bona sua non fuerunt restituta, sit exemptus ab obligatione creditorum, taliter quod si fiscus qui successit in eius bonis potest soluere omnia eius debita, & non soluat, possint creditores habere recursum contra personam delinquentem, & eius bona acquisita post reconciliationem.

Respondetur per Paul. Castren. in l. si marito. ff. solut. matr. nume. 4. & sic quando bona alicuius transferuntur in tertium ex contractu, non est in voluntate debitoris liberare creditores à sua obligatione, per text. in l. 2. de hæredita. vel actione vendi. & in l. pacto successorum. C. de pactis, quia si aliquis habet creditores, & vendidit hæreditatem suam, vel omnia bona sua, remanet obligatus ad soluenda debita sua: secus quando bona sua, remanet obligatus ad soluenda debita sua: quia lex bene potest liberare aliquem & transferre suam obligationem in alium, & hoc contingit quando transeunt per confiscationem. allegat text. ad hoc in l. si debitori. ff. de fideiuss. quæ nihil facit ad propositum. Poterat allegare text. qui ad hoc est expressus in l. si debitori. C. de senten. passis. & ibi Angel. & Salic. qui sic intelligunt, & probat expresse text. ibi, dum dicit, eris tamen alieni ex præcedenti tempore liberatur. Sed operæ precium est videre, si post reconciliationem reconciliatus venit ad pinguiorem fortunam, sic creditores quos ante reconciliationem habebat eum poterant conuenire. & Angel. singulariter & expresse tenet, quod non, in d. l. si debitori. C. de senten. passis. & est tex. & ibi gl. in l. tut. C. eodem. in quantum dicit text. quam locupletior sit, quod ego intelligo quando bona confiscata sufficiunt ad soluenda debita delinquentis, quia imputent sibi creditores si non petierunt, & intenterunt suas actiones contra fiscum. Sed si non fuerunt sufficientia in eo quod defuerunt, soluet prædictus delinquens reconciliatus de bonis quæsitis post reconciliationem. tex. in l. 1. C. de fideiuss. & quia creditores propter eius delictum non debent amittere sua debita sine culpa sua, & delinquens non debet reportare commodum ex suo dolo, quia dolus alicui patrocinari non debet, vt sunt iura vulgaria.

Dolus alicui patrocinari non debet.

QVÆSTIO XX.

AN ex pecunia fiscali quis emens rem suo proprio nomine, acquiratur dominium fisco, vel ipso ementi.

Respondetur, quod prima facie videtur quod emptor sibi acquirat, per text. in l. si ex ea. C. de rei vendica. & in l. 1. si quis alteri, vel sibi, & in l. patruus. C. comu. vtriusq; iudi. & est, l. parti, §. lex. 49. tit. 5. quæ iura dicunt, quod

quod si aliquis ex pecunia aliena emit aliquam rem suo proprio nomine, & est sibi tradita, quæritur sibi dominium. Sed prædictis iuribus non obstantibus determinatur contrarium per Franciscum Lucanum in tractatu suo de fisco, ibi, vndecimus casus, dicens quod in fisco res succedit loco pretij, sicut in Ecclesia, & in minore, & milite, & quod potest vindicare prædictam rem in subsidium, & non aliàs. allegat notata in l. si proponis. C. de rei vendica. & nullum aliud verbum dicit. Sed loquendo resolutiue & vere in hoc casu est distinguendum, & hanc distinctionem facit Bald. in d. l. si proponis, quam refert & sequitur alleg. Greg. Lupus in d. l. Parti. quod aut aliquis emit proprio nomine ex pecunia illius, cuius administrabat bona sua, vt est tutor, vel curator, vel prælatus Ecclesiæ, vel qui tenebat administrationem bonorum militis, & in hoc casu competit his rei vindicatio, quia dominium eis fuit acquisitum, & non ementi, & loquendo in milite est idem quod si emeret eius administrator, & est speciale in milite. Et licet in hoc fuerint opiniones contrariæ, quas citat dictus Greg. Lupus. in d. l. parti. indistincte determinat quod à quocunq; ematur quæritur dominium militi. Aut loquimur in minore, & Ecclesia, & fisco, & nunc tenet Bar. in d. l. si proponis, quod non efficitur minoris, & ita de singulis, ex quo inferitur quod in hoc casu non competit sibi indicatio, nisi in subsidium, quando emptor non esset soluendo. Idem tenet in l. filia. ff. de solutio. quia res empta succedit loco pretij, & quæritur dominium ipso iure, minori, fisco, & Ecclesiæ, sed Bald. & Salic. in d. l. proponis. de rei vendi. tenent contra, imo quod non competit sibi vindicatio in subsidium, sed hypothecaria, per l. 3. ff. de rebus comm. Ex quo inferitur quod fiscus, & sic de singulis supradictis non est dominus. vt in l. Nec pinus. ff. de reg. iur. Et sic concludendum, secundum Lupum ibi, quod extraneo emente ex pecunia priuilegiati, nec ad subsidium res empta erit minoris, vel fisci, vel Ecclesiæ, sed agat hypothecaria, ad habendam suam pecuniam.

QVÆSTIO XXI.

AN vendens rem alienam fisco applicatam, faciat talem venditionem iuridicam & legitimam.

Respondetur quod est casus notabilis in l. bene à Zenone. C. de quadri. præscriptio. nouatus. in l. omnes. eod. tit. quæ dicunt & disponunt, quod valet talis venditio, sed fiscus tenetur reddere pretium domino rei, dum tamen ab ipso domino petatur infra quadriennium. Concordat. l. partita, sed tit. 5. part. 5. sed post quadriennium non potest petere pretium. Sed prædicta iura habent plures limitationes, quas ponunt doctores. in l. omnes. eod. tit. Cursetus ponit nouem limitationes in repertorio, Abb. in verbo.

verbo. l. quas non curo recitare, quia ibi possunt videri, solummodo pronunciamus tres principales limitationes, Prima est quod prædicta l. non habet locum in principe non possidente prædictam rem. ita Bar. in l. fin. C. si contra ius vel utilita. Et ibi doctores moderni.

Secunda limitatio est, quando princeps possideret cum mala fide, quia sciret rem esse alienam. Nam hoc casu non haberet locum prædicta alienatio. gl. in l. vna. de venditio. re. fisca. l. 10. Et in l. de com. rerum alien. & ibi Bar. & Abb. in c. 2. de reb. Eccl. non alien.

Tertia limitatio, quod non habet locum prædicta l. in minore, quia minor potest petere restitutionem in integrum contra fiscum. l. 1. C. si aduersus fiscum, secundum Ang. l. 1. de fide instru.

QVÆSTIO XXII.

AN fiscus teneatur dotare filias hæreticorum. Respondet quod hanc quæstionem solus Bald. originaliter determinavit affirmatiue, l. si. C. de dotis promiss. Hanc quæstionem mouet etiam Io. Lupus in repetitione. r. per vestras. incipiens, Sed pulchrum est videre, & eam examinari in sermone, & dicit, quod si pater, tanquam hæreticus condemnatur, & eius filij sint catholici, non priuantur sua legitima, vt l. manichæos. & l. quicumque. C. de hære.

Quæ iura hodie sunt correctæ per c. secundum leges. de hære. in 6. cui standum est, cum sit delictum in re ecclesiasticum. vt in c. vt inquisitionis. de hære. lib. 6. §. prohibemus. notat Abb. cap. 1. de off. ordi. Sed quamuis publicentur bona & applicentur domino temporali, & contrarium practicatur per tex. in c. secundum leges. potest tamen distinctio interponi quæ est talis. Vel filij sunt nati post delictum à patre commissum, & tunc habet locum dispositio d. cap. secundum leges, in quo casu nec dotari, nec alimentari debent filij. Vel filij concepti, & nati sunt ante commissum crimen, & tunc debent filij alimentari, & filie dotari, quia pater tenebatur ad dotandum filias & alimentandum filios, vt in d. l. si. C. de dotis promiss. & in l. qui liberos. ff. de ritu nuptiarum, & in l. obligamur. ff. de actio. & obli. in cuius confirmationem, facit conf. Calde. sub tit. de hæret. num. 3. vbi concludit filios natos ante delictum commissum non incurere in pœnis inhabilitatis, quia sicut filius ante natus ex superueniente dignitate in persona patris non consequitur priuilegium vel honorem ipsius patris, ita nec pœnam, nec onus, vt in l. ex qua pœna. ff. de reg. iuris. pro qua facit etiam l. 1. C. de liberis, & eorum filijs. ex qua leg. Bald. dicit delictum patris nunquam nocere filio, qui ante illius delictum natus est, sed illi soli qui postea nascitur, quia hic solus trahit maculam ex radice patris iam infectam, & hanc opinionem tenet etiam S. Mancus in suo tract. de hære. cap. 29. licet contrarium teneat Villadiego.

Filij quando hereditatem paternam non amittunt.

Filius natus ante delictum patris.

in suo tract. de hære. q. 23: & Alfonso de Castro de iusta hære. puni. li. 2. fol. 179. securior tamen ac pietati vicinior est prima opinio, licet in tantum criminis detestationem tam ante quam post perpetratum à parte delictum filij mendicare deberent.

QVÆSTIO XXIII.

AN Inquisitorem offendens, possit ab ipso Inquisitore puniri. Videtur quod non, quia excederet fines sui mandati, in quo non datur facultas puniendi nisi ea quæ sapiunt hæresim. Secundo quia est delegatus: delegatus autem non punit iniuriam sibi factam, sed Legatus debet eam punire, vt extra de pœnis. cap. dilectus, & ibi plene per Innoc. Sed contrarium dicas, quia in fauorem fidei his non obstantibus ipse Inquisitor potest punire offendentes eum, quia iniuria facta Inquisitori videtur facta toti Ecclesie, vt 2. q. 7. c. si quis ab Episcopo. Ad quod facit c. ex parte. de ver. sig. & insuper quia iniuria sibi facta maxime dum est in actu explicandi officium suum, non videtur sibi facta prætextu suæ priuatae personæ, sed in impedimentum officij, vt in cap. 2. de foro compet. & pœna erit arbitraria pro motu Inquisitoris, considerata qualitate personæ, iniuriæ factæ, & scandali. ff. de pœnis, l. quæ est canonizata. & c. fin. de pœnitent. dist. 2. Et hoc ideo, quia non inuenitur determinata à iure, & sic relinquitur iudicis arbitrio, vt ff. de effractor. l. explicatores. & quod notatur in cap. de causis. de offic. deleg. Calder. in suo directorio. c. 31. & 32.

Inquisitor offendens.

QVÆSTIO XXIII.

AN hæreticorum vnus alio grauius sit puniendus. In qualibet hæreticorum sectæ sunt quidam maiores, sunt & minores, vt glo. in cap. constat. r. q. 1. & ibi Ioan. de Tur. cre. Maiores dicuntur qui auctores, seu sustentatores sunt eius sectæ: minores vero dicuntur qui quadam simplicitate ducti eos sequebantur. Hi si pertinacia carere inuenti fuerint ad Ecclesiam reuertentes, ex dispensatione in suis ordinibus (si clerici fuerint) recipi poterunt: maiores vero absque omni respectu debent deponi, talis distinctio sumitur ex cap. qui aliorum. 24. q. 3. vbi sic dicitur. Qui aliorum defendit errorem, multo amplius damnabilior est illis, qui errant, vbi gl. Nota quod plus punitur consulens, quam faciens. In decimo etiam libro Ecclesiasticæ historiæ legitur, quod in Alexandrino Concilio statutum est de lapsis, & de hæreticis, vt tantum perfidiæ auctoribus amputatis, reliqui sacerdotes, abiurato prius errore, suæ dignitati restituerentur.

Cōsulēs plus punitur quā faciens.

QVÆSTIO

Q V A E S T I O XXV.

AN quis possit esse testis, & accusator.
 Videtur quod non, quia esset testis in repropria, quod iura reprobant, vt ff. de test. l. nullus, & c. de cetero. de test. Sed dicendum quod potest, & ita seruat generalis consuetudo officij Inquisitionis, & iura contraria loquuntur, vbi causa, & res esset propria ipsius testis, ita quod ad ipsum spectaret commodum, vel incommodum, quod quidam non est in proposito, cum hoc crimen sit publicum, & petatur coherceri iniuria illata omnibus in contumeliam creatoris, vt C. de hære. l. Manichæos. Propterea in hoc crimine potest fungi persona duorum. C. super. eo. de test. & c. cum in tua. de sponsal. & c. ad dissoluendum, & c. videtur, qui accus. poss. Calder. in suo directorio.

Testis, & accusator quis potest esse, & quare.

Q V A E S T I O XXVI.

AN subscribens se scripturæ per alium factæ, in omnibus & per omnia sibi præiudicat.
 Respondetur quod sic. Et ita sibi præiudicat, ac si totaliter manu propria eam scripsisset. Ita notat Bart. & Angel. in l. emptor. §. Lucius. ff. de pactis. Per illum textum not. faciunt quæ not. Alex. in l. quam antiquitas. C. de testi. Et vide Marfil. in repeti. de probat. nu. 295. vnde se subscribens, postea vult dicere se fuisse deceptum, oportet quod probet. Et ita dixit Bar. in l. 1. in §. si quis neget. ff. quemadmodum testamenta aperiantur. & Paul. de Castr. in consi. 358. Et per Marfil. in alleg. loco. nu. 296. paria enim sunt scribere, & subscribere. l. si ergo. in §. dotis. ff. de oblig. l. si ita stipulatur, in §. Grifogonus. ff. de ver. signifi.

Subscribens scripturæ alienæ quomodo sibi præiudicat.

Q V A E S T I O XXVII.

AN sit credendum ei, qui protulit hæreses, si dicat se non malo animo locutum fuisse, sed vel ex ignorantia, vel lubrico linguæ, vel alio respectu non hæretico.
 Respondetur, quod certe in his quæ dependent ab animo, nisi præsumptiones omnino oppositum conuincant, statur dicto asserentis cum iuramento. glos. in §. alia. instit. de actio. quam pro singul. allegat Petrus de Ancha. in consi. 158. incipi. rationes quæ superius & c. Et Angel. in consi. 313. incip. viso testamento. & de hoc Marfil. in pract. crimina. §. diligenter. num. 109. quod intellige verum, nisi aliàs fuerit periurus, quia tunc non stabitur dicto suo etiam cum iuramento, vt dicit Felin. in cap. significasti, quinto de homicidio. Si autem præsumptiones in oppositum sunt

Hæreses dicens.

Periuro non creditur.

sunt vehementes, ponetur ad torturam, in qua si ipse perseueret, quod non malo animo locutus sit, tunc punietur tanquam de hæresi suspectus leuiter, vel vehementer, considerata qualitate personæ, delicti, & scandali. Si autem præsumptiones omnino conuincant eum malo animo locutum fuisse, quia est vir doctus, & non potest allegare ignorantiam, vel correctus noluit se corrigere, vel in publica prædicatione, vel lectura talia dixit: & sic de alijs quæ omnino demonstrant malum animum, tunc non audietur, sed de hæresibus punietur. Et si voluerit eas hæreses abiurare corde contrito, recipiatur: sin autem brachio sæculari tradatur, iuxta cap. ad abolendam, de hære. Ecclesia enim non iudicat nisi ea quæ videt, & ex his de his quæ sunt in corde. Omnes enim malefactum malo animo præsumitur factum. cap. r. de præsump. vt supra in ver. Hæreticus.

Præsumptiones conuincentes.

Q V A E S T I O XXVIII.

AN per simplicem scientiam quis incidat in pœnam huius criminis hæreses, si non reuelet.

Dic quod sic, vt in l. quisquis. ver. fin. C. ad leg. Iul. maiest. & ibi Salic. & Barto. & in l. vtrum. ff. ad l. Pompeiam. de parricidijs, quod tamen intellige secundum aliquos si scientia sit probabilis, secus si non est probabilis, quia tunc non cadit in pœnam si non reuelet, vt per Bald. in consi. 58. 1. volum. & in singul. suo 164. incip. Nemo debet. Ang. in trac. malef. num. 10. ver. quod crimen. Sed isti intelligendi sunt quando procederetur per accusationem: non autem si procederetur per simplicem denunciationem, vt communiter fit in crimine hæresis. Poterit igitur puniri sola scientia, siue sit probabilis, siue non, quia qui alium cum potest ab errore non reuocat, seipsum errare demonstrat, nec caret scrupulo societatis occultæ, qui facinori desinit obuiare. Qui igitur scit aliquem hæreticum esse, nec Inquisitori denunciat, eius fautor censetur, & vt talis potest puniri, vt per Calderinam in suo directorio inquisitionis, cap. 5. ponitur, qui multa etiam ad id adducit. Et maxime puniri debet, quando quis requisitus ab Inquisitore, vt deponat, & non vult deponere verum, sed celat.

Ab errore non reuocans se errare demonstrat.

Q V A E S T I O XXIX.

AN Inquisitor possit sine Episcopo sententiam absolutoriam ferre. Sententiam absolutoriam ferre quando possit Inquisitor elect.

Glo. in clemen. multorum, de hære. dicit quod sic, si solus processit, quia sic erat de iure antiquo, & non reperitur mutatum, nisi dum agitur de condemnatione. argumen. in cap. statutum, de sitor. elect.

elect. lib. 6. facit quod not. in simili distinctio. 12. cap. praecipuum. 3. q. 8. accusatus, cum glo.

Contrarium autem tenet Stephanus, vt refert Ioan. Andr. in additio, qui mouetur per regulam illam, qui potest ligare potest absoluere. distin. 21. cap. inferior. & quod ibi not. facit de poeniten. distin. 1. cap. verbum. Item quia non minus periculum est in absolutione iniusta, quam in condemnatione, vt probatur in dicta Clemen. pestis. Et respondet, quod non obstat, quod notatur per glo. quia non est verum, nec obstat cap. accusatus, vel aliud quid allegatum per primam opinionem, imo omnia confirmant hanc opinionem, vt patet per notata per Archid. & sic residet Ioan. Andr. Hac pars certe videtur aequior (inquit Io. de Imol.) licet forte glo. sit verior, per not. in simili per glo. ff. de iudi. l. haeres absens. & l. omnem. & per glo. in cap. primo, ne cler. vel monac. lib. 6. & in cap. licet canon. de elect. lib. 6. vide Carer. in tract. de haere. num. 72. qui tenet, quod potest absoluere, sed tamen dicit, quod magna est auctoritas Ioan. Andr. in iure canonico, qui oppositum tenet. vide Ioan. de Imol. in d. c. multorum.

* Absoluere reum an possit Inquisitor sine Episcopo, & hic sine Inquisitore, tenet glo. in clem. 1. q. sic, quam sequitur Paul. de Leaz. & Bonifa. & Praepos. in c. inferior, 21. dist. Ias. in l. qui condemnare. Carer. de haere. num. 72. Ratio diuersitatis est, quia absolutio longe fauorabilior est quam condemnatio, l. cum quidam, ff. de liber. & posthum. l. praecipimus. C. de appel.

Contrarium vero tenuerunt Io. And. & Imol. in dicta clem. 1. & Aret. & Soc. in d. l. qui condemnare. quia correlatiua sunt absolutio, & condemnatio, & correlatiuorum idem est iudicium. l. fin. C. de indict. vidui. tollen. l. si. ff. de acceptil. propterea maturior, & integrior erit sententia multorum iudicio comprobata. c. prudentiam, de offic. deleg.

QV AESTIO XXX.

AN Inquisitor sine Episcopo aliquem duriori carceri tradere possit. Respondetur. Si reus alicubi non est securus, potest Inquisitor sine Episcopo eum remouere, & duriori carceri tradere, quia tunc ad custodiam non studiam illud agit, & non ad poenam, quod sibi tantum sine Episcopo prohibitum est agere. Paul. in clem. multorum, de haere. Et sic limita text. illum per argumentum a contrario sensu. Allegatur etiam de poeniten. c. quamuis, lib. 6. & dist. 82. c. presbyter. 26. q. 1. c. viduas. Vide etiam Io. de Imol. & Card. Zabar. in d. clem. multorum.

QV AE-

QV AESTIO XXXI.

AN si Inquisitor torquet reum sine Episcopo, & confiteatur, talis confessio valeat.

Respondetur. Stephanus in clem. Multorum. de haere. tenet, quod talis confessio absolute non valet, quia non est facta coram suo Iudice. cap. At si clericus. de iudi. Si tamen perseuerat in tali confessione post tormenta, valet. Alleg. ff. de custo. reo. l. si confessus. & ff. de minoribus. l. auxiliu. §. sed nec ad leges. ad hoc quia tunc cessat metus tormentorum. Pro hoc facit, quia confessio facta extra iudicium prauidicat. alleg. c. quam sit. de excep. pralat. Facit quod not. per Innoc. in c. per Inquisitionem. de elect. Cum hoc dictum facit. l. pen. & quod ibi notatur. ff. de quaestioni. Vide igitur Io. de Imo. in d. c. multorum. in clem. de haeticis.

Confessio extra iudicium, vel coram Iudice incompetente, quando prauidicat.

QV AESTIO XXXII.

AN petens veniam ab Inquisitore apud quem denunciatus est de heresi, delictum fateri videatur.

Quod sic, apparet, quia vbi non est delictum, petitio veniae non cadit. Priuatio enim habitum praesupponit. l. decem. ff. de verbo. obliga. Quod non apparet per glof. singul. in c. exhibita. de homici. quam sequitur Roman. in l. §. Nunciato. ff. de oper. noui nuncia. veniam enim petendo censetur illam petere ad placandum Principis iram contra se, ex mala maleuolorum informatione causatam. Nos autem in hac re dicimus secundum Doctores distinguendum in d. capit. exhibita. Primo casu petens veniam, delictum fateri videtur, vt dicunt Hostien. Anto. de Burtio. Ioan. de Anan. Cardin. & Abb. in d. cap. exhibita. Secundo casu, non videtur fateri delictum, & hoc voluit Capol. in consil. 21. colum. 4. vers. sed plus dico. Et sequitur Marc. Ant. Blanch. in suo tract. de Indic. numer. 308.

Innocens veniam quo de beat petere.

Ad euitandum autem quod petitio veniae etiam in Iudicio non facit delicti confessionem bonam, erit quod quis dicat. Non puto medixisse vel fecisse tale quid, sed si in aliquo erraui, veniam peto. Ita voluit Abb. in d. cap. exhibita. in finalibus verbis. Et ibidem Petrus de Anch. in quinto notab. Et manifestatur hoc in exemplo. Nam licet quis petendo absolutionem ab excommunicatione, videatur fateri delictum, scilicet esse excommunicatum, cum absolutio vinculum praesupponat. c. Ad dissoluendum. de spons. impub. tamen si quis etiam in iudicio absolutionem petat ab excommunicatione ad cautelam, non ex hoc se excommunicatum fateatur, vt dixit Io. And. in d. c. exhibita. coll. vlt. ver. in glo. penul. alleg. tex. in c. venerabili. de sent. excommunicationis.

Absolutione ab excommunicatione petens.

QV AE-

Q V A E S T I O XXXIII.

AN vnus testis solus si sit omni exceptione maior, faciat indicium ad torturam in hoc crimine.

Videtur quod sic per Albe. in l. in quaestionibus. ff. ad l. Iul. maieft. per tex. in fi. Petr. & Cyn. in l. si quis. C. ad l. Iul. maieft. & not. Bal. in l. milites. C. de quaest. Quod non autem, videtur per tex. in d. l. si quis. Ibi. si alijs manifestis indicijs suam accusationem. Nos distinguendum putamus, qd aut vnus testis deponit de veritate facti, & eo casu indicium ad torturam facit regulariter. Cynus in l. fin. C. de quaestioni. not. in d. l. si quis. C. ad l. Iul. maie. & in l. maritus. ff. de quaest. Aut vnus testis deponit non de facti veritate, sed de indicio, & tunc quia ad probandum indicium duo testes ad minus requiruntur. glos. sing. & ibi doct. in l. fin. C. fami. ercisc. dictum vnius non facit indicium ad tort. vide in ver. Testis.

De facti veritate, vel de indicio.

Singularium testium multitudo quid faciat.

Nota tamen vnum memoria dignum, quod licet quodlibet indicium duobus testibus debeat probari, vt sit sufficiens ad torturam, attamen vbi plura essent indicia, & probarentur testibus singularibus ex illis plures refulsarent praesumptiones, quae ad torturam sufficerent, vt voluit Fulgofius in d. l. si. C. fam. ercisc. quem sequitur Soci. in consi. 54. in 3. vol. hac Brun. de indicijs & tortu. Et maxime in crimine laesae maiestatis, & haereticis, in quo testium singularitas non obstat, maxime quando contra aliquem inquiritur in genere. Foler. in pract. cri. in 2. 2. partis. nu. 3.

CASVS IN SANCTISSIMAE INQUISITIONIS ROMANAE, AC VNIVERSALIS ECCLESIAE OFFICIO DIECISI.

VO à nobis assumptus labor non iuribus modo, ac Doctorum opinionibus pingueret, verum etiam varijs in iudicio optime digestis causis, ceu exemplaribus quodammodo fulgere videretur, casus qui dum ibidem Inquisitorem ageremus, Placentiae discussi fuerunt, ei adde-re putabamus. Verum inde tracti ad Urbem, ac in sancto Officio locati, operae precium duximus Romanas primum, mox Placentinas, & non omnes quidem, sed eas tantum subnectere decisiones, quae insigni aliqua notatione nobis digna viderentur. Exemplis namque, & similitudinibus, magis quam disputationibus, seu allegationibus moueri videtur gliscens mortali appetitus.

CASVS I.

ROCHVS cuiusdam approbatae religionis professus, quia Diuina profana in quodam, quem cum suis com professoribus fecerat, nis immiscēs. turpi, ac scandaloso ludo, Hymnum, iam lucis orto fidere immiscuisset, nonnullaque impudica verba, & actus inhonestos addidisset, decisum fuit quod fustigatus in palatio sancti Officij, omnibus actibus legitimis, ac voce actiua, & passiuua per decennium priuaretur, ac per triennium omni sexta feria ieiunio affligeretur.

CASVS II.

Achilles Militius Opilia dominus apud sanctum Officium delatus, quod processum contra quendam de hæretica prauitate coram se fabricatum, ne ex hoc reus aliquid pateretur, comburi fecerit, matrisque ac confanguineorum, atque etiam patris cuiusdam spiritualis spretis monitionibus, reum ipsum, quem tamen optime nouerat diebus ab Ecclesia prohibitis carnes comedisse, in domo propria recepisse, insuper cuidam pro hæresi in carceribus sancti Officij detento & fuisse, & cibaria ministrari fecisse: Adde, quod non solum cum quodam de hæresi suspecto conuersatus fuit, sed etiam nonnullos de fide dubios recepit. Patri etiam Geneuæ inter hæreticos moranti, & misit literas, & ab ipso receptas, ne ab aliquo sibi auferrentur, igni combussit, in festiuis diebus sibi subditos laborare fecerit, Ecclesias seu capellas quasdam destruxerit, sacerdotes incarcerari fecerit, insuper & contra Episcopos, Cardinales, ac Papam ipsum nonnulla verba scandalosa protulerit.

Ob fautoria
suspicionem
purgatus.

Visis, consideratis, ac optime discussis non tantum rerum prædictarum delationibus, & testium accurate examinatorum dictis, sed etiam eius responsionibus, confessionibus, & excusationibus æqua lance librat: visis etiam testium pro eo examinatorum dictis, decretum fuit prædictum Achillem propter fautoria, & receptationis suspicionem quarta manu canonice debere purgari.

CASVS III.

Nixius Gelius, quod de nonnullis fidei & religionem concernentibus oblocutus fuisset, captus, & carceri mancipatus, cum examinatus in negatiua persisteret, ad rigorosius examen deuentum est, ubi interrogatus, fassus est infra scriptas hæreses, videlicet

Impium esse obstinatos hæreticos debere comburi.

Scholasticam Theologiam malam esse, religionesque ob eam cito deserturas, excommunicationes Tridentini Concilij esse nullas, malumque uti excommunicationibus contra leges hæreticorum libros, atque Erasmm hæreses dixisse negauit, & quia etiam Papam esse Antichristum asseruerat, & hæreticorum libros aliquot legerat, facta abiuratione publica per quinquenium ad triremes damnatus, iussus est quotidie dicere quinquies orationem Dominicam, totiesque salutationem Angelicam.

Apostata à
fide.

Eadem pena abiurata primo apostasia punitus fuit Dexion Falus, qui sponte comparens, se amore cuiusdam hebrææ Christum negasse, & circumcisionem passum dixit primum, mox non eius mulieris libidine, sed pecuniarum auiditate facinus perpetrasse asseruit.

CA-

CASVS IIII.

Amfibius Cecilius fugitiuus, ad partes hæreticorum etiam declinavit. Trepidatate laborans. Hic citatus comparuit, sed examinatus veritate paleare cum studiis, illam denique fassus (quindecim siquidem lutheranæ sectæ articulos tenuerat) quia aut nullam, aut modicam perpetrati criminis contritionem visus est ostendere, abiuratis primùm hæresibus, triremi perpetuo addictus fuit.

CASVS V.

Bladus Urbis ad sanctum Officiū delatus, quod nonnullas hæreses protulisset, tenuisset, & credidisset, videlicet Imperatorem de iure civili Papæ superiorem esse, Sanctorum imagines non esse venerandas, Luminaria ante Domini præsepe, & Sanctorum imagines non esse accendenda, Officium diuæ Virginis ob gratiarum impetrationes aliquas non esse dicendum. Magisque à vicijis, quam à carnibus esse ieiunandum, & si abstinendum esset à carnibus, id festiuis magis, quam cæteris diebus faciendum.

Hic citatus coram Inquirente comparuit, ac de se præsentando sub pena ducentorum aureorum fidem dedit. Secundo citatus cum fugam fecisset, ad penæ executionem est deuentum. Iterum atque iterum citatus cū fuisset, nec comparuisset, propter contumaciā eius statua cōbusta est.

Fuga graua-
tus.

Tandem captus, & examinatus, multas post tergiuersiones fassus est se cum Perusij studeret legibus, dixisse Imperatorem totius orbis dominum secundum leges, in temporalibus tamē omnibus etiam Papæ posse imperare: Et ieiunia non in vigilijs tantum, sed etiam in festiuis diebus esse facienda: Officiumque Beatæ Virginis causa alicuius gratiæ impetrandæ non esse dicendum, sed id propter missas, quas laicus quidam ad eundem finem dicebat, se asseruisse dixit. Hic tanquam hæreticus penitens ad abiurationem admissus, post perpetuum carcerem septem annis iussus est hoc modo penitere, videlicet. Vt qualibet sexta feria ieiunet, Sabbato officium diuæ Virginis, in die vero Dominico ante missam septem penitentiales psalmos suis cum orationibus, & letanijs dicat.

CASVS VI.

Gaius Atrabatus ex parentibus hæreticis ortus, atque à tribus diuersarum sectarum principalibus ministris oēs eorum hæreses edoctus, in manibus sancti Officij incidit, examinatusque fassus est supradictarum sectarum hæreses ab incunabulis se tenuisse, & tenere, instructus tamen cum se penitere ostenderet, abiuratis hæresibus, post carcerem perpetuum p deceniū iussus est hoc modo penitere, videlicet, Vt quater in anno sta-

Ex hæreticis
parentibus
ortus.

Ec 2 tatis

tutis diebus facta sacerdoti idoneo suorum delictorum confessione sacra-
tissimam Eucharistiam deuote sumeret: In qualibet die Dominica septē
penitentiales psalmos cum lātanijs, & orationibus, & coronam Beatę
Virginis, & in sexta feria officium mortuorum diceret.

C A S V S VII.

Rainutius Melisius indiciatus ex carceribus secularium in carceres
sancti Officij translatus cum fuisset, examinatus se in hæreses non-
nullas alias incidisse, easque abiurasse fassus est.

Diminutus.

Et quia tam ex præuijs indicijs, quam ex ipsius confessione inuentum
est ipsum reum imperfecte circa iudicalem confessionem se gessisse, quorū-
damque complicum nomina suppressisse, & postquā abiurasset eum præ-
dictis complicibus conuersatum fuisse, imo cum aliquibus eorum comē-
disse. Hic pro dictorum errorum peragenda penitentia in monasterium
condem natus fuit primum. Mox pro vltiori veritate habenda ad san-
ctū Officiū reuocatus, & examinatus, cum varius fuisset inuentus, que-
stionibus suppositis fuit. Ibi præter in præhabitis examinibus nomina-
tos alium hæreticum, & complicem ante suam abiurationem cognouisse,
sed ex eo quod eius consanguineus esset, illum non nominasse, dixit. Ex
misericordia (leuioris enim armaturæ miles erat) a cēsuris absolutus, im-
murationis sententiam subiuit, cum additione septem psalmorum quoti-
die, ieiunij in sexta feria, in qua & coronam diuę Virginis dicere, quater-
que in anno statutis diebus post factam suorum peccatorum confesio-
nem sacram sumere Communionem iussus est.

In vehemen-
tem suspicio-
nē reincidentes.

C A S V S VIII.

Blasius religiosus, & prædicator, apud suos superiores delatus, quod
hæreses prædicasset, examinatus, tantum quæ operire non potuit con-
fessus, tanquam leuiter de heresi suspectus tantum, abiurauit. Annos post
decem & octo, dum in vrbe prædicaret, a quodam cui alias communio-
nem sub vtraque specie suadere conatus fuerat, ad sanctum Officiū de-
latus cum fuisset, vocatus & charitative monitus, ac de facinore interro-
gatus, semel & iterum in negatiua perstitit, ad se tandem reuersus, se in-
scriptis hæresibus per triennium persecrasse confessus est.

Ficte conuer-
sus.

Quod sine bonorum operum concursu iustificationem nostram per-
fecte consequi possumus.
Quod opera etiam iustificati hominis nullus sint meriti.
Quod confessio sacramentalis non sit de iure diuino.
Quod cōmuniō sub altera specie tantum non possit dari fidelibus.
Quod post mortem nullum sit purgatorium. Quod

Quod Papa non sit caput Ecclesię, cum suis corolarijs, & nonnullis
alijs Sanctorum venerationem, vota fidelium, & liberum arbitrium tan-
gentibus.

Hic publice abiuratis hæresibus in carcerem perpetuum trusus, in qua-
libet feria sexta in pane & aqua ieiunare, & septem psalmos penitenciales
cum lātanijs, & sequentibus orationibus dicere, semel in mense sua pec-
cata confiteri, & sacram Communionem suscipere, ac quotidie missam au-
dire, & Beatę Virginis coronam dicere, iussus est.

C A S V S IX.

AMatus, & Lucius Apostolicę custodię milites, quod pro hæresibus Infidelis cu-
stodia. Incarceratis literas misissent, & ab eisdem acceptas ad ipsorum reo-
rum amicos reportassent, capti, & examinati, alter etiam in alterius faciē
crimen confessus, per septennium: alter quia contra & socij, & rei, cuius
literas portauerat, dictum in negatiua perstitit, ad triremes summi Ponti-
ficis iussu in perpetuum damnatus est.

C A S V S X.

Ianus Galsius, quia ex eo quod cum pluribus hæreticis iamdiu conuer-
satus fuisset, quamplures complices habere putaretur, delatus ad san-
ctum Officiū vocatus, & examinatus, nonnullas hæreses confessus,
de illis a magistro sacri palatij sub Julio Tertio citra omnem abiuratio-
nem absolutum se fuisse dixit. verum quia post assertam absolutionem di-
ctam conuersationem iterauit, ad priuatam abiurationem admissus, vltra
carcerem perpetuum iussus est singulis dominicis diebus per septen-
nium septem psalmos penitenciales cum lātanijs, & sequentibus oratio-
nibus, & officium mortuorum in Sabbato dicere, & per triennium in
sexta feria ieiunare.

Semire lap-
sus.

C A S V S XI.

Iacob Latinus de heresi suspectus per Inquisitorem vocatus, & exami-
natus, non omnes quas tenuerat hæreses confessus est, Romam deinde
missus cum parum de erroribus se penitere ostenderet, diligentius exa-
minatus, & omnes Lutheri hæreses quinque & viginti annis se tenuisse,
& eas in domo propria filium, & nepotes dotuisse, ac ibi libros hæreses
continentes eidem filio, & nepotibus legisse confessus est.

Hic abiuratis publice omnibus hæresibus, ac eius in qua hæreses do-
muerat domo euerfa, & sine spe reedificationis penitus demolita, ibique sa-
columna cum eius facinoris descripta memoria solemniter erecta.

Domus euer-

perpetuæ immurationis sententiam septuagenarius accepit, & pro salutari penitentia iussus est septem pœnitentiales psalmos, cum lætanijs, & frequentibus orationibus quotidie dicere, in sextis ferijs ieiunare, & quater in anno præmissa suorum peccatorum confessione, sacratissimam Eucharistiam suscipere.

CASVS XII.

Gregorius Perinus ad sanctum Officium delatus, & examinatus, quindecim hæreses se tenuisse, ac libros hæreticos legisse respondit. hæresim principaliores erant.

Quod post mortem nullum daretur Purgatorium.

Quod in sacramento altaris non esset realiter corpus Christi, ibique nulla fieret transubstantiatio.

Quod in sepulchro existenti corpori Christi nulla affuit diuinitas.

His & omnibus alijs abiuratis hæresibus ad triremem per triennium damnatus fuit, hoc addito, quod à triremi liberatus, præmissa peccatorum suorum confessione quater in anno statutis diebus sacram suscipere Communionem.

Hic à triremis obligatione ex gratia absolutus, infra biennium ad sanctum Officium iterum delatus, captus ad urbem ducitur, ubi examinatus sæpius ac sapius cum fuisset, in abiuratis hæresibus nunquam se incidisse respondit. Verum in carceribus, per multos menses iam detentus, dum de eius expeditione cogitaretur, quædam hæresim sapientia coram socijs (tres in eodem carcere seruabantur) protulit, quæ dum vni ex ipsis socijs imponere nititur, per eosdem ipsius malitia aperitur. De his cum plures etiam in rigoroso examine interrogatus omnia negasset, tandem nemine cogente infra scriptas hæreses et post abiurationem se tenuisse confessus est.

Quod carnes in diebus ab Ecclesia prohibitis comedere liceret.

Quod post mortem Purgatorium nullum daretur.

Quod confessio peccatorum sacerdoti non esset facienda.

Quod Papa Antichristus esset.

Sacerdos vir
duarum vxor
um.

Hic brachio sæculari traditus, dum in Prætoris carcere seruaretur, quod nunquam fateri voluerat, se duarum religionum apostatam, sacerdotem, & duarum simul viuentium vxorum esse virum dixit, ideoque suspensus primum, mox igni traditus fuit.

CASVS XIII.

Plurius Licius à nonnullis complicibus apud sanctum Officium nominatus fuit, qui vocatus ab Inquisitore, carceratus, & examinatus cum fuisset, aliquas hæreses se tenuisse confessus, aliquos etiam complices, nõ tamen.

tamen sine aliqua tergiuersatione, reuelauit. Ad urbem deinde missus, cum semel & iterum interrogatus minus recte responderet, cum de eius imperfecta confessione constaret, & propter hoc ad rigorosum examen cum ventum fuisset, omnes penè Caluini hæreses se tenuisse, & credidisse dixit. Hic perpetuæ immurationis pena punitus, ad pro se murum erigendum mille aureos exsoluere iussus est, atque pro salutari penitentia septem psalmos pœnitentiales quotidie, & coronam Beatæ Virginis in sexta feria, cum ieiunio dicendos accepit, quater in anno statutis diebus præuia confessione sacram Communionem accipere iussus est.

CASVS XIII.

Gronus Fauius sacerdos de hæresi suspectus, per Inquisitorem incarceratus, & examinatus, post nonnullas negationes, & tergiuersationes quamplures hæreses fassus, aliquos etiam complices reuelauit. Ad urbem deinde missus, multo plures, quam in patria fassus fuerat & hæreses, & complices aperuit, omnes namque Caluini hæreses se credidisse dixit.

Hic in vrbe, & in patria solemniter abiuratis hæresibus, perpetuæ immurationis sententiam accepit, proque salutari penitentia iussus est quotidie septem psalmos pœnitentiales, cum suis orationibus, & lætanijs, & in sexta feria coronam diuæ Virginis dicere quaterque in anno certis diebus præmissa confessione sacram accipere Communionem.

CASVS XV.

Iulianus Mariatus religiosus, sacerdos, & Theologus, nonnullas hæreses Venetijs cum abiurasset, ad quinquennium ubi relegatus fuerat, abiit in Poloniam. Ibi sui ordinis eius prouinciæ superiorem hæreticū cum inuenisset, ab eo iterum infectus, in Germaniam suæ professionis spreto habitu, ad hæreticos transfugit, ibique eorum prædicationes audiendo, ac secundum ipsorum ritum viuendo, per decem & octo menses continue mansit. In Poloniam deinde reuersus, eiusdem suæ professionis à se ipso habitu reassumpto, nuncio apostolico eius regni adhæsit, à quo etiam quandam extorsit potius quam impetrauit absolutionem. Nam in quam nuncio porrexit supplicatione, quod inique, & contra iura Venetijs contra eum fuerit processum, continebatur, insuper, & eo tempore quo cum hæreticis conuersatus fuit se eis non credidisse, sed tantum ut Hebraicæ, ac Græcæ linguæ studio vacaret, apud illos moram traxisse dixit. Ad urbem etiam profectus, à summo Pontifice super delictis & benedictionem verbalem tamen tantum (& quinque) ac viginti aureos pro viatico obtinuit.

Nunquam in
eodem statu
permanet ma-
licia.

In patriam reuersus cum ab Episcopo vexaretur, quo à nuncio aposto-
lico obtentam absolutionem coloraret, ac se catholicum mentiretur,
Romam iterum profectus, cum sancto Officio, ad quem accedere velle:
gloriabatur, se presentare differret, ab eiusdem sancti Officij ministris:
(delatus.n. erat, quòd libros prohibitos teneret) captus: & incarceratus:
fuit. Et cum sapius, ac sapius super longa, quam cum hæreticis habuerat:
conuersatione, comedendo videlicet cum eis, illorumque prædicationes:
audiendo, quando apud ipsos morabatur, interrogatus fuisset, nunquam:
eis credidisse respondit. Tandem ad rigorosum examen cum deuen-
tum fuisset, confessus est, sed frustratim, quòd ad sui superis exhorta-
tionem priusquam ex Cracouia discederet, ad hæreticos declinaturus,
omnes Caluini hæreses tenuit, ac credidit, atque in eis per plures an-
nos perseverauit.

Hic brachio sæculari traditus, capite punitus primum, mox igni tradi-
tus fuit, catholicum tamen in fine se ostendit.

C A S V S XVI.

Cæphalius Sarcasichius clericus beneficiatus, & in ecclesiastica digni-
tate constitutus, quòd cum de hæresi suspectus primum, mox cum hæ-
reticis ipsis in diuersis Italiæ partibus conuersatus fuisset, ad sanctum Of-
ficium delatus fuit. Hic ad urbem vocatus, atque de sibi obiectis exami-
natus, fictis, ac simulatis excusationibus veritatem operiendo, omnia ne-
gauit, sicque à summo Pontifice de ei oppositis satis benigne reprehensus
absolutus abiit.

In Gallias deinde profectus cum hæreticis (sicut cautiùs, secretiusque
quam prius fecerat) conuersationem habuit, librosque hæreses continen-
tes legit, ac tenuit, literas insuper ab Italicorum hæreticorum Geneuæ
morantium ministro ipsum illo ire suadente accepit, ac legit. De his ad
sanctum Officium delatus, & citatus comparere cum neglexisset, ex-
communicatus primum, mox cum per annum excommunicationem
spreuisset, tanquam contumax, & hæreticus declaratus curiæ sæculari re-
lictus fuit, infra quòd tempus etiam Caluini institutionem legere præ-
sumpsit, atque cum de fide suspectis imò hæreticis ipsis conuersando, &
conuiscendo, eis consilium, auxilium, & fauorem præbuit, nonnullis-
que eorum Genuam se profecturum promisit. Insuper, quos Theolo-
gos appellabat, multos laudauit hæreticos, veritatemque catholicam
superstitiosam nominauit. His & alijs perpetratis, cum omnes sacri Of-
ficij scripturas in Pontificis morte igne consumptas optime nouisset,
quò si non iustum, saltem conuersum, ac ad gremium Sanctæ Romanæ
Ecclesiæ reuersum se ostenderet, fauore maximo fultus ad nouiter crea-
tum Pontificem accessit, à quo etiam absolutionis diploma fraudulen-
ter

Contumax.

Contemptor.

Reciduum
iteratum.

ter obtinuit. Nec post hæc de hæresi suspectorum amicitiam, & conuer-
sationem tam in vrbe, quam alibi dimisit, imò hæretico cuidam sacramen-
tario pecunias dedit, aliumque apud hæreticos se aliturum promisit, &
quòd grauius est, Martini Lutheri, & Petri martyris libros, ac alias suspe-
ctas scripturas legit, duobusque ad Caluinum inclinatis, vt Lutherum ma-
gis, quam Caluinum ipsum profiterentur, suavit. Tandem, cum horum
haud mediocris suspicio Pij Quinti Pont. Max. animum pulsasset, captus,
dum ad Urbem duceretur, vt quos Florentiæ seruabantur libri in pu-
teum mergerentur, certis scripsit personis. Examinatus igitur multas
post excusationes, & tergiversationes, partim ex scriptis, partim ex eius
responsionibus inuentum fuit ultra supra dicta, illum omnes, & singulas
Lutheri hæreses tenuisse, & credidisse.

Deinde iterum examinatus se in præmissis examinibus nimium gra-
uasse, tantumque iustificationis articulum firmiter, cæteras vero hæreses
leuiter credidisse, easque (ne sicte conuersus putaretur) se factum fuisse
dixit. Adde quòd per corruptos à se ministros, ante defensiones sibi assi-
gnandas ad causam pertinentes literas quibusdam extra carceres misit.
Imò cuiusdam alias sui complicitis iam defuncti, quem nominare fuerat
coactus, hæredibus scripsit, vt quas in eiusdem defuncti scrinio inueniri
possent, vel comburerent, vel saltem occultarent literas. Et cuidam quem
capi à sancto Officio putabat, ne quendam ei notum hæreticum, si exami-
naretur, nominaret, scripsit.

Ad defensiones tandem admissus se nunquam tenuisse hæreses, dif-
ferentiamque inter cuiusdam hæretici opiniones, & determinatio-
nem Concilij Tridentini non cognouisse dixit, addiditque, quòd
quandoque librum hæreticum legendo facile alicui hæreticæ opinioni
consensisse potuit. Prorogatis iterum atque iterum illi defensionum
suarum terminis, ad Illustrissimos, & Reuerendissimos iudices cedu-
lam misit, in qua circa veritatem dicendam se fuisse deceptum con-
tinebatur, dicebatque se cum suis corolarijs articulum iustificationis
tenuisse, lutheranas hæreses partim tenuisse, partim non. & quò-
niam hæc sua vltima confessio ficta, & simulata visa est, tanquam hære-
ticus incorrigibilis, & impœnitens, atque sicte conuersus, dignus est
visus tradi brachio sæculari, sicque capite punitus primum, mox igni
traditus fuit.

C A S V S XVII.

Codilius Cretenfis Christo domino abnegato, Turcarum more cir-
cuncidi cum se permisisset, Maumeti sectam in omnibus fere fuit
professus. Attamen post aliquot annos ad se reuersus coram sancto Of-
ficio & sponte comparuit, & de perpetratis humiliter veniam petijt. Hic
apostasia abiurata, iussus est modo infra scripto penitere. Per decennium
vide-

Apostata.
sponte.

videlicet singulis diebus ante Crucifixi imaginem decies orationem Dominicam, totiesque salutationem Angelicam dicere, & in die veneris sancti nudatas scapulas suas quinquaginta ictibus flagello percutere, ac per annum in sexta feria in solo pane & aqua ieiunare, quaterque in anno in quatuor ex solemnioribus Ecclesiæ festiuitatibus præmissa suorum peccatorum sacramentali confessione sacratissimam Eucharistiam sumere.

C A S V S XVIII.

Apostata captus.

ARdelion Cyprius, cum Christi fide abnegata circuncisionem voluntarie passus fuisset, cum Turcis eorum more viuendo, Christianosque infestando, eorum etiam bona diripiendo per multos annos permansit, tandem per Christianos captus, ac sancto officio præsentatus, citra omnem tergiversationem examinatus culpas suas passus, de omnibus veniam petijt. Qui apostasia publice abiurata infra scriptam poenitentiam perficere coactus fuit, scilicet per triennium in triremi pro remigante deseruire, & pro salutari poenitentia quater in anno idoneo sacerdoti peccata sua confiteri, statutisque diebus sacram Eucharistiam sumere, & quotidie toto tempore vitæ suæ decies orationem Dominicam, & salutationem Angelicam dicere.

C A S V S XIX.

Turca baptizatus, sed hæreticus.

MVstafa Turca ad fidem catholicam conuersus, baptizatus, ac Ioan Baptistam vocatus fuit. verum ad sanctum Officium delatus, cum examinatus fuisset, quas post abiurauit nonnullas circa Eucharistiam, virginitatem Beatæ Virginis, ac baptismum hæreses confessus est. Hic ad triemes per quinquennium, & ultra Iudicum arbitrio damnatus, pro salutari poenitentia quinquies in die Pater noster, & totidem Auemaria dicere, & libertate postmodum donatus quater in anno certis festiuitatibus sacratissimam sumere Eucharistiam iussus est.

C A S V S XX.

Apostata.

Alfonfus Cardineus apud sanctum Officium delatus, quod à fide catholica apostatasset captus, & examinatus, se per aliquos dies cum hæbreo quodam hæbraicam vitam duxisse, ac crocei coloris biretum portasse, & quo facilius (vt asseruit) ab eo pecunias extorqueret, carnes etiam in die veneris se comedisse passus est. Hic apostasia iurata per triennium ad triemes pro remigante damnatus, pro salutari poenitentia quotidie decies Pater noster, & toties Auemaria dicere iussus est.

CA-

C A S V S XXI.

GAnius Borrus ob hæresis suspicionem captus per ministros Inquisitoris, & examinatus, cum nonnullas hæreses passus fuisset, ad communem, & publicam omnium hæresum admissus est abiurationem. Verum post aliquot annos ad sanctum Officium iterum delatus cum fuisset, quod libros videlicet prohibitæ lectionis tenuisset, ac legisset, codicemque scripisset, in quo mulierem ex sacris literis viro digniorem probari posse asseruerat, quodque multa scandalosa, ac temeraria, imo & hæretica tenuerit, scripserit, ac docuerit, de his interrogatus, aliqua vera, aliqua falsa sibi opposita cum respondisset, falsaque optime diluisset, quia tamen in multis reus fuit inuentus, infra scriptam poenitentiam onus obire iussus est.

Secundo suspectus, & iudicatus.

Quod singulo mense sacerdoti peccata sua confiteretur, ac quater saltem in anno certis solemnitatibus sacram reciperet communionem: vt quarta, & sexta feria ieiunaret, & in die Dominica non tantum missam, sed & vesperas audiret, vt die Lunæ totum Officium mortuorum, & die sabbati coronam diuæ Virginis diceret: additum fuit ne lectionem publicam legeret, literasque alicui nec mitteret, nec reciperet.

C A S V S XXII.

FRancinus Negliticus, qui in manibus Inquisitoris quas tenuerat, & crediderat hæreses abiurauit, secundo delatus quod ante sibi assignatum terminum, quod sibi pro carcere assignatum fuerat, claustrum exiisset, captus, inuentus est libros prohibitæ lectionis secum habere, de quibus cum ab amicis iam reprehensus fuisset, contumaciter est visus lutheranorum sectam defendere, tandem confessus cum fuisset se omnes Caluini hæreses tenuisse, credidisse, Geneuæque fuisset, ibique in hæreticorum perfidiam iurasse, brachio seculari traditus fuit.

C A S V S XXIII.

MOrianus Siffius postquam & quas tenuerat, & omnes in communi hæreses abiurauit, ad sanctum Officium, quod minus plene confessus fuisset (quasdam videlicet qualitates relinquendo) & quod sibi impositam poenitentiam non perfecisset delatus, & examinatus, cum de perpetratis excusationem licet non plene sufficientem adduxisset, iussus est, quia habitellum publice reliquit, iam à se factam abiurationem coram clero, & populo reiterare, habitellumque reassumere.

Carceri sibi assignatum exiens.

re, quem si per negligentiam reliquisset inuentus fuerit, ad decennium in triremi pro remigante se seruiturum: si autem per contemptum, curiæ seculari tradendum cognoscet, carceri autem interim mancipatus per quinquennium in die parasceue quinquaginta ad minus flagelli ictibus ante altare maioris Ecclesiæ nudum sibi dorsum percutiet, quaterque in anno in præfixis, ac taxatis, sibi que assignatis solemnitatibus præmissa sacramentali confessione sacratissimam recipiet Communionem.

CASVS XXIII.

VXore con qua & matrimonium consumauerat, & per nonnullos annos cohabitauerat, relicta, Venerius Scirpius, vnam ex approbatis religionibus ingressus, atque in illa professus, omnes sacros ordines & suscepit, & in eis missam etiam celebrando se exercuit. Adde quod etiam populo non sine scandalo pluries prædicauit. Auctoritate deinde propria alteram ingressus religionem, tam celebrando, quam populis prædicando in ea per plures annos perdurauit. Spreto tandem religionis habitu, ad vxorem reuertitur, qua mortua alteram duæens, ex ea multos filios procreauit. Hic ad sanctum Officium delatus, cum examinatus fuisset, plures & Caluini, & Lutheri hæreses per multos annos se tenuisse confessus est. Ad Apostolicam sedem causa cum fuisset delata, atque per iuris peritos optime digesta, decisum fuit dictum Venerium iudicio dominorum Iudicum, coram quibus causa fuerat agitata, posse tradi curiæ seculari debita animaduersione puniendum.

Apostasia notabilis.

CASVS XXV.

Remucius religiosus, sacerdos, & prædicator, de quibusdam hæreticis locutionibus, atque de quodam hæresibus consperso libro cuiusdam ab eo transmissio delatus, cum fuisset captus, atque ad Urbem transmissus, post nonnullas tergiversationes confessus est se quasdam quas Venetijs prædicauerat hæreses, ibidem in manibus Inquisitoris alias formaliter abiurasse, sed de præfatis locutionibus, & libro prædicto mentionem nullam fecisse. De causa interrogatus, de ea re ab Inquisitore se interrogatum haud fuisse, respondit. Hic quia crimen in adolescentia perpetratum in experientia, & ignorantia operiri precatum est, cum post dictam abiurationem semper catholice viuendo fidem orthodoxam contra hæreticos, & verbis, & scriptis defendisse sit inuentus, ad mitiorem tendentes domini Iudices additis quibusdam quotidianis orationibus triremi pro remige per nonnullos annos deseruire, perfecta tamen formali abiuratione, iusserunt.

Imperfecta confessio delicti aliquantulum excusabilis.

CA-

CASVS XXVI.

Poscentius religiosus, sacerdos, & prædicator, quod in altera, & altera prædicatione quædam hæresim sapientia dixisset, ad sanctum Officium delatus, ab Inquisitore vocatus, & examinatus, cum minus satisfecisset, iussus est ad Urbem venire, vbi super scriptis suis examinatus se illa tenuisse, credidisse, ac prædicasse respondit. Et quia in ipsis aliqua hæretica, aliqua erronea, & aliqua scandalosa inuenta fuere, abiurata formaliter, & publice omni hæresi, poenitentium hæreticorum poenis iussus est subiacerè.

CASVS XXVII.

Brisolius Nicasia dominus, qui iam dudum omnes penè modernas hæreses abiurauerat, de relapsu, & impenitentia ad sanctum Officium delatus, contra illum quamplurimi (nam ad viginti eorum numerus ascendeat) testes examinati cum fuissent, licet alij singulares, alij falsitate, vel varietate notati fuissent, qualemqualem fidem facere visi sunt, censuit sanctum Officium eiusdem Brisolij (nam lecto semper decumbebat) attentato langore, vt in securiori domo recluderetur, vbi appareret an in luce, vel in tenebris ambularet, catholicorum virorum custodia, dominorum Iudicum arbitrio, illum obseruaret, ibique pro salutaris poenitentia quotidie coronam beatæ Virginis, & septem poenitentiales psalmos, terque in hebdomada Officium mortuorum dicere iussus est, & quolibet mense sacerdoti idoneo peccata sua confiteri, ac quater in anno sacratissimam Eucharistiam statutis diebus sumere. Adde tertium, quod certam pecuniæ summam duobus xenodochijs infra sibi assignatum tempus conferat, & exsoluat.

De relapsu suspectus.

CASVS XXVIII.

Ivsbinda, qui alias in multis hæresibus comprehensus, illas & omnes hæreses formaliter abiurauerat, ad sanctum Officium delatus, quod nonnullos complices in suo examine subiciisset, iterum à ministris ipsius sancti Officij captus, & examinatus, quod ab ipsis complicibus, quia ditiores, & potentes erant, sibi valde timuisset, se in eo defecisse respondit. Hic abiuratione de vehementiori hæresis suspitione præhabita, pro remige in triremi iussus est perpetuo deseruire, & pro salutaris poenitentia quinquies in die orationem Dominicam, totiesque salutationem Angelicam dicere.

Vehementer suspectus post abiurationem formalem.

CA-

CASVS XXIX.

LVceus Bartulus, qui de hæresi aliàs suspectus fuerat, à nonnullis complicibus ad sanctum Officium delatus, captus, & examinatus cum fuisset, se ante annos quatuordecim de votorum validitate, suffragijs mortuorum, ac Legatorum concilij auctoritate dubitasse, ac citra omnem abiurationem ex ipsorum Legatorum indultu in foro conscientia absolutum fuisse dixit. Hic à quampluribus testibus, singularibus tamen, sed in tortura perseverantibus cum vrgeretur, semper in negatiua perstitit. Tandem multas post admonitiones, & piorum virorum persuasiones, Pontificis maximi iussu, brachio seculari se traditum cum vidisset, vti apud Iudicem habebatur impœnitentem se declaravit.

CASVS XXX.

Nicoleus Pelides ad sanctum Officium delatus, quod à nonnullis de hæresi suspectis in domo propria non modo hæreses audierit, verum etiam ex illis vnum ad fugam induxerit, captus, & examinatus, primum negavit, imo quo ea labe puriorem se ostenderet, ad faciendum sibi chirographum quod illi in Pasceate nuperime elapso peccata sua confessus fuisset, ab eoque sacram recepisset communionem parochum induxit. Tandem multas post tergiuersationes & hoc, & quia se collationibus hæreticis citra consensum suum tamen pluries interfuisse confessus est, tanquam de hæresi vehementer suspectus, omnibus abiuratis hæresibus, per quinquennium in monasterium detrusus, & duo millia aurea numerare, & salutare pœnitentias absoluere iussus est. Aerius Germanus de iisdem ad sanctum Officium delatus, & examinatus, se hæreticalibus sermonibus interfuisse, de hisque loquentes reprehendisse dixit. Cum nihil (etiam per quæstiones) ab eo haberi potuerit, quarta manu iussus est purgari.

Pecunia punitus.

CASVS XXXI.

CAmeus Ragius, qui iamdudum nonnullas quas tenerat, & omnes hæreses publice abiurauerat ad sanctum Officium de relapsu delatus, & captus, cum pluries examinatus fuisset, octo testium dictis non obstantibus, quorum duo, etsi in aliquo varij, contestes tamen visi fuere, semper in negatiua perstitit. Tandem propria vxoris, quæ omnes hæreses, & ipsa iamdudum abiurauerat, confessio superueniens duorum prædictorum testium auctoritatem visa est approbare.

bare. Hic semel, & iterum pro eruenda veritate tortus, cum in negatiua perstitisset, tanquam impœnitens, & conuinctus brachio seculari traditus est.

CASVS XXXII.

MArianus Religiosus & sacerdos, postquam nonnullas, quas diu tenuerat hæreses abiurasset, ad sanctum Officium delatus est, eum dixisse quod hæreses quas fassus fuerat nunquam tenuisset, abiurationemque ipsam vi, & metu fecisset. Hic captus, & examinatus, hæreses quas abiurauerat se nunquam tenuisse, sed eas ad sui superioris instantiam fassas fuisse, iterum atque iterum etiam in quæstionibus affirmavit. Tandem pro faciendis defensionibus audito sibi assignato termino, ad primam reuersus est confessionem, sicque immurationis perpetue accepit sententiam.

Malitiosæ variationis pœna.

CASVS XXXIII.

Berosus Iterarius, qui aliàs ad sanctum Officium delatus omnes hæreses formaliter abiurauerat, secundo delatus, captus, & examinatus contra duorum contestium dicta, qui & formalis abiurationis exceptionem passus sint, & ex eo quod in tortura perseverarunt, & quibusdam visis adminiculis fulciri semper etiam tortus in negatiua perseveravit. Hic ad triremes per decennium missus mitiorem patribus visus est sententiam accipere.

Contestium debilitas.

CASVS XXXIIII.

ALodius Burchus, cum de nonnullis hæresibus ad sanctum Officium delatus, ac pene de eis conuictus fuisset, captus, & interrogatus semper etiam tortus in negatiua perstitit, verum cum rigorosius iterum fuisset interrogatus, omnes Caluini hæreses se tenere, ac in eis ad mortem vsque perseveraturum dixit. Vnde talia, & à quibus didicisset interrogatus, se illa in tortura tantum didicisse pertinaciter respondit. Iterum atque iterum monitus, vt, & errorum suorum aperiret originem, & complicum colligatas caudas soluens catholicam amplecteretur veritatem, quid amplius fateretur se nihil habere, eaque in pertinacia se mori velle obstinatissime respondit. Non defuerunt quamplurimorum theologorum ac piorum virorum suasiones, quæ cum spacio quatuor mensium nihil penitus proficere viderentur curia, seculari traditus est. Hic de morte factus certior, hortatu quorundam sacerdotum ad corrediens confessionem, & cætera Ecclesie Romanæ sacramenta petijt, seque

Reuersus post
sententiam
quomodo re
cipiatur.

seque uti christianum decet in catholica fide mori velle dixit. Super his consulitur summus Pontifex, qui reum ad patibulum duci, de illoque periculum facere iussit. Eo ductus cum in sano proposito usque ad supremum eius gradum perseverare visus fuisset, alijs pœnis plectendus vitæ donatus, tandem ad triremes pro remigante ad decennium damnatus fuit.

C A S V S XXXV.

Peripolius Vectus quas crediderat, & omnes hæreses alias cum abiurasset, iterum de eisdem ad sanctum Officium delatus, contra quatuor complicum licet singularium, in faciem tamen tortorum dicta, quorum vnus ex fratre nepos se hæreses ab illo edoctum afferbat, acriter, ac pluries, & ipse tortus, semper in negatiua perseverauit. Hic dum in carcere diu seruaretur, à tribus alijs superuenientibus licet singularibus testibus, iterum vrgetur, semel, & iterum tortus cum in sua obstinatione perducere visus fuisset, perpetuæ immurationi traditus est.

C A S V S XXXVI.

Arachnea mulier omnes cum nonnullis quas tenuerat hæresibus abiuravit. Hæc aliquot post annos ad sanctum Officium de relapsu delata, & pluries examinata, quæstionibus etiam subiecta semper in negatiua perstitit. Tandem viri sui, qui & ipse de relapsu accusatus in custodia seruabatur, confessione audita, hæreses quas etiam post suam abiurationem tenuerat, aperuit. Et quia nec abiurationis ipsius, nec sententiæ scriptum est repertum, & notarij, & Iudicis, in cuius manibus dicta abiuratio facta fuerat testimonio, eius confessio visa est pinguere, ideoque digestissimo proborum iudicio, brachio seculari tradita est.

Scripta sententia non reperita q. d. faciat.

C A S V S XXXVII.

Adonius Arachneolus, post omnium hæresum abiurationem, ad sanctum Officium de nonnullis hæresibus iterum delatus, à quatuor etiam in tortura examinatis, complicibus tamen, maxime visus est vrgeri. Horum duo singulares fuerunt, reliqui contestium vestem induerunt. Nam de certis hæresibus contra reum deponens alter alterum in contestem adiecit. Posterior hæreticalibus locutionibus cum prædictis pluries se interfuisse falsus, quid certi tamen inter ipsos collatum fuerit se oblitum, ipsius tamen socij dictum, si coram adduceretur, se con-

confirmaturum dixit. Adductus in faciē focius, & singula contra reum recensens contestem in sententiam traxit, reus cum in negatiua persisteret ad triremes pro remigante transmissus est.

C A S V S XXXVIII.

Alonus Casarius, quod fugitiuum hæreticum receptasse, associassetque, ad sanctum Officium delatus est, qui de hoc factus certior æris alieni accepta occasione se occultauit, ac penè fugam fecit primum, mox quorūdam qui illum innocuum putabant hortatu, & fauore fretus, se Præfecto sancto Officio præsentauit. Hic examinatus, amicum quem nesciebat hæreticum in domo se recepisse, ac per spacium quadraginta millium ad locum usque, in quo ipse negotium se habere dicebat, cum eo equitasse, literasque ab ipso ex Genæua pluries se recepisse falsus, nihil tamen hæresim sapiens ab illo hausisse dixit. Confrontatus & ab ipso hæretico ad eorum quæ inuicem contulerant hæresum propagationem hortatus, cum semper in negatiua perstitisset, iussu Principis ad triremes damnatus est.

C A S V S XXXIX.

Antonius Berlingerius à suo confessaria, inductus coram Inquisitore sponte comparuit, dixitque se aliàs opinioni cuiusdam Lazari Cancreri, sibi dicentis, verum D. N. Iesu Christi corpus in hostia consecrata realiter non esse, ac illo in errore per nonnullos menses perseverasse; Hic abiurata hæresi, sine notario tamen & testibus vigore breuis Clemētis Septimi ab Inquisitore secrete absoluitur, eius tantum subscripta abiuratione.

Post nonnullos annos à complice apud eundem Inquisitorem nominatus citatur, qui examinatus se post prædictam abiurationem tenuisse post mortem nullum purgatorium nobis superesse, & cum solum D. N. Iesum Christum Aduocatum habeamus, Sanctos nullo modo inuocandos esse confessus est, consulta sancti Officij congregatione coram sanctissimo, respondit huiusmodi reum tanquam relapsum tradendum brachio seculari.

450
CASVS PER DIVERSOS I.V.D. AD
Inquisitoris instantiam, Placentiæ discussi,
quorum primus talis fuit.

C A S V S I.

VIDAM vehementer indiciatus, captus, & in fortijs Inqui-
 sitoris detentus, post innumera fere periuria, & mēdacia,
 tadē proprio ore cōfessus est se fuisse de secta lutherana,
 & infra scriptos errores per nonnullos annos tenuisse, v3.
 Primo, quod Papa nullam in spiritualibus haberet au-
 ctoritatem, siue iurisdictionem.

Secundo, quod Papa est Antichristus, idest contra Christum.
 Tertio, quod nullum sit purgatorium, & alios quā similes errores
 plurimos, qui ascendunt ad numerum ferē quinquagesimum.

Quæritur primum, quid faciendum sit de ipsius rei. domo, in qua com-
 uenticulæ fiebant hæreticorum.

Secundo, an hic infelix reuerti cupiens ad misericordiam, recipi possit,
 & debeat, ac receptus quibus pœnis puniri mereatur, & debeat.

Consilium censuit reum memoratum, qui tam diu tot, ac tantis infā-
 nis hæreticorum erroribus obstinate, & pertinaciter, vtpote nouus hæ-
 resiarcha in seruiuit, nulla penitus miseratione dignum esse. Et vbi ad pu-
 blicam abiurationem ex nimia sanctæ matris Ecclesiæ catholicæ clemen-
 tia admittendus sit, rigorosior solemniorque forma seruari omnino de-
 beat, illamque non nisi quo ad sacramenta, & ea quæ salutem animæ com-
 cernunt, eidem opitulari posse, quia quo ad sacrilegia, & alia detestanda
 per eum commissa, curia secularis intendit vti iure suo, cumque punire
 iuxta iuris, & ordinum fori secularis dispositiones, atque sanctiones. Do-
 mum vero, & alia ipsius rei bona publicanda esse iuxta iuris decreta, & cō-
 stitutionum superinde editarum tenorem, & prout deinde in executione
 sententiæ declarari contingeret.

Rigorosior,
 sed iuxta Pla-
 cen. Concilij
 sententiā.

Prætor, & Consilium Placentinum.

C A S V S II.

Quidam de heresi lutherana infamatus, ac vehementer indiciatus, per
 ministros Inquisitoris captus, & detentus fuit, & in primo exa-
 mine statim, & spontaneè confessus est se de Lutheranorum secta per ali-
 quot

Casus.

451

quot annos fuisse, ac multos illorum errores tenuisse, & credidisse, & in-
 super propter in eorum Concilio factum decretum, quo facilius Pæro-
 chum, imo seipsum deciperet, sprete confessione sacramentali sacrosan-
 ctam Eucharistiam sumpsisse, & hoc semel tantum, post à seipso resi-
 puisse, & decreuisse pro errorum suorum faciendâ purgatione ad Inqui-
 sitorem accedere, idque probauit, sed à ministris sacri Officij præuen-
 tus fuit. Nunc rogat ne huiusmodi captura sibi præiudicet, quo minus
 credatur sponte reuersus.

Circa propositum thema aduertendum est, ne simulata conuersione in
 hæreticam labem lapsus fraudulenter redierit, & ne sub agni specie lu-
 pum gerat. Hoc solerter prouiso, iuxta. cap. vt officium. de hære. lib.
 6. quia sponte confessus, & attentis in themate narratis, videtur iudicis
 arbitrio puniendus, abiurata tamen prius hæresi, iuxta. cap. Ad abolen-
 dam. de hære. late in sum. Siluest. tit. de hære. quæst. 12. vbi dicitur,
 quod ista opinio est magis pia, quod hæreticis redire volentibus post
 condemnationem parcatur, tanto magis ante condemnationem. Et si Iu-
 dex videt ipsum reum contritum, & sperat de conuersione sua, tunc po-
 test ei parcere iniuncta pœnitentia salutari pro arbitrio suo moderanda.
 d. cap. Ad abolendam, Hostien. in sum. tit. de hære. vers. qualiter deprehen-
 datur. nu. 3. & ver. quando, & qualiter Ecclesiæ reconcilietur. nu. 12. iuri-
 bus, & rationibus ibi allegatis.

Ne sub agni
 specie lupum
 gerat.

Lucas Francis. Confess.

Hic profecto (ni fallimur) dicitur sponte reuersus, & illico, iuxta
 not. in cap. Ad abolendam. de hære. ver. Nisi continuo, post de-
 prehensionem erroris. Et propterea abiurando hæresim prædictam,
 & redeundo ad catholicam, orthodoxamque Ecclesiam, veraciter, men-
 tis & cordis sinceritate atque constantia, & non ficte (viderint qui fa-
 ciem ouis errantis, & deuix accurate prospexerunt, ipsi etenim ma-
 gis scire possunt) præuia absolute generali, iuxta. cap. vt officium.
 de hære. lib. 6. iniungi poterit salutaris pœnitentia, necnon & aliqua
 pœna irrogari arbitrio vtraque iudicare debentium in causa ista. Ad-
 de cap. vt commissum. §. necnon. eo. tit. lib. 6. vbi scribitur ad arbitrium ver-
 sabitur in commutando carcerem perpetuum in domum ciuitatis, seu
 ruris ad tempus, & vbi soluendo esset, in pecuniariam pœnam, &
 in conseruando vndique famam, & honorem respicientis, & ad fidei
 catholicæ vnitatem libere reuertentis, satis sit nobis consubuisse saluti
 animarum. In cæteris vt misericorditer, & pie agendum cerni reuerenti-
 atibus modo quo supra.

Careor. latior.

Ff 2 CA-

CASVS III.

Quidam per nonnullos suorum complicum de hæresi lutherana delatus, conspectui Inquisitoris hæreticæ prauitatis non citatus, nec vocatus se præsentauit, asserens & promittens se velle libere omnes suos errores confiteri, paratus abiurare, & pœnitentiam salutarem recipere. Et in iudicio constitutus personaliter præmissis iuramento absque minis, vel tormentis, sponte, & prompte fassus est se fuisse per annos plurimos de secta lutheranorum, & cum illis tenuisse, & credidisse errores, & hæreses eorum, petens ad misericordiam recipi, & Ecclesiæ catholice reuniri.

Quæritur, an talis in Ecclesia, vel potius alio in loco secretiori abiurare, & qua pœna puniri debeat.

Benignior
sententia.

Attento supradicto themate Consilium censuit prædictum constitutum, & sponte confessum humaniter, & benigne esse recipiendum, & honestissima abiuratione cum eo agendum, & ad pœnitentiam salutarem admittendum.

Prætor, & Consilium Placentinum.

Io. Petrus Vicarius præd. Ita approbo, & R. P. Inquisitori vices
meas committo.

CASVS IIII.

Seius in manibus Inquisitoris omnem abiurauit hæresim, cui imposita fuit talis pœna, ne scilicet ad monasteria sanctimonialium de cætero accederet, & semel in mense per annum continuum Inquisitori se præsentaret. Dicitur Seius impositam sibi pœnitentiam in totum non perfecit. Nam quandoque se non præsentauit, sed & ad monasteria monialium accessit. Modo quæritur, an dici debeat incorrigibilis, seu impenitens. Et si sic, an possit & debeat tradi curiæ sæculari.

Pœnitentiam
sibi impositam
nō perficiens.

Hanc quæstionem cum in aliquo iuris canonici textu expresse determinatam non inuenerimus, dignum duximus ipsam ex peritorum in iure canonico opinionibus, & sententijs declarare.

Et primo quo ad primum pro parte negatiua adducimus D. Antonium de Butr. in c. cum non ab homine. de iudi. sic dicentem. Iam dixi, quod si pœnitentia est ei iniuncta, & non seruet, erit incorrigibilis, & posset tradi brachio sæculari.

In oppositum est communis opinio doctorum. Bald. in d. c. cum non ab homine. vbi ponens differentiam inter id, quod primū iurisdictionis Prætoris, & id, quod est secundum siue vltimum, sic ait. Ille qui non obtem-

obtemperat Prætori in eo quod est primum suæ iurisdictionis, id est quia citatus non comparuit, non dicitur incorrigibilis, licet sit contumax. Ille vero qui ei non obtemperat in eo quod est vltimum suæ iurisdictionis, vt quia depositus non dimittit officium, vel gerit officium, incorrigibilis dicitur. Tunc sic subsumo. Vltimum iurisdictionis iudicis est pœnitentia, quam imponit per sententiam diffinitiuam, quæ est suæ auctoritatis vltimum, vt claret: ergo qui pœnitentiam sibi iniunctam non perfecit, erit incorrigibilis & impenitens. Huius opinionis fuit Fredericus de Senis in consi. 157. vbi se subscribit opinioni Abb. de podioboniti, vbi dicit, quod Inquisitor non potest remittere pœnam illi, qui impositam sibi non peregit, si prius abiurauerat. Io. Calde. in consi. 480. quod est secundum, de hæreticis, prope finem. Idem tenet Archi. in c. vt commissi, de hære. li. 6. in ver. carcere. Idem tenet quem sequitur Gemin. in eodem c. Ab. in d. c. cum non ab homine, pertractans quis dicatur incorrigibilis, inter tales re censet illum, qui impositam sibi pœnitentiam adimplere, & peragere neglexit. Et specialiter loquitur de eo, qui fugit è carcere, in quo fuerat ob crimen reclusus. Claret ergo prima pars propositæ quæstionis. Ad dominum Antonium de Butrio, quicquid dicat Abb. vt supra, dicitur, quod ipse pœnitentiam iniunctam non peragere quid importet, non recte considerauit. Qui enim pœnitentiam impositam non implet, dat vehementem suspicionem, & merito suspicari potest ipsum non penituisse, & sic vel ad priora rediisse peccata, vel in ipsis perseverare, & ita dicitur incorrigibilis etiam secundum dictum Domini Antonij.

Ad secundam quæstionem, scilicet an talis brachio sæculari tradi possit, duobus modis responderi potest per Doctores. Et primo dicitur de mente Io. Calde. in c. literas. de præsumpt. quod pœnitentiæ ab Inquisitoribus imponi solitæ, sunt duplicis ordinis. Quædam enim sunt, quæ de directo contra hæresim tendunt, velut ipsam detestari, contra illam prædicare, cum hæreticis non conuersari, & huiusmodi. Aliæ vero sunt quæ non directe sunt contra hæresim, sicut ieiunare, peregrinari, & similia. Non implens ergo pœnitentiam primi ordinis, tradi debet brachio sæculari, at non sic de secundi. Tunc enim quis dicitur relapsus, quando facit illud quod non est dubium fecisse ex conscientia, & loquela approbati à se erroris. Et hoc videntur velle Doctores in d. c. vt commissi. Vide etiam Scilacen. de fid. cath. c. 19.

Relapsus q.

At quicquid sit de veritate opinionis, dicimus quod hæc responsio nõ valet ad liberandum ipsum Seium, ne tradatur brachio sæculari, imo potius, quod tradatur. Nam sibi imposita fuit pœnitentia primi ordinis, ne scilicet ad monasteria monialium accederet, & hoc ideo ne eas inficeret.

Aliter ergo de mente Archid. & Frede. de Senis, vbi supra, responderi potest, & dici, quod brachio sæculari iste tradi non debet, quoniam tunc quis tradi debet brachio sæculari, quando nullam rationem, quare

penitentiam non perfeerit, adducit. Non autem sic est de Seio nostro. Vi de in ciacufatus de hære. li. 6. §. ille quoque. Adducit enim ipse Seius pro rationabili causa, quod à Principe suo licet temporali liberatus, seu dispensatus fuit, & quod pro certo credebat ipsum Principem id potuisse facere, & si aliter credidisset, cum iuramento affirmat se nunquam Inquisitoris mandatum fuisse præteriturum, & quod si ad monasteria monialium accesserit, non ex malitia, sed ignorantia, nec ad malum finem, sed tantum lucri causa id fecisse dixit. Nam moniales tantum docebat.

Sed nota, quod hæc ignorantia crassa videtur, nec illum excusare potest. Nam non ita facile credimus illum tam rudem, & ignarum fuisse, vt nesciret omnino inter secularem, & ecclesiasticam auctoritatem diiudicare, & contra talem responsionem suam, videtur esse Archid. sententia, & D. Cardinalium Inquisitorum Generalium. Quidam enim asserunt præfatos Reuerendissimos Cardinales declarasse impenitentes post abiurationem hæresum tradi debere brachio seculari, & huius declarationis fuit causa quidam, cui ab ipsis post abiurationem, ne prædicaret, aut legeret impositum fuerat, qui tamen pueris quibusdam in domo Logicam priuate legere deprehensus fuit, tamen ne publice legeret prohibitionem accepit.

Ad hoc dici potest, quod vbi, & quando hæc facta fuerit declaratio non apparet, si tamen ita sit, dici potest quod facta fuit tantum de illis, quibus ipsi Domini Cardinales post abiurationem hæresum penitentiam imponerent ad maiorem maiestatis conseruationem, & gradum quem tenent, in cuius signum talis declarationis alijs Inquisitoribus non intimarunt.

Pro resolutione ergo huius dubij nobis videtur, quod eius totalis difficultas ad hoc tendat, vt videatur quis vere, & proprie incorrigibilis, seu impenitens dicatur. Nam si sit incorrigibilis, tradi debet, vt Doctores dicunt: si non, secus.

Incorrigibilis quis dicitur.

Dicimus ergo cum Abb. in d. c. cum non ab homine. quod ille vere, & proprie incorrigibilis est, qui non solum non peragit sibi iniunctam penitentiam, sed etiam qui fugit iudicem, ipsi resistit, vel ab ipso se occultat, vel impedit ne reum possit arctare. tunc enim Ecclesia non habet amplius quid faciat, & ideo comprimendus est per potestatem secularem. At si tantum penitentiam non peregerit, nec tamen se absconderit, fugerit, & c. cum Inquisitor possit illum de nouo punire, non dicitur incorrigibilis, & per consequens non debet tradi brachio seculari. Et cum dictus Seius non fugerit nec se absconderit, sitque leuioris armaturæ vt musicam profitentes esse solent, incorrigibilis proprie dici non poterit.

Frater Angelus Aduocatus de Verona
Inquisitor Placen.

Ego

Ego Alouisius Grampus. I. V. Doctor Vicarius Episcopalis Placæ, conuenio in sententia prædicti domini Inquisitoris, quia proprie incorrigibilis dicitur, de quo nulla est spes quod corrigatur, vt sonant verba in d. c. cum non ab homine. in fi. ibi, cum venerit in profundum malorum tradatur curiæ seculari. vt per gl. in c. illud sane. 24. q. 4. vbi dicitur, quod quibus prodesse non poterit correctio, non parcat abscissio. Sed quia in themate præmissis dicitur, quod ille non est penitus incorrigibilis, quia etsi penitentiam sibi iniunctam non perfeerit, tamen se non occultauit, igitur nec incorrigibilis, nec in abiuratam hæresim erit relapsus.

Incorrigibilis quis dicitur.

CASVS V.

Quidam notarius procuratorem agens, in fortijs Inquisitoris detentus, post multa mendacia, & periuria coram ipso domino Inquisitore iudicialiter fassus est se sciuisse, & intellexisse à quodam eius nepote sacerdote, ipsum examinari fecisse Gaium minorem, & Rusticum. ipsius sacerdotis fratrem in causa hæresis contra Titium, & alios quosdam, & eidem Gaiio in iudicio falsitatem deponere fecisse, sed ab eo non intellexisse, quod id fecisset, vt rem gratam ipsi notario faceret. Et cum præfatus Gaius testis dicta de causa in executionem literarum Apostolicarum citatus fuisset ad se præsentandum coram præfato domino Inquisitore, dictum Gaium testem ad non comparandum suasse, & subinde in executione secundæ citationis cum omnino se constituere vellet, pro vt & se constituit, pariter fassus est eidem Gaiio testi dixisse, *Li frati ti examineranno, sta sù la negatiua, e se ti dimandaranno del primo commandamento: che t'hanno mandato, di che non l'hai hauuto.* Exindeque cum dictus Gaius testis se constituisset, & examinatus fuisset, ac carcerem exiisset, idem notarius fassus est se ab eodem teste perquisiuisse, & intellexisse de & super quibus examinatus fuerat, & quid in dicto examine responderit, & eidem Gaiio testi fecisse propria manu scripturam correctionis. (vt asserit) confirmatoriam huiusmodi falsæ depositionis, & etiam defendendum præfato domino Inquisitori, & notario actorum, licet per diem naturalem iam factum esset dictum examen, & non obstante etiam quod dictus Gaius testis deponeret, & etiam post eius depositionem factam contra dictum Titium, contra quem fuerat examinatus de dicta falsitate à dicto sacerdote ipsius notarij nepote sciuisset, & intellexisset scripturam correctionis huiusmodi confirmatoriam dictæ falsitatis, fassus est se fecisse, vt aliquod auxilium ipsi Gaiio testi, & ipsius notarij nepoti præstaret.

Falsitate testi suggerens quod puniatur.

Quæritur qua pena sit plectendus ipse notarius.

Ff 4 Cum

CVm ex narratis in supradicto themate non constet depositionem factam per dictum testem ad suggestionem memorati notarij cuiquam nocuisse, Consilium censuit mitius cum ipso notario agendum esse, & ideo extraordinarie arbitrio Iudicis puniendum fore.

Prætor, & Consilium Placen.

CASVS VI.

Penes sacerdotem de hæresi suspectum, & in fortijs domini Inquisitoris, vt de fide responderet detentum, breuiarium repertum fuit, in cuius primo folio scriptum erat, diabolus hic, ac in dicti breuiarij folio vltimo depicta erat imago Beatissimæ Dei Genitricis Domini nostri Iesu Christi figuram in gremio continens, quorum vtraque imago et fosis oculis etiam in varijs locis sfrisata erat. De supradictis interrogatus ipse clericus negauit de his aliquid sciuisse. Hic post factum examen, dum per custodem de carcere reduceretur, fugam fecit, ac per altam dormitorij fratrum fenestram super tectum quoddam ascendit, indeque in viam publicam præcipitem se dedit. Fracto igitur latere iterum in carcerem portatus, cum iam per dies septuaginta manserit, nec adhuc sanitati restitutus sit, quæritur quid de illo sit agendum? An scilicet attentata ipsius reilateris fractione ad purganda indicia, ac etiam pro habenda veritate aliquo tormentorum genere, & quo torqueri possit, & debeat in illius examinibus præuijs, maxime attentis periurijs, & mendacijs.

Vidimus ea quæ contra sacerdotem suspectum de hæresi nobis significastis, ea omnia in consilio nostro proposuimus, & ita nos omnes re inter nos bene pensata, censuimus medicos esse consulendos, qui si retulerint nullum subesse periculum maioris, seu deterioris infirmitatis, vbi iste suspectus quæstioni, & tormentis admoueat, illum vtique torqueri debere, cum sit admodum suspectus de hæresi, stantibus verbis illis in horario eius scriptis, videlicet, diabolus hic. Item stante confcissione imaginis diuæ Virginis, & D. N. Iesu Christi, & fuga eiusdem præsbiteri. Nam conscindere, & spurcare imagines Sanctorum, nedum diuæ Virginis, & D. N. Iesu Christi, crimen est capitale, quod plurimum ad hæresim tendit, quia lædit diuinam maiestatem. Et hæc pauca sufficiant, omnia remittentes prudentissimo arbitrio R. P. V. cui me plurimum commendo.

Fuga quid faciat.

Spurcare imagines crimen est capitale.

R. P. V.

Bernandus Bregontius Prætor Placen.

CA-

CASVS VII.

Communicato colloquio cum Magnificis DD. Collegis omnes eoncordi voto in hanc sententiam venimus, vt quantum attinet ad captum, & detentum, & qui sponte postea confessus est, consideratis his quæ in facto proponuntur, ille carceris perpetui pœna sit coerendus, facta abiuratione in forma solita.

Quantum vero attinet ad eum qui delatus, & indiciatus sponte se constituit in manibus Domini Inquisitoris, consideratis his quæ in facto proponuntur, is maiori miseratione sit dignior, & propterea cum illo mitius agendum, pœna carceris perpetui commutanda arbitrio ipsius Domini Inquisitoris, & honestiori abiuratione.

Spontanea presentatio quid faciat.

Dominicus Bòzula de mandato dominorum de signatura subscripsit.

CASVS VIII.

Quidam valde indiciatus quod esset de secta, & conuenticulis hæreticorum, & quod suasisset quendam hæreticum forenssem ad concionandum publice in foro in fauorem ipsorum hæreticorum, sub prætextu cuiusdam spontaneæ presentationis se constituit in fortijs Domini Inquisitoris, & post plurima mendacia, ac periuria, variationes, & contrarietates, tandem confessus est verum esse, quod ipse fuerit de secta illa, & quod ex proprio capite ipse suaserit, ei pecunias dederit, & induxerit dictum forenssem ad concionandum publice in laudem, & commendationem lutheranorum: & quod ipsi prædicationi interfuerit, promiseritque eidem concionatori vbi opus fuerit in eius fauorem, ac defensionem ceterum enses non defecturos, ob quas prædicationes dictus forensis postmodum principis secularis iussu, & auctoritate suspensus fuit.

Nunc queritur qua pœna hic plectendus sit.

Retento tenore supradicti thematis Consilium censuit memoratum detentum incidisse in hæresim, & cum fuerit mendax, atque sponte non fuerit confessus errores suos vti debebat, tanquam Ecclesiæ clementia, & misericordia se reddiderit indignum, solemnibus abiuratione facta carceris perpetui pœna mulctandum esse, saluo tamen in præmissis semper arbitrio D. Inquisitoris.

Indignus misericordia.

Prætor, & Consilium Placen.

CA-

C A S V S IX.

Qui in corpore declarabitur.

IN quo quidem casu tria videnda cum occurrant.
 Primum erit, quid sit hæresis, quidve hæreticus.
 Secundum, vtrum reus noster sit vel fuerit hæreticus.
 Tertium, qua pœna plectendus veniat.
 Et de primo, siue ab eligo, siue ab adhæreo, seu etiam ab hæsito dicatur hæresis, à Theologis sumitur pro articulo, siue propositione contraria articulis fidei, vel determinationi sanctæ matris Ecclesiæ, vel diuinis scripturis, quia tria hæc citra omnem hæsitacionem à fidelibus, & catholicis fide sunt amplectenda, & tenenda, vt egregie Diuus Thomas declarat in prima parte. q. 3 2. art. 3. & in secunda secundæ. q. 11 ar. 1. & 2. taliter quod hæreticus dicitur quilibet asserens aliquid contra articulos fidei, vel contra Ecclesiæ determinationem, vel contra sacram scripturam, & hoc cum pertinacia. quam quidem pertinaciam addidit Diuus Thomas non ex se, ne proprio sensu, sed super dictū diui Augustini ad Glorium, & Eleusium fundatus, & est 24. q. 3. cap. dicitur Apostolus. Si qui (ait Augustinus) sententiam quamuis falsam atque peruersam nulla pertinaci animositate defendunt, quærun autem tota sollicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi, quia non habent (subiungit Diuus Thomas) electionem contradicendi Ecclesiæ doctrinæ. His addit Thomas Caietanus, Cum hæresis ex tribus constituatur, errore scilicet in fide, & pertinacia, & cum duo prima error videlicet, & sententia fidei spectent ad intellectum, tertium autem, scilicet pertinacia ad voluntatem, & hæc superueniens præcedentibus ita constituat rationem hæresis, vt sine eo hæresis non sit, sicut nec fides sine voluntatis determinatione, manifestum est primo, quod si quis sententiam fidei contrariam secundum se teneret, putans se recte sentire, non intendens ab Ecclesia dissentire, talis adhæsiō non est hæresis propter defectum pertinaciæ. Et prima parte. q. 3 2. art. 4. idem Caietanus dicit. Aduerte quod ad rationem hæresis formaliter vltra hoc requiritur pertinacia. & ibidem post pauca subiungit. Vnde in huiusmodi falsum opinantes non solum ab hæresi, sed etiam a peccato excusantur, qui iuxta gradum suum quantum cognoscunt, rationabiliorem viam arbitrantur se sequi, salua Ecclesiæ reuerentia. Nec supradicta somniant, sed à diuo Augustino excellens Theologus mutuo accepit. Nam de baptismo contra Donatum scribens, ait doctissimus pater Augustinus, Si aliquis hoc idem sentiat de Christo quod Photinus opinatus est, & in Ecclesia catholica baptizatur, & hoc credat esse fidem catholicam, necdum dico esset

A fidelibus credenda.

Hæreticus quid.

Tota sollicitudine quærens.

Triâ hæreticâ facientia.

Errantes sine peccato.

Hæreses tenēs nō hæreticus.

esset hæreticum, nisi manifesta doctrina catholica fidei resistere maluerit, & illud quod tenebat elegerit.
 Nec à Theologorum veritate in hoc dissentire volunt sacrorum canonum doctores, nam glo. in c. dixit Apostolus. super ver. pertinaci. ait. Licet ergo teneat aliquis ea quæ sunt contra fidem, dummodo paratus sit corrigi, non est habendus hæreticus. Et glo. in c. Hæc est fides. 24. q. 1. & licet quis erret, si tamen paratus sit corrigi, non erit hæreticus. Abb. in c. firmiter. de sum. tri. & fid. cath. Sed quo ad hoc quod quis iudicetur hæreticus, non videtur differentia, quia clericus etiam literatus errans in articulis fidei, non est hæreticus, si pertinaciter non defendit errorem suum, maxime si credit Ecclesiam sic tenere.
 Et idem dicit Abb. in c. dubius. de hære. Nam si quis (ait Abb. ibi) erraret in fide, & crederet illam esse fidem scilicet Ecclesiæ vniuersalis, & est paratus se corrigere si aliud tenet Ecclesia, iste non erit hæreticus, quia fides Ecclesiæ est fides sua, ex quo se refert ad fidem Ecclesiæ. Et dominus Franciscus Zabarella in clemen. 1. §. porro. de sum. tri. & fide catho. Si quis motus ratione naturali credit patrem maiorem filio in diuinis, & credat Ecclesiam sic tenere, non est hæreticus, quia hæc non est fides eius, sed sua fides est fides Ecclesiæ. Vult dicere, quod cum credat hoc quod credit Ecclesiam sic tenere, infertur quod non præcise inhæreat nisi sub hac tacita conditione. Quod autem talis possit mereri, tenent multi Theologi, & ego tenui in cap. 1. supra eo. scilicet in cap. firmiter (ait Zabar.) ponendo exemplum, vt quia aliquis simplex audiens prædicationem sui Episcopi qui prædicat aliquid contra fidem, illud credit animo obediendi fidei, paratus tamen corrigi, talis meretur, quia iudicantur opera ex intentione, vt. c. cum voluntate. de senten. excommu. quod intellige, nisi error sit in talibus, in quibus nullatenus excusat ignorantia, vt in his quæ sunt de iure naturali. & idem Zabar. de vsur. clem. fi. §. sanc. alleg. Gulielmum Landinum. exponit pertinaciter, idest obstinata pertinacia. & Paul. de Lyazarijs à di. Zabar. allegat. in eodem cap. exponit quid sit pertinax, dicens. Pertinax dicitur qui valde impudenter aliquid tenet, & affirmat. & Felin. in cap. dubius. de hære. in 2. not. allegat. Innoc. in rubr. de sum. tri. & fid. catho. & Bald. in rubr. C. de sum. trin. & dicit quod qui crederet circa Trinitatem patrem maiorem filio, putans Ecclesiam ita tenere, non est hæreticus. Et sic patet quid hæresis, & quid sit hæreticus, videlicet ille qui animo pertinaci, & voluntate impudenti, ac obstinata aliquid tenet, & credit contra articulos fidei, vel contra contenta in sacra scriptura, aut contra sancita, & decreta ab Ecclesia catholica Romana pia omnium matre. Restat nunc videndum si reus noster tali morbo laborauit, vel laboret.

Corrigi paratus.

Clericus etiã literatus errans.

Meretur quis hæretes tenēs.

Pertinax q. d.

Contumacia condimētum hæresis.

ne-

nequaquam inueniri potest, & nemo sit condemnandus nisi conuictus, vel confessus, vel facti euidencia eius delictum pateat, Azo in sum. in rubr. de pœnis, sequitur ipsum reum non esse tanquam hæreticum condemnandum. Nam si conuictus, vbi accusator siue denunciator? vbi testis? certe nulli inueniuntur. Quod autem non sit confessus se aliquem errorem cum ea, quæ ad hæreticum pertinet seu requiritur pertinacia, tenuisse, maxime patet ex processu, imo fatetur quod quicquid tenuit, credidit, & docuit, id tanquam Ecclesiæ catholicæ consonum se tenuisse, credidisse, & docuisse. Nam in tertio ipsius examine siue constituto sic dicit.

Io le ho tenuto (de eius prædicationibus loquens) e predicato per bone, & se sono catiue mi sommetto al giudicio di vostra Reuerentia. Et in eodem constituto loquendo de scriptis Ciuitellæ dicit. E quando le scrissi si vendeano Stampate publicamente in Bologna. Et in signum conformitatis suæ cum Ecclesiæ catholica dicit. Io le tagliai via essendo prediche del Ciuitella, che è stato condannato per heretico. Item, io brugiai le lettioni del Montalcino sopra la epistola ad Romauos, dopo ch'io intesi che'l detto Montalcino era stato condannato, & la predica ch'io feci in Vicenza, perche era attaccata con le altre, e perche io ne fui ripreso dal Padre Maestro nostro. Et inteso ch'io hebbi che'l detto Montalcino era ritenuto in Roma, io abbrugiai tutte le dette sue letture, e tagliai via dette prediche, & le brugiai quà in Piacenza. Et prima non le brugiai, perche mi fidaua della dottrina di Maestro Nicolao, che le vide.

De quinterneto autem Borges respondit.

IO ho creduto che siano bone, & io le ho predicatè per bone, e non le brugiai, e non le tagliai con le altre, che brugiai, perche io teneua, & credeua, & ho tenuto, & creduto insin à qui che siano bone, catholice, e fidele: e quando non siano bone, io me sommetto al parere di V. R. e di S. Chiesa.

Et in signum quod carebat pertinacia.

Interrogatus si contritio, & satisfactio essent, & sint partes pœnitentiæ, respondit, *io credo quod sint partes sacramenti pœnitentiæ, credidi, & prædicauit.*

Et interrogatus quomodo ergo, & cæt. Respondit, *io l'intesi (credo) quà in Piacenza, & subito ch'io l'hebbi inteso, io brugiai detti scritti del Montalcino.*

Confessio qualificata quando, & quò debeat acceptari.

Et quia nulli dubium est, quod confessio qualificata contra cuius qualitatem nulla est præsumptio iuris, vnum tantum capitulum continens tota debet acceptari, vel tota repudiari, nec potest diuidi, vt si reus confiteatur se promississe sub conditione, vel si dicat, verum est quod recepi à

te

te centum mihi debebas ex causa mutui, istud est vnum caput, & confessio isto casu non præiudicat confitenti secundum Abb. in capit. bonæ memoriæ. de confes. & Bart. in l. Aurelius. §. idem quæsit. de lib. leg. Et hoc idem Cynus. in l. 5. C. de confes. in 13. q. Et in l. 3. C. de dona. ante nup. Vt si aliquis in iudicio, vel extra confessus est se recepisse à Caio pecuniam, vt sibi repetat lectiones, vel pro factura pelandæ, quod non potest eius aduersarius diuidere hanc confessionem, & partem, quæ facit pro se approbare, & alteram contra se reprobare, sicut dicitur de qualitate contra quam est præsumptio iuris. l. 1. de ficar. & l. si non conuitij. C. de iniur. Et cū iste noster reus vsus sit confessione isto modo qualificata dicens, *io ho tenuto, creduto, e predicato queste cose, pensando che fossino bone, e catholice: e quando non siano bone io mi sommetto &c.* sequitur quod confessio sua tota, & non in parte tantum, sit, & veniat in sui fauorem admittenda: igitur non tanquam hæreticus erit condemnandus.

Et quod potissimum omnium pro se facit argumentum, quod abscondita, & operata seruare poterat scripta illa, de quibus non sine causa tam ingens factus est strepitus, sed sponte ipse protulit, ac nobis porrexit. quæ quidem scripta si de hæresi infecta cognouisset, nunquam protulisset, imo illa abscondisset, & operuisset. Nam protulit illa tanquam famosi Theologi indubitata, tanquam secuta, tanquam Ecclesiæ catholicæ conformia, quæ etsi scandalosa maxime his temporibus videantur, & sint, glosarum tamen, & bonarum interpretationem suat patientia, & potius à doctoribus disputanda, quam prædicanda, & docenda à simplicibus. Facit in fauorem rei quod interrogatus, quare cum igne iam consumptis nonnullorum suspectorum scriptis, quædam alia etiam simul non combufferit.

Respondit, *perche mi fidaua della dottrina di Maestro Nicolao.* Sic à simili, quia de hoc famoso Theologo, cuius scriptis fatis confidebat, illa nõ combussit, non celauit, neque abscondere curauit, sed tanquam (vt iam diximus) secuta, & sanctæ matris Ecclesiæ doctrinis consona, sponte & alacriter protulit, & explicauit.

Attamen quia implicite confessus est se tenuisse libros aliquos si non prohibita, saltem suspectæ lectionis, quia diffamatus de prædicationibus duabus scâdalosis, quia quoquo modo varius in suis responsionibus, non caret aliquali suspitione, propter quod, & si non tanquam hæreticus, tamen tanquam aliquo iudicio arbitrio de hæresi suspectus veniet condemnandus, pœnaque arbitraria puniendus, atque à prædicationis officio per aliquot annos suspendendus.

Frater Vmberius Placen. Inquisitor Papien.

CA-

Optimum argumentum pro reo.

De famoso doctore confidens.

A Saecrote religioso per Dominum Inquisitorem detento, & processato primo, mox pro recuperanda sanitate quam pedore carceris amiserat, media fideiussione, citra tamen inhibitionem alloquendi aliquem, ad eius habitationem remisso, rogatus literatus quidam religiosus, & sacerdos, vt de quodam theologico dubio illum redderet clariorem, illi citra dolum (vt idem literatus asseruit) fecit satis, & eius dubitationis sanctam, & catholicam declarationem inconsulto tamen Inquisitore transmisit.

Nunc queritur vt infra.

Primo, an in fortijs Inquisitoris detento, & processato consulens, seu auxilium præbens, sit vel dici possit fautor hæreticorum.

Secundo, an citra dolum quis tali vel talibus fauens, sit dignus fautorum hæreticorum pœna.

Tertio, quid de literato supradicto sit dicendum, & agendum.

Fauor quid.

Ad primum igitur dicimus, quod cum fauor dicatur alicui præstari, cum illi confertur robur suum Inno. in cap. petitio. de homici. volun. Quicumque alicui confert aliquid roboris sui, illi dicitur fauere, & hoc vt Ioan. de Imol. in cap. si quis suadente. de pœni. lib. 6. dicit delictum auctorizando, vel defendendo in actu delicti, vel post delictum, & hoc dupliciter, scilicet vel prohibendo ne reus perueniat ad manus iudicis, vel liberando illum de manu ipsius iudicis. Et nota secundum eundem Ioan. de Imo. vbi supra, & allegat cap. excommunicamus. pri. §. credentes. de hære. & cap. 2. & cap. contra Christianos. lib. 6. Fauens criminoso etiam post delictum commissum, imo post sententiam punitur. Sed hoc dupliciter potest intelligi, videlicet vel constat de maleficio principali, vel non: si non constat non potest dici fautor, iuxta declarata domini Petri de Ancha. in cap. Quicumque. de hære. lib. 6. qui dicit. Vnum scias, quod quando proceditur contra aliquem ex eo quod præstitit opem, vel aliquod auxilium ad aliquod maleficio, oportet quod prius constet de maleficio principali, & oportet quod constet in processu qui sit contra auxiliantem mihi. Licet enim principalis sit contumax, vel alio modo de maleficio constet contra eum, tamen hoc non nocet auxilianti, vt l. denunciasse. §. qui iure. ff. de adult. Et hoc notat Bar. in l. is qui. ff. de furt. Ex quo inferas quod in processu fiendo contra credentes, fautores, auxiliatores, &c. oportet facere fidem, quod ille cui fauisse dicuntur, sit hæreticus, vt concludat inquisitio, vel processus contra tales, quia auxilium non dicitur præstitum, quando non est, vel deficit maleficio. Bald. in l. 1.

Fauor dupliciter datur.

De principali delicto primum constare debet.

De principali delicto primum constare debet.

Voluntas si ne secuto effectu quomodo sit puniendae.

I. 1. colum. 2. ver. 4. opp. C. de ser. fug. Imo etiam si mala voluntas fuisset in fauente, si factum non sit secutum, cessat ratio. vnde licet mala voluntas quæ detegitur in eo quod facit, sit puniendae, non tamen æque puniatur ac si factum secutum fuisset. Zabar. in c. si quis suadente. de pœnis. Ex quibus omnibus colligitur quod fauens detento vt supra, sed non declarato, non dicitur fautor hæretici.

Ad secundum dicitur, quod si constat de delicto, auxiliator, & fauens tenetur, si eo animo fuit à principio, vt auxilium daret delicto, secus si casualiter committitur, vel appetitur delictum. Inno. in cap. petitio. de homici. volun. Nam si ad iniustum bellum quis iret causa pacificandi, vel aliàs ex iusta causa, non creditur huic imputari, si ex eius præsentia aliquod robur accrescit suis, & timor inimicis, quia auxiliator non tenetur nisi fuerit in dolo. Bar. in l. saepe in fin. de ver. sig. Alex. in l. si qui opem. de fur. §. eo. ver. 17. & Paul. de Castr. in consi. 249. dicit quod quando imponitur pœna mortis per statutum, requiritur dolus ad hoc, vt illa pœna locum habeat, vt l. in lege. ff. ad legem Cornel. de scar. Nec sufficit culpa etiam lata, vt ibi habetur, & Bal. in l. data opera. C. qui accus. non poss. dicit hæc verba. Item si statutum punit homicidium morte, & non facit doli mentionem, tamen Iudex vbi non est dolus debet sententiam temperare, quia voluntas, & propositum distinguunt maleficio. ff. de furti. l. qui iniuriæ, & affectio tua operi tuo nomen imponit. C. de iniurijs. l. si vero conuictus. & ex hoc confunditur error multorum Iudicum asserentium in pœnis statutarijs etiam mentis non debere inspici animum, sed factum, per id quod notatur in l. 1. §. Diuus. & l. fin. ff. ad l. Corn. de scar. Qui credunt quod pro homicidio, etiam sine dolo commissio, sit imponenda pœna mortis ex forma statuti, more Iudæorum stantes in cortice literæ, sed decipiuntur, quia quælibet causa etiam iniusta, puta ignorantia iuris excusat à dolo. vt not. glo. C. ad l. Flauiam. de plagiarijs. l. plagiarij criminis. la. 2. per l. igitur. ff. de libe. accusa. Et idem not. glo. magna in fin. in l. 1. §. si quis Iudicem. facit l. sed si l. §. scire. ff. de petio. hæred. Et quod not. glo. in c. de quarta. de præscript. Dolus, & mala fides tunc est, cum quis mouetur ad aliquod malum propter solam malignitatem animi, non propter aliquod aliud credit esse bonum, Ad hoc facit Abb. in c. firmiter. de sum. tri. & fid. cathol. Et in c. dubius. de hære. & Zabar. in Clemen. 1. §. porro.

Et per hæc patet responsio ad secundum queritur.

AD tertium etiam per supradicta patet responsio. Nam cum iste literatus non solum non fauerit hæretico, sed nec grauiter quidem tunc suspecto, cum de eius delicto non constaret, & cum quicquid fecerit caruerit dolo, quia sanam, claram, & catholicam doctrinam in scriptis

ei misit, quinimo quod pro ipso literato multum facit, vt patet in actis, & ex prefati delati confessione, ipse literatus eidem delato dum adhuc in carcere detineretur, hæc vel similia verba dixit, videlicet, *S'io credesse che fosse heretico, possendo, v'impicaria con le proprie mani.* In aliquo ergo non deliquit prefatus literatus, præter quòd inconsulto Domino Inquisitore scriptum ipsum prefato religioso detento, ante ipsius detenti expeditionem misit. Pœniteat ergo arbitrio Inquisitoris.

Frater Umbertus Placentin. Inqui.

CASVS XI.

Qui alias ob venditionem librorum prohibita lectionis tanquam de hæresi leuiter suspectus, in manibus Domini Inquisitoris abiurauit, eodem in crimine secundo deprehensus cum fuerit, quid de illo sit iudicandum consilium petitur.

Respondetur, qd quantum sit ex vi verborum tex. c. accusatus, de hære. li. 6. recidiuus iste grauius quam prius punitus fuerat, tantum puniri debeat, replicata videlicet de leui abiuratione, si tamẽ (qz difficillime creditur) nõ maliciose, neq; proterue in crimine perseuerauit. Si autẽ malicia, & qui haud leuiter præsumitur contẽptus in illo inuenitur (librandum enim, & accuratori trutina pensiculandũ est eius examẽ) iuxta declarationem Gemi. in c. cũ contumacia, de hære. li. 6. de eo à simili iudicandũ arbitrator. Ibi nanq; dicit Gemi. Nota optimũ textum ad cognoscendam violentam præsumptionẽ, quia dicitur violenta quando prima suspicio erat de delicto, postea delinquedo facit actum, qui inducit etiam præsumptionem, qz delictum fecerit, sicut est cõtumacia, tũc ista præsumptio tanquam consumans primam transit in violentã, vt particulariter notat textus. Et vide gl in c. de hoc. de simo. Hæc Gemin. sic à simili cũ iste abiurauerit tanquam leuiter suspectus de hæresi, postmodũ in crimine eodem incidere, primam videtur confirmasse suspensionem. Sicut igitur vehemens duplicata suspicio transit in violentam, sic dicimus leuiorem transire in vehementem, quia malum (vt idem Gemin. dicit vbi supra) additum malo plus aggrauat. Nam hic secundum Ioan. Mona. duo operantur, id quod vnum non faceret. Si autem suffragantium importunitas hunc & malicia, & contemptu exutum ostendere contenderit, citra purgationem canonicam, si aliquali labore infamia, illum dimittere Dominus Inquisitor qualiter valeat, ignoramus, cum in c. excommunicamus. 1. de hære. sic manifeste habeatur. Qui autem inuenti sola suspicione probabili, hoc est leui, & quòd leuiter appareat (ait Hostien.) nisi iuxta considerationem suspensionis, qualitatem personæ, propriam innocentiam, congrua purgatione monstrauerit, anathematis gladio feriat, & vsq; ad satisfactionem condignam ab omnibus euitetur.

Frater Umbertus Placen. Inquisitor. CA-

Præsumptio secunda primam consumans.

Leuis suspicio in vehementem transiens.

CASVS XII.

Ricius sacerdos crassiori laborans ignorantia, à quibusdam plebeis rogatus nonnullos magnetes ad amorem, lasciuamque prouocandam, solemniter in Ecclesia baptizauit, ac supra eas quam plures missas cum diabolicis execrationibus, quas penes se etiã tempore prioris Iudicis, ante videlicet Tridentinum Concilium per aliquos dies seruauit, celebrare præsumpsit. Addiditque, quòd in domo cuiusdam meretricis, quam eidẽ mulierculæ contulerat magnetis portionem, citra solemnitatem tamen, rebaptizauit. Re aperta, sacerdos ipse fugam arripuit, requisitusque ab Inquisitore; cum non comparuisset, tanquam contumax excommunicatur, tandem amicorum suasionibus inductus, coram prefato Inquisitore comparuit, facinusque quòd perpetrarat fassus, de eo veniam petijt. Interrogatus autem si de per dominum Inquisitorem ad illum transmissis de comparando coram eo, præceptis notitiã habuit, negatiue respondit.

Quæritur ergo, an hæreticus, vel si suspectus, de qua hæresis suspicione reus sit hic iudicandus, ac qua, vel quibus sit pœnis puniendus.

Respondetur, quòd quia (vt in alio casu iam diximus) nemo nisi conuictus, vel confessus, vel facti euidentia eius delictum pateat, est condemnandus. Azo. in sum. rub. de pœnis. cum reus iste neque conuictus, neque confessus sit de hæresi, non poterit tanquam hæreticus condemnari. De necessitate namque hæretici est, quòd error de his quæ sunt fidei sit in intellectu, & pertinacia in voluntate. Et propterea ait diuus Archiepiscopus Floren. in summa. parte secunda. titu. 2. c. 5. Baptizare imagines, vel similia, si fiant propter aliquem finem facilius assequendum à dæmone, cui propter hoc quærit complacere, ita quòd aliquo pacto implicito, vel expresso illud agat, vt dæmon sibi, vel alicui faciat quòd petit, dummodo non petat ab ipso dæmone aliquid quòd sit supra facultatem eius, nec quantum ad potentiam, nec quantum ad cognitionem ipsius dæmonis, sicut essent illi qui crederent vel quòd dæmon possit necessitare liberam arbitrium hominis, vel illi qui crederent quòd dæmon ex tali pacto, & in omnem euentum quantumcumque à Deo non permissum posset facere quòd petunt, vel qui crederent quòd posset determinare alteram partem futuri contingentis, vel effectum aliquem facere, qui sit proprius Deo. Tales enim non est dubium, quòd habent errorem in intellectu, & male sentiunt de potestate dæmonis, & per consequens suppositis alijs conditionibus, quæ requiruntur ad hæresim, essent hæretici. Sed si ex causis prædictis facerent, non male sentientes de baptismo, & alijs prædictis, etsi peccarent grauisime, non tamen essent hæretici, sed magis sortilegi. Quia tamen impossibile videtur, quòd aliquis

Condemnandus quis sit.

Baptizare imagines.

Liberum arbitrium cogere nõ potest dæmon.

Sortilegi nõ hæretici.

Gg faciat

Que foris sūt iudicat Ecclesia.

Habitus cognoscitur per actus.

faciat talia, nisi etiam male sentiat de sacramentis, cum talia facientes malitiam in voluntate se habere ostendant, Ecclesie quæ solum habet iudicare quæ foris sunt, etsi ex natura rei tales non possit tanquam hæreticos iudicare, iuris tamen præsumptione hæreticos, vel saltem de hæresi suspectos, potest iudicare, quia ex eius voluntate corrupta, ac per alia facinora exterius ostensa, intellectus præsumitur corruptus. Sicut enim ait præallegatus Doctor, habitus fidei cognoscitur per actus fidei, qui sunt credere, & confiteri, atque operari ea, quæ sunt fidei, & habitus castitatis per caste vivere. Sic Ecclesia potest iudicare aliquem hæreticum per actus discredendi de aliquo articulo fidei, seu sacramento Ecclesie. Et cum sacerdos iste circa sacramentum Baptismi ostenderit se minus fidei habere quam Christianum decet, ipsum sacramentum rebus insensatis applicando, ut puta baptizando magnetem, & hoc pluries, & pluries super illam celebrando, conuincitur talis sacerdos, & si non hæreticus ex rei natura, quia neque per propriam confessionem, neque per testes constat de eius habefacto animo, iuris tamen præsumptione dicitur hæreticus, id est de hæresi suspectus. Hanc adauxit suspicionem scripta coniuratio supra magnetem ipsum pluries a se lecta, ac contra apostolicam sub pœna suspicionis hæresis prohibitionem per nonnullos dies penes se seruata, & retenta. His igitur, & ipsius sacerdotis conditione optime consideratis, iudicamus dictum sacerdotem tanquam de hæresi suspectum grauitere puniendum.

Frater Umberto Placentin. Inqui.

C. A. S. V. S. m. l. XIII.

Postquam Seium filium annorum decem, vel circa in hæresibus imbuendum Genæuam misisset, & iam triginta annis professam propriam fororem è monasterio extractam cuiusdam hæretico vxorem tradidisset, per ministros sacri Officij captus, & carceri mancipatus Nelion noster, quæ plurima post periuria, utpote qui in vndecim examinibus, seu constitutis in negatiua semper persistit, postremo veritatem fassus, septem, & viginti per Ecclesiam damnatos errores Romæ primum, mox Placentiæ publice abiurauit. Hic aliquot post annos iterum captus, & interrogatus, ex more suo mendacijs, ac periurijs multis similiter præmissis, contra ei ab Illustrissimis Cardinalibus Inquisitoribus generalibus post abiuratas hæreses factam prohibitionem, Lorum quendam hæreticum in domo propria bis saltem noctu recepisse, ac per nonnullos dies illum retinuisse, eidemq; ad partes hæreticorum exportandam, lucris quæ exponendam haud modicam pecuniam summam dedisse est fassus. Ad quid id fecerit interrogatus, si quo casu ab Inquisitore, aliove Iudice illi quandoq; vgeri contingeret, vnde mediocriter viueret habere posset, libere se fecisse respondit. Vite-

Vtlerius ad eundem hæreticum extra Placén. dioccesim semel declinat se, & demum ad partes in quibus hæretici impune viuunt, accessisse, ibique sororis suæ hæreticæ, & apostatæ protectionem sumpsisse, ac præfatum hæreticum dictæ sororis suæ assertum coniugem è carceribus non modo liberasse, sed etiam circa eiusdem sacrilegi processum factas expensas exoluisse, eiusq; merces redemisse, atque ad eiusdem hæretici habitationem transmisisse, affirmavit. Hæresibus etiam plenum volumen per multos menses penes se seruasse, ac legisse, & tandem priorum hæresim nunquam se penituisse fassus est.

Super his omnibus petitur Consilium.

EX his quæ in facto proposito duæ eliciuntur dubitationes, quarum Prima est, an hic reus relapsus dicatur.

Secunda qua pœna sit puniendus.

Circa primum breuiter ego sum in voto affirmatiuo per tex. c. accusatus. §. ille quoque. de hære. lib. 6. in ver. hæreticos acceptet, & visitet, siue associet, dona vel munera eis donet, vel mittat, seu eis fauorem impendat. Nam præter id, quod ille textus alternatiue, seu disiunctiue loquitur, & ob id sufficit in vno ex his peccasse. l. si is qui ducentes. §. vtrum. ff. ad trebellianum. c. coram. §. sed. c. contra. de off. deleg. canonistæ in c. inter ceteras. de rescript. In præfenti tamè casu in omnibus videtur peccasse miser iste, & quod sit verum, libet singula discurrere. Et quod attinet ad receptationem, iam videtur pati probabilem difficultatem. Quamuis enim, secundum leges ciuiles proprie solum receptator dicatur, qui refugium abscondendi causa præstat reo. l. 1. §. quod ait prætor. ver. est proprie. ff. de seruo. corrupt. Salic. in l. 1. nu. 2. C. de his qui latrones. nihilominus secundum canones in materia de qua quæritur, receptator hæretici dicitur qui scienter illum recipit, ut probatur in d. §. ille quoque. in ver. acceptet, & ita distinguendo ius canonicum à iure ciuili animaduertit Io. And. in c. 2. not. 4. de hære. lib. 6. Et ibidem Archid. nu. 3. vbi etiam addunt sufficere vnicam susceptionem, quamquam verbum huiusmodi receptator, & receptare frequentiam significare videatur. Et adhuc clarius idem concludit Anch. in eodem loco. nu. 3. in 3. q. dicens, quod receptator hoc iure dicitur, qui scienter hæreticum suscipit. Et huic sententiæ nemo est canonistarum qui contradicat, & taliter suscipiens hæreticum minime excusatur sub clypeo affinitatis, aut strictæ amicitiae, ut habetur late per Crau. in tract. de hæreticis. nu. 167. & sequen.

Secundum autem, scilicet accessum ad hæreticum, & ad hæreticorum partes, paleatam excusationem non recipit, quod id fecerit, ut sororem, & cognatum sacrilegos hæreticos conuerteret ad orthodoxam fidem. Id enim à verisimili penitus est remotum, nec cadit in sensum sensati, ergo

Receptator proprie secundum leges.

Receptator secundum canones.

Vnica receptio sufficit cum scientia.

Affinitas non excusat.

Accessus ad partes hæreticorum.

falsum. C. quia verisimile. de præsumpt. Nam cum diu isti sacrilegi fuerint de hæresi condemnati, & semper restiterint Spiritui sancto, & sic pertinaces fuerint contra fidem catholicam, proculdubio verisimile non est, quod postmodum voluerint conuerti ad fidem. gl. in l. Casius. ff. de senato. Et per Arlaten. in tract. de hære. in not. 19. Peccatum enim quanto diutius infelicem animam detinet, suo pondere ad maius trahit. c. non debet. in fin. de consang. & affin. Et semel malus semper præsumitur malus. Etiam omni in casu onus probandi ei incumbit. Potest n. huiusmodi confessio scindi, & in parte acceptari contra confitentem, & alteram partem ipse probare tenetur, vbi præsumptio est contra eum, vt hoc casu Bar. in l. Aurelius. §. Idem quæsit. col. pri. ff. de lib. lega. dum exemplificat de eo, qui dicit se occidisse Sempronium ad sui defensionem, & est communis sententia Doctorum.

Confessio potest scindi.

Associatio.

Missio pecunie ad hæreticorum partes.

Excerceratio hæretici.

Libri hæretici detentio.

Penes quem libri hæretici reperiuntur.

Tertium de associatione verificari videtur in hæretico per eum suscepto, & cum quo sæpe colloquium habuit in ciuitate, & extra. Quartum autem in pecunia per illum ad hæreticos transmissa, quæ alio modo non doct, censetur donata. l. donari videtur. ff. de donationibus. maxime ratione coniunctionis sanguinis personarum ad quas pecunia transmissa sunt. gl. in l. qui patitur. ff. mandat. Bal. in l. licet in prima quaestione. l. de iure. liber. vnde & incumbit onus probandi, quæ lucri causa id egerit. Id enim facti est. l. consilio. ff. de curat. furio. Et facta non præsumitur nisi probetur, l. in bello. ff. facta. ff. de cap. & postlij. min. Et verisimile est omni in casu quod id fecerit animo deserendi partes catholicorum, alienatis cæteris bonis stabilibus.

Quintum autem verificatur quo ad dictarum pecuniarum transmissionem, & excarcerationem sacrilegi cognati, quem in partibus illis hæreticis detentum proprijs expensis (vt fatetur) liberauit, & hoc nullum indumentum, nisi id de quo supra diximus in 2. quod etiam a vento (vt dixi) subleuatur, neque enim licet alicui præstare opem, aut fauorem, maxime in iudicio, prout de huiusmodi actibus tradunt Archi. & Io. And. in d. c. 2. & latius Gondif. Villad. in simil. tract. q. 16. vbi scilicet nulla subest spes de correctione, vt ibi per eum.

Additur & sextum, quod est inuentio libri hæresis penes illum repertum, quem cum debuisset quamprimùm ad eum peruenisset, comburere, aut lacerare, at tamen semper retinuit, & legit, id quod solùm quemlibet laicum de hæresi suspectum grauer facit, vt dicit Io. And. post Anchar. in d. c. 2. not. 4. de hære. li. 6. de quibus non meminit Afflict. qui idem tenet in const. inconstit. lem. nu. 26. in fin. lib. 1. const. regni. Nec est Carer. in d. tract. nu. 125. qui ad hoc plures alias auctoritates allegat, quod quis hæreticus satis probetur in dubio, penes quem inquisitum libri hæresis reperiuntur. Et hæc quo ad primam dubitationem, cuius resolutio eo magis liquet, stante confessione iurata per eum in abiuratione. l. generaliter. C. de non numer. pecu.

Circa

Circa secundam quaestionem, ea necessitas dubium habet, stante quod ex non modica quidem, & leui suspitione, sed ex vehementioribus suspitionibus, imo etiam veris probationibus, & propria eius confessione, de qua in dicta eius abiuratione hæresim abiurauit, vt in facto præsupponitur, & stante quod postea adhuc commisit in eam, ex supradictis in præcedenti dubitatione, mea est sententia, quod sit declarandus relapsus cum publica tione bonorum, & relinquendus sæculari brachio sine vlla penitus audientia, vbi allegaret se penitere. prout pronunciauit Inno. Tertius in c. Ad abolendam. §. illos quoque. de hæret. iuncto c. accusatus. in prin. fingitur. n. iste relapsus præfata fecisse in consequentiam erroris prioris a se approbati. d. §. ille quoque, & per istam secundam deprehensionem in hæresi declaratur animus ipsius, quod sicte penituerit eum in abiuratione, vt per Arlat. in d. suo tract. in 42. not. & hæc sententia probatur in c. excommunicamus. §. 1. & ibi Abb. nu. 10. de hære. & late idem concludit Griland. in suo tract. de hæret. in vlt. q. & constat quod de iure civili pœna hæretici est capitalis vltimi supplicij. l. Ariani. C. eo. iuncta l. vltimum supplicium. C. de penis. Et de consuetudine approbata per cano. est pœna ignis. vt dicunt Host. Io. And. & Abb. in c. Ad abolendam. Et ita pulcherrime declarat Henricus Boich ibidem. nu. 19. & sequen. dum concludit, quod hæreticus punitur de iure diuino, secundum legem humanam, & canonicam, & quod secundum leges hæretici pœna est viuæ crematio, & quod sic interpretatur generalis consuetudo, quæ vbique obseruatur, licet aliæ pœnæ de iure canonico sint iniunctæ, & hæc quidem est iusta, & condigna pœna hæretici, vt illi dicunt, per illud Euangelij. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Et licet istæ auctoritates videantur loqui de hæretico impenitente, tamen idem est in relapso, quia lapsus pœnitenti parçitur, sed non relapso. & est textus in d. cap. accusatus. §. illos quoque. etiam si penitere velint, quia Ecclesia, quæ non iudicat de oculis, existimat talem conuersionem, & pœnitentiam esse simulatam, & materiam veteris erroris esse reconditam, vt ait Archid. in cap. vt commissi. de hære. lib. 6. Et satis probatur in d. §. ille quoque. Et quod relapsus sit comburendus, tenet expresse Afflict. post alios per eum citatos in constitutione, inconstitilem. nume. 34. Et ante eum Ioan. de Imol. quem tamen ipse non citat. in Clemen. ad nostram. num. 22. in fin. de hære. dum concludit, quod ille qui solum lapsus est, & sponte eum pœnituit, & est paratus corrigere errorem suum, & credere id, quod sancta tenet mater Ecclesia, enitatur pœnam ignis, non autem relapsus. Idem firmat post antiquos Io. de Tur. Cre. in cap. 1. nume. 3. & 7. prima quaest. 7. vbi concludit, quod hæretici relapsi renunciantes hæresi, licet ad vnitatem Ecclesiæ, & ad pœnitentiam per quam possint animam saluare, recipiendi sint, & respectu fori pœnitentialis, quia Ecclesia tanquam pia mater nulli claudit gremium

Relapsus, ac brachio seculari relinquitur.

Lapsus, non relapsus parçitur.

reuerenti ad sacramenta, admittuntur. epistola: inter claras. circa fin. C. de sum. tri. & si. ca. non tamen sunt recipiendi quo ad forum fori, scilicet quo ad conseruatione vitæ, & bonorum, quia illos quos vel per testes, vel confessionem propriam, vel euidentiã facti deprehendit reincidisse in abiuratam hæresim, iubet tradi iudici sæculari, nec eis parcat quo ad vitã, vel bona, vt ibi late per eum. Idem per omnia concludit Grilan. in tract. de hære. quæst. 5. in fin. nume. 23. vbi dicit hoc esse mirabile, quod relapsus in hæresim vitam finire habeat, & Eucharistiam suscipere post confessionem. Patet per c. super eo, eo. tit. lib. 6. Et Arelat. not. 46. & vbi in sententia non exprimeretur condemnatio pœnæ vltimi supplicij (quod tamen credit Felinus posse fieri per Inquisitorem absque metu irregularitatis, in d. c. Ad abolendam in fin.) tamen Iudex non posset pœnam mortis huiusmodi, quæ hæretico inflicta est, commutare, etiam vbi in sententia non esset expressa, vt ibi per eum.

Et vitam, & bona amittit relapsus.

Irregularitatem non incurrit Inquisitor.

Verum quia hic agitur de negotio, in quo cum magna cautela est procedendum, & in quo ad cautelam peritorum cõsilia requirẽda sunt, Theologorum scilicet, canonistarum, & iuristarum, vt animaduertit Archid. in d. c. vt commissi. nu. 1. de hære. li. 6. & in quo defensionem non abnegantur, cum sint de iure naturali, Clem. Pastoralis. de re iudi. In primis existimo statuendum esse terminum huic reo ad faciendas defensiones suas, & eo elapso, & nihil docto quod releuet, deueniendum ad ea, quæ supra proxime diximus in secunda quæstione, saluo semper saniori iudicio.

Petrus Antonius Petra.

Aliud Consilium super eodem casu.

Secundum ea quæ proponuntur more Sæuolæ Iurisconsulti (iste relapsus namque in præsentem post prædictam abiurationem ex eiusdem ore, & propria spontanea confessione de supradictis in tot, & tantis in fide catholica erroribus, & quæ confessio licet vnica sufficit, vt quis post eam dicatur relapsus, & incorrigibilis. Alphonsus de Cast. de iusta hæreticorum punitione. li. 2. c. 2.) conueniunt omnia, & singula, licet vnum quodque, & vnicum sufficiat. de quibus in c. accusatus. §. ille. Et ibi gl. & omnes Docto. de hære. lib. 6.

Item quia post abiurationem ipsam habuit, perlegit, & penes se diuertit librum hæreticum l. Damato. C. de hære. c. sane. 2. & ibi gl. & Archid. 24. q. 2. Lud. Ro. in singul. 323. incip. eo ipso quod. Feli. in c. si quis, de hære. Marfil. in pract. crim. in §. diligenter. nu. 92. post alios quos referunt, accedente maxime quia & in proposito concurrunt quamplures aliæ vltra dictum librum grauissimæ præsumptiones, de quibus in facto ipso, & processibus iuxta declarationem Feli. in d. c. si quis. Gundif. de hære. q. 13. nu. 19.

Item

Item, & eo maxime quia in huiusmodi graui hæresis, & detestabili crimine propter eius enormitatem, & atrocitatem leuiiores, & alioquin imperfectæ probationes, ac solæ præsumptiones sufficiunt. d. c. accusatus. §. licet. & c. in fidei. de hære. lib. 6. Paris. in conf. 2. nu. l. consequen. Bosisius in pract. tit. de hære. nu. 4. In ipsoque crimine proceditur summarie, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij. c. statuta. de hære. li. 6. Et hæreticus in præsentem præsumitur, & de præsentem, nisi contrarium is doceat. Carrer. de hære. nu. 98. facit ad præmissa reg. cap. si malus. de reg. iur. li. 6. & quia in dubio quis præsumitur hæreticus. Bosisius in pract. in tit. de defensoribus reorum. nu. 47.

Item & extra omne dubium, quia is & priores semper retinuit errores, & in eis perseuerauit pertinaciter, & in nouos, prout ex sua confessione constat, incidit, & phantasmata hæretica. d. c. accusatus. §. eum. tradendus est curiæ sæculari, pœna mortis naturalis igne exequenda plectendus. c. Ad abolendam. & ibi Abb. Feli. & Docto. de hære. Et c. super eo. & ibi Fran. & Docto. de hære. lib. 6. Grilan. de hære. q. 15. nu. 4. Bosisius in d. tit. nu. 16. & 37.

Necnon & confiscationis bonorum. c. vergentis, & c. excommunicamus de hære. c. cum secundum. eo. tit. li. 6. & vbi que Docto. Paris. in conf. 2. nu. 172. vol. 4. Bosisius in d. tit. de hære. nu. 16. Etiam in præiudicium, & damnationem eius filiorum siue legitimorum, siue naturalium. Gondif. vbi supra. q. 23. etiam licet catholicorum, & nepotum, etiam quo ad legitimam debitam iure naturali. d. c. vergentis. Et d. c. cum secundum, & vtrouque Docto. Paris. in d. conf. 2. num. 177. & seq. in 4. vol. Grilan. de hære. q. 3. & 4. Gondif. in d. q. 25. Alphonsus vbi supra li. 2. c. 16.

Dicti que filij, & nepotes ex dictorum fratris, & aui hæresi vltimus priuantur, & nec de cetero admittuntur ad aliquod beneficium ecclesiasticum, aut officium publicum, dignitatem, aut honorem. c. quicumque. c. vt commissi. & c. statutum. de hære. li. 6. Gondif. d. q. 25. Ita tamen si post ipsam patris, vel aui hæresim filij, vel nepotes nati sint, alias si ante fecerint, c. quicumque. vbi Dominicus, & Paris. post Calder. in conf. 3. de hæret. Io. de Anan. in d. c. vergentis. Paris. in d. conf. 2. nu. 177. in 4. vol. nisi summus Pontifex de dictis bonis confiscatis in ipsos filios, aut nepotes dispensauerit. Paris. vbi supra.

Filij ex patris delicto puniti

Filij ante patris delictum nati.

Sed nec relapso penitenti datur regressus vllus, sed omnis audientia denegatur tam quo ad pœnam dictæ mortis, vt est tex. in d. c. Ad abolendam. §. illos, & ibi Abb. num. 12. & Felin. in c. excommunicamus. de hære. & d. c. super eo. & ibi gl. Dominicus. & Paris. de hære. lib. 6. Grilan. de hære. q. 5. & 10. & 22. Gondif. vbi supra q. 2. num. 2. Et Nicol. de hære. not. 6. & 46. Bosisius. in d. tit. de hære. num. 19. quam quo ad bona glo. in d. cap. Ad abolendam. §. illos. in ver. audientia. Paris. in d. conf. 2. nume. 191. in 4. volum.

Audientia et denegatur relapso.

Datur tamen audientia ad docendum non esse relapsum. Gondif. d. q. 2. num. 2. Et habendum copiam processus cum debito termino ad opponendum, & suas defensiones faciendum, c. fin. & ibi glo. Dominicus, & Fran. de hære. lib. 6. Bal. conf. 81. in 3. vol. Gondif. de hære. in d. q. 2. & q. 14. Carer. de hære. lib. 6. nu. 122. Bolsius. in pract. de hære. nu. 9. & in tit. de iudicijs. 74. & 78.

Item ad Ecclesiastica sacramenta, videlicet confessionem, & sanctissimam Eucharistiam d. c. super eo. & ibi glof. fin. Dominicus, & Fran. Feli. in d. c. Ad abolendam. Grilan. in d. q. 5. nu. 22. Nicol. in d. not. 42. Non tamen quo ad extremam vnctionem. Dominicus, & Fran. in d. c. super eo. Et Feli. in d. c. Ad abolendam col. 1. & 2. Et hæc salua semper determinatione Sanctæ Matris Ecclesiæ.

Extrema vnctio non datur relapsis.

Io. Maria Dominicus I. P. D.

C A S V S XIII.

Nemæus Auius post nonnullarum hæresum Romæ factam abiurationem, per Illustrissimos Card. Inquisitores generales in eorum quos abiurauerat errorum detestationem ei impositum fuit, vt quater in anno præmissa sacramentali confessione sacrosanctam suscipere Communionem, & alia quædam ab illo perficienda, vt patet in eius sententia, quæ & vbi non obseruasset, vt relapsus puniri voluit. Hic carcere eductus non expectata eius iudicij vltima resolutione, copia videlicet à se agendorum vrbe egressus per devia quæque discurrens Placentiam pedester obliquis itineribus peruenit, sed priusquam ciuitatem ingrederetur, ad ciuem, quem pro certo hæreticum nouerat, declinauit. Inquisitori tandem præsentatus reiterationem eius quam Romæ fecerat abiurationis publice fecit. Ab Inquisitore postmodum dimissus sibi iniunctam (vt iam diximus) pœnitentiam non modo non perfecit, sed tanquam mente captus atque infans nonnulla sibi minus consona & dixit, & fecit. Iterum ab Inquisitore carceri mancipatus, & vt in festo sacratissimi corporis Christi sacrosanctam suscipere Eucharistiam exhortatus, negauit se velle id facere, nisi quo indutus erat habitello exueretur, vel saltem missa in qua sacram Communionem sumpturus erat summo mane celebraretur, ita vt à nemine, vel a paucis videretur. verecundiam enim eo habitello maxime pati se dicebat. Hæreticos insuper visitauit, & ad illorum domos accessit, atque ad suam propriam habitationem vocauit, & cum eis de fide, & ad eam concernentibus sermonem habuit, nec eos domino Inquisitori reuelare curauit.

Quæritur ergo an dictus Nemæus tanquam relapsus sit sæculari brachio relinquendus, vel alijs, & quibus pœnis puniendus.

Re-

Responsio.

Pro habenda propositi casus resolutione præponitur, quod dictus Nemæus fuerit Romæ per Reuerendissimos Cardinales ad beneficium abiurationis admissus, & absolutus sub conditione illa, si puro corde, & mente non ficta redijt, & mandata impleuerit, & seruauerit. Quam quidem sententiam legi, & per ipsum publicari Placentiæ, & Burgonouo, vbi ipse Nemæus iam deliquerat, mandauerunt præfati Reuerendissimi Iudices ad hunc effectum, quod si vlllo tempore inuentum fuerit, quod dictus Nemæus contenta in dicta sententia sibi imposita non seruauerit, aut in aliquo illi contrauerit intelligatur incurrisse pœnas per sacros canones impositas talibus sic contrauentibus, & sibi commissa non seruantibus, in cuius sententiæ executione ipse Nemæus abiurando omnes hæreses obligauit se ad pœnas prædictas in dictis casibus in obseruantia scilicet, & contrauentionis. Nec videtur hic dubitandum an potuerit se hoc modo obligare, licet dici soleat liberum hominem non esse dominum membrorum suorum, & ideo ad pœnas corporales non posse se obligare. l. liber homo. & ibi not. ff. ad l. aquiliam. Cum id factum fuerit iuxta formam c. ego Berengarius. de conse. dist. 2. quæ forma communiter seruatur, vt per Carer. de hære. n. 160. & Gundif. in d. tit. q. 20. n. 7. & Spec. in tit. de iureiur. num. 9. ver. de sacramento redeuntis. Quo præsupposito sic stante, & absque eo quod vltius laboretur, concludendum esset sententiam per Reuerendissimos Cardinales illum condemnare ad pœnam relapsorum, cum non seruauerit per eosdem illi impositam pœnitentiam, & promissis contrauerit, & per consequens curiæ seculari sine vlla penitus audientia tradendum iuxta c. ad abolendam. de hære. vt scilicet igne comburatur. l. Ariani. C. de hære. quod videtur sumptum ex Euangelio Io. 15. vbi dicitur, Si quis in me non manserit mittetur foras, & sicut palme arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent. Et ita se habet consuetudo, quod igne comburantur hæretici, vt late per Carer. vbi supra num. 132. vt tamen officio mihi iniuncto aliquantulum fatifaciam, dico dictum Nemæum omnino tradendum brachio seculari iure cautum reperiri, dato etiam quod sententia, & abiuratio de quibus supra, illum non declarasset relapsum, quia pars pœnitentiæ dicto Nemæo iniunctæ in dicta sententia tendit de directo contra hæresim per ipsum abiuratam, & in illius detestationem ad hunc effectum illi ascriptam, vt apparere possit vtrum in tenebris ambulet, an in luce, vtrum sit pœnitens, vel ficte conuersus, prout disponitur in c. literas. in fi. de præsump. Et quod hoc sit verum, patet ex eo, quia cum teneret, & assereret, quod in sacramento Eucharistiæ verum corpus D. N. Iesu Christi non contineretur, negaretque confessionem auricularem esse de necessitate salutis, Reuerendissimi Iudices illi

Liber homo.

Igni tradi debet hæretici.

illi voluerunt, quod singulo anno quater peccata sua sacerdoti confiterentur, & per manum ipsius, vel alterius sacerdotis sacratissimum Eucharistiæ sacramentum sumeret. quæ quidē penitentia sic per ipsum Nemeum omiſſa, ex alia causa non videtur omiſſa, quam ex consequentia erroris à se prius approbati: merito vti relapsus condemnandus venit. Arg. c. accusatus. §. ille quoque. Squilace. in suo tract. de fide cathol. c. 19. Arelat. de hære. nu. 30. ita intelligunt, & referunt Calder. in d. c. literas. Zenzel. Machesi. & Ioan. de Imol. in Clem. 3. in glo. in ver. propagine. ita illum tex. intelligere.

Penitentiam
sibi impositam
non perficiens.

Secundo pro hac opinione, quod non perficiens per Inquisitorem impositam penitentiam (loquendo de hæretico reuerso, & hæresim abiurante) dicatur relapsus, & vti relapsus possit puniri, facit textus in d. c. ad abolendam in prin. adiuncto. §. laicus, vbi dicitur, quod clerici manifeste in hæresim deprehensi, ante omnia debent totius ordinis ecclesiastici prerogatiua denudari, deinde sunt secularis potestatis arbitrio relinquendi, nisi ad arbitrium Episcopi errorem suum abiurare consenserint, & satisfactionem condignam exhibuerint. Idem de abiuratione, & satisfactione repetitur. in §. laicus. Cum ergo ille textus requirat duo copulatiue, videlicet & quod abiurent, & quod satisfactionem condignam exhibeant, si evitare velint manus secularis iudicis, alterum sine altero implere non sufficit, quia de natura copulatiue est, quod vtrunq; copulatum cõcurrat. l. ea tamen adiectio. ff. de lega. 3. cum sit etiam Nemeus alterum omiserit non satisfaciens penitentia sibi iniuncta, sequitur quod tradi debet curia seculari.

Conuersatio
cũ hæreticis
quid faciet.

Qui excusari
non possit quomodo
intelligi possit.

Rursus tertio dicitur ex alio capite Nemeum omnino relapsum iudicandum, qui scilicet post abiuratum hæresim conuersatus est scienter cum hæreticis, quod cum ex approbati à se prius erroris consequentia fecisse dubium non est, ideo merito relapsus iudicandus. Ita ad literam dicit textus qui cauillari non potest. in d. c. accusatus. §. ille quoque. Nec potest saluari Nemeus se excusando conuersum cum Aquilio vti causidico, & eiusdem Nemei procuratore, & multo minus dignus est excusatione, quod alter esset eius sollicitator, & quosdam debitores exigendos dum Romam profecturus esset eidem reliquisset, & si textus in d. §. ille quoque, dicat quod excusari non possit, quia hæ excusationes non videntur necessariae, prout ibi glo. requirit, & ideo subintelligit necessario, scilicet vt secundum quam dictum eius intelligendum est, iuxta Doct. Bar. in l. Non solum. §. liberationis. ff. de lib. lega. habetur quod illa verba, qui excusari non possit, referenda sunt ex mente glo. ad illud vltimum tantum, videlicet sui fauorem, illis impendat. Sed dato quod excusatio dicti Nemei sit necessaria prout non est, quid poterit responderi ad conuersationem, quam habuit cum tertio? nihil certe. Igitur relapsus iudicandus est, & maxime quia per hoc vltimum in abiuratione in hæresim dicitur incidisse, quo fit quod

quod locus est principio, d. e. accusatus. Nam inter alios errores quos abiuravit, conuersationem etiam hæreticorum abiurasse reperitur, iuxta dispositionem c. inter. de purgatione canonica. Facit dictum. c. ad abolendam. §. illos quoque. Sed qui in abiuratum hæresim de nouo cadunt, dubium non est, quod sunt relapsi, & curia seculari debent tradi. c. super eo. de hære. li. 6. d. c. accusatus. in prin. ergo ex his pro officio concludendum Nemeum sine vlla penitus audientia curia seculari tradendum esse, sed nequaquam illi humiliter petenti sacramenta confessionis, & Eucharistiæ denegantur, si tamen veræ penitentia signa in eo manifesta apparuerint. d. c. super eo. Saluo semper tamen rectius sentientis iudicio.

Sacramenta
confessionis,
& eucharistiæ
relapso non
denegantur.

Rationes in causa Nemei quod non sit relinquendus brachio seculari.

IN causa Nemei præmitto me vilo pacto relapsum defendere nec velle, nec cogitasse, nec minus Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ, seu summorum Pontificum determinationibus, vbi habeantur contradicere, & vbi non, omnia mea decisionibus Doctorum catholicorum submitto.

Tenentes Nemeum veluti relapsum fore brachio seculari relinquendum fundant se, seu fundari videntur super dicti Nemei abiuratione, in qua cum iuramento se ad relapsorum penas obligauit, si & quando penitentias, & mandata sibi imposita non seruasset, vt in ipsa abiuratione sua videri potest.

At hoc nihil est, quoniam dictus Nemeus ad talem penam quæ est pena mortis non se potuit obligare, cum homo liber non sit dominus membrorum suorum, vt ciuilia iura clamant. tale quippe iuramentum imprecatorie factum intelligendum est: idem est enim de hoc dicendum, sicut de eo qui se ad aliquid seruandum sub anathematis pena obligauit. Sicut enim talis ad hoc se non potuit obligare (quicquid dicant Hostien. & Innoc.) vt recte docet Diuus Thomas in quarto sent. dist. 19. q. prima. art. vlt. q. vlt. ad vltimum. & idem habetur in glos. prima. q. 7. c. quotiens. ita & multo minus Nemeus ad penam mortis, quæ relapsis infligitur potuit se obligare. Et quod eadem sit vtroque ratio, non est difficile demonstrare. Nam causa quare nullus potest seipsum excommunicare, est quia excommunicatio est actus iurisdictionis, vnde in quem quis non habet iurisdictionem, non potest illum excommunicare. Per iurisdictionem autem cum quis in gradu superioritatis constituatur, fit iudex eius respectu illius in quem iurisdictionem habet: nullus autem in seipsum iudex esse potest, & per consequens nec seipsum excommunicare. Quis modo recte negare potest hanc eandem rationem, & multo fortius etiam pro eo qui se iuramento ad mortem obligauit? quod in casu Nemei non concludere patet.

Liber homo
non est dominus
suorum
membrorum.

Seipsum
excommunicare
quis non potest.

Et

In se ipsum
iurisdictionē
nemo habet.

Et si dicatur rationem hanc non contrariari. c. ego Berengarius. de cōse. di. 2. vbi habetur forma iurandi, ad cuius exemplar aliæ abiurationes fieri debent, vt dicunt Doctores. Respondetur quod argumentum hoc nō solum nostro non officit proposito, sed magis proficit. nam si aliæ formæ abiurandi hæresim ad instar illius. c. ego Berengarius. fiunt, & iuramentum illud ibidem exhibitum imprecatorie sumitur, vt dicit gl. in d. c. quotiens, & cum eo consentit Io de Tur. Cre. in eodem loco. ergo idem dicendum erit de iuramento in alijs abiurationibus fieri solitis.

Nec contra nos, seu Nemæum sententia per Reuerendissimos Cardinales lata cōtra eum pugnat, etsi in illa dicatur quod vbi dictus Nemæus pœnitentias, & mandata sibi imposita non obseruauerit, aut in aliquo illis contrauerit, illum pœnas per sacros canones impositas, & talibus comminatas incurrisse. Nam comminatorie, sicut & per ipsum exhibitum iuramentum imprecatorie intelligi debent.

Vltimo dici potest, & concedi Nemæum dictas pœnas incurrisse per sacros canones impositas. Sed modo dicendum est & docendum, quæ nam sint pœnæ illæ talibus per sacros canones impositæ. Hoc est enim quod principaliter in hoc casu queritur.

Pœnæ hæreticis pœnitentibus imponi solitæ duplices sunt.

Ad idem secundo arguitur per Doct. Nam Calder. in c. literas. de præsump. vt refert Squilace. in tract. de fid. cath. c. 9. dicit pœnitentias per Inquisitores hæreticis imponi solitas duplicis esse ordinis. Quædam namque sunt directe contra hæresim, quædam vero non. Non perficiens pœnitentias primi ordinis (quicquid sit de secundis) relapsus dicitur. Nam ad hunc imponuntur effectum, vt apparere possit vtrum in tenebris ambulat, an in luce, & an vere vel ficte sit conuersus, iuxta formam c. literas. de præsump. tūc sic subsumi potest, sed sumere Christi corpus eo modo quo Nemæo nostro impositum erat, est de primis pœnitentijs, ergo relapsus est, & per consequens relinquendus brachio seculari.

Primi ordinis pœnæ.

Admissa præfata Calder. de pœnitentijs distinctione, dicitur quod illa ratio supponit vnum, quod erat probandum, scilicet sumere Christi corpus eodem modo quo Nemæo impositum fuerat, inter pœnitentias primi ordinis connumerari. Nam tales sunt, contra hæreticos prædicare, hæresim detestari, & huiusmodi, prout dicitur Squilacen. de mente Calder. explicat. Item pœnitentias primi ordinis eas esse dicimus, vltra quas Ecclesia non habet amplius quid faciat, nam hoc est contra vltimum iurisdictionis iudicis. Ille quippe qui non obtemperat iudici in eo quod est vltimum suæ iurisdictionis, dicitur incorrigibilis, vt docet Bal. in c. cum non ab homine. de iudi. Modo in casu isto Ecclesia habet amplius quid faciat, nam adhuc potest ipsum punire cum in fortijs eius sit. Similiter pœnitentias primi ordinis esse dicimus, de quibus vbi non perficiantur rationabilis causa adduci non potest, vt elicitur ex cap. accusatus. §. ille quoque. de hære. lib. 6. Et ex Archi. in c. vt commissi. tit. & li. vbi supra. Et ex Frede-

Frederico de Senis in cōsi. 157. Modo Nemæus in sui excusationem quare sua non fuerit confessus peccata, nec sacrum Christi corpus sumpserit, pro causa adducit, quod credit se à malo possideri spiritu, & quæ cōfiteatur peccata non habere, ex quibus omnibus si bene cum alijs adminiculis, vtputa fuga ex vrbe statim facta abiuratione, & non acceptis literis, in agro latitare, ac subtus scalā, confiderentur, conueniemus ipsum Nemæum ex capitis debilitate, & quod non erat sanæ mentis, non obedisse, quod quidem ex testium productione comprobatur, vt infra.

Item pro affirmatiua videtur esse textus in cap. ad abolendam. §. laicus. de hære. vbi sic legitur. Laicus autem (prout dictum est) nisi abiurata hæresi, & satisfactione exhibita confestim ad fidem confugerit orthodoxam, secularis iudicis arbitrio relinquatur. Ecce quod textus ille duo copulatiue requirit, videlicet & quod abiuret, & quod satisfactionem exhibeat, aliter &c. De natura enim copulatiuæ est concursus copulatum. Cum ergo Nemæus satisfactionem condignam non exhibuerit, relinquendus erit brachio seculari.

At ratio ista procedit ex malo intellectu illius textus. Nam illius sensus est, quod hæreticus relinquendus est brachio seculari, nisi hæresi abiurata pœnitentiam sibi iniungendam prius acceptauerit. Et sensus iste ex dictis supra conuincitur in eodem c. vbi loquendo de clerico hæretico redire volente, dicit ipsum recipi non debere, nisi duo promittat, abiurare videlicet, & pœnitentiam subire, seu acceptare, quod exprimitur per verbum, consenserit. Idem enim iudicandum est de clerico, & laico quo ad casum istum. Nam in §. laicus. remittit se ad supradicta, dum dicit, prout dictum est. Et confirmatur, quoniam in d. §. laicus. tria per ordinem à redeunte ad fidem requiruntur, abiurare, satisfactionem exhibere, & ad fidem statim confugere orthodoxam. Quomodo dicit pœnitentiam adimpleri debere, antequam quis ad orthodoxam fidem confugerit? Est ergo sermo de promissione acceptandi, & satisfaciendi.

Tria redeunt necessaria.

Quod magis vrget, est conuersatio, quam cum illis habuit, quos sciuit esse hæreticos. Nam contra eum est textus apertus in c. accusatus. §. ille quoque. vbi implicite dicit conuersantem cum hæreticis inter impœnitentes connumerari. Nemæus ergo noster, & si eo quod pœnitentiam sibi impositam non perfecit, brachio seculari non possit relinqui, vt videtur tenere Decius in cons. 137. tamen ob conuersationem quam scienter cum hæreticis habuit, ipsum tradi debere non potest negari.

Vere hæc ratio fortis est, ad quam tamen dicitur, quod vbi Nemæus cum his quos hæreticos nouerat, quatenus, & in quantum hæretici erant, conuersationem habuisse, absque dubio relinquendus foret, non autem si ob aliam causam, & non quatenus hæretici. Sermones enim formaliter accipiendos esset docuit Aristoteles. Claret modo Nemæum cum hæreticis quatenus hæreticis conuersatam non fuisse. Nam cum inter ipsos

Formaliter accipiendus est sermo.

Conuersatus ipsos de ad fidem pertinentibus ipso Nemauro praesente sermo factus esset, cum hereticis non solum illis non consensit, sed etiam eos reprehendit, ut ex eius & illorum processibus apparet. Et si dicatur, tenebatur reuelare, & non reuelauit, relinquendus igitur erit brachio seculari, neganda est consequentia, nam hoc lege non sancitur.

Et confirmatur responsio ista, quoniam sicut qui haeresim dicentem Christum de Spiritu sancto conceptum non fuisse, affirmat, negat vero liberum arbitrium nostrum ad bonum aliquid posse, relapsus minime esset dicendus: pari modo dicendum esse videtur de illo, qui licet abiurauerit, & postea cum hereticis etiam scienter conuersatus fuit, an non quatenus haereticis. Ratio enim quare conuersationem habens post suam abiurationem cum haeretico alterius sectae ab eo, relapsus non censetur, alia assignari non potest, nisi quoniam cum ipso non tanquam cum haeretico conuersatur. Idem ergo & de isto erit dicendum.

Dico tamen Nemauro de seipso vehementer suspicionem dedisse, & merito suspicari posse ipsum non penituisse, & sic ad prima rediisse delicta, vel in illis perseverare. At ob vehementem suspicionem nullus ut haereticus, & multo minus ut relapsus iudicandus est. Et haec per modum dubij dicta esse volo, & ita protestor, & non aliter, nec alio modo.

Sequuntur solutiones omnium praedictarum rationum pro parte filii.

Rationes supradictae parum, vel nihil releuant. Et primo non est simpliciter verum, quod fundamentum fisci tenentis Nemauro debere tradi, vel relinqui brachio seculari sit in eius abiuratione. Sed bene verum est quod in illa iuncta tamen cum sententia Reuerendissimorum D.D. Iudicum, quae quidem sententia si bene legatur sola Nemauro condemnat. Sed dato, & nunquam concessio, quod iuramentum sit imprecatorium, ut ex eplo. asseritur, quod potius promissorium dici potest, & quod Nemauro non sit dominus membrorum suorum, & ideo alias non poterit se obligare ad poenas corporales, nonne Iudex cui spectat purgare provinciam malis hominibus, congruit, ff. de offi. praesid. potuit in sua sententia illum obligare? certe nemo dubitat: sed quod fortius, nonne statim, & ipso iure quod non perficit penitentiam canones ipsum relapsum iudicant? textus est si recte consideratur in c. literas. in fin. de praesumpt. Sed nonne posset dici, quod hoc propter atrocitatem criminis speciale esset in crimine haeresis?

Quod iuramentum imprecatorium obligat etiam ad poenas corporales hominem liberum, & maxime cum ex iusticia illa poena corporalis infligenda esset, secundum quod limitat regula d. l. liber homo. sum. Ang. in ver. Iuramentum quinto de obligatione. nu. 7. ver. Idem dic quod iuramentum

Promissorium potius quam imprecatorium.

mentum &c. Alias sequeretur, quod iuramentum de quo in c. ego Berengarius, esset superfluum, contra asseuerationem summi Pontificis in proprio decreto. Posset etiam forte tentari, quod Nemauro non esset liber homo cum carceri mancipatus esset, & per Reuerendissimorum DD. Iudicum sententiam ad perpetuos carceres damnatus, per quod damnato in metallum equiparatur, ut tenet Inno. in c. qualiter, & quando de accusat. prout refert Bar. in l. publicanorum. num. 10. ff. de publi. iudi. Et ideo ab illa regula exemptum, in hoc tamen ultimo non facio vim. Quod autem dicitur sententiam comminatoriam, hoc fateor, sed quod non debeat ex ista comminatione puniri, quia imprecatorie sit intelligenda, hoc negatur, cum ex ista comminatione obligetur taliter, quod non possit in casu contraventionis poenam comminatam auferre. Hoc conceditur, quod sit dubium quae sint istae poenae, quia iura cantant in d. c. ad abolendam, in d. c. accusatus. & in d. c. literas. Multo minus conceditur, quod probandum sit sumere corpus Christi illo modo quo impositum est Nemauro, inter poenitentias contra haeresim connumerari, quia ex se clarum est & manifestum, cum ex hoc possit cognosci utrum ambulet in tenebris, an in luce. Nec est bona consequentia, sumere corpus Christi eo modo & c. non connumeratur per Calder. inter poenitentias primi ordinis, ergo quia ex eplo non astringunt, sed declarant l. de damn. in fec. ibi Bar. de damn. in fec. c. si. Nec iuuari potest Nemauro per fictionem insaniam, quia dato quod aliqua signa in eo non sani capitis visa fuerint, hoc in eo ut in quolibet alio malo, & peruerso praesumendum esset, alio non docto, vel apparente, cum & longa interualla sanae mentis in eo videantur. Ex quo dicendum omni in casu esset, quod cum dicta insaniam in eo non sit perpetua, sed longis interuallis temporum illum saniores permittat, debeat temporibus defensionum sibi concessis, & semel & iterum, ac tertio prolongatis, docere in dictos errores incidisse temporibus, quibus insaniam vexabatur. l. Diuus. ff. de offi. praesid. quod cum non fuerit factum, & contrarium possit apparere, & appareant ex actis, vanum est proponere insaniam, quae illi prodesse non potest.

Nec verum est, quod d. c. ad abolendam, requirat solam promissionem satisfactionis, & simplex promissio sufficiat absque eo quod satisfaciatur, quia pessime dictum est, pace sua, cum verba debeant intelligi cum effectu. l. i. §. i. ff. quod quisque iuris. vbi Castren. Et ideo cum misterio usus est summus Pontifex illo verbo, satisfactionem congruam, propter quam cognosci debet, an recte sit penitens &c. d. c. literas. alias sequeretur, quod ita essent accepti qui poenitentiam peragerent, quam qui illam ommitterent, quod esset maximum absurdum, ideoque euitandum. l. nam absurdum. ff. de bo. lib. cum si. Et quod non sufficiat simplex promissio in illo textu, facit textus in eo. tit. in c. excommunicamus. 2. §. fin. ibi, ad agendum poenitentiam, & expressius in d. c. literas. in fin.

Multo

Promissio non sola sufficit.

Cōfessio qua
lificata adiū.
ta maleficio

Multo minus verum est, quod dictus Nemæus possit euitare dispositionem d. c. accusatus, §. ille quoque, quia conuersatus sit cum hæreticis, sed ex alia causa, vt in processu. Quia facilis est responsio, cum hæc qualitas quæ est adiuncta maleficio ad remouendum dolum, debuerat probari. Prohibitum enim est conuersari cum hæreticis. c. inter. de purga. cano. d. §. illos quoque. Ad remouendum igitur dolum debuerat probari per ipsum Nemæum qualitas illa. Nam curia per confessionem maleficij ad plenum informata est, vt in simili solet dici de eo qui fatetur occidisse hominem ad sui defensionem, qui habetur pro confesso, ac si simpliciter confessus esset, cum iuris præsumptio sit, quod dolo fecerit, vt per Bar. in l. Aurelius. §. Idem quælijt. ff. de libe. lega. Confessio enim qualificata probat contra confitentem, quando contra talem qualitatem militat præsumptio iuris. Socin. in l. i. num. 10. ff. de vulga. quod contra qualitatem dictam sit iuris præsumptio, textus est clarus in d. §. ille quoque. cap. accusatus.

Facies diuer-
sas, sed cau-
das colliga-
tas.

Quod autem dicitur pro confirmatione præmissorum, quod qui post abiurationem hæresum conuersatur cum hæreticis diuersæ sectæ, & opinionis, non dicitur relapsus, est contra textum in cap. excommunicamus. 1. & 2. de hære. vbi habetur, licet habeant facies diuersas, habent tamen caudas colligatas, & in vanitate conuenerunt in idipsum, & est textus in terminis in d. c. accusatus. §. cum vero: Quæ opinio sine dubio contra Nemæum procedit qui omnem hæresim abiurauit, vt in eius abiuratione habetur, vt tenet Gondif. de hære. q. 20. num. 6. Et ex his adhuc persisto pro sisco in eadem opinione, quod scilicet Nemæus sit brachio seculari tradendus, & præcipue ex conclusione facta per eius defensores, dum dicunt Nemæum ipsum dedisse de seipso vehementem suspicionem ipsum non penituisse, vel ad priora rediisse delicta, quæ suspicio vehemens habetur à lege pro probatione clarissima. d. c. accusatus. in prin. in d. §. ille quoque. Tradatur igitur brachio seculari quanto citius &c. Saluo tamen saniori rectius sentientis iudicio.

Sequitur supplicatio pro Nemæo Auiio.

Multum Reuerende Pater. Cum secundus iam agatur annus, quod Nemæus Auius in fortijs R. V. detinetur vt inobediens, & quod contra Reuerendissimorum DD. Card. generalium Inquisitorum mandata, & impositiones fecisse videatur, videns Nicolaus Auius filius coniuncta persona, & debitus miseri detenti patris defensor illum adhuc indefensum remanere, & qualemqualem errorem commiserit, id omne ex varijs humoribus, & expresso furore emanasse, poscit, vbi de prædictis clare non constat, plenas sumi informationes. Et quia suis iam & congruis locis, & tempore oblata per R. V. defensiones tam detenti furia, & insaniam, quam

quam supplicantis imperitia recusatæ fuerunt, propterea supplicat dictus Nicolaus, vt plenius & clarius de prædictis liqueat, ad nouas per R. V. se admitti defensiones, defendendi que licentiam in scriptis sibi dare, vt per idoneas personas se tueri queat, nec enim temporis penuria, aut aliena imperitia alterius innocentia est conculcanda, aut opprimenda æquitas quæ cum iusta sint, & pia haud quaquam à R. V. se obtenturum minime diffidit. cuius benignitati, & clementiæ plurimum se commendat. Prædictis annuit Inquisitor.

Dicta octo testium omni exceptione maiorum per quæ præfati Nemæi insania per infrascriptos I. V. Doctores satis probata est visa, breuitatis causa hic non posuimus, tantumque ipsorum doctorum vota subsequi iudicauimus expedire.

Videbatur omnino dicendum ex his, quæ pronuntur Nemæum Auium censerelapsam, & quia sic voluit, & iurauit vbi mandata non seruasset. ad c. Ad abolendam. de hæres. §. pri. vbi abiurata heresi, & satisfactione exhibita. Clem. si. in si. co. tit. ibi penituerit, & satisfactionem exhibuerit. Et relapsam esse eum qui penitentiam sibi iniunctam non seruauerit, dixerunt Mathesil. Zenzel. & Imol. in Cle. 3. de hære. in gl. Propagatur. Fred. de Senis. de hære. conf. 157. in si. quos refert, & sequitur Arelat. in tract. de her. q. 30. vbi allegat Calderin. in c. literas de præsumpt. quicquid dixerit Decius in conf. 136. col. 4. nu. 4. post Calder. conf. 2. tit. de hære. Verum quicquid sit de iure, quia in casu nostro ex defensionibus nuper factis, & testibus desuper examinatis, & actionibus ipsius quotidianis deprehenditur eum non habuisse, nec habere mentem integram, nec sanum Consilium, sed quandoque verbis, aliquando factis & verbis multipliciter delirare, & ab ipsomet discedens, & à constantia, & sana mente, iure dici potest phanaticus, & insanus, vt nauiget forte Anticyram, & indigeat elleboro (vt aiunt) & vultus eiusdem præ se fert stupidum hominem, & atrabilem laborantem, vt cuique qui non toruo oculo respiciat, innotescere potest, quæ omnia confirmare videntur conuersatio, & loquela eiusdem, videtur tenenda ista pars magis salutaris, & excusatur à pœna relapsus, & ab omni contumacia, & ab omni pœna, & in omnem euentum videtur cum eo misericorditer agendum huic naturæ morbo parcendo, & compatiendo, vt prudens Consilium Reuerendi D. Inquisitoris magis conuenire iudicabit, qui salutis suæ alijs opportunis remedijs consulere poterit, cui relinquendum censuimus.

Bernardinus Alberghetus Auditor. Et consil. Ducalis

EX testium attestationibus per nos visis, & maturè consideratis videtur Nemæus Auius atræ bilis morbo, quem melancolicum appellat, laborasse, affectumque esse, ita vt dilucida habuisse interualla

Hh at-

do, sed nec aliqua poena dignum, sed eadem tanquam mente capto per publicum nuncium in consuetis locis urbis uti furioso, ac minus sane mentis publicato à Reuerendo Domino Inquiretore assignandum esse curatorem, sine quo neque bona aliqua alienare, nec aliquid quod in sui vel filiorum suorum præiudicium sit, audeat, vel possit facere.

Frater Umberto Placen. Inquiretor
Papiensis.

CASVS TALIS.

Margarita humilioris conditionis, ac infimæ plebis mulier, die quadam Sabbati dum ex agro, ubi seminatos fasilos ne à columbis vorarentur custodiebat, in ciuitatem reuertitur, à quadam quam in via reperit albis induta muliere vocata, mandatum accepit, ut Placentiam ingressa, statim populo diceret, ne Iesu Christi eius filij nomen blasphemaretur primum, moxque dies Sabbati cum ieiunio, & à meridie retro sine opere feruili ab omnibus solemnizaretur. De visione territa domû suam reuertitur, ac quam suppressam ad illam horam tenuerat, rem sibi vicinæ mulieri in agrum secum eunti tantum die altera Margarita aperit. Die tertia dum in dictum agrum ad opus redit Margarita, eo in quo prius illam aspexerat loco albis indutam mulierem iterum videt, à qua vocata, & quod mandatis eius non fecisset satis reprehensa cum fuisset, respondit, Domina non credent mihi, tum illa, faciam ut credant. fedecas, inquit, qua renitente, replicauit illa, fedecas, & dum hæc sedisset, addidit illa, nunc surge, statimque disparuit. Tû Margarita pedum grauedine impedita surgere cum non valeret, clamare coepit. O Domina, adiuua me. Adiuua me (quæso) ne hac nocte (ora siquidem tardiuscula erat) hoc in loco sola relinquare. Sicque dum voces querulas emitteret, affuerunt qui in vicino prato fœnâ curabant rustici, reque intellecta illâ iumento impositâ in urbem ad ipsius mulieris domum reducunt. Quæ tribus diebus continuis lecto decumbens immobilis pene se habebat. Die quarta melius se habere cepit. Sexta die ab Episcopo, qui hæc audierat accita, suis pedibus (paruo tamen dextrâ subeunte bacillo) ad illam perrexit. Interim rei fama tractu plebei, ac rustici ad locum concurrunt, munuscula que offerentes, ac veris falsa miscentes, tam urbem quam agrum rumoribus implent. Quæritur ergo.

Primo, an talis visio à bono sit, vel à malo spiritu.

Secundo, an tali concursu populi, quæ vociferantur miracula vere acciderint.

Quo ad primum dicitur, quod visio hæc à bono spiritu videtur esse, quia conformis diuinæ scripturæ fuit, scriptum est enim in libro psalmodiorum. *Diuertere à malo, & fac bonum.* Hoc idem præcepit qui mulierem

ap-

apparuisse dicitur spiritus dicens, Non blasphemet filij mei nomen, & ieiunent homines die Sabbati. Cum igitur dictis Spiritus sancti hæc sint conformia, videntur non posse nisi à bono spiritu procedere.

In contrarium est dictum Ambrosij super Lucam. *Perturbamur, & à domino alienamur affectu* (inquit Ambrosius) quando restringimur aliquis superioris potestatis occursum. Quod quidem contingit non in visione corporali solum, sed etiam in visione imaginaria, ait Diuus Thom. in tertia parte. q. 30. ar. 3. alleg. Gen. 15. cum sol occubuisse, sopor irruit super Abraham, & horror magnus, & tenebrosus inuasit eum. cum tamen talis visio esset imaginaria. De visione autem corporali spirituum patet in visione Zachariæ, & Beatæ Virginis, Lucæ primo, quia uterque turbationem passus est in principio apparitionis. Et hæc est differentia (inquit D. Tho. ubi supra) si enim post timorem successerit gaudium, à domino venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ præsentis maiestatis est indicium: si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. Et cum terror qui in principio visionis huius mulierculæ non modo perseverauerit, sed etiam acceperit augmentum, pro ut ab examinatis testibus habuimus, dictam mulierem totam trementem, ac vix sui compotem à rusticis illis fuisse inuentam accepimus, quapropter necesse esse dicimus visionem hanc à malo, & non à bono spiritu fuisse causatam.

Præterea, serpentis antiqui moris est, & semper fuit, quo mortales & simplices maxime facilius decipiat, a se persuasam malum aliquibus operire bonis. Nam ut prioris legis sacerdotes sub religionis velamine in duxerat oues, boues, & columbas in templo Dei habere venales, & sic mulierculæ huic sub sacris ieiunandi, & à blasphemia abstinendi operibus, quæ Spiritui sancto, & sacrosanctis Ecclesiæ catholicæ, & orthodoxæ præceptis contradicit, Sabbati solemnitas proponit, ac præcipit obseruanda. Præcipit enim sacrosancta Rom. catholica, & orthodoxa Ecclesia in c. peruenit. de cons. dist. 3. ne iudaizare videamur, diem Sabbati omnino non coli, neque ab omni opere nos custodiri, appellans huiusmodi obseruatores Antichristi prædicatores.

Sacrosancta synodus Laodicen. in canon. 29. dicit. Non oportet Christianos iudaizare, & in Sabbato vacare, sed operare eos in eadem die, Dominicam præponendo eidem diei, si hoc eis placet vacent tanquam Christiani. Hoc Concilium non particulare, ut nonnulli actorum ecclesiasticorum expertes dicere audent, verum vniuersale, & à Liberio Papa congregatum, & approbatum docet eiusdem Pontificis epistola.

Quod autem nec pie, nec sancte hora nona interpretari possit (ut aliqui dicunt) illa quam nos vigesimam primam dicimus, tertiâ videlicet post meridiem horam, sic patet. Quia spiritus ille, qui mulieri loquutus est, vel voluit intelligi à dicta muliere, vel non. Si primum, verba illa

Hh 3 de-

Occursus boni spiritus terret.

Gaudium post timorem.

Bonitate operata hostis malignitia.

Dies sabbati coli non debet.

Nona hora quæ.

debent intelligi secundum communem modum intelligendi dictæ mulieris, & quia hora nona secundum modum intelligendi præfata mulieris est hora meridiana, talis vehementissime præsumitur malus, utpote qui voluit dictam mulierem ad iudaizandum inducere. Si autem noluit intelligi, sed delphice, loqui patet illum esse pessimum. Quod autem ex aliqua Beatæ Genitricis, vel alicuius Sanctorum deuotione quis abstinere velit ab opere in toto, vel in parte ipsius diei Sabbati, nec laudare, nec vituperare audeamus: introducere autem huiusmodi solemnitatem in populo maxime talis visionis, seu potius illusionis occasione, inconsulto Rom. Pont. iniquum arbitramur. Et hæc de visione sufficiant. Sequitur de miraculis.

Miraculum quid.

Tripliciter sumitur.

Miraculi prima diffinitio.

Antiquorum ignorantia idolatriæ causa

Et primo quid sit miraculum. Nota secundum Aristotefem, quod quia omne multiplex prius est diuidendum, quam diffiniendum, in re de qua loqui intendimus à diuisione principium sumemus.

Miraculum siquidem tripliciter diuidendum arbitramur, videlicet in nominis significationem, in communem hominum æstimationem, & in solidam rei veritatem. Et primo secundum eius dictionis significationem miraculum à verbo miror miraris cum descendat, prius eius verbi aperta significatione, quod nominis miraculi nobis veritas patebit. Miror siquidem teste Virgilio est idem quod de re aliqua tanquam noua obstupescio, Artificumque manus inter se operumque laborem miramur, ait idem Virgilius. Anci. Et mirari est cum voluptate intueri, iuxta illud Georg. 2. Si quis olympicæ miratur præmia pugnae. Mirari etiam est nescire. Plautus, Ne quis miretur quis sum, paucis eloquar. Et Terentius in Andria, Miror unde fit, quia (ut Donatus ait) admiratio ab ignorantia procedit & Aristoteles propter admirari ceperunt homines Philosophari. taliter quod miraculum hoc modo sumptum, dici potest admirationis signum, videlicet alicuius noui effectus citra causæ notitiam intenta consideratio, nec desunt huius generis miracula. Et hæc de prima miraculi significatione dicta sufficiant.

De secunda autem dicturi, notanda quædam præmittemus, quæ sunt ut infra. Primum erit, quod effectum omnium aliquid ab illa, qui Deus dicitur, causâ prima, aliquid à secunda, quæ natura creata dicitur à Theologis, produci possunt. Et inter hos qui à nobiliori causâ & raro, imo rarissime produci videntur, cum maiori admiratione à nobis perpenduntur, licet improprie miraculi vocabulo digna reputentur, quia à nobis incognita causâ facta noscuntur. Sicut apud rusticos Excellentissimorum medicorum subitanæ curationes miracula videntur. Propter hoc ab ignaris, & causarum nescijs antiquioribus Exculapius Deus reputatus, & pro Deo habitus fuit. Sic Saturnum, sic Apolinem, sic Mineruam, & multos alios inter Deos connumeravit antiquorum ignorantia.

Et si præclara mortalium facinora miracula dicta fuere, quanto magis spirituum, qui nature sunt excellentioris, rarissimæ, & maxima admiratione

tionem dignæ operationes miracula, licet improprie, sunt dicenda? Num dignus admiratione Pamphilus ille Phereus, de quo Valerius ait, quod inter eos qui in acie ceciderant decem dies iacuerat, biduoque postquam inde sublatus fuerat rogo impositus reuixerit? Et Vespasianus in Alexandria Ægypti duo hæc fecisse legitur, videlicet. Quidam oculorum tabe notus ad genua eius aduoluitur remedia sanitatis exposcens, Serapidisque monitu precabatur, ut genas, & oculorum orbis excremento oris dignaretur respergere. Alter manu æger eodem Deo auctore, ut pede ac vestigio eius calcaretur orabat. Diu conatus Vespasianus tandem præcibus satisfecit, statimque est conuersa ad usum manus, & cæco lux est reddita.

Miracula improprie.

Pamphilus Phereus.

Serapidis miracula.

Tucia Vestalis ad suæ pudicitie confirmationem aqua plenum à Tibere ad forum usque cribrum portauit.

Tucia Vestalis Romana.

Valerius cum gallo pugnavit coruum in capite habuit, qui rostro, vnguis, & alis, galli oculos, & ora petit, donec gallum ipsum obruncat. Delphinus Augusti se cuidam puero præbebat, quem per æquora incolumen portabat, quo extincto defecit & ipse. Nec desunt quæ ab inhabitantibus simulachra spiritibus nequam realiter facta, & apud seniores prioris temporis tanquam vera dicebantur miracula, licet absolute, ac simpliciter miracula essent minime. Sed ad horum clariorem notitiam ex Theologorum doctrinis est notandum, quod & si corporalis materia spiritibus est bonis ad nutum obedire repugnet, ita quod propria virtute non possint transmutare materiam ipsam de forma in formam, possunt tamen adhibere quædam semina, quæ in elementis mundi inveniuntur ad aliquos effectus complendos, ut Diuus Augustinus dicit in tertio de Tri. Dei, dicendum est, quod omnes transmutationes corporalium rerum quæ possunt fieri per aliquas virtutes naturales, ad quas pertinent prædicta semina, possunt fieri etiam per operationem spirituum huiusmodi seminibus adhibitis, ut est productio ranarum, murium, & id genus animalium imperfectorum: secus autem de animalibus perfectis. Similiter & curationes quæ possunt fieri via naturali, etsi longiori tempore, per huiusmodi spirituum operationes possunt brevissimo temporis spacio dictis naturalibus remedijs secrete, latenterque adhibitis optime perfici, nec erunt, etsi à nobis videantur vera miracula. Et hæc de secundo. Miraculum igitur erit res insolita supra naturam, quæ creata dicitur operata. Ut ergo aliquid miraculum vere dici possit, duo oportet concurrere, quod videlicet sit supra naturæ potentiam, & quod non sit ex communi consuetudine, & si alterum defuerit, miraculum dici non poterit. Nam & si creatio animæ rationalis vim naturæ excedat, quia tamen res insolita non est, cum Deus omnipotens indies nouas creet animas, miraculo non attribuitur. Et si cum digitis septem, vel octo in singula manu homo quispiam nascatur, id non diceretur miraculum, quia, etsi quid sit insolitum, quia tamen à

Valerius Coruinus.

Delphinus Augusti.

Semina in elementis.

Ranarum productio.

Miraculi vera diffinitio.

naturalibus causis id potest procedere, vim non excedit naturæ. Si ergo & insolita, & vim naturæ creatæ res sit excedens, illa miraculo est merito attribuenda. Huiusmodi autem quam multa fuerint, sacræ vtriusque testamenti paginæ testantur. Ex antiquioribus satis est ad memoriam reuocare, post rerum omnium creationem, post totius orbis inundationem, ac subuersionem, quæ in Ægypto per manum Moyfi Deus optimus maximus dignatus est operari in sacri codicis secundo volumine luce clariora habentur. Nam pro liberatione populi Pharaonē adire iussus idem Moyfes, ne sibi crederetur timens, media excusatione legationem contempfit, ideoque verissima prodigia, ac stupendissima perficendi miracula gratiâ à Deo obtinuit. Et Christus Dominus veteris legis veram aperiens intelligentiam, pacisquæ & gratiæ nunciatus Euangelium, euidentissimis miraculis suam confirmavit doctrinam, dicendo. Si verbis non vultis credere, operibus credite. Doctrina enim ad vitam æternam ordinata, quæ argumentis, vel scripturæ sacræ dictis nequit confirmari, per euidentissimas miraculorum operationes debet consolidari. Propter hoc Apostoli domini post eius ascensionem confortati virtute ex alto, profecti prædicauerunt vbiq; ipso domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Signis (inquam) non ficticijs, sed veracibus, & omnis creatæ naturæ vim & potentiam superantibus. Patet igitur quid nominis, quid æstimationis, & quid veritatis habeat miraculum.

De curationibus autem falsis per impostores diuulgatis, ac pro miraculis à multis assertis, & creditis, aliquantulum per nos examinatis, & si per iam dicta pateat veritas, de omnibus tamen quod mendacia sint, & imposturæ efficacissime præsumimus, & maxime de cœco illo nobis adducto, ac quo melius oculo videret interrogato, quia sinistro parum, à dextro nihil, alteri idem è contrario respondit.

De alijs autem si qui hactenus inuenti sunt, dicimus, quod & si mortalium sit fallax testimonium, huiusmodi curationes (sicut iam diximus) fieri possunt à natura creatâ, & in fraudem simplicium, ac confirmatione erroris, vt patet per historias antiquioris tēporis superius allegatas, haud negantes tamen curationes aliquas posse causari ex fide, quam ipsi curati asserti dicunt se semper habuisse ad Beatissimâ Dei Genitricem. sed hoc subtilius alijs inuestigandum.

Sacellum autem eo in loco sedandi populi causa erigere, cū suspectam ipsam habeamus apparitionem, vel potius delusionem, & populus docendus sit, & non sequendus, inconsulto Rom. Pontifice nullo modo assentimus.

Frater Vmbertus Placentin. Inqui.

FINIS CASVVM.

DECRETA

Miracula vera ex sacris libris.

489

DECRETA IN DIVERSIS CONGREGATIONIBVS SANCTISSIMI OFFICII ROMÆ FACTA.

*Quod Protugenses, seu Lusitani Portugaliâ, seu Lusitaniam habitantes, & inde in Italiam venientes, si reperiuntur iudaizare, condemnentur tanquam apostata à fide
Die vltima Aprilis 1566.*

IN congregatione coram Sanctissimo Domino nostro, & Reuerendissimis Dominis Cardinalibus Inquisitoribus generalibus, Sanctissimus Dominus Noster Paulus Papa Quartus mandauit, statuit, & ordinauit, quod constituto legitime quoscunq; Portugenses, seu Lusitanos in Portugalia, seu Lusitania permanisse, & inde discessisse, & in Italiam venisse, vbi reperiuntur esse Iudei, siue iudaizare, condemnentur tanquam Apostata à fide, prout de iure similes apostatae condemnari & puniri debent. Non obstante quod fuerint expositi torturæ seu tormentis, quæ sustinendo negauerint se fuisse Baptizatos, vel christianè vixisse, aut Christiana opera egisse, vel sacramenta Ecclesiastica percepisse. Cum iam pro liquido & clare à sancta Sede compertum sit, & habeatur à sexaginta annis vel circa, quod nullus Hebræus toleratus fuerit habitare in Lusitania, seu Portugalia, nisi fuerint baptizati, & vixerint christianè, & ita seruari mandauit, statuit, & ordinauit.

Lusitani Iudaizantes.

Quod hæreticorum beneficia vacent à die commissi criminis. Die 18. Iunij. 1566.

IN congregatione facta coram præfato Sanctissimo Domino, & Reuerendissimis Cardinalibus Inquisitoribus Generalibus, idem Sanctissimus Dominus noster qui supra, considerans, quod hæreticorum beneficia à die commissi criminis hærescos vacent, & quod multi hæretici id scientes, & in suis hæresibus manentes, vt eos quos optant successores habeant, in fauorem aliorum resignant, vt saltè per clausulas generales, quæ in ipsis resignationibus de stylo ponuntur, ius aliquod in beneficijs huiusmodi acquirant, ijs prouidere volens, statuit & decreuit, quod ex prædictis resignationibus nullum ius etiam per dictas clausulas ipsis resignatorijs acquiratur, immo beneficia huiusmodi hæreticorum à die

Beneficia hæreticorum quando vacent.

com-

commisſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſue ſanctitatis reſeruauit, ita vt ſi non fiat mentio de huiusmodi crimine per illum commiſſo, etiam diſpoſitiones per ipſum Sanctiſſimum Dominum factę nullius ſint roboris vel momenti. Quę omnia extendi voluit etiam ad præteritas reſignationes, quę tempore commiſſi criminis, hæreſeos, vel citationis hæreticis factę ſuum plenarium effectum fortitæ non fuerint.

Contra inſtitutiones nouas Religiones

Die 16. Iulij. 1555.

PRælibatus Sanctiſſimus D. N. ratificauit capturam Io. Franciſci Raymond Mutinę. congregationis Sancti Pauli, & Barnabę Ciuitatis Mediolani, & commiſit Reuerendiſſimis Dominis Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus, ſiue Reuerendo Domino Commiſſario facultatem procedendi, ſeu procedi faciendi in futurũ cõtra quaſcunq; perſonas volentes inſtituere, ſeu inſtituẽces nouã Religionẽ cuiuſcunq; ſtatus, gradus, & cõditionis exiſtant, & de contentis in titulo ſeu titulis de Religioſis domibus, & de conſtituentibus nouam Religionem, monaſteria, vel alia quacunq; loca pia, quõd poſſint dicti Reuerendiſſimi Cardinales, ſeu dictus Reuerendus Commiſſarius ea reuidere & corrigere, ac omnia alia & ſingula in præmiſſis facere, quę eis reſpectiue videbuntur iuri conſona.

Pro votantibus in ſancto Officio

Die 29. Aprilis 1557.

A Præfato Sanctiſſimo Domino decretum inuenimus, vt infra. Cum in congregationibus quę in cauſa hæreſis, ita domino diſponente, coram nobis ſunt, interuenire pro maiori parte ſoleant nonnulli clerici tam ſeculares quàm regulares in ſacris, & ſacerdotio, ac in Episcopali, & Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate forſan conſtituti, ac deinceps interuenire poterunt, ac etiam nonnulli ex venerabiliſſis fratribus noſtris S. Ro. E. Cardinales nobiſcum in iudicando aſſiſtant, & ſæpenumero contingit, vt per diſcurſum caſuum contingentia etiam ad caſus non minus forſan enormes, ac etiam minus enormes, quàm hæreſim ſapientes in eiſdem congregationibus tam præteritis quàm futuris, ijdem clerici, & in ſacris, & ſacerdotio, ac Episcopali, Archiepiscopali, vel alia maiori dignitate conſtituti, ac ijdem venerabiles fratres noſtri S. Ro. Eccleſiæ Cardinales votum ſeu ſententiam eorum, ex qua mutilatio membri, ſeu ſanguinis effuſio etiam ad mortem naturalem ſecuta fuerit, ſeu in poſterum ſequetur, dixerint, ſeu etiam dicere parati exiſtunt. Nos ſecuritati ac tranquillitati eorum mentis, & conſcientiæ occurrere volentes, vt ijdem clerici etiam in ſacris, & ſacerdotio, ac quacunq; dignitate
etiam

etiam Episcopali, Archiepiscopali, vel quacunq; maiori præditi, etiam venerabiles fratres noſtri Cardinales, qui in iudicando nobis aſſiſtunt, non ſolum in cauſis hæreſeos, ſed etiam in quacunq; cauſa criminali, quę in dictis congregationibus coram nobis tractata fuerit, & tractabitur, votum & ſententiam eorum non ſolum quo ad quæſtiones, & torturam, ipſis reis pro delictis quibus pro tempore inquiſiti, accuſati, ſeu denunciati fuerint, ſed etiam ad condignam pœnam, & multam etiam vſque ad mutilationem, ſeu ſanguinis effuſionem, ac vſque ad mortem naturalem incluſiue abſque alicuius cenſuræ vel irregularitatis incurſu, dicere, & eiſdem congregationibus intereſſe, & immiſceri poſſint, licentiam & facultatem concedimus, ac quoad præterita ſi aliquam forſan irregularitatem incurriſſent, cum omnibus prædictis diſpenſamus, non obſtantibus conſtitutionibus &c.

Idem confirmauit S. D. N. Pius. Papa Quintus, extendi q; voluit ad omnes Inquiſitores, eorumq; vicarios, commiſſarios, & conſultores.

Contra ſine ordinibus celebrantes.

Die 20. Maij. 1557.

PRælibatus Sanctiſſimus D. N. ſtatuit & decreuit, quõd quicunq; non habens ſacerdotium, & ordinem preſbyteratus auſus fuerit miſſam celebrare, abſque aliqua diſputatione, tradatur curiæ ſeculari puniendus.

Ne ordinarij conferant beneficia propter hæreſim vacantia. Die 29. Septembris. 1558.

Sanctiſſimus D. N. qui ſupra in congregatione ſancti Officij mandauit omnibus ordinarijs, & quibuſcunq; alijs, ne ſe intromittant in conferendis beneficijs vacantibus, vel vacaturis propter hæreſim, ſed illorum collationem ſibi, ſuisq; ſucceſſoribus reſeruauit. Ad idem facit quõd ſequitur.

Sanctiſſimus D. N. Pius Papa Quintus conſiderans beneficia hæreticorum à die commiſſi criminis eo ipſo vacare, & multi hæretici id ſcientes & in ſuis hæreſibus manentes, vt eos quos optant ſucceſſores habeant in fauorem aliorum reſignant, vt ſaltem per clauſulas generales, quę in ipſis reſignationibus de ſtylo ponuntur, ius aliquod in beneficijs huiusmodi acquirant, ijs prouidẽre volens, ſtatuit & decreuit, quõd ex prædictis reſignationibus nullum ius etiam per dictas clauſulas ipſis reſignarijs acquiratur, imo beneficia huiusmodi hæreticorum à die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſue ſanctitatis ſuorumq; ſucceſſorum reſeruauit. Ita vt ſi non fiat mentio de huiusmodi crimine per
illum

illum commisso, etiam dispositiones per suam sanctitatem factæ, sint nullius roboris vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas resignationes quæ tempore commissi criminis hæreseos, vel citationis ipsis hæreticis factæ suum plenarium effectum sortite non fuerint.

*Contra abutentes Sacramentis. Die
17. Februarij 1559.*

Sanctissimus D.N. Paulus Papa Quartus in congregatione sancti Officij commisit, quod omnes qui audierunt confessiones non existentes in sacris, & celebrantes missas, non existentes etiam in sacris, & abusi sunt sacratissimo altaris Sacramento, tradi debeant brachio seculari.

Die 2. Septembris. 1562.

Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales decreuerunt, quod per quacunq; gratiam factam vel fiendam quibusvis aliis hæreticis, nõ intendunt eos restituere vt possint confessiones aliquorũ seculariũ audire.

Idem confirmatũ fuisse reperitur in actis sancti Officij sub die quinta-decima Nouemb. 1565. cum additione seu declaratione, quod illi qui abiurarunt alias secrete vel publice, aut aliis quomodocunq;, non admittantur ad audientiam confessionum secularium.

*Testium nomina publicari non debent.
Die 14. Maij. 1566.*

Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales in congregatione ordinaria decreuerunt dari debere nuda testiũ dicta, prout eousq; obseruatũ fuit, absq; nominum publicatione, aliarumq; circumstantiarum propter quas posset deueniri ad ipsorum testiũ notitiam. Et quo ad responsiones testiũ super rei interrogatorijs pariter decreuerunt non esse dandas, si ex illarum publicatione deueniretur in notitiam, qui nam fuerint testes ipsi.

Regulares recurrentes ad sanctum Officium vt in eo testimonium perhibeant, non grauentur à suis superioribus. Die 17. Augusti 1567.

Sanctissimus D.N. Pius Papa Quintus in generali congregatione sancti Officij, consulens libertati ipsius sancti Officij, & indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo testimonium perhibentium statuit & decreuit, vt regulares quorumuis etiam mendicantium ordinum persone, quæ
pro

pro tempore ad officium sanctæ Inquisitionis pro quocunq; negotio recurrerint seu confugerint, vel in eo testimonium perhibuerint veritatis, aut alias quomodolibet deposuerint, nequaquam à suis superioribus per quinquennium continuum à die recursum, seu depositionis huiusmodi molestari, vel ex quacunque causa vel excessibus præteritis personarum illarum, & de debitis propterea pœnis seu pœnitentijs eisdem imponendis, nisi ipsi Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clare notificatum, & ab ipsis Cardinalibus desuper responsum fuerit.

De torquendis reis pro finali veritate habenda, & super complicibus. Die 28. Iulij. 1569.

Inhærendo decretis alia per se. record. Paulum Papam Quartum Sanctissimus D.N. Pius Papa Quintus decreuit omnes & quoscunq; reos conuictos & confessos de hæresi pro vltiori veritate habenda, & super complicibus, fore torquendos arbitrio dominorum Iudicum.

FINIS DECRETORUM.

Qui Reuerendus Dominus Inquisitor attenta contumacia ipsius N. declarauit, & declarat præfatum N. incidisse in omnes, & singulas pœnas contentas in supradicto præcepto, &c. mandando &c.

Alio modo.

Die tali, mensis talis.

Per magnificum N. procuratorem fiscalem sanctissimæ Inquisitionis in termino assignato N. ad se præsentandum, & comparandum, & dicendum & ostendendum quare declarari non debeat excommunicatus, & incidisse in omnes, & singulas pœnas à iure, & sacris canonibus contra huiusmodi excommunicatos iniunctas, & taxatas, & ad alias pœnas de quibus, & prout in præcepto eidem N. transmissio, & in actis continetur, accusata fuit ipsius N. nõ comparentis contumacia, & requisitum in eo infesti, & fieri, & declarari prout in eo alias protestatus est contra præfatum Reuerendum Dominum Inquisitorem de recusatione, & pœnis iuris, & de reclamando &c.

Qui Reuerendus Dominus Inquisitor &c.

Forma comparitionis spontaneæ.

Die tali, mensis talis.

N Filius N. de tali loco, talis diœcesis comparuit coram Reuerendo domino N. Inquisitore N. sedente in sede &c. ad effectum eidem exponendi, & significandi omnes, & quoscunque errores, in quibus hactenus incurrit, ab eo etiam suscipiendi quamcunque salutarem pœnitentiam, quam, & si quam eidem imponere, & iniungere voluerit, offerens etiam ex abundanti, & alias, & prout melius promittere, & fideiubere potest, de non recedendo à loco quem præfatus dominus Inquisitor eidem assignabit, & deputabit, nec ab eo fugam facere, & alia faciendo prout præfato domino Inquisitori videbitur & placuerit, protestando &c.

Qui Reuerendus Dominus Inquisitor visis, & auditis prædictis, & visa dicta comparitione spontanea, & constitutione per dictum N. & eius requisitione, attendens, & considerans, quod sancta mater Ecclesia ad se redeuntes gremium non claudit, præfatum comparitionem admisit, ordinuitque, & ordinat dictum N. præsentem, quod non recedat à tali loco, in quo quidem loco ipsi N. præsentem assignauit, & assignat pro carcere eidem talem cameram positam in tali. promittente ipso N. de non recedendo, nec fugam faciendo ab ea, & non loquendo cum aliquibus personis absque speciali licentia ipsius Reuerendi Domini Inquisitoris, & hoc sub pœna scutorum N. sanctissimæ Inquisitioni applicandorum, & præfata omnia omni meliori modo &c. præfate dicto N. præfata acceptante, & promittente

promittente præfato Reuerendo Domino Inquisitori, &c. & pro eo promittente & fideiubente Domino N.

Deinde fiat instrumentum per Notarium, pro fideiussione. Et si prout non potest remanere fideiussor, promittat præsentare illum totiens quotiens ipsi Domino Inquisitori placuerit, & ab eo fuerit requisitus, sub taxata pœna.

Forma denunciationis alicuius quem suspectum habet de hæresi.

Die tali, talis mensis, talis anni N. filius N. talis loci, talis diœcesis comparuit coram Reuerendo Domino Inquisitore sedente pro tribunali in camera suæ solitæ audientiæ, & residentiæ, deposuitque vt infra, dicens. *Padre Inquisitore ho veduto & c. ho udito. &c.* Interrogatus vbi, quando, & quibus præsentibus, respondit, &c. Et dato eidem, atque ab eodem accepto iuramento interrogatus, si quæ dixit atque deposuit vera sint, & an amore, vel odio alicuius dixerit, & deposuerit, Respondit quod non.

Acta sunt hæc die, & anno quibus supra.

Deinde subscribat denunciatus.

Alia forma denunciationis.

Die tali, talis mensis.

In præsentia mei notarij, & testium infracriptorum N. filius N. de tali loco, talis diœcesis, talis ætatis, & staturæ comparuit personaliter coram Reuerendo Domino Inquisitore sedente pro tribunali in camera suæ solitæ audientiæ, & residentiæ, & denunciavit eidem Domino Inquisitori, quod N. de tali loco, talis diœcesis asseruit, dixit, vel fecit talia, & talia contra fidem catholicam (ponantur singula) Quo facto, & collato ipsi denunciati iuramento de veritate dicenda interrogatus, respondit. Et primo vnde sciat, vel nouerit prædicta, à quo, vel quibus, & quibus præsentibus, vbi, quo die, & cuius mensis.

Vltimo interrogatus si amore, vel odio prædicta denūciauit, Respondit. Tandem ei imponatur, vt omnia sub secreto seruet. Post sequatur.

Acta sunt hæc in tali loco, die, & anno, quibus supra.

Forma affixionis literarum.

Die tali, talis mensis.

Reuerendus Dominus Inquisitor commisit, imposuit, & in mandatis dedit, & dat N. currerio communis, vel nuncio sancti Officij præsentem, & acceptanti, quatenus ex sui parte, & mandato vadat, portet, & affigat,

affigat, & affixas dimittat similes copias infrascriptarū literarum publicatarum in valuis Ecclesiæ cathedralis, & in omnibus locis consuetis, tenoris huiusmodi.

Forma relationis curverij.

Die tali, talis mensis.

N Currerius iens, & rediens retulit hodie præfato Reuerendo Domino Inquisitori, & mihi notario publicæ personæ stipulanti, se hodie portasse, & affixisse, ac affixas dimisisse similes copias præfatarum literarum in foro, & in valuis Ecclesiæ cathedralis, & talis, & talis loci, ubi solent similes copias affigi, & dimitti, & hoc ex officio.

Forma examinandi testes iuratos.

Die tali, talis mensis, & anni.

N Filius N. de tali loco, talis diœcesis testis citatus, productus, & requisitus ad petitionem, & instantiam N. vel citatus à Reuerendo Domino Inquisitore causa, & occasione perhibendi testimonium veritatis super causa, & quæstione N. detenti, vel accusati, seu delati apud præfatum Dominum Inquisitorem, delato prius ipsi testi solenniter iuramento per præfatum Dominum Inquisitorem de veritate dicenda super tota ipsa causa, remotis timore, amore, & omni humana gratia, iuravit, & iurat, tactis corporaliter scripturis in manibus præfati Domini Inquisitoris, dicere veritatem de his quæ nouerit, & interrogatus fuerit super causa antedicta. Et primum interrogatus, si &c.

Forma sententiæ interlocutoria ad supponendum aliquam quæstionibus, seu tormentis.

N Os N. Inquisitor in N. à sancta Sede Apostolica specialiter delegatus, attendentes meritis processus facti per nos contra te N. diligenter examinatis, quod tu es varius in tuis confessionibus, vel quia minus plene indicia euacuasti, ea propter ut veritas ab ore tuo clarius habeatur, & ne deinceps aures Iudicum offendas, interloquendo declaramus, & iudicamus, & sententiamus, hodie tali hora te supponendum quæstionibus, & tormentis, & hoc habito consilio in iure, & sacra Theologia peritorum, & assensu Reuerendissimi Episcopi, vel eius Vicarij.

Et quia iterari non possunt tormenta, sed continuari, si reus nõ fateatur, cum Iudex illum deponi iusserit, subiungat animo continuandi vsq; ad claram veritatem habitam &c.

Forma

Forma processus formandi.

IN nomine dñi amen. Anno ab incarnatione Domini &c. Die tali mensis talis, per præceptum accitus, vel per ministros sancti Officij captus, vel sponte oblatus N. filius N. de tali loco, talis diœcesis, & constitutus coram Reuerendo Domino N. Inquisitore N. pro tribunali sedente in camera suæ solitæ audientiæ, & residentiæ: vel qui ad instantiam, vel de commissione præfati Domini Inquisitoris, die tali per illos de familia baricelli tali hora fuit captus in tali loco, talis diœcesis, & successiue ductus in carceribus præfate sanctissimæ Inquisitionis, & eidem delato iuramento de veritate dicendo, de & super omnibus de quibus interrogatus fuerit, & eo præstito manibus corporaliter tactis scripturis in manibus præfati Reuerendi Domini Inquisitoris, vel Vicarij, qui ipsum de huiusmodi iuramenti importantia admonuit, & certificauit, interrogatus respondit, vt infra.

Et primo interrogatus, si scit causam suæ capturæ, seu detentionis, vel citationis, Respondit. Interrogatus. Respondit. Interrogatus. Respondit.

Qui Reuerendus Dominus Inquisitor visis, & auditis præfati N. responsionibus, pro nunc distulit prosecutionem præsentis examinis, & dictum constitutum consignauit N. custodi carcerum præsentem, vt eum duceret ad locum ei deputatum animo prosequendi. &c.

Acta fuerunt præfata omnia N. in præsentia N. & N. testium, &c.

Die tali &c.

Constitutus coram Reuerendo Domino Inquisitore qui supra N. qui supra, detentus vt supra, & eidem delato iuramento, vt supra, interrogatus, respondit vt infra.

Et primo interrogatus &c. Respondit. &c.

Volens autem præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor omnino deuenire ad executionem pro eruenda veritate à præfato N. & in executionem consiliorum reuerendorum Theologorum, & magnificorum in canonico, & ciuili iure peritorum, etiam Reuerendissimi Episcopi, vel Vicarij participata auctoritate, de quibus omnibus apparet in actis scriptis per me notarium, dicto N. custodi carcerum iussit præfatum N. de carcere educere, atque ad N. locum in quo præfati Officij detenti torqueri solent, & quæstionari, præmissa protestatione de eo non torquendo circa ea quæ confessus est, & conuictus, sed solum super negotijs, quæ pro saluis haberi vult, & intendit omni meliori modo &c. Et delato eidem N. de veritate dicenda de & super omnibus de quibus interrogatus fuerit, & per eum præstito iuramento, interrogatus respondet, *Signor non.* & cum semel & iterum monitus, vt veritatem fateretur, & semper

Ii 2 in

in negatiua perfisteret, præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor N. ministro iussit præfatum N. ligare, & ad funem leuare &c. vel N. ministro iussit quatenus attenta relatione medicorum, & de qua in actis, quod ad eculeum, siue ad funem leuari non possit, quatenus inter digitos vtriusq; manus eideligna ponat, & ipsos digitos cordula stringat, vel igni, vel, vel. Qui quidē N. cū ligatus torqueretur clamare cepit, *Io son morto, oime, oime.* (Scribantur singula verba ipsius torti, nec calamo parcat notarius) & cū præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor videret ipsum N. in negatiua perfistere, iussit ipsum altius eleuari, vel arctius torqueri, & cum &c. scribantur singuli actus.

Tandem cum præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor videret ipsum N. constitutum perseverare negando, nec aliud ab eo haberi posse, ipsum soluere, & slligare fecit, animo tamen & intentione continuandi ipsa tormenta, & in ipsis vsque ad claram veritatē perseverandi, monens ipsum constitutum pro die &c. ad continuandum in tormentis examen huiusmodi, & hoc ipso constituto præfente, audiente, & intelligente, & præfata omnia omni meliori modo &c.

Acta fuerunt &c. Ponantur nomina testium & ministrorum. Et successiue ipsum constitutum consignauit præfato N. custodi carcerum cōducendum ad locum vnde extractus fuit custodiendum.

Si autem reus confiteatur, prosequatur processus vsque ad diffinitiuam sententiam.

*Forma ratificandi processum per delatum
iam confessum.*

Constitutus N. coram præfato Reuerendo Domino Inquisitore dictus N. detentus vt supra, de carcere per N. custodem de mandato ipsius Reuerendi Domini Inquisitoris eductus, & eidem lectis per me notarium infrascriptum eius constitutis per eum factis, videlicet vno sub die tali talis mensis, alio sub die tali &c. tenoris infrascripti, vel eidem examine quod tali facto sibi in tortura, videlicet. (Legantur omnes) dein de sequatur.

Ad eius plenam audientiam, & intelligentiam præmissa prius monitione eidem per me notarium facta, quod bene aduertat, quod si quanta in suprascriptis constitutis sunt vera ea approbet, & ratificet: sin autem minus, non. Ea omnia & singula in suprascriptis constitutis per me notarium lectis ad eius plenam audientiam, & intelligentiam sponte approbavit, & ratificauit, & approbat, et ratificat omnia et singula suprascripta in dictis constitutis contenta, in totum, et per totum, in omnibus, & per omnia, & prout in dictis constitutis continentur, & fit mentio, dicendo & subiungendo, *Et mi rincresce di hauere offeso la diuina Maestà, e ne dimando*

per-

perdonanza à Dio, & à V. R. offerendomi di abiurare tutti li miei errori, & accettare tutta quella penitencia salutare, che V. R. mi imponerà. Et hæc omnia ad præsentiam Domini iudici fiscalis præfata acceptantis, & instantis &c.

Si autem habet aliquid minuere, addere, vel mutare, dicitur, & eo monito, quod bene aduertat, quia agitur de eius interesse vitæ, & honoris, idcirco ea, quæ superim dixit si vera sunt, approbet, & ratificet: si minus, non. Respondit, *cio è ho detto &c. lo approbo, ratifico, & confermo. Ben è vero che doue io ho detto &c. reuoco, e reprobò tutto, e tutto il resto, il quale si contiene nelli detti mei constituti cantrario alla mia confessione ratificata come di sopra, & tutto ch'io ho fatto, ho detto come &c. l'ho fatto come &c.* Addendo solum primo eius constituto vbi dicit, & deponit &c. Addendo hæc verba &c. Et secundo constituto &c. & successiue obtulit se abiurare omnes hæreses, & amplecti pœnitentiam sibi à Reuerendo Domino Inquisitore iniungendam.

Et hæc in præsentia &c.

*Forma confrontationis testium cum delato
vel delatorum inuicem.*

Quibus auditis præfatus Dominus Inquisitor volens omnino veritatem huiusmodi negotij habere, mandauit dictum N. ad se con-
duci pro fienda confrontatione, quo adducto interrogatus dictus constitutus si ipsum N. cognouit, & cognoscat. Respondit, sic, vel non. Interrogatus similiter N. si cognouit, vel cognoscat dictum constitutum, Respondit. *Io lo conosco, e sono tanti anni &c.* (exprimantur) *està in tal contrada. &c. e si dimanda, &c. & è quello N.* Interrogatus si ea, quæ dixit in suo examine sunt vera. Respondit, quod sic. Tunc legantur quæ deposuit contra constitutum, & postmodum iterum interrogetur si illa sunt vera. Respondit &c. Et hæc ad præsentiam, & intelligentiam ipsius N. dixit, & affirmavit.

Quibus auditis, præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor iussit adduci N. quo adducto interrogatus præfatus constitutus si ipsum N. cognouit, & cognoscat, vt supra, & tandem subsequatur.

Quibus auditis, præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor volens cōmodius huius negotij veritatem habere, mandauit dictum N. ad carcerem con-
duci, & ibi custodiri donec & vsq; quo aliud ordinatum fuerit. N. autem, & N. licentiauit, monens illos &c. Et talis confrontatio sæpius potest iterari, prout videbitur expedire.

Forma condemnandi, & penitentiandi eum, qui falsum testimonium perhibuit in negotio fidei.

IN negotio & causa N. instante Magnifico Domino N. procuratore fiscali Sanctæ Inquisitionis, dictum N. tanquam testem falsum, ac falsarium per Reuerendum Dominum Inquisitorem condemnari, penitentiari, & priuari, ac alia omnia dici & fieri iuxta Consilium superinde factum per Reuerendos, & Magnificos Dominos Doctores, etiam cum participatione Reuerendi Domini Vicarij Episcopalis, &c. & alia in præmissis necessaria, & opportuna fieri, protestando &c.

Præfatus Reuerendus Dominus Inquisitor viso processu dicti N. mendacij, & periurij in eo contenti confessione per eum facta, & ratificata, de tractatu, & deliberatione per eum habitis pro deponendo falso testimonio, & ad dictum effectum se præsentasse præfato Officio, & examini se supposuisse animo, & intentione faciendi, & defendendi dictum N. pro suspitione hæresis detentum, vel offendendi dictum N. in causa hæresis, & prout in actis, & omnibus diligenter, & maturè consideratis, & superinde habito maturo Consilio, & diligenti consideratione, & pro tribunali sedente in camera suæ solitæ audientiæ, & residentiæ.

Christi, & Beatæ Mariæ semper Virginis nomine inuocato, in causa vertente inter Magnificum Dominum N. procuratorem in sancto Officio, & dictum N. præsentem, audientem, & intelligentem declarauit, sententiauit, penitentiavit, & condemnauit dictum N. in modum qui sequitur.

Et primo ad seruiendum pro remige in triremi per tot annos, maxime si falsum testimonium perhibuit offendendo: si autem defendendo, mitius punitur.

Secundo, quod singulis diebus per tot annos &c.

Tertio, quod non possit amplius ferre testimonium, & alia ad arbitrium iudicis secundum grauitatem falsitatis.

Forma promissionis, seu fideiussionis.

Coram præfato Reuerendo Domino Inquisitore pro tribunali sedente in camera suæ solitæ, &c. constitutus, & existens N. detentus, qui die tali, mensis talis, præsentis anni abiurauit eius hæreses, & condemnatus, & penitentiatus fuit, prout in actis, vel qui die tali, &c. captus, & detentus fuit, vel qui sponte constituit, & præsentauit se prout in actis &c. petijt, & requisitum à præfato Reuerendo Domino Inquisitore quatenus velit, & debeat, & ex eius officio (quod quatenus expediat implorauit, & implorat omni meliori modo &c. et. manda-

mandare eum à carceribus, in quibus de præsentis detinetur, relaxari, & ei assignare in carcerem, & pro carcere domum habitationis suæ, vel totam diocesim, vel urbem, vel &c. offerrens, & promittens ab ea non recedere absque speciali licentia, & mandato præfati Reuerendi Domini Inquisitoris, & in scriptis, & penitentiam sibi iniunctam exequi, & facere, & comparere, & se præsentare, etiam ultra tempora in dicta eius penitentia expressa ad omnem requisitionem præfati Reuerendi Domini Inquisitoris, & de exequendis prædictis etiam fidem iubere, & alia dicere, & facere ad quæ tenetur.

Qui Reuerendus Dominus Inquisitor visis, & auditis prædictis, attendita qualitate personæ dicti N. & eius paupertate, vel alia qualitate &c. ipso N. promittente, & fideiubente de non recedendo, de exequendo, & parendo, & de se præsentando vt supra, & prout supra per eum expressum est, sub pena scutorum &c. (secundum facultatem) applicandorum ipso iure, & facto in casu contrauentionis præfato sancto Officio in carcerem, & pro carcerum erectione, & refectioe, seu munitione applicandorum, domum vel ciuitatem, &c. qua recedere non possit sine licentia speciali, & mandato præfati Reuerendi Domini Inquisitoris, & in scriptis, mandauit, & mandat ipsum relaxari à carceribus præfate sanctæ Inquisitionis, in quibus de præsentis detinetur, & præfata oia oī meliori modo &c.

Et præsentis dicto N. præfata omnia acceptante, & promittente de non recedendo à dicta domo, vel ciuitate, &c. de exequendo, parendo, & se præsentando, vt supra, sub pena scutorum &c. ipso iure, & facto in casu contrauentionis applicandorum, vt supra. Et pro eo, eiusque precibus, & mandato promisit, & fideiussit, & se principaliter, & in solidum obligauit N. cum confessione maioritatis ex abundanti &c. & sciens non teneri etiam iureiurando &c. Et ambo principaliter & in solidum, cum debitis renunciationibus, bonorum obligationibus, iuramento in forma camere amplissima, & cum constitutione procuratoris &c. & cum iuramento &c. & quam fideiussionem præfatus N. fecit, & facit per annum vnum tantum proxime futurum, quo elapso non intendit villo modo ad aliquid teneri, & protestatur &c.

Et hæc ad præsentiam Magnifici N. procuratoris fiscali accipientis in parte, & partibus, &c. & pro testibus adhibiti sunt N. N. & N.

Forma sequestrandi.

Reuerendus Dominus Inquisitor, &c. ad instantiam Domini Fiscalis, eiusque petitionem omni meliori modo, iure, via, & forma quibus melius potest, exposito prius ipsi Domino Inquisitori per dictum Dominum fiscalem, quod multum, & iuste timet de dilapidatione, & occultatione instrumentorum, fructuum, & bonorum existentium in do-

mo, & in & super possessione N. detenti in carceribus, vel suspecti de hæresi &c. volens, & intendens præfatus Dominus Inquisitor in quantum potest obuiare cuicumque scádalo quod occurrere posset, iussit, præcepit, & mandauit omnibus & singulis vtriusque sexus personis, quatenus nullus audeat, vel præsumat accedere ad dictas domum, & possessionem, nec ab inde scripturas, vel fructus, vel alias res mouere, sine expressa licentia dicti Domini Inquisitoris, sub pœna scutorum &c. applicandorum, &c. reseruato tamẽ omni iure dicto N. tam in dicta possessione, quàm in proprietate prædicta, & etiam omni iure ei competente in fructibus antedictis, ac si ipsum sequestrum factum non fuisset. Præterea ipse Dominus Inquisitor imposuit, & in mandatis dedit, & dat N. currerio publico communis, quatenus ex sui parte, impositione, commissione, & mandato, dicat & præcipiat N. & N. consulibus N. quatenus omnes, & singulos fructus extantes de præfenti, & insuper qui in dicta possessione, & proprietate erunt, colligere debeant, & saluare, ac penes se in sequestro tenere, nec alicui personæ respondere, vel tradere, sine speciali licentia ipsius Reuerendi Domini Inquisitoris, sub pœna de qua supra. Et inde. &c.

Forma relationis Currerij.

Die tali, mensis talis, anni &c. Currerius iens, vel Nuncius sanctæ Inquisitionis iens, & rediens retulit hodie præfato Reuerendo Domino Inquisitori, & mihi Notario publicæ personæ stipulanti, ferat die (exprimat) portasse, & in scriptis dedisse, & dimisisse similem copiam suprascripti sequestri ad domum habitationum præfatorum consulum talis loci, vel &c. & ibi dixisse, fecisse, & præcepisse in totum, & per totum, & in omnibus, & per omnia, & pro vt in dicto sequestro continetur, & sit mentio, & hoc ex officio, &c.

Forma absoluendi delatum de hæresi, quando nihil legitime probatum est contra eum.

Nos frater N. de tali loco, sacre Theologiæ professor ord. Præd. hæreticæ prauitatis Inquisitor in tali prouincia, vel diœcesi, à sancta Sede Apostolica specialiter delegatus, Attendentes quod tu N. de tali loco, talis diœcesis fuisti nobis delatus de tali, & tali hæresi, vel errore (totum inferatur) attendentes etiam illa esse talia, quæ non volebamus, nec debebamus conuictibus oculis pertransire, descendimus ad inquirendum si prædicta aliqua fulcirentur veritate testes, videlicet examinando, te et citando, arrestando, & interrogando, ac alia omnia quæ secundum canonicas

san-

sanctiones decebant faciendo: Ea propter visis, & diligenter examinatis omnibus actis, & actitatis in hac causa, & omnibus æqualiter libratiss, habitoque consilio peritorum tam in iure, quàm in Theologica facultate, illoque sæpius repetito, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantibus, ac habentes præ oculis solum Deum, & negotij veritatem, sacrosanctis Euangelijs coram nobis positiss, vt de vultu Dei nostrum prodeat iudicium, & oculi nostri videant æquitatem, ad nostram sententiam in hunc modum procedimus.

Christi nomine inuocato. Quia per ea quæ vidimus, & audiimus in causa vertente in sancto Officio inter N. Procuratorẽ fiscalem dicti sancti Officij, & te N. de tali loco, producta, & oblata, acta, & actitata sunt coram nobis in præfenti causa non inuenimus aliquid contra te legitime probatum de his, de quibus delatus fueras nobis, Pronunciamus, declaramus, ac sententialiter diffinimus contra te nõ esse, nec fuisse aliquid actum legitime coram nobis, propter quod possis, vel debeas hæreticus iudicari, nec suspectus haberi aqualiter de hæretica prauitate, quare te à præfenti instantia, inquisitione, & iudicio totaliter relaxamus, & absoluiamus.

Ita pronunciamus, & sententiamus nos N. Inquisitor qui supra.

Lata fuit hæc sententia Die tali, in tali loco per Reuerendum Dominum Inquisitorem, & lecta per me Notarium infra scriptum coram testibus infra scriptis videlicet N. N. N. &c.

Alia forma eiusdem materie.

Christi nomine inuocato pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, Per hanc nostram diffinitiuam sententiam quam de iuris peritorum consilio pariter, & assensu ferimus in his scriptis in causa, & causis coram nobis vertentibus in officio sanctissimæ Inquisitionis inter Magnificum Dominum N. Procuratorem fiscalem dicti sancti Officij ex vna, & te N. de tali loco, reum conuentum, inquisitum, & processatum de & super eo, quod talia, vel talia dixeris, vel feceris, prout latius in actis, & processu deductum, & expressum fuit, partibus ex altera, visis tam contra te deductis, quàm ad tui defensionem allegatis, ac omnibus quæ videnda, & consideranda erant: Dicimus, pronunciamus, sententiamus, & declaramus, te præfatum N. tanquam non culpabilem repertum, ab inquisitione, processu, & instantia præfentis iudicij absoluendum, & liberandum fore, & esse, prout absoluiamus, & liberamus, & super illis præfato Procuratori fiscali perpetuum silentium imponendum fore, & esse, prout imponimus, fideiusionem quæ, & obligationes per te factas, & præstitas, tam hic, quàm alibi cassandas, & abolendas fore, & esse, prout cassari, & aboleri mandamus omni meliori modo, &c.

Ita pronunciauimus, & sententiauimus nos N. Inquisitor &c.

For-

*Forma ferendi sententiam contra diffamatum de
hæresi, vt purget se canonicè.*

NOs frater N. ord. Præd. &c. Inquisitor hæreticæ prauitatis, à sancta Sede Apostolica specialiter delegatus, cum interuentu consilio, & assensu Reuerendissimi D. N. &c. Episcopi N. vel N. Vicarij Episcopalis, considerantes, quòd tu N. &c. Officio sanctæ Inquisitionis delatus fueris de tali, & tali, decreuimus, vt super præmissis, & alijs, prout in processu latus deductum est, nostrorum officialium interrogationibus te subijceres. Visis igitur, & consideratis delationibus prædictis, seu testijs dictis, tuisq; ad interrogata responsionibus, confessionibus, & excusationibus, ac testium pro parte tua examinatorum dictis, processuque pluries in consilio iuris, ac sacre Theologiæ peritorum discussio, consideratisque considerandis ad talem decreuimus deuenire sententiam.

Christi nomine inuocato. Pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, in causa, & causis in Officio sanctæ Inquisitionis, inter magnificum Dominum N. eiusdem Officij Procuratorem Fiscalem ex vna, & N. reum conuentum, & processatum de, & super obiecta fautoria, seu receptatione quorundam hæreticorum, ac publica diffamatione ex altera parte, pendente sententiam tibi tanquam de fautoria, seu receptatione, vel hæresi diffamato indicendam esse purgationem canonicam quarta manu tui ordinis, vel maioris, videlicet quatuor hominibus catholicæ, & probatæ vitæ, qui de transacto tempore vitæ tuæ cognitionem habuerint, tali die facere tenearis, monentes te, quòd si in ea facienda defeceris, de fautoria, seu de receptatione hæreticorum, vel pro hæretico conuicto (si totaliter diffamatus fuit) habebimus, & ita indicimus, ac mandamus.

Ita pronunciamus, & sententiamus nos N. Inquisitor, &c.

sequitur forma purgandi se canonicè.

EGO N. de tali loco, &c. talis diocesis constitutus coram vobis Domino N. Inquisitore, & D. N. Episcopo, seu Vicario Episcopali in iudicio positus, vt omnem suspicionem de hæresi, aut fautoria, seu receptatione ortam, tam ex vestris, quam aliorum mentibus eijciam, atque omnino euellam: Dico, atque corde, & ore fateor, ac iuro, quòd non obstantibus prædictis in processu, & sententia deductis, me esse, & fuisse immunem ab omni hæresi, fautoria defensione, & receptatione hæretica, & iuro me talia, & talia (exprimantur, quæ ei opposita fuerunt) me non fecisse mala aliqua intentione, nec vt cum aliquibus hæreticis communicarem, nec eis fauerem. Ideo precor Reuerendas dominationes vestras
qua-

quatenus hos, quos huc adduxi Dominos, tanquam meos compurgatores admittatis.

Qui quidem Domini admissi iurabunt infrascripto modo, videlicet.
Ego N. Cardinalis, vel Episcopus, vel Dominus talis loci iuro me credere supra scriptum N. veritatem dixisse, ac iurasse.

Ego N. &c. iuro me credere, vt supra.

Ego N. &c. iuro me credere, vt supra.

Quibus peractis subsequatur sententia infrascripto modo.

Qui Reuer. D. Inquisitor pronunciauit prout infra.

Christi nomine inuocato pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, in causa, & causis prædictis, & inter easdem partes vertente, visa purgatione canonica per te N. coram nobis facta, visisque compurgatorum testimonijs, pronunciamus, sententiamus, & declaramus te N. esse boni testimonijs virum, & ex deductis amplius non esse molestandum, fideiusionisque, & obligationes in officio S. Inquisitionis præstitas cassandas fore, prout cassari mandamus. Ob id tamen, quia delatus fuisti, quòd talia, & talia perpetraveris, & vt in futurum cautius viuere discas, & ne malis exemplis mala de te amplius suspicari permittas, condemnamus, &c. & alias pro salutari poenitentia iniungimus, vt talia, ac talia dicas, & facias.

Ita pronunciamus nos frater N. Inquisitor, &c.

Forma sententia contra leuiter suspectum de hæresi.

NOs N. Inquisitor hæreticæ prauitatis à sacrosancta sede apostolica delegatus, cum interuentu Reuerendissimi D. N. Episcopi talis ciuitatis, vel Vicarij, Attendentes, quòd tu N. de tali loco, talis diocesis delatus fueris de hæretica prauitate ad sanctum Officium (exprimantur articuli secundum, quod fuerunt in processu registrati) quæ te de hæresi leuiter reddunt suspectum, & propter quæ talem merito te habemus, & quia nõ decet conniuentibus oculis delicta nos pertransire, in hanc sententiam deuenimus.

Christi nomine inuocato, pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, sacrosanctis Euangelijs coram nobis positis, vt de vultu Dei iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, per hanc nostram sententiam, quam in his scriptis ferimus, decernimus, pronunciamus, & declaramus in causa, & causis, quæ inter Mag. D. N. Procuratorem fiscalem Officij sanctæ Inquisitionis ex vna, & te N. reum conuentum processatum, ac de leui suspicionem hæresis culpabilem repertum partibus ex altera: viso, & considerato processu, ac ipsius causa, de peritorum tam in iure, quam sacra Theologia consilio, Dicimus, pronunciamus, & sententiamus te N. in leuem de hæresi suspicionem incidisse, & propterea
te

te debere hereses de quibus suspectus es abiurare, & detestari. Volentes & decernentes, vt postquam huiusmodi abiurationem feceris, sis, & remaneas absolutus ab imputationibus, & suspicionibus prædictis. & vt facilius remissionem ab omnipotenti Deo tuorum peccatorum consequaris, & obtineas, volumus, & declaramus, ac pœnitentiamus, quòd in futurum similia non facias, & si quos noueris hæreticos, vel de hæresi suspectos, aut libros damnatos, atque prohibitos retinentes, denuncies sancto Officio, vel loci ordinario. insuper pro salutari pœnitentia dicas per tot dies, menses, vel annos, tales orationes, quæ quidem si non obseruaueris, vel in eam, vel grauiorem suspicionem incideris, grauius punieris. Reseruantes nobis tamen auctoritatem in totum, vel in partem moderandi, mitigandi, & commutandi supradictas pœnitentias, & pœnas omni meliori modo, &c.

Ita pronunciamus frater N.

Forma abiurationis leuiter suspecti.

EGO N. talis diœcesis, habitator talis loci, in iudicio constitutus coram vobis Reuerendo N. Inquisitore hæreticæ prauitatis in tali diœcesi, & N. Episcopo, vel Vicario Episcopali, sacrosanctis Euangelijs coram me positus, & proprijs manibus per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam catholicam, & apostolicam fidem, quam sacrosancta Romana Ecclesia credit, profitetur, prædicat, & obseruat. Item iuro me credere, & profiteor ore, quòd Dominus Iesus Christus, &c. (& sic exprimaturs articulus catholicus contra hæresim illam, de qua leuiter est suspectus) Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim de qua me habetis suspectum, quæ mendaciter asseuerat, &cet. (exprimaturs error de quo reus est suspectus). Item iuro, quòd nunquam prædictam hæresim credidi, neque credo, nec illi adhæsi, nec adhæreo de præsentis, minusque credam, nec adhærebo. quòd si aliquid prædictorum fecero in futurum (quòd Deus auertat) pœnis debitis taliter abiuratis prompto animo me submitto, paratus subire omnem pœnam, quam pro his, quæ feci, & dixi, & merito me habetis suspectum, volueritis mihi iniungere, & illam studebo pro viribus adimplere, & nullatenus contrauenire. Sic me Deus adiuet, & hæc sacrosancta Euangelia.

Quæ quidem abiuratio, quo ab omnibus melius intelligatur fiat in vulgari, qua facta, Inquisitor poterit reo dicere in vulgari, Fili tu suspicionem, quam de te, & non immerito habebamus, purgasti per abiurationem prælibatam, de cætero caueas tibi, quòd non incidas in talem hæresim, nec suspicionem, quia licet non traderis curiæ seculari vltimo supplicio puniendus, tamen grauius punieris, quàm si non abiurasses.

For.

Forma sententiæ contra vehementer suspectum de hæresi.

Considerantes Nos Frater N. &c. non absque maximo animi nostri dolore te N. filium N. de tali loco, in Officio sanctissimæ Inquisitionis dclatū, ac imputatū fuisse, quòd talia et talia ore tuo protuleris (exprimanturs singula) & quòd multa de te circumferenturs, quæ à communi fidelium conuersatione, vita, & moribus dissidentem te indicabant, descendimus ad depositiones accipiendas, testes examinandos, & finaliter cum talia, & talia inuenissemus tibi opposita, te citari, ac examinari fecimus. Visis igitur processibus contra te formatis, visisque postmodum testibus in officio nostro tam contra te, quàm pro te, respectiue examinatis, & repetitis, tuisque ad obiecta responsionibus, negationibus, ac confessionibus, præteritisve excusationibus allegatis, ac consideratis considerandis, de consilio tam in iure, quàm in sacra Theologia peritorum ad infra scriptam de creuimus deuenire sententiam.

Christi nomine inuocato, & solum Deum præ oculis habentes, sacrosanctis Euangelijs coram nobis positus, vt de vultu Dei nostrum prodeat iudicium, & oculi nostri videant æquitatem, per hanc nostram sententiam, quam ferimus in his scriptis in causa, & causis coram nobis in Officio sanctæ Inquisitionis vertentem inter Magnificum D. N. Procuratorem fiscalem præfati officij ex vna, & te N. prædictum reum conuentum, & processatum de, & super hæresis suspicionem ex altera, rebusque alijs in actis causæ latius deductis, Pronunciamus, & sententiamus, quòd ex processu contra te hætenus fabricato, te de hæresi vehementer suspectū inuenimus, & ideo tanquam tali suspecto (vt à nobis, & alijs huiusmodi suspicio tollatur, & tua ingenuitas omnino expurgeturs) indicimus tibi, vt maledicas, detesteris, & abiures omnem hæresim in genere, & præsertim ex verbis (vt in processu) contra te obiectis, & vt diciturs, à te prolatis, & ex factis concomitantibus (maxime si aliquid fecerit à fide, vel religione exorbitans) resultantem, & alias modo, & forma tibi danda. Qua detestatione, maledictione, & abiuratoria expurgatione facta mandamus, vt à quibuslibet censuris ecclesiasticis propter ea, quæ in processu sunt deducta, & obiecta, vel eorum occasione in forma Ecclesiæ consueta per Vicarium, vel Commissarium nostrum ad cautelam absoluaris, & quòd deinde super contentis hætenus in processu, & deductis, de cætero amplius non molesteris, infra scriptis tamen adimpletis.

Cæterum, vt facilius ab omnipotenti Deo patre misericordiarum peccatorum tuorum remissionem, & gratiam (vt nedum ab hæresi, sed ab omni mali suspicionem in futurum præserueris) iniungimus tibi, vt in tali loco ad nostrum beneplacitum vitam tuam ducas, ibidemque alicui sacerdoti

facerdoti idoneo peccata tua semel in mense confitearis, & sacram Eucharistiam eiusdem arbitrio deuote, & humiliter suscipias, missam &c. referuantes nobis auctoritatem in totum, & in partem moderandi, mitigandi &c.

Ita pronunciamus, & sententiamus Nos Frater N. Inquisitor.

Forma abiurationis suspecti vehementer de heresi.

EGO N. filius N. de tali loco, talis diocesis positus in iudicio coram vobis Reuerendo Domino N. Inquisitori talis diocesis, & N. Vicario Episcopali eiusdem diocesis sacrosanctis Euangelij coram me positus, cognoscens viam salutis aeternae extra ea, quae credit, tenet, & praedicat sancta, & catholica Romana Ecclesia nemini patere, ideo cum in Officio sanctissimae Inquisitionis non modo delatum, sed & inquisitum ac processatum, imo etiam propterea, quod tale verbum dixi, vel feci (exprimantur illa, quae reum reddunt suspectum) grauiter suspectum me inueniam, ne praefata sancta mater Ecclesia amplius de me ullam suspicionem de heresi habeat, & vt omnibus pateat me catholicum semper fuisse, esse, & futurum esse, licet peccatorem, & vt omnia a me data scandala penitus extinguam, Dico, ac protestor me semper corde credidisse, sicut & nunc ore fateor credere Dei gratia quicquid tenet, credit, & praedicat sancta mater Ecclesia Romana catholica, & specialiter, quod post hanc vitam inueniatur purgatorium, vel tale, & tale (exprimantur, quae reddunt reum suspectum) deinde subiungat. Et consequenter detestor, maledico, & abiuro illam haeresim, quae dicit purgatorium non dari post hanc vitam. item quod, item quod, de quibus me vehementer suspectum habetis, & finaliter abiuro omnem haeresim extollentem se contra dictam sanctam Rom. Eccle. sed particulariter illas omnes, quae continentur in eo meo processu, & promitto me obseruare, & perficere omnes mihi in sententia contra me lata contentas penitentias, quod si secus fecero, vel in talem suspicionem, vel haeresim (quod Deus auertat) inueniar, me penitus in iure, & sacris canonibus, & constitutionibus contra relapsos statutis subiugio penitus, & sumitto. Sic me Deus adiuuet, & hac sancta Euangelia.

Quo facto, pronunciat reum Inquisitor, qd de caetero caueat ne incidat in talem suspicionem propter imminens eius vitae discrimen, & periculum.

Alia forma abiurationis de vehementi illius qui alius abiurauit formaliter.

EGO N. filius N. talis loci, talis diocesis positus in iudicio coram vobis N. Inquisitore, & N. Episcopo, siue Vicario talis Episcopi, cum sit quod tali die, talis mensis, talis anni, tales, & tales haereses, siue talem suspicionem

suspicionem abiurauerim, coram tali Inquisitore, vel Episcopo, qui tamen vt postea confessus sum in meis constitutis non plene confessus sum, sed mondano quodam timore ductus tacui nonnullos complices meos, in hoc paruum, & quasi nullam poenitentiam meorum errorum ostendendo, propter quod in fautoriae suspicionem haeresis incidi, & consequenter in omnes poenas similibus fautoribus in iure, & a sacris canonibus constitutas lapsus me fuisse fateor, & agnosco, de quibus omnibus veniam petens abiuro, & detestor praefatam fautoriam, & omnem penitus haeresim, & promitto, ac iuro in futurum me nunquam in praedictos errores, neq; in dictam fautoriam lapsurum, iuroque mihi iniunctam pariter, & iniungendam poenitentiam me perfecturum. quod si contrarium fecero, me poenis relapsis, seu impoenitentibus de iure debitis ex nunc, prout ex tunc totaliter subiugio. Sic me Deus adiuuet, & hac sacrosancta Dei Euangelia.

Ego N. qui supra scripsi propria manu superscriptam abiurationem, & promisi, vt supra, die tali, anno &c.

Forma sententiae contra violenter suspectum de heresi.

NOS Frater N. Inquisitor haereticae prauitatis in tali diocesi, vel statu, seu prouincia a sancta Sede apostolica specialiter deputatus, attendentes, quod tu N. filius N. de tali loco, talis diocesis fuisti nobis delatus, quod talia, talia, & talia dixeris, vel feceris (exprimantur singula) processimus ad informandum nos super illis, vt iustitia suadebat, & sic meritis processus diligenter examinatis, & omnibus actis, & actitatis in causa praesenti inuenimus te talia, & talia commisisse (exprimantur singula) ea propter, & non immerito de tali haeresi (exprimatur illa haeresis) te violenter suspectum habentes, de consilio iuris vtriusque ac sacrae Theologiae peritorum in hanc sententiam deuenimus.

Christi igitur nomine inuocato. Nos N. pro tribunali sedentes more iudicum indicantium sedentes, & solum Deum pra oculis habentes, sacrosanctis Euangelij coram nobis positus, vt de vultu Dei nostrum prodeat iudicium, & oculi nostri videant aequitatem, per hanc nostram sententiam quam ferimus in his scriptis in causa, & causis coram nobis in Officio sanctissimae Inquisitionis vertentem inter Magnificum D. N. Procuratorem fiscales ex vna, & te N. praedictum in praesentia nostra constitutum hac die, & hora tibi in antea assignatis reum conuentum, & processatum de, & super haeresis suspicionem, rebusque alijs in actis causa latius deductis, Pronunciamus, & sententiamus, quod ex processu contra te hactenus fabricato te de haeresi violenter suspectum inuenimus, & ideo tanquam de tali suspectu (vt a nobis, & alijs huiusmodi

modi suspicio tollatur, & status tui conditio omnino expurgetur) indicimus tibi, vt maledicas, detesteris, & abiures omnem hæresim in genere, & præsertim talem hæresim (quæ exprimat) quæ ex verbis contra te obiectis, & vt dicitur, vel probatur (si de his legitime constat) à te prolatis, & factis concomitantibus (si aliquid notabile fecerit, vti excommunicationem per annum contumaciter supportando, vel similia) resultantem, & alias modo, & forma tibi danda, in tali Ecclesia, vel loco. Qua detestatione, & maledictione, & abiuratoria expurgatione facta mandamus in primis, quòd statim induaris super omnes vestes tuas per tatum tempus (exprimat) vnus, duo, vel tres anni) habitello crocei coloris, insignito ante, & à tergo crucibus rubeis, & quòd cum dicto habitello stes in porta talis Ecclesiæ in talibus festiuitatibus, tali hora, per tantum tempus: teque ad carcerem perpetuum, vel ad tempus in loco à nobis tibi assignando condemnamus, à quo non exibis, nisi ad perficienda ea, quæ tibi à nobis sunt imposita, vel erunt imponenda: & pro salutari penitentiâ tibi imponimus, vt quotidie dicas tales, & tot psalmos, vel orationes &c. (addanturque ieiunia, vel Ecclesiarum visitationes ad arbitrium iudicis) Reseruantes nobis ex certa scientia prædictæ penitentiæ auctoritatem mitigandi, aggrauandi, mutandi, tollendi in toto, & in parte, totiens quoties nobis visum fuerit expedire.

Ita pronunciamus, & sententiamus Nos N. Inquisitor &c.

Qua lecta statim mandabitur executioni, & reus statim induatur habitello, & sequatur abiuratio modo infra scripto.

Forma abiurationis violenter suspecti.

EGO N. filius N. talis loci, talis diocesis in iudicio personaliter constitutus coram vobis Reuerendo D. N. Inquisitore hæreticæ prauitatis in tali prouincia, vel diocesi à sancta Sede apostolica specialiter delegatus, sacrosanctis Euangelijis coram me positis, eisdemque manibus per me corporaliter tactis, iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem catholicam, & apostolicam, quam Sancta Romana Ecclesia tenet, profitetur, credit, prædicat, atque docet. Et consequenter abiuro, abnego, & reuoco omnem hæresim extollentem se aduersus eandem Sanctam Romanam Ecclesiam, cuiuscunque fuerit sectæ, vel erroris.

Item iuro me credere corde, & ore confiteor, quòd sic, sic, & sic (exprimat) articulus catholicus contrarius illi hæresi, de qua reus ipse est suspectus: deinde (subdatur) & consequenter abiuro, abnego, & reuoco illam hæresim, quæ falso asserit, quòd (exprimat) hæresis de cuius suspicionem laborat, & sic ordinate abiurabit omnes hæreses, de quibus suspectus violenter est habitus, addendo) de qua, vel de quibus me suspectum violenter habetis.

Item

Item iuro me nunquam prædictæ hæresi, vel prædictis hæresibus adhefisse, nec adhæreo de præsentibus, nec credidi, nec credo, licet propter culpam meam, & ex his quæ male egi, vobis, quòd præfatis hæresibus crediderim, merito suspectum me reddiderim.

Item iuro, & promitto, quòd prædictam hæresim, vel prædictas hæreses nunquam dogmatizabo, nec prædicabo, nec docebo. Imo si aliquem audiero, vel sciuerò illa vel alijs hæresibus esse infectum, ipsas tenere, seu docere, quòd vobis Dominis Episcopo, vel Inquisitori, seu vestris Vicarijs, seu alteri ipsorum, vel successoribus vestris citius quam potero commode denunciabo.

Item iuro, & promitto, quòd talia, & talia (exprimantur illa) quæ egi, seu dixi, & propter quæ ex culpa mea suspectum de hæresi violenter me habetis, deinceps nunquam faciam, seu dicam.

Item iuro, & promitto, quòd omnem penitentiam quæ mihi iniuncta est, vel iniungetur pro prædictis culpis meis, implebo pro viribus, nec contraueniam in aliquo. Sic me Deus adiuuet, & ista sacrosancta Euangelia. Quod si contra abiurata, vel iurata fecero in futurum (quod Deus auertat) penitentis relapsis de iure debitis nunc pro tunc me obligo, & astringo (quatenus illis feriar) cum legitime constiterit me contrauenisse.

Prædicta abiuratio fiat alte, & in vulgari, vt ab omnibus intelligatur, nisi facta fuerit coram personis ecclesiasticis tantum, & ipse abiurans latine competenter intelligat.

Sit cautus Notarius scribere in actis, quòd dicta abiuratio est facta per talem, tanquam per habitum de hæresi violenter suspectum, vt si in futurum probaretur abiurans recidiuisse, iudicaretur vt talis, & traderetur brachio sæculari.

Quibus actis Inquisitor absoluat reum à sententia excommunicationis. Quia sicut hæreticus cum redit ad gremium Ecclesiæ, & abiurat hæreses, est à sententia excommunicationis absolueudus: sic talis cum sit tanquam hæreticus condemnandus, post suam abiurationem debet à sententia excommunicationis absolui, vt infra.

Nam primo dicitur psalmus, Deus misereatur nostri, vel alius psalmus reum percutiendo cum virga, quo finito cum Gloria patri, &c. addetur. Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos inducas. Saluum fac seruum tuum. Deus meus sperantem in te. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo. Oremus.

Prætere Domine famulo tuo dexteram celestis auxiliij, vt te toto corde perquirat, & quæ digne postulat, assequatur per Christum Dominum Nostrum. Amen. Oremus.

Præsta quæsumus domine huic famulo tuo dignum penitentiae fructum, vt Ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate fidei deuiauerat delinquendo, dono tuæ gratiæ reformetur, per Christum Dñm nostrum. Amē.

K K Ego

Ego auctoritate apostolica qua fungor in hac parte absoluo te à sententia excommunicationis maioris, qua fueras innodatus pro eo, quòd talia, & talia fecisti (exprimantur) propter quæ merito habitus fuisti suspectus violenter de hæresi, & restituo te sacrosanctis Ecclesiæ sacramentis. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Et si fuisset citatus de fide responsurus sub excommunicationis pena, ac comparere per annum contumaciter renuisset, & propter hoc suspectus violenter de hæresi, ab excommunicatione tali in speciali absoluitur hoc modo. Et ego auctoritate apostolica qua fungor in hac parte absoluo te à vinculo excommunicationis maioris, qua per me (si Inquisitor illum excommunicauit) vel per N. (si alius illum excommunicauit) fueras innodatus, pro eo quòd citatus legitime responsurus de fide renueris contumaciter comparere, & restituo te sacrosanctis sacramentis Ecclesiæ &c.

*Forma ferenda sententia, seu iniungendi penitentiam ei,
qui propria confessione deprehensus est in hæresim
vel apostasiam incidisse, & penitet,
nec est relapsus.*

Nos Frater N. Inquisitor in tali prouincia, seu diocesi à sancta Sede apostolica contra hæreticam prauitatem specialiter delegatus, attendentes, quòd tu N. filius N. de tali loco, talis diocesis fuisti nobis, fama publica referente, ac fide dignorum insinuatione, defatus de hæretica prauitate, vel apostasia, & quòd illa infectus fueras in magnum animæ tuæ detrimentum: Nos quibus incumbit ex officio nobis collato sanctam fidem catholicam in cordibus hominum complantare, ac prauitatem hæreticam ex eorum mentibus extirpare, volentes, vt tenebamur, ac tenemur, in & super his certius informari, & videre si clamor qui ad aures nostras peruenerat veritate aliqua fulciretur, descendimus ad inquirendum, testes examinandum, & finaliter te vocandum, vel capiendum (si captus fuerit) & in & super contra te denunciatis te interrogandum medio iuramento, & peragendo omnia & singula, quæ per nos erant fienda, iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonica sanctiones vsque ad rigorosum examen etiam procedendo inuenimus te propria confessione in iudicio per nos medio iuramento recepta, in multiplici hæretica prauitate deprehensum. Nam inuenimus te per tot annos (exprimantur) credidisse corde, & re confirmasse sæpe ac sapius tales, & tales hæreses vel tali sectæ adhæsisse (exprimantur omnes hæreses, in quibus incidit, & etiam explicentur omnia quæ contra illum legitime sunt probata, & postmodum sequatur) Veruntamen cum misericors, & miserator Dominus nonnullos prolabi in hæreses, & errores aliquando permittat,

mittat, non solum vt catholici in sacris eloquijs exercentur, verum etiam vt sic lapsi humiliores fiant, & reddantur: ac in penitentia operibus exercentur, eiusdem igitur processus meritis diligenter discussis, de vtriusq; iuris atq; sacre Theologiæ Doctorum consilio causam tuam concludere, declarare, ac sententiarum modo infra scripto decreuimus.

Christi igitur, ac Beatissimæ Virginis nomine inuocato. Nos N. Inquisitor N. cum interuentu Reuerendiss. N. Episcopi, vel N. eius Vicarij in causa, & causis vertentibus in sancto Officio inter magnificum N. procuratorem fiscalem ex vna, & te N. filium N. de tali loco, talis diocesis ex altera reum processatum, & confessum, vel conuictum (si testium dictis fuerit conuictus) hic in præsentia nostra constitutum hodie, pro die & termino tibi à nobis assignato, pronunciamus, sententiamus, & declaramus te N. fuisse hæreticum, & propter hoc fuisse incursum in omnes censuras, & pœnas ecclesiasticas tam à sacris canonibus, & constitutionibus, quam à cæteris iuribus contra tales delinquentes impositas. Sed quia de commissis humiliter veniam, & misericordiam petisti, dicendo te præparatum, ac optime dispositum ad abiurandum omnes quas tenuisti, & alias quascunque hæreses, & errores contra fidem catholicam existentes, & asserendo te in futurum catholice, & secundum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ orthodoxæ instituta velle viuere, ordinamus, quòd ad gremium ipsius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ admittaris, absolutus primum à censuris ecclesiasticis per te incurfis, dum modo corde sincero, & fide non ficta abiures, maledicas, & detesteris præfatas quas tenuisti, & credidisti, & quascunque alias hæreses, modo & forma tibi tradita, seu tradenda, vbi, & quando nobis placuerit, vestitus habitello crocei coloris insignito crucibus rubeis ante & retro, quem portabis super omnes vestes in reconciliationis, & penitentia signum.

Et vt peccata tua impenita omnino non remaneant, & alij tuo exemplo discant tales hæreses vitare, misericorditer tecum agendo, te condemnamus ad carcerem perpetuum, in loco à nobis tibi assignando, à quo exire sine nostra in scriptis habita licentia non audebis, nisi ad infra scripta peragenda, in quo quidem carcere per tantum tempus ieiunabis quolibet sexta feria, in qua quidem die dices septem psalmos penitentiales ante imaginem Crucifixi, & ter in hebdomada dices. Item dices. Item facies tales elemosynas.

Item per tot solennitates habitello vestitus stabis in valuis talis Ecclesiæ tali hora.

Item quater in anno, scilicet in tali, tali, tali, & tali solemnitate fumes præuia sacramentali confessione sacratissimam Eucharistiam.

Reseruantes tamen nobis auctoritatem in parte, & in toto mitigandi, moderandi, commutandi prædictas pœnas, secundum quòd nobis tibi expedire videbitur. & ex misericordia tibi etiam re-

mittentes confiscationem omnium bonorum tuorum.

Ita pronunciamus, & sententiamus nos N. Inquisitor N. & N. Vicarius Episcopalis.

Alia forma.

Nos N. &c. Ex depositionibus nonnullorum in sancto Officio factis notitiam habentes, quod tu N. de tali loco, &c. feceris, vel dixeris talia, & talia, per ministros sancti Officij captus, & carceratus fuisti, tandem examinatus vix in rigoroso examine infra scriptas hæreses confessus es, videlicet.

Quod non habemus liberum arbitrium nisi ad malum, quod, quod. quod.

Quod tenuisti, & legisti libros prohibitos, & hæreses continentes &c. In quibus erroribus perseverasti per tot annos animo indurato.

Quibus hæresibus, & erroribus vnà cum processu optime consideratis de consilio vtriusque iuris ac sacræ Theologiæ peritorum ad causæ tuæ expeditionem venire decreuimus.

Christi igitur, ac Beatissimæ Virginis eius matris nomine inuocato, Nos N. Inquisitor, &c. cum interuentu R. D. N. Vicarij Episcopalis in causa, & causis vertentibus in sancto Officio inter Magnificum D. N. procuratorem fiscalem ex vna, & te N. de tali loco, hic in præsentia nostra reum, & hac die & hora tibi pro termino assignatis constitutum, processatum, & confessum, atque culpabilem inuentum, pronunciamus, sententiamus, & declaramus, quod tu N. fuisti hæreticus: quapropter in omnes censuras, & pœnas ecclesiasticas à sanctis canonibus, & constitutionibus tam generalibus quàm particularibus, similibus facinorosis impositas, & specialiter in priuationem omnium graduum, Officiorum, & beneficiorum, de quibus ex nunc per præsentem te priuamus, & ad ea reassumenda inhabilem in futurum te reddimus, & facimus.

Sed quia dixisti, quod te pœnitet incidisse in præfatas hæreses, & veniam, ac misericordiam postulasti, dicens te velle viuere, & mori in gremio sanctæ matris Ecclesiæ catholicæ Romanæ, ordinamus, quod absoluaris à censuris Ecclesiasticis in quas incurristi, & recipiaris in gremium ipsius sanctæ matris Ecclesiæ Ro. orthodoxæ, dummodo corde sincero, & fide non ficta abiures, maledicas, & detesteris supradictas, & quasunque alias hæreses modo, & forma tibi assignata, siue assignanda, & in loco siue locis tibi à nobis deputandis, vestitus tamen habitello coloris crocei insignito cruce rubea ante, & retro, quem portabis super cæteras vestes in re conciliationis, & pœnitentiæ signum.

Et vt delicta tua totaliter impunita non remaneant, volumus vt recludaris in carcere perpetuo in loco tibi à nobis assignando, vbi peccata
tua

tua deffere possit: a quo quidem carcere sine nostra licentia in scriptis non exhibis, nisi ad infra scripta perficienda.

Et pro salutari pœnitentia ordinamus, quod per annos etc. ieiunes sexta feria, et dicas septem psalmos pœnitentiales, cum suis orationibus. Item, Item, Item.

Et quod semel in quolibet mense te præsentare debeas nobis, vel Vicario nostro. Reseruantes nobis in totum, et in partem facultatem mitigandi, moderandi, vel commutandi supradictas pœnas ad arbitrium nostrum, et per singularem gratiam, et ex misericordia remittimus tibi confiscationem bonorum tuorum.

Ita pronunciamus, et sententiamus Nos N. Inquisitor.

Forma abiurandi omnem hæresim, vel apostasiam per illum qui propria confessione est deprehensus. & pœnitet ipsum.

EGO N. de tali loco, talis diœcesis in iudicio positus personaliter coram vobis Reuerendo N. Inquisitore in tali diœcesi à sancta sede apostolica specialiter delegato, et N. Vicario Episcopali, sacrosanctis Euangelijs coram me positis, eisque proprijs manibus corporaliter per me tactis, Iuro me credere corde, & profiteor ore illam sanctam fidem catholicam, quam Romana Ecclesia credit, profitetur, & prædicat, atque obseruat: & consequenter abiuro, reuoco, detestor, et abnego sectam Mahumeti, vel Iudæorum, quam per tot annos professus sum, et tenui, et omnem hæresim cuiuscunque sit conditionis, et sectæ, et profiteor ore, & sic (exprimatur articulus catholicus contrarius illi hæresi, in qua ipse confessus est se incidisse, & deinde subiungat) et consequenter abiuro, abnego, detestor, & reuoco illam hæresim damnatam per sanctam Ecclesiam, quæ falso et mendaciter asseuerat, &c. in quam ego miser incidi, eamque tenui per tot annos, et illi credidi, ac illam docui, ac defensusi, cuius rei me pœnitet toto corde. Et si in plures hæreses se incidisse confessus est, abiurabit quamlibet singulatim modo supradicto.

Item iuro pariter, et promitto, quod deinceps nullam hæresim tenebo, credam, nec adhærebo alicui, nec dogmatizabo, nec docebo, nec instruam quemquam de aliqua hæresi, nec libros hæreses continentes legam, nec tenebo. imo si sciuero aliquos de hæresi suspectos, aut libros prohibitos habentes, vel aliquem docere, seu dogmatizare tales, vel qualescunque hæreses, quod citius quàm poterò commode vobis, vel alteri vestrum, aut vestris Vicarijs pro tempore, siue vestris successoribus denunciabo, et intimabo.

Item iuro, et promitto, quod pœnitentiam per vos mihi et iniungentam, et iniungendam pro prædictis culpis meis non refutabo, nec contraueniam in aliquo, sed pro viribus adimplebo.

Item iuro pariter, & promitto, quod non fugiam, nec me absentabo nisi de vestrum licentia, & assensu: imo iuro, & promitto, quod quando- cunque requisitus fuero per vos, seu per vestros Vicarios, ac successores vestros, aut eorum Vicarios, vel illorum nomine, & mandato, quod citius quo commode poterò, me personaliter presentabo. quod si contra prædicta iurata, & abiurata, seu eorum aliquod (quod) Deus auertat) fecero, protinus haberi volo pro relapso, & pœnis relapsis de iure debitis me nunc pro tunc obligo, & astringo, quatenus illis plectar, si & quando probatum legitime constiterit in iudicio, seu me confessum nunc iurata, & abiurata aliqua me commississe. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Dei Evangelia.

Alia forma abiurationis formalis.

EGO N. filius N. de tali loco, talis diœcesis constitutus in iudicio coram vobis N. Inquisitor talis diœcesis, cum crediderim infra scriptas hæreses, videlicet, quod in Ecclesia, quod in sacramento altaris.

Item, Item (explicentur singula, deinde sequatur) in quibus hæresibus perseueraui per tot annos, illas, & omnes alias hæreses abiuro, maledico, & detestor, & promitto, ac iuro quod in futurum tenebo, & credam prout nunc teneo, & credo omne, quod tenet, & credit sancta, & catholica mater Ecclesia Romana: & promitto, quod quicquid pro pœnitentia mihi iniunctum fuerit perficiam, & implebo, & si aliter fecero, quod iuridice, ac legitime probari, & constare possit, pœnis à iure, & sacris canonibus, et cõstitutionibus relapsis merito taxatis, nunc prout ex tunc me subijcio, & submitto, et ita promitto. Sic me Deus adiuuet, et hæc sacrosancta Dei Evangelia.

Sit autem circumspectus notarius, quod scribat in actis, prædictum reum abiurasse tanquam deprehensum in hæresim propria confessione, vt si relabatur, pœna relapsis debita possit puniri. quo facto sequatur absolutio modo infra scripto.

Psalmus. Deus misereatur nostri, vel alius psalmus, cum Gloria patri, etc. Kyriel. Christel. Kyriel. Pater noster. Et ne nos. Sed libera nos. Dominus vobiscum. Et cum spiritu tuo.

Oremus.

Præten de domine famulo tuo dexteram cœlestis auxiliij, vt te toto corde perquirat, et quæ digne postulat, assequi mereatur. Per Christum dominum nostrum. Amen.

Oremus.

Præsta quæsumus dñe famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, vt Ecclesiæ tuæ sanctæ, à cuius integritate deuiauerat in hæresim incidendo, dono tuæ gratiæ reformetur, per Christum dominum nostrum. Amen.

Et

Et ego auctoritate apostolica qua fungor in hac parte, absoluo te à sententia excommunicationis maioris, qua fuisti innodatus, pro eo, quia in damnatam hæresim credendo incidisti, et restituo te sacrosanctis Ecclesiæ sacramentis. In nomine Patris, et Filij, et Spiritus sancti. Amen.

Forma ferendæ sententiæ seu iniungendi pœnitentiæ, ei qui per testes conuictus est in hæresim incidisse, sed pœnitet, nec est relapsus.

NOS frater N. etc. Inquisitor in tali prouincia, seu diœcesi à sancta Sede Apostolica contra hæreticam prauitatem specialiter delegatus, attendentes quod tu N. filius N. de tali loco, talis diœcesis, fuisti nobis fama publica referente, ac fide dignorum insinuatione delatus de hæretica prauitate, vel apostasia, et quod illa infectus fueras in magnum animæ tuæ detrimentum: Nos quibus incumbit ex officio nobis collato sanctam fidem catholicam in cordibus hominum complantare, ac prauitatem hæreticam ex eorum mentibus extirpare, volentes vt tenebamur, ac tenemur, in et super his certius informari, et videre si clamor qui ad aures nostras peruenerat veritate aliqua fulciretur, descendimus ad inquirendum, testes examinandum, et finaliter te vocandum, vel capieudum (si captus fuerit) et in et super contra te denunciatis interrogandum medio iuramento, ac peragendo omnia et singula quæ per nos erant fienda, iustitia exigente, ac vt nobis mandant canonicæ sanctiones, vsque ad rigorosum examen etiam procedendo (si tortus fuerit) inuenimus te conuictum, et finaliter propria confessione in iudicio per nos medio iuramento receptam in multiplici hæretica prauitate deprehensum. Nam inuenimus te per tot annos (exprimantur) credidisse corde, et ore confirmasse sæpe ac sæpius tales et tales hæreses (exprimantur oēs hæreses in quibus incidit, et et explicentur omnia quæ contra illum legitime sunt probata, et postmodum sequatur) Verumtamen cum misericors et miserator Dominus nonnullos prolabi in hæreses et errores aliquando permittat, non solum vt catholici in sacris eloquijs exerceantur, verum etiam vt sic lapsi humiliores reddantur, ac in pœnitentiæ operibus exerceantur, eiusdem igitur processus meritis diligenter discussis, de vtriusque iuris, atque sacræ Theologiæ Doctorum consilio causam tuam concludere, declarare, ac sententiare modo infra scripto decreuimus.

Christi igitur, ac Beatissimæ Virginis nomine inuocato, Nos N. Inquisitor talis, etc. cum interuentu Reuerend. N. Episcopi N. vel Vicarij in causa et causis vertentibus in sancto Officio inter Magnificum N. Procuratorem fiscalem ex vna, et te N. filium N. de tali loco, talis diœcesis parte ex altera reum processatum, conuictum, et confessum hic in presentia nostra constitutum hodie pro die et termino tibi à nobis assignato, pronun-

KK 4 ciamus,

ciamus, sententiamus, et declaramus te N. fuisse hæreticum, & propter hoc fuisse incursum in omnes censuras, et pœnas Ecclesiasticas tam à sacris canonibus, et constitutionibus, quam à cæteris iuribus contra tales delinquentes impositas. Sed quia de commissis humiliter veniam et misericordiam petisti, dicendo te præparatum, et optime dispositum ad abiurandum omnes quas tenuisti, et alias quascunque hæreses, et errores contra fidem catholicam existentes, et asserendo te in futurum catholice, et secundum sanctæ Ro. Ecclesiæ orthodoxæ instituta velle viuere, ordinamus, quòd ad gremium ipsius sanctæ Ro. Ecclesiæ admittaris, absolutus primum à censuris Ecclesiasticis per te incurfis, dummodo corde sincero, et fide non ficta abiures, maledicas, et detesteris præfatas quas tenuisti et credidisti, et quascunque alias hæreses, modo et forma tibi tradita, seu tradenda, ubi et quando nobis placuerit, vestitus habitello crocci coloris insignito crucibus rubeis ante et retro, quem portabis super omnes vestes in signum reconciliationis, et pœnitentiæ.

Et vt peccata tua impunita omnino non remaneant, et alij tuo exemplo discant tales hæreses vitare, misericorditer tecum agendo te condemnamus ad carcerem perpetuum in loco à nobis tibi assignando, à quo exire sine nostra in scriptis habita licentia non audebis, nisi ad infra scripta peragenda, in quo quidem carcere per tot annos vel menses ieiunabis in qualibet sexta feria. Item, Item, Item.

Reseruantes tamen nobis auctoritatem in parte, et in toto mitigandi, moderandi, commutandi prædictas penas secundum quòd nobis videbitur tibi expedire, et ex misericordia tibi etiam remittentes confiscationem omnium bonorum tuorum.

Ita pronunciauimus, sententia uimus, et pœnitentia uimus Nos N. Inquisitor N. et N. Vicarius N.

Deinde sequatur abiuratio.

Forma sententiæ contra eum qui de relapsu est denunciatus, & multum indiciatus, nihil tamen contra illum legitime ac perfecte probatum inuenitur.

Christi nomine inuocato. Nos N. Inquisitor etc. pro tribunali sedente et solum Deum præ oculis habentes per hanc nostram sententiã, quam de iuris peritorum consilio interloquimur in scriptis, in causa, et causis vertentibus coram nobis inter Magnificum Dominum N. procuratorem fiscalem sancti Officij ex vna parte, et te N. filium N. etc. hic in præsentia nostra constitutum reum inquisitum, et examinatum de et super relapsu in hæresim, ac impœnitentiã à tempore, et postquam in gremium sanctæ Matris Ecclesiæ aliàs admissus fuisti, rebusque alijs

alijs in actis causæ, & causarum huiusmodi latius deductis ex altera, Auditis consultorum nostrorum votis infra scriptam tanquam discretã, atque salutarem pœnitentiã antiquis mandatis tibi factis adiungere, seu iniungere decreuimus, idque pie fecimus, vt tutius in futurum deliberare valeamus: an tu N. supradictus in luce, vel in tenebris ambules, & vtum sis vere pœnitens, an fecte conuersus. Decernimus ergo, & iniungimus tibi N. de relapsu hætenus suspecto, vt in carcere clauso per nos tibi deputando, remanere debeas, ibidem vitam tuam in fletu, & lachrymis peracturus, donec per nos aliter fuerit diffinitum: iniungimus etiam tibi, & mandamus, quòd &c. Item &c.

Forma sententiæ contra confessum, & pœnitentem, sed relapsum.

Nos N. sacre Theologiæ p̄fessor Inquisitor hæreticæ prauitatis in tali diœcesi, seu prouincia à sancta Sede apostolica specialiter delegatus, attendentes legitime informati, quòd tu N. filius N. de tali loco, talis diœcesis fuisti coram nobis (si ita fuerit) seu coram tali Inquisitore, vel Episcopo, delatus de hæretica prauitate, seu de talibus (explicentur articuli in quibus legitime fuit compertum, quòd confessione propria fuit deprehensus, ac etiam testibus conuictus, & quòd in illis perseuerauerit a tanto tempore animo indurato) sed postmodum adhærens (vt videbatur) consilio saniori illas hæreses in tali loco, in manibus talis Inquisitoris, seu Episcopi publice abiurasti, abnegasti, & renocasti, in forma Ecclesiæ consueta, propter quòd prædictus Inquisitor, siue Episcopus credens te veraciter conuersum ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, te ab excommunicationis pœna qua astrictus tenebaris, absoluit, si tamen de corde vero, & fide non ficta reuersus esses, & ad ipsius sanctæ matris Ecclesiæ vnitatem te reduxisse putans, iniunxit tibi pœnitentiã salutarẽ. Verũ post tot annorum curricula iterum delatus nobis fuisti, quòd iterum incidere in tales, & tales iam per te abiuratas hæreses (explicentur) Id cum audissemus, descendimus ad inquirendũ, ac testes examinãdum, ac te etiam capiendum, & examinandum, reperimusque tam per testes, quam per propriam confessionem tuam iudicialiter receptam, quòd in abiuratas hæreses reincideris. Nam reperimus, quòd talia, talia, & talia dixisti, & fecisti (exprimantur) propter quæ merito te habemus pro relapso, iuxta canonica instituta: Sed quia ad informationem proborum virorum, diuina gratia inspirante (vt dicis) es reuersus ad gremium eiusdem matris Ecclesiæ, admisimus te ad recipienda pœnitentiæ sacramenta. Nunc autem volentes causã tuã finem imponere, ad diffinitiuam sententiã descendimus modo infra scripto.

Christi igitur, & Beatæ Virginis inuocato nomine, Nos N. Inquisitor qui

qui supra, cum interuentu Reuerendissimi N. Episcopi N. sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs coram nobis positus, vt de vultu Dei nostrum prodeat iudicium, & oculus nostri videant æquitatem, habentes præ oculis solum Deum, & sanctæ fidei vnitatem, Doctorum vtriusq; iuris, & sacre Theologiæ præhabito consilio, in causa, & causis vertentibus in sancto Officio inter Magnificum D. N. Procuratorem fiscalem ex vna, & te N. de tali loco hic in præsentia nostra constitutum, reum processatum die, & hora tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea assignatis parte ex altera, sententialiter iudicamus te esse veraciter relapsum in hæreticam prauitatem, licet penitentem, & sic, vt realiter relapsum in hæresim de foro nostro ecclesiastico te proijcimus, & relinquimus brachio seculari, rogantes tamen efficaciter dictæ curiæ secularis ministros, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderari dignentur.

Ita pronunciamus, & sententiamus Nos N. Inquisitor, qui supra.

Et quia cum tradendus brachio seculari in sacris inuenitur, debet prius degradari, optimum erit etiam degradationis formam subiungere.

Forma degradationis formalis.

Quando clericus à suis ordinibus est degradandus, Episcopus conuocat prælatos, & religiosos viros suæ diocesis, quoniam licet ad talem actum degradationis olim requirerentur plures Episcopi, nunc tamen solus Episcopus cum prælatis, & alijs suæ diocesis peritis, & religiosis potest reum in sacris ordinibus constitutum, quando brachio seculari tradendus est, degradare, vel etiam quando est perpetuo immurandus. Adueniente autem die reo assignata ad audiendam diffinitiuam sententiam suam, qua brachio seculari tradendus est, Episcopus in pontificalibus indutus cum prælatis suæ diocesis eidem assistentibus degradandum sacris vestibus indutum, ac si in suo ordine seruire, ac ministrare vellet, coram se sistere faciet, ac sic illū degradabit. Incipiet enim à superiori ordine, & gradatim vsque ad inferiorē descendendo. & sicut conferendo ordinem Episcopus vtitur verbis ad hoc per Ecclesiam ordinatis, ita degradando in qualibet depositione, & casulæ, & stolæ, & sic de alijs poterit vti verbis aliquibus contrarijs primis. Vide in pontificali, Degradatione finita legitur sententia superius posita.

Forma degradationis verbalis.

Nos N. miseratione diuina Episcopus N. attendentes, quod tu N. filius N. de tali loco, talis diocesis in sacris ordinibus constitutus

(expri-

(exprimatur ordo) vel talis religionis obumbratione fuscatus (exprimatur religio) tuis demeritis exigentibus es per nos, & Reuerendum Inquisitorem hæreticæ prauitatis impenitens hæreticus iudicandus, & vt talis per sententiam nostram relinquendus brachio seculari, ea propter iustitia exigente, & vt nobis mandant canonicæ sanctiones, sententiam depositionis, ac degradationis in & contra te ferimus in his scriptis, te ab oī officio sacerdotali, & iurisdictionibus, & prædicatione, & confessionū auctoritate deponetes. Ita pronunciauimus, et sententiauimus Nos N. Ep̄s etc.

Forma sententia contra impœnitentem, & relapsum.

Nos N. Inquisitor hæreticæ prauitatis in tali diocesi, vel prouincia, à sancta Sede apostolica specialiter delegatus, attendentes, quod tu N. filius N. de tali loco, talis diocesis fuisti nobis, vel N. & N. prædecessoribus nostris, vel tali Inquisitori, vel Episcopo delatus de multiplici hæretica prauitate (exprimantur articuli) in quibus est legitime repertum, & fuisti, & confessione propria iudicialiter, & fide dignis testibus deprehensus, & quod in illis perstiteris tanto tempore (explicitur tempus) animo indurato, sed quod post sano vsus consilio illas hæreses publice abiurasti in tali loco, in forma Ecclesiæ consueta, propter quæ prædicti Inquisitor, & Episcopus credentes te veraciter resiliisse ab hæresibus antedictis, tibi absolutionis beneficium impertierunt, absoluentes te ab excommunicationis sententia qua astrictus in antea tenebaris, si tamen corde vero, & fide non ficta conuersus existeres, tibiq; salutarem penitentiam iniungentes ad misericordiam receperunt: verum post omnia antedicta fuisti nobis delatus, quod iterum incideris in damnatas hæreses per te publice in antea abiuratas, seu talia, & talia commisisti contra prælibatam abiurationem in tuæ animæ perditionem, quod audientes iustitia nos cogente descendimus ad inquirendum, testes examinandum, teque vocandum, & interrogandum, eaque faciendum, quæ per nos fienda erant, secundum canonica instituta, in quibus legitime comperimus tam per testes fide dignos, quam per tuam confessionem pluries per nos iudicialiter receptam te incidisse, ac rediisse in hæreses abiuratas. Nam reperimus, quod talia, & talia dixisti (exprimantur) propter quæ, & merito te pro relapso habemus. Et cum nostris præcordijs cuperemus, prout & nunc cupimus, te ad sanctæ matris Ecclesiæ vnitatem reducere ac à tuis visceribus præfatam hæresim eneruare, conatus nostros exercuimus ad te salubriter euertendum, modos congruos, & varios adhibentes: sed tu in reprobū sensū datus pariter, & seductus, pelegisti & hic potius temporalibus, & post mortem perpetuis ignibus torqueri, quam consilio saniori adhærendo ad gremium, & misericordiam sanctæ matris Ecclesiæ aduolare. Qua propter cum nihil amplius tecum habemus, quod speremus, in infra scriptam sententiam deuenimus.

Christi

Christi igitur, ac Beatę Marię semper Virginis nomine inuocato, Nos N. Inquisitor &c. cum interuentu Reuerendiss. D. N. Episcopi, vel Vicarij sedentes pro tribunali more iudicū iudicantium sacrosanctis Euangelijs coram nobis positis, vt de vultu Dei nostrum prodeat iudicium, & oculi nostri videant æquitatē, habentes præ oculis solū Deū, & sanctę fidei unitatem, in causa, & causis vertentibus inter Magnificum D. N. Procuratorem fiscalem ex vna parte, & te N. de tali loco hic in præsentia nostra constitutum reum processatum, & confessum, & conuictum hac die, & hora pro termino ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea tibi assignatis ex altera, habito prius, ac pluries repetito cum vtriusque iuris, ac sacrę Theologię professoribus consilio sententialiter iudicamus te esse veraciter relapsum in hæreticam prauitatem, & impenitentem, & sicut realiter relapsum, & impenitentem de foro nostro ecclesiastico te proijcimus, & relinquimus brachio seculari debita animaduersione puniendum. Rogamus tamen præfatę curię ministros, vt circa te citra sanguinis effusionē, ac mortis periculum suam sententiam moderari dignentur.

Ita pronunciamus, & iudicamus Nos Frater N. Inquisitor &c.

Forma sententię contra falsos testes, seu falsum deponentes.

Nos N. Inquisitor, &c. (nā in tali casu solus Inquisitor pōt procedere) attendentes, quōd in examinibus per nos his diebus contra N. filium N. de tali loco factis, inuenimus te dixisse, & medio iuramento affirmasse te audiuisse talem dixisse, vel fecisse talia, & talia (exprimatur illa) quōd non est verum, vt patet per tuam confessionem, licet post multas varietates, & vacillationes, tam in tortura, quā extra illam factas, de quibus omnibus veniam, & misericordiam, simul & pœnitentiam, ac remissionem à nobis humiliter petisti. Nos autem attendentes, & scientes præmissa vera esse, Christi inuocato nomine sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium &c. in causa vertente in Officio sanctę Inquisitionis inter Magnificum D. N. Procuratorem fiscalem ex vna, & te N. supradictum hic in præsentia constitutum reum, & processatum, confessatum, ac conuictum parte ex altera, hac die, & hora pro termino ad audiendam diffinitiuam sententiam in antea tibi assignatis sententialiter iudicamus, denunciamus, & sententiamus te N. etc. hic in nostra præsentia constitutum iam examinatum contra N. falsum testimonium dixisse, aliosque ad id faciendum induxisse. Propter, quōd tanquam falsus testis debeas puniri declaramus, et volumus, q̄ per totam urbem in locis videlicet conuictis fustigeris primum, mox ad triremes, vt pro remigatē ibi deseruias, statim ducaris.

Ita pronunciamus, ac sententiamus Nos Frater N. Inquisitor etc.

Alia

Alia forma.

Christi nomine inuocato. Nos N. Inquisitor, &c. viso processu de te, siue contra te per nos factō, visisq; videndis, quibus animus noster, & cuiuslibet iudicis merito potuit informari, certiores facti, quōd tu N. de tali loco hic in præsentia nostra cōstitutus veritatem, quę sola in negotio fidei quæratur, denegasti, & falsitatem cum iuramento iudicialiter, ac legitime contra N. pluries affirmasti, sinceritatemq; sancti Officij corrumpere voluisti, ac nos iudices in præiudicium fidei orthodoxę delusisti, ea propter ne tam graue crimen remaneat impunitum, & vt tui pœna cæteris transeat in exemplum, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, in causa, & causis vertentibus in nostro officio inter Magnificum D. N. Procuratorem fiscalem ex vna parte, & te N. supradictum testem, vel testes (si plures fuerint) falsum, & falsarium inuentum, ex altera, pronunciamus, sententiamus, & declaramus te N. supradictum contra N. de hæresi accusatum falsum testimonium dixisse, sicut patet in tuis confessionibus. Propter hoc te condemnamus, & sententiamus, vt ea die qua nobis expedire iudicatum fuerit, in tali, & tali loco urbis fustigeris, debeas deinde ad triremes ductus in eis per decennium pro remige deseruire.

Ita pronunciauimus, ac sententiauimus nos N. Inquisitor &c.

Forma tradendī, seu relinquendī brachio seculari hæreticam impenitentem, fidem tamen catholicam profitentem.

Nos N. Inquisitor hæreticę prauitatis in tali diocesi, vel prouincia Nā sancta Sede apostolica specialiter delegatus, cum interuentu Reuerendiss. D. N. Episcopi talis diocesis, vel Vicarij &c. Attendentes q̄ tu N. de tali loco, talis diocesis fuisti nobis delatus de tali ac tali hæretica prauitate (exprimantur) & vellemus certiorari, an ea quę de, & contra te nobis dicta fuerant veritate aliqua fulcirentur, descendimus ad nos informandum, testes examinando, ac eos medio iuramento sepius interrogando, eaque, & singula faciendo, quę per nos secundum canonica instituta erant facienda. Verum cum vellemus præsens tuum negotium sine debito terminare, visis, ac de vtriusq; iuris, & sacrę Theologię Doctorum iudicio diligenter discussis processus meritis, & omnibus, ac singulis in præsentia causa prædictis, actis, & actitatis æqua lance libratis, reperimus contra te probatū legitime, q̄ fuisti tanto tpe (exprimatur tēpus) infectus hæretica prauitate. nam reperimus, quōd fecisti, & dixisti talia, & talia (exprimantur illa) ex quibus apparet manifeste, quōd es legitime depre-

deprehensus prædictam labem hæreticam incidisse, sane cum cuperemus prout & adhuc cupimus, te veritatem fatendo resilire ab hæresibus prædictis, & reduci ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & sanctæ fidei vnitatem, vt sic & animæ, & corporis euaderes mortem, tam per nos quàm per alios nostram exercentes diligentiam, ac te per longa tempora expectantes, tu in reprobum sensum datus contempsisti acquiescere saniori consilio, imo perstitisti, & persistis in negatiua pertinaciter, & contumaciter animo indurato. Verum cum Ecclesia Dei tanto tempore te expectauerit quatenus resilires recognoscendo propriam tuam culpam, & nolueris, neque velis, & non habeat vltra quid tibi faciat gratiæ ac mercedis, vt sis cæteris in exemplum, & ne talia facinora remaneant impunita, ad infra scriptam sententiam deuenire decreuimus.

Nos N. Inquisitor &c. cum interuentu Reuerendissimi N. Episcopi, vel Vicarij, &c. Inuocato nomine Domini nostri Iesu Christi, ac gloriæ eius matris, & virginis Mariæ, sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, sacrosanctis Euangelijs coram nobis positis, vt de vultu Dei nostrum prodeat iudicium, & oculi nostri videant equitatem, in causa, & causis in officio nostro vertentibus inter Magnificum Dominum N. Procuratorem fiscalem ex vna parte, & te N. in nostra præsentia constitutum hac die, & hora, ac loco tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam assignatis ex altera, habito prius, & pluries cum vtriusq; iuris, ac sacræ Theologiæ Doctoribus, ac bene digesto consilio, diffinimus per hanc nostram sententiam in scriptis redactam, ac prolatam, declaramus, ac sententiamus te N. de tali loco esse hæreticum impœnitentem, & tradendum, seu relinquendum vt talem brachio seculari, & per hanc nostram sententiam tanquam vere hæreticum pertinacem, & impœnitentem à foro Ecclesiastico te proijcimus, & tradimus, seu relinquimus brachio seculari, ac potestati curiæ secularis, eandem curiam secularem efficaciter deprecantes, quatenus circa te citra sanguinis effusionem, & mortis periculum, suam sententiam moderentur.

Ita pronúciauimus, & sententiauimus nos N. Inquisitor qui supra &c.

*Forma sententiæ contra hæreticum fugitiuum contumacem,
& congruo tempore expectatum.*

NOS N. Inquisitor hæreticæ prauitatis in tali diocesi, vel prouincia à sancta Sede apostolica specialiter delegatus, cum tu N. filius N. de tali loco, talis diocesis incidere in damnatas hæreses, illas manifeste ac publice in tali Ecclesia prædicando, seu taliter (exprimatur prout fuit) seu fueris per testes legitimos conuictus de hæretica prauitate, siue deprehensus propria confessione in iudicio per nos recepto, & post fugeris, medicinam refutans salutarem, citauerimus te, vt de, & super his coram nobis

mani-

manifestius responderes; tuque ductus maligno spiritu pariter, & seductus renueris comparere, excommunicamus te, ac excommunicatum te fecimus publicari, in qua stetisti per annum, seu per tot annos animo pertinaci, latitans, & fugiens hinc, & inde, ita quòd nunc quo te duxerit malignus spiritus ignoramus. Et cum te expectauerimus misericorditer, & benigne, vt reuerteris ad gremium sanctæ matris Ecclesiæ, & ad sanctæ fidei vnitatem, tu in reprobum sensum datus comparere contempsisti, sanè cum vellemus causam tuam sine debito terminare, ne videamur tam nefanda crimina conniuentibus oculis pertransire, de multorum in vtroque iure, ac sacra Theologia peritorum consilio, & assensu, cum interuentu Reuerendissimi N. Episcopi, vel Vicarij Episcopalis ad infra scriptam sententiam deuenimus.

Christi igitur, ac Beatæ Virginis eius matris nomine inuocato, nos N. Inquisitor qui supra, iudex in causa fidei sedentes pro tribunali more iudicum iudicantium, in causa, & causis coram nobis vertentibus inter te N. profugum ac fugitiuum ex vna, & Magnificum Dominum N. Procuratorem fiscalem ex altera parte, per præsens nostrum edictum publicum requirimus pariter, & citamus peremptorie, quatenus tali die, talis mensis, de tali anno, in tali Ecclesia, talis diocesis, hora tali personaliter compareas coram nobis sententiam tuam diffinitiuam auditurus. significantes quòd siue comparueris, siue non, procedemus ad nostram diffinitiuam sententiam contra te prout ius, & iustitia suadebit. Et vt præsens nostra citatio perueniat ad tui notitiam, nec valeas te ignorantia velamine tueri, præsentibus nostras requisitionum, & citationum, volumus, & mādamus affigi publice in valuis talis, & talis Ecclesiæ. In quorum testimonium præsentibus nostras literas impressione nostrorum sigillorum iussimus communiri.

Ita pronúciauimus, & sententiauimus nos N. Inquisitor qui supra &c.

Si autem non comparuerit procedatur ad sententiam hoc modo. Post N. Procuratorem fiscalem addatur hac die, & hora tibi ad audiendam diffinitiuam sententiam declaramus ac sententiamus te N. de tali loco tanquam hæreticum contumacem tradendum, seu relinquendum brachio seculari, & per hanc nostram sententiam tanquam talem à foro nostro ecclesiastico te quem personaliter habere non possumus, in statua proijcimus, & tradimus, seu relinquimus brachio seculari, eidem committentes, vt id circa te faciant, quòd de iure facere tenentur.

Ita pronúciauimus, & sententiauimus nos N. Inquisitor qui supra &c.

Finis Formularum agendorum.